UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA”, IAŞI

CENTRUL DE STUDII BIBLICO-FILOLOGICE „MONUMENTA LINGUAE DACOROMANORUM”

ALBERT-LUDWIGS-UNIVERSITÄT, FREIBURG IM BREISGAU

MONUMENTA LINGUAE DACOROMANORUM

BIBLIA 1688

PARS XVIII

Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggaeus, Zacharias, Malachias

EDITURA UNIVERSITĂŢII „ALEXANDRU IOAN CUZA”
IAŞI – 2015

Coordonator

Prof. univ. dr. Eugen MUNTEANU

Autorii volumului

Prof. dr. Ioana COSTA

Dr. Mioara DRAGOMIR

Dr. Sabina ROTENŞTEIN

Dr. Elena TAMBA

Versiune informatizată

Vlad Sebastian PATRAŞ

Îngrijitorul volumului

Dr. Ana CATANĂ-SPENCHIU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Biblia 1688. - Freiburg : Albert-Ludwigs-Universität-Freiburg ; Iaşi :
Editura Universității "Al. I. Cuza", 1988-
vol.
ISBN 973-8243-32-7
Pars 18 : Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggaeus, Zacharias, Malachias /
prof. dr. Ioana Costa, dr. Mioara Dragomir, dr. Sabina Rotenştein, dr. Elena Tamba ;
coord.: prof. univ. dr. Eugen Munteanu. - Iaşi : Editura Universității "Al. I. Cuza",
2015. - Bibliogr. - ISBN 978-606-714-170-2

I. Costa, Ioana
II. Dragomir, Mioara
III. Rotenştein, Sabina
IV. Tamba, Elena
V. Munteanu, Eugen (coord.)

002(498)"1688":22
003.349
091.07
22=135.1
811.135.1"16"

BIBLIIA

DUMNEZEIASCA SCRIPTURĂ
VÊCHE ŞI NOAUĂ

NAÚM, AVVÁCUM, SOFÓNIA, AGGHÉU, ZAHARÍIA, MALÁHIA

Fondatori ai proiectului Monumenta linguae Dacoromanorum

Paul MIRON
Alexandru ANDRIESCU
Vasile ARVINTE
Elsa LÜDER-MIRON

Colaboratori ai colecţiei

Tamara Adoamnei, Mihai Bogdan Aldea, Alexandru Andriescu, Ioana Anghel, Elena Ardeleanu, Vasile Arvinte, Eugen Beltechi, Eta Boeriu, Iosif Camară, Ioan Caproşu, Ana Catană-Spenchiu, Mircea Ciubotaru, Ileana Cîmpeanu, Elena Comşulea, Dan Constantinescu, Ioana Costa, Eugenia Dima, Corneliu Dimitriu, Ştefan Aug. Doinaş, Mioara Dragomir, Vasile Drăguţ, Ion A. Florea, Ioan-Florin Florescu, Constantin Frâncu, Anca Gherman, Mihai Alin Gherman, Ana-Maria Gînsac, Anton Goţia, Doina Grecu, Gabriela Haja, Ecaterina Ionaşcu, Dumitru Irimia, Thomas Latzel, Alfred Lohr, Elsa Lüder, Coman Lupu, Aurelia Mihailovici, Paul Miron, Nicolae Mocanu, Dragoş Moldovanu, Mihai Moraru, Maria Moruz, Adrian Muraru, Eugen Munteanu, Lucia-Gabriela Munteanu, Dumitru Nica, Marie-Anne Nickau, Ion Nuţă, Traian Ocneanu, Veronica Olariu, Viorica Pamfil, Mihaela Paraschiv, Vlad Sebastian Patraş, Gabriela Pavel, Constantin Pîrvuloiu, Andrei Pleşu, Elena Popescu, Alexandra Roman-Moraru, Mircea Roşian, Sabina Rotenştein, Hans-Jürgen Speck, Felicia Şerban, Elena Tamba-Dănilă, Ecaterina Teodorescu, Stela Toma, Marietta Ujică, Mădălina Ungureanu, N. A. Ursu, Sabin Vlad, Andreea Vlădescu-Lupu, Jan de Waard, Petre Zugun.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

de Eugen Munteanu

1. Generalităţi

Prin prezentul volum continuăm publicarea seriei *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688* (MLD), iniţiată în anul 1986, în cadrul unui proiect ştiinţific realizat în colaborare de Universităţile „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, prin Centrul de Studii Biblico-Filologice „Monumenta linguae Dacoromanorum" din cadrul Departamentului de Cercetare Interdisciplinar – Domeniul Socio-Uman, şi „Albert Ludwig" din Freiburg, Germania. Structura iniţială a seriei a fost păstrată. *Nota asupra ediţiei* conţine normele aplicate în transcrierea interpretativă a celor trei texte pe care le editǎm împreună (*Biblia* de la 1688, MS. 45 şi MS. 4389) şi va fi tipărită în fiecare dintre volumele seriei MLD. Am păstrat, de asemenea, principiul transcrierii interpretative a textelor chirilice vechi, adoptat de iniţiatorii proiectului. Transcrierea în alfabet latin şi în grafie actuală a celor trei vechi versiuni biblice pe care le editǎm în paralel – *Biblia* de la Bucureşti (1688), MS. 45 (aşa-numita versiune „Milescu revizuită") şi MS. 4389 (aşa-numita versiune „Daniil Andrean Panoneanul") – este, aşadar, potrivit cerinţelor filologiei româneşti moderne, una de tip interpretativ. Prin transcriere fonetică interpretativă înţelegem, potrivit principiilor larg acceptate ale paleografiei chirilice româneşti, echivalarea constantă şi sistematică a slovelor chirilice prin corespondentele lor din alfaberul latin. Această operaţie este departe de a fi mecanică, din cauze multiple, între care cele mai importante sînt următoarele: existenţa în alfabetul chirilic a unor slove cu valori fonetice diferite, pe de o parte, şi a mai multor slove cu valoare fonetică identică, pe de altă parte; inexistenţa unei codificări ortografice explicite în epoca veche a culturii româneşti; numeroasele inconsecvenţe datorate scriptorilor sau tipografilor etc. Cititorul nespecialist trebuie să ştie că diferenţa dintre o transcriere filologică ştiinţifică şi alte modalităţi de transcriere este fundamentală. Atitudinea ştiinţifică ne obligă la un respect absolut faţă de autenticitatea lingvistică a textului, ceea ce implică deopotrivă excluderea oricărei modernizări sau actualizări a formei cuvintelor, dar şi a oricărei arhaizări artificiale a acesteia. Un factor deloc neglijabil care trebuie luat în calcul constă în opţiunile personale sau în preferinţele scriptorilor ori ale tipografilor. Soluţiile pentru care am optat în rezolvarea acestor dificultăţi sînt indicate detaliat şi exemplificate în paragrafele următoare.

Am respectat, în linii mari, normele de transcriere practicate în volumele anterioare ale seriei MLD, pe care le-am sistematizat, adăugîndu-le o serie de noi reguli de transcriere menite să amelioreze imaginea grafică a unor contexte fonetice şi, implicit, să faciliteze o lectură mai fluentă cititorului obişnuit. Înainte de a prezenta în detaliu aceste norme, comune pentru toate cele trei versiuni pe care le editǎm, vom menţiona particularităţile paleografice principale ale celor două manuscrise, MS. 45 şi MS. 4389.

Întocmit, după cum se ştie, de Dumitru din Cîmpulung pentru mitropolitul Teodosie Rudeanu al Ţării Româneşti, textul MS. 45, aflat astăzi la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române, este scris pe hîrtie albă de foarte bună calitate, pe două coloane bine delimitate şi simetrice. Grafia reflectă semiunciala chirilică curentă în secolul al XVII-lea, cu puţine prescurtări, dar cu destul de multe slove suprascrise. Scrisul este regulat şi simetric, emanînd impresia de eleganţă şi siguranţă. Transparenţa hîrtiei face ca, adesea, „negativul" scrierii de pe contrapagină să fie vizibil, fără să îngreuneze însă lectura. Cerneala de bază este neagră. Se mai foloseşte cerneală roşie, la scrierea titlurilor, a numerelor capitolelor şi versetelor, precum şi a vrahiilor şi a altor semne convenţionale folosite pentru a marca intervenţii în text sau alte notiţe marginale.

În finalul *Cuvîntului înainte către cititori* din MS. 45 se oferă anumite indicaţii de lectură, inclusiv explicaţii cu privire la unele semne speciale folosite de scriptor. În transcrierea interpretativă a textului, urmînd aceste indicaţii, am procedat astfel:

a) Punctul (.) sau virgula (,) scrise în textul original cu culoare roşie, care marchează sfîrşitul unui verset, au fost interpretate ca atare şi notate cu punct, respectiv virgulă, potrivit „logicii interne" a frazei şi normelor actuale de punctuaţie.

b) Semiparantezele pătrate ⌊ ⌋, desemnate în prefaţa menţionată cu denumirea lor grecească, *diameson*, au fost reţinute ca atare în transcriere, fără nici o menţiune în notele filologice. Aceste semiparanteze încadrează în text unele cuvinte, sintagme sau propoziţii care nu se regăsesc în toate izvoadele folosite de traducători şi considerate, de aceea, facultative („şi cu acêlea poate fi, şi fără de acêlea poate fi, tot să înţelêge vorba").

c) Parantezele pătrate [ ] din textul original au fost reţinute ca atare în textul transcrierii. Ele încadrează, după cum ni se spune în acelaşi *Cuvîntu înainte către cititori*, cuvinte, sintagme sau propoziţii care se află doar în *Septuaginta* de la Londra (1653), izvor secundar folosit de revizori.

d) Semnele ˘ ˘ ˘ ˘ (vrahii), marcate cu roşu deasupra unui cuvînt sau a unei sintagme în interiorul textului şi repetate pe margine, indică, de regulă, opţiuni de traducere diferite sau variante lexicale, reţinute de traducător sau de revizor din izvoarele avute la îndemînă. Alteori, acelaşi semn marchează o omisiune de traducător sau de copist. În notele filologice am folosit formule adecvate de definire a acestor inserţii.

e) Semnele √ sau ‟ scrise cu roşu, inserate de regulă la începutul unui verset, marchează locul de inserţie al unei trimiteri biblice. Aceste trimiteri biblice au fost transcrise ca atare, în forma prescurtată din text, uşor de recunoscut şi de completat de către cititorul modern avizat. Cînd referinţele biblice au fost date în original în limba slavonă, am completat între paranteze pătrate titlul referinţei respective, aşa cum apare el în *Biblia* slavonă de la Ostrog (1581), însoţit, între paranteze, de prescurtarea titlului respectiv din lista titlurilor biblice ale ediţiei noastre. De asemenea, au fost completate între paranteze pătrate slovele lipsă din sintagmele, expresiile sau propoziţiile în limba slavonă, indicîndu-se şi traducerea acestora.

f) O mînă desenată marginal cu roşu atenţionează asupra unei trimiteri textuale la persoana lui Iisus Hristos. Am menţionat explicit acest fapt în secţiunea de note filologice.

Cît priveşte MS. 4389, textul biblic este prezentat pe două coloane, cu un scris regulat şi relativ curat, în grafia chirilică semicursivă specifică şi ea jumătăţii secolului al XVII-lea. Este folosită o cerneală neagră-cafenie în textul de bază şi o cerneală roşie la scrierea titlurilor cărţilor biblice, a numărului capitolelor, a literei ornamentale cu care începe un capitol, precum şi, rareori, la scrierea unor indicaţii marginale mai speciale. Scriptorul pare să fi fost aceeaşi persoană cu autorul traducerii sau al unei revizuiri, după cum deducem din numeroasele note marginale, scrise de aceeaşi mînă şi redactate în cunoştinţă de cauză. Ca şi în cazul MS. 45, am transcris integral toate aceste notaţii marginale, dîndu-le în note de subsol şi descriindu-le într-o manieră cît mai explicită.

La fel ca în cazul MS. 45, trimiterile biblice marginale din MS. 4389, marcate în text, de regulă, printr-o linie oblică flancată de două puncte, au fost transcrise ca atare, în forma prescurtată din text, uşor de recunoscut şi de completat de cititorul modern avizat. Cînd referinţele biblice au fost date în original în limba slavonă, am completat între paranteze pătrate titlul referinţei respective, aşa cum apare el în versiunea slavonă de la Ostrog (1581), însoţit, în paranteze, de prescurtarea corespunzătoare din lista titlurilor biblice ale ediţiei noastre. Au fost, de asemenea, completate în paranteze pătrate slovele lipsă din sintagmele, expresiile sau propoziţiile în limba slavonă, indicîndu-se şi traducerea acestora.

2. Notele filologice

Notele cu caracter filologic, pe care le-am tipărit separat, în capitolul *Note filologice şi textuale*, potrivit structurii tradiţionale a seriei noastre, au un caracter textual strict, referindu-se, pe lîngă transcrierea tuturor inserţiilor marginale menţionate mai sus, şi la alte aspecte precum: semnalarea greşelilor evidente sau probabile ale scriptorului, corectate în textul transcris; omisiuni, ştersături sau autocorecturi ale scribului; inversări de sintagme sau de secvenţe frastice, marcate de regulă în text cu cifre, lecţiuni nesigure sau probabile, grafii neobişnuite sau rare etc.

Aceste inserţii marginale reprezintă indicii foarte preţioase despre complexitatea procesului de traducere sau de revizuire în care anonimii noştri predecesori din secolul al XVII-lea se lăsau angrenaţi. Definirea nuanţată a semnificaţiilor şi a funcţiilor textuale ale acestor glose marginale este o sarcină filologică dificilă, implicînd urmărirea atentă a versiunilor de bază, *Septuaginta* de la Frankfurt (1597) pentru MS. 45 şi *Biblia* de la Ostrog (1581) pentru MS. 4389, în paralel cu versiunile auxiliare (slavonă, respectiv latinească). Rezolvarea integrală şi sistematică a acestei sarcini am amînat-o pentru mai tîrziu, şi anume pentru momentul cînd vom edita integral şi autonom cele două versiuni manuscrise menţionate. Deocamdată, pentru a rămîne în cadrele schemei „clasice” a seriei *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688*, aşa cum ne-am propus, ne-am mulţumit să le transcriem cu scrupulozitate, încercînd şi o scurtă calificare a lor (explicaţie, corectură, adăugire etc.).

3. Problema lui *î/â*

Am continuat să scriem cu *î* şi *sînt* din raţiuni de consecvenţă cu ansamblul seriei MLD.

4. Paginaţia

Ca în volumele anterioare din seria *Monumenta linguae Dacoromanorum*, paginaţia de referinţă în editarea *Bibliei* de la Bucureşti (1688) o respectă pe cea originală. Întrucît paginaţia chirilică originală este consecventă şi nu pune probleme, am preluat-o ca atare, transcriind valorile cifrice ale slovelor chirilice în echivalentele lor „arabe”, numerotînd şi coloanele. Cît priveşte cele două manuscrise, am respectat, de asemenea, paginaţia originală notată, potrivit tradiţiei, cu literele chirilice corespunzătoare, renunţînd la paginaţia mecanică modernă. În unele cazuri, disparitatea cantitativă dintre cele trei versiuni româneşti ne-a determinat, pentru a menţine alinierea verset la verset după *Biblia* de la Bucureşti (1688), să apelăm la un artificiu tehnoredacţional, decupînd cele cinci coloane în mod corespunzător.

5. Problema secvenţelor în slavonă

Cuvintele, sintagmele, propoziţiile sau frazele în slavonă,

prezente în special în notaţiile sau glosele marginale din manuscrise, au fost transliterate ca atare (completîndu-se în paranteze pătrate slovele lipsă) şi traduse în secţiunea de note filologice.

6. Prescurtările

Prescurtările obişnuite ale scrisului chirilic au fost completate tacit. Se prescurtează, de regulă, substantive, adjective sau verbe cu mare frecvenţă în texte. Absenţa unei slove sau a unui grup de slove este marcată de obicei cu semnul prescurtării (̃), plasat deasupra cuvîntului. Cele mai frecvente prescurtări sînt de următoarele tipuri: *бл҃вѝ* = *blagoslovi* (B 1688, 289), *сфт҃ѹлѹи* = *sfîntului* (B 1688, 307), *дв҃д* = *David* (MS. 45, 499, 857 *et passim*; B 1688, 288 *et passim*), *дм҃нзъѹ* = *Dumnezău* (MS. 45, *passim*), *дм҃нзъ́ѹл҃* = *Dumnezăul* (B 1688, 297), *дм҃не* = *Doamne* (B 1688, 307), *дх҃ль* = *Duhul* (B 1688, 317) sau *дх҃ѹ* = *Duhul* (MS. 45, 751, 901 *et passim*), *мл҃ъ* = *milă* (MS. 45, 500, 507, 742, 834 *et passim*), *мл҃тив* = *milostiv* (MS. 45, 505), *мл҃ти́в* = *milostiv* (MS. 45, 511) sau *мл҃ти́вѹ* = *milostivul* (MS. 45, 511, 517), *мл҃ѹ́кь* = *miluiesc* (MS. 45, 507), *мл҃ѹ* = *milui* (MS. 45, 509, 512 et *passim*), *мл҃ѹщε* = *miluiêşte* (MS. 45, 507, 508, 511 *et passim*), *мл҃тéнїѧ* = *milosteniia* (MS. 45, 512 *et passim*), *мл҃тиви́т҃* = *milostivit* (B 1688, 334), *мл҃тéнї* = *milostenii* (MS. 45, 727), *Їер҃л҃м* = *Ierusalim* (MS. 45, 728, 731, 832 *et passim*), *мл҃ѹи́т* = *miluit* (MS. 45, 733, 734), *немл҃ти́ви* = *nemilostivi* (MS. 45, 501), *сфт҃ѹлѹи* = *sfîntului* (B 1688, 307), *дом҃нлѹ́* = *Domnului* (MS. 4389 *et passim*), *дв҃дъ* = *David* (MS. 4389, *passim*), *цр҃т҃ва* = *împărat* (MS. 4389, *passim*), *прр҃кѣ* = *proroc* (MS. 4389, *passim*).

7. Suprascrierile

În cele două manuscrise, slovele suprascrise sînt destul de frecvente. Suprascrierea este marcată inconsecvent prin semnul suprascrierii (titla: ◌͡◌); de multe ori, slovele suprascrise nu sînt marcate prin titlă. Slove aflate în această poziţie pot fi toate consoanele, cu o frecvenţă relativ mai mare grafemele *л*, *н*, *р*, *с* şi *ч*. Foarte frecvent este suprascrisă semivocala *i* în poziţie finală, de regulă cu funcţie de desinenţă. În acest scop se foloseşte un semn special, o scurtă linie orizontală, semicurbă, cu un punct la mijloc (aproximativ: ◌̆, vezi mai jos, § 21, la slova *ї*): *прѧ* = *prah* (MS. 45, 445), *прѣ҆жма* = *preajma* (MS. 45, 446), *ε҆* = *eu* (MS. 45, 446), *т҃трѹ* = *întru* (MS. 45, 447), *вѹ҆мы҃кѧ* = *vor mînca* (MS. 45, 499), *дъ҆легъ́рилε кѹви҃телѹ҆* = *dăzlegările cuvintelor* (MS. 45, 499), *дѹ҆нεзъ҆* = *Dumnezău* (MS. 45, 500), *нъдъ҆҃дѹ́щε* = *nădăjduiêşte* (MS. 45, 500), *прѹ҆рочи́цъ* = *prorociţă* (MS. 45, 534), *а҆҆ѹ҆зи҃т* = *au auzit* (MS. 45, 552), *а҆҆фъкѹ҆т* = *au făcut* (MS. 45, 553), *вѹ҆лъ҆҆дѧ* = *vor lăuda* (MS. 45, 554), *θε҆ви҆* = *Thesvis* (MS. 45, 727), *а҆рарѹ҆* = *Ararath* (MS. 45, 728), *вч҃никъ* = *vêcinică* (MS. 45, 728), *вчи́* = *vêcii* (MS. 45, 735), *рь҃дѹ́лε* = *rînduiêlei* (MS. 45, 741), *фрь҃мсѝцε* = *frîmsêţele* (MS. 45, 745), *съдѹчε҃т* = *să-i ducem* (MS. 45, 836), *ѹшилѡ҆* = *uşilor* (MS. 45, 838), *мεсалѡ҆ѹ* = *Mesaloth* (MS. 45, 845), *рь҃дѹ* = *rîndu* (MS. 45, 845).

Uneori sînt suprascrise cîte două slove, în succesiune directă sau separat, la acelaşi nivel sau „în trepte”: *ни҃и҃* = *nici* (MS. 45, 445), *нъдъ҆҃дѹε҆кь* = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), *т҃фи҃сεрьсь* = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), *дѡ҆҃нѹ҆* = *Domnul* (MS. 45, 447), *а҆҆ѹзи҃т* = *audzind* (MS. 45, 499), *кѹвь҃т* = *cuvînt* (MS. 45, 499), *т҃трѧ҃и* = *întraţi* (MS. 45, 531), *мѡ҆рт* = *mort* (MS. 45, 539), *пъмь҃т* = *pămînt* (MS. 45, 551), *стѧпε҃и* = *stêpene* (MS. 45, 554), *сърı҃т* = *sărind* (MS. 45, 728), *кѹръ҃т* = *curînd* (MS. 45, 738), *цъ҆р҃* = *ţări* (MS. 45, 836), *жıдѡ҆в҃лѡ҆* = *jidovilor* (MS. 45, 845), *лεпъдь҃т* = *lepădînd* (MS. 45, 851) sau, mai rar, chiar în grupuri de cîte trei: *прѐнεкѹрѧ҃ї҃ѧ҆рε* = *pre necuraţi piêrde* (MS. 45, 499), *вѧ҆рε* = *vêrde* (MS. 45, 539), *ѹ҆҆ѹε* = *unde* (MS. 45, 539), *ръ҆҃пѹ҆҆ѹε* = *răspunde* (MS. 45, 556), *сфı҃ц҃ı҃т҃ѹ҆* = *sfinţindu* (MS. 45, 746), *ѹ҆҆ѹ҆* = *unde* (MS. 45, 841).

Ca soluţie tehnică de transcriere, am ales „coborîrea” în rînd a slovelor respective, fără nici o indicaţie.

În textul tipărit al *Bibliei* de la 1688, slovele suprascrise sînt frecvente, în general la capăt de rînd. Suprascrierea este marcată prin semnul suprascrierii (titla: ◌͡◌) consecvent în cazul consoanelor *л*, *н*, *р*, *с*, *д*, *ч*, *ц*, *ш* şi al vocalei *о*. În celelalte situaţii, suprascrierea nu este marcată întotdeauna. Exemple de suprascriere: *дε҃тѫ҆ѡ* = *dentîiu* (B 1688, 289), *мл҃тивѝ҃т* = *milostivit* (B 1688, 334), *рѣма҃т* = *rămaşi* (B 1688, 292), *рѣ҆҃бо́ю* = *războiu* (B 688, 292), *нѹмъръ҆҃ѹ* = *numărul* (B 1688, 292) *а҆҃л* = *al* (B 1688, 296), *нѧда҃н* = *Nathan* (B 1688, 296), *тъ҆҃* = *tău* (B 1688, 312), *ди҃ци* = *dinţi* (B 1688, 314), *нѡ҃и* = *noi* (B 1688, 316), *лѹа҃т* = *luat* (B 1688, 318).

Uneori sînt suprascrise cîte două slove, în acelaşi cuvînt: *вε҆҃с҃ѹ҆* = *Vethsur* (B 1688, 289), *прѡ҆҃рочи҃дь* = *prorocind* (B 1688, 319).

Şi în acest caz am optat pentru transcrierea la rînd a slovelor respective, fără nici o indicaţie specială.

8. Scrierea cu majusculă

Potrivit regulilor ortografice actuale, teonimele şi numele asimilate acestora au fost scrise cu majusculă: *Dumnezeu*, *Domnul*, *Atotputernicul*, *Atotţiitoriul* etc. Nu am folosit scrierea cu majusculă a pronumelor teofore, pentru a nu crea dificultăţi majore în procesul prelucrării automate a textelor.

9. Numerotarea versetelor

Numărul versetelor a rămas cel din original, care reproduce numerotarea *Septuagintei* de la Frankfurt (1597). Nu sînt greşeli de numerotare, de aceea nu a fost necesară intervenţia noastră în textul *Bibliei* de la Bucureşti (1688). Numerotarea versetelor din manuscrise a fost păstrată ca atare, atunci cînd ea coincide cu aceea din textul-reper (*Biblia* de la 1688). Cînd apar diferenţe, numărul versetului din manuscrise a fost scris între paranteze drepte, [ ], iar

textul a fost aliniat potrivit versetului corespunzător din textul tipărit la 1688, cu adoptarea numerotării de acolo. Varianta actualizată a traducerii *Septuagintei*, tipărită pe coloana a cincea, urmează întocmai numerotarea versetelor din *Biblia* de la 1688, confruntată cu izvorul grecesc principal, *Septuaginta* de la Frankfurt (1597).

10. Accentul, spiritele

Problema accentului este una importantă şi delicată, ignorată complet pînă acum de filologii români, cu consecinţe regretabile. Atît în textul tipărit, cît şi în manuscrise, accentele sînt notate cu mare frecvenţă, deşi nu în mod consecvent: cel ascuţit (*á*) pe vocale din interiorul cuvîntului, cel grav (*à*) pe vocale finale sau pe cuvinte monosilabice. Am reţinut accentuarea, folosind, în mod convenţional, un singur accent, cel ascuţit, în următoarele cazuri:

1) atunci cînd accentuarea marcată a cuvîntului românesc obişnuit este diferită de cea din româna standard actuală: **а҆колѡ҇** = *acoló* (B 1688, 287, 302, MS. 45, 448) sau **а҆кwлѡ҇** = *acoló* (MS. 45, 501, 505, 731, 732, 737, 888), **пелѝца** = *pielíţa* (MS. 45, 749), **де҃кwлѧ҇** = *dencoleá* (MS. 45, 842), **та́ла҃зи** = *tálanzi* (MS. 45, 854), **і̑сторі́е** = *istoríe* (MS. 45, 905);

2) întotdeauna la numele proprii, atunci cînd accentul este marcat în textul chirilic original: **а҆да́мъ** = *Adám* (B 1688, 287), **каїна́нь** = *Cainán* (B 1688, 287), **доданѝнь** = *Dodanín* (B 1688, 287), **е҆ве́рь** = *Evér* (B 1688, 287), **фалéкь** = *Faléc* (B 1688, 287), **Ливáнѡлѧ҃** = *Livánului* (MS. 45, 454), **Корѐ** = *Coré* (MS. 45, 459), **Іѡ̑да́нѡлѧ҃** = *Iordánului* (MS. 45, 459), **Вирса́вѐе** = *Virsavée* (MS. 45, 463), **І҆са́ї** = *Isaía* (MS. 45, 529), **Ѻ҆зі́а** = *Ozía* (MS. 45, 534), **Мана̑сі́** = *Manassí* (MS. 45, 536), **і҆wна́да҃** = *Ionáthan* (MS. 45, 731), **навѳхwдwнѡ́сwр҃** = *Navuhodonósor* (MS. 45, 736), **е҆ѳїѡпі́е** = *Ethiopíei* (MS. 45, 737), **ведwрѡ́** = *Vethoró* (MS. 45, 738), **і҆ара́ѳ** = *Iaréth* (MS. 45, 738), **І҆ѵда́ѵь** = *Iudíth* (MS. 45, 744), **димитрі́е** = *Dimitríe* (MS. 45, 847), **і҆о́ппа** = *Ióppa* (MS. 45, 850), **Лісі́а** = *Lisía* (MS. 45, 878), **Никáнwр҃** = *Nicánor* (MS. 45, 880);

3) la cuvintele neologice în raport cu norma epocii (grecisme, slavonisme, latinisme, ebraisme): **а҆лимóѳь** = *alimóth* (B 1688, 298), **а҆маѱсенѝѳ** = *amasseníth* (B 1688, 298), **і҆есефи́м** = *iesefím* (B 1688, 305), **заха́ѵѡ҇** = *zachó* (B 1688, 307), **хіерéѳи** = *hieréthi* (B 1688, 300), **фелéѳи** = *feléthi* (B 1688, 300), **заха́хилор҃** = *zakhílor* (B 1688, 306), **хоѳарéѳ** = *hotharéth* (B 1688, 310), **фасéк** = *faséc* (B 1688, 328), **маса́на** = *masána* (B 1688, 332), **е҆лефáнѳ** = *elefánd* (B 1688, 314), **нъсúлiе** = *năsílie* (MS. 45, 863), **тíра҃** = *tíran* (MS. 45, 869), **пе҃дико̑тí** = *pendicostí* (MS. 45, 876). În rarele situaţii în care astfel de cuvinte nu sînt accentuate în textul tipărit, au fost transcrise ca atare: **софéр** = *sofer* (B 1688, 298);

4) atunci cînd diferenţiază forme flexionare omografe de prezent, respectiv perfect simplu la verb, ori forme verbale de alte părţi de vorbire: **а҆ѳнъ҇** = *adună* (B 1688, 298), **сѵрпъ҇** = *surpă* (B 1688, 301), **преоці҆а҇** = *preoţiá* (B 1688, 303), **тѳрвѵ́лсъ** = *turburá-să* (MS. 45, 445), **а҆дѣ҃къ҇** = *adîncá* (MS. 45, 446), **сѣвкѵрѵ́** = *să bucurá* (MS. 45, 449), **сърѳтъ҇** = *sărută* (MS. 45, 503), **сѵрпъ҇** = *surpă* (MS. 45, 512), **т҃прецю́къ** = *împregiúră* (MS. 45, 517), **гѳ̑тъ҇** = *gustă* (MS. 45, 519), **скѵтѳръ҇** = *scutură* (MS. 45, 537), **стригъ҇** = *strigă* (MS. 45, 539), **съѵѕы́** = *să audzí* (MS. 45, 539), **рѣ́дикъ҇** = *rădică* (MS. 45, 831), **т҃тѣ҃пінъ҇** = *întîmpină* (MS. 45, 850), **мі҃къ҇** = *mişcă* (MS. 45, 887), **сѣмѳтъ҇** = *să mută* (MS. 45, 894).

Tradiţia ortografică chirilică românească a reţinut folosirea spiritelor (῾ şi ᾽), grafeme cu valoare fonetic-distinctivă în scrierea grecească, dar fără valoare fonetică în chirilica popoarelor slave, ca şi în cea românească. În *Biblia* de la Bucureşti (1688) este marcat numai spiritul lin (̔) pe vocalele iniţiale, singur sau însoţit de accentul ascuţit (̓), acolo unde este cazul: **а҆́ѳ** = *au* (B 1688, 287), **а҆́ѳрѳ** = *auru* (B 1688, 306), **е҆́л** = *el* (B 1688, 305), **ѻ҆ѵнѣ́лтеле** = *unêltele* (B 1688, 306).

Întrucît sînt păstrate în virtutea tradiţiei şi nu au nici o funcţie fonologică, spiritele au fost ignorate în procesul de transcriere.

11. Inconsecvenţe grafice

Am păstrat inconsecvenţele grafice de tipul **а҆вигéа** = *Avighéa*/ **а҆вигéіа** = *Avighéia* (ambele în B 1688, 288, coloana a doua).

12. *Scriptio continua* şi folosirea cratimei

Prezentă mai ales în MS. 45 şi mai puţin în MS. 4389 şi în *Biblia* de la 1688, nesepararea cuvintelor (*scriptio continua*), obişnuită în scrierea medievală şi chiar în unele incunabule din perioada Renaşterii, nu pune în general probleme de transcriere. Potrivit habitudinilor larg răspîndite la scriptorii din secolele al XVI-lea – al XVII-lea, marcarea graniţelor dintre cuvinte este arbitrară, cuvintele mai scurte, inclusiv formele atone ale pronumelor personale sau auxiliarele verbale la formele compuse, fiind scrise „legat" de celelalte. În toate cazurile, am aplicat regulile ortografiei româneşti actuale, folosind cratima ori de cîte ori a fost cazul: **зикъндѕъ** = *dzicîndu-să* (MS. 45, 791), **сазидѝт** = *s-au zidit* (MS. 45, 792), **а҆ѳдатоѵопрем҇а** = *au datu-o pre ea* (MS. 45, 792), **помениѵа** = *pomeni-va* (MS. 45, 793), **т҃тоарчете** = *întoarce-te* (B 1688, 298), **грешѝтам҆** = *greşit-am* (B 1688, 312). Cuvintele compuse de tipul verbului *binecuvînta* (**съ҆лѣ́бине кѳвинѣ҆тѣ҃зе** = *să-l binecuvintêze*, în B 1688, 300) ori al substantivelor *fărădelege* (**фъръ де҇ лѣ҃ие** = *fărădelége*, B 1688, 317) sau *untdelemn* (**ѻ҆ѵнѣ҆ть де лéм҆нѳлѳи** = *untdelemnului*, B 1688, 306) au fost transcrise după regulile actuale. Dar, în situaţiile în care sudura elementelor componente nu era finalizată în epocă, am transcris despărţit: **ѻ҆ѵнѣ҆тѳ҆ де҇ лéм҆нѳ҆** = *untul de lemnul* (B 1688, 309).

13. Consoane geminate

În general, consoanele geminate apar în tipăritura de la

1688 mai cu seamă în redarea, după textul *Septuagintei*, a numelor proprii ori a unor xenisme (ebraisme menţinute ca atare în traducerea grecească). Pentru a indica opţiunea „etimologizantă" a scriptorului, am păstrat în transcriere, în aceste cazuri, grafia din original: ***а̑маλи́ѳи*** = *Amallíthi* (B 1688, 304), ***а̑маcсени́ѳ*** = *amasseníth* (B 1688, 298), ***маᵐѳа́нїѧ*** = *Matthániia* (B 1688, 298), ***мᵉ̑ли́ѳи*** = *Mellíthi* (B 1688, 298), ***і̑ссаχа́рь*** = *Issahár* (B 1688, 305), ***χᵉᵐте́илорь*** = *hetteilor* (B 1688, 309).

14. Punctuaţia

Pentru facilitarea unei lecturi corecte, am întrebuinţat semnele de punctuaţie curente (, . : ; ? ! –), în conformitate cu regulile punctuaţiei actuale. Folosirea acestor semne de punctuaţie urmează „logica internă" a discursului originar, aşa cum se configurează aceasta în originalul grecesc primar, *Septuaginta* de la Frankfurt (1597), confruntat cu textul critic modern din ediţia Rahlfs a *Septuagintei*. Cazuri mai speciale:

a) linia de pauză (—) a fost folosită pentru a marca absenţa unui verb copulativ subînţeles în originalul grecesc;

b) ghilimelele („ ", « » şi ‘ ’), inexistente în original, au fost folosite potrivit regulilor actuale de marcare a vorbirii directe şi a vorbirii indirecte libere. Ordinea citatului în citat a fost următoarea: *Şi grăi Domnul către Gád, cel ce vedea, lui David, zicînd: „Pasă şi grăieşte către David zicînd: «Aşa zice Domnul: ‘Trei eu voiu rădica preste tine. Alége ţie una dentru iale şi-ţi voiu face ţie’»"* (B 1688, 302);

c) parantezele rotunde ( ) au fost menţinute ca atare în transcrierea *Bibliei* de la 1688. Ele încadrează, ca şi în MS. 45, cuvinte, sintagme sau propoziţii care se află doar în *Septuaginta* de la Londra (1653).

15. Alineatele

În *Biblia* de la Bucureşti (1688) nu se folosesc alineate. Cu excepţia titlurilor cărţilor şi ale capitolelor, scrise centrat, pe rînd nou, versetele, numerotate marginal, sînt scrise în continuare. Începutul versetului este marcat prin majusculă, iar finalul prin punct. Între versete este lăsat, consecvent, un blanc tipografic suficient de mare încît să permită identificarea versetelor. Am optat, la fel ca în volumele anterioare ale seriei, pentru alinierea de la capăt de rînd a versetelor *Bibliei* de la 1688, cu numerotarea din original, păstrată ca reper şi pentru cele două vechi variante de traducere rămase în manuscris. Observăm, încă o dată, că, în mod firesc, între MS. 45 şi *Biblia* de la 1688 sînt puţine diferenţe în numerotarea versetelor, în vreme ce, în cazul MS. 4389, diferenţele, numeroase, sînt date de respectarea, de către traducător, a organizării versetelor din *Biblia* de la Ostrog (1581), de care s-a slujit şi sub acest aspect.

16. Greşelile de copist sau de tipar

Greşelile tipografice ori cele de transcriere ale scriptorilor din MS. 45 şi MS. 4389 au fost corectate în texul transcris, specificîndu-se acest lucru în notele filologice finale.

17. Versiunea modernă

Versiunea modernă originală a textului biblic („coloana a cincea" în schema redacţională a seriei) a fost concepută de iniţiatori ca un instrument auxiliar pentru înţelegerea vechilor versiuni româneşti editate. Autorii traducerii au fost rugaţi să ia ca bază textul de la 1688 şi cele două versiuni paralele (MS. 45 şi MS. 4389), în comparaţie cu originalele lor (SEPT.FRANKF., OSTROG şi VULG.). Textul traducerii noastre este redactat în limba română literară actuală, în limitele stilului biblic tradiţional, adică fără inovaţii terminologice neologice, dar cu renunţarea la arhaisme anacronice.

18. Comentariile

La fel ca versiunea modernă, *Comentariile* sînt destinate unei mai bune înţelegeri a textelor biblice româneşti, se adresează cititorului român instruit şi vizează mai ales:

a) aspecte traductologice impuse de compararea textelor româneşti primare (B 1688, MS. 45, MS. 4389) cu originalele cunoscute; s-a urmărit evidenţierea eventualelor greşeli de traducere sau a pasajelor neclare (*loca obscura*);

b) aspecte traductologice impuse de compararea celor trei texte de bază (B 1688, MS. 45, MS. 4389) între ele şi cu principalele versiuni româneşti succesive (BIBL.1795, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1874, BIBL.RADU-GAL., BIBL.CORN.1921, BIBL.ANANIA, BIBL.1911, BIBL.1914); s-a urmărit evidenţierea greşelilor de traducere, a unor opţiuni aberante, a orientării spre izvoare diferite, a unor evoluţii semantice interesante;

c) succinte informaţii şi explicaţii cu caracter enciclopedic, cu privire la *realia biblica* (rituri, instituţii, veşminte, unelte, plante, animale, tehnică civilă şi militară etc.);

d) succinte explicaţii ale unor concepte sau cuvinte rare din textele de bază, nemaiînţelese de cititorul de astăzi;

e) referinţe la literatura antică, orientală sau clasică, precum şi la literatura patristică;

f) explicaţii privitoare la onomastica biblică (antroponimie, teonimie, toponimie, hidronimie etc.).

În prezentul volum, comentariile au fost realizate de Ioana Costa, unele dintre notele filologice, marcate prin sigla E.M., fiind alcătuite de Eugen Munteanu.

19. Indicele de cuvinte şi forme

Indicele de cuvinte şi forme al volumului cuprinde toate elementele lexicale care apar în textul tipărit la 1688 al cărţilor *Naúm, Avvácum, Sofónia, Agghéu, Zaharîia, Maláhia*, împreună cu formele pe care acestea le au în context. Întrucît onomastica biblică specială (numele proprii) va face obiectul unui indice general final al ediţiei noastre, au fost incluse în indice, dintre numele proprii, doar teonimele.

Potrivit structurii practicate şi în volumele anterioare ale seriei, fiecare intrare cuprinde, în primul paragraf: forma-titlu a cuvîntului, precizarea primei atestări, descrierea morfologică, echivalarea în limbile germană şi franceză a sensului sau a sensurilor pe care le are cuvîntul în contextul biblic, numărul de ocurenţe. Următoarele paragrafe conţin formele cuvîntului, organizate după criteriul alfabetic, urmate de analiza morfologică şi de ocurenţele fiecărei forme, în ordinea apariţiei, precizîndu-se capitolul şi versetul (exemplu: 13, 9;). În partea finală a fiecărei intrări am semnalat formele care fac parte din îmbinări stabile (locuţiuni, expresii), notînd cu asterisc fiecare utilizare de acest tip (exemplu: 9, 2*; 19, 4*; 36, 3*; etc.).

Pentru stabilirea formei-titlu, a fost luată ca reper forma literară actuală a cuvîntului, după *Dicţionarul limbii române*, redactat sub egida Academiei Române. Aceasta subsumează toate variantele grafice şi fonetice ale lexemului: ex. **drept** – *dirept*, **fier** – *hier*, **întîmpiná** – *întimpina*, *timpina* etc. Accentuarea s-a făcut conform normelor literare actuale, rămînînd marcat accentul şi pe formele care prezintă o accentuare diferită de cea actuală. Acolo unde accentul nu a putut fi stabilit, forma-titlu a fost lăsată neaccentuată. Nu am dublat accentul pe litera *ê*, care, prin convenţia stabilită în ediţia noastră, redă întotdeauna un *e* deschis accentuat.

Au fost utilizate, pentru stabilirea primelor atestări, *Dicţionarul limbii române* al Academiei Române, seria veche şi seria nouă, comparat cu *Micul dicţionar academic* (MDA), volumele I-IV, Bucureşti, 2001-2003 şi cu ediţia a treia a dicţionarului bilingv al lui H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, volumele I-III, Wiesbaden – Cluj-Napoca, 2000-2005, verificînd exactitatea formelor şi a surselor şi indicînd, ori de cîte ori a fost cazul, atestarea cuvintelor prin antroponimele sau toponimele corespunzătoare, inclusiv derivate: ex. **hadîm(b)** : (1592 DIRA / în antr. Hatumis *Hadîm*); **léspede** : (1532 DERS / în top. *Leaspede*); **de²** (prep.) : (1504 DLRV / în top. Vai-*de*-ei); **feciór** : (c. 1348 DLRV / în antr. Marco *Fecior*). În cazul surselor care nu au indici de cuvinte şi forme (nume comune şi proprii), s-a indicat pagina: **locuínţă** : (1642 CAZ. GOV. 21), **fericít** : (1581 CORESI, EV. 20), **greutáte** : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 110). Alfabetizarea cuvintelor-titlu prefixate s-a făcut după principiul *Dicţionarului limbii române*, precizîndu-se însă atestarea formelor specifice textului *Bibliei* de la 1688, de exemplu: **întîmpináre** : (**tîmpináre** : înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Entgegenkommen, Empfang" : „bienveillance, réception". Au fost, de asemenea, utilizate ediţiile: *Dictionarium Valachico-Latinum. Primul dicţionar al limbii române* [c. 1650], Studiu introductiv, ediţie, indici şi glosar de Gh. Chivu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008; *Psaltirea Hurmuzachi*, vol. I–II, Studiu filologic, studiu lingvistic şi ediţie de Ion Gheţie şi Mirela Teodorescu, indice de cuvinte de Rovena Şenchi, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005, precum şi alte lucrări filologice şi volume de documente recent tipărite. În acest sens, bibliografia a fost actualizată, eliminînd-se unele ediţii vechi, modificîndu-se, unde situaţia a impus-o, şi siglele. Pentru stabilirea perioadei de atestare a unor texte din secolul al XVI-lea ne-am raportat la monografia *Originile scrisului în limba română*, Ion Gheţie, Al. Mareş (autori), Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985.

În privinţa numelor de popoare, comunităţi etnice sau triburi biblice, am optat pentru considerarea acestora ca nume comune şi am stabilit forma-titlu în funcţie de izvoarele lexicografice utilizate sau, acolo unde a fost cazul, de *Biblia* ortodoxă sinodală contemporană, ca reper pentru formele aflate în uzul literar actual ale respectivelor etnonime.

Pentru stabilirea şi echivalarea sensurilor cuvîntului în limbile germană şi franceză am făcut apel la mai multe variante de traducere ale *Bibliei* în aceste limbi. Sensurile sau formele speciale, nelexicalizate în cele două limbi, au fost echivalate prin scurte definiţii: de exemplu **fiáră** : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „wildes Tier, Bestie" : „animal sauvage, bête" : (1x); **împărăţí** : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. herrschen, 2. zum König machen" : „1. régner, 2. proclamer qqn. empereur" : (154x). În cazul cuvintelor cu mai multe sensuri în text, acestea au fost echivalate şi diferenţiate prin numerotare: **adăugá** : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. hinzufügen, 2. vergrößern, vermehren, 3. fortfahren" : „1. ajouter, 2. agrandir, augmenter, 3. continuer à" : (16x); **cercá** : (1581 PRL) : v. I : „1. suchen, 2. untersuchen, 3. versuchen, 4. behandeln" : „1. chercher, 2. examiner, 3. essayer, 4. s'occuper de" : (22x).

Avînd în vedere faptul că textul biblic de la 1688 prezintă, în chip firesc, variante şi forme vechi sau rare, au fost făcute corelaţiile lexicografice necesare pentru majoritatea formelor diferite ale cuvintelor-titlu (variante lexicale şi fonetice, forme paradigmatice neregulate etc.).

Nu au fost stabilite intrări de sine stătătoare pentru instrumentele gramaticale, pe care le-am considerat împreună cu forma paradigmatică din care fac parte (este cazul conjuncţiei *să*, ca marcă a modului conjunctiv, al articolului, al pronumelui reflexiv, ca marcă a diatezei reflexive, al verbelor auxiliare). Articolul hotărît masculin *lui* nu a fost cuprins în indice, întrucît el însoţeşte de foarte multe ori, în textele publicate aici, nume proprii, care nu sînt cuprinse în indicele nostru.

O formă primară a indicelui a fost realizată semiautomat, ca şi în cazul volumului al VII-lea al seriei *Monumenta linguae Dacoromanorum*, cu ajutorul unui program de adnotare şi al unei interfeţe de verificare/ validare a corectitudinii analizelor, realizate de Vlad Sebastian Patraş, colaborator al Centrului de Studii Biblico-Filologice „Monumenta linguae Dacoromanorum".

Indicele cărţilor *Naúm, Avvácum, Sofónia, Agghéu, Zaharîia, Maláhia* a fost corectat de Sabina Rotenştein.

20. Prezentarea textelor şi structura ediţiei

Potrivit proiectului iniţial al seriei, continuăm să prezentăm textele editate pe coloane, după cum urmează:

a) coloana I: textul chirilic original al *Bibliei* de la 1688, în facsimil;

b) coloana a II-a: transcrierea interpretativă a textului *Bibliei* de la 1688;
c) coloana a III-a: transcrierea interpretativă a textului versiunii „Milescu revizuită” (MS. 45);
d) coloana a IV-a: transcrierea interpretativă a textului versiunii „Daniil Andrean Panoneanul” (MS. 4389);
e) coloana a V-a: versiunea modernă realizată de autorii ediţiei (*vide supra*, § 17).

21. Inventarul grafemelor şi valorile lor fonetice

Setul de litere folosit la tipărirea *Bibliei* de la Bucureşti (1688) este cel întrebuinţat în genere în tipăriturile munteneşti din epocă. Este o scriere chirilică de tipar clară, lizibilă, regulată, relativ măruntă. Majusculele obişnuite au înălţimea de 3 mm, iar minusculele de 1,7 mm. Titlurile interioare sînt tipărite cu majuscule normale, iar colofonul cu minuscule, avînd dimensiunea de 3 mm. Oglinda paginii este de 300 x 180 mm, iar textul este cules pe două coloane, fiecare coloană avînd dimensiunile 300 x 85 mm. Primul cuvînt din fiecare capitol începe cu o literă majusculă ornamentală, înscrisă într-o casetă cu dimensiunile 25 x 14 mm.

Alfabetul chirilic folosit în toate cele trei texte pe care le edităm în paralel este cel obişnuit, aşa cum a fost el folosit în tipăriturile şi manuscrisele româneşti din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Valorile fonetice ale grafemelor sînt relativ stabile, cu particularităţile care vor fi specificate în continuare.

Inventarul grafematic al textelor de faţă este format din următoarele slove: ***А/а***, ***Б/б***, ***В/в***, ***Г/г***, ***Д/д***, ***Є/є***, ***Ж/ж***, ***Ѕ/ѕ***, ***З*** (***Ꙁ***)/***з*** (***ꙁ***), ***И/и***, ***І/і***, ***/ї***, ***К/к***, ***Л/л***, ***М/м***, ***Н/н***, ***О/о***, ***П/п***, ***Р/р***, ***С/с***, ***Т/т/т***, ***Ꙋ/ꙋ***, ***ОУ/оу***, ***Ф/ф***, ***Х/х***, ***Ѱ/ѱ***, ***Ѡ/ѡ***, ***Ц/ц***, ***Ш/ш***, ***Щ/щ***, ***Ч/ч***, ***Ъ/ъ***, ***Ь/ь***, ***Ы/ы***, ***Ѣ/ѣ***, ***Ѫ/ѫ***, ***Ю/ю***, ***Ꙗ/ꙗ***, ***Ѧ/ѧ***, ***Ѩ/ѩ***, ***Ѳ/ѳ***, ***Ѯ/ѯ***, ***Џ/џ***, ***ↄ***, ***Ѵ/ѵ/ѵ***.

Reluăm mai jos aceste slove şi le prezentăm monografic, împreună cu valorile lor fonetice contextuale, redate în ortografia românească actuală şi potrivit opţiunilor ediţiei noastre:

А/а (az)

Notează în mod exclusiv vocala *a*, în orice poziţie: ***а҆да́мь*** = *Adám* (B 1688, 287), ***а҆дꙋнъ*** = *adună* (B 1688, 298), ***ↄ҆ⁿпъра́тꙋл*** = *împăratul* (MS. 45, 283), ***а҆че́ла*** = *acela* (MS. 45, 512), ***да́рꙋры*** = *daruri* (MS. 45, 513), ***кꙋра͠*** = *curat* (MS. 45, 530), ***ва҆аба́те*** = *va abate* (MS. 45, 536), ***а҆лъкꙋ͠*** = *a lăcui* (MS. 45, 555), ***фа́че͠*** = *faceţi* (MS. 45, 556), ***съкема̀*** = *să chema* (MS. 45, 833), ***па́че*** = *pace* (MS. 45, 859), ***а҆̀рмелѡр*** = *armelor* (MS. 45, 871).

Б/б (buche)

Notează în mod exclusiv consoana *b*, în orice poziţie: ***бꙋкꙋрі́е*** = *bucurie* (B 1688, 297), ***бъ́рба́ть*** = *bărbat* (B 1688, 298), ***ро́бꙋлꙋи*** = *robului* (B 1688, 299), ***бътръ͠*** = *bătrîn* (MS. 45, 282), ***тꙋ͠бꙋръ́съ*** = *turbură-să* (MS. 45, 445), ***бі́не*** = *bine* (MS. 45, 500), ***лиⁿбъ*** = *limbă* (MS. 45, 502), ***а҆ба́тъсъ*** = *abată-să* (MS. 45, 504), ***бъ͠ба͠*** = *bărbat* (MS. 45, 506), ***ба́гъ*** = *bagă* (MS. 45, 530), ***а҆бѧ*** = *a bea* (MS. 45, 543), ***бъла҆ꙋрꙋ͠*** = *bălaurul* (MS. 45, 545), ***ꙁъба́лъ*** = *zăbală* (MS. 45, 553), ***бирꙋиⁿцъ*** = *biruinţă* (MS. 45, 831), ***лиⁿби*** = *limbi* (MS. 45, 831), ***пѡдоа́ба*** = *podoaba* (MS. 45, 832), ***ѡ҆бръꙁꙋи͠*** = *obrăzuit* (MS. 45, 833).

В/в (vede)

Notează în mod exclusiv consoana *v*, în orice poziţie: ***Ва́ла*** = *Vála* (B 1688, 288), ***а҆́ꙋ вени́т*** = *au venit* (B 1688, 288), ***кꙋвѫнтꙋль*** = *cuvîntul* (B 1688, 299), ***і҆ѡа́в*** = *Ioáv* (B 1688, 296), ***Лива́нꙋлꙋ͠*** = *Livánului* (MS. 45, 454), ***жи́довы*** = *jidovi* (MS. 45, 455), ***Вирсаве́е*** = *Virsavée* (MS. 45, 463), ***лега́ва чинева̀*** = *lega-va cineva* (MS. 45, 502), ***ви́нѡ*** = *vino* (MS. 45, 503), ***ↄ҆ⁿвъцъ́тꙋра*** = *învăţătura* (MS. 45, 511), ***потри́ва*** = *potriva* (MS. 45, 511), ***ↄ҆ⁿве́цꙋте*** = *înveţu-te* (MS. 45, 513), ***вѡрѡви͠*** = *vorovіţi* (MS. 45, 514), ***кꙋвьнтꙋлꙋ͠*** = *cuvîntului* (MS. 45, 516), ***ві́е*** = *vie* (MS. 45, 545), ***врѣ́мѧ*** = *vrêmea* (MS. 45, 553), ***пꙋневѡ͠*** = *pune-voi* (MS. 45, 558), ***вѡ́ѧ*** = *voia* (MS. 45, 570), ***жі́дѡв*** = *jidov* (MS. 45, 833), ***скьрнъві́ѧ*** = *scîrnăviia* (MS. 45, 841), ***вѡ́е*** = *voie* (MS. 45, 841), ***иꙁвѡ́дꙋ͠*** = *izvodul* (MS. 45, 852).

Г/г (glagoli)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează consoana *g*, atunci cînd este urmată de o consoană sau de o vocală nepalatală: ***грешитам*** = *greşit-am* (B 1688, 312), ***погорѫ*** = *pogorî* (B 1688, 318), ***тоꙗ͠*** = *toiag* (B 1688, 296), ***саꙋпогорж͠*** = *s-au pogorît* (MS. 45, 283), ***вѡ͠рꙋга́*** = *vor ruga* (MS. 45, 499), ***гръ́ѧще*** = *grăieşte* (MS. 45, 500), ***съблгосло́въскь*** = *să blagoslovăsc* (MS. 45, 501), ***чиⁿгътоа́рѣ*** = *cingătoarea* (MS. 4389, 723), ***стрига́рѣ*** = *strigarea* (MS. 4389, 724), ***гръи͠*** = *grăit* (MS. 4389, 725), ***гроа́пѫ*** = *groapă* (MS. 4389, 728).

2. Notează consoanele palatale corespunzătoare grafemelor actuale *ghe* şi *ghi*, atunci cînd este urmată de ***е***, ***и***, ***і***, ***ї***, ***ѵ***, ***ѣ***, ***ю***, ***ѧ***, ***ꙗ*** sau ***ѥ***. Exemple: ***а҆́ꙋ жꙋⁿгїа́т*** = *au junghiat* (B 1688, 327, 328), ***гїергесе́ꙋ*** = *Ghiergheséu* (B 1688, 287), ***Е҆гѵ́петꙋлꙋй*** = *Eghípetului* (B 1688, 297), ***е҆гѵⁿптѣ́н*** = *eghiptean* (B 1688, 288), ***оу҆ⁿгюри*** = *unghiuri* (B 1688, 314), ***а҆ꙋжꙋⁿгꙗ͠*** = *au junghiat* (MS. 45, 283), ***стьⁿгѧ*** = *stînghea* (MS. 45, 461), ***ꙋ҆ⁿгю*** = *unghiu* (MS. 45, 503), ***привеги͠*** = *priveghind* (MS. 45, 504), ***гиⁿде͠*** = *ghindei* (MS. 45, 531), ***съсъжꙋⁿге*** = *să să junghe* (MS. 45, 539), ***негини́ца*** = *neghiniţa* (MS. 45, 547), ***раги͠*** = *Raghis* (MS. 45, 729), ***гїѡ̀чи͠*** = *ghiocile* (MS. 45, 734), ***гесе͠*** = *Ghesem* (MS. 45, 737), ***ге͠гесе́и͠*** = *ghergheseii* (MS. 45, 740), ***прівегѧ̀*** = *priveghea* (MS. 45, 853), ***гѡ͠гі́ѧ*** = *Gorghiia* (MS. 45, 877), ***Е҆гѵ́петѵлѵ͠*** = *Eghípetului* (MS. 4389, 726), ***жꙋⁿге͠*** = *jungheri* (MS. 4389, 727).

Д/д (dobro)

Notează în mod exclusiv consoana *d*, în orice poziţie: ***дави́д*** = *Davíd* (B 1688, 296), ***дмнꙁъꙋ*** = *Dumnezău* (B 1688, 310), ***додани́нь*** = *Dodanín* (B 1688, 287), ***фꙋдь*** = *Fúd* (B 1688, 287), ***дѡⁿнꙋ͠*** = *Domnul* (MS. 45, 283), ***ѕикън͠*** = *dzicîndu* (MS. 45, 285), ***нъдъждꙋе́скь*** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), ***адьⁿкъ*** = *adîncă* (MS. 45, 446), ***жи́довы*** = *jidovi* (MS. 45, 455), ***Іо͠да́нꙋлꙋ͠*** = *Iordánului*

(MS. 45, 459), **дрѣ҃тáтѣ** = *dreptate* (MS. 45, 499), **крединчюáсъ** = *credincioasă* (MS. 45, 507), **нъдѣ҃дѣ** = *nădejdea* (MS. 45, 513), **вàгдѣ** = *va arde* (MS. 45, 557), **нърюдꙋ** = *nărodul* (MS. 45, 564), **дъпъртатъ** = *dăpărtată* (MS. 45, 568), **персúда** = *Persída* (MS. 45, 736), **ѣшиꙗ** = *ieşind* (MS. 45, 737), **ârьꙗ** = *arînd* (MS. 45, 856), **рюдꙋ** = *rodul* (MS. 45, 856), **депрецюр** = *depregiur* (MS. 45, 869), **ждекътор** = *judecător* (MS. 45, 877).

Ѥ/ѥ (iest)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează vocala *e* la început, la mijloc şi la final de silabă: **ѣгнѵптѣ҃й** = *eghiptean* (B 1688, 288), **âлтрéилѣ** = *al treilea* (B 1688, 289), **манадисáрїей** = *Manathisáriei* (B 1688, 289), **фечóрїй** = *feciorii* (B 1688, 287), **деѳ҃ѹ҃дѣ** = *de unde* (B 1688, 287), **зúсѥ** = *dzise* (MS. 45, 287), **цїѥ** = *ţie* (MS. 45, 287), **нищтѥ** = *nişte* (MS. 45, 445), **шездт** = *şezut* (MS. 45, 445), **т҃фи҃серьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **Корѣ҃** = *Coré* (MS. 45, 459), **вáселе** = *vasele* (MS. 45, 833), **лéфı** = *lefi* (MS. 45, 848), **немı҃к** = *nemic* (MS. 45, 885), **дирѥ҃т҃** = *direpт* (MS. 4389, 723), **спорéск** = *sporesc* (MS. 4389, 723), **âлѥ ноастрѥ** = *ale noastre* (MS. 4389, 723), **дѥ дѳрѣ҃рѥ** = *de durêre* (MS. 4389, 723).

De asemenea, **ѥ** notează vocala *e* la iniţiala de nume proprii străine: **ѣвéрь** = *Evér* (B 1688, 287), **ѣлдáдь** = *Eldád* (B 1688, 288), **ѣлеáзарь** = *Eleázar* (MS. 45, 833), **ѣфрафѳ҃лѳ҃** = *Efrafthului* (MS. 45, 835), **ѣ҃фпáтωр** = *Efpátor* (MS. 45, 861), **ѣ҃кватáнà** = *Ecvatáná* (MS. 45, 871), **ѣ҃фра҃ѳ҃** = *Efrath* (MS. 4389, 723).

2. Notează diftongul *ie* la început de silabă sau cînd formează singur o silabă: **ѣшúт** = *ieşit* (B 1688, 289), **лъкѳ҃ескѳ** = *lăcuiescu* (B 1688, 290), **рѣзбóае** = *războaie* (B 1688, 302), **сѳ҃е** = *suie* (B 1688, 334), **сфътѳ҃ѥ҃кѳ** = *sfătuiescu* (MS. 45, 283), **пáел҃ѥ** = *paiele* (MS. 45, 287), **рѣзбшáелор** = *războaielor* (MS. 45, 288), **перúрѥ** = *pierire* (MS. 45, 391), **вшѥ** = *voie* (MS. 45, 530), **вàѣшì** = *va ieşi* (MS. 45, 531), **мѳ҃ѣри** = *muieri* (MS. 45, 532), **плшáае** = *ploaie* (MS. 45, 532), **нъдъждѳ҃ѥ҃кь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 733), **ѣшї҃ѧ** = *ieşiia* (MS. 45, 734), **мѳ҃ѣрілор** = *muierilor* (MS. 45, 832), **вомꙗ҃та** = *vom ierta* (MS. 45, 862), **ѡ҃бıчѣ҃ѥ** = *obicêie* (MS. 45, 864), **тъмı҃ѥ** = *tămîie* (MS. 45, 887), **ѣшì** = *ieşi* (MS. 4389, 734).

Decizia pe care am luat-o, de a transcrie în aceste situaţii sistematic prin *ie*, conform regulii ortografice actuale, se justifică şi prin prezenţa multor situaţii în care diftongul respectiv este notat ca atare, prin grupul de slove **їѥ**, ca în contextele: **пїѥрдѳ҃т҃** = *pierdut* (B 1688, 313), **пїѥрзж҃дь** = *pierzînd* (B 1688, 302), **пїѥ҃трилѥ** = *pietrile* (B 1688, 314), **пїѥтрил҃ѥ** = *pietrile* (MS. 45, 362), **пїѥрдꙗ҃т** = *pierdut* (MS. 45, 367), **пїѥрь** = *pier* (MS. 45, 500), **съвà҃т҃пїѥдекà** = *să va împiedeca* (MS. 45, 500, 516), **т҃пїѥдекътѳ҃ра** = *împiedecătura* (MS. 45, 505), **фїѥрь** = *fier* (MS. 45, 516), **сѧ҃т҃пїѥдека҃т** = *s-au împiedecat* (MS. 45, 518), **нѳ҃севωр т҃пїѥдека** = *nu se vor împiedeca* (MS. 45, 595), **фїѥрꙗ҃вı҃т҃ѥ** = *fierbinte* (MS. 45, 728), **âѧ҃пїѥрдꙗ҃т** = *au pierdut* (MS. 45, 732), **пїѥ҃тры** = *pietri* (MS. 45, 736, 741), **лѧ҃пїѥрдꙗ҃т** = *l-au pierdut* (MS. 45, 737), **фїѥрѳ҃л** = *fierul* (MS. 45, 740).

Am considerat alternanţele grafice de tipul **кѥ/ кїѥ** ca reflectînd o incertitudine în rostire şi, de aceea, le-am menţinut ca atare în transcriere: **кїѥдрѳ҃** = *chiedru* (B 1688, 309) vs. **кедрѳ҃** = *chedru* (B 1688, 302), **кїѥмꙋ҃т** = *chiemat* (B 1688, 295) vs. **кемáт** = *chemat* (B 1688, 297), **съ҃кїѥ҃тѳ҃à** = *să chieltuia* (MS. 45, 368), dar **кѥ҃тѳ҃ъ҃съ** = *cheltui-să* (MS. 45, 549), **тевѥ҃кемà** = *te vei chema* (MS. 45, 530), **âѳ҃кемꙋ҃т** = *au chemat* (MS. 45, 543), **кемаи҃⸗** = *chemaţi* (MS. 45, 887), **кїѥмър⸗** = *chiemări* (MS. 45, 887).

Ca o concesie făcută ortografiei româneşti actuale, motivată estetic, am exceptat de la această regulă de transcriere formele flexionare ale verbului *a fi* (**ѣ҃рà** = *era*, **ѣ҃ши** = *eşti*, **ѣ҃** = *e*) şi ale pronumelor personale (**ѣ҃ѳ҃** = *eu*, **ѣ҃л҃** = *el* şi **ѣ҃и** = *ei*).

3. Uneori, în poziţie mediană accentuată, **ѥ** notează, în B 1688, diftongul *ea*: **прéжма** = *preajma* (B 1688, 290).

Ж/ж (juvete)

Notează în mod exclusiv consoana *j*, în orice poziţie: **âжѳ҃тора҃** = *ajutorá* (B 1688, 326), **ждекъцилѥ** = *judecăţile* (B 1688, 299), **жрѣ҃тъвникѳл҃** = *jîrtăvnicul* (B 1688, 291), **прéжма** = *preajma* (B 1688, 290), **áѳ҃ жѳ҃нгıа҃ть** = *au junghiat* (B 1688, 328), **âѳ҃жѳ҃игıа҃т҃** = *au junghiat* (MS. 45, 283), **примé҃ждїѧ** = *primejdiia* (MS. 45, 283), **жирътъвникѳл҃и** = *jirtăvnicului* (MS. 45, 285), **нъдъ҃жѳ҃ѥ҃кь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **прѣ҃жма** = *preajma* (MS. 45, 446, 736), **жı҃довы** = *jidovi* (MS. 45, 455), 457), **ждекáта** = *judecata* (MS. 45, 499), **жѥи҃** = *jeţ* (MS. 45, 504), **нъдѣждѥ** = *nădêjde* (MS. 45, 507), **жиртвелωр** = *jirtvelor* (MS. 45, 530), **ждекътωр** = *judecător* (MS. 45, 531), **ми҃жлшкѳ҃л** = *mijlocul* (MS. 45, 532, 741), **жáхѳ҃л** = *jahul* (MS. 45, 532), **âжѳтωр⸗** = *ajutori* (MS. 45, 738), **връ҃жма҃т҃** = *vrăjmaş* (MS. 45, 855), **ждекáтъ** = *judecată* (MS. 45, 871), **нѐнъдъ҃жѳ҃ди҃ꙗ** = *nenădăjduind* (MS. 45, 872), **жáле** = *jale* (MS. 45, 882).

S/s (dzialo)

În B 1688 slova *dzialo* apare doar cu valoare cifrică: **Кап ѕ҃** = *Cap 6* (B 1688, 291); la fel şi în MS. 4389. În MS. 45, **ѕ** notează, în orice poziţie, africata *dz*, specifică limbii scrise din zona nordică în perioada veche a românei literare: **съвàт҃кълзı҃** = *să va încăldzi* (MS. 45, 282), **Дѳ҃мнезѣ҃л҃** = *Dumnedzăul* (MS. 45, 283), **âѳ҃ѕѳ҃л҃** = *audzul* (MS. 45, 285), **зúсѥ** = *dzise* (MS. 45, 445), **т҃ндрептѣ҃ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 446), **зúчѥ** = *dzice* (MS. 45, 499), **âѳ҃ѕы** = *audzi* (MS. 45, 501), **бльꙗ҃ѕытóрюл҃** = *blîndzîtoriul* (MS. 45, 507), **ѕѳ҃а** = *dzua* (MS. 45, 531), **зикьꙗ** = *dzicînd* (MS. 45, 545), **âѳ҃зúтѥ** = *audzite* (MS. 45, 560), **фрѳ҃ѕелѥ** = *frundzele* (MS. 45, 571), **намїазъзы** = *namiazădzi* (MS. 45, 586), **ѕúлѥ҃⸗** = *dzilele* (MS. 45, 727), **бíнекѳвь҃тѣ҃ѕъ** = *binecuvînteadză* (MS. 730), **Дѳ҃мнезъѳ҃** = *Dumnedzău* (MS. 45, 735), **къѕѳ҃** = *cădzu* (MS. 45, 831), **ѕѧ҃стр⸗** = *dzêstre* (MS. 45, 860), **зи҃т҃** = *dzişi* (MS. 45, 878), **т҃ри҃тѣ҃ѕесѣ҃** = *întristêdze-se* (MS. 45, 881).

З/з (zemle)

Acestă slovă notează în mod exclusiv consoana *z*, în orice

poziţie: *зи́лєлє* = *zilele* (B 1688, 287), *а̂зѳ́ва* = *Azúva* (B 1688, 288), *ѻбра́зєли* = *obrazeli* (B 1688, 296), *вє́ᵐпъзѝ* = *vei păzi* (MS. 45, 284), *па́за* = *paza* (MS. 45, 284), *саᵋзиди͡ᵐ* = *s-au zidit* (MS. 45, 287), *шєзѳ́т* = *şezut* (MS. 45, 445), *ва̀слшбозѝ* = *va slobozi* (MS. 45, 550), *мїа́зънѡ́а̀пѣтє* = *miazănoapte* (MS. 45, 562), *иᵋбь͡ᵐди́рє* = *izbîndire* (MS. 45, 573), *за́ма* = *zama* (MS. 45, 571), *пра́зничє* = *praznice* (MS. 45, 728), *съ̀пъзе᷾кь* = *să păzesc* (MS. 45, 729), *т͡ᵐдръзна́ѥ* = *îndrăznêşte* (MS. 45, 732), *спѳ́за* = *spuza* (MS. 45, 732), *е̂ᵋдрілѡ᷄ᵐ* = *Ezdrilom* (MS. 45, 736), *възѳ́* = *văzu* (MS. 45, 739), *зълш᷾* = *zălog* (MS. 45, 831), *прѣ́зи᷅* = *prăzile* (MS. 45, 832), *съ̀лѐпъза᷾къ* = *să le păzască* (MS. 45, 862), *зъчѧ̀* = *zăcea* (MS. 45, 863).

И/и (ije)

Această slovă are următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *i*, în orice poziţie: *и́нимъ* = *inimă* (B 1688, 307), *и́нимилє* = *inimile* (B 1688, 306), *зи́лєлє* = *zilele* (B 1688, 287), *шѝ* = *şi* (B 1688, 287), *иᵋбъвѣ́ѥ* = *izbăvêşte* (MS. 45, 283), *кѳви͡ᵐтє* = *cuvinte* (MS. 45, 499), *и́нима* = *inima* (MS. 45, 499), *причѧ́перѧ* = *pricêperea* (MS. 45, 499), *прѳ́᷄ᵐчилоᵖ* = *pruncilor* (MS. 45, 499), *къръри᷅ᴧ᷉* = *cărările* (MS. 45, 500), *чє́рюри᷅ᴧ᷉* = *ceriurile* (MS. 45, 500), *чи͡ᵐстѣ́ѥш* = *cinstêşte-o* (MS. 45, 501), *чинева́* = *cineva* (MS. 45, 502), *и́ними᷅ᴧ* = *inimile* (MS. 45, 503), *лъци́мѧ* = *lăţimea* (MS. 45, 503), *лѳ́крѳрил᷉* = *lucrurile* (MS. 45, 504), *вшᵖфолшсѝ* = *vor folosi* (MS. 45, 504), *фъръми͡ᵐтє* = *fără minte* (MS. 45, 507), *нѳми͡ᵐтє* = *nu minte* (MS. 45, 507), *би́нє* = *bine* (MS. 45, 509), *феричи᷄ᵐ᷉* = *fericiţi* (MS. 45, 511), *ни́къю́ры* = *nicăiuri* (MS. 45, 513), *нѧмѳрил᷉* = *neamurile* (MS. 45, 727), *дє́ᵐтрѳми́нє* = *dentru mine* (MS. 45, 729), *зи́сє* = *dzise* (MS. 45, 729), *копи́лє* = *copile* (MS. 45, 729), *ти́гри᷾* = *Tígris* (MS. 45, 731), *пъри͡ᵐцы* = *părinţi* (MS. 45, 733), *сфи͡ᵐці᷉* = *sfinţii* (MS. 45, 733), *зи́сє* = *dzise* (MS. 45, 733), *прѐвє᷾титю́рі᷉* = *pre vestitorii* (MS. 45, 737), *аᵋ̂акопери͡ᵐ* = *au acoperit* (MS. 45, 739), *фїи᷉* = *fiii* (MS. 45, 740), *пъри͡ᵐцилоᵖ* = *părinţilor* (MS. 4389, 733), *пѡᵖни᷄ᵐ* = *porniţi* (MS. 4389, 733), *фъръделе́ѭю́рѣ* = *fărădelegiuirea* (MS. 4389, 733), *вѡ́шри* = *voştri* (MS. 4389, 735).

2. Notează semivocala i la final de silabă: *ма́ика* = *maica* (B 1688, 309) şi pe *i* asilabic: *кѣ́чи* = *căci* (B 1688, 289), *лѳ́и* = *lui* (B 1688, 315), *то́ци* = *toţi* (B 1688, 309), *ко᷄ᵐ* = *coţi* (MS. 45, 363), *ни᷄ᵐ* = *nici* (MS. 45, 445), *кь͡ᵐта᷄ᵐ* = *cîntaţi* (MS. 45, 447).

3. Prevăzută cu semnul scurtimii (̆), marchează, nesistematic, semivocala *i*, în poziţie finală, după vocală: *дм̆нѳлѳй̆* = *Domnului* (B 1688, 288), *лѳ́й̆* = *lui* (B 1688, 287), *сфѭтѳлѳй̆* = *sfîntului* (B 1688, 309) *вавγло́нѳлѳй̆* = *Vavilónului* (MS. 4389, 735).

Am renunţat la notarea în transcriere a alternanţei consoană dură/ consoană moale, la sfirşitul unor cuvinte, în grafii ca *хервви͡ᵐ*, transcris *heruvimi* (MS. 45, 363). Considerăm că avem de a face în acest caz cu o simplă alternanţă grafică, fără funcţie distinctivă, rezultat aleatoriu al dorinţei de economie a spaţiului din partea scriptorului. Exemple: *серафи͡ᵐ* = *serafimi* (MS. 45, 533), *ı̂ръ᷄ᵐ* = *iarăşi* (MS. 45, 535, 728), *нѳᵐвшᵖръ᷾пѳᵐᴬᵋ* = *nu-mi vor răspunde* (MS. 45, 556), *слѳ́гъᵐе́ши* = *slugă-mi eşti* (MS. 45, 559), *т᷄ᵐа̂дѳчѧᵐ* = *îmi aduceam* (MS. 45, 728), *а̂ра́тъᵐ* = *arată-mi* (MS. 45, 731), *а̂лє᷄ᵐ* = *aleşi* (MS. 733), *съᵐдѣ́мі́ѥ* = *să-mi dea mie* (MS. 733), *шіᵐва᷉ᵠ᷉* = *şi-mi va fi* (MS. 745), *а̂чє́лаᵐ͡* = *acelaşi* (MS. 886), *тръгь͡ᵐдѳᵐ͡* = *trăgîndu-şi* (MS. 888).

І/і

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează, de obicei în poziţie iniţială, cu preponderenţă în numele proprii şi în cuvinte neologice, vocala *i*: *і́ла* = *Íla* (B 1688, 288), *і̂змаи́ль* = *Izmaíl* (B 1688, 287), *і̂сраи́л̀* = *Israíl* (B 1688, 309); notează, de asemenea, în aceeaşi poziţie, şi semivocala *i*: *і̂ареᷓ́дь* = *Iaréd* (B 1688, 287), *і̂есефи́м̀* = *iesefím* (B 1688, 305), *І̂ер᷾ли́м* = *Ierusalim* (MS. 45, 364), *І̂шсафа᷄ᵐ* = *Iosafat* (MS. 45, 374), *І̂ѳᵖда̀нѳлѳй̆ᵐ* = *Iordánului* (MS. 45, 459), *І̂еровоа᷄ᵐ* = *Ierovoam* (MS. 45, 468).

2. Notează, uneori, în poziţie mediană, accentuată sau neaccentuată, vocala *i* (pentru valoarea accentuată fiind folosită, în B 1688, mai ales slova *и́*, vezi mai sus): *фі́ю᷅ᴧ* = *fiiul* (B 1688, 300), *сарѳ́іеи* = *Saruéi* (B 1688, 288), *ца́рині᷅ᴧ᷉* = *ţarinile* (MS. 45, 728), *зі́серъ* = *dziseră* (MS. 45, 729), *състі᷄ᵐгъ* = *să stingă* (MS. 45, 730), *копі́лѳ᷅ᴧ* = *copilul* (MS. 45, 733), *прѐті́не* = *pre tine* (MS. 45, 735), *а̂ѳ прі᷄ᵐсь* = *au prins* (MS. 45, 737), *чирéзи᷅ᴧ᷉* = *cirezile* (MS. 45, 738), *бисѧ́річи᷅ᴧ᷉* = *bisêricile* (MS. 45, 738), *зі́сє* = *dzise* (MS. 45, 739), *а̂ѳпері᷄ᵐ* = *au pierit* (MS. 45, 740), *ръдъчі́на* = *rădăcina* (MS. 45, 741), *ръ᷾плътіре* = *răsplătire* (MS. 45, 742), *саᵋмі́ра᷄ᵐ* = *s-au mirat* (MS. 45, 745), *сфі᷄ᵐціᴬᵋ* = *sfinţindu* (MS. 45, 746), *бі́некѳвь͡ᵐта́ръ* = *binecuvîntară* (MS. 45, 750), *стъпьні́ръ* = *stăpîniră* (MS. 45, 750), *стрігáръ* = *strigară* (MS. 45, 750), *чє᷅ᴧчісъспáріѥ* = *cel ci să sparie* (MS. 45, 751), *сфі᷄ᵐтелшᵖ* = *sfintelor* (MS. 45, 751).

3. Notează, uneori, în MS. 4389, pe *i* asilabic final: *бърба᷄ᵐ᷈* = *bărbaţi* (MS. 4389, 748), *вш᷾* = *voi* (MS. 4389, 749).

/ї

Prezentă în textele editate de noi doar ca minusculă, această slovă are următoarele valori:

1. Notează vocala *i*, apărînd mai ales înaintea altei vocale: *фїюл᷅ᴧ* = *fiiul* (B 1688, 289), *цїи* = *ştii* (B 1688, 300), *слѳ́цїи* = *slugii* (B 1688, 300), *а̂вѳцїе* = *avuţie* (B 1688, 314), *ці́ѥ* = *ţie* (B 1688, 307, MS. 45, 284 şi 501), *къльторі́ѧ* = *călătoriia* (MS. 45, 499), *скрі́ѥ* = *scrie* (MS. 45, 503), *а̂вѳці́ѥ* = *avuţie* (MS. 45, 505), *вѳкѳрі́ѥ* = *bucurie* (MS. 45, 505 şi 848), *цїи᷄ᴧ* = *ştiind* (MS. 45, 513), *ва̀скрі́ѥ* = *va scrie* (MS. 45, 558), *веселїе᷈* = *veseliei* (MS. 45, 561), *пѳᵋті́ю* = *pustiiu* (MS. 45, 571), *прᵖро́чїѧ* = *proroćiia* (MS. 45, 723), *гъ͡ᵐдїѧм* = *gîndiiam* (MS. 45, 733), *вш᷅ᴧничі́ѥ* = *volnicie* (MS. 45, 886), *веселїѥ* = *veselie* (MS. 45, 887), *фі́ярълє* = *fiarăle* (MS. 45, 888), *са́бїѥ* = *sabie* (MS. 4389, 749), *робїѥ* = *robie* (MS. 4389, 750).

2. Notează semivocala *i*: *а̂мїа́зъзи* = *amiazăzi* (B 1688, 294), *мїе́й̆* = *miei* (B 1688, 307), *мїе́ѳ* = *mieu* (B 1688, 307), *мїа́зъноа́пѣтє* = *miazănoapte* (MS. 45, 287 şi 747), *вїа́цъ* =

viață (MS. 45, 501), **намїазъѕы** = *namiazădzi* (MS. 45, 586), **мїєȣ** = *mieu* (MS. 45, 728).

3. Semnul ⁻ (*i* suprascris), plasat foarte frecvent la sfîrşitul unui cuvînt, notează semivocala *i*, vocala *i*, sau vocala *e*. Am optat de fiecare dată pentru valoarea impusă de contextul fonetic. În caz de dubiu, am privilegiat rostirea literară actuală: **ве⁻ ̑апропїѧ** = *vei apropiia* (MS. 45, 499), **съпрї͡ма͡къ** = *să priimască* (MS. 45, 499), **кълъторї͡ѧ** = *călătoriia* (MS. 45, 499), **̑алцї** = *alții* (MS. 45, 501), **нещї͡нд** = *neştiind* (MS. 45, 503), **дреⁿпъцї** = *dreptății* (MS. 45, 506), **мє́щерї** = *meşterii* (MS. 45, 507), **прїѧ́тенї** = *priêtenii* (MS. 45, 507), **пърⁿнцї** = *părinții* (MS. 45, 509), **съц͡ фї́е** = *să-ți fie* (MS. 45, 516), **мл͡тє́нї** = *milostenii* (MS. 45, 727), **бърба́цї** = *bărbații* (MS. 45, 729), **сфиⁿцї** = *sfinții* (MS. 45, 733), **прѐвеⁿститѡ́рї** = *pre vestitorii* (MS. 45, 737), **четъцї** = *cetății* (MS. 45, 742), **ѿкї** = *ochii* (MS. 45, 742).

К/к (caco)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează în mod exclusiv consoana *c*, în orice poziție: **кътръ** = *cătră* (B 1688, 295, MS. 45, 501), **зикѫ́ндь** = *zicînd* (B 1688, 295), **̑аколо́** = *acoló* (B 1688, 287), **̑адьⁿкъ** = *adîncă* (MS. 45, 446), **нъдъждȣ͡єкь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **кьⁿта͡ци** = *cîntați* (MS. 45, 447), **̑аколо̀** = *acoló* (MS. 45, 448), **Корѐ** = *Coré* (MS. 45, 459), **кȣвьⁿт** = *cuvînt* (MS. 45, 499), **кȣра͡т** = *curat* (MS. 45, 503), **ка́лѧ** = *calea* (MS. 45, 513), **̑атѡкма** = *atocma* (MS. 45, 515), **фъкȣтȣсаȣ** = *făcutu-s-au* (MS. 45, 519), **каⁿтѧ** = *cartea* (MS. 45, 859), **къⁿърі́мѣ** = *călărimea* (MS. 45, 859), **трѣⁿник** = *trêbnic* (MS. 45, 876), **съва̀ ѫⁿкȣнȣна** = *să va încununa* (MS. 45, 886).

Pentru a evita confuzia cu consoanele palatale corespondente (*che*, *chi*), în transcriere, am redat slova **к** prin *k* (consoana velară surdă), în situația în care această slovă, în cuvinte preluate ca atare din originalul grecesc, apare urmată de **хє**/ **хи́**, ca în exemplele: **во́кхє** = *Vókhe* (B 1688, 391), **закхи́лор** = *zakhílor* (B 1688, 306).

2. Notează consoanele palatale *che* şi *chi*, atunci cînd este urmată de **є**, **и**, **і**, **ї**, **ѣ**, **ю**, **ѧ** sau **ꙗ**: **кїє́дрȣ** = *chiedru* (B 1688, 309), **кїєма͡т** = *chiemat* (B 1688, 295), **кип** = *chip* (B 1688, 298), **а́ȣкема́т** = *au chemat* (MS. 45, 446), **ȣрѫ́кѧ** = *urêchea* (MS. 45, 499), **ѿки⁻** = *ochii* (MS. 45, 501), **ѫⁿкезъшȣ⁻** = *închezăşui* (MS. 45, 502), **киⁿ** = *chip* (MS. 45, 503), **съкꙗ́мъ** = *să cheamă* (MS. 45, 512), **кера͡ст** = *cherast* (MS. 45, 514), **ѫⁿкꙗгъ** = *încheagă* (MS. 45, 516), **ѡ́кї** = *ochii* (MS. 45, 833), **кема́ре** = *chemare* (MS. 45, 870), **ѫⁿпърекѧ́ре** = *împărechêre* (MS. 45, 871).

Л/л (liude)

Notează în mod exclusiv consoana lichidă *l*, în orice poziție: **ле́мнȣл** = *lemnul* (B 1688, 312), **нȣмеле** = *numele* (B 1688, 312), **га́лбени** = *galbeni* (B 1688, 307), **фі́юл** = *fiiul* (B 1688, 300), **гла́сȣл** = *glasul* (MS. 45, 284), **лъкȣи͡м** = *lăcuim* (MS. 45, 287), **Доⁿнȣл** = *Domnul* (MS. 45, 447), **̑аколо̀** = *acoló* (MS. 45, 448), **Лива́нȣлȣи** = *Livánului* (MS. 45, 454), **паримї́ле** = *parimiile* (MS. 45, 499), **Дѡⁿнȣлȣ⁻** = *Domnului* (MS. 45, 500), **кȣвьⁿтȣл** = *cuvîntul* (MS. 45, 501), **къ͡ле** = *căile* (MS. 45, 502), **чѧл⁻** = *cêle* (MS. 45, 503), **ка́рел⁻** = *carele* (MS. 45, 504), **дъстȣл** = *dăstul* (MS. 45, 834), **лимбилѡр** = *limbilor* (MS. 45, 886), **лѡ́кȣл** = *locul* (MS. 45, 886).

М/м (mislete)

Notează în mod exclusiv consoana *m*, în orice poziție: **ма́ика** = *maica* (B 1688, 309), **нȣмеле** = *numele* (B 1688, 312), **̑іесефи́м** = *iesefím* (B 1688, 305), **ѫⁿпъра́тȣл** = *împăratul* (MS. 45, 283), **маⁿка** = *maica* (MS. 45, 283), **прѣⁿма** = *preajma* (MS. 45, 446), **Доⁿнȣл** = *Domnul* (MS. 45, 447), **мьестрї́е** = *măiestrie* (MS. 45, 499), **мьⁿтȣре** = *mîntuire* (MS. 45, 505), **мȣⁿтъ** = *multă* (MS. 45, 508), **ръмьне** = *rămîne* (MS. 45, 508), **млⁿтивȣл** = *milostivul* (MS. 45, 511), **ѷнима** = *inima* (MS. 45, 516), **филиⁿтїи͡м** = *Filistiim* (MS. 45, 835), **миⁿте** = *minte* (MS. 45, 893), **жȣмъта́те** = *jumătate* (MS. 45, 895), **мѡ́аⁿте** = *moarte* (MS. 45, 903).

Н/н (naş)

Notează în mod exclusiv consoana *n*, în orice poziție: **на́лте** = *nalte* (B 1688, 317), **ѷнимъ** = *inimă* (B 1688, 307), **̑амо́н** = *Amón* (B 1688, 320), **ниⁿ** = *nici* (MS. 45, 445), **нъдъждȣ͡єкь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **ѫдрептѣ́ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 446), **ѫⁿтрȣ** = *întru* (MS. 45, 447), **Доⁿнȣл** = *Domnul* (MS. 45, 447), **кьⁿта͡ци** = *cîntați* (MS. 45, 447), **ѫⁿфиⁿсерьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **млⁿтє́нї** = *milostenii* (MS. 45, 727), **прѐмине** = *pre mine* (MS. 45, 728), **нꙗмȣл** = *neamul* (MS. 45, 731), **̑атȣⁿчѧ** = *atuncea* (MS. 45, 733), **би́не** = *bine* (MS. 45, 735), **хаⁿманȣл** = *hatmanul* (MS. 45, 737), **ни́ме** = *nime* (MS. 45, 836), **̑іѡана́дан** = *Ioanáthan* (MS. 45, 839), **сфьⁿтъ** = *sfîntă* (MS. 45, 903), **пльⁿсȣ** = *plînsu* (MS. 45, 904).

О/о (on)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează vocala şi semivocala *o*, în orice poziție: **̑єзво́к** = *Ezvóc* (B 1688, 287), **̑органеле** = *organele* (B 1688, 322), **цїито́арей** = *țiitoarei* (B 1688, 287), **то́ате** = *toate* (B 1688, 290), **но́аⁿтѣ** = *noaptea* (B 1688, 294), **мо́аⁿте** = *moarte* (MS. 45, 287), **кълъторі́ѧ** = *călătoriia* (MS. 45, 499), **копила́шȣл** = *copilaşul* (MS. 45, 499), **то́атъ** = *toată* (MS. 45, 501), **тоꙗг** = *toiag* (MS. 45, 505), **вапѡвъцȣ** = *va povățui* (MS. 45, 505), **бⁿгословє́нїѧ** = *blagosloveniia* (MS. 45, 506), **сиⁿцитоа́ре** = *simțitoare* (MS. 45, 507), **роа́да** = *roada* (MS. 45, 511), **скоа́те** = *scoate* (MS. 45, 513), **погѡрѝ** = *pogorî* (MS. 45, 729), **вец⁻ ѫⁿтоа́рче** = *veți întoarce* (MS. 45, 731), **аколѡ́** = *acoló* (MS. 45, 737), **коⁿтȣл** = *cortul* (MS. 45, 748), **вьⁿтоа́съ** = *vîrtoasă* (MS. 45, 749), **миⁿлокȣл** = *mijlocul* (MS. 4389, 754), **тоатѫ** = *toată* (MS. 4389, 754).

2. Notează, uneori, în poziție mediană accentuată, diftongul *oa*, scris, de regulă, **ѡ́**, ca în exemplele: **ѫно́птѣ** = *în noaptea* (B 1688, 299), **то́тъ** = *toată* (B 1688, 311), **добито́че** = *dobitoace* (MS. 45, 376), **коро́на** = *coroana* (MS. 45, 378).

П/п (pocoi)

Notează exclusiv consoana *p*, în orice poziție: **погорѫ̀** =

pogorî (B 1688, 296), **плиѝ** = *plin* (B 1688, 296), **а҆пѹ́сь** = *apus* (B 1688, 296), **пъмъ҆тѹ҆** = *pământul* (Ms. 45, 284), **прахъ** = *prah* (Ms. 45, 445), **прѣ҆жма** = *preajma* (Ms. 45, 446), **т҆прегѹнъ** = *împreună* (Ms. 45, 727), **пе҆трѹкъ҆** = *pentru că* (Ms. 45, 729), **пѧ́ше** = *pêşte* (Ms. 45, 731), **пѧ́съ** = *pasă* (Ms. 45, 735), **прекѣ́те** = *preste* (Ms. 45, 736), **пѹтѣ́рѧ** = *putêrea* (Ms. 45, 741), **лепъдѧ́те** = *lepădate* (Ms. 45, 849), **пъкѧ́те** = *păcate* (Ms. 45, 869), **пѫтіми҆** = *pătimim* (Ms. 45, 869), **а҆плекъѣтѹ** = *aplecături* (Ms. 45, 904).

Р/р (rîţă)

Notează exclusiv consoana *r*, în orice poziţie: **рѹвѝнь** = *Ruvín* (B 1688, 290), **пре** = *pre* (B 1688, 288), **пърѝнѣцилоръ вѡ́шри** = *părinţilor voştri* (B 1688, 296), **прахъ** = *prah* (Ms. 45, 445), **прѣ҆жма** = *preajma* (Ms. 45, 446), **т҆трѹ** = *întru* (Ms. 45, 447), **т҆҆фи҆҆серьсь** = *înfipseră-să* (Ms. 45, 447), **Іѡрда҃нѹлѹ҆** = *Iordánului* (Ms. 45, 459), **прѣ҆ми҆не** = *pre mine* (Ms. 45, 504), **карел҃** = *carele* (Ms. 45, 736), **во҃а҆копер҃** = *voi acoperi* (Ms. 45, 737), **мъгрѝ҃** = *măgurii* (Ms. 45, 739), **дрептъ** = *drept* (Ms. 45, 745), **трѧ́къ** = *traiul* (Ms. 45, 748), **ѹ҃шѹрик҃**= *suişurile* (Ms. 45, 749), **аѹ́р** = *aur* (Ms. 45, 849), **стра́же** = *straje* (Ms. 45, 849), **рътъ҆ма́тѣ** = *răotatea* (Ms. 45, 869), **а҆рдѣҀ** = *ardea* (Ms. 45, 904).

С/с (slovo)

Notează exclusiv consoana *s*, în orice poziţie: **сѹ** = *s-au* (B 1688, 296), **сїкри́юль** = *sicriiul* (B 1688, 296), **престѣ** = *preste* (B 1688, 299), **пѹ́с҃** = *pus* (B 1688, 299), **съ҆ѥ** = *sînge* (Ms. 45, 284), **тѹрѣвѣры́съ** = *turbură-să* (Ms. 45, 445), **нъдъ҆жѣдѣ҆кь** = *nădăjduiesc* (Ms. 45, 446), **т҆҆фи҆҆серьсь** = *înfipseră-să* (Ms. 45, 447), **стьѣ҆гѫ** = *stînghea* (Ms. 45, 461), **ВирсавѣҀе** = *Virsavée* (Ms. 45, 463), **чи҆҆сте** = *cinste* (Ms. 45, 737), **съ҆а҆́съ** = *să iasă* (Ms. 45, 739), **пѹрчѧ́серъ** = *purcêseră* (Ms. 45, 741), **фрѣмшѧ́съ** = *frumoasă* (Ms. 45, 743), **спрѣҀ** = *spre* (Ms. 45, 745), **ка́са** = *casa* (Ms. 45, 747), **повѣ҆ті́ръ**= *povestiră* (Ms. 45, 849), **гла҆҆** = *glas* (Ms. 45, 869), **са́те** = *sate* (Ms. 45, 869), **вьрѹтѡ҆҆** = *vîrtos* (Ms. 45, 870), **къ҆тръ** = *cătră* (Ms. 45, 282), **ръ҆съри҆҆** = *răsărit* (Ms. 45, 282), **тѹрѣвѣры́съ** = *turbură-să* (Ms. 45, 445), **кь҆҆та҆҆҆** = *cîntaţi* (Ms. 45, 447), **т҆҆трѹ** = *întru* (Ms. 45, 447), **стьѣ҆гѫ** = *stînghea* (Ms. 45, 461), **а҆҆ѳѣкѣ҆҆** = *au făcut* (Ms. 45, 736), **вьртѹтѣҀ** = *vîrtutea* (Ms. 45, 739), **дрептъ** = *drept* (Ms. 45, 745), **трѹпѹлѹ҃** = *trupului* (Ms. 45, 747), **тоа́тъ** = *toată* (Ms. 45, 749), **а҆҆ѳклъди҆҆** = *au clădit* (Ms. 45, 751), **съ҆҆вътоа́ре** = *sărbătoare* (Ms. 45, 876), **сь҆҆въта** = *sîmbăta* (Ms. 45, 877), **а҆҆кѣвь҆҆та҆҆** = *au cuvîntat* (Ms. 45, 878), **ті́ранѹ** = *tiranul* (Ms. 45, 896).

ѹ/ѹ (ucu)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează, frecvent, vocala *u*, în orice poziţie, de obicei în interiorul şi la sfîrşitul cuvîntului: **лѹ́крѹри** = *lucruri* (B 1688, 304), **а҆ѹ мѹри҆҆** = *au murit* (B 1688, 303), **нѹ́** = *nu* (B 1688, 317), dar şi la început de cuvînt, în Ms. 45: **ѩ҆ѹ҆ѹчи҆҆** = *i-au ucis* (Ms. 45, 284), **съ҆҆ ѹ҆҆гъ** = *să-l ungă* (Ms. 45, 283), **ѹсъбїѧҀѧ** = *usăbiia* (Ms. 45, 504), **фѹщы҆҆** = *fugind* (Ms. 4389, 754), **ѹчи́дѥ** = *ucide* (Ms. 4389, 758).

2. Notează vocala *u* final: **кѫ́ндѹ** = *cîndu* (B 1688, 314), **зикѫ́ндѹ** = *zicîndu* (B 1688, 314), **лъкѹ́ескѹ** = *lăcuiescu* (B 1688, 290), **е҆раҀтъмъи҆҆дѹ** = *era tămîindu* (Ms. 45, 286), **а҆жѹнсѹ** = *ajunsu* (Ms. 45, 382), **дѡ҆҆мѹ** = *dormu* (Ms. 45, 501), **дрепѹ҆҆** = *dreptu* (Ms. 45, 506), **стрьѹ҆҆вѹ** = *strîmbu* (Ms. 45, 506), **кѹщетѹ** = *cugetu* (Ms. 45, 507), **кѹвь҆҆тѹ** = *cuvîntu* (Ms. 45, 510), **ѡ҆҆мѹ** = *omu* (Ms. 45, 512), **кѹ҃вѹ** = *cuibu* (Ms. 45, 516), **кь҆҆пѹ** = *cîmpu* (Ms. 45, 516), **чѐ҆кѹ** = *cercu* (Ms. 45, 728), **змарагѹ** = *zmaragdu* (Ms. 45, 735), **Е҃гипѣтѹ** = *Éghiptu* (Ms. 45, 740), **т҆҆тшрсѹ** = *întorsu* (Ms. 45, 741), **съ҆ргѹи҆҆ѹ** = *sîrguindu* (Ms. 45, 745), **фа́пѣтѹ** = *faptu* (Ms. 45, 746), **сфі҆҆ци҆҆ѹ** = *sfinţindu* (Ms. 45, 746), **косѹ** = *cortu* (Ms. 45, 748), **мѐ҆ргѹ** = *mergu* (Ms. 45, 750), **пѹтѐри҆҃** = *puterile* (Ms. 45, 850), **сѹ҆депъ҆тѹ҆҆** = *s-au depărtat* (Ms. 45, 850), **ки҆҆** = *chip* (Ms. 45, 852), **кѹ҆҆тѡ́рю҆** = *cuptoriul* (Ms. 45, 905).

3. Notează semivocala *u*: **грѫ́ѹ** = *grîu* (B 1688, 294), **тъѹ** = *tău* (Ms. 4389, 754), **рѹшинатѹсѣѹ** = *ruşinatu-se-au* (Ms. 4389, 755).

ѸѸ/ѹ҃ (u)

Notează vocala *u*, de obicei la început de cuвînt: **ѹ҃ѿ҃ѣҀѥ** = *unde* (B 1688, 287), **ѹ҃ѿ҃ѣть ѥҀлѣѧ҃нѹлѹи** = *untdelemnului* (B 1688, 306), **і҆ѹ́дїй** = *Iúdii* (B 1688, 290), **ѡ҆҃ѹ҃ѧ҆҆** = *oriunde* (Ms. 45, 506), **ѹ҃ргѷ҆҆ї҆҆ѧ** = *urgiia* (Ms. 45, 508), **ѹ҃ръ҆҆ѣ҆кѧ** = *urêchea* (Ms. 45, 511), **ѹ҃рїѧ́шїлѡ҆** = *uriiaşilor* (Ms. 45, 512), **ѹ҃ѵ҆҆гюл** = (Ms. 4389, 758).

Ф/ф (fertă)

Notează în mod exclusiv consoana *f*, în orice poziţie: **фечо́рїй** = *feciorii* (B 1688, 287), **фа́та** = *fata* (B 1688, 288), **са́ф҃** = *Sáf* (B 1688, 289), **фрѣмѽ́асъ** = *frumoasă* (Ms. 45, 283), **ферични҆҆** = *fericit* (Ms. 45, 445), **т҆҆фи҆҆серьсь** = *înfipseră-să* (Ms. 45, 447), **фі́юле** = *fiiule* (Ms. 45, 500), **мъфъкѹ҃** = *mă făcui* (Ms. 45, 500), **фичѽ́ры** = *ficiori* (Ms. 45, 503), **а҆ѳфъкѹ҆҆** = *au făcut* (Ms. 45, 736), **фа́ца** = *faţa* (Ms. 45, 742), **сѹ҆флетѹ҆҃** = *sufletul* (Ms. 45, 743), **фръцї҆ѧ** = *frăţiia* (Ms. 45, 852), **сефі́ла** = *Sefíla* (Ms. 45, 853), **фі́ли҆҆** = *Fílip* (Ms. 45, 870), **жа҆ф** = *jaf* (Ms. 45, 895).

Х/х (her)

Notează în mod exclusiv consoana *h*, în orice poziţie: **хїѣ́рь** = *hier* (B 1688, 301), **хїѣрестрѹҀѝ** = *hierestrui* (B 1688, 301), **закхи́лоръ** = *zakhílor* (B 1688, 306), **хѡтарѹ҃** = *hotarul* (Ms. 45, 283), **мохорь҆҆** = *mohorît* (Ms. 45, 362), **прахъ** = *prah* (Ms. 45, 445), **ваҀѡ҆҆дихны** = *va odihni* (Ms. 45, 499), **ла҆҆цѹхъ** = *lanţuh* (Ms. 45, 499), **хърѣзѣ҆кь** = *hărăzesc*, **ха́рѹры** = *haruri* (Ms. 45, 501), **хѡтарѹ҃** = *hotarul* (Ms. 45, 508), **хотъра́ше** = *hotăraşte* (Ms. 45, 510), **пъха҆҆ръ** = *păhară*

(MS. 45, 514), **хьрбꙋ҇л** = *hîrbul* (MS. 45, 516), **хал҇деѧ҇скѫ** = *haldeiască* (MS. 45, 672), **хар** = *har* (MS. 45, 728), **дх҇ꙋл** = *duhul* (MS. 45, 729), **хаинел҇е** = *hainele* (MS. 45, 730), **драхмъ** = *drahmă* (MS. 45, 731), **хїѧрѣ** = *hiêrea* (MS. 45, 731), **ахїѧхар** = *Ahiáhar* (MS. 45, 734), **хꙋдицил҇е** = *hudițile* (MS. 45, 735), **лаꙋхрънит** = *l-au hrănit* (MS. 45, 736), **навꙋходоно́сор** = *Navuhodonósor* (MS. 45, 736), **хатманꙋл** = *hatmanul* (MS. 45, 737), **хал҇деилѡр** = *haldeilor* (MS. 45, 739), **хътмънїе҇** = *hătmăniei* (MS. 45, 739), **ѡдихне҇** = *odihnei* (MS. 45, 744).

Ѱ/ѱ (psi)

Această slovă notează în mod exclusiv grupul consonantic *ps*, în orice poziție: **лиѱи́** = *lipsi* (B 1688, 311), **рꙋѱе** = *rupse* (B 1688, 332, MS. 45, 381), **наꙋлиѱит** = *n-au lipsit* (MS. 45, 363), **лиѱа҇скъ** = *lipsască* (MS. 45, 500), **съръмѱеръ** = *să rumpseră* (MS. 45, 500), **лиѱиц҇** = *lipsiți* (MS. 45, 504), **ли́ѱъ** = *lipsă* (MS. 45, 505), **лиѱѣще** = *lipsêște* (MS. 45, 508), **лиѱит** = *lipsit* (MS. 45, 517), **коа́ѱеле** = *coapsele* (MS. 45, 674), **коа́ѱъ** = *coapsă* (MS. 45, 744), **нелиѱиц҇** = *nelipsiți* (MS. 45, 852), **самѱаки** = *Sampsachi* (MS. 45, 858), **прокоѱа́лъ** = *procopsală* (MS. 45, 870).

Sporadic, grupul consonantic *ps* este transpus și prin **пс**, precum: **рꙋпсе́** = *rupse* (B 1688, 322).

Ѿ/ѡ (ot)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează de regulă vocala *o*, în orice poziție: **ѡко́ль** = *ocol* (B 1688, 295), **ѡ̈мꙋл** = *omul* (B 1688, 295), **лѡ́рь** = *lor* (B 1688, 295), **нехаѡ** = *Neháo* (B 1688, 333), **ѡадꙋсеръ** = *o aduseră* (MS. 45, 283), **дѡрмы** = *dormi* (MS. 45, 501), **ваадаѡще** = *va adaoge* (MS. 45, 504), **Дѡмнꙋл** = *Domnul* (MS. 45, 510), **апѡ҇** = *apoi* (MS. 45, 511), **съндвѡрѣскъ** = *să nu dvorească* (MS. 45, 513), **ваѡдихны** = *va odihni* (MS. 45, 517), **съл҇дѡмолѣскъ** = *să-l domolească* (MS. 45, 869), **мижлѡкꙋл** = *mijlocul* (MS. 45, 853), **ѡбьршиндꙋсъ** = *obîrșindu-să* (MS. 45, 886), **апро́щилѡр** = *a proștilor* (MS. 45, 895), **збїера́вѡр** = *zbiera-vor* (MS. 4389, 758), **тꙋтꙋрѡр** = *tuturor* (MS. 4389, 758).

2. Notează semivocala *o* în diftongul *oa*: **ѡа́менїй** = *oamenii* (B 1688, 315).

3. Asemenea lui **о** cu accent, și **ѡ** accentuat notează frecvent diftongul *oa*: **рѡ́деле** = *roadele* (MS. 45, 506), **кꙋвїѡ́се** = *cuvioase* (MS. 45, 508), **крединчѡ́се** = *credincioase* (MS. 45, 509), **кꙋнѡ́ще** = *cunoaște* (MS. 45, 514), **кѡ́теле** = *coatele* (MS. 45, 519).

4. O utilizare specială a acestei slove, care tinde să capete în text funcția unei veritabile norme ortografice, este notarea secvenței fonetice corespunzătoare diftongilor *ua* și *uă* din ortoepia românească actuală. Cu o consecvență ridicată, **ѡ** apare în formele flexionare ale cuvintelor precum substantivul *ziuă/ ziua*, verbul *plouă*, numeralele *două*, *nouă*, forma verbală *luă* etc. Întrucît nu avem nici o dovadă că diftongii *uă* și *ua* ca atare existau și erau rostiți întocmai cum îi rostim astăzi, am transcris peste tot, în aceste cazuri, pe **ѡ** prin *o*. Dintre sutele de recurențe cu grafie identică, reproducem cîteva: **до́аѡ** = *doao* (MS. 45, 287), **амъндо́аѡ** = *amîndoao* (MS. 45, 287), **но́аѡ** = *noao* (MS. 45, 287), **дѡ́аѡ** = *doao* (MS. 45, 362, 501), **нѡ́аѡ** = *noao* (MS. 45, 499), **амьндѡ́аѡ** = *amîndoao* (MS. 45, 511).

Potrivit aceluiași raționament, am transcris slova **ѡ** prin *o* și în formele flexionare ale verbului *a lua*, în secvențe în care ortografia actuală recomandă notarea vocalei *ă*: **шѝ лꙋ̀ѡ** = *și luo* (B 1688, 288), **лꙋѡто́риле** = *luotorile* (B 1688, 311).

Ц/ц (ți)

Acest grafem chirilic notează în mod exclusiv consoana *ț*, în orice poziție: **ціе** = *ție* (B 1688, 302), **фа́ца** = *fața* (B 1688, 302), **вице́їй** = *viței* (B 1688, 302), **ці́е** = *ție* (MS. 45, 283), **съсимецїѧ** = *să simețiia* (MS. 45, 283), **кьнтац** = *cîntați* (MS. 45, 447), **ꙟцелепчю́нѣ** = *înțelepciunea* (MS. 45, 499), **симци́рѣ** = *simțirea* (MS. 45, 499), **алції** = *alții* (MS. 45, 501), **крединцъ** = *credință* (MS. 45, 506), **бꙋнътъц҇** = *bunătăți* (MS. 45, 510), **жꙋде́цꙋл** = *județul* (MS. 45, 511), **пѡ̀рцы** = *porți* (MS. 45, 513), **ꙟвъцътꙋра** = *învățătura* (MS. 45, 514), **скопиц** = *scopiți* (MS. 45, 672), **пре́ѡцилор** = *preoților* (MS. 45, 728), **ца́ра** = *țara* (MS. 45, 728), **фа́ца** = *fața* (MS. 45, 729), **скꙋлацвъ** = *sculați-vă* (MS. 45, 732), **албѣцел҇е** = *albêțele* (MS. 45, 734), **ꙟпърьці́а** = *împărăția* (MS. 45, 735), **тоц** = *toți* (MS. 45, 735), **тримицьнд** = *trimițînd* (MS. 45, 743), **саꙋꙟфрьмсецат** = *s-au înfrîmsețat* (MS. 45, 745), **атотцїито́рюл** = *Atotțiitoriul* (MS. 4389, 758).

Ш/ш (șa)

Acest grafem notează în mod exclusiv consoana *ș*, în orice poziție: **шѝ** = *și* (B 1688, 287), **шъзꙋ́** = *șăzú* (B 1688, 301), **аша̀** = *așa* (B 1688, 301), **мꙋшко́и** = *mușcoi* (B 1688, 314), **ꙋша** = *ușa* (MS. 45, 64), **вашедѣ** = *va ședea* (MS. 45, 283), **шѝ** = *și* (MS. 45, 283), **шезꙋт** = *șezut* (MS. 45, 445), **копила́шꙋл** = *copilașul* (MS. 45, 499), **шꙋвъ҇те** = *șuvăite* (MS. 45, 500), **ꙋшил҇е** = *ușile* (MS. 45, 501), **амешит** = *am ieșit* (MS. 45, 503), **аша** = *așa* (MS. 45, 504), **ши́потил҇е** = *șipotile* (MS. 45, 504), **шовьѣще** = *șovăiêște* (MS. 45, 507), **дешертат** = *deșertat* (MS. 45, 586), **лъка́шꙋлꙋ҇** = *lăcașului* (MS. 45, 727), **саꙋнѣашезат** = *s-au neașezat* (MS. 45, 728), **ачѣаш҇** = *acêeași* (MS. 45, 729), **сьнътѡш҇** = *sănătoși* (MS. 45, 731), **ѧ́ръш҇** = *iarăși* (MS. 45, 735), **дъшерци** = *dășerți* (MS. 45, 737), **лъка́шел҇е** = *lăcașele* (MS. 45, 738), **нꙋваешѝ** = *nu va ieși* (MS. 45, 739), **ченꙋше** = *cenușe* (MS. 45, 744), **шезьнд** = *șezînd* (MS. 45, 745), **дъшкинд** = *dășchiind* (MS. 45, 749).

Щ/щ (ștea)

Această slovă notează, în mod frecvent, grupul consonantic *șt*, în orice poziție: **щїи** = *știi* (B 1688, 300), **аче́щѣ** = *aceștia* (B 1688, 287), **на́ꙋщиꙋт** = *n-au știut* (MS. 45, 283), **е́щи** = *ești* (MS. 45, 284), **нище** = *niște* (MS. 45, 445), **повестѣщеми** = *povêstește-mi* (MS. 45, 526), **щиꙋ** = *știu* (MS. 45, 834), **мещершꙋгꙋр҇** = *meșterșuguri* (MS. 45, 854), **фїещека́рел҇е** = *fieștecarele* (MS. 45, 856).

Ч/ч (cerfu)

Această slovă chirilică notează, în mod exclusiv, consoana

africată *č*, în orice poziţie, şi anume:

1. cînd aceasta este urmată de *e*: **четáтѣ** = *cetatea* (B 1688, 298), **зи́че** = *zice* (B 1688, 323), **сѣчѧ́ре** = *să cêrce* (Ms. 45, 282), **фѣчѧ** = *făceam* (Ms. 45, 727), **чѧ** = *cêle* (Ms. 45, 728), **а̑чес̑та** = *acesta* (Ms. 45, 730), **бе́рбѧче** = *berbêce* (Ms. 45, 732), **че́лѫ** = *celui* (Ms. 45, 734), **фа́чевш** = *face-voi* (Ms. 45, 834), **порѣ̑че** = *porîncele* (Ms. 45, 834), **черчетѣ̑дѫ** = *cercetîndu-i* (Ms. 45, 835);

2. cînd aceasta este urmată de *i*: **тчи́нсь** = *încins* (B 1688, 298), **ма́ичїи** = *maicii* (B 1688, 323), **ни̑** = *nici* (Ms. 45, 445), **чи̑зе** = *cincidzeci* (Ms. 45, 728), **чире́зи** = *cirezile* (Ms. 45, 738), **прѫ̑чї** = *pruncii* (Ms. 45, 739), **рѫдъчи́на** = *rădăcina* (Ms. 45, 741), **чи́не** = *cine* (Ms. 45, 743), **сѣзгърчи́ръ** = *să zgîrciră* (Ms. 45, 835), **пърѣ̑чи** = *porîncit* (Ms. 45, 836), **лѫчїѧсѡ́аре** = *luciia soarele* (Ms. 45, 841);

3. cînd aceasta este urmată de altă vocală (*a*, *o*, *u*) sau de un diftong (*iu*). În aceste cazuri, am aplicat regula din ortografia modernă, transcriind prin *ce* sau *ci*, conform normelor actuale: **а̑ча́ста** = *aceasta* (B 1688, 323), **фечо́ри** = *feciori* (B 1688, 324), **тѣ̑целепчи́ѡнѣ** = *înţelepciune* (B 1688, 307), **тцелепчи́ѡнѣ** = *înţelepciunea* (B 1688, 313), **а̑ча̑ста** = *aceasta* (Ms. 45, 283), **тѣ̑целепчѫ́нѣ** = *înţelepciunea* (Ms. 45, 284), **кредѣ̑чѡ̑** = *credincios* (Ms. 45, 730), **чѡплѝте** = *cioplite* (Ms. 45, 736), **тѣ̑целе̑чи́ѡнѧ** = *înţelepciunea* (Ms. 45, 746), **пічѡа́рел** = *picioarele* (Ms. 45, 749), **фічѡа́рел** = *ficioarele* (Ms. 45, 751), **сънѐчѡ̑ни** = *să ne ciocnim* (Ms. 45, 849), **рѫ́гъчи́ѡне** = *rugăciune* (Ms. 45, 851), **па́чѧ** = *pacea* (Ms. 45, 853), **кредѣ̑чѡ̑** = *credincios* (Ms. 45, 870), **фечо́рилѡ** = *feciorilor* (Ms. 4389, 728).

Ѣ/ѣ (ier)

Această slovă chirilică are următoarele valori fonetice:

1. Notează, cu un grad înalt de consecvenţă în B 1688, mai puţin consecvent în Ms. 45 şi Ms. 4389, vocala *ă*, în interiorul sau la finalul cuvîntului: **ѣ̑тъ** = *iată* (B 1688, 294), **а̑девѣ́рѫ́л** = *adevărul* (B 1688, 296), **тпъра́тѫ́л** = *împăratul* (B 1688, 312), **тѣпъра́тѫ́л** = *împăratul* (Ms. 45, 282), **фрѫмоа́съ** = *frumoasă* (Ms. 45, 283), **а̑дѣ̑кѣ** = *adîncă* (Ms. 45, 446), **тндрепте́ѧъ** = *îndrepteadză* (Ms. 45, 446), **а̑девъра́тъ** = *adevărată* (Ms. 45, 499), **тѣ̑дръпнячи** = *îndrăpnicind* (Ms. 45, 505), **дрептъ̑ле** = *dreptăţile* (Ms. 45, 729), **зі́серъ** = *dziseră* (Ms. 45, 729), **тѣ̑пре́нъ** = *împreună* (Ms. 45, 731), **сънъта́те** = *sănătate* (Ms. 45, 733), **пъри̑тел** = *părintele* (Ms. 45, 735), **къторъ** = *către* (Ms. 45, 736), **въле** = *văile* (Ms. 45, 737), **хѡтѣ̀рълѣ** = *hotarăle* (Ms. 45, 738), **а̑фъкѫ** = *au făcut* (Ms. 45, 739), **съръдика́ръ** = *să rădicară* (Ms. 45, 741), **ръплъти́ре** = *răsplătire* (Ms. 45, 742), **тоа́тъ** = *toată* (Ms. 45, 745), **стъпъни́ръ** = *stăpînire* (Ms. 45, 750), **гътѝцѝ** = *gătiţi* (Ms. 4389, 758).

2. În cazurile în care norma literară actuală reclamă acest lucru, am transcris slova **ѣ** prin *î*, ca în exemplele: **пѣ́нъ** = *pînă* (B 1688, 290), **къ̀нтѣ́рилорь** = *cîntărilor* (B 1688, 299), **въртѫ́те** = *vîrtute* (B 1688, 305), **трѣмбица** = *trîmbiţaţi* (Ms. 45, 283), **къте** = *cîte* (Ms. 45, 284), **кѫвъ̑тѫ** = *cuvîntul* (Ms. 45, 285), **пѣнъ** = *pînă* (Ms. 45, 285), **мънї́е** = *mîniei* (Ms. 45, 545), **пъмъ̑тѫ** = *pămîntul* (Ms. 45, 737), **пъ̑къ̑дѫсъ** = *păscîndu-să* (Ms. 45, 873), **мъ^{x}ни** = *mîhnit* (Ms. 45, 886), **мънї́ѧ** = *mîniia* (Ms. 45, 890). Transcriind slova **ѣ** prin *î* în asemenea cazuri, am privilegiat imaginea grafică actuală a cuvîntului, conştienţi fiind de realitatea fonematică a opoziţiei „slabe” între *ă* şi *î* din sistemul fonologic românesc, ca şi de rostirile populare cu *ă* în diferite zone dialectale daco-româneşti.

3. Ca o reminiscenţă a ortografiei slavone, **ъ** apare la sfîrşitul unor nume proprii masculine, precum: **Їи́лъ** = *Israil* (Ms. 4389, 742), **дв̑дъ** = *David* (Ms. 4389, 742).

4. La sfîrşit de cuvînt, ior apare uneori fără valoare fonetică: **До́мноулъ** = *Domnul*, **вѣ̑къ** = *veac* (Ms. 45, Ms. 4389, *et passim*).

Ь/ь (ier)

Acest semn, preluat din ortografia slavonă şi păstrat prin tradiţie de ortografia chirilică românească veche, este lipsit, de cele mai multe ori, de valoare fonematică. Apare notat şi în finalul consonantic al cuvintelor, uneori şi în final de silabă, ca semn suprascris (ь): **Ѧ̀змо́дь** = *Azmóth* (B 1688, 296), **га́дь** = *Gád* (B 1688, 296), **дв̑дь** = *David* (B 1688, 296), **фечо́рѯль** = *feciorul* (B 1688, 296), **ло́рь** = *lor* (B 1688, 328), **са^{ѯ}тѧ̑то^{ѡ}сь** = *s-au întors* (Ms. 45, 361), **нъдъ̑ждзе̑кь** = *nădăjduiesc* (Ms. 45, 446), **хъръзе̑кь** = *hărăzesc* (Ms. 45, 501), **стрь̑мбь** = *strîmb* (Ms. 45, 503), **ю̑бъ̑кь** = *iubăsc* (Ms. 45, 504, 517), **греше̑кь** = *greşesc* (Ms. 45, 507), **а̑кѯ̑сь** = *ascuns* (Ms. 45, 512), **а̑дь̑кь** = *adînc* (Ms. 45, 513), **гръе̑кь** = *grăiesc* (Ms. 45, 514), **ле̑нь** = *lemn* (Ms. 45, 515), **лъкѯде̑кь** = *lăcuiesc* (Ms. 736), **а̑ѯпрї̑сь** = *au prins* (Ms. 45, 737), **а̑ѯтѧ̑ти̑сь** = *au întins* (Ms. 45, 739). Cu această funcţie „ornamentală” de marcare a sfîrşitului de silabă sau de cuvînt, ierul apare reprezentat şi prin semnul (ѣ) aşezat deasupra unei consoane, de obicei la finalul unui cuvînt: **мынчѯнилорь** = *minciunilor* (B 1688, 328), **фѣ́люл** = *fêliul* (B 1688, 290), **прибѣ̑цилорь** = *pribêgilor* (B 1688, 290), **повъцито́рюл** = *povăţitoriul* (B 1688, 297).

Mai rar, **ь** poate avea, totuşi, în textele noastre, următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *ă*: **тѣ̑фи̑серьсь** = *înfipseră-să* (Ms. 45, 447), **кѯтѣ̑сь** = *cu însă* (Ms. 45, 509), **шовьѧ́ше** = *şovăiêşte* (Ms. 45, 509), **пьрцы** = *părţi* (Ms. 45, 509), **трьсне̑те** = *trăsnete* (Ms. 45, 874), **а̑мърьчю́не** = *amărăciune* (Ms. 45, 886).

2. Notează pe *i* asilabic final, ca în exemplele: **а̑ль̑ць** = *alţi* (B 1688, 313), **ръни́ць** = *răniţi* (B 1688, 291), **то́ць** = *toţi* (B 1688, 297).

3. Notează, frecvent în Ms. 45, vocala *î*, ca în exemplele: **кась̀тьмьезь** = *ca să tămîiedzi* (Ms. 45, 362), **зикьнѧ** = *dzicînd* (Ms. 45, 362), **стьѧ** = *stînd* (Ms. 45, 363), **тъмь́е** = *tămîie* (Ms. 45, 371), **а̑дь̑кь́** = *adîncă* (Ms. 45, 446), **кь̑таѧ̑** = *cîntaţi* (Ms. 45, 447), **рь̑дѯи** = *rînduit* (Ms. 45, 504), **стрь̑мбѯ** = *strîmbu* (Ms. 45, 506), **кѯвь̑тѯ** = *cuvîntu* (Ms. 45, 510), **вш̄ погорь̀** = *voi pogorî* (Ms. 45, 729), **съмьнїе** = *să mînie* (Ms. 45, 737), **пь́нъ** = *pînă* (Ms. 45, 737), **трїмицьѧ** = *trimiţînd* (Ms. 45, 743), **нѐтѣ̑прєѯнь̑дѯне** = *neîmpreunîndu-ne* (Ms. 45, 747), **мь́на** = *mîna* (Ms. 45, 749), **вьторо́асъ** = *vîrtoasă* (Ms. 45, 749), **съспъмь̑та́ръ** = *să*

spămîntară (MS. 45, 750), **кѣтє** = *cîte* (MS. 45, 751), **вьрѣтѣте** = *vîrtute* (MS. 45, 885), **мънека^{т}** = *mînecat* (MS. 45, 887).

Ы/ы (ieri)

Folosit în *Biblia* de la 1688 şi în cele două manuscrise cu o frecvenţă foarte redusă, acest semn apare cu următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *i* sau pe *i* asilabic, precum în exemplele: **мынчѧнилорѣ** = *minciunilor* (B 1688, 328), **шы** = *şi* (MS. 4389, *passim*), **дарѧры** (MS. 45, 362), **жидовы** = *jidovi* (MS. 45, 455), **вазѡдихны** = *va odihni* (MS. 45, 499), **тшы‿** = *înşii* (MS. 45, 499), **дрепцы** = *drepţi* (MS. 45, 500), **нѣтєзы** = *nêtedzi* (MS. 45, 500), **харѧры** = *haruri* (MS. 45, 501), **кърѣбѧныапр^{п}шы** = *cărbuni aprinşi* (MS. 45, 502), **сънѧмєрѣы** = *să nu mergi* (MS. 45, 501), **дѡ^{р}митєзы** = *dormitezi* (MS. 45, 502), **легътѧры** = *legături* (MS. 45, 503), **вазакоперы** = *va acoperi* (MS. 45, 505), **т^{п}целєпцы** = *înţelepţi* (MS. 45, 507), **съвазт^{п}мѧ^{ѧ}цы** = *să va înmulţi* (MS. 45, 507), **мары** = *mari* (MS. 45, 508), **ѡдѡ^{м}ны** = *a domni* (MS. 45, 511), **пѡ^{р}цы** = *porţi* (MS. 45, 513), **съръ^{с}пѧ^{п}зы** = *să răspundzi* (MS. 45, 513), **мѧ^{ѧ}цы** = *mulţi* (MS. 45, 517), **съѧдзы** = *să audzí* (MS. 45, 729), **нѡшры** = *noştri* (MS. 45, 740), **педе^{с}тры** = *pedestri* (MS. 45, 741), **зы** = *dzi* (MS. 4389, 749).

2. Notează uneori vocala *î*, ca în exemplele: **съ мъны^{п}кь** = *să mănîncă* (MS. 45, 728), **зикъы^{иѧ}** = *zicînd* (MS. 4389, 753), **поръы^{п}ч^{иѧ}** = *porîncind* (MS. 4389, 753).

Ѣ/ѣ (iati)

Această slovă are, în ordinea frecvenţei, următoarele valori fonetice:

1. Notează, de regulă, diftongul *ea*, în orice poziţie: **тнтърѣскъ** = *întîrească* (B 1688, 314), **калѣ** = *calea* (B 1688, 311), **мѣ** = *mea* (B 1688, 311), **т^{п}наи^{п}тѣ** = *înaintea* (MS. 45, 282), **вашедѣ** = *va şedea* (MS. 45, 283), **лѧцѣ** = *lêgea* (MS. 45, 284), **нѡапѣтѣ** = *noaptea* (MS. 45, 361), **т^{п}целепчѧнѣ** = *înţelepciunea* (MS. 45, 503), **прѣ** = *prea* (MS. 45, 505), **лѧкрѣзъ** = *lucrează* (MS. 45, 506), **нѧвазѣ** = *nu va avea* (MS. 45, 506), **ви^{п}декарѣ** = *vindecarea* (MS. 45, 508), **т^{п}на^{п}нтѣ** = *înaintea* (MS. 45, 511), **ѧсѧменѣ** = *asêmenea* (MS. 45, 515), **витѣзѧ^{ѧ}** = *viteadzul* (MS. 45, 517), **вашедѣ** = *va şedea* (MS. 45, 519), **ми^{п}тѣ** = *mintea* (MS. 45, 518), **фїѧрберѣ** = *fîrberea* (MS. 45, 731), **мѧѧрѣ** = *muierea* (MS. 45, 733), **съи^{з}вь^{п}дѣ^{с}къ** = *să izbîndească* (MS. 45, 737), **трекътоарѣ** = *trecătoarea* (MS. 45, 739), **нѣ^{ѧ}** = *ne-au* (MS. 4389, 753), **кѡ^{р}тѣ** = *curtea* (MS. 4389, 753).

2. Notează, cu un grad înalt de frecvenţă şi consecvenţă, un *e* deschis şi accentuat (pe care l-am transcris prin *ê*), atunci cînd în silaba următoare apar vocala *e* sau diftongul *ea*: **видлѣємь** = *Vitlêem* (B 1688, 289), **мѣле** = *mêle* (B 1688, 289), **сокотѣлеле** = *socotêlele* (B 1688, 290), **пѡтѣре** = *putêre* (MS. 45, 287), **зидѣще** = *zidêşte* (MS. 45, 287), **лѣ^{м}не** (MS. 45, 362), **врѣме** = *vrême* (MS. 45, 499), **ѧчѣѧ** = *acêea* (MS. 45, 503), **ѡ^{с}тенѣще** = *ostenêşte* (MS. 45, 509), **т^{п}тѡнѣре^{к}** = *întunêrec* (MS. 45, 511), **нѡгь^{п}дѣще** = *nu gîndêşte* (MS. 45, 517), **ведѣра** = *vedêrea* (MS. 45, 523), **порь^{п}чѣще** = *porîncêşte* (MS. 45, 729), **вазтрѣче** = *va trêce* (MS. 45, 743), **чѣлѧ** = *cêlea* (MS. 45, 747), **дѡрѣра** = *durêrea* (MS. 45, 886), **ѧчѣ^{с}тѧ** = *acêstea* (MS. 45, 751), **фѣтєле** = *fêtele* (MS. 4389, 753/2).

3. Notează, rar, un *e* deschis şi accentuat (pe care l-am transcris prin *ê*), indiferent de vocala silabei următoare: **фѣлюл^{ь}** = *fêliul* (B 1688, 290), **привѣщилор^{ь}** = *pribêgilor* (B 1688, 290), **фѣлю** = *fêliu* (MS. 45, *passim*), **къдѣ^{ѧ}ници^{ѧ}‿** = *cădêlniţile* (MS. 45, 832), **вѣцй** = *bêţi* (MS. 4389, 743).

Ѫ/ѫ (ius)

Acest semn are, în ordinea frecvenţei, următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *î* în interiorul şi la finalul cuvîntului: **дѧ^{н}сѡль** = *dînsul* (B 1688, 295), **сѧ^{н}ть** = *sînt* (B 1688, 300), **погорѫ** = *pogorî* (B 1688, 312), **ѧ^{м}порѫ^{п}чи^{т}** = *am porîncit* (MS. 45, 283), **погорѫ^{ци}** *pogorîţi* (MS. 45, 283), **лѡѫ^{иѧ}** = *luînd* (MS. 45, 385, 503, 732, 741, 750, 836).

2. Foarte rar, notează vocala *ă*: **лѡѫ** = *luă* (MS. 45, 287, 832 şi 835), **нѫ^{р}** = *noăr* (MS. 45, 364), **дѡ́арѫ** = *doară* (MS. 4389, 744), **сфътѡирѫ** = *sfătuiră* (MS. 4389, 744).

Ю/ю (iu)

Acest grafem chirilic notează diftongul *iu* în orice poziţie, inclusiv iniţială sau finală: **фїюлѡи** = *fiiului* (B 1688, 290), **повъциторюл^{ь}** = *povăţitoriul* (B 1688, 297), **мѡ^{ци}кѡю^{л}** = *muşcoiul* (MS. 45, 284), **фїю** = *fiiu* (B 1688, 290, MS. 45 362), **чєрю** = *ceriu* (B 1688, 312), **вѡю** = *voiu* (B 1688, 312), **грюю^{л}** = *graiul* (MS. 45, 499), **чєрюри^{л}‿** = *ceriurile* (MS. 45, 500), **ѡшоаръ** = *iuşoară* (MS. 45, 507), **ѡбитѡ^{р}** = *iubitor* (MS. 45, 510), **никъюры** = *nicăiuri* (MS. 45, 513), **ѡютє** = *iute* (MS. 45, 516), **кѡнѡ^{с}кѡю** = *cunoscuiu* (MS. 45, 521), **пѡ^{с}тїю** = *pustiu* (MS. 45, 586).

Sporadic, diftongul *iu* este notat şi prin cele două slove corespunzătoare componentelor sale: **вїѡ** = *viu* (B 1688, 319), **ви^{ѡ}** = *viu* (MS. 45, 283 şi 802).

Ꙗ/ꙗ (iaco)

Această slovă are, în textele noastre, următoarele valori fonetice:

1. Notează diftongul *ia*, în orice poziţie: **ꙗѡ ѧрътат^{ь}** = *i-au arătat* (B 1688, 307), **тъятаѡ** = *tăiat-au* (B 1688, 298), **мятѡ** = *mi-au* (MS. 45, 283), **ꙗ^{с}ѡчи^{с}** = *i-au ucis* (MS. 45, 284), **ꙗръ** = *iară* (MS. 45, 517), **съмигъя^{с}къ** = *să migăiască* şi **мигъялъ** = *migăială* (MS. 45, 519), **ꙗръ^{ци}** = *iarăşi* (MS. 45, 728), **ꙗтъ** = *iată* (MS. 45, 729), **ꙗд** = *iad* (MS. 45, 729, 735), **съ^{н}ѡꙗсъ** = *să nu iasă* (MS. 45, 733), **ꙗ^{ѡ}тріми^{с}** = *i-au trimis* (MS. 45, 733), **ѧѡт^{п}темеіа^{т}** = *au întemeiat* (MS. 45, 736), **рь^{п}дѡялъ** = *rînduială* (MS. 45, 737), **пръщіїа^{ци}** = *prăştiiaş* (MS. 45, 741), **ꙗ^{ѡ}т^{п}кѡ^{ци}юра^{т}** = *i-au încungiurat* (MS. 45, 742).

Această valoare o are slova iaco şi în cuvintele *iaste* (formă verbală) şi *iale* (pronume personal), scrise cu mare consecvenţă, în cele două manuscrise, **ꙗстє** şi, respectiv **ꙗлє** (vezi şi *infra*, la slova **ѧ**).

Sporadic, diftongul *ia* este notat şi prin cele două slove

corespunzătoare: ***мїаць фъкѳ́т*** = *mi-aţi făcut* (B 1688, 299).

2. Notează uneori diftongul *ea*, în concurenţă cu ***ѣ*** şi ***ѧ***: ***съмъриа́скъ*** = *să mărească* (MS. 45, 284), ***съпричіа́пъ*** = *să priceapă* (MS. 45, 499), ***съсѡкота᷄скъ*** = *să socotească* (MS. 45, 499), ***т᷈дрᷓпті́ѕъ*** = *îndrepteadză* (MS. 45, 501), ***а̂лпᷣгъ*** = *aleargă* (MS. 45, 503), ***съмъкѳлі́гъ*** = *să mă culeagă* (MS. 45, 503), ***чᷣчетіѕъ*** = *cerceteadză* (MS. 45, 505), ***викліᷓ*** = *viclean* (MS. 45, 506), ***чартъ*** = *ceartă* (MS. 45, 507 şi 517), ***чіᷣкъ*** = *cearcă* (MS. 45, 509), ***дріа́пътъ*** = *dreaptă* (MS. 45, 511), ***съ᷈᷄бѳні́ѕъ*** = *să îmbuneadză* (MS. 45, 517), ***ніа́мѳ᷄*** = *neamul* (MS. 45, 731), ***лі᷄ѳ᷄дам*** = *le-au dat* (MS. 45, 733), ***ніа́мѳрил¯*** = *neamurile* (MS. 45, 735), ***лі́гъ*** = *leagă* (MS. 45, 742), ***плі́къ*** = *pleacă* (MS. 45, 747), ***ѡ̂менія᷄къ*** = *omenească* (MS. 45, 885), ***дія᷄съ*** = *deasă* (MS. 886), ***трі́въ*** = *treabă* (MS. 45, 886), ***ѡ᷄тенія᷄лъ*** = *ostenealî* (MS. 45, 886).

3. Notează, uneori, un *e* deschis, la fel ca slova ***ѣ***; în asemenea cazuri am transcris, de asemenea, prin semnul convenţional *ê*: ***дріа́пте*** = *drêpte* (MS. 45, 501), ***тетіа́ме*** = *te tême* (MS. 45, 524), ***а̂лія́се*** = *alêse* (MS. 45, 711), ***т᷈᷄пърекіа́ре*** = *împărechêre* (MS. 45, 885), ***а̂лі́ше*** = *alêge* (MS. 45, 889).

ѩ/ѧ (ia)

Acest semn are, în ordinea frecvenţei, următoarele valori fonetice:

1. Notează diftongul *ia*, în orice poziţie: ***дєи̑ напо́ѧ*** = *denapoia* (B 1688, 291), ***т᷈пъръцїѧ*** = *împărăţiia* (B 1688, 295), ***примє́ждїѧ*** = *primejdiia* (MS. 45, 284), ***о̑дѳѧ*** = *unuia* (Ms, 45, 374), ***веселїѧ*** = *veseliia* (MS. 45, 505), ***бᷓгословє́нїѧ*** = *blagosloveniia* (MS. 45, 506), ***са́вїѧ*** = *sabiia* (MS. 45, 515), ***мл᷄тє́нїѧ*** = *milosteniia* (MS. 45, 730), ***смерє́нїѧ*** = *smereniia* (MS. 45, 741), ***съ᷈᷄вїѧ*** = *să înviia* (MS. 45, 854), ***съвъмѳѧ*** = *să vămuia* (MS. 45, 855), ***съ᷈᷄ноѧ᷄къ*** = *să înnoiască* (MS. 45, 856), ***во́ѧ*** = *voia* (MS. 45, 885), ***съ᷈гѳѧ*** = *sîrguia* (MS. 45, 905). Slova aceasta se regăseşte frecvent în formele de imperfect indicativ, persoana a III-a, ale unor verbe de conjugarea a IV-a, care prezintă fenomenul de diereză, specific limbii române literare vechi, în grafii ca: ***т᷈търїѧ*** = *întăriia* (B 1688, 295), ***веніѧ*** = *veniia* (B 1688, 297), ***сокотїѧ*** = *socotiia* (B 1688, 297), ***т᷈᷄вълїѧ*** = *învăliia* (MS. 45, 283), ***а̂жѳторїѧ*** = *ajutoriia* (MS. 45, 284), ***веніѧ*** = *veniia* (MS. 45, 382), ***ѳсъвїѧ*** = *usăbiia* (MS. 45, 504), ***хрънїѧ*** = *hrăniia* (MS. 45, 677 şi 728), ***пъзїѧ*** = *păziia* (MS. 45, 747), ***грънѧ*** = *grăia* (MS. 45, 749).

2. Notează, în alternanţă cu ***ѣ***, diftongul *ea*, ca în exemplele: ***ѧ*** = *ea* (MS. 45, 283), ***мѧ*** = *mea* (MS. 45, 283), ***ка́лѧ*** = *calea* (MS. 45, 284), ***съ᷈᷄търѧ᷄къ*** = *să întărească* (MS. 45, 284), ***събинекѳвъ᷈᷄тᷓ᷄къ*** = *să binecuvînteascâ* (MS. 45, 284), ***а̂᷄дерѧ*** = *arderea* (MS. 45, 383), ***ка́лѧ*** = *calea* (MS. 45, 445), ***сть᷈᷄гѧ*** = *stînghea* (MS. 45, 461), ***нѳ́мѧ᷄*** = *nu mi-au* (MS. 4389, 744).

3. Notează, frecvent, un *e* deschis şi accentuat (pe care l-am transcris, de asemenea, convenţional prin *ê*), indiferent de vocala silabei următoare: ***мєцїа́шїи*** = *megiêşii* (B 1688, 297), ***вша́ринѳл᷄*** = *boiêrinul* (B 1688, 298), ***гръа́ше*** = *grăiêşte* (B 1688, 302), ***тъа́рѣ*** = *tăiêrea* (B 1688, 298), ***фѧ᷄*** = *fêl* (MS. 45, 287), ***къдѧ᷄ница*** = *cădêlniţa* (MS. 45, 385), ***мѧл¯*** = *mêle* (MS. 45, 499), ***причᷓ́перѧ*** = *pricêperea* (MS. 45, 499), ***пъзᷓ́ше*** = *păzêşte* (MS. 45, 500), ***гръбᷓ́ше*** = *grăbêşte* (MS. 45, 503), ***мъ᷄тѳрисᷓ́ше*** = *mărturisêşte* (MS. 45, 503), ***съмь᷈᷄тѳᷓ́ше*** = *să mîntuiêşte* (MS. 45, 505), ***лᷓ́ѣ*** = *lêgea* (MS. 45, 507), ***веселѧ̀шесъ*** = *veselêşte-să* (MS. 45, 514), ***чи᷈᷄стᷓ́ше*** = *cinstêşte* (MS. 45, 515), ***лѧ᷄не*** = *lêmne* (MS. 45, 516), ***прїѧтенѳ᷄*** = *priêtenul* (MS. 45, 516), ***т᷈᷄целᷓ́шевѡ᷄*** = *înţelêge-vor* (MS. 45, 517), ***вѧ᷄никъ*** = *vêcinică* (MS. 45, 728), ***поменᷓ́ше*** = *pomenêşte* (MS. 45, 728), ***фᷓ́лѡ᷄*** = *fêliul* (MS. 45, 731), ***пᷓ́ше*** = *pêşte* (MS. 45, 731), ***пѳтᷓ́рѣ*** = *putêrea* (MS. 45, 737), ***сѣ᷄ѳ᷄мᷓ́зе*** = *să urmêze* (MS. 45, 739), ***рь᷈᷄дѳᷓ́лє¯*** = *rînduiêlei* (MS. 45, 741), ***вшар¯*** = *boiêri* (MS. 45, 743), ***фрь᷄᷄сᷓ́це᷄¯*** = *frîmsêţele* (MS. 45, 745), ***вісᷓ́рїка*** = *bisêrica* (MS. 45, 861), ***кє᷄тѳѧ᷄¯*** = *cheltuiêle* (MS. 45, 862), ***бътрьнᷓ́це*** = *bătrînêţe* (MS. 45, 886), ***воᷓ́рї᷄*** = *boiêrii* (MS. 4389, 744).

O excepţie de la această regulă am făcut la cuvintele ***а̋сте*** (forma de persoana a III-a singular, indicativ prezent a verbului *a fi*) şi ***а̋ле*** (pronumele personal feminin de persoana a III-a singular), pe care le-am transcris consecvent prin *iaste*, respectiv *iale*. Aceste două forme, după părerea celor mai mulţi dintre specialişti, erau pronunţate ca atare în vechea română literară şi notate cu mare consecvenţă prin slovele ***ѧ*** (predominantă în *Biblia* de la 1688) sau ***ꙗ*** (predominantă în MS. 45 şi MS. 4389).

ѳ/ѳ (thita)

Notează, în virtutea tradiţiei, consoana *th*, în cuvintele de origine greacă, în special în numele proprii, preluate de traducători în forma lor originară. Deşi consonantei greceşti *th* îi corespunde în sistemul fonematic românesc un *t*, am transcris totuşi acest grafem prin *th*, pentru a indica opţiunea grafic-etimologizantă a autorilor, tipografilor sau scriptorilor: ***і̑ѡанаѳа́н̑*** = *Ioanathán* (B 1688, 288), ***ма́хѳѕала*** = *Máhthusala* (B 1688, 287), ***сі́ѳь*** = *Síth* (B 1688, 287), ***ѳорѓа́ма*** = *Thorgáma* (B 1688, 287), ***а̂вїа́ѳа᷄*** = *Aviáthar* (MS. 45, 284), ***а̂᷈᷄гє᷄*** = *Angheth* (MS. 45, 284), ***карїаѳїарі᷈᷄*** = *Cariathiarim* (MS. 45, 361), ***ѳє᷄ви᷄*** = *Thesvis* (MS. 45, 727), ***а̂рара᷄*** = *Ararath* (MS. 45, 728), ***і̑ѡна́ѳа᷈᷄*** = *Ionáthan* (MS. 45, 731), ***а̂᷈᷄ѳраѯ*** = *anthrax* (MS. 45, 735), ***е̂фра᷄ѳь*** = *Efrafth* (MS. 45, 736), ***е̂ѳїѡпі́є¯*** = *Ethiopíei* (MS. 45, 737), ***вє᷄тилє᷄*** = *Vectileth* (MS. 45, 738), ***вєѳѡрѡ̀*** = *Vethoró* (MS. 45, 738), ***і̑арє́ѳ*** = *Iaréth* (MS. 45, 738), ***ѳѡѳаі᷈᷄*** = *Dothaim* (MS. 45, 739), ***вєтомє᷄ѳа᷈᷄*** = *Vetomestham* (MS. 45, 739), ***гѡѳѡнїи᷄*** = *Gothoniil* (MS. 45, 741), ***і̑ѳдіѳь*** = *Iudíth* (MS. 45, 744), ***вєтомаѳє᷈᷄*** = *Vetomathem*, ***нє᷄ѳа᷄*** = *Nefthar* (MS. 45, 860), ***ѳрасе᷄*** = *Thraseu* (MS. 45, 861), ***тімѡ́ѳе᷄*** = *Timótheu* (MS. 45, 871), ***скі᷈᷄ѳ᷈᷄по́лін*** = *Schinthonpólin* (MS. 45, 876).

ѯ/ѯ (csi)

Această slovă chirilică notează grupul consonantic *cs*, transcris, conform normelor ortografice moderne, prin litera *x*, precum: ***а̂рфаѯа́ѣ*** = *Arfaxád* (B 1688, 287), ***і̑еѯа́н̑*** = *Iexán* (B 1688, 287), ***о̋нїѯ*** = *ónix* (MS. 45, 435 şi 807),

а҆ⷩ҇ѳраѯ = *anthrax* (MS. 45, 735), **а҆ᵖфаѯаᴬ** = *Arfaxad* (MS. 45, 736, 737), **ѡ҆́ѯ** = *Ox* (MS. 45, 742), **а҆ле́ѯаⷩ҇дрꙋ** = *Aléxandru* (MS. 45, 831), **ѯаⷩ҇ѳі́ⷦ** = *xanthic* (MS. 45, 875), **а҆леѯаⷩ҇дрі́ѧ** = *Alexandríia* (MS. 45, 884).

Ц/ц (gea)

Această slovă chirilică notează, în mod exclusiv, consoana africată *ğ*, în orice poziţie, şi anume:

1. cînd aceasta este urmată de *e*: **слꙋ́целе** = *slugele* (B 1688, 300), **сѫ́нцⷭ҇е** = *sînge* (B 1688, 302), **ꙗнцⷭ҇ер** = *înger* (B 1688, 302), **съⷩ҇це** = *sînge* (MS. 45, 284), **кꙋцета́** = *cugeta* (MS. 45, 445), **фъᵖдълѧ́це** = *fărădălêge* (MS. 45, 870), **пльⷩ҇цере** = *plîngere* (MS. 45, 886), **съⷩ҇ба́це** = *să-i bage* (MS. 45, 887), **ценꙋ́не** = *genune* (MS. 45, 897);

2. cînd aceasta este urmată de *i* (vocală sau semivocală): **фꙋци́т** = *fugit* (B 1688, 314), **слꙋ́ци** = *slugi* (B 1688, 314), **слꙋ́циⷧе** = *slugile* (MS. 45, 284), **съ́мерци** = *să mergi* (MS. 45, 285), **а҆ᵖциⷩ҇т** = *argint* (MS. 45, 858), **ла̀маᵖцінѣ** = *la marginea* (MS. 45, 866), **фъᵖдълеⷩ҇и** = *fărădălegi* (MS. 45, 889);

3. cînd aceasta este urmată de altă vocală sau de un diftong notat prin **ю**, **ѣ**, **ѧ**. În aceste cazuri, am aplicat regula ortografică modernă, transcriind prin *ge* sau *gi*, conform normelor actuale: **а҆мъцѣ́скъ** = *amăgească* (B 1688, 330), **лѣ́цѣ** = *lêgea* (B 1688, 299, MS. 45, 284), **нелецꙋ́ит** = *nelegiuit* (B 1688, 295), **меᵖцѧᴹ** = *mergeam* (MS. 45, 284), **сьⷩ҇цюᵖⷩ҇** = *sîngiuri* (MS. 45, 870), **прецюᵖ**= *pregiur* (MS. 45, 871), **лецꙋⷩ҇тѡᵖ** = *legiuitor* (MS. 45, 896).

ꙗ/ꙗ (în)

Acest semn grafic, specific grafiei chirilice româneşti, are următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *î* la începutul cuvîntului: **ꙗᴹпъра́тꙋⷧ** = *împăratul* (MS. 45, 283), **ꙗндрептѣ́ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 446), **ꙗⷩ҇трꙋ** = *întru* (MS. 45, 447), **ꙗⷩ҇фиⷩ҇серьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **ꙗⷩ҇дреⷩ҇тѧ́ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 501), **ꙗⷩ҇тѡрсꙋ** = *întorsu* (MS. 45, 741), **съⷭ҇ꙗⷩ҇па́че** = *să să împace* (MS. 45, 856), **ꙗⷩ҇преꙋ́нъ**= *împreună* (MS. 45, 863), **ꙗⷩ҇чепътѡ́рюⷧ** = *începătoriul* (MS. 45, 866).

2. Notează, uneori, silaba *în* la începutul cuvîntului: **съ ꙗкина́ръ** = *să închinară* (B 1688, 312), **ꙗкъпѣ̀** = *încăpea* (B 1688, 312), **ꙗтра́рѣ** = *întrarea* (B 1688, 312).

3. Notează, uneori, silaba *îm* la începutul cuvîntului: **ꙗпъра́т** = *împărat* (B 1688, 295), **ꙗбръка́те** = *îmbrăcate* (B 1688, 314), **ꙗбръка́ць** = *îmbrăcaţi* (B 1688, 311).

4. Notează, uneori, consoana *n*: **преꙗмѫ́на** = *pren mîna* (B 1688, 299), **деꙗси́рїа** = *den Síria* (B 1688, 301).

Ѵ/ѵ/ѵ

Acest grafem chirilic notează vocala sau semivocala *i* în cuvintele de origine grecească, ca o opţiune etimologizantă fără semnificaţie fonetică, în special în numele proprii, acolo unde în greceşte apare un ypsilon: **е҆гѵпетꙋлꙋⷩ҇** = *Eghipetului* (B 1688, 311), **е҆гѵпⷭ҇тѣ̀н** = *eghiptean* (B 1688, 288, **ле́вѵ** = *Lévi* (B 1688, 294), **левѵ́цїи** = *leviţii* (B 1688, 291), **мо́ѵси** = *Móisi* (B 1688, 323), **тѵ̈рꙋ** = *Tiru* (MS. 45, 543), **мѵ̈р** = *mir* (MS. 45, 586).

22. Bibliografia

Bibliografia generală a acestui volum conţine lucrări folosite şi citate în procesul de redactare a *Indicelui de cuvinte şi forme* (secţiunea A), a *Notei asupra ediţiei* şi a *Comentariilor* (secţiunea B).

23. Lista de abrevieri

Am reluat lista de abrevieri generală, folosită şi în volumele anterioare ale seriei.

24. Fotocopiile manuscriselor

Facsimilele celor două manuscrise, MS. 45, de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române, şi MS. 4389, de la Biblioteca Academiei Române din Bucureşti, au fost realizate prin tehnica scanării color.

TEXTE

Biblia 1688, p. 600, col. 1

НАУМЪ. КАП. А.

Naúm

Cap 1

1. Luarea Ninéviei. Cartea videniei lui Naum al Elcheséului.

2. Dumnezeu — rîvnitoriu şi izbîndind — Domnul, izbîndind Domnul cu mînie, izbîndind Domnul asupra vrăjmaşilor lui şi rădicînd el pre pizmaşii lui.

3. Domnul — mult îngăduitoriu şi mare e virtutea lui şi pre cel nevinovat nu va face nevinovat Domnul; întru concenire şi întru cutremur e calea lui şi norii sînt praful picioarelor lui.

4. Înfricoşind marea şi uscînd pre ea şi pre toate rîurile pustiind; împuţină-se Vasanitída şi Carmílul şi cêle înflorite ale Livánului s-au sfîrşit.

5. Munţii s-au cutremurat de el şi dealurile să clătiră şi să îngrozi pămîntul de către faţa lui, toată lumea şi toţi cei ce lăcuiescu într-însa.

6. De către faţa urgiei lui cine va suferi? Şi cine va sta împotrivă întru urgia mîniei lui? Mîniia lui topêşte stăpîniri şi pietrile să zdrumicară de el.

7. Bun iaste Domnul celor ce îngăduiescu pre el în zioa necazului şi conoscînd pre ceia ce să temu de el.

8. Şi întru potopul mêrgerii concenire va face, pre cei ce să scoală asupră şi pre vrăjmaşii lui goni-i-va întunêrecul.

9. Ce socotiţi asupra Domnului? Concenire el va face, nu va izbîn- /

Ms. 45, p. 708-709

[708/2] **Naúm**

Cap 1

1. Luarea i Neneví. Cartea vederii lui Naum Elchiseului.
2. Dumnedzău — rîvnitor şi izbîndind Domnul, izbîndind Domnul cu mînie, izbîndind Domnul pre vrăjmaşii lui şi rădicînd el pre pizmaşii lui.

3. Domnul — mult îngăduitor şi mare-i vîrtutea lui şi pre cel nevinovat nu-l va dăzvinovăţi Domnul; întru concenire şi întru cutremur — calea lui şi norii — pravul picioarelor lui.

4. Înfricoşind maarea şi uscînd pre ea şi pre toate rîurile pustiind; împuţînă -să Vasanítida şi Carmélul şi cêle înflorite a Livánului s-au sfîrşit.

5. Măgurile s-au clătit de el şi dealurile să clătiră şi să zgîrcí pămîntul de cătră faţa lui[1], toată împreu-*[709/1]* nă şi toţi cei ce lăcuiesc întru ea.

6. De cătră faţa urgiei lui cine va suferi? Şi cine va sta împotrivă întru urgiia mîniei lui? Mîniia lui topêşte boierii[2] şi pietrile să dămicară de el.

7. Bun — Domnul celor ce îngăduiesc pre el întru dzua năcazului şi cunoscînd pre ceia ci să sfiesc de el.

8. Şi întru potopul mêrgerii concenire va face, pre cei ci să scoală asuprá şi pre vrăjmaşii lui goni-i-va întunêrec.

9. Ce socotiţi asupra Domnului? Concenire el va face, nu va izbîn-

Ms. 4389, p. 856

[856/1] **Prorocirea lui Naúm**

Cap 1

1. Vedêrea Ninéviei. Cartea vederii lui Naum Elchiseul.[1]
2. Dumnezeu — cel rîvnitoriu şi Domnul — cel izbînditoriu, Domnul cel ce izbîndêşte cu urgie asupra vrăjmaşilor lui şi izbîndêşte asupra celor ce stau împotriva lui.
3. Domnul cel răbdătoriu şi mare iaste tăriia lui şi, curăţind, nu face pre cel nevinovat Domn, întru concenire şi calea lui — cu cutremur şi norii — praful picioarelor lui.

4. Cela ce ceartă marea şi o usucă şi toate rîurile le pustiêşte; cel ce au slăbit Vasánul şi Carmílul şi dumbrăvile cêle ce înfloriia le-au împuţinat.

5. Munţii se-au cutremurat de dînsul şi dealurile se-au clătinat şi pămîntul se-au îngrozit de faţa lui şi toţi cei ce lăcuiesc pre dînsul.[2]

6. Cine va putea răbda să stea înaintea fêţei lui? Sau cine va putea sta împotriva mîniei urgiei lui? Urgiia lui topêşte pre boiêri şi pietrile se-au sfărîmat pentru dînsul.
7. Bun iaste Domnul celor ce-l rabdă în zioa întristăciunii şi ştie pre cei ce se tem de dînsul.

8. Şi întru înecarea căii va face sfîrşit şi pre vrăjmaşii lui, cei ce se vor scula asupra lui îi va goni întunêrecul.[3]

9. Ce cugetaţi împotriva Domnului? Face-va concenire, nu va izbîn-

Versiunea modernă

Cartea profetului Naum

Capitolul 1

1. Prevestire [despre] Ninive. O carte a vedeniei lui Naum Elkeseul.
2. Dumnezeu [este] aprig şi [este] un Domn ce face dreptate, un Domn ce face dreptate cu mînie, un Domn ce face dreptate împotriva potrivnicilor săi şi el însuşi îi nimiceşte pe duşmanii săi.
3. Domnul [are] răbdare mare şi mare [este] puterea lui şi cu adevărat nu[-i] va lăsa nepedepsiţi Domnul. În prăpăd şi în cutremur [este] drumul lui şi norii [sînt] praful picioarelor lui.

4. Înfricoşează marea şi o secătuieşte şi toate rîurile le va pustii; s-au ofilit Basanul şi Carmelul şi florile Libanului s-au dus.

5. Munţii au fost cutremuraţi de el şi colinele s-au zdruncinat şi s-a retras pămîntul din faţa lui, [în] întregul lui şi [cu] toţi cei ce locuiesc în el.

6. Cine va rămîne în faţa mîniei lui? Şi cine va da piept cu urgia mîniei lui? Mînia lui topeşte căpeteniile şi stîncile au fost spulberate de el.

7. Bun [este] Domnul pentru cei care îl aşteaptă în ziua apăsării şi îi cunoaşte pe cei ce îl slăvesc.

8. Şi cu potop în revărsare va împlini sfîrşitul celor ce-i stau împotrivă, iar pe duşmanii lui îi va urmări întunericul.

9. Ce uneltiţi împotriva Domnului? Nimicirea o face el însuşi, nu va face dreptate

Biblia 1688, p. 600, col. 2

di de doao ori deodată întru necaz.

10. Căci pînă la temeiul lui să va înţeleni şi ca o fasolă învălindu-se să va mînca şi ca trestiia plină de uscăciune.

11. Dentru tine va ieşi gînd asupra Domnului, rêle sfătuindu-te împotrivă.

12. Acêstea zice Domnul, cel ce stăpînêşte la apele cêle multe: „Şi aşa să vor osebi şi auzul tău nu se va mai auzi încă.

13. Şi acum voiu zdrobi toiagul lui de la tine şi legăturile tale voiu rumpe."

14. Şi va porunci pentru tine Domnul: „Nu se va mai sămăna dentru numele tău încă; den casa dumnezăului tău piêrde-voiu de tot cêle săpate şi cêle vărsate şi voiu pune îngroparea ta, căci te-ai sîrguit."

15. Iată, preste munţi picioarele celui ce binevestêşte şi celui ce vestêşte pace. Prăznuiêşte, Iúdo, praznicele tale, răsplătêşte rugile tale, pentru căci nu vor mai adaoge încă a trêce pren tine spre vechire; să conceni, să cheltuí.

Cap 2

1. Sui-se suflînd la faţa ta, scoţînd den necaz. Străjuiêşte calea, ţine-ţi de mijlocul, îmbărbătează-te cu virtutea foarte!

2. Pentru că au întors Domnul sudalma lui Iácov ca sudalma lui Israíl, pentru că scuturînd au scuturat pre ei şi viţele lor au stricat

3. Armele puterniciei lui den oameni, oameni tari, batjocurind în focu frînele carălor lor, în zioa gătirii lui, şi călăreţii să vor gîlcevi.

4. Întru căi să vor răvărsa carăle şi să vor încleşta în uliţe; vedêrea lor ca făcliile focului şi ca fulgerele ce aleargă.

5. Şi-şi vor aduce aminte boiêrii lor şi vor fugi zioa şi vor slăbi întru mêrgerea lor şi vor sîrgui preste ziduri şi vor găti străjile cêle denaintea lor.

6. Porţile cetăţii lor s-au deşchis şi casele cêle împărăteşti au căzut şi statul să descoperí şi nimeni nu să suia.

7. Şi roabele ei să aducea ca porumbiţele ce răspund în inimile lor.

8. Şi Nineví – ca o scăldătoare de apă — apele ei. Şi ei, fugind, n-au stătut, şi nu era cel ce să privească.

9. Jăfuia argintul, jăfuia aurul şi nu era săvîrşit podoabei ei. Îngreuiară-se mai mult decît toate vasele cêle poftite ale lor.

10. Scuturare şi zmăcitură şi undezare şi frîngerea inimii şi slăbirea genuchelor şi durori preste tot mijlocul şi faţa tuturor ca arsura oalei.

11. Unde iaste lăcaşul leilor şi păşunea cea ce iaste puilor leilor? Unde au mers leu ca să între, acoló — puiul leului şi nu era cel ce să spară?

12. Leul hrăpi cêle de ajunsu puilor lui şi sugrumă leilor lui şi împlú de vînat cuiubul lui şi lăcaşul lui, de jaf.

13. „Iată, eu — asupra ta", zice Domnul atotţiitoriul, „şi voiu arde cu focu mulţimea ta şi pre leii tăi îi va mînca sabiia şi voiu piêrde de //

Ms. 45, p. 709

di de doao ori deodată într-un năcaz.

10. Căci pînă la temeliia[3] să va ţeleni şi ca o fasúlă învăluindu-să să va mînca ⌊şi⌋ ca trestiia de uscăciune plină.

11. Dentru tine va ieşi gînd asupra Domnului, rêle sfătuind împotrivă.

12. Acêstea dzice Domnul, începînd la apă multă: „Şi aşa să vor usăbi şi audzul tău nu să va mai încă audzi[4].

13. Şi acum zdrobi-voi toiagul lui de la tine şi legăturile tale rumpe-le-voi."

14. Şi va porînci pentru tine Domnul: „Nu să va mai sămăna dentru numele tău încă; dentru casa dumnedzăului tău pierde-voi de tot cêle săpate şi vărsate ⌊şi⌋ voi pune gropniţa ta, căci sîrguitori."

15. Iată, preste munţi picioarele celui ce binevestuiêşte şi celui ce vestêşte pace. Prăznuiêşte, Iúdo, praznicile tale, răsplătêşte rugile tale, pentru căci nu vor mai adaoge încă a trêce pren tine spre învechire; conceni-să, cheltui-să.

Cap 2

1. Sui-să suflînd la faţa ta, scoţînd den năcaz. Străjuiêşte calea, ţine de mijloc, îmbărbătează-te cu vîrtutea foarte!

2. Pentru căci înturnat-au Domnul sudalma lui[5] Israil, pentru căci scuturînd au scuturat pre ei şi víţele lor au stricat

3. Armele puterniciei lui dentru oameni, oameni tari, batjocurind întru foc frîiele cailor lor, întru dzua gătirei lui, şi călăreţii să vor gîlcevi.

4. Întru căi să vor răvărsa carăle şi să vor încleşta întru uliţe; vidêrea lor — ca făcliile foculúi şi ca fulgerile ce aleargă.

5. Şi vor *[709/2]* pomeni măriţii lor ⌊şi vor fugi dzua⌋ şi vor slăbi întru mêrgerea lor [6]şi vor găti străjile cêle de înaintea lor.

6. Porţile cetăţilor s-au deşchis şi împărăţeştile case au căzut şi statul să dăscoperí şi nime nu să suia.

7. Şi roabele ei să aducea, în ce chip porîmbiţile răspunzînd întru inimile lor.

8. Şi Neneví – ca o scăldătoare de apă — apele ei. Şi ei, fugind, nu au stătut şi nu era cel ci să privască.

9. Jefuia argintul, jehuia aurul şi nu era săvîrşit a podoabei ei. Îngreuiară-să mai mult decît toate vasele cêle poftite a lor.

10. Scuturare şi zmucitură şi undare[7] şi a inimii frîngere şi slăbonogire genunchilor şi dureri preste tot mijlocul şi faţa tuturor ca arsura oalei.

11. Unde iaste lăcaşul leilor şi păşciunea cêea ce iaste puilor leilor? Unde au mers leu ca să între, acoló — puiul leului şi nu era [8]să sparie?

12. Leul jefui cêle de ajunsu puilor lui şi sugrumă leilor lui şi împlú de vînat cuibul lui şi lăcaşul lui, de jaf.

13. „Iată, eu — asupra ta", dzice Domnul cel întrutotţiitor, „şi voi arde cu fum[9] mulţimea ta şi pre leii tăi mînca-i-va de tot sabiia şi voi piêrde de

Ms. 4389, p. 856-857

di de doao ori deodată întru scîrbe.

10. Că se va usca pînă la temelie şi ca o fasúle carea se învăluie, mînca-se-va ca trestiia de uscăciune, ieşi-va dentru tine plină.

11. Dentru tine va ieşi gînd rău asupra Domnului, sfătuind cêle împoncişate.

12. Acêstea grăiêşte Domnul, cel ce stăpînêşte apele cêle multe: „Şi aşa se vor rîsipi şi mai mult auzul tău nu se va auzi.[4]

13. Şi acum voiu frînge toiagul lui de la tine şi legă-*[856/2]* turile tale le voiu rumpe."

14. Şi va porînci asupra ta Domnul: „Şi de acum nu se va mai sămîna den numele tău; piêrde-voiu ciopliturile şi sleitúrile den casa dumnezeului tău, pune-voiu mormîntul tău, că eşti necinstit."

15. Iată, pre munţi picioarele celui ce vestêşte bine şi mărturisêşte pacea. Sărbează, Iúdo, sărbătorile tale şi plătêşte rugăciunile tale, că nu vor mai adaoge a mai trêce pren tine întru cêle vechi[5]; că se-au sfîrşit şi se-au lepădat.

Cap 2

1. Suitu-se-au suflînd la faţa ta, apărînd de la năcaz. Socotêşte casa, întărêşte mijlocul, îmbărbătează-te cu vîrtutea foarte![6]

2. Pentru că au întors Domnul sudalma lui Iácov ca şi sudalma lui Israil, că scuturătorii i-au scuturat şi viţele lor le-au rîsipit

3. Pavezele puterniciei lui dentru oameni, pre oamenii cei vîrtoşi, carii juca în foc, [4.] Zăbalele[7] carălor lor, în zioa gătirei lor şi călăreţii vor gîlcevi.[8]

4. Pre căi şi carăle se vor zminti şi se vor înclişta pre uliţe; vedêrea lor — ca făcliile de foc şi ca alergarea fulgerului.

5. Şi-şi vor aduce aminte cei mai-mari ai lor şi vor fugi zioa şi vor slăbi întru căile lor şi vor sili la ziduri şi vor gătí străjile cêle denaintea lor.

6. Porţile cetăţilor se-au dăschis şi casele[9] împărăteşti au căzut şi avuţiia se-au dăschis, iar ceştia se suia.

7. Şi roabele ei se ducea robite, înguruind[10] ca porumboaicele în inimile lor.

8. Şi Ninéviia – ca un hăleşteiaş de apă — apele ei. Şi ei, fugind, n-au stătut şi nu era care să se întoarcă.[11]

9. Jăfuia argintul, jăfuia aurul şi avuţiia ei nu avea sfîrşit. Îngreuiat-au mai mult decît toate vasele poftirei ei.

10. Scuturare şi zmăcinătură şi undezare[12] [13]şi sfărîmare a inimii şi slăbire de boală şi durêre preste tot mijlocul şi fêţele tuturor ca arsura oalei.

11. Unde iaste lăcaşul leilor şi păşunea cêea ce iaste puilor leilor, carea mêrge leul să ducă, acoló pre puii de leu şi nu iaste cine să-l spaie?[14]

12. Leul apucă ce au prisosit puilor lui şi au sugrumat leoaicei lui şi statul[15] său l-au umplut de vînat (şi starea sa, de jăfuire).

13. „Iată, eu — asupra ta!", grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul, „şi voiu arde pînă la fum mulţimea ta şi pre leii tăi îi va mînca sabiia şi vînatul *[857/1]* tău îl voiu piêrde

Versiunea modernă

de două ori pentru acelaşi lucru în apăsare.

10. Căci pînă la temelia lor va fi secătuit şi ca vrejul răsucit va fi înghiţit şi ca un pai plin de uscăciune.

11. Din tine va ieşi un gînd împotriva Domnului, gîndind răutăţi duşmănoase.

12. Acestea le spune Domnul, poruncind apelor mari: „Şi astfel vor fi despărţite şi veste despre tine nu se va mai vesti.

13. Şi acum voi frînge toiagul lui departe de tine şi legăturile tale le voi rupe."

14. Şi va porunci pentru tine Domnul: „Nu va mai fi sămînţă din numele tău; din casa dumnezeului tău voi face să piară chipurile cioplite şi turnate voi pune mormîntul tău, cît de grabnic."

15. Iată, pe înălţimi picioarele celui ce aduce vestea cea bună şi vesteşte pacea. Sărbătoreşte, Iuda, sărbătorile tale, împlineşte-ţi făgăduinţele, căci nu vor mai continua să treacă prin tine pînă la bătrîneţe; s-a sfîrşit, a fost îndepărtat.

Capitolul al 2-lea

1. A urcat, suflîndu-ţi în faţă [şi] scăpîndu-te de apăsare. Priveşte cu atenţie drumul, întăreşte-ţi şalele, îmbărbătează-te cu putere mare!

2. Căci a întors Domnul obrăznicia faţă de Iacob, ca şi obrăznicia faţă de Israel, căci i-a zgîlţîit cu putere, pe ei şi vlăstarele lor i-au nimicit

3. Armele puterii lor [primite] de la oameni, bărbaţi puternici care treceau prin foc frîiele carelor lor, în ziua pregătirii lui, şi călăreţii care se vor învălmăşi.

4. Pe drumuri şi se vor încîlci carele şi se vor ciocni în pieţe şi înfăţişarea lor [va fi] ca făcliile de foc şi ca fulgerele ce brăzdează [cerul].

5. Şi îşi vor aminti mai-marii lor şi vor fugi zile [întregi] şi îşi vor pierde puterile în drumul lor şi se vor zori pe metereze şi îşi vor pregăti locuri de apărare.

6. Porţile rîurilor s-au deschis şi palatul regal s-a prăbuşit, iar temelia i-a fost dată la iveală şi ea însăşi a urcat.

7. Şi slujitoarele ei au fost duse ca nişte porumbiţe ce se jeluiesc în inimile lor.

8. Şi Ninive – ca un bazin cu apă [erau] apele ei, şi aceia, fugind, nu s-au oprit şi nu era nimeni să privească.

9. Jefuiau argintul, jefuiau aurul şi nu era capăt la împodobirea ei. S-au încărcat cu toate lucrurile cele mai dragi ei.

10. Tremur şi cutremur şi vălmăşag şi frîngere de inimă şi înmuierea genunchilor şi dureri în toată coapsa şi chipul tuturor ca oalele arse.

11. Unde este vizuina leilor şi hrana care e pentru pui? Pe unde s-a pornit leul să intre, acolo [este] puiul leului şi nu era nimeni să-l înspăimînte?

12. Leul a prădat cît să ajungă puilor lui şi a sugrumat pentru leii săi şi şi-a umplut sălaşul cu vînat şi vizuina sa, cu pradă.

13. „Iată, eu [sînt] împotriva ta", zice Domnul atotputernic, „şi îţi voi arde mulţimea în fum, iar pe leii tăi îi va mistui sabia, şi voi nimici

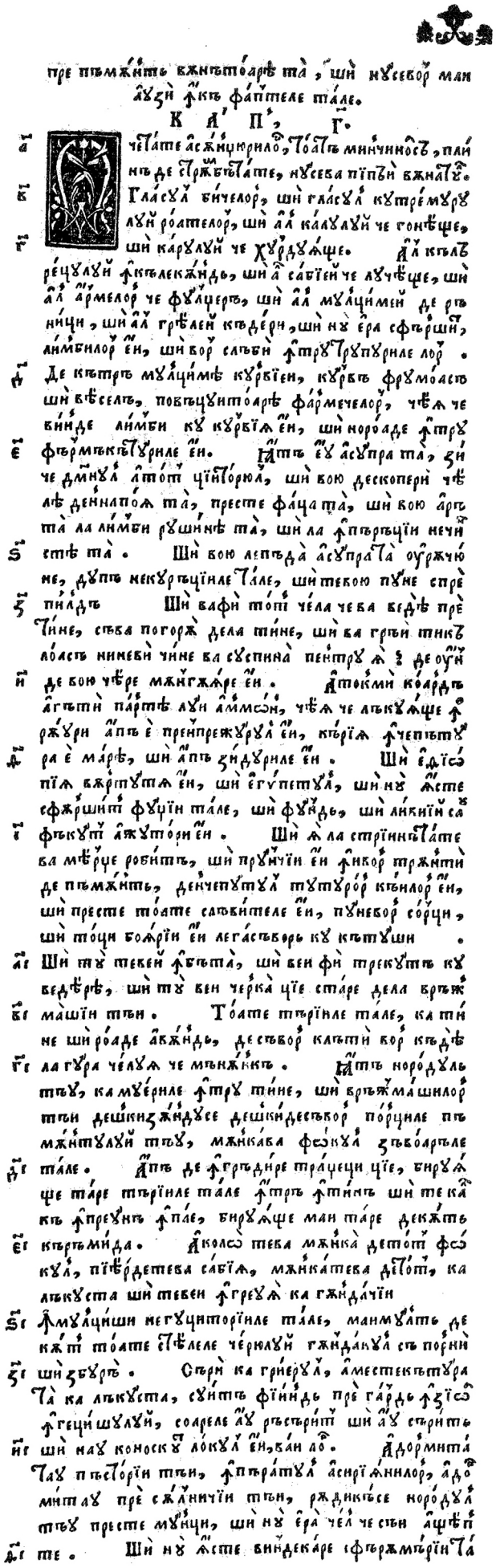

Biblia 1688, p. 601, col. 1

pre pămînt vînătoarea ta şi nu se vor mai auzi încă faptele tale.”

Cap 3

1. O, cetate a sîngiurilor, toată mincinoasă, plină de strîmbătate, nu se va pipăi vînatul!

2. Glasul bicelor şi glasul cutremurului roatelor şi al calului ce gonêşte şi carului ce hurduiêşte,

3. Al călăreţului încălecînd şi al săbiei ce lucêşte şi al armelor ce fulgeră şi al mulţimei de răniţi şi al grêlei căderi! Şi nu era sfîrşit limbilor ei şi vor slăbi întru trupurile lor,

4. De către mulţimea curviei. Curvă frumoasă şi vêselă, povăţuitoarea farmecelor, cêea ce vinde limbi cu curviia ei şi noroade, întru fărmăcăturile ei.

5. „Iată, eu — asupra ta”, zice Domnul atotţiitoriul, „şi voiu descoperi cêlea denapoia ta preste faţa ta şi voiu arăta la limbi ruşinea ta şi la împărăţii necinstea ta!

6. Şi voiu lepăda asupra ta urîciune, după necurăţiile tale, şi te voiu pune spre pildă.

7. Şi va fi tot cela ce va vedea pre tine să va pogorî de la tine şi va grăi: «Ticăloasă Ninevi! Cine va suspina pentru ea? De unde voiu cêre mîngîiêre ei?»

8. A tocmi coardă, a găti partea lui Ammón, cêea ce lăcuiêşte în rîuri, apă e prenprejurul ei, căriia începătura e marea şi apă zidurile ei.

9. Şi Ethiópiia — vîrtutea ei şi Eghípetul. Şi nu iaste sfîrşit fugii tale. Şi Fund şi liviii s-au făcut ajutori ei.

10. Şi ea la striinătate va mêrge robită şi pruncii ei îi vor trînti de pămînt de-nceputul tuturor căilor ei şi preste toate slăvitele ei pune-vor sorţi şi toţi boiêrii ei lega-să-vor cu cătuşi.

11. Şi tu te vei îmbăta şi vei fi trecută cu vedêrea şi tu vei cerca ţie stare de la vrăjmaşii tăi.

12. Toate tăriile tale — ca tine şi, roade avînd, de să vor clăti, vor cădea la gura celuia ce mănîncă.

13. Iată, norodul tău — ca muierile întru tine. Şi vrăjmaşilor tăi deşchizîndu-se, deşchide-să-vor porţile pămîntului tău, mînca-va focul zăvoarăle tale.

14. Apă de îngrădire trage-ţi ţie, biruiêşte tare tăriile tale, întră în tină şi te calcă împreună în paie, biruiêşte mai tare decît cărămida.

15. Acoló te va mînca de tot focul, piêrde-te-va sabiia, mînca-te-va de tot ca lăcusta şi te vei îngreuia ca gîndacii.

16. Înmulţişi neguţitoriile tale mai mult decît toate stêlele ceriului; gîndacul să porni şi zburã.

17. Sărí ca grierul, amestecătura ta — ca lăcusta, suită fiind pre gard în zioa îngheţişului. Soarele au răsărit şi au sărit şi n-au conoscut locul ei. Vai lor!

18. Adormit-au păstorii tăi, împăratul asiriênilor adormit-au pre sîlnicii tăi, rîdică-se norodul tău preste munţi, şi nu era cel ce să-i aştêpte!

19. Şi nu iaste vindecare sfărîmării ta- /

Ms. 45, p. 709-710

pre pămînt vînătoarea ta şi nu să vor mai audzi încă faptele tale."

Cap 3

1. [10]O, cetate a sîngerurilor, toată minciunoasă, plină de strîmbătate, nu să va pipăi vînatul!

2. Glas a bicelor şi glasu a cutremurului roatelor şi a calului ce gonêşte şi carul ce hurduiêşte,

3. Călăreţului încălecînd şi sabiei ce lucêşte[11] şi armelor ce fulgeră şi mulţime de răniţi şi grea cădêre! Şi nu era sfîrşit limbilor ei şi vor lîngezi[12] întru trupurile lor,
4. De cătră mulţimea curviei. Curvă frumoasă şi vêselă, povăţuitoare a farmecilor, cêea ce vinzi limbi cu curvia ei şi fêliuri, întru fărmăcăturile ei.

5. „Iată[13], eu — asupra ta", dzice Domnul cel întrutotţiitor, „şi voi dăscoperi cêle denapoia ta preste faţa ta şi voi arăta *[710/1]* la limbi ruşinea ta şi la împărăţii necinstea ta!

6. Şi voi lepăda preste tine urîciune, după necurăţiile tale, şi voi pune pre tine întru pildă.
7. Şi va fi tot acela ce va vedea pre tine pogorî-să-va de la tine şi va grăi: «Ticăloasa Nenevi! Cine va suspina pre ea? De unde voi cerca mîngîiêrea ei?»

8. Împreună coardă, gătează partea Ammon, cêea ce lăcuieşti rîuri, apă prenpregiurul ei, căriia începătura-i i-i maarea şi apă zidurile[14] ei.

9. ⌊Şi Ethiopía — vîrtutea ei şi Égheptul[15]. [16]Sfîrşit — fugii tale. Şi Fud şi Líviei s-au făcut ajutor ei.

10. Şi aceasta la înstreinare mêrge-va robită şi pruncii ei vor trînti de pămînt de-nceputul a toate căile ei şi preste toate slăvitele ei pune-vor sorţi şi toţi măriţii ei lega-să-vor cu cătuşi.

11. Şi tu te[17] vei îmbăta şi vei fi trecut cu vedêrea şi tu vei cerca ţie stare dentru vrăjmaşii ⌊tăi⌋.

12. Toate tăriile tale — ⌊ca⌋ tine şi, roade avînd, de să vor clăti, cădea-vor la gura celuia ce mănîncă.

13. Iată, nărodul tău — ca muierile întru tine. ⌊Şi⌋ vrăjmaşilor tăi dăşchizîndu-să, dăşchide-să-vor porţile pămîntului tău, mînca-va foc zăvoarăle tale.

14. Apă de îngrădire trage ţie, biruiêşte tare tăriilor tale, întră în tină şi te calcă împreună în paie, biruiêşte mai tare decît cărămida.
15. Acoló te va mînca de tot focul, piêrde-te-va sabiia, mînca-te-va de tot ca lăcusta şi te vei îngreuia ca cărăbuşul.
16. Înmulţişi neguţătoriile tale mai mult decît toate stêlele ceriului; cărăbuşul să porni şi zbură.

17. Sări ca gríerul, amestecătura ta — ca lăcusta, suită fiind pre gard în dzua îngheţişului. Soarele au răsărit şi au sărit şi nu au cunoscut locul ei. Vai lor!

18. Însomnoşat-au păstorii tăi, împăratul assiriênilor, adormit-au pre sîlnicii tăi, rădică-să nărodul tău preste măguri şi nu era cel ce să-i aştêpte!

19. ⌊Şi⌋ nu iaste vindecare sfărîmírei ta-

Ms. 4389, p. 857

pre pămînt şi mai mult nu se vor mai auzi faptele tale."

Cap 3

1. [16]Vai de tine, cetate a sîngelui şi a toată minciuna, plină de nedireptate, nu se va căuta întru tine vînatul![17]
2. Glasul biciului[18], glasul hurduirii carului şi al calului cel ce aleargă şi al sunetului armelor,

3. Şi al călăreţului încălecînd [3.] Şi al sabiei cei ce lucêşte şi al pavezelor celor ce sclipesc şi al mulţimei celor ucişi şi a căderii cei grêle! Şi nu iaste sfîrşit ţărilor ei şi vor slăbi întru trupurile lor,
4. Pentru mulţimea curviei ei. Curvă frumoasă şi căpeteniia farmecelor, cêea ce vinde ţările întru curviia ei şi neamurile,[19] întru farmecele ei.

5. [20]„Iată, eu — asupra ta", zice Domnul Dumnezeu cel atotţiitoriul, „şi voiu dăscoperi dosul tău în faţa ta şi voiu arăta ţărilor ruşinea ta şi împărăţiilor ocara ta![21]

6. Şi voiu arunca asupra ta urîciune, pentru necurăţiile tale, şi te voiu pune în pildă.
7. Şi va fi tot cel ce te va vedea, se va pogorî la tine şi va zice: «Becesnică Ninévie! Cine va suspina pentru tine? De unde-ţi voiu cêre mîngîière?»

8. A tocmi ţară şi a găti partea lui Ammon, celui ce lăcuiêşte în rîuri, împrejurul ei ape căriia-i iaste începătură marea şi zidurile ei apa.

9. Tăriia ei — Ţara Harăpească şi Eghípetul. Şi nu iaste margine[22] fugii tale. Fúdul[23] şi Liviia au fost ajutoarele ei.
10. Ce şi acêstea se-au dus robită în robie, pre copiii ei i-au ucis în căpătîiele tuturor căilor ei şi pentru toate cêle lăudate ale ei vor arunca sorţi şi toţi hatmanii ei se vor lega cu legături.[24]

11. Şi tu te vei îmbăta şi te vei obidi şi tu vei căuta ţie însăţi aşăzămînturi de la vrăjmaşi.

12. Toate tăriile[25] tale — ca zmochinii cei ce au pază, de se vor clăti, să cază în gura celuia ce mănîncă.

13. Iată, oamenii tăi — în mijlocul tău ca muierile. Vrăjmaşilor tăi, dăşchizîndu-se, se vor dăşchide porţile ţării tale şi verigile[26] tale le va mînca focul.

14. Trage ţie apă însăşi pentru îngrădire şi întărêşte culele tale, întră în tină şi calcă în plêve şi întărêşte mai vîrtos decît cărămida.
15. Acoló te va mînca focul, pieri-vei de sabie, mînca-te-vor ca lăcustele şi te vor încărca[27] ca gîndacii.
16. Înmul- *[857/2]* ţit-ai neguţătorii tăi mai mult decît stêlele ceriului; pornitu-se-au gîndacii şi au zburat.[28]
17. [29]Sări ca lăcusta ajutoriul tău şi şăzú pre gard în zioa gerului. Răsări soarele şi zbură şi nu se-au cunoscut locul lui. [18] Vai ei!

18. Adormit-au păstorii tăi, împăratul assirienesc adormit-au pre putêrnicii tăi; rîdicatu-se-au nărodul tău în munţi şi nu era cine să-i aştêpte.

19. Nu iaste vindecare sfărîmării ta-

Versiunea modernă

pe pământ vînatul tău, şi nu se va mai auzi defel de faptele tale."

Capitolul al 3-lea

1. O, cetate a sîngelui, toată minciună, plină de nelegiuire, nu va mai adulmeca după vînat!

2. Zgomot de bice şi zgomot de roţi zdrumicate şi de cal în galop şi de car de luptă hurduind,

3. Şi de călăreţ suit în şa şi de sabie fulgerînd şi de arme lucind şi de mulţime de răniţi şi de grea prăbuşire! Şi nu era capăt la neamurile ei şi le-au slăbit puterile în trupurile lor,
4. Din nemăsurata desfrînare. Desfrînată frumoasă şi cu har, stăpîna farmecelor, care vinde neamuri cu desfrînarea ei şi triburi, cu farmecele ei.

5. „Iată, eu [sînt] împotriva ta", spune Domnul Dumnezeu atotputernic, „şi voi dezvălui cele dinapoia ta pe faţa ta şi voi arăta neamurilor ruşinea ta şi regilor [le voi arăta] necinstirea ta!

6. Şi voi arunca asupra ta urîciune, pe potriva necurăţeniilor tale, şi te voi pune ca pildă.
7. Şi va fi [aşa]: oricine te va vedea se va îndepărta de tine şi va zice: «Ticăloasă Ninive! Cine o va jeli? Unde să caut mîngîiere pentru ea?»

8. Înstrunează-ţi coarda, pregăteşte o parte, Amon, cea care locuieşte în rîuri, apă dimprejurul ei, căreia îi este stăpînă marea şi apă zidurile ei.

9. Şi Etiopia [este] puterea ei şi Egiptul. Şi nu este capăt pentru fuga ei; şi libienii i-au fost în ajutor.

10. Şi chiar ea va porni înrobită în surghiun şi pruncii ei vor fi zdrobiţi la capul tuturor drumurilor ei şi pe toate cele slăvite ale ei vor arunca sorţii şi toţi mai-marii ei vor fi prinşi cu legători.

11. Şi tu te vei îmbăta şi vei fi dispreţuită şi tu îţi vei căuta un loc departe de duşmani.

12. Toate întăriturile tale [vor fi ca pomii] ce au roade, dacă îi scuturi, [pe dată] vor cădea în gura celui ce mănîncă.
13. Iată, poporul tău [e] în tine ca femeile. Duşmanilor tăi li se vor deschide larg porţile ţării tale şi focul va mistui zăvoarele tale.

14. Apă să-ţi scoţi pentru împrejmuire şi să-ţi ţii în stăpînire întăriturile, păşeşte în lut şi calcă[-l] cu paie, ia în stăpînire, mai mult decît cărămida.
15. Acolo te va mistui focul, te va nimici sabia, te va mistui ca o lăcustă şi te vei îngreuna ca o acridă.

16. Ţi-ai sporit negustoriile mai sus de stelele cerului; acrida a pornit şi şi-a luat zborul.

17. A sărit ca un greier cel ce s-a amestecat cu tine, ca o lăcustă care s-a suit pe gard în zilele cu ger. Soarele a ieşit, iar ea a sărit şi nu i s-a mai cunoscut locul. Vai de ei!

18. Au aţipit păstorii tăi, regele asirian i-a adormit pe puternicii tăi; a fugit poporul tău în munţi şi nu era cine să [îl] primească.

19. Nu este leac pentru rana ta,

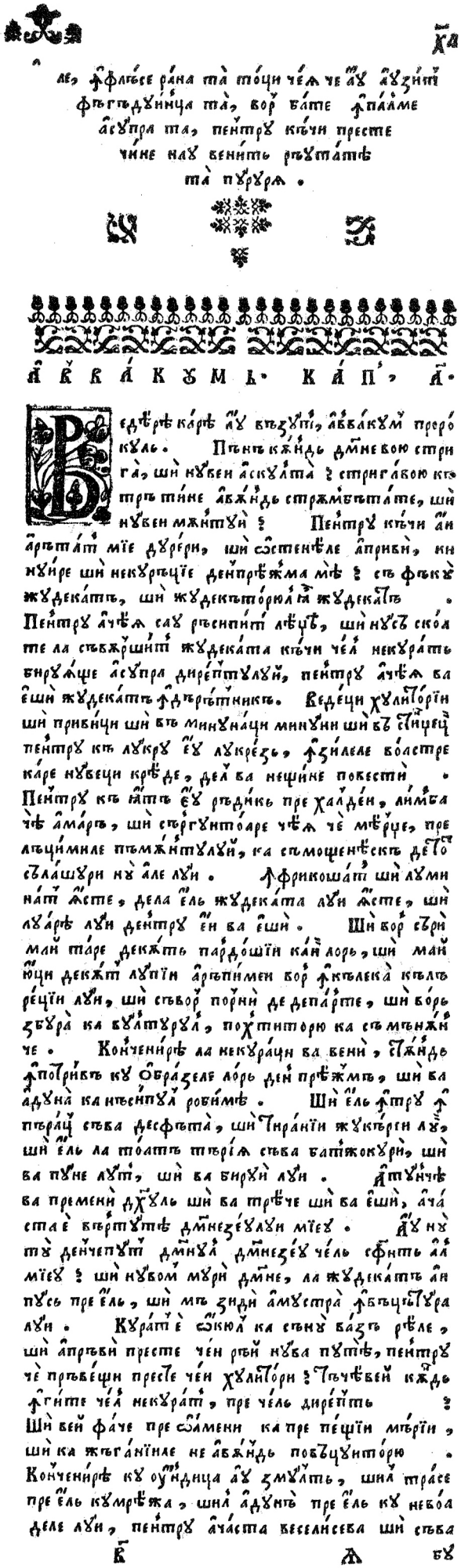

Biblia 1688, p. 601, col. 2

le, înflă-se rana ta. Toţi ceia ce au auzit făgăduinţa ta vor bate în palme asupra ta, pentru căci preste cine n-au venit răutatea ta pururea?”

Avvácum

Cap 1

1. Vederea carea au văzut Avvácum prorocul.

2. Pînă cînd, Doamne, voiu striga şi nu vei asculta? Striga-voiu cătră tine, avînd strîmbătate, şi nu vei mîntui?

3. Pentru căci ai arătat mie dureri şi ostenêle, a privi chinuire şi necurăţie de preajma mea? Să făcu judecată şi judecătoriul ia judecată.

4. Pentru acêea s-au răsipit lêgea şi nu să scoate la săvîrşit judecata, căci cel necurat biruiêşte asupra direptului, pentru acêea va ieşi judecată îndărătnică.

5. Vedeţi, hulitorii, şi priviţi şi vă minunaţi minuni şi vă stingeţi pentru că lucru eu lucrez în zilele voastre care nu veţi crêde, de-l va neştine povesti!

6. Pentru că, iată, eu rădic pre haldei, limba cea amară şi strigătoare, cêea ce mêrge pre lăţimile pămîntului, ca să moşteneascâ de tot sălaşuri nu ale lui.

7. Înfricoşat şi luminat iaste, de la el judecata lui iaste şi luarea lui dentru ei va ieşi.

8. Şi vor sări mai tare decît pardoşii caii lor şi mai iuţi decît lupii arăpimei. Vor încăleca călăreţii lui şi să vor porni de departe şi vor zbura ca vulturul, pohtitoriu ca să mănînce.

9. Concenirea la necuraţi va veni, stînd împotrivă cu obrazele lor den preajmă şi va aduna ca năsipul robimea.

10. Şi el întru împăraţi să va desfăta şi tiranii — jucărei lui şi el la toată tăriia să va batjocuri şi va pune lut şi va birui lui.

11. Atuncea va premeni duhul şi va trêce şi va ieşi. Aceasta e virtutea Dumnezeului mieu!

12. Au nu — tu, de-nceput, Domnul Dumnezeu cel sfînt al mieu? Şi nu vom muri, Doamne! La judecată ai pus pre el şi mă zidi a mustra învăţătura lui.

13. Curat e ochiul, ca să nu vază rêle, şi a prăvi preste cei răi nu va putea. Pentru ce prăveşti preste cei hulitori? Tăcea-vei cînd înghite cel necurat pre cel direpţ?

14. Şi vei face pre oameni ca pre peştii mării şi ca jîganiile, neavînd povăţuitoriu?

15. Concenirea cu undiţa au zmult şi-l trase pre el cu mreaja şi-l adună pre el cu nevoadele lui. Pentru aceasta veseli-se-va şi să va //

Ms. 45, p. 710-711

le, înflă-să rana ta. Toţi ceia ce au audzit făgăduinţa ta bate-vor *[710/2]* palmele asupra ta, pentru căci preste cine nu au venit răotatea ta pururea?"

[710/2] Avvacúm

Cap 1

1. Luarea carea au văzut Avvacum[1] prorocul.

2. Pînă cînd, Doamne, voi striga şi nu vei asculta? Chiuí-voi cătră tine, avînd strîmbătate, şi nu vei mîntui?
3. [2]Pentru că ai arătat mie dureri şi ostenêle, a privi chin şi necurăţie den preajma mea? Făcu-să judeţ şi judecătoriul ia judeţ.

4. Pentru acêea răsîpi-să lêgea şi nu să scoate la săvîrşit judeţ, căci cel necurat biruiêşte asupra dreptului, pentru acêea va ieşi lêge îndrăpnică.

5. [3]Vedeţi, hulitorii, şi priviţi şi vă minunaţi minuni şi vă stingeţi, pentru căci lucru eu lucrez întru dzilele voastre, carele nu-l veţi crêde, dă-l va neştine povesti!

6. Pentru căci, iată, eu rădic pre haldei, limba cea vicleană şi sîrguitoare, cêea ce mêrge pre lăţimile pămîntului, ca să moştenească de tot sălaşuri nu ale lui.

7. Straşnic şi luminat ⌊iaste⌋ dentru el judeţul lui ⌊iaste⌋ şi luarea lui ⌊dentru ei⌋ va ieşi.

8. Şi vor sări mai tare decît pardóşii caii lor şi mai iuţi decît lupii Arapíei. Încăleca-vor călăreţii lui şi să vor porni de departe şi vor zbura ca vulturul poftitor ca să mănince.
9. Concenirea la necuraţi va veni, stînd împotrivă cu obrazele lor den preajmă şi va aduna ca năsîpul robimea.
10. Şi el întru împăraţi să va dăsfăta şi tiranii — jucărei lui şi el la toată tăriia[4] să va[5] batjocuri şi va pune lut şi va birui lui.

11. Atuncea va primeni duhul şi va trêce şi va ieşi. Aceasta-i vîrtutea Dumnedzăului mieu!

12. Nu tu — de-nceput Domnul Dumnedzău cel sfînt al mieu? Şi nu vom muri, Doamne! La judeţ ai pus pre el şi mă zidi pre mine a mustra învăţătura lui.

13. Curat ochiul, ca să nu vază rêle, şi a privi prestă cei răi nu vei putea. Pentru ce priveşti prestă cei hulitori? Tă- *[711/1]* cea-vei cînd înghite cel necurat pre cel drept?

14. Şi vei face pre oameni ca pre peştii mării şi ca jiganiile, neavînd povăţuitor?

15. Concenire cu undiţa au zmult şi-l trase pre el cum mreaja şi-l adună pre el cu năvoadele lui. Pentru aceasta veseli-să-va şi să va

Ms. 4389, p. 857-858

le, întărîtatu-se-au rana ta. Toţi cîţi vor[30] auzi vêstea ta îşi vor bate în palme pentru tine, că a căruia asupră n-au mersu[31] răotatea ta în toată vrêmea?"

[857/2] Prorocirea lui Avvacúm

Cap 1

1. Vedêrea carea au văzut Avvacum proroc.[1]

2. Pînă cînd, Doamne, voiu chiui şi nu vei auzi? Striga-voiu cătră tine, fiind năcăjit, şi nu mă vei mîntui?
3. Pentru ce mi-ai arătat ostenêle şi dureri, să văz chinuri şi nedireptate împotriva mea? Şi se-au făcut judecată şi judecătoriul se va lua.

4. Pentr-acêea se-au rîsipit lêgea şi nu se scoate judecata deplin, că cel nedirept năcăjaşte pre cel direpţ, pentru-acêea iêse judecata cea nedireaptă.

5. Vedeţi, năcăjitorilor, şi băgaţi seama şi vă minunaţi cu minuni şi să vă conceniţi, că eu lucrez lucru în zilele voastre, care nu-l veţi crêde, de vi-l va spune cinevaşi![2]

6. Că, iată, eu voiu rîdica pre haldeii cei războinici, limba cea iute şi cumplită, carea umblă[3] să ia lăcaşuri nu de ale lor.

7. Iaste groaznic nărod şi nearătat, judecata lui — adins eluşi şi luarea lui de la dînsul va ieşi.

8. Şi caii lui sar mai iute decît pardoşii şi mai rêpede decît lupii harăpeşti. Ocoli-vor călăreţii lor şi se vor porni de dăparte şi vor zbura ca vulturul cel gătit spre mîncare.[4]
9. Veni-va sfîrşitul asupra celor necuraţi, împoncişindu-se împotrivă înaintea fêţelor lor şi va strînge robi ca năsipul.
10. Şi el însuşi se va dăsfăta întru împăraţi şi tiranii[5] — focul lui, iar el îşi va bate *[858/1]* joc de toată tăriia[6] şi va presăra ţărînă şi o va birui.

11. Atunci se va schimba duhul şi va ieşi. Aceasta iaste tăriia Dumnezeului mieu!

12. Au doară nu eşti tu de-nceput Domnul Dumnezeul mieu cel sfînt? Şi nu vom muri! Domnul l-au rînduit spre judecată şi m-au zidit să mustrez învăţătura lui[7].[8]
13. Curaţi sînt ochii tăi, să nu vezi răotatea, şi nu vei putea să cauţi spre ostenînţele cêle cu durêre. Pentru ce cauţi spre cei ce fac năcaz şi taci cînd înghite cel necurat pre cel direpţ?

14. Şi faci pre oameni ca pre peştii mării şi ca pre gadinile cêlea ce n-au căpetenie?

15. Sfîrşitul l-au zmîcit cu undiţa şi l-au tras cu mreaja şi l-au strîns cu năvoadele[9] sale. Pentru aceasta se va veseli şi se va

Versiunea modernă

s-a umflat buba ta. Toţi cei care aud vestea despre tine vor bate din palme împotriva ta, căci peste cine nu s-a abătut răutatea ta neîncetată?"

Cartea profetului Avacum

Capitolul 1

1. Prevestirea pe care a văzut-o Avacum profetul.

2. Pînă cînd, Doamne, voi striga şi nu vei auzi? [Pînă cînd] voi ţipa nedreptăţit şi nu mă vei salva?

3. De ce mi-ai arătat suferinţe şi chinuri, să văd nenorocire şi necredinţă? Dinaintea mea se ţine o judecată, iar judecătorul primeşte [plocon].

4. De aceea este frîntă legea şi judecata nu ajunge la capăt, căci necredinciosul îl asupreşte pe cel drept, de aceea va ieşi judecata strîmbă.

5. Priviţi, [voi] cei ce dispreţuiţi, şi vedeţi şi minunaţi-vă de cele de mirare şi dispăreţi, căci eu însumi făptuiesc o faptă în zilele voastre, pe care să nu o credeţi dacă cineva vă va povesti!

6. De aceea, iată, eu însumi i-am ridicat împotriva voastră pe caldeenii cei războinici, neamul cel crîncen şi iute, care străbate întinderile pămîntului, ca să se înstăpînească pe sălaşuri ce nu sînt ale lui.

7. Înspăimîntător şi strălucitor este, din el va fi judecata sa, iar prevestirea sa din el va ieşi.

8. Şi vor sări mai sus decît leoparzii, caii lui şi mai iuţi decît lupii din Arabia. Şi călăreţii lui îi vor încăleca şi vor porni departe şi vor zbura ca un vultur dornic să mănînce.
9. Nimicirea va sosi peste cei necredincioşi, care s-au împotrivit dinaintea feţelor lor şi va aduna mulţime de robi ca nisipul.
10. Şi el se va încînta cu regi, iar tiranii îi [vor fi] jucării, şi el va lua în joacă orice întăritură şi va ridica val [de împresurare] şi se va înstăpîni peste ea.

11. Atunci se va schimba duhul şi se va duce şi se va molcomi. Atît [de mare] îi este puterea Dumnezeului meu!
12. Nu eşti tu de la început, Doamne, Dumnezeul meu cel sfînt? Şi noi nu vom muri, Doamne! Pentru judecată l-ai pus pe acela; şi m-a plăsmuit ca să dau semn pentru învăţătura lui.
13. Curat [este] ochiul tău, ca să nu vezi răutăţile, şi să priveşti chinurile nu vei putea. La ce să-i priveşti pe cei ce dispreţuiesc? Vei tăcea cînd necredinciosul îl va înghiţi pe cel drept?

14. Şi îi vei face pe oameni ca peştii mărilor şi ca tîrîtoarele ce nu au căpetenie?

15. Nimicirea a ridicat-o într-un cîrlig şi l-a tras într-un năvod şi l-a strîns în mrejele sale. De aceea se va veseli şi se va

Biblia 1688, p. 602, col. 1

bucura inema lui.

16. Pentru aceasta jîrtvui-va nevodului său şi va tămîia mrejii lui, căci cu iale îngrăşa partea lui şi mîncările lui alêse.

17. Pentru acêea pune-va împrejurul lui mreaja lui şi pururea va ucide limbi, nu să va milostivi?

Cap 2

1. Pre straja mea voiu sta şi mă voiu sui pre piatră şi voiu socoti a vedea ce va grăi întru mine şi ce voiu răspunde asupra mustrării mêle.

2. Şi răspunse cătră mine Domnul şi zise: „Scrie vedêre şi aiêve pre tablă, pentru ca să gonească cela ce le va citi acêstea.

3. Căci — încă vedêre la vrême şi va răsări la săvîrşit şi nu în deşărt. De va întîrziia, aşteaptă-l pre el, căci viind va veni şi nu va zăbăvi.

4. De să va feri, nu binevoiêşte sufletul mieu întru el, iară cel dirept al mieu den credinţă va trăi.

5. Iară cel ce să mărêşte pre sine cu gîndul şi hulitoriu om sămeţu iaste, nemică nu va săvîrşi, carele au lărgit ca iadul sufletul lui, şi acesta e ca moartea nesăturîndu-se; şi va aduna cătră el toate limbile şi va priimi cătră el toate năroadele.

6. Nu acêstea toate pildă asupra lui vor lua şi întrebare spre povestirea lui? Şi vor grăi: «Vai cela ce-şi înmulţêşte lui cêle ce nu sînt ale lui – pînă cînd? – şi îngreuind lanţul lui îngreuiat!»

7. Că fără vêste să vor scula cei ce-l muşcă pre el şi să vor trezvi cei ce hiclenesc pre tine şi vei fi în jaf lor.

8. Pentru căci tu ai robit limbi multe, prăda-te-vor toţi cei rămaşi ai nărodului, pentru sîngiurile oamenilor şi necurăţiia pămîntului şi a cetăţii şi a tuturor celor ce lăcuiesc întru ea.

9. Ca cela ce lăcomêşte lăcomie rea casei lui, ca şă-şi puie întru înălţime cuibul lui, ca să să acopere den mînile răutăţilor.

10. Sfătuit-ai ruşine casei tale, săvîrşişi năroade multe şi păcătui sufletul tău.

11. Pentru căci piatră den părête va striga şi gîndac den lemn va răspunde acêstea:

12. «Vai cela ce zidêşte cetate cu sînge şi-şi gătêşte cetate cu strîmbătate!»

13. Au nu sînt acêstea de la Domnul atotţiitoriul? Şi să sfîrşiră noroade multe cu foc şi limbi multe leşinară.

14. Căci să va împlea pămîntul a cunoaşte mărirea Domnului, ca o apă multă a acoperi de tot preste mare.

15. Ca cel ce adapă pre aproapele său în turnare vicleană şi-l îmbată ca să privească la peşterile lor.

16. Săturare de necinste den mărire bea şi tu şi te mişcă şi te clătêşte! Încunjură asupra ta păharul dirêptei Domnului şi să adună necinste asupra mărirei tale!

17. Pentru căci necurăţiia Livánului te va acoperi pre tine şi chinul hiarălor /

Ms. 45, p. 711

bucura ⌊inima lui⌋.

16. Pentru aceasta jirtvui-va năvodului său şi va tămîia mrejii lui, căci cu iale îngrăşa partea lui şi mîncările lui alêse.

17. Pentru acêea pune-va împregiur mreaja lui şi pururea a ucide limbi, nu să va scumpi?

Cap 2

1. [6]Pre straja mea voi sta şi mă voi sui pre piatră şi voi socoti a vedea ce va grăi întru mine şi ce voi răspunde pre mustrarea mea.

2. Şi răspunse cătră mine Domnul şi dzise: „Scrie vedêre şi la arătare pre tablă, pentru ca să gonească cela ce citêşte pre iale.

3. Căci — încă vedêre la vrême şi va răsări la săvîrşit şi nu la dăşert. Dă va întîrziia, aşteaptă-l pre el, căci venind va veni şi nu va zăbăvi.

4. De să va feri, nu bineva sufletul mieu întru el[7], iară cel drept al mieu dentru credinţă va trăi.

5. Iar cel socotitor pre sine şi hulitor om, sămăţ, nimic nu va săvîrşi, carele au lărgit ca şi iadul sufletul lui, şi aşa moartea neîmplîndu-să; şi va aduna cătră el toate limbile şi va priimi cătră el toate năroadele.

6. Nu acêstea toate asupra lui pildă vor lua şi întrebare spre povestire lui? Şi vor grăi: «Vai cela ce înmulţêşte şie cêle ce nu sînt ale lui – pînă cînd? – şi îngreuind lanţul lui îngreuiat!»

7. Că îndată să vor scula cei ce-l muşcă pre el şi să vor trezvi cei ce viclenesc pre tine şi vei fi întru jah lor.

8. Pentru căci tu ai robit limbi multe, prăda-te-vor toţi cei rămaşi ai nărodului pren sîngiurile oamenilor şi necurăţia pămîntului şi cetăţii şi tuturor celor ce lăcuiesc întru ea.

9. Ca cela ce lăcomêşte lăcomie rea casei lui, ca să puie întru înălţime cuibul său, ca să să acopere den mîinile rêlelor.

10. Sfătuiră ruşine casei tale, săvîrşişi năroade multe şi păcătui sufletul tău.

11. *[711/2]* Pentru căci piatră den părête va striga şi gîndac den lemnu răspunde-va acêstea:

12. «[8]Vai cela ce zidêşte cetate cu sînge şi gătêşte cetate cu strîmbătăţi!»

13. Nu acêstea sînt de la Domnul cel întrutotţiitor? Şi sfîrşiră năroade cîteva[9] cu foc şi limbi multe leşinară.

14. Căci să va împlea pămîntul a cunoaşte mărirea Domnului, ca apă ⌊multă⌋ a acoperi preste maare.

15. Ca cel ce adapă pre aproapele său înturnare vicleană şi-l îmbată ca să privască la peşterile lor.

16. Săturare de necinste den mărire bea şi tu şi te clatină şi te clintêşte! Încungiură asupra ta păharul drêptei Domnului şi să adună necinste preste mărirea ta!

17. Pentru căci necurăţiia Livánului va acoperi pre tine şi chinul hiarălor

Ms. 4389, p. 585

bucura inima lui.

16. Pentru aceasta va face jărtvă mrejii sale şi va căli nărodului[10] său, că cu acêlea au îngrăşat partea sa şi hrana lui cea aleasă.

17. Pentr-acêea va întinde mreaja sa şi va ucide[11] în toată vrêmea limbi, necruţînd?

Cap 2

1. [12]Sta-voiu pre straja mea şi mă voiu sui pre piiatră, să iau aminte să văz ce-mi va grăi şi ce voiu răspunde cătră cel ce mă va mustra.[13]

2. Şi-mi răspunse Domnul şi zise: „Scrie vedêrea aiêvea pre table, ca să gonească cela ce le va ceti.

3. Că — încă vedêrea la vrême şi va răsări întru săvîrşire, iar nu în zadar. De va zăbovi, aşteaptă-l că venind va veni şi nu va întîrziia.

4. Iar cine se va feri[14], nu va voi sufletul mieu bine într-însul, [15]iar cel direpţ al mieu, den credinţa sa va fi viu.

5. Iar omul cel nebăgător în seamă şi năcăjitor şi măreţ nimic nu va sfîrşi, carele au lărgit[16] sufletul său ca iadul şi acesta nu se va mai sătura, ca şi moartea; şi va strînge la dînsul toate ţările şi va aduna dînsul tot nărodul.[17]

6. Dară au nu vor veni asupra lui acêste pilde toate şi gîcitura în povêstea lui? Şi vor zice: «Vai de de cela ce înmulţêşte lui cêlea ce nu sînt ale lui – pînă cînd? – va îngreuia legătura sa greu!»

7. Că fără de vêste se vor scula cei ce te vor jăfui şi se vor trezi cei ce cugetă hicleşug asupra ta şi vei fi în jaful lor.

8. Că tu ai jăfuit ţări multe şi te vor jăfui toate năroadele cêle ce au rămas, pentru sîngele oamenilor şi necurăţiia cetăţilor ţării şi a tuturor *[858/2]* celor ce lăcuiesc într-însa.

9. Vai celui ce strînge strînsoare fără de direptate casii sale, să-şi aşaze cuibul lui întru înălţime, ca să scape den mîinile răotăţilor.

10. Gîndit-ai ruşinea casei tale, săvîrşit-ai năroade multe şi sufletul tău au păcătuit.[18]

11. Că piiatra den părête va striga şi[19] den lemn va răspunde:

12. «[20]Vai celui ce va zidi cetate cu sînge şi va găti oraş cu nedireptăţi!»

13. Au doară nu sînt acêstea înaintea Domnului cel atotţiitoriul? Şi au concenit nărod mult cu foc şi ţări multe au slăbit.

14. Că se-au umplut tot pămîntul să cunoască slava Domnului, ca apele cêle multe acoperind marea[21].

15. Ca cel ce adapă pre vecinul său cu învîrtejire turbure şi-l îmbată ca să privească peşterile lui.

16. Bea mulţime de ocări în locul cinstei şi tu, inimă, te clătêşte şi te cutremură, că te-au ocolit păharul dirêptei Domnului şi se-au strîns ocară spre slava ta![22]

17. Că nedireptatea dumbrăvii te-au acoperit şi cazna fierilor

Versiunea modernă

bucura inima sa.

16. De aceea va jertfi mrejei sale şi va tămîia năvodul său, căci întru ele şi-a sporit partea sa şi bucatele lui de soi.

17. De aceea îşi va arunca năvodul şi nu va pregeta să ucidă tot mereu neamuri?

Capitolul al 2-lea

1. La locul meu de veghe voi sta şi mă voi sui pe o stîncă şi voi scruta ca să văd ce va grăi în mine şi ce să răspund la mustrarea mea.

2. Şi mi-a răspuns Domnul şi a zis: „Scrie vedenia şi [să fie] limpede, pe o tăbliţă, pentru ca cel ce va citi acestea să [le] urmeze.

3. Căci [va fi] încă o vedenie la vremea potrivită şi se va ridica la capăt şi [va fi] în zadar; dacă va întîrzia, aşteaptă-l, căci va veni negreşit şi nu va zăbovi.

4. Dacă va fi şovăielnic, nu se va bucura sufletul meu în el. Cel drept însă în credinţa faţă de mine va trăi.

5. Dar cel sumeţit şi disprețuitor, bărbatul flecar nimic nu duce la capăt, cel care şi-a desfăcut sufletul, ca iadul, şi acela, întocmai ca moartea, nu va ajunge la saţ şi va aduna la sine neamurile şi va primi la sine toate popoarele.

6. Oare acestea toate nu vor fi rostite ca pildă împotriva lui şi ca o ghicitoare de povestit despre el? Şi vor zice: «Vai de cel ce-şi adună lucruri ce nu sînt ale lui — pînă cînd? — şi îşi îngreunează jugul cu povară!»

7. Căci pe neaşteptate se vor ridica să-l muşte şi se vor trezi cei ce uneltesc împotriva ta şi vei ajunge pradă pentru ei.

8. Pentru că tu au prădat neamuri multe, [şi] pe tine te vor prăda toate popoarele rămase, pentru vărsările de sînge şi necredinţele ţării şi ale cetăţii şi ale tuturor celor ce locuiesc în ea.

9. Vai cel ce a poftit cu poftă rea pentru casa sa să îşi aşeze cuibul pe înălţime ca să fie scăpat de mîna celor răi.

10. Ai uneltit ruşine pentru casa ta, ai nimicit popoare multe şi a greşit rău sufletul tău.

11. De aceea piatra va ţipa din zid şi cariul din lemn va striga acestea:

12. «Vai de cel ce zideşte cetate şi vărsări de sînge şi îşi întocmeşte cetatea pe nedreptăţi!»

13. Nu sînt acestea de la Domnul atotputernic? Şi au pierit popoare numeroase în foc şi neamuri multe şi-au împuţinat sufletul.

14. Căci se va umple pămîntul de cunoaşterea slavei Domnului, ca apa îi va acoperi.

15. Vai, cel ce îi dă de băut aproapelui său băutură stricată şi îl îmbată, ca să se uite în ascunzişurile lor!

16. [Un pocal] plin de ocară în locul slavei bea şi tu şi saltă şi te scutură! Ţi-a dat roată pocalul din dreapta Domnului şi s-a adunat ocara peste slava ta!

17. Căci necredinţa Libanului te va acoperi şi chinul de la fiarele

Biblia 1688, p. 602, col. 2

te va înspăima, pentru sîngiurile oamenilor şi necurăţiia pămîntului şi ale cetăţii şi ale tuturor celor ce lăcuiesc întru ea.

18. Ce folosêşte cioplitura, căci o au cioplit pre ea? Zidiră pre ea, topire, nălucire mincinoasă, căci nădejduiêşte cela ce au zidit pre zidirea lui, ca să facă chipuri surde.

19. Vai de cela ce zice lemnului: «Trezvêşte-te, scoală-te!» şi pietrii: «Înalţă-te!» Şi aceasta iaste nălucire şi aceasta iaste bătătură de auru şi de argint şi tot duhul nu iaste întru el."

20. Iară Domnul — în besêreca cea sfîntă a lui. Teamă-se de cătră faţa lui tot pămîntul!

Cap 3

1. Rugăciunea lui Avvácum prorocul, cu cîntare: Doamne, auziiu auzul tău şi mă înfricoşaiu; Doamne, socotiiu faptele tale şi mă spămîntaiu. În mijlocul a doao vieţuitoare te vei cunoaşte, apropiindu-se anii te vei mai cunoaşte, sosind vrêmea te vei arăta cînd să va turbura sufletul mieu, cu urgie de milă îţi vei aduce aminte.

2. Dumnezeu de la Themán va veni şi cel sfînt den munte umbros, des (schimbare de viersu). Acoperi ceriurile bunătatea lui şi de lauda lui plin e pămîntul.

3. Şi strălucirea lui ca lumina va fi, coarne întru mînile lui, şi puse îndrăgire inima vîrtutei lui.

4. Înaintea fêţii lui va mêrge cuvînt şi va ieşi la cîmpi dendărătul lui.

5. Stătu şi să clăti pămîntul. Privi şi să topiră limbile. Zdrumicară-să munţii cu silă, topiră-să măguri vêcinice, de îmblete vêcinice.

6. Pentru trude văzut-am sălaşurile arapilor, spăima-să-vor şi corturile pămîntului Madiámului. Nu întru rîuri să te urgiseşti, Doamne?

7. Au întru rîuri iaste mîniia ta? Au în mare — pornirea ta? Că vei încăleca pre caii tăi, şi încălecarea ta e mîntuire; încordînd vei

8. Întinde arcul tău preste buzdugane, zice Domnul. Rîurilor să va sparge pămîntul.

9. Vedea-te-vor şi să vor durea noroadele, răsipindu apele mêrgerile. Dêde bezna glasul ei, înălţimea nălucirii ei să rădică.

10. Soarele şi luna stătu întru rînduiala ei; întru lumină zvîrliturile tale vor mêrge spre lumina fulgerului armelor tale.

11. Cu înfricoşarea vei împuţina pămîntul şi cu mîniia vei pogorî limbi.

12. Ieşişi spre mîntuirea norodului tău, ca să mîntuieşti pre cei unşi ai tăi, pus-ai la capetele celor fără de lêge moarte, rădicaşi legături pînă la grumazi desăvîrşit.

13. Tăiaşi întru spămîntare capetele celor sîlnici, cutremura-să-vor întru ea, deşchide-vor frînele lor, ca săracul cela ce mănîncă pre ascuns.

14. Şi suişi la mare caii tăi, turburînd ape multe.

15. Păziiu şi să spămîntă inima mea de cătră glasul rugii buzelor mêle; şi întră cutremur la oasele mêle //

Ms. 45, p. 711-712

te va înspăima, pren sîngiurile oamenilor şi necurăţiia pămîntului şi a cetăţii şi a tuturor celor ce lăcuiesc întru ea.

18. Ce folosêşte săpatul, că au săpat pre el? Zidiră pre el, topire, năIucire minciunoasă, căci nădăjduiêşte cela ce au zidit prestă zidirea lui, ca să facă chipuri surde.

19. Vai, cela ce zice lemnului: «Trezvêşte-te, scoală-te!» şi pietrii: «Înalţă-te!» Şi aceasta iaste năIucire şi aceasta iaste bătătură a aurului şi argintului şi tot duhul nu iaste întru el."

20. [10]Iară Domnul — în bisêrica cea sfîntă a lui. Sfiască-să de cătră[11] faţa lui tot pămîntul!

Cap 3

1. [12]Rúga lui Avvacum prorocul, împreună cu cîntare: Doamne, audzii audzul tău şi mă spămîntai. Doamne, socotiiu faptele tale şi mă întristai. În mijlocul a doao vieţuietoare te vei cunoaşte, apropiindu-să anii, te vei mai cunoaşte; sosind vrêmea te vei arăta, turburîndu-să sufletul mieu, cu urgie de milă[13] vei pomeni.

2. Dumnedzău de la Theman va veni şi cel sfînt den munte de tot umbrindu-să. Strigare[14]. Acoperí ceriurile bunătatea lui şi de lauda lui plinu-i pămîntul[15].

3. Şi lucirea lui ca lumina va fi, coarne întru mîinile lui, şi *[712/1]* puse îndrăgire inima vîrtutei lui.

4. Înaintea fêţii lui va mêrge cuvîntu şi va ieşi la cîmpi dendrăptul lui.

5. Stătu şi să clătì pămîntul. Privi şi să topiră limbile. Dimicară-să munţii cu sila, topiră-să măguri vêcinice, îmblete vêcinice.

6. Pentru trude văzut-am sălaş a arapilor[16], înspăima-să-vor şi corturile pămîntului Madiam. [7.] Să[17] nu întru rîuri te urgisişi, Doamne?

7. Au întru rîuri — mîniia ta? Au în maare — pornirea ta? Căci vei sui pre caii tăi ⌊şi⌋ încălecarea ta — mîntuire. [8.] Încordînd vei

8. Întinde arcul tău preste buzdugane, dzice Domnul. Rîurilor sparge-să-va pămîntul.

9. Vedea-te-vor şi vor durea năroadele, răşchirînd apele mêrgerii; dêde bezna glasul ei, înălţimea năIucirei ei să rădică.

10. [9.] Soarele şi luna stătu întru şiragul ei; spre lumină zvîrliturile tale vor mêrge, spre lumină a fulgerului armelor tale.

11. [10.] Cu înfricoşarea vei împuţîna pămîntul şi cu mîniia vei pogorî limbi.

12. [11.] Ieşişi spre mîntuirea nărodului tău, ca să mîntuieşti pre unşii tăi, pus-ai la capetile celor fărădălêge moarte, sculaşi legături pînă la grumazi desăvîrşit.

13. [12.] Tăiaşi întru întristare capetile celor sîlnici, clăti-să-vor întru ea, dăşchide-vor frînele lor, ca cela ce mănîncă săracul pre ascuns.

14. [13.] Şi suişi la maare caii tăi, turburînd ape multe.

15. [14.] Păziiu-mă şi să spămîntă inima mea de cătră glasul rugii budzelor mêle; şi întră cutremur la oasele mêle

Ms. 4389, p. 858-859

te va îngrozi, pentru sîngele oamenilor şi pentru nedireptatea pămîntului şi a cetăţilor şi a tuturor celor ce lăcuiesc pre dînsul.

18. Ce folosêşte cioplitura de o au cioplit? Şi o au pus sleirea înşălăciunea cea mincinoasă, de se-au nădăjduit într-însa ziditoriul cel ce au zidit în ce au zidit şi au făcut idoli surzi.

19. Vaide de cela ce zice lemnului: «Trezêşte-te şi te scoală!» şi pietrii: «Înalţă-te!» Şi acêea iaste înşălăciune, iar aceasta fericătura aurului şi a argintului şi nici un duh nu iaste într-însul."

20. [23]Iar Domnul iaste în bisêrica sa cea sfîntă. Să se teamă de faţa lui tot pămîntul!

Capul 3

1. [24]Rugăciunea lui Avvacum prorocul, cu cîntare: Doamne, auzit-am auzul tău şi m-am înfricoşat; Doamne, priceput-am faptele tale şi m-am îngrozit. [2.] Pren mijlocul a doaoă vite vei fi cunoscut, cînd se vor apropiia anii, vei fi cunoscut, cînd va fi vrêmea, te vei arăta, cînd se va turbura sufletul mieu, întru mînie[25], îţi vei aduce aminte de milostivnicie.[26]

2. [3.] Dumnezeu va veni de la amiiazăzi şi cel sfînt cu umbra deasă. Bunătatea lui au aco- *[859/1]* perit ceriurile şi de lauda lui iaste pămîntul plin.

3. [4.] Şi strălucirea lui va fi ca lumina, coarne — în mîinile lui. [5.] Şi au pus dragostea cea tare a vîrtuţii sale.

4. [5.] Înaintea fêţei lui va ieşi cuvîntul şi va ieşi la cîmp denapoia picioarelor lui.

5. [6.] Stătut-au şi se-au clătinat pămîntul. Căutat-au şi se-au topit ţările şi se-au fărîmat munţii cu de-a sila şi dealurile cêle vêcinice se-au topit de umbletele lui cêle vêcinice.[27]

6. [7.] Pentru ostenînţe am văzut lăcaşăle harăpeşti, tême-se-vor casele ţării Madiiamului! [8.] Au doară întru rîuri te-ai mîniiat, Doamne?

7. Sau iaste în rîuri urgiia ta? Sau pornirea ta — pre mare? Că vei încăleca pre caii tăi şi încălecarea ta — mîntuire. [9.] Încordînd vei

8. Încorda arcul tău spre steaguri, grăiêşte Domnul. [10.] Rîurilor se va dăsface pămîntul.

9. Vedea-te-vor, va cuprinde durêre pre năroade[28], rîsipind apele mêrgerile ei; dat-au fărădefundul glasul său şi înălţimea mărirea sa au rădicat.

10. [11.] [29]Soarele şi luna au stătut în rînduiala sa, în lumina săgeţilor tale mêrge-vor cu strălucirea[30] fulgerului armei tale.

11. [12.] Cu groază vei împuţina pămîntul şi cu urgie vei pune limbile jos.

12. [13.] Ieşit-ai întru mîntuirea nărodului tău, ca să mîntuieşti pre unşii[31] tăi, pus-ai moartea în capetele celor fărădelêge, rîdicat-ai legăturile tale la grumazi întru sfîrşănie.

13. [14.] Tăiat-ai cu spărêre capetele celor putêrnici, cutremura-se-vor într-însa, dăşchide-vor frînele lor, ca cela ce mănîncă pre cel sărac într-ascuns.

14. [15.] Adus-ai în mare caii tăi întru turburarea a ape multe.

15. [16.] Auzit-am şi se-au înfricoşat inima mea de glasul rugăciunii buzelor mêle; întrat-au cutremur în oasele mêle

Versiunea modernă

sălbatice te va năpădi, de la vărsările de sînge de om şi de la necredinţele ţării şi ale cetăţii şi ale tuturor celor ce locuiesc în ea.

18. La ce foloseşte chipul cioplit, că l-au cioplit? L-au plăsmuit [un chip] turnat, închipuire înşelătoare, căci s-a încrezut plăsmuitorul în plăsmuirea sa, ca să facă idoli muţi.

19. „Vai de cel ce zice lemnului: «Trezeşte-te, ridică-te!», şi pietrei: «Scoală-te!» Şi asta este închipuire, doar este ceva bătut din aur şi argint şi nu este niciun duh în el."

20. Domnul însă [este] în templul său cel sfînt. Cu smerenie să se închine în faţa lui tot pămîntul!

Capitolul al 3-lea

1. Rugăciunea lui Avacum profetul, cu cînt: Doamne, am auzit strigarea ta şi m-am temut; am luat seama la faptele tale şi m-am înspăimîntat. În mijlocul a două vietăţi vei fi cunoscut, cînd se apropie anii vei fi recunoscut, cînd este vremea potrivită vei fi arătat, cînd se va tulbura sufletul meu, în mînie îţi vei aminti de îndurare.

2. Dumnezeu va veni din Thaiman şi sfîntul [va veni] din munţii cu umbră deasă. Diapsalm. A acoperit cerurile măreţia lui şi de lauda lui este plin pămîntul.

3. Şi strălucirea lui va fi ca o lumină, coarne în mîinile lui, şi a aşezat iubirea cea puternică a tăriei lui.

4. Dinaintea feţei lui va porni un cuvînt şi va ieşi, în sandale [vor fi] picioarele lui.

5. A stat şi a săltat pămîntul. A privit şi s-au stins neamurile. S-au spulberat munţii cu putere, s-au topit dealurile veşnice, cărările lui veşnice.

6. Le-am văzut în locul chinurilor: taberele etiopienilor se vor umple de groază, ca şi corturile ţinutului Madiam. Nu împotriva rîurilor te-ai mîniat, Doamne?

7. Ori împotriva fluviilor [este] urgia ta, ori împotriva mării [este] pornirea ta? Căci vei încăleca pe caii tăi şi călărimea ta [este] mîntuire. Îţi vei

8. Întinde cu putere arcul împotriva sceptrelor, spune Domnul. Se va spulbera ţara rîurilor.

9. Te vor vedea şi vor fi prinse de dureri popoarele, risipind apele pornirii sale. Şi-a dat glas hăul, înălţimea [şi-a dat] închipuirile.

10. S-a înălţat soarele şi luna a stat în locul ei; către lumină săgeţile tale vor porni, către lucirea de fulger a armelor tale.

11. În mînie vei împuţina pămîntul şi în urgie vei nimici neamurile.

12. Ai ieşit spre mîntuirea poporului tău, ca să-i mîntuieşti pe unşii tăi, ai aruncat moartea spre capatele nelegiuiţilor, ai ridicat legătorile [lor] pînă la grumaz.

13. Ai retezat, în uluire, capetele celor puternici, se vor cutremura din aceasta, îşi vor desface zăbalele ca sărmanul ce mănîncă pe furiş.

14. Şi ţi-ai mînat către mare caii, ce tulbură apă multă.

15. Am stat de veghe şi mi s-au strîns vintrele la glasul rugăciunii de pe buzele mele; şi mi-a pătruns tremur în oase

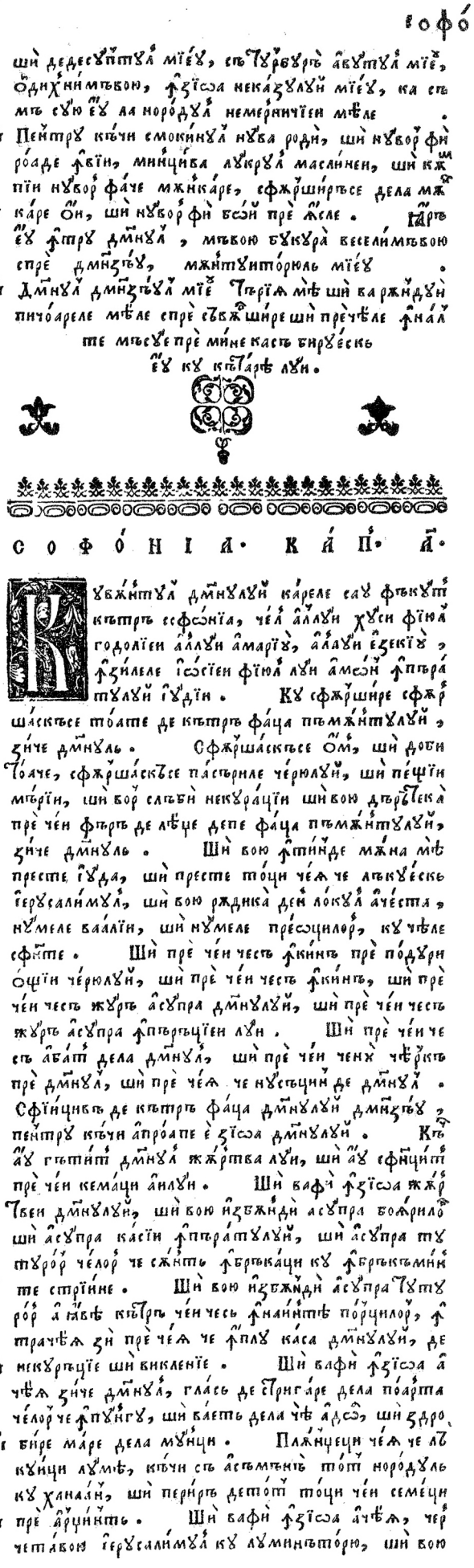

Biblia 1688, p. 603, col. 1

şi dedesuptul mieu să turbură avutul mieu. Odihni-mă-voiu în zioa necazului mieu, ca să mă suiu eu la norodul nemerniciei mêle.

16. Pentru căci smochinul nu va rodi şi nu vor fi roade în vii; minţi-va lucrul maslinei şi cîmpii nu vor face mîncare. Sfîrşiră-se de la mîncare oi şi nu vor fi boi pre iêsle.

17. Iară eu întru Domnul mă voiu bucura, veseli-mă-voiu spre Dumnezău, mîntuitoriul mieu.

18. Domnul Dumnezăul mieu — tăriia mea; şi va rîndui picioarele mêle spre săvîrşire şi pre cêle înalte mă suie pre mine, ca să biruiesc eu cu cîntarea[1] lui.

Sofónia

Cap 1

1. Cuvîntul Domnului, carele s-au făcut către Sofónia, cel al lui Húsi, fiiul Godoliei al lui Amariú, al lui Ezechiú, în zilele Iósiei, fiiul lui Amón, împăratului Iúdii.

2. „Cu sfîrşire sfîrşască-se toate de către faţa pămîntului", zice Domnul.

3. „Sfîrşască-se om şi dobitoace, sfîrşască-se pasările ceriului şi peştii mării. Şi vor slăbi necuraţii şi voiu dărăteca pre cei fără de lêge de pe faţa pămîntului", zice Domnul.

4. Şi voiu întinde mîna mea preste Iúda şi preste toţi ceia ce lăcuiesc Ierusalímul şi voiu rîdica den locul acesta numele Vaálii şi numele preoţilor cu cêle sfinte.

5. Şi pre cei ce să închină pre poduri oştii ceriului şi pre cei ce să închină şi pre cei ce să jură asupra Domnului şi pre cei ce să jură asupra împărăţiei lui.

6. Şi pre cei ce să abat de la Domnul şi pre cei ce nu cearcă pre Domnul şi pre ceia ce nu să ţin de Domnul.

7. Sfiiţi-vă de către faţa Domnului Dumnezău, pentru căci aproape e zioa Domnului.

8. Căci au gătit Domnul jîrtva lui şi au sfinţit pre cei chemaţi ai lui.

9. Şi va fi în zioa jîrtvei Domnului şi voiu izbîndi asupra boiêrilor şi asupra casii împăratului şi asupra tuturor celor ce sînt îmbrăcaţi cu îmbrăcăminte striine.

10. Şi voiu izbîndi asupra tuturor aiêvea către cei ce-s înaintea porţilor într-acêea zi, pre ceia ce împlu casa Domnului de necurăţie şi viclenie.

11. „Şi va fi în zioa acêea", zice Domnul, „glas de strigare de la poarta celor ce împungu şi vaiet de la cea a doa şi zdrobire mare de la munţi.

12. Plîngeţi ceia ce lăcuiţi lumea, căci să asămănă tot norodul cu Hanaán. Şi pieriră de tot toţi cei semeţi pre argint.

13. Şi va fi în zioa acêea, cerceta-voiu Ierusalímul cu luminătoriu şi voiu /

Ms. 45, p. 712

şi dedăsuptul mieu să turbură avutul mieu. Odihni-mă-voi întru dzua năcazului ⌊mieu⌋, ca să mă suiu ⌊eu⌋ la nărodul nemerniciei mêle.

16. [15.] Pentru căci zmochinul nu va[18] rodi şi nu vor fi roade întru vii; minţi-va lucrul maslinei şi cîmpii nu vor face mîncare. Sfîrşiră-să[19] oi şi nu vor fi boi pre iêsle.

17. [16.] Iară eu întru Domnul mă voi bucura; veseli-mă-voi pre Dumnedzău, mîntuitoriul mieu.

18. [17.] Domnul Dumnedzăul mieu — tăriia mea şi va rîndui picioarele mêle spre săvîrşire şi pre cêle înalte suie pre mine, ca să învincesc ⌊eu⌋ cu cîntarea lui.

Ms. 4389, p. 859-860

şi tăriia mea se-au turburat în mine. Odihni-mă-voiu în zioa grijăi mêle, ca să mă suiu întru nărodul lăcaşului mieu.[32]

16. [17.] Că zmochinii nu vor face roadă şi roadă în vii nu va fi; minţi-va lucrul măslinei şi cîmpii nu vor face mîncări. Sfîrşitu-se-au[33] oile de hrană şi nu vor fi boi la iêsle.

17. [18.] Iar eu mă voiu bucura pentru Domnul şi mă voiu veseli pentru Dumnezeu, mîntuitoriul mieu.

18. [19.] Domnul Dumnezeul mieu — putêrea mea şi picioarele mêle le va rîndui spre săvîrşire şi m-au dus spre cêle nalte, *[859/2]* ca să biruiesc întru cîntecele lui.

Versiunea modernă

şi sub mine s-a tulburat starea mea. Voi sta liniştit, în ziua năpastei, ca să mă sui la poporul unde am locuit.

16. Căci smochin nu va mai sădi şi nu vor fi roade în vii; va fi înşelătoare lucrarea măslinului şi cîmpurile nu vor face bucate. Au pierit fără hrană oile şi nu au fost boi lîngă iesle.

17. Eu însă întru Domnul mă voi veseli, mă voi bucura întru Dumnezeu, mîntuitorul meu.

18. Domnul Dumnezeu [este] puterea mea şi rînduieşte paşii mei spre împlinire, în înalturi mă va ridica, să biruiesc în cîntarea lui.

[712/2] **Sofonía**

Cap 1

1. Cuvîntul Domnului carele s-au făcut către Sofoníia, cel al lui Husí, fiiul Godolíei, lui Amariu, lui Ezechiu, întru dzilele Iosíei, fiiu lui Ammon, împăratul Iúda.

2. „Cu sfîrşire să să sfîrşască toate de către[1] faţa pămîntului[2]", dzice Domnul.

3. „Sfîrşască-să om şi dobitoace[3], sfîrşască-să pasările ceriului şi peştii mării. Şi vor slăbi necuraţii şi voi dărătica pre cei fără dă lêge de la faţa pămîntului", dzice Domnul.

4. Şi voi întinde mîna mea preste Iúda şi pre toţi ceia ce lăcuiesc Ierusalimul şi voi rădica dentru locul acesta numerile[4] ii Vaal şi numerile[5] preuţilor cu cêle sfinte.

5. Şi pre cei ci să închină pre poduri oştii ceriului şi pre cei ci să închină ⌊şi⌋ pre cei ci să jură asupra Domnului şi pre cei ci să jură asupra împărăţiei lui.

6. Şi pre cei ci să abat de la Domnul şi pre cei ce nu cearcă pre Domnul şi pre ceia ce nu să ţin de Domnul.

7. Sfiiţi-vă de către faţa Domnului Dumnedzău, pentru căci aproape-i dzua Domnului.

8. Căci au gătit Domnul jirtva lui ⌊şi⌋ au sfinţit pre cei chemaţi ai lui.

9. Şi va fi întru dzua jirtvei Domnului şi voi izbîndi prestă boiêri şi preste casa împăratului şi preste toţi cei îmbrăcaţi îmbrăcăminte streine.

10. Şi voi izbîndi preste toţi la ivală către cei ce-s înaintea porţilor întru acêea dzi, pre ceia ce împlu casa Domnului de necurăţie şi viclenie.

11. „Şi va fi întru dzua acêea", dzice Domnul, „glas de strigare de la poarta celor ce împung şi vaiet de la a doao şi zdrobire mare de la munţi[6].

12. Plîngeţi ceia ce lăcuiţi lumea, căci să asămănă tot nărodul cu Hanaan. ⌊Şi⌋ pieriră de tot toţi cei sămeţi pre argint.

13. Şi va fi întru dzua acêea, cerceta-voi Ierusalímul cu luminător şi voi

[859/2] **Prorocirea Sofóniei**

Cap 1

1. Cuvîntul Domnului care au fost către Sofóniia, feciorul Húsiei, feciorul Godóliei, feciorul Amáriei, feciorul Ezéchiei, în zilele lui Amon, împăratul Iúdei.[1]

2. „Cu sfîrşire voiu sfîrşi toate de pre faţa pămîntului", grăiêşte Domnul.

3. „Să se sfîrşască omul şi dobitoacele, să se sfîrşască pasările ceriului şi peştii mării! Şi vor slăbi cei[2] necuraţi şi voiu lua pre cei făcători de fărădelêge de pre faţa pămîntului", grăiêşte Domnul.

4. Şi voiu întinde mîna mea asupra Iúdei şi asupra tuturor celor ce lăcuiesc în Ierusalim şi voiu piêrde dentr-acest loc numele lui Vaal şi numele preoţilor cu sfinţirile.

5. Şi pre ceia ce se júră pre cămările rînduiêlei cereşti şi pre cei ce se jură în Domnul şi pre cei ce se jură în Meleh.[3]

6. Şi pre cei ce se abat de la Domnul şi pre cei ce nu cearcă pre Domnul şi pre cei ce nu rabdă pre Domnul.

7. Têmeţi-vă de faţa Domnului Dumnezeu, pentru că iaste aproape zioa Domnului.

8. [7.] Că au gătit Domnul jărtva sa şi au sfinţit pre cei chiemaţi ai săi.

9. [8.] Şi va fi în zioa jărtvei Domnului, voiu cerceta asupra boiêrilor şi asupra feciorilor împăratului şi asupra tuturor celor ce sînt îmbrăcaţi în haine streine.

10. [9.] Şi voiu cerceta asupra tuturor aiêve celor denaintea porţii în zioa acêea, ceia ce umplu casa Domnului[4] Dumnezeului său de necurăţii şi de înşălăciuni.

11. [10.] „Şi va fi în zioa acêea", grăiêşte Domnul, „glas de strigare de la porţile celor ce împung şi plîngeri de la cea a doaoa şi sfărîmare mare de la dealuri.

12. [11.] [5]Plîngeţi toţi cei ce lăcuiţi în cea arsă, că nărodul se-au asămănat cu Hanaan. Şi au perit[6] toţi cei ce se vor ţinea mari pentru argint.

13. [12.] Şi va fi în zioa acêea, voiu cerceta *[860/1]* Ierusalimul cu lumînări şi voiu

Cartea profetului Sofonia

Capitolul 1

1. Cuvîntul Domnului, care a fost către Sofonia, fiul lui Chusi, [fiul] lui Godolias, [fiul] lui Amarias, [fiul] lui Ezekias, în zilele lui Iosias, fiul lui Amon, regele lui Iuda.

2. „De pieire să piară toate de pe faţa pămîntului", spune Domnul.

3. „Să piară om şi dobitoc, să piară zburătoarele cerului şi peştii mării şi îi voi smulge pe oameni de pe faţa pămîntului", spune Domnul.

4. Şi îmi voi întinde mîna împotriva lui Iuda şi împotriva tuturor locuitorilor Ierusalimului şi voi smulge din acest loc numele lui Baal şi numele preoţilor.

5. Şi pe cei care se închină pe acoperişuri la oastea cerului şi pe cei care se jură pe Domnul şi pe cei care se jură pe regii lor.

6. Şi pe cei care se abat de la Domnul şi pe cei care nu îl caută pe Domnul şi pe cei care nu sînt alături de Domnul.

7. Temeţi-vă dinaintea feţei Domnului Dumnezeu, pentru că [este] aproape ziua Domnului.

8. Căci Domnul şi-a pregătit jertfa, i-a sfinţit pe cei chemaţi de el.

9. Şi va fi ziua jertfei Domnului şi voi face dreptate împotriva conducătorilor şi împotriva casei regelui şi împotriva tuturor celor care s-au înveşmîntat în veşminte străine.

10. Şi voi face dreptate în văzul lumii împotriva celor de la porţi în ziua aceea, a celor care umplu casa Domnului Dumnezeului lor cu lipsă de smerenie şi cu vicleşug.

11. „Şi va fi în ziua aceea", spune Domnul, „glas de strigăt de la poarta celor ce străpung şi vaiet de la cea de-a doua [poartă] şi zdrobire mare dinspre dealuri.

12. Bociţi locuitori ai [ţării] nimicite, căci tot poporul [este] asemenea Canaanului. Au pierit toţi cei s-au înălţat pe argint.

13. Şi va fi în ziua aceea [aşa], voi cerceta Ierusalimul cu o torţă şi voi

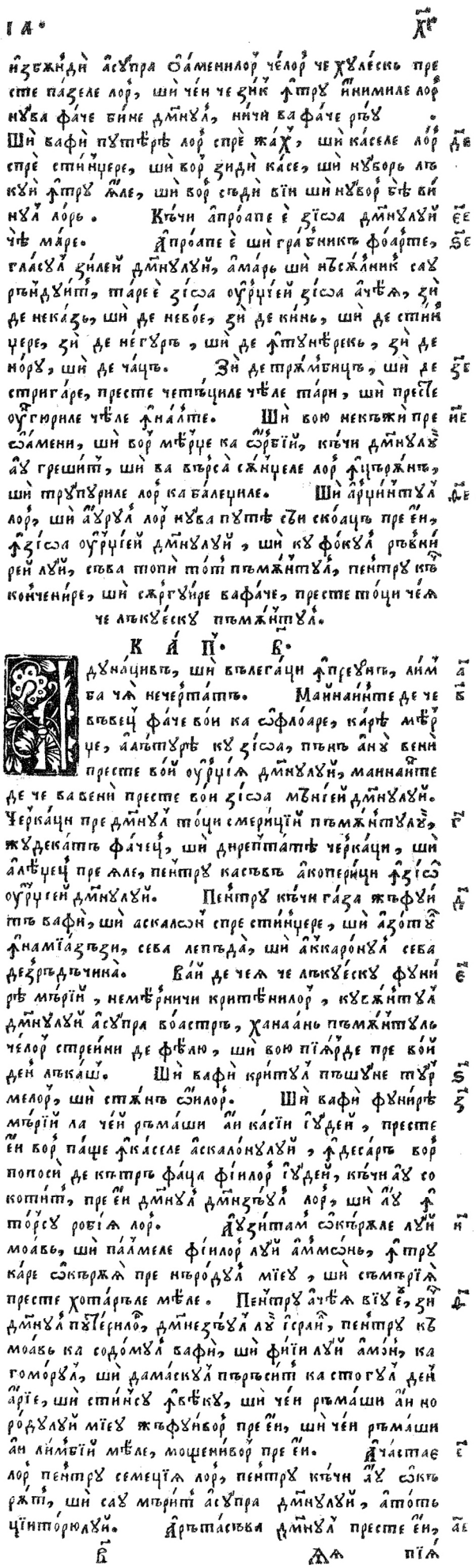

Biblia 1688, p. 603, col. 2

izbîndi asupra oamenilor celor ce hulesc preste pazele lor şi cei ce zic întru inimile lor: «Nu va face bine Domnul, nici va face rău.»

14. Şi va fi putêrea lor spre jah şi casele lor spre stingere şi vor zidi case şi nu vor lăcui întru iale şi vor sădi vii şi nu vor bea vinul lor.

15. Căci aproape e zioa Domnului cea mare,

16. Aproape e şi grabnică foarte. Glasul zilei Domnului amar şi năsîlnic s-au rînduit; tare e zioa urgiei; zioa acêea — zi de necaz şi de nevoie, zi de chin şi de stingere, zi de negură şi de întunêrec, zi de noru şi de ceaţă,

17. Zi de trîmbiţă şi de strigare preste cetăţile cêle tari şi preste unghiurile cêle înalte.

18. Şi voiu necăji pre oameni şi vor mêrge ca orbii, căci Domnului au greşit, şi va vărsa sîngele lor în ţărînă şi trupurile lor ca balegile.

19. Şi argintul lor şi aurul lor nu va putea să-i scoaţă pre ei în zioa urgiei Domnului şi cu focul rîvnirei lui să va topi tot pămîntul, pentru căci concenire şi sîrguire va face preste toţi ceia ce lăcuiescu pământul."

Cap 2

1. Adunaţi-vă şi vă legaţi împreună, limba cea necertată,

2. Mai nainte de ce vă veţi face voi ca o floare carea mêrge alăturea, cu zioa pînă a nu veni preste voi urgiia Domnului, mai nainte de ce va veni preste voi zioa mîniei Domnului!

3. Cercaţi pre Domnul, toţi smeriţii pământului, judecată faceţi şi direptatea cercaţi şi alêgeţi pre iale, pentru ca să vă acoperiţi în zioa urgiei Domnului.

4. Pentru căci Gáza jăfuită va fi şi Ascalon — spre stingere şi Azótul în amiazăzi se va lepăda şi Accarónul se va dezrădăcina.

5. Vai de ceia ce lăcuiescu funirea mării, nemêrnici critênilor! Cuvîntul Domnului — asupra voastră, Hanaán, pământul celor streini de fêliu, şi voiu piêrde pre voi den lăcaş.

6. Şi va fi Crítul păşune turmelor şi stînă oilor.

7. Şi va fi funirea mării la cei rămaşi ai casii Iúdei; preste ei vor paşte în casele Ascalónului, înde sară vor poposi de cătră faţa fiilor Iúdei, căci au socotit pre ei Domnul Dumnezăul lor şi au întorsu robiia lor.

8. „Auzit-am ocărîle lui Moáv şi palmele fiilor lui Ammón, întru care ocărîia pre nărodul mieu şi să măriia preste hotarăle mêle.

9. Pentru acêea, viu — eu, zice Domnul puterilor, Dumnezăul lui Israil, pentru că Moáv ca Sodómul va fi şi fiii lui Amón — ca Gomórul şi Damáscul părăsit — ca stogul den arie şi stinsu în veacu şi cei rămaşi ai norodului mieu jăfui-vor pre ei şi cei rămaşi ai limbii mêle moşteni-vor pre ei."

10. Aceasta e lor pentru semeţiia lor, pentru căci au ocărît şi s-au mărit asupra Domnului atotţiitoriului.

11. Arăta-să-va Domnul preste ei, //

Ms. 45, p. 712-713

izbîndi[7] preste oamenii ceia ce hulesc preste socotêlele lor */713/1/* ⌊şi⌋ cei ce zic întru inimile lor: «Nu va face bine Domnul, nici va face rău.»

14. Şi va fi putêrea lor spre jaf şi casele lor spre stingere [8]şi vor zidi case şi nu vor lăcui ⌊întru iale⌋ şi vor răsădi vii şi nu vor bea vinul lor.

15. Căci aproape-i dzua Domnului cea mare,

16. Aproape şi sîrguitoare foarte. Glasul dzilei Domnului amar şi vîrtos rînduitu-s-au, vîrtucioasă — [9]dzi a urgiei, dzua acêea — dzi a năcazului şi nevoii, dzi a chinului şi a stingerii, dzi a negurii şi a întunêrecului, dzi a norului şi a cêţii,

17. Dzi a trîmbiţii şi a strigării preste cetăţile cêle tari şi preste unghiurile cêle înalte.

18. Şi voi năcăji pre oameni şi vor mêrge ca orbii, căci Domnului au greşit, şi va vărsa sîngele[10] lor în ţărnă şi trupurile lor ca balegile.

19. [11]Şi argintul lor şi aurul lor nu va putea să-i scoaţă pre ei întru dzua a urgiei Domnului [12]şi cu focul rîvnirei lui să va topi tot pămîntul, pentru căci concenire şi stîjire[13] va face preste toţi ceia ce lăcuiesc pământul."

Cap 2

1. Adunaţi-vă şi vă legaţi împreună, limba cea necertată,

2. Mai nainte de ce veţi face voi ca o floare carea mêrge aláturea cu dzua, mai nainte de ce a veni preste voi urgiia Domnului!

3. Cercaţi pre Domnul, toţi smeriţii pământului, judeţ faceţi şi dreptate cercaţi şi le alêgeţi pre iale, pentru ca să vă acoperiţi întru dzua urgiei[14] Domnului.

4. Pentru căci Gáza jehuită va fi şi Ascalónul — spre stingere şi Ázotul în amiazădzi să va lepăda şi Accarónul să va dăzrădăcina.

5. Vai cei ce lăcuiesc funírea mării, nemêrnici a critênilor! Cuvîntul Domnului — preste voi, Hanaan, pământul celor striini de fêl, şi voi piêrde pre voi den lăcaş.

6. Şi va fi Crítul păşciune turmelor şi stînă oilor.

7. Şi va fi funírea mării celor rămaşi casei Iúda; prestă ei vor paşte-să întru casele Ascalónului, înde sară vor poposi de cătră faţa fiilor Iúda, căci au socotit pre ei Domnul */713/2/* Dumnedzăul lui şi au înturnat robirea lor.

8. „Audzit-am ocările lui Moav şi palmele fiilor Ammon, întru carele ocărîia pre nărodul mieu şi să măriia prespre hotarăle mêle.

9. Pentru acêea, viu — eu, dzice Domnul puterilor, Dumnedzăul lui Israil, pentru că Moav ca Sodómul va fi şi fiii a Ammon — ca Gomórra şi Damascul părăsit ca stogul de arie şi stins în vac şi cei rămaşi ai nărodului mieu jefui-vor pre ei şi cei rămaşi ai limbei mêle moşteni-vor pre ei."

10. Aceasta-i lor pentru semeţiia lor, pentru căci au ocărît şi s-au mărit preste Domnul cel întrutotţiitor.

11. Arăta-să-va Domnul prestă ei,

Ms. 4389, p. 859-860

izbîndi asupra bărbaţilor celor ce nu bagă seama pentru pazele lor, carii zic în inimile lor: «Nu va face Domnul bine, nici nu va face rău.»

14. [13.] Şi va fi putêrea lor în răpire şi casa lor în concenire şi [7]vor zidi case şi nu vor lăcui într-însele şi vor sădi vii şi nu vor bea vin dentr-însele.

15. [14.] Că iaste aproape zioa cea mare a Domnului,

16. Aproape şi grabnică foarte. Glasul zilei Domnului cel amar şi se-au rînduit năprasnic cel vîrtos, [15.] [8]Zioa mîniei — zioa acêea, zioa întristăciunii şi a nevoii, zioa neîmprilejului şi a piericiunii, zioa întunêrecului şi a negurei, zioa norului şi a ceţii,

17. [16.] Zioa trîmbiţei şi a gîlcevirei asupra cetăţilor celor tari şi asupra unghiurilor celor nalte.

18. [17.] Şi voiu năcăji pre oameni şi vor umbla ca orbii, pentru că au greşit Domnului, şi voiu vărsa sîngele lor ca nişte ţărînă şi carnea lor ca balegile.

19. [18.] [9]Şi aurul lor şi argintul lor nu-i va putea scoate în zioa mîniei Domnului [10]şi de focul rîvnei lui va fi mîncat tot pământul, pentru că va face sfîrşănie şi grăbeală asupra tuturor celor ce lăcuiesc pre pământ."

Cap 2

1. Adunaţi-vă şi vă rugaţi cu dînşii, limbă necertată,[11]

2. Mai nainte pînă nu sînteţi ca o floare cu zioa, mai nainte pînă nu vine asupra voastră zioa[12] mîniei urgiei Domnului mai nainte, pînă nu vine spre toate zilele urgiei mîniei Domnului!

3. Cercaţi pre Domnul, toţi smeriţii pământului, faceţi judecată, cercaţi direptăţile, cercaţi blîndêţele şi le răspundeţi, ca doară v-aţi ascunde în zioa mîniei Domnului.

4. Că Gaza va fi jăfuită şi Ascalonul va fi în piericiune şi Azotul se va lepăda spre amiiazăzi şi Ascaronul se va dăzrădăcina.

5. Vai cestor ce lăcuiţi în funirea[13] mării, vineticii judecătorilor! Cuvîntul Domnului — asupra voastră, hananéilor, ţara filistimleanilor, şi vă voiu piêrde pren lăcaşuri.[14]

6. Şi va fi Critul păşune turmelor şi staul oilor.

7. Şi funirea mării va fi celor rămaşi ai casei Iúdei; acoló se vor paşte în casele ascalonênilor, cătră seară vor odihni de cătră faţa feciorilor Iúdei, că i-au cercetat Domnul Dumnezeul lor şi au întors robiciunea lor.

8. „Auzit-am ocările Moávului şi blestêmele fe-*/860/1/* ciorilor lui Amon, cu care ocărîia pre nărodul mieu, şi se măriia pre hotarăle mêle.[15]

9. Pentr-acêea, viu — eu, grăiêşte Domnul puterilor, Dumnezeul lui Israil, că Moavul va fi ca Sodómul şi feciorii lui Ammon — ca Gomórul şi Damascul năpustit ca stogul den arie, şi va pieri în veac şi cei rămaşi den nărodul mieu îi vor jăfui şi cei rămaşi ai limbii mêle îi vor moşteni."

10. Aceasta va veni lor pentru trufiia lor, că au ocărît şi se-au mărit asupra nărodului Domnului celui atotţiitoriul.

11. Mărturie să fie Domnul asupra lor şi

Versiunea modernă

face dreptate împotriva bărbaţilor care au avut dispreţ pentru îndatoririle lor, cei care spun în inimile lor: «Nicicum nu va face Domnul bine şi nicicum nu va face Domnul rău.»

14. Şi va fi tăria lor spre pradă şi casele lor, spre nimicire, şi îşi vor zidi case şi nu vor locui în ele şi vor sădi vii şi nu vor bea vinul lor.

15. Şi [este] aproape ziua Domnului cea mare,

16. Aproape [e] şi tare grabnică. Glasul zilei Domnului [este] amar şi aspru, rînduit puternic, zi a urgiei [este] ziua aceea, zi de strîmtorare şi de nevoie, zi de nepotrivire şi de nimicire, zi de întuneric şi de negură, zi de înnorare şi de ceaţă,

17. Zi de trîmbiţă şi de strigăt împotriva cetăţilor celor întărite şi împotriva meterezelor înalte.

18. Şi îi voi strîmtora pe oameni şi vor umbla ca orbi, căci au greşit împotriva Domnului, şi le va vărsa sîngele ca un colb şi trupurile lor ca un băligar.

19. Şi nici argintul lor, şi nici aurul lor nu îi va putea scăpa în ziua urgiei Domnului şi în focul ardorii lui va fi pe de-a-ntregul mistuit tot pământul, pentru că va aduce nimicire grabnică împotriva tuturor celor ce locuiesc pământul."

Capitolul al 2-lea

1. Adunaţi-vă şi strîngeţi-vă, neam ce nu te laşi învăţat,

2. Mai înainte de a ajunge ca floarea ce se ofileşte, mai înainte să ajungă asupra voastră urgia Domnului, mai înainte să ajungă asupra voastră ziua mîniei Domnului!

3. Căutaţi-l pe Domnul, toţi smeriţii pământului, judecata împliniţi-o şi căutaţi dreptatea şi daţi răspunsurile acestea, ca să fiţi la adăpost în ziua urgiei Domnului.

4. Căci Gaza va fi jefuită şi Ascalon va fi spre nimicire şi Azotos va fi în miezul zilei spulberată şi Accaron va fi smulsă din rădăcini.

5. Vai de cei ce locuiesc pământul îngust de lîngă mare, străini din Creta aşezaţi aici! Cuvîntul Domnului [este] împotriva voastră, Canaan, pământ al străinilor, şi vă voi nimici în sălaşurile voastre.

6. Şi va fi Creta păşune pentru turme şi staul pentru oi.

7. Şi va fi pământul îngust de lîngă mare pentru rămăşiţele casei lui Iuda; peste ei vor păşuna în casele Ascalonului, seara se vor da îndărăt dinaintea fiilor lui Iuda, căci i-a cercetat Domnul Dumnezeul lor şi i-a întors pe robiţii lor.

8. „Am auzit batjocurile Moabului şi ocările fiilor lui Ammon, cu care batjocoreau poporul meu şi se semeţeau împotriva hotarelor mele.

9. De aceea, viu sînt eu, spune Domnul oştirilor, Dumnezeul lui Israel, pentru că Moabul va fi ca Sodoma şi fiii lui Ammon, ca Gomorra, şi Damascul părăsit ca un snop pe cîmp şi nimicit pe vecie, şi rămăşiţele poporului meu îi va jefui şi rămăşiţele neamului meu îi va moşteni."

10. Aceasta li [se va întîmpla] acelora pentru semeţia lor, pentru că au batjocorit şi au ocărît împotriva Domnului atotputernic.

11. Se va înfăţişa Domnul împotriva lor şi

Biblia 1688, p. 604, col. 1

piêrde-va de tot pre toţi dumnezăii limbilor pămîntului şi să vor închina lui fieştecarele de la locul lui, toate ostroavele limbilor.

12. „Şi voi, arapii, răniţii săbiei mêle sînteţi.

13. Şi voiu întinde mîna mea preste crivăţ şi voiu piêrde pre asirianu şi voiu pune pre Nineví spre stingere, fără de apă, ca o pustie.

14. Şi vor paşte în mijlocul ei turme şi toate hiarăle pămîntului şi hameléii şi aricii în podurile ei vor zăcea şi hiară vor striga în gaurile ei şi corbii în porţile ei, pentru căci chedru e rîdicarea ei."

Cap 3

1. Aceasta a cetatea cea defăimătoare, ce lăcuiêşte pre nădêjde, carea zice în inima ei: „Eu sînt şi nu êste după mine încă." Cum să făcu spre stingere, păşune de hiară?

2. Tot cela ce trêce pren ea va şuiera şi va clăti mîinile lui.

3. O, cea ivită şi răscumpărată cetate, porumbiţa, n-au ascultat glasul tău, n-au priimit învăţătură, pre Domnul n-au nădejduit şi către Dumnezeul ei nu s-au apropiat!

4. Boiêrii ei — întru ea ca leii răcnind[1]; judecătorii ei — ca lupii Araviei, n-au lăsat pînă dimeneaţă.

5. Prorocii ei, purtători de duh — oameni hulitori; preoţii ei spurcă svintele şi păgînesc la lêge.

6. Iară Domnul — dirept în mijlocul ei şi nu va face strîmbătate[2]; dimeneaţă, dimeneaţă da-va judecata lui spre lumină şi nu s-au ascuns şi n-au cunoscut strîmbătate întru cêrere şi nu spre price strîmbătate.

7. Zmulş pre cei mîndri, stînseră-să unghiurile lor, pustiiu căile lor de tot, ca mai mult să nu călătorească, sfirşiră-să cetăţile lor, ca nimene să nu fie, nici a lăcui.

8. Ziş: „Însă têmeţi-vă de mine şi priimiţi certare şi nu va pieri de tot denaintea ochilor ei toate cîte am izbîndit asupra ei. Gătêşte-te, mînecă! Pierí tot cel rămas după culesul lor." „Pentru acêea îngăduiêşte-mă", zice Domnul, „la zioa sculării mêle spre mărturie. "

9. Pentru că judecata mea e spre adunări de limbi, a priimi împăraţi, a vărsa preste ei urgiia mea, toată urgiia mîniei mêle, pentru că în focul rîvnirei mêle topi-să-va de tot tot pămîntul.

10. Căci atuncea voiu întoarce asupra năroadelor limbă la ruda ei, ca să chême toţi numele Domnului, ca să-i slujască lui supt un jug.

11. Den marginele rîurilor Arăpíei priimi-voiu, întru cei răsipiţi vor aduce jîrtve mie.

12. În zioa acêea nu te vei ruşina dentru toate tocmêlele tale carele ai păgînit spre mine, căci atuncea voiu rădica de la tine defăimările semeţiei tale şi nu încă vei adaoge a te mări preste măgura cea svîntă a mea.

13. Şi voiu lăsa întru tine nărod mult şi smerit şi să vor sfii de numele Domnului. /

Ms. 45, p. 713-714

pîrde-va de tot pre toţi dumnedzăii limbilor pămîntului şi să vor[15] închina lui fieştecarele de la locul lui, toate ostroavele limbilor.

12. „Şi voi, arapi[16], răniţi a sabiei mêle sînteţi.

13. Şi voi întinde mîna mea preste crivăţ şi voi pîrde pre assiriêni şi voi pune pre Neneví spre stingere, fără de apă, ca o pustie.

14. [17]Şi vor paşte în mijlocul ei turme şi toate fiarăle pămîntului şi hamélei şi arici întru podurile lor vor zăcea şi fiară vor striga întru bortele ei şi corbi întru porţile ei, pentru căci chedru-i rădicarea ei."

Cap 3

1. Această cetate dăfăimătoare, ce lăcuiêşte pre nădêjde, carea dzice întru inima ei: „Eu sînt şi nu iaste după mine încă." Cum să făcu spre stingere păşunea fiarălor?

2. Cum [18]cela ce va trêce pren ea va şuiera şi va clăti mîinile lui.

3. Fiind ivită şi răscumpărată cetatea, porîmbiţa, nu au ascultat glasul tău, nu au priimit învăţătură, pre Domnul nu au nădăjduit şi cătră Dumnedzăul ei nu au apropiat!

4. [19]Boiêrii ei — întru ea ca leii răcnind; judecătorii ei — ca lupii Araví ei, nu au lăsat pre dimineaţă.

5. Prorocii ei, purtători de duh — oameni hulitori; preuţii ei spurcă la cêle sfinte şi păgînesc la lêge.

6. Iară Domnul — drept în mijlocul ei şi nu *[714/1]* va face strîmbătate; [20]dimineaţă da-va judeţul lui spre lumină şi nu s-au ascunsu şi n-au cunoscut strîmbătate întru cêrere ⌊şi nu spre price strîmbătatea⌋.

7. Zmulşu pre cei mîndri, stinsără-să unghiurile lor, pustiíi căile lor de tot, ca să nu îmble, sfîrşiră-să cetăţile lor, pentru că nimirile nu era, nici a lăcui.

8. Ziş: „Însă têmeţi-vă de mine şi priimiţi certare şi nu va pieri de tot dentre ochii[21] ei toate cîte am izbîndit prestă ea. Gătează-te, mînecă-te[22]! Pierí de tot greşul lor." [9.] „Pentru acêea îngăduiêşte-mă", zice Domnul, „la dzua scălării mêle spre mărturie."

9. Pentru căci judeţul mieu spre adunări de limbi, a priimi împăraţi, a vărsa prestă ei urgiia mea, toată urgiia mîniei mêle, [23]pentru că întru focul rîvnirei mêle topi-să-va de tot pămîntul.

10. Căci atuncea voi înturna preste năroade limba la ruda ei, ca să chême toţi numele Domnului, ca să-i slujască lui supt un jug.

11. Den marginile rîurilor Arapíei[24] priimi-voi întru răşchiraţi, aduce-vor jirtvă mie.

12. Întru dzua acêea nu te vei ruşina dentru toate tocmêlele tale carele ai păgînit la mine, căci atuncea voi rădica de la tine dăfăimările semeţiei tale şi nu încă vei adaoge a te mîndri preste măgura cea sfîntă a mea.

13. Şi voi lăsa întru tine nărod mult şi smerit şi să vor sfii de cătră numele Domnului.

Ms. 4389, p. 860-861

să piiarză pre toţi dumnezeii ţărîi lor şi să se închine lui oamenii, cineşi den locul său, toate ostroavele limbilor.

12. „Şi voi, harápilor, veţi fi cei ucişi de sabiia mea.[16]

13. Şi va întinde mîna sa spre miiazănoapte şi va pîrde Assiriia şi va pune Ninéviia în concenire, fără de apă[17] şi ca o pustie.

14. [18]Şi în mijlocul ei vor paşte turme şi toate fierile pămîntului şi[19] şi aricii se vor încuiba în[20] şi fierile vor zbiera în ferestrile ei şi corbii în porţile ei, că crêşterea ei va fi tíşii."

Cap 3

1. [15.] Aceasta iaste cetatea cea dosăditoare, carea lăcuiêşte în nădêjde şi zice în inima ei: „Eu sînt şi alta nu mai iaste." Cum fu întru pustiire păşunea fierilor?

2. Tot cel ce va trêce prentr-însa va şuiera şi va[21] bate cu mîna.

3. [1.] Vai de tine, cetate, porumboaica cea luminată şi mîntuită, [2.] n-au ascultat glasul tău, nici certarea n-au priimit, pre Domnul nu se-au nădăjduit şi cătră Dumnezeul ei nu se-au apropiiat!

4. [3.] [22]Boiêrii ei — în mijlocul ei răcnind ca leii şi judecătorii ei — ca lupii harăpeşti, n-au lăsat pînă a doao zi.

5. [4.] Prorocii ei, purtători de duh — oameni fără de credinţă; preoţii ei pîngăresc sfinţirea şi spurcă lêgea.

6. [5.] Iar Domnul cel direpţ nu face nedireptate pren mijlocul ei; mîine de dimineaţă va da judecata sa la lumină şi nu se va ascunde şi n-au cunoscut nedirepţi ruşinea[23].

7. [6.] Pre cei măreţi i-am pus jos şi casele lor vor pieri şi voiu pustii căile lor de nu vor fi nicidecum umblate şi cetăţile lor se vor potopi, că nu va rămînea nimini să lăcuiască.

8. [7.] Ziş: „Însă tême-te-vei de *[861/1]* mine şi vei lua învăţătură şi nu va pieri lăcaşul ei denaintea ochilor miei, pentru toate cîte am izbîndit asupra ei. Gătêşte-te, mînecă! Stricatu-se-au toate frunzele lor." [8.] „Pentr-acêea mă aşteaptă", grăiêşte Domnul, „în zioa învierii mêle, întru mărturie."

9. [8.] Că judecata mea iaste în gloata limbilor şi să adun împărăţiile şi să vărs asupra lor mîniia mea, toată mîniia urgiei mêle, [24]că de focul rîvnii mêle va fi mîncat tot pămîntul.

10. [9.] Că atunci voiu întoarce limba spre năroade în neamul lor, să chiême toţi numele Domnului, să slujască lui cu o îndemnare.

11. [10.] De la marginile rîurilor Ţării Harăpeşti voiu lua pre ceia ce mă vor ruga, cei rîsipiţi vor aduce mie jărtve.

12. [11.] În zioa acêea nu te vei ruşina nici de o tocmeală de ale tale, den cîte ai păgînit întru mine, că atunci voiu lua de la tine ocările dosăzii tale şi mai mult nu vei mai adaoge a te mai mări[26] în muntele mieu cel sfint.[25]

13. [12.] Şi voiu lăsa întru tine nărod blînd şi înţelept şi se vor nădăjdui pre numele Domnului.

Versiunea modernă

va nimici toţi zeii neamurilor pămîntului, şi fiecare, din locul său, i se va închina, toate insulele neamurilor.

12. „Iar voi, etiopienilor, să fiţi răniţi de sabia mea.

13. Şi îşi va întinde mîna spre miazănoapte şi îl va nimici pe asirian şi va rîndui Ninive spre pieire uscată ca pustie.

14. Şi vor paşte în mijlocul ei turmele şi toate fiarele pămîntului şi cameleoni şi arici se vor sălăşlui între grinzile ei şi fiare vor striga din crăpăturile ei, corbi în porţile ei, căci [este] ca un cedru înălţimea ei."

Capitolul al 3-lea

1. Aceasta [este] cetatea care dispreţuieşte, cea care locuia cu speranţă, cea care îşi spunea în inima sa: „Eu exist şi nu va mai fi [nimeni] după mine." Cum a fost dată pieirii, păşune pentru fiare?

2. Oricine va trece prin ea va fluiera şi va da din mîini.

3. O, cea frumoasă şi cea răscumpărată, cetatea porumbiţă, nu a ascultat glasul, nu a primit învăţătura, nu s-a încrezut în Domnul şi nu s-a apropiat de Dumnezeul său!

4. Căpeteniile ei [sînt] în ea ca leii care rag. Judecătorii ei, ca lupii din Arabia, nu au lăsat nimic pentru dimineaţă.

5. Profeţii ei, ca suflarea vîntului, bărbaţi ce dispreţuiesc; preoţii ei spurcă cele sfinte şi necinstesc legea.

6. Dar Domnul [este] drept în mijlocul ei şi nu va face nedreptate; dimineaţă de dimineaţă le va da la lumină judecata sa şi nu a rămas ascunsă şi nu a cunoscut nedreptate cerînd îndărăt şi nici nedreptate spre vrajbă.

7. În nimicire i-am răsturnat pe trufaşi, au fost nimicite pavezele lor, le voi pustii drumurile cu totul, ca să nu mai poată fi străbătute, au pierit cetăţile lor, de nu a mai rămas nimeni şi nici nu mai locuieşte [nimeni acolo].

8. Am zis: „Măcar să vă temeţi de mine şi să primiţi învăţătura, şi nu veţi pieri din ochii ei, oricît de mult mi-am făcut dreptate împotriva ei. Fii pregătit, scoală-te în zori! A pierit orice rămăşiţă de rod." „De aceea, aşteaptă-mă", spune Domnul, „în ziua ridicării mele spre mărturie."

9. Pentru că judecata mea [va fi] pentru adunările neamurilor, ca să-i primesc pe regi, ca să vărs împotriva lor toată urgia sufletului meu; pentru că în focul ardorii mele va fi nimicit pe de-a-ntregul tot pămîntul.

10. Că atunci voi schimba pentru popoare limba [lor] în urmaşa ei, pentru ca toate să cheme numele Domnului, să-i slujească sub un singur jug.

11. De la hotarele rîurilor din Etiopia îmi vor aduce jertfe.

12. În ziua aceea nu te vei ruşina pentru toate faptele tale, prin care ai fost necredincios faţă de mine, căci atunci voi scoate din tine greşelile trufiei tale şi nu te vei semeţi pe muntele meu cel sfînt.

13. Şi voi lăsa în tine popor blînd şi smerit şi ei vor fi înspăimîntaţi de numele Domnului.

Biblia 1688, p. 604, col. 2

14. Cei rămaşi ai lui Israíl şi nu vor face strîmbătate şi nu vor grăi deşarte şi nu să va afla în gura lor limbă hicleană, pentru căci ei vor împărţi şi vor zăcea şi nu va fi cel ce să-i spară pre ei."

15. Bucură-te foarte, fata Siónului! Mărturisêşte, fată Ierusalím! Veselêşte-te şi te înfrumusăţază de tot, dentru toată inema ta, fată Ierusalím!

16. Luat-au Domnul strîmbătăţile tale, mîntuitu-te-au pre tine den mîna vrăjmaşilor tăi, împăratul lui Israíl, Domnul — în mijlocul tău, nu vei mai vedea rêle încă.

17. În vrêmea acêea grăi-va Domnul Ierusalímului: „Îndrăznêşte, Sióane, nu să lase mînile tale!

18. Domnul Dumnezeul tău — întru tine, cel putêrnic mîntui-te-va, aduce-va preste tine veselie şi te va înnoi cu dragostea lui şi să va veseli asupra ta cu înfrumuseţare,

19. În zioa praznicului. Şi voiu aduna pre cei zdrobiţi ai tăi. Vai de cela ce au luat asupra ei ocară!

20. Iată, eu fac întru tine pentru tine, în vrêmea acêea, zice Domnul, şi voiu mîntui pre cea stoarsă şi pre cea izgonită, voiu priimi şi voiu pune pre ei în laudă şi numiţi în tot pămîntul şi nu să vor ruşina,

21. În vrêmea acêea, cînd voao bine voiu face şi în vrêmea acêea, cînd voiu priimi pre voi, pentru căci voiu da pre voi numiţi şi spre laudă întru toate năroadele pămîntului, cînd mă voiu întoarce înaintea voastră, zice Domnul, robirea voastră."

Agghéu

Cap 1

1. Într-al doilea an, pre vrêmea lui Dárie împărat, în luna a şasea, întru una a lunii, făcutu-s-au cuvîntul Domnului, cu mîna lui Agghéu prorocului, zicînd: „Zi către Zorovavél al lui Salathiíl, den fêliul Iúdii, şi către Iisus al lui Iosedéc, preotul cel mare, zicînd:

2. «Acêstea zice Domnul atotţiitoriul, zicînd: 'Nărodul acesta zic: N-au venit vrêmea a zidi casa Domnului.'»"

3. Şi să făcu cuvîntul Domnului în mîna lui Agghéu, prorocul, zicînd:

4. „De iaste voao vrême a zidi în casele voastre înfundate, iară casa mea aceasta s-au pustiit?"

5. Şi acum acêstea zice Domnul atotţiitoriul: „Rînduiţi inimile voastre la căile voastre!

6. Sămănat-aţi mult şi aţi cărat puţin; mîncat-aţi şi nu spre saturare; băut-aţi şi nu spre beţie; îmbrăcatu-v-aţi şi nu v-aţi încălzit întru iale; şi cel ce adună năiemirile //

Ms. 45, p. 714

14. Cei rămaşi a lui Israil ⌊şi⌋ nu vor face strîmbătate şi nu vor grăi dăşarte şi nu să va[25] afla întru gura lor limbă vicleană, pentru căci ei vor împărţi[26] şi vor zăcea şi nu va fi cel ce să-i sparie pre ei."

15. Bucură-te ⌊foarte[27]⌋, fată Sion! Mărturisêşte, fată Ierusalim! Veselêşte-te şi te înfrîmsăţază de tot, dentru toată inima ta, fată Ierusalim!

16. Luat-au Domnul strîmbătăţile tale, mîntuit-au[28] pre tine dentru mîna vrăjmaşilor tăi, împărat Israil, Domnul — în mijlocul tău, nu va vedea rêle, nu iaste.

17. Întru vrêmea acêea grăi-va Domnul Ierusalímului: „Îndrăznêşte, Sion, nu să lase mîinile tale!
18. Domnul Dumnedzăul tău — întru tine, *[714/2]* mîntui-te-va, aduce-va preste tine veselie şi te va înnoi cu dragostea lui şi să va veseli prestă tine cu înfrîmseţare,

19. Întru dzua praznicului. ⌊Şi⌋ voi aduna pre cei robiţi ai tăi. Vai cine au lăsat prestă ea ocară!

20. Iată, eu fac întru tine, pentru tine, întru vrêmea acêea, ⌊dzice Domnul⌋, şi voi mîntui pre cea stoarsă şi pre cea izgonită priimi-voi[29] şi voi pune pre ei în laudă şi numiţi întru tot pămîntul şi nu să vor ruşina,

21. Întru vrêmea acêea, cînd voi priimi pre voi, întru vrêmea acêea, cînd bine voao voi face, pentru căci da-voi pre voi numiţi[30] şi spre laudă întru toate năroadele pămîntului, cînd mă voi întoarce înaintea voastră[31], dzice Domnul, robirea voastră."

Ms. 4389, p. 860-861

14. [13.] Rămăşiţele lui Israil nu vor face nedireptate, nici nu vor grăi cêle dăşarte, nici nu se va afla în gura lor limbă înşălătoare, că aceia se vor paşte şi se vor încuiba şi nu va fi cine să-i spaie."

15. [14.] Bucură-te foarte, fata Siónului! Mărturisêşte, fata Ierusalimului! Veselêşte-te şi te împodobêşte foarte den toată inima ta, fata Ierusalimului!

16. [15.] Luat-au Domnul nedireptăţile tale şi te-au mîntuit den mîinile vrăjmaşilor tăi, Domnul au împărăţit în mijlocul tău şi de acum nu vei mai vedea răotăţi.

17. [16.] Într-acêea vrême va zice Domnul Ierusalimului: „Îndrăznêşte, Siónule, ca să nu slăbească mîinile tale!
18. [17.] Domnul Dumnezeul tău — putêrnic în mijlocul tău, acela te va mîntui, aduce-va asupra ta veselie şi te va înnoi întru dragostea sa şi se va veseli pentru tine întru frumsêţe[27],

19. Ca în zi de sărbătoare. [18.] Şi va aduna pre cei sfărîmaţi. Vai celui ce au luat asupra ei împutăciune!

20. [19.] Iată, eu voiu face întru tine pentru mine, grăiêşte Domnul. În vrêmea acêea voiu mîntui pre cea sfărîmată *[861/2]* şi pre cea lepădată o voiu priimi şi le voiu pune în laudă şi în numenire întru tot pămîntul [20.] şi se vor ruşina,

21. În vrêmea acêea, cînd vă voiu face bine, şi în vrêmea cêea cînd vă voiu priimi, că vă voiu da întru nume şi în laudă tuturor năroadelor pămîntului, cînd voiu întoarce pre cei robiţi ai voştri înaintea ochilor voştri, grăiêşte Domnul."

Versiunea modernă

14. Rămăşiţele lui Israel [vor fi] şi nu vor face nedreptate şi nu vor grăi deşertăciuni şi nu se va mai afla în gura lor o limbă vicleană, pentru că ei vor paşte şi se vor culca şi nu va fi cine să-i înspăimînte."

15. Bucură-te foarte, fiică a Sionului! Vesteşte, fiică a Ierusalimului! Veseleşte-te şi desfată-te din toată inima ta, fiică a Ierusalimului!

16. A îndepărtat Domnul nedreptăţile tale, te-a răscumpărat din mîna duşmanilor tăi, rege al lui Israel, Domnul [este] în mijlocul tău, nu vei mai vedea defel nicicînd rele.

17. La vremea aceea va zice Domnul către Ierusalim: „Îndrăzneşte, Sioane, să nu fie slabe mîinile tale!

18. Domnul Dumnezeul tău [este] în tine, cel puternic te va mîntui, va aduce peste tine veselie şi te va înnoi în dragostea lui şi se va veseli pentru tine în desfătare,

19. Ca într-o zi de sărbătoare. Şi îi voi aduna pe cei oropsiţi. Vai [de] cine a dus ocară împotriva ei!

20. Iată, eu însumi făptuiesc pentru tine în vremea aceea, spune Domnul, şi o voi mîntui pe cea călcată în picioare şi pe cea alungată, îi voi primi şi îi voi aşeza în slavă şi bun renume pe tot pămîntul şi vor fi daţi de ruşine,

21. La vremea aceea, cînd vă voi face bine, şi la vremea cînd vă voi primi, căci vă voi primi cu bun renume şi slavă între toate popoarele pămîntului cînd voi întoarce robia dinaintea voastră, spune Domnul."

[714/2] Agghéu

Cap 1

1. [1]Întru în al[2] doilea an, pre vrêmea lui Dárie împăratul, întru luna a şasea, întru[3], făcutu-s-au cuvîntul Domnului cu mîna lui Agghéu, prorocului, dzicînd: „Dzi către Zorovável a lui Salathiil, dentru fêliul[4] Iudei, şi către Iisus a lui Iosedec, preutul cel mare, dzicînd:
2. «Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor, dzicînd: 'Nărodul acesta zic: Nu au venit vrêmea a zidi casa Domnului.'»"

3. Şi să fêce cuvîntul Domnului în mîna lui Aggheu, prorocului, dzicînd:

4. „Dă iaste vrême voao a zidi întru casele voastre înfundate, iară casa ⌊mea⌋ aceasta s-au pustiit?"

5. Şi acum acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Rînduiţi inimile[5] voastre la căile voastre!

6. [6]Sămănat-aţi multe şi aţi cărat puţine; mîncat-aţi şi nu la săturare; băut-aţi şi nu spre beţie; îmbrăcatu-v-aţi şi nu v-aţi încălzit întru iale; şi cel ce adună năimirile

[861/2] Prorocirea lui Agghéi

Cap 1

1. [1]În anul al doilea de împărăţiia lui Dárie, în luna a şasea, în zioa cea dentîi a lunii, fu cuvîntul Domnului în mîna lui Agghei, prorocul, zicînd: „Zi către Zorovavel, feciorul lui Salathiil, den sămînţa Iúdei, şi către Isus, feciorul lui Iosedec, preotul cel mare, grăind:

2. «Acêstea grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul şi zice: 'Nărodul acesta grăiêşte: N-au venit încă vrêmea să se zidească casa Domnului.'»"

3. Şi fu cuvîntul Domnului în mîna lui Agghei, prorocul, zicînd:

4. „Voaoă vă iaste vrêmea să zidiţi casele voastre şi foişoarele, iar casa mea se-au pustiit?"

5. Deci acum aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: „Puneţi inimile voastre pre căile voastre![2]

6. Sămănat-aţi mult şi aţi luat puţin; mîncat-aţi şi nu v-aţi săturat; băut-aţi şi nu v-aţi îmbătat; îmbrăcatu-v-aţi şi nu v-aţi încălzit; şi cel ce au adunat chirie

Cartea profetului Aggeu

Capitolul 1

1. Într-al doilea an al domniei lui Darius, în luna a şasea, în [ziua] întîi a lunii, a fost cuvîntul Domnului prin Aggeu, profetul, spunînd: „Grăieşte aşadar către Zorobabel, [fiul] lui Salathiel, din tribul lui Iuda şi către Iisus, [fiul] lui Iosedec, preotul cel mare, spunînd:

2. «Acestea le spune Domnul atotputernic: 'Poporul acesta spune: Nu a venit vremea zidirii casei Domnului.'»"

3. Şi a fost cuvîntul Domnului prin Aggeu, profetul, spunînd:

4. „Oare este vremea ca voi să locuiţi în casele voastre cele boltite, iar casa aceasta [a mea] să stea pustie?"
5. Şi acum astea le spune Domnul atotputernic: „Rînduiţi-vă inimile pentru căile voastre!

6. Aţi semănat multe şi aţi cules puţine; aţi mîncat, dar nu întru săturare; aţi băut, dar nu întru îmbătare; v-aţi pus veşminte pe voi, dar nu v-aţi încălzit cu ele; iar cel ce adună dările

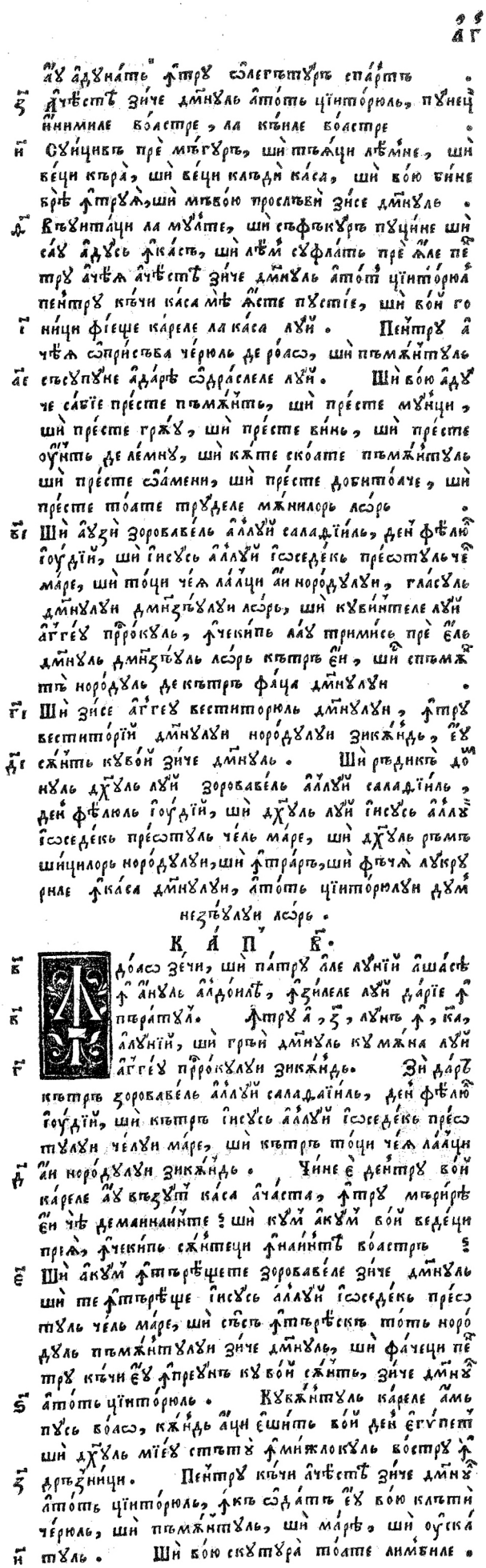

Biblia 1688, p. 605, col. 1

au adunat întru o legătură spartă."

7. Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: „Puneţi inimile voastre la căile voastre!

8. Suiţi-vă pre măgură şi tăiaţi lêmne şi veţi căra şi veţi clădi casa şi voiu binevrea întru ea şi mă voiu proslăvi", zise Domnul.

9. „Vă uitaţi la multe şi să făcură puţine. Şi s-au adus în casă şi le-am suflat pre iale." Pentru acêea acêstea zice Domnul atotţiitoriul: „Pentru căci casa mea iaste pustie şi voi goniţi fieştecarele la casa lui,

10. Pentru acêea opri-să-va ceriul de roao şi pământul să supune a darea odraslele lui.

11. Şi voiu aduce sabie preste pământ şi preste munţi şi preste grîu şi preste vin şi preste untdelemnu şi cîte scoate pământul şi preste oameni şi preste dobitoace şi preste toate trudele mînilor lor."

12. Şi auzi Zorovavél al lui Salathiíl, den fêliul Iúdii, şi Iisús al lui Iosedéc, preotul cel mare, şi toţi ceialalţi ai norodului, glasul Domnului Dumnezăului lor şi cuvintele lui Agghéu prorocul, în ce chip l-au trimis pre el Domnul Dumnezăul lor cătră ei, şi să spămîntă norodul de cătră faţa Domnului.

13. Şi zise Aggheu, vestitoriul Domnului întru vestitorii Domnului, norodului zicînd: „«Eu sînt cu voi!», zice Domnul."

14. Şi rădică Domnul duhul lui Zorovavél al lui Salathiíl, den fêliul Iúdii, şi duhul lui Iisús al lui Iosedéc, preotul cel mare, şi duhul rămăşiţilor norodului, şi întrară şi făcea lucrurile în casa Domnului atotţiitoriului, Dumnezăului lor.

Cap 2

1. În doaozeci şi patru ale lunii a şasea, în anul al doilea, în zilele lui Dárie împăratul,

2. Întru a 7 lună, în 21 a lunii, şi grăi Domnul cu mîna lui Agghéu prorocului, zicînd:

3. „Zi, dară, cătră Zorovavél al lui Salathaiíl, den fêliul Iúdii, şi cătră Iisús al lui Iosedéc, preotului celui mare, şi cătră toţi ceialalţi ai norodului, zicînd:

4. «Cine e dentru voi carele au văzut casa aceasta întru mărirea ei cea de mai nainte? Şi cum acum voi vedeţi pre ea? În ce chip sînteţi înaintea voastră?

5. Şi acum, întărêşte-te, Zorovavéle, zice Domnul, şi te întărêşte, Iisús al lui Iosedéc, preotul cel mare, şi să să întărească tot norodul pământului, zice Domnul, şi faceţi, pentru căci eu împreună cu voi sînt, zice Domnul atotţiitoriul.

6. Cuvîntul carele am pus voao cînd aţi ieşit voi den Eghípet şi Duhul mieu stătu în mijlocul vostru. Îndrăzniţi!»

7. Pentru căci acêstea zice Domnul atotţiitoriul: «Încă o dată eu voiu clăti ceriul şi pământul şi marea şi uscatul.

8. Şi voiu scutura toate limbile /

Ms. 45, p. 714-715

le-au adunat întru o legătură spartă."

7. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Puneţi inimile voastre la căile voastre!

8. Suiţi-vă pre măgură şi tăiaţi lêmne şi veţi căra şi veţi clădi casa şi voi binevrea întru ea şi mă voi proslăvi", dzise Domnul.

9. „Priviţi la multe şi *[715/1]* să făcură spre[7] puţine. Şi s-au adus în casă şi le-am suflat pre iale." Pentru acêea, ⌊acêstea⌋ dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Pentru căci casa mea iaste pustie şi voi goniţi fieştecarele la casa lui,

10. Pentru acêea va opri-să ceriul de roao şi pământul să supune a da odraslele ei[8].

11. Şi voi aduce sabie preste pământ şi preste munţi şi preste grîu şi prestă vin şi preste untdălemnu şi cîte scoate pământul şi preste oameni şi prestă dobitoace şi preste toate trudele mîinilor lor."

12. Şi audzí Zorovável al lui Salathiil ⌊den capul Iúdei⌋ şi Iisus al lui Iosedec, preutul cel mare, şi toţi ceialalţi ai nărodului, glasul Domnului Dumnedzăului lor şi cuvintelor lui Aggheu prorocului, în ce chip l-au trimis pre el Domnul Dumnedzăul lor cătră ei, şi să spămîntá nărodul de cătră faţa Domnului.

13. Şi dzise Aggheu, vestitoriul Domnului, întru vestuitoriul Domnului[9], dzicînd: „«Eu sînt cu voi!», zice Domnul."

14. Şi rădicá Domnul duhul lui Zorovável al lui Salathail, den fêliul Iúda, şi duhul lui Iisus a lui Iosedec, preutului celui mare, şi duhul rămăşiţelor nărodului, şi întrară şi făcea lucrurile întru casa Domnului celui întrutotţiitor, Dumnedzăului lor.

Cap 2

1. Întru 24 a lunei a şasea, în al[10] doilea an, în dzilele lui Dárie împăratul,

2. În a[11] şasea lună, întru[12] 21 a lunei, şi grăi Domnul cu mîna lui Agghê prorocului, dzicînd:

3. „Zi, dară, cătră Zorovável al lui Salathiil, den fêliul Iúdei, şi cătră Iisus al lui Iosedec, preutul cel mare, şi cătră toţi ceialalţi ai nărodului, dzicînd:

4. «Cine-i dentru voi carele au văzut casa aceasta întru mărirea ei cea de mai nainte? Şi cum[13] voi vedeţi pre ea acum? În ce chip sînteţi înaintea voastră?

5. Şi acum, întărêşte-te, Zorovável, dzice Domnul, şi te întărêşte, Iisus al lui Iosedec, preutul cel mare, şi să să întărească tot nărodul pămîn- *[715/2]* tului, dzice Domnul, şi faceţi, pentru căci eu împreună cu voi sînt, dzice Domnul cel întrutotţiitor.

6. Cuvîntul carele am pus voao cînd aţi ieşit voi den Égiptu şi Duhul mieu stă în mijlocul vostru. Îndrăzniţi!»

7. Pentru căci acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: «[14]Încă o dată eu voi clăti ceriul şi pământul şi maarea şi uscatul.

8. [15]Şi voi scutura toate limbile

Ms. 4389, p. 861-862

strîns-au într-un săculeţ spart."

7. Acêstea grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: „Puneţi inimile voastre în căile voastre!

8. Suiţi-vă în munte, tăiaţi lêmne şi aduceţi de zidiţi casa şi voiu voí bine într-însa şi mă voiu proslăvi", zice Domnul.

9. „Priviţi la multe şi iată că iaste puţin. Şi le-aţi băgat în casă şi le-am suflat." Pentru care lucru? Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: „Pentru căci că iaste casa mea pustie, iar voi goniţi cineşi în casa sa,

10. Pentr-acêea se va opri ceriu de roaoă şi pământul va împuţina de-a da răsăririle lui.

11. Şi voiu aduce sabie pre pământ, *[862/1]* şi pre munţi şi pre grîu şi pre vin şi pre undelemn şi pre toate cîte le crêşte pământul şi pre oameni şi pre dobitoace şi pre toate ostenínţele mîinilor lor."

12. Şi ascultá Zorovavel, feciorul lui Salathiil, den seminţiia Iúdei, şi Isus, feciorul lui Iosedec, preotul cel mare, şi celalalt nărod, tot, glasul Domnului Dumnezeul lor şi cuvîntul lui Agghei prorocul, precum l-au trimes Domnul Dumnezeul lor la dînşii, şi se temú nărodul de faţa Domnului.

13. Şi zise Agghei, vestitoriul Domnului întru vestirea Domnului, nărodului, zicînd: „«Eu sînt cu voi!», grăiêşte Domnul."

14. Şi rădicá Domnul duhul lui Zorovavél, feciorul lui Salathiil, den seminţiia Iúdei, şi duhul lui Isus, feciorul lui Iosedec, preotul cel mare, şi duhul celuialalt nărod, al tuturor, şi întrară şi făcea lucrurile în casa Domnului celui atotţiitoriul, Dumnezeul lor.

Cap 2

1. [3]În 24 de zile ale lunii, în luna a şasea, în anul al doilea, de împărăţiia lui Dárie,[4]

2. În luna a şaptea, în 21 de zile ale lunii, fu cuvîntul Domnului prespre mîna lui Agghei prorocul, zicînd:

3. „Grăiêşte cătră Zorovavel, feciorul lui Salathiil, den seminţiia Iúdei, şi cătră Isus, feciorul lui Iosedec, preotul cel mare, şi cătră celalalt nărod, cătră tot, zicînd:

4. «Carele dentru voi iaste cela ce va fi văzut această casă în slava ei cea dentîi? Şi acum cum o vedeţi? Ca cînd n-ară fi înaintea ochilor voştri?

5. Deci acum, te întărêşte, Zorovavéle, grăiêşte Domnul, şi te întărêşte, Isúse, feciorul lui Iosedec, preotul cel mare, şi să se întărescă tot nărodul pământului, zice Domnul cel atotţiitoriul, şi faceţi (că eu sînt cu voi, zice Domnul cel atotţiitoriul).

6. Cuvîntul care l-am grăit cu voi cînd aţi ieşit den ţara Eghípetului şi Duhul mieu va fi în mijlocul vostru. Nu vă têmereţi!»

7. Că aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: «[5]Încă o dată şi voiu clăti eu ceriul şi pământul şi marea şi uscatul.[6]

8. Şi voiu scutura toate limbile

Versiunea modernă

le-a adunat într-o pungă spartă."

7. Acestea le spune Domnul atotputernic: „Îndreptaţi-vă inimile spre căile voastre!

8. Suiţi-vă pe înălţime şi tăiaţi lemne şi veţi clădi casa şi voi afla bucurie în ea şi voi fi slăvit", zise Domnul.

9. „Priviţi la multe şi s-au făcut puţine. Şi au fost aduse în casă şi le-am spulberat." De aceea astea le spune Domnul atotputernic: „În vreme ce casa mea este pustie, voi vă zoriţi fiecare pentru casa sa,

10. [Şi] de aceea se va opri cerul din [a da] rouă, iar pământul îşi va lua îndărăt roadele.

11. Şi voi aduce sabie peste pământ şi peste înălţimi şi peste grîu şi peste vin şi peste untdelemn şi peste cîte dă pământul şi peste oameni şi peste vite şi peste toate ostenelile mîinilor lor."

12. Şi a[u] auzit Zorobabel, [fiul] lui Salathiel, din neamul lui Iuda, şi Iisus, [fiul] lui Iosedec, preotul cel mare, şi toţi cei rămaşi din popor glasul Domnului Dumnezeului lor şi cuvintele lui Aggeu profetul, după cum îl trimisese Domnul Dumnezeul lor la ei, şi s-a înfricoşat poporul în faţa Domnului.

13. Şi a zis Aggeu, vestitorul Domnului, către popor: „«Eu însumi sînt cu voi!», spune Domnul."

14. Şi a deşteptat Domnul duhul lui Zorobabel, [fiul] lui Salathiel, din neamul lui Iuda, şi duhul lui Iisus, [fiul] lui Iosedec, preotul cel mare, şi duhul tuturor celor rămaşi din popor, şi au intrat şi făceau treabă în casa Domnului atotputernic, Dumnezeul lor.

Capitolul al 2-lea

1. [Era] în [ziua] a douăzeci şi patra a lunii a şasea, din anul al doilea al domniei lui Darius,

2. În luna a şaptea, în [ziua] a douăzeci şi una a lunii, a grăit Domnul prin Aggeu profetul, spunînd:

3. „Zi, dar, către Zorobabel, [fiul] lui Salathiel, din neamul lui Iuda, şi către Iisus, [fiul] lui Iosedec, preotul cel mare, şi către toţi cei rămaşi din popor, spunînd:

4. «[E] cineva între voi care să fi văzut casa aceasta în slava ei de mai înainte? Şi cum o vedeţi acum? Ca şi cum nici nu ar fi dinaintea voastră?

5. Şi acum, îmbărbătează-te, Zorobabel, spune Domnul, şi îmbărbătează-te, Iisus, [fiul] lui Iosedec, preotul cel mare, şi să se îmbărbăteze tot poporul ţării, spune Domnul, şi lucraţi, căci eu însumi sînt cu voi, spune Domnul atotputernic.

6. Acesta este cuvîntul pe care l-am avut cu voi la ieşirea voastră din Egipt, iar Duhul meu a stat în mijlocul vostru. Îndrăzniţi!»

7. Căci acestea le spune Domnul atotputernic: «Încă o dată eu voi scutura cerul şi pământul şi marea şi uscatul.

8. Şi voi scutura laolaltă toate neamurile

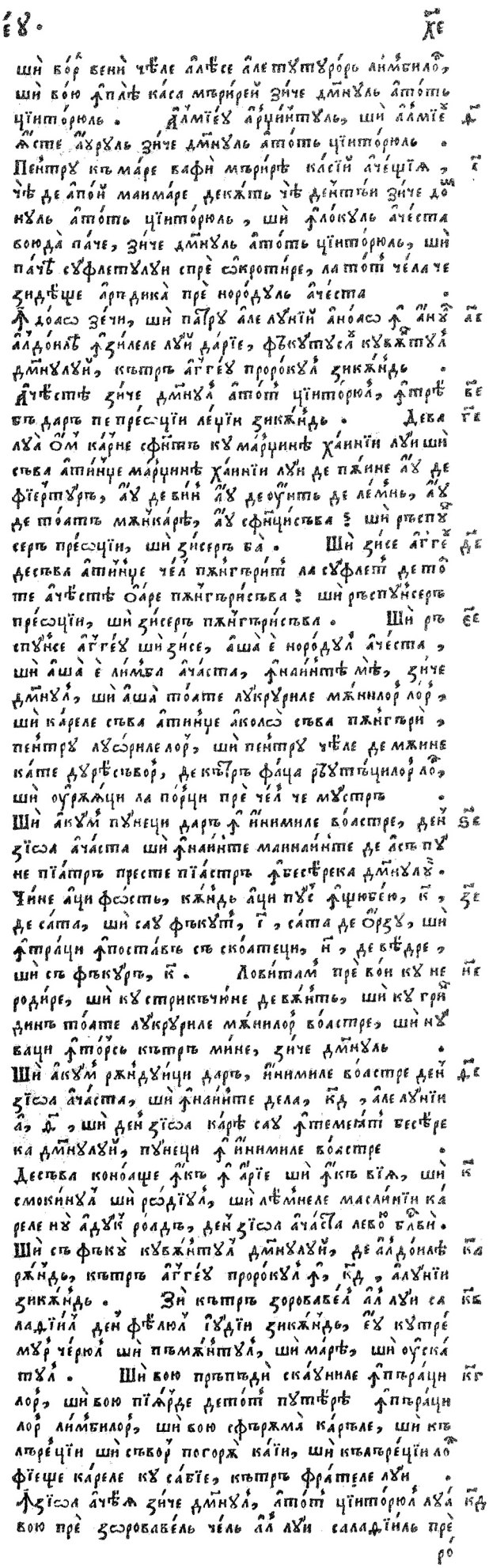

Biblia 1688, p. 605, col. 2

şi vor veni cêle alêse ale tuturor limbilor şi voiu împlea casa mărirei, zice Domnul atotţiitoriul.

9. Al mieu — argintul şi al mieu iaste aurul, zice Domnul atotţiitoriul.

10. Pentru că mare va fi mărirea casii aceştiia, cea de apoi mai mare decît cea dentîi, zice Domnul atotţiitoriul, şi în locul acesta voiu da pace, zice Domnul atotţiitoriul, şi pacea sufletului spre ocrotire, la tot cela ce zidêşte a rădica pre norodul acesta.»”

11. În doaozeci şi patru ale lunii a noao, în anul al doilea, în zilele lui Dárie, făcutu-s-au cuvîntul Domnului cătră Agghéu prorocul, zicînd:

12. „Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: «Întreabă, dară, pe preoţii legii, zicînd:

13. ‘De va lua om carne sfîntă cu marginea hainii lui şi să va atinge marginea hainii lui de pîine au de fiertură au de vin au de untdelemn au de toată mîncarea au sfinţi-să-va?’ Şi răspunseră preoţii şi ziseră: «Ba!»”

14. Şi zise Aggheu: „De să va atinge cel pîngărit la suflet de toate acêstea, oare pîngări-să-va?” Şi răspunseră preoţii şi ziseră: „Pîngări-să-va!”

15. Şi răspunse Agghéu şi zise: „Aşa e norodul acesta şi aşa e limba aceasta înaintea mea, zice Domnul, şi aşa toate lucrurile mînilor lor şi carele să va atinge acoló să va pîngări, pentru luorile lor şi pentru cêle de mîinecate, durea-să-vor de cătră fața răutăţilor lor şi urîiaţi la porţi pre cel ce mustră.

16. Şi acum, puneţi dară în inimile voastre, den zioa aceasta şi înainte, mai nainte de a să pune piatră preste piatră[1] în besêreca Domnului.

17. Cine aţi fost, cînd aţi pus în ştiubeiu 20 de sáta şi s-au făcut 10 sáta de orzu şi întraţi în postavă să scoateţi 50 de vêdre şi să făcură 20.

18. Lovit-am pre voi cu nerodire şi cu stricăciune de vînt şi cu grindină toate lucrurile mînilor voastre şi nu v-aţi întors cătră mine, zice Domnul.

19. Şi acum, rînduiţi dară inimile voastre den zioa aceasta şi înainte, de la 24 ale lunii a 9 şi den zioa carea s-au întemeiat besêreca Domnului, puneţi în inimile voastre!

20. De să va conoaşte încă în arie şi încă viia şi smochinul şi rodiul şi lêmnele maslinii, carele nu aduc roadă, den zioa aceasta le voiu blagoslovi.”

21. Şi să făcu cuvîntul Domnului de al doilea rînd cătră Agghéu prorocul, în 24 a lunii, zicînd:

22. „Zi cătră Zorovavél al lui Salathiíl, den fêliul Iúdii, zicînd: «Eu cutremur ceriul şi pămîntul şi marea şi uscatul.

23. Şi voiu prăpădi scaunile împăraţilor şi voiu piêrde de tot putêrea împăraţilor limbilor şi voiu sfărîma carăle şi călăreţii şi să vor pogorî caii şi călăreţii lor, fieştecarele cu sabie cătră fratele lui.

24. În zioa acêea, zice Domnul atotţiitoriul, lua-voiu pre Zorovavél, cel al lui Salathiíl, pre //

Ms. 45, p. 715-716

şi vor[16] veni cêle alêse a tuturor limbilor şi voi împlea casa mărirei, dzice Domnul cel întrutotţiitor.

9. Al mieu — argintul şi al mieu — aurul, dzice Domnul cel întrutotţiitor.

10. Pentru căci mare va fi mărirea casei aceştiia, cea de apoi mai mare decît cea dentîi, dzice Domnul cel întrutotţiitor, şi întru locul acesta da-voi pace, dzice Domnul cel întrutotţiitor, ⌊şi pace a sufletului spre ocrotire la tot cel ce zidêşte a rădica pre nărodul acesta⌋.»"

11. Întru 24 a lunei a noao, anul al doilea, în dzilele lui Dárie, făcutu-s-au cuvîntul Domnului către Aggheu prorocul, dzicînd:

12. „Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: «Întreabă, dară, pre preuţii legii, dzicînd:

13. 'Dă va lua om carne sfîntă cu marginea hainei lui şi să va atinge marginea[17] hainei lui de pîine au de fiertură au de vin au de untdălemnu au de toată mîncarea au sfinţi-să-va?' Şi răspunseră preuţii şi dziseră: «Ba!»"

14. Şi dzise Aggheu: „De să va atinge pîngărit la suflet de toate acêstea, de să va pîngări?" Şi răspunseră preuţii şi dziseră: „Pîngări-să-va!"

15. Şi răspunse Agghéu şi dzise: „Aşa-i nărodul acesta şi aşa-i limba aceasta înaintea mea, dzice Domnul, şi aşa-i toate lucrurile mîinilor lor; şi carele să va[18] atinge[19] acoló, pîngări-să-va, ⌊pentru luările lor şi prentru cêle de la mînecate, durea-să-vor de către faţa răotăţilor lor şi urîiaţi pre cel ce mustră întru porţi⌋.

16. Şi acum, puneţi dară prestă inimile voastre, den dzua aceasta şi înainte, mainte de ce a să pune piatră preste piatră întru bisêrica Domnului.

17. *[716/1]* Cine aţi fost[20], cînd aţi pus în[21] ştiubeiu 20 de sáta şi s-au făcut 10 sáta ⌊de orzu⌋ şi întraţi la cea de supt teasc să scoateţi 50 de vêdre şi să făcură ⌊spre⌋ doaodzeci.

18. Lovit-am pre voi [22]nerodire şi cu stricăciune de vînt şi cu smidă toate lucrurile mîinilor voastre şi nu v-aţi întorsu către mine, dzice Domnul.

19. ⌊Şi acum⌋ rînduiţi dară, inimile voastre den dzua aceasta şi înainte, den 24 a lunei a noao şi dentru dzua carea s-au întemeliat bisêrica Domnului, puneţi întru inimile voastre!

20. De să va încă cunoaşte pre arie şi încă viia şi zmochinul şi roidiul şi lêmnele maslinei, carele nu aduc roadă, dentru dzua aceasta le voi blagoslovi."

21. Şi să făcú cuvîntul Domnului de al doilea rînd către Agghéu prorocul, în 24 a lunei, dzicînd:

22. „Dzi către Zorovável al lui Salathiil, dentru fêliul Iúda, dzicînd: «Eu cutremur ceriul şi pămîntul ⌊şi maarea şi uscatul⌋.

23. Şi voi prăpădi scaune a împăraţilor şi voi piêrde de tot putêrea împăraţilor limbilor şi voi sfărîma carăle şi călăreţii şi să vor pogorî caii şi călăreţii lor, fieştecarele cu sabie către fratele lui.

24. Întru dzua acêea, dzice Domnul cel întrutotţiitor, [23]lua-voi pre Zorovável, cel al lui Salathiil, pre

Ms. 4389, p. 862-863

şi va veni cel ales[7] al tuturor limbilor şi voiu umplea casa aceasta de slavă, zice Domnul cel atotţiitoriul.

9. Al mieu iaste argintul şi al mieu iaste aurul, zice Domnul cel atotţiitoriul.

10. Că mai mare *[862/2]* va fi slava aceştii case, ceastă de pre urmă, decît[8] acei dentîi, zice Domnul cel atotţiitoriul, şi voiu da într-acest loc pace, zice Domnul cel atotţiitoriul, şi pacea sufletului spre ocrotirea a tot cel ce va zidi, să rădice bisêrica aceasta.»"

11. Iar în 24 de zile ale lunii a 9, în anul al doilea de împărăţiia lui Darie, fu cuvîntul Domnului către Agghei prorocul, zicînd:

12. „Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: «Întreabă pre preotul legii şi zi:

13. 'De va lua un om carne sfinţită în poala dulămii sale şi va atinge poala hainii sale de pîine sau de fiertură sau de undelemn sau de vin sau măcară de fieştece bucată au sfinţi-se-va?' Iar preotul răspunse şi zise: «Ba!»"

14. Şi zise Agghei: „Dară de se va atinge un pîngărit la suflet de acêstea, de toate, spurca-se-vor?" Iar preotul răspunse şi zise: „Spurcá!"[9]

15. Şi răspunse Agghei şi zise: „Aşa — şi nărodul acesta, aşa — şi limba aceasta înaintea mea, zice Domnul, şi aşa toate lucrurile mîinilor lor şi ori de ce se vor atinge, se vor spurca, pentru apucarea lor, mînecînd se vor strîmba de faţa hicleşugurilor lor şi aţi urît în porţi pre cel ce mustrează.

16. Deci acum, puneţi în inimile voastre, den zioa aceasta înainte, mai nainte pînă nu se pune piiatră pre piiatră în bisêrica Domnului.

17. Ce eraţi, cînd aţi pus în ştiubeiu 20 de obroace şi au fost 10 obroace de orz şi aţi întrat supt jghiiab să tociţi 50 de vêdre şi au fost 20.

18. [10]Lovitu[11]-v-am în pîini[12] cu stricare de vînt şi cu piiatră şi pre toate lucrurile mîinilor voastre şi nu v-aţi întors către mine, zice Domnul.

19. Deci puneţi inimile voastre den zioa aceasta înainte den zioa a 24 a lunii[13] a 9, den zioa den carea se-au pus temeliile casii Domnului, puneţi în inimile voastre![14]

20. De se[15] va cunoaşte încă pre arie şi de nu[16] va mai face roadă vinul şi zmochinii şi ródiul şi copacii măslinilor, dentr-aceasta zi bine voiu cuvînta."

21. Şi fu cuvîntul Domnului al doilea rînd către Agghei prorocul, în 24 ale lunii, zicînd:

22. „Grăiêşte către Zorovavel, feciorul lui Salathiil, den semînţiia Iúdei, zicînd: «Încă o dată şi eu voiu cutremura ceriul şi pămîntul şi marea şi uscatul.

23. Şi voiu fărîma scaunele împăraţilor şi voiu piêrde putêrea împăraţilor *[863/1]* limbilor şi voiu zdrobi carăle şi pre cei ce se vor sui într-însele şi se vor pogorî caii şi cei ce vor fi călare pre dînşii şi pre bărbaţi întru sabiia fraţilor lor.

24. [17]Într-acéea zi, zice Domnul cel atotţiitoriul, lua-te-voiu, Zorovavéle, feciorul lui Salathiil,

Versiunea modernă

şi va veni ce este mai ales din toate neamurile şi voi umple casa aceasta de slavă, zice Domnul atotputernic.

9. Al meu [este] argintul şi al meu aurul, spune Domnul atotputernic.

10. Căci mare va fi slava casei acesteia, cea de pe urmă [va fi] peste cea dintîi, spune Domnul atotputernic, şi în locul acesta voi dărui pace, spune Domnul atotputernic, şi o pace a sufletului pe care să o dobîndească fiecare din cei ce vor lucra să înalţe templul acesta.»"

11. În [ziua] a douăzeci şi patra a lunii a noua, din anul al doilea al [domniei lui] Darius, a fost cuvîntul Domnului către Aggeu profetul, spunînd:

12. „Acestea le spune Domnul atotputernic: «Întreabă-i pe preoţi despre lege, spunînd:

13. 'Dacă va lua un om carne sfinţită în poala veşmîntului său şi va atinge poala veşmîntului său de pîine sau de fiertură sau de vin sau de untdelemn sau de orice mîncare, oare [aceea] se va sfinţi?' Şi au răspuns preoţii şi au zis: «Nu!»"

14. Şi a zis Aggeu: „Dacă unul pîngărit de moarte se va atinge de ceva din acestea, oare se va pîngări?" Şi preoţii au răspuns şi au zis: „Se va pîngări!"

15. Şi a răspuns Aggeu şi a zis: „Aşa [este] poporul acesta şi aşa [este] neamul acesta în faţa mea, spune Domnul, şi aşa [sînt] toate lucrările mîinilor lor; iar cel ce se apropia acolo, se va pîngări de pe urma cîştigurilor lor din zori, se vor îndurera în faţa trudelor lor şi i-aţi urît pe cei ce vă mustrau la porţi.

16. Iar acum, îngrijiţi-vă în inimile voastre, din ziua aceasta şi de mai înainte, să puneţi piatră peste piatră în templul Domnului.

17. [Aşa] cum aţi fost, cînd aşezaţi în grînar douăzeci de măsuri de orz şi se făceau zece măsuri de orz şi vă duceaţi la ciubăr să scoateţi cincizeci de vedre şi se făceau douăzeci.

18. V-am lovit cu nerodnicie şi cu vînturi pustiitoare şi cu grindină toate lucrările mîinilor voastre şi [tot] nu v-aţi întors către mine, spune Domnul.

19. Rînduiţi-vă inimile din ziua aceasta şi mai înainte, din [ziua] a douăzeci şi patra a lunii a noua şi din ziua în care s-a pus temelia templului Domnului, puneţi-vă în inimile voastre!

20. [Că] dacă se vor mai cunoaşte de pe arie şi dacă [vor mai fi] viţa şi smochinul şi rodia şi ramurile măslinului, care să nu poarte rod, din ziua aceasta eu [le] voi binecuvînta."

21. Şi s-a făcut cuvîntul Domnului a doua oară către Aggeu profetul, în [ziua] a douăzeci şi patra a lunii, spunînd:

22. „Grăieşte către Zorobabel, [fiul] lui Salathiel, din tribul lui Iuda, zicînd: «Eu însumi scutur cerul şi pămîntul şi marea şi uscatul.

23. Şi voi răsturna tronurile regilor şi voi nimici puterea regilor neamurilor şi voi răsturna carele şi călăreţii şi se vor prăbuşi caii şi călăreţii lor, fiecare de sabie, împotriva fratelui său.

24. Iar îi ziua aceea, spune Domnul atotputernic, te voi lua pe tine, Zorobabel, [fiul] lui Salathiel,

Biblia 1688, p. 606, col. 1

robul mieu, zice Domnul, și te voiu pune ca o pecête, pentru căci pre tine am ales»", zice Domnul atotțiitoriul.

Zaharíia

Cap 1

1. Într-a optulea lună, în anul al doilea, pre vrêmea lui Dárie, să făcu cuvîntul Domnului cătră Zaharíia al Varáhiei, feciorul lui Addó, prorocul, zicînd:

2. „Scîrbi-se Domnul pre părinții voștri cu urgie mare."

3. Și vei zice cătră ei: „Acêstea zice Domnul atotțiitoriul: «Întoarceți-vă cătră mine, zice Domnul puterilor.

4. Și mă voiu întoarce cătră voi, zice Domnul puterilor. Și nu vă faceți ca și părinții voștri cărora au chemat prorocii cei mai denainte, zicînd: 'Acêstea zice Domnul atotțiitoriul: Întoarceți-vă de la căile voastre cêle rêle și de la tocmêlele voastre cêle rêle!' Și n-au ascultat și n-au luat aminte ca să mă asculte, zice Domnul.

5. Părinții voștri unde sînt? Și prorocii au în veac vor trăi?

6. Însă cuvintele mêle și legiuirile mêle priimiți-le, cîte eu poruncescu, cu Duhul mieu, robilor miei, prorocilor, carii au apucat pre părinții voștri.»" Și au răspuns și au zis: „Precum au rînduit Domnul atotțiitoriul ca să facă noao după căile noastre și după tocmêlele noastre, așa au făcut noao."

7. În 24 ale lunii a 11, aceasta iaste luna lui savát, întru al doilea an, pre vrêmea lui Dárie, făcutu-s-au cuvîntul Domnului cătră Zahariia, al Varáhiei, fiiu lui Addó prorocului, zicînd:

8. Văzuiu noaptea și, iată, om călare fiind pre cal roșu; și acesta sta între mijlocul a doao măguri, cêle umbroase, și denapoia lui — cai roșii și suri și péstriți și albi.

9. Și ziș: „Ce-s acestea, Doamne?" Și zise cătră mine îngerul, cela ce grăiia întru mine: „Eu voiu arăta ție ce sînt acêstea."

10. Și răspunse bărbatul, cela ce sta în mijlocul măgurilor și zise cătră mine: „Aceștia sînt pre carii au trimis Domnul ca să încungiure tot pămîntul."

11. Și răspunseră îngerului Domnului celui ce sta între munți și ziseră: „Încungiurat-am tot pămîntul și, iată, tot pămîntul să lăcuiêște și lin iaste."

12. Și răspunse îngerul Domnului și zise: „Doamne atotțiitoriule, pînă cînd nu vei milui Ierusalimul și cetățile Iúdei, pre carele ai trecut cu vedêrea? Acesta e anul al șaptezecilea."

13. Și răspunse Domnul atotțiitoriul îngerului celui ce grăiia întru /

Ms. 45, p. 715-716

robul mieu, dzice Domnul, şi te voi pune pre tine ca pre o pecête, pentru căci pre tine am ales»", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

[716/1] **Zaharía**

Cap 1

1. În a opta lună, an al doilea, pre vrêmea lui Dárie, să făcu cuvîntul Domnului către Zaharía al lui Varahíu, ficiorul lui Addó, prorocul, dzicînd:

2. „Scîrbi-să Domnul pre părinţii voştri urgie mare."
3. Şi vei grăi către ei: „Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: «[1]Întoarceţi-vă către mine, dzice Domnul pute- *[716/2]* rilor.
4. Şi nu vă faceţi în ce chip părinţii voştri, [2]cărora chemară lor prorocii cei de mainte, dzicînd: 'Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: Întoarceţi-vă de la căile voastre cêle rêle şi de la tocmêlele voastre cêle rêle!' Şi nu au ascultat şi nu au luat aminte ca să mă ascultaţi, dzice Domnul.

5. Părinţii voştri unde sînt? Şi prorocii au vacul vor trăi?
6. Însă cuvintele mêle şi legiuirile mêle priimiţi-le, cîte eu porîncesc cu duhul mieu robilor miei, prorocilor, carii au apucat pre părinţii voştri.»" Şi răspunseră şi dziseră: „În ce chip s-au rînduit Domnul cel întrutotţiitor ca să facă noao după căile noastre şi după tocmêlele noastre, aşa au făcut noao."

7. În 24 a lunei a 11, aceasta ⌊iaste⌋ luna savat, întru în al[3] doilea an, pre vrêmea lui Dárie, făcutu-s-au cuvîntul Domnului către Zaharía, al lui Varahía, fiiul Addó prorocul, dzicînd:

8. [4]Văzuiu în noapte şi, iată, om călare fiind pre cal roşiu; şi acesta sta între mijlocul ⌊doao⌋ măgurilor celor umbroase şi denapoia lui — cai roşii ⌊şi suri şi pristiţi şi albi.
9. Şi dziş: „Ce-s aceştia, Doamne?" Şi dzise către mine îngerul cela ce grăiêşte întru mine: „Eu voi arăta ţie ce sînt acêstea."

10. Şi răspunse bărbatul, cela ce sta între mijlocul măgurilor şi dzise către mine: „Aceştia sînt pre carii au trimis Domnul ca să îmble împregiur ⌊tot⌋ pămîntul."

11. Şi au răspuns îngerul Domnului celui ce sta între mijlocul măgurilor şi dziseră: „Îmblat-am împregiur ⌊tot⌋ pămîntul şi, iată, tot pămîntul lăcuiêşte şi lin iaste."

12. Şi răspunse îngerul Domnului şi dzise[5]: „Doamne cel întrutotţiitor, pînă cînd nu vei milui Ierusalímul şi cetăţile Iúdei, pre carele ai trecut cu vedêrea? Acesta-i al 70-lea an."

13. Şi răspunse Domnul ⌊cel întrutotţiitor⌋ îngerului celui ce grăia întru

Ms. 4389, p. 862-863

robul mieu, grăiêşte Domnul, şi te voiu pune ca o pecête, că pre tine te-am ales»", zice Domnul cel atotţiitoriul.

[863/1] **Prorocirea Zahariei**

Cap 1

1. În luna a opta, în anul al doilea de împărăţiia lui Dárie, fu cuvîntul Domnului către Zahariia, feciorul Varahiei, feciorul Addei, prorocul, zicînd:[1]

2. „Mîniiatu-se-au Domnul pre părinţii voştri cu mînie mare."
3. Şi să zici către dînşii: „Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: «[2]Întoarce-ţi-vă către mine, zice Domnul puterilor.
4. Şi mă voiu întoarce către voi. [4.] Nu fiţi ca părinţii voştri, [3]către carii au strigat prorocii cei mai dentîi, zicînd: 'Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: Întoarce-ţi-vă den căile voastre cêle hiclêne şi den faptele voastre cêle rêle!' Iar ei n-au ascultat, nici n-au băgat seama să mă asculte, zice Domnul cel atotţiitoriul.

5. Unde sînt părinţii voştri? Şi prorocii au doară vor trăi în vêci?
6. Drept acêea, cuvintele mêle şi legile mêle, care le-am porîncit robilor miei, prorocilor, au doară n-au apucat pre părinţii voştri.»" Şi se-au întors şi au zis: „Cum au gîndit Domnul cel atotţiitoriul să facă noaoă după căile noastre şi după faptele noastre ne-au făcut."[4]

7. În zioa a 24 în luna a 11, carea iaste savat, în anul al doilea, de împărăţiia lui Dárie, fu cuvîntul Domnului către Zahariia, feciorul Varahiei, feciorul Addei prorocul, zicînd:

8. Văzuiu noaptea şi, iată, un bărbat călare pre un cal roib; şi acesta sta între 2 munţi umbroşi şi după dînsul — cai roibi şi pêgi şi albi.

9. Şi ziş: „Ce sînt aceştia, Doamne?" *[863/2]* Iar îngerul zise către mine, cela ce grăiia către mine: „Eu îţi voiu arăta ce sînt aceştia."

10. Şi răspunse bărbatul cel ce era de sta în mijlocul munţilor şi zise către mine: „Aceştia sînt carii i-au trimes Domnul să ocolească pămîntul."

11. Şi răspunseră îngerului Domnului celui ce sta între munţi şi ziseră: „Încunjurat-am tot pămîntul şi, iată, că tot pămîntul iaste cu lăcuinţă şi cu linişte."[5]

12. Iar îngerul Domnului răspunse şi zise: „Doamne atotţiitoriul, pînă cînd nu vei milui Ierusalimul şi cetăţile Iúdei, care nu le-ai băgat în seamă? Iată că acesta iaste anul al 70."

13. Iar Domnul cel atotţiitoriul răspunse către îngerul cel ce grăia întru

Versiunea modernă

robul meu, zice Domnul, şi te voi pune ca pecete, căci pe tine te-am ales»", spune Domnul atotputernic.

Cartea profetului Zaharia

Capitolul 1

1. Într-a opta lună a anului al doilea al [domniei] lui Darius, s-a făcut cuvîntul Domnului către Zaharia profetul, fiul lui Barachias, [fiul] lui Addo, spunînd:

2. „S-a mîniat Domnul pe părinţii voştri cu urgie mare."
3. Şi spune către ei: „Acestea le zice Domnul atotputernic: «Întoarceţi-vă către mine, zice Domnul atotputernic.
4. Şi eu mă voi întoarce către voi, spune Domnul oştirilor. Şi nu fiţi ca părinţii voştri, împotriva cărora au vorbit profeţii de demult, spunînd: 'Acestea le spune Domnul atotputernic: Întoarceţi-vă de la căile voastre cele rele şi de la gîndurile voastre cele rele.' Şi nu mi-au dat ascultare, spune Domnul.

5. Părinţii voştri unde sînt? Iar profeţii oare vor trăi veşnic?
6. Primiţi însă cuvintele mele şi rînduielile mele, aşa cum le poruncesc eu, în duhul meu, robilor mei, profeţii, care i-au prins pe părinţii voştri.»" Şi au răspuns şi au zis: „Cum a rînduit Domnul atotputernic să facă după căile voastre şi după gîndurile voastre, aşa să faceţi voi."

7. În [ziua] a douăzeci şi patra a lunii a unsprezecea – aceasta este luna sabat – într-al doilea an al [domniei] lui Darius, a fost cuvîntul Domnului către Zaharia profetul, fiul lui Barachias, [fiul] lui Addo, spunînd:

8. Am văzut noaptea şi, iată, un om călare pe un cal roib; şi acesta stătea între două înălţimi umbroase, iar dinapoia lui [erau] cai roibi şi suri şi pestriţi şi albi.

9. Şi zise: „Ce sînt aceştia, Doamne?" Şi a zis către mine îngerul, cel care grăia în mine: „Eu însumi îţi voi arăta ce sînt acestea."

10. Şi a răspuns bărbatul, cel care stătea între înălţimile [acelea], şi a zis către mine: „Aceştia sînt cei pe care i-a trimis Domnul ca să dea ocol pământului."

11. Şi i-au răspuns îngerului Domnului cel care sta între înălţimi şi i-au zis: „Am dat ocol la tot pământul şi, iată, tot pământul este locuit şi e în linişte."

12. Şi a răspuns îngerul Domnului şi a zis: „Doamne atotputernic, pînă cînd nu te vei îndura de Ierusalim şi de cetăţile din Iuda, pe care le-ai trecut cu vederea, vreme de şaptezeci de ani?"

13. Şi i-a răspuns Domnul atotputernic îngerului care grăia în

Biblia 1688, p. 606, col. 2

mine cuvinte bune şi graiuri mîngîioase.

14. Şi zise cătră mine îngerul, cel ce grăiia întru mine: „Strígă zicînd: «Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: 'Rîvnit-am Ierusalímul[1] şi Siónul, rîvnire mare.

15. Şi cu urgie mare urgisescu preste limbile cêle ce să rădică, pentru căci eu m-am urgisit puţin, iară ei să rădica împreună spre rêle.'»

16. Pentru acêea, acêstea zice Domnul: «Întoarce-mă-voiu asupra Ierusalímului cu milă şi casa mea de iznoavă să va zidi într-însul, zice Domnul atotţiitorul, şi măsură se va întinde preste Ierusalim!»"

17. Şi zise cătră mine îngerul, cela ce grăiia întru mine: „Încă mai strigă zicînd: «Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: 'Încă să vor răvărsa cetăţile întru bunătăţi şi va milui Domnul încă pre Sión, şi va alêge încă Ierusalímul.'»"

18. Şi rîdicaiu ochii miei şi văzuiu şi, iată, 4 coarne.

19. Şi ziş cătră îngerul cela ce grăiia întru mine: „Ce-s acêstea, Doamne?" Şi zise cătră mine: „Acêstea-s coarnele cêlea ce au răsipit pre Iúda şi pre Israíl şi pre Ierusalím."

20. Şi au arătat mie domnul patru teslari.

21. Şi ziş: „Ce vin aceştia ca să facă?" Şi zise: „Coarnele acêstea care au răsipit pre Iúda şi pre Israíl zdrobit şi nimeni dentru ei n-au rîdicat cap. Şi au ieşit aceştia să ascuţă pre iale în mînile lor, cêle 4 coarne — limbile cêlea ce rădică cornu preste pămîntul Domnului, ca să-l răsipească pre el."

Cap 2

1. Şi rădicaiu ochii miei şi văzuiu, şi, iată, bărbat şi în mîna lui — fune măsurătoare de pămînt.

2. Şi ziş cătră el: „Unde mergi tu?" Şi zise cătră mine: „Să măsur Ierusalímul, ca să văzu cît iaste lărgimea lui şi cîtă e lungimea."

3. Şi, iată, îngerul cel ce grăia întru mine sta şi alt înger ieşiia întru timpinarea lui.

4. Şi zise cătră el, zicînd: „Aleargă şi grăiêşte cătră tinirelul acela zicînd: «Plin de roadă să va lăcui Ierusalímul de mulţimea oamenilor şi de dobitoacele cêle den mijlocul lui.

5. Şi eu voiu fi lui, zice Domnul, zidu de foc împrejur şi întru mărire voiu fi în mijlocul lui.

6. O, o, fugiţi de la pămîntul crivăţului, zice Domnul, pentru că den cêle 4 vînturi ale ceriului voiu aduna pre voi, zice Domnul!

7. La Sión scăpaţi cei ce lăcuiţi fata Vavilónului.»

8. Pentru că acêstea zice Domnul atotţiitoriul: «Denapoia măririi au trimis pre mine preste limbile cêle ce au prădat pre voi; cela ce să atinge de voi — ca cela ce să atinge de lumina ochiului lui.

9. Pentru căci iată, eu aduc mîna mea preste ei şi vor fi prăzi celor ce vor sluji lor; şi veţi cunoaşte că Domnul atotţiitoriul au trimis pre mine.

10. Înfrumusăţază- //

Ms. 45, p. 716-717

mine cuvinte bune ⌊şi⌋ graiuri mîngîitoare.

14. Şi dzise cătră mine îngerul, cel ce[6] grăia întru mine:[7] „Strígă dzicînd: «Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: ‘Rîvnit-am Ierusalímul şi Siónul, rîvnire mare.

15. Şi urgie mare urgisesc[8] preste limbile *[717/1]* cêle ci să rădică deasupra ta, pentru care eu m-am urgisit puţin, iară ei să rădica împreună spre rêle.’»

16. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: «Întoarce-mă-voi preste Ierusalim cu îndurare şi casa mea să va zidi de iznoavă, [9]dzice Domnul întru el, cel întrutotţiitor, şi măsură să va întinde prestă Ierusalim!»”

17. ⌊Şi zise cătră mine îngerul cela ce grăiêşte întru mine⌋: „Încă strigă dzicînd: «Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: ‘Încă să vor răsfăţa cetăţile întru bunătăţi şi va milui Domnul încă pre Sion şi va alêge încă Ierusalimul.’»”

18. Şi rădicai încă ochii miei şi văzuiu şi, iată, 4 coarne.

19. Şi dziş cătră îngerul cela ce grăia întru mine: „Ce-s acêstea, ⌊Doamne?⌋” Şi dzise cătră mine: „Acêstea coarne cêlea ce au răşchirat pre Iúda şi pre Israil şi Ierusalimul.”

20. Şi au arătat mie Domnul 4 teslari.

21. Şi dziş: „Ce aceştia vin să facă?” Şi dzise: „Acêstea coarne ce au răşchirat pre Iúda şi pre Israil le-au dăzbinat şi nime dentru ei[10] au rădicat cap. Şi au [11]ieşit aceştia să ascuţă pre iale în mîinile lor, cêle 4 coarne — limbile cêlea ce au rădicat cornu preste pămîntul Domnului ca să-l răsîpească pre el.”

Cap 2

1. Şi rădicai ochii miei şi văzuiu şi, iată, bărbat şi întru mîna lui — funie de măsurat pămîntul.

2. Şi dziş cătră el: „Unde tu mergi?” Şi dzise cătră mine: „Să măsur Ierusalímul, ca să văz cît lărgimea[12] lui iaste şi cît lungimea.”

3. [13]Şi, iată, îngerul cel ce grăiêşte întru mine sta şi înger altul ieşiia în timpinarea lui.

4. Şi dzise cătră el, ⌊dzicînd⌋: „Aleargă şi grăiêşte cătră tinerelul acela dzicînd: «Plin de roadă lăcui-să-va Ierusalímul de cătră mulţimea oamenilor şi dobitoace cêle den mijlocul lui.

5. Şi eu voi fi lui, dzice Domnul, zid de foc împregiur şi întru mărire voi fi întru mijlocul ei[14].

6. O, o, fugiţi de la pământul crivăţului, dzice Domnul, pentru căci dentru cêle 4 vînturi ale ceriului aduna-voi pre voi, dzice Domnul!

7. La Sion să scăpaţi ceia ce lăcuiţi fata Vavilónului.»

8. Pentru *[717/2]* căci acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: «Denapoia mărirei au trimis pre mine prestă limbile cêlea ce au prădat pre voi; cela ci să atinge de voi — ca cela ci să atinge de lumina ochiului lui.

9. Pentru căci iată, eu aduc mîna mea prestă ei şi vor fi prăzi la cei ce vor sluji lor; şi veţi cunoaşte că Domnul cel întrutotţiitor au trimis pre mine.

10. [15]Înfrîmsăţază-

Ms. 4389, p. 863-864

mine cuvinte bune şi graiuri mîngîietoare.

14. Şi zise cătră mine îngerul cel ce grăia întru mine: „Strígă şi zi: «Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: ‘‘Rîvnit-am Sionului şi Ierusalimului cu rîvnă mare.

15. Şi m-am mîniiat eu cu mînie mare pre limbile cêle ce se scornesc asupră-mi, că eu m-am mîniiat puţinel, iar ei se-au rîdicat spre răotate.’»

16. Pentr-acêea, aşa grăiêşte Domnul: «Întoarce-mă-voiu spre Ierusalim cu îndurări şi bisêrica mea se va zidi într-însul, zice Domnul cel atotţiitoriul, şi iarăşi se va întinde măsură pren Ierusalim!»”

17. Şi zise cătră mine îngerul cel ce grăia în mine: „Încă mai strigă şi zi: «Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: ‘Încă se vor mai răsfăţa cetăţile întru bunătate, că va milui Domnul Sionul iarăşi şi iarăşi va alêge Ierusalimul.’»”[7]

18. Şi rîdicaiu ochii miei şi văzuiu şi, iată, 4 coarne.

19. Şi ziş cătră îngerul cel ce grăiia în mine: „Doamne, ce sînt acêstea?” Iar el zise cătră mine: „Acêstea sînt coarnele care au rîsipit pre Iuda şi pre Israil şi pre Ierusalim.”

20. Şi-mi arătă Domnul 4 meşteri de lemn.

21. Şi ziş: „Doamne, dară aceştia ce au venit să facă?” El îmi zise: „Acêstea sînt coarnele cêle ce au rîsipit pre Iúda şi au surpat pre Israil şi nimeni dentr-înşii n-au rîdicat capetele. Şi au venit aceştia să le ascúţă în mîinile lor acêle 4 coarne ale limbilor care au înălţat coarnele spre ţara Domnului, să o rîsipească.”

Cap 2

1. Şi rîdicaiu ochii miei şi văzuiu şi, iată, un bărbat şi în mîinile lui — o fune de măsură de pămînt[8]. [9]

2. Şi ziş cătră dînsul: „Unde mergi tu?” *[864/1]* El zise cătră mine: „Să măsur Ierusalimul şi să văz cîtu-i iaste lungul şi cîtu-i iaste largul.”

3. Şi, iată, îngerul cel ce grăia cu mine stătu, iar alt înger ieşiia întru întimpinarea lui.

4. Şi zise cătră dînsul: „Aleargă şi zi cătră acel copil grăind: «Plin de roadă se va sălăşlui Ierusalimului de mulţime de oameni şi de a dobitoacelor cêle den mijlocul lui.[10]

5. Şi eu voiu fi lui, zice Domnul, părête[11] de foc împrejur şi voiu fi în slavă în mijlocul lui.

6. Fugiţi de faţa ţării cătră miiazănoapte, grăiêşte Domnul, că vă voiu aduna den patru vînturi ale ceriului, grăiêşte Domnul!

7. Întoarce-ţi-vă în Sion cei lăcuiţi în fata Vavilonului.»

8. Că aşa aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: «Trimesu-m-au după slavă la limbile cêle ce v-au rîsipit, că cel ce se va atinge de voi — ca cel ce se va atinge de luminile ochilor săi.[12]

9. Că iată, eu voiu aduce mîna mea spre dînşii şi vor fi prăzi celor ce i-au rîsipit; şi veţi pricêpe că Domnul cel atotţiitoriul m-au trimes.

10. Împodobêşte-

Versiunea modernă

mine vorbe frumoase şi cuvinte de mîngîiere.

14. Şi a zis către mine îngerul care grăia în mine: „Strigă spunînd: «Astea le spune Domnul atotputernic: ‘Cu strășnicie am iubit Ierusalimul şi cu mare strășnicie, Sionul.

15. Şi m-am mîniat eu însumi cu mînie mare împotriva neamurilor care s-au ridicat laolaltă, dar eu m-am mîniat puţin, însă ele s-au adunat spre [a face] rele.’»

16. De aceea, astea le spune Domnul: «Mă voi întoarce împotriva Ierusalimului cu îndurare şi casa mi se va înălţa în el, spune Domnul atotputernic, şi [sfoara de] măsurat se va întinde iar peste Ierusalim!»”

17. Şi a zis către mine îngerul care grăia în mine: „Strigă spunînd: «Astea le spune Domnul atotstăpînitor: ‘Din nou se vor desfăta cetăţile în bunătăţi şi se va îndura Domnul din nou de Sion şi din nou va alege Ierusalimul.’»”

18. Şi mi-am ridicat ochii şi am privit şi, iată, patru coarne.

19. Şi am zis către îngerul care grăia în mine: „Ce sînt acestea, Doamne?” Şi a zis către mine: „Acestea [sînt] coarnele care l-au împrăştiat pe Iuda şi pe Israel.”

20. Şi mi-a arătat Domnul patru meşteri.

21. Şi am zis: „Ce vin aceştia să facă?” Şi a zis către mine: „Coarnele acestea [sînt] cele care l-au împrăştiat pe Iuda şi pe Israel l-au zdrobit, şi nimeni dintre ei nu a ridicat capul. Şi au venit aceştia ca să le ascută în mîinile lor, cele patru coarne, neamurile care au ridicat cornul împotriva ţării Domnului, ca să o împrăştie.”

Capitolul al 2-lea

1. Şi mi-am ridicat ochii şi am privit şi, iată, un bărbat şi în mîna lui [era] o sfoară de măsurat pământul.

2. Şi am zis către acela: „Încotro mergi tu?” Şi a zis către mine: „Voi măsura Ierusalimul ca să văd cît este lăţimea lui şi cît lungimea lui.”

3. Şi, iată, îngerul care grăia în mine stătea, iar un alt înger i-a ieşit în întîmpinare.

4. Şi a zis către acela spunînd: „Aleargă şi grăieşte către bărbatul acela spunînd: «Ierusalimul va fi din belşug locuit de mulţime de oameni şi vite în mijlocul său.

5. Şi eu însumi voi fi pentru el, spune Domnul, zid de foc de jur-împrejur şi voi fi spre slavă în mijlocul lui.

6. O, o, fugiţi din ţara de la miazănoapte, spune Domnul, căci din cele patru vînturi ale cerului vă voi aduna pe voi, spune Domnul!

7. Înspre Sion scăpaţi [voi] cei care locuiţi în fiica Babilonului.»

8. Căci acestea le spune Domnul atotputernic: «După slavă m-au trimis împotriva neamurilor care v-au prădat pe voi, căci cel care se atinge de voi [este] ca şi cum s-ar atinge de lumina ochiului lui.

9. Căci iată, eu însumi îmi pun mîna împotriva lor şi vor fi pradă pentru robii lor; şi veţi şti că Domnul atotputernic m-a trimis.

10. Desfată-

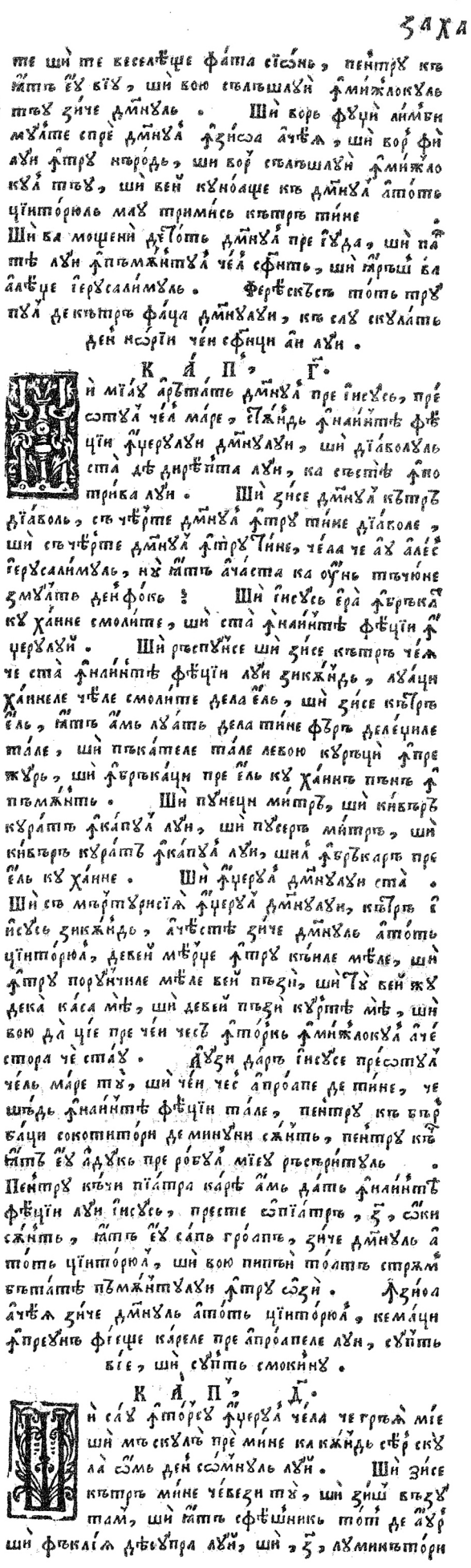

Biblia 1688, p. 607, col. 1

te şi te veselêşte, fata Sión, pentru că, iată, eu viu şi voiu sălăşlui în mijlocul tău!», zice Domnul.

11. Şi vor fugi limbi multe spre Domnul în zioa acêea şi vor fi lui întru nărod şi vor sălăşlui în mijlocul tău şi vei cunoaşte că Domnul atotţiitoriul m-au trimis cătră tine.

12. Şi va moşteni de tot Domnul pre Iúda şi partea lui în pământul cel sfînt şi iarăşi va alêge Ierusalímul.

13. Fereascâ-să tot trupul de cătră faţa Domnului, că s-au sculat den norii cei sfinţi ai lui."

Cap 3

1. Şi mi-au arătat Domnul pre Iisús, preotul cel mare, stînd înaintea fêţii îngerului Domnului, şi diavolul sta de-a direapta lui, ca să stea împotriva lui.

2. Şi zise Domnul cătră diavol: „Să cêrte Domnul întru tine, diavole, şi să cêrte Domnul întru tine, cela ce au ales Ierusalímul! Nu, iată, aceasta ca un tăciune zmult den foc?"

3. Şi Iisús era îmbrăcat cu haine smolite şi sta înaintea fêţii îngerului.

4. Şi răspunse şi zise cătră ceia ce sta înaintea fêţii lui, zicînd: „Luaţi hainele cêle smolite de la el." Şi zise cătră el: „Iată, am luat de la tine fărădelegile tale, şi păcatele tale le voiu curăţi împrejur. Şi îmbrăcaţi pre el cu haină pînă în pământ.

5. Şi puneţi mitră şi chivără curată în capul lui." Şi puseră mitră şi chivără curată în capul lui şi-l îmbrăcară pre el cu haine.

6. Şi îngerul Domnului sta.

7. Şi să mărturisiia îngerul Domnului cătră Iisús, zicînd: „Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: «De vei mêrge întru căile mêle şi întru poruncile mêle vei păzi şi tu vei judeca casa mea; şi de vei păzi curtea mea şi voiu da ţie pre cei ce să întorc în mijlocul acestora ce stau.

8. Auzi dară, Iisúse, preotul cel mare, tu şi cei ce-s aproape de tine, ce şăd înaintea fêţii tale, pentru că bărbaţi socotitori de minuni sînt, pentru căci iată, eu aduc pre robul mieu, Răsăritul.

9. Pentru căci piatra carea am dat înaintea fêţii lui Iisús, preste o piatră 7 ochi sînt. Iată, eu sap groapă, zice Domnul atotţiitoriul, şi voiu pipăi toată strîmbătatea pământului întru o zi.

10. În zioa acêea, zice Domnul atotţiitoriul, chemaţi împreună fieştecarele pre aproapele lui, supt vie şi supt smochinu.»"

Cap 4

1. Şi s-au întorsu îngerul cela ce grăia mie şi mă sculă pre mine ca cînd se-ar scula om den somnul lui.

2. Şi zise cătră mine: „Ce vezi tu?" Şi ziş: „Văzut-am şi, iată, sfêşnic tot de aur şi făcliia deasupra lui şi 7 luminători /

Ms. 45, p. 717-718

te şi te veselêşte, fată Sion, pentru căci, iată, eu viu şi voi sălăşlui în mijlocul tău!», dzice Domnul.

11. Şi vor fugi limbi multe preste Domnul întru dzua acêea şi vor fi lui spre nărod şi vor sălăşlui în mijlocul tău şi vei cunoaşte că Domnul cel întrutotţiitor m-au[16] trimis cătră tine.

12. Şi va moşteni de tot Domnul pre Iúda şi partea lui prestă pământul cel sfînt şi va alêge încă Ierusalímul.

13. Sfiască-să tot trupul de cătră faţa Domnului, pentru căci s-au sculat dentru norii cei sfinţi ai lui."

Cap 3

1. Şi au arătat mie Domnul pre Iisus, preutul cel mare, stînd înaintea fêţei[17] îngerului Domnului[18] şi diavolul sta den dreapta lui, ca să stea împotriva lui.

2. Şi dzise Domnul cătră diavolul: „Cêrte Domnul întru tine, diavole, şi cêrte Domnul întru tine[19], cela ce au ales Ierusalímul! Nu, iată, acesta ca un tăciune zmult dentru foc?"

3. Şi Iisus era îmbrăcat haine zmîrde şi sta înaintea fêţei îngerului.

4. Şi răspunse şi dzise cătră ceia ce sta înaintea lui, dzicînd: „Luaţi hainele cêle de smîrdă de la el." Şi dzise cătră el: „Iată, am luat de la tine fărădălegile tale ⌊şi păcatele tale le voi curăţi împregiur⌋. Şi-l îmbrăcaţi pre el haină pînă în pământ[20].

5. Şi puneţi mitră şi chivără curată preste capul lui." Şi-i puseră mitră şi chivără curată preste capul lui şi-l îmbrăcară pre el haine.

6. Şi îngerul Domnului sta.

7. Şi să mărturisea îngerul Domnului cătră Iisus, dzicînd: „Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: «Dă vei întru căile mêle mêrge şi întru porîncele mêle vei păzi şi tu vei judeca casa mea; şi dă *[718/1]* vei păzi curtea mea şi voi da ţie întorcîndu-să între mijlocul acestora ce stau.

8. [21]Audzi dară, Iisus, preutul cel mare, tu şi cei aproape de tine, ceia ce şed înaintea fêţii tale, pentru căci bărbaţi socotitori sînt[22] de minuni[23], [24]pentru căci, iată, eu aduc pre robul mieu, Răsăritul.

9. Pentru căci piatra carea am dat înaintea fêţei[25] lui Iisus, preste o piatră 7 ochi sînt. Iată, eu sap groapă, dzice Domnul cel întrutotţiitor, şi voi pipăi toată strîmbătatea pământului întru o dzi.

10. Întru dzua acêea, dzice Domnul cel întrutotţiitor, chemaţi împreună fieştecarele pre aproapele lui dedesuptul viei şi dedesuptul zmochinului.»"

Cap 4

1. Şi s-au înturnat îngerul cela ce grăiêşte mie şi mă sculă pre mine în ce chip cînd să va scula om dentru somnul lui.

2. Şi dzise cătră mine: „Ce tu vezi?" Şi dziş: „Văzut-am şi, iată, sfêşnic de aur tot şi făcliia deasupra lui şi 7 luminători

Ms. 4389, p. 864

te şi te veselêşte, fata Sionului, că eu voiu veni şi mă voiu sălăşlui pren mijlocul tău!», grăiêşte Domnul.

11. Şi vor fugi la Domnul multe limbi în zioa acêea şi vor fi lui în nărod şi vor lăcui în mijlocul tău şi vei pricêpe că Domnul cel atotţiitoriul m-au trimes la tine.

12. Şi va moşteni Domnul pre Iuda, partea sa, în ţară sfinţită şi iarăşi va alêge Ierusalimul.

13. Să se ferească toată carnea de faţa Domnului, că se-au sculat dentru norii săi cei sfinţi."

Cap 3

1. Şi-mi arătă Domnul pre Isus, preotul cel[13] mare, stînd înaintea fêţei îngerului Domnului, iar diiavolul sta de-a direapta lui, ca să stea împotriva lui.[14]

2. Şi zise Domnul cătră diiavolul: „Ceartă-te Domnul, diiavole, şi ceartă întru tine cela ce au ales Ierusalimul! Au doară nu iaste acesta ca un tăciune scos den foc?"[15]

3. Şi era Isus îmbrăcat în haine lîngede şi sta înaintea fêţei îngerului.

4. Şi răspunse şi zise cătră cei ce sta înaintea lui: „Luaţi hainele cêle lîngede de pre dînsul." Şi zise cătră dînsul: „Iată, am luat de la tine fărădelegile tale şi-l îmbrăcaţi în stihariu.

5. Şi puneţi mitră şi *[864/2]* işlic curat în capul lui." Şi-i puseră mitră şi işlic curat în cap şi-l îmbrăcară în haine.[16]

6. Şi îngerul Domnului sta.

7. [6.] Şi mărturisi îngerul Domnului cătră Isus, zicînd: [7.] „Aceasta grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: «De vei umbla pre căile mêle şi de vei păzi porîncile mêle, tu vei socoti[17] bisêrica mea şi vei păzi curtea mea şi voiu da ţie pre cei ce se întorc în mijlocul cestor ce stau aici.

8. Şi ascultă, Isuse, preotul cel mare, tu şi vecinii tăi, cei ce stau înaintea ta, pentru că sînt bărbaţi socotitori de minuni că, iată, eu [18]voiu aduce pre Răsăritul, sluga mea[19]. [20]

9. Că, iată, piiatra carea o am dat înaintea fêţei lui Isus, pre o piiatră sînt 7 ochi, iată, eu voiu să sap groapă, zice[21] Domnul cel atotţiitoriul, şi voiu lua toată nedireptatea pământului într-o zi.

10. În zioa acêea, zice Domnul cel atotţiitoriul, va chiema fieştecarele pre vecinul său supt viţa lui şi supt zmochinul lui.»"

Cap 4

1. Şi se întoarse îngerul cel ce grăia în mine şi mă sculă ca cînd se scoală omul den somn.[22]

2. [23]Şi zise cătră mine: „Tu ce vezi?" Eu ziş: „Văzuiu şi, iată, un sfêştnic tot de aur şi făcliile lui dăsupra lui şi 7 lumini[24]

Versiunea modernă

te şi te veselește, fiica Sionului, căci, iată, eu însumi voi veni şi voi sălăşlui în mijlocul tău!», spune Domnul.

11. Şi vor fugi neamuri multe la Domnul în ziua aceea şi îi vor fi popor şi vor sălăşlui în mijlocul lui şi vei şti că Domnul atotputernic m-a trimis la tine.

12. Şi va moşteni cu totul Domnul pe Iuda [şi] partea lui pe pământul cel sfînt şi din nou va alege Ierusalimul.

13. Să se ferească tot trupul dinaintea Domnului, căci s-a sculat din norii săi cei sfinţi."

Capitolul al 3-lea

1. Şi mi l-a arătat pe Iisus, preotul cel mare, stînd dinaintea îngerului Domnului, iar diavolul stătea de-a dreapta lui, ca să fie împotrivă.

2. Şi a zis Domnul către diavol: „Să mustre Domnul întru tine, diavole, şi să mustre Domnul întru tine, [el], care a ales Ierusalimul! Iată, nu [este] acesta ca un tăciune luat din foc?"

3. Şi Iisus era înveşmîntat în haine murdare şi stătea dinaintea îngerului.

4. Şi a răspuns şi zise către cei ce stăteau dinaintea lui, spunînd: „Luaţi hainele cele murdare de pe el." Şi zise către acela: „Iată, te-am curăţit de nelegiuirile tale şi înveşmîntaţi-l în haină lungă.

5. Şi puneţi cunună curată pe capul lui." Şi l-au înveşmîntat în haină şi au pus cunună curată pe capul lui.

6. Şi îngerul Domnului stătea.

7. Şi a dat mărturie îngerul Domnului către Iisus, spunînd: „Acestea le spune Domnul atotputernic: «Dacă vei umbla pe căile mele şi dacă vei păzi poruncile mele, chiar tu vei judeca casa mea; şi dacă vei păzi şi curtea mea, chiar ţi-i voi da pe cei ce ce se întorc în mijlocul acelora ce stau [acolo].

8. Şi ascultă, Iisuse, preotul cel mare, tu şi cei ce sînt pe lîngă tine, care şed înaintea ta, pentru că sînt bărbaţi ce iau seama la semne, de aceea, iată, chiar eu îl aduc pe robul meu, [ca] Soare-Răsare.

9. Căci piatra, pe care am dat-o dinaintea lui Iisus, pe piatra ce [este] una singură, sînt şapte ochi. Iată, chiar eu sap o groapă, spune Domnul atotputernic, şi voi simţi toată nedreptatea ţării acesteia într-o singură zi.

10. În ziua aceea, spune Domnul atotputernic, chemaţi laolaltă fiecare pe aproapele său, sub viţă şi sub smochin.»"

Capitolul al 4-lea

1. Şi s-a întors îngerul cel care grăia în mine şi m-a sculat aşa cum este sculat un om din somnul său.

2. Şi a zis către mine: „Ce vezi tu?" Şi am zis: „Am privit şi, iată, un sfeşnic în întregime de aur şi o făclie deasupra lui şi şapte lumini

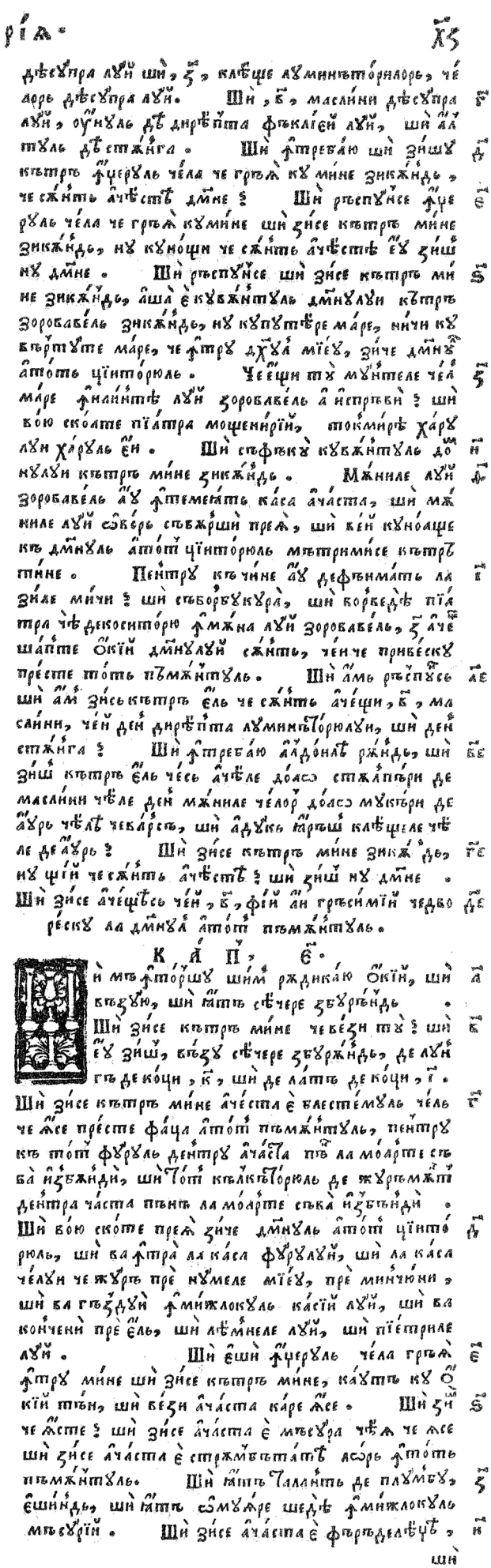

Biblia 1688, p. 607, col. 2

deasupra lui şi 7 clêşte luminătorilor celor deasupra lui.

3. Şi 2 maslini deasupra lui, unul de-a direapta făcliei lui şi altul de-a stînga."

4. Şi întrebaiu şi zişu cătră îngerul cela ce grăia cu mine, zicînd: „Ce sînt acêstea, Doamne?"

5. Şi răspunse îngerul, cela ce grăia cu mine, şi zise cătră mine zicînd: „Nu cunoşti ce sînt acêstea?" Eu ziş: „Nu, doamne!"

6. Şi răspunse şi zise cătră mine zicînd: „Aşa e cuvîntul Domnului cătră Zorovavél, zicînd: «Nu cu putêre mare, nici cu virtute mare, ce întru duhul mieu, zice Domnul atotţiitoriul. Ce eşti tu, muntele cel mare, înaintea lui Zorovavél a isprăvi? Şi voiu scoate piatra moştenirii, tocmirea harului, harul ei.»

8. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, zicînd:

9. «Mînile lui Zorovavél au întemeiat casa aceasta şi mîinile lui o vor săvîrşi pre ea şi vei cunoaşte că Domnul atotţiitoriul mă trimise cătră tine.

10. Pentru că cine au defăimat la zile mici? Şi să vor bucura şi vor vedea piatra cea de cositoriu în mîna lui Zorovavél. 7 aceşti şapte — ochii Domnului, sînt cei ce privescu preste tot pămîntul.»"

11. Şi am răspuns şi am zis cătră el: „Ce sînt aceşti 2 maslini, cei den direapta luminătoriului şi den stînga?"

12. Şi întrebaiu al doilea rînd şi ziş cătră el: „Ce-s acêle doao stîlpări de maslini, cêle den mînile celor doao mucări de aur, cêlea ce varsă şi aduc iarăşi clêştele cêle de aur?"

13. Şi zise cătră mine, zicînd: „Nu ştii ce sînt acêstea?" Şi ziş: „Nu, Doamne!"

14. Şi zise: „Aceştia-s cei 2 fii ai grăsimii, ce dvorescu la Domnul a tot pământul."

Cap 5

1. Şi mă întorşu şi-mi rîdicaiu ochii şi văzuiu şi, iată, sêcere zburînd.

2. Şi zise cătră mine: „Ce vezi tu?" Şi eu ziş: „Văzu sêcere zburînd, de lungă de coţi 20 şi de lată de coţi 10."

3. Şi zise cătră mine: „Acesta e blestemul cel ce iêse preste faţa a tot pământul, pentru că tot furul dentru aceasta pînă la moarte să va izbîndi şi tot călcătoriul de jurămînt dentr-aceasta pînă la moarte să va izbîndi."

4. „Şi voiu scoate pre ea, zice Domnul atotţiitoriul, şi va întra la casa furului şi la casa celui ce jură pre numele mieu pre minciuni şi va găzdui în mijlocul casii lui, şi va conceni pre el şi lêmnele lui şi pietrile lui."

5. Şi ieşí îngerul, cela ce[2] grăia întru mine, şi zise cătră mine: „Caută cu ochii tăi şi vezi aceasta care iêse."

6. Şi ziş: „Ce iaste?" Şi zise: „Aceasta e măsura cêea ce iêse." Şi zise: „Aceasta e strîmbătatea lor în tot pământul."

7. Şi, iată, talant de plumbu ieşind şi, iată, o muiêre şedea în mijlocul măsurii.

8. Şi zise: „Aceasta e fărădelêgea." //

Ms. 45, p. 718

deasupra lui[26] şi 7 clêşte luminătorilor celor deasupra lui[27].

3. Şi doi maslini deasupra lui, unul den dreapta făcliei lui şi unul den stînga."

4. Şi întrebaiu şi dziş cătră îngerul cela ce grăiia întru mine, dzicînd: „Ce sînt acêstea, Doamne?"

5. Şi răspunse îngerul cela ce grăiia întru mine şi dzise cătră mine, ⌊dzicînd⌋: „Nu ştii ce sînt acêstea?" Dzis-am: „Nu, Doamne!"

6. Şi răspunse şi dzise cătră mine, dzicînd: „Aşa-i cuvîntul Domnului cătră Zoravável, dzicînd: «Nu cu putêre mare, nici cu vîrtute ⌊mare, ce întru Duhul mieu, dzice Domnul cel întrutotţiitor.

7. Ce eşti tu, măgura cea mare, înaintea fêţei lui Zoravável a isprăvi? Şi voi scoate piatra a moştenirei, tocmirea harului, harul ei.»

8. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine dzicînd:

9. «Mîinile lui Zorovável au întemeiat casa aceasta şi mîinile lui vor săvîrşi pre el, şi vei cunoaşte pentru că Domnul cel întrutotţiitor trimise pre mine cătră tine.

10. Pentru căci *[718/2]* cine au dăfăimat la dzile mici? Şi să vor bucura şi vor vedea piatra cea de cositor întru mîna lui Zorovável. Şapte aceştia — ochii Domnului, sînt cei ce privesc preste tot pămîntul.»"

11. Şi am răspuns şi am dzis cătră el: „Ce-s aceşti doi măslini, cei den dreapta luminătoriului şi den stînga?"

12. Şi întrebai de al doilea rînd şi dziş cătră el: „Ce-s acêle doao stîlpări de maslini, cêle dentru mîna celor doao mucări de aur, cêlea ce varsă şi aduc iarăşi clêştele cêle de aur?"

13. Şi dzise cătră mine, dzicînd: „Nu ştii[28] ce va fi acêstea?" Şi dziş: „Nu, Doamne!"

14. Şi dzise: „Aceştia, cei doi fii ai grăsimei, dvoresc la Domnul a tot pămîntul."

Cap 5

1. Şi mă înturnaiu şi rădicai ochii miei şi văzuiu şi, iată, sêcere zburînd.

2. Şi dzise cătră mine: „Ce tu vezi?" Şi dziş: „Eu văzu sêcere zburînd de lungă coţi 20 şi de lată coţi 10."

3. Şi dzise cătră mine: „Acesta-i blăstămul cela ce iêse preste faţa a tot pămîntul, pentru căci tot furul dentru aceasta pînă la moarte să va izbîndi şi tot călcătoriul de jurămînt de aceasta pînă la moarte să va izbîndi."

4. „Şi voi scoate pre ea, dzice Domnul cel întrutotţiitor, şi vor întra la casa furului şi la casa celui ce jură pre numele mieu pre minciuni şi va poposi în mijlocul casei lui şi va conceni pre el şi lêmnele lui şi pietrile lui."

5. Şi ieşí îngerul, cela ce grăiêşte întru mine, şi dzise cătră mine: „Caută cu ochii tăi şi vedzi cêea ce iêse aceasta."

6. Şi dziş: „Ce iaste?" Şi dzise: „Aceasta-i măsura cêea ce iaste[29]." Şi dzise: „Aceasta-i strîmbătatea lor întru tot pămîntul."

7. Şi, iată, taland de plumbu ce iêse şi, iată, muiêre una şedea întru mijlocul măsurei.

8. Şi dzise: „Aceasta-i fărădălêgea."

Ms. 4389, p. 864-865

ale lui pre dînsul[25] şi 7 mucări ale luminilor[26] celor desupra lui.

3. Şi dăsupra lui 2 măslini, unul de-a direapta sfêştnicului, altul de-a stînga."

4. Şi întrebaiu pre îngerul cel ce grăia în mine şi ziş: „Doamne, dară, acêstea ce sînt?"[27]

5. Iar îngerul acel ce grăia-ntru mine răspunse şi zise cătră mine: „Dară nu pricepi sînt acêstea?" Eu ziş: „Nu pricep, Doamne!"

6. Iar el răspunzînd zise cătră mine: „Acesta iaste cuvîntul Domnului cătră Zorovavel, zicînd: «Nu în putêrea cea mare, nici în tărie, ce în duhul mieu, zice Domnul cel atotţiitoriul.

7. Cine eşti tu, munte mare, înaintea lui Zorovavel a isprăvi? Şi să scoaţă piiatra moştenirei legii, tocmirea milei lui.»[28]

8. Şi fu cuvîntul Domnului cătră mine, zicînd:

9. «Mîinile lui Zorovavel au întemeiat casa aceasta şi mîinile lui o au sfîrşit şi să ştiţi că Domnul cel atotţiitoriul m-au trimes la voi.

10. Că cine au hulit în zile îndălungate? Şi se[29] vor bucura şi vor vedea *[865/1]* piiatra cea de cositoriu în mîna lui Zorovavel. Aceşti şapte ochi sînt ai Domnului, carii privesc preste tot pămîntul.»"

11. Şi răspunş şi ziş cătră dînsul: „Dară aceşti 2 măslini care sînt de-a direapta sfêştnicului şi de-a stînga lui, ce sînt?"

12. Şi întrebaiu şi a doa oară şi ziş cătră dînsul: „Ce sînt cêle stîlpări de măslin, care sînt lîngă cêle 2 mucări de aur, care rîdică şi varsă în mucările cêle de aur?"

13. Şi grăind cătră mine, zicînd: „Dară nu ştiu ce sînt acêstea?" Eu ziş: „Nu ştiu, Domnul mieu."

14. El zise: „Aceştia sînt doi fii ai umedêlei[30], carii stau înaintea Domnului a tot pămîntul."

Cap 5

1.[31]Şi mă întorş şi rîdicaiu ochii miei şi văzuiu şi, iată, o sêcere zburînd.[32]

2. Şi zise cătră mine: „Ce vezi tu?" Eu răspunş: „Văz o sêcere zburînd, lungul ei de 20 de coţi şi latul de 10 coţi."[33]

3. Şi zise cătră mine: «Aceasta iaste blestemul cela ce iêse pre faţa a tot pămîntul, că tot furul dentr-aceasta se va judeca pînă la moarte şi tot cel ce jură de la aceasta se va judeca pînă la moarte."

4. „Şi o voiu băga, zice Domnul cel atotţiitoriul, şi va întra în casa celui ce fură şi în casa celuia ce se jură pre numele mieu în minciună şi va lăcui în mijlocul casei lui şi o va conceni şi lêmnele ei şi pietrile ei."[34]

5. Şi ieşí îngerul, cel ce grăia întru mine, şi zise cătră mine: „Rîdícă-ţi ochii şi vezi ce iaste aceasta ce se pogoară."

6. Eu ziş: „Dară[35] ce iaste?" Iar el zise: „Aceasta iaste măsura carea iêse." Şi zise: „Aceasta iaste nedireptatea lor întru tot pămîntul."

7. Şi, iată, talant de plumb se lua şi, iată, o muiere şădea în mijlocul măsurii.

8. Şi zise: „Aceasta iaste fărădelegiuirea."

Versiunea modernă

deasupra şi şapte vase pentru luminile cele de deasupra lui.

3. Şi doi măslini deasupra lui, unul în dreapta făcliei şi unul în stînga."

4. Şi am întrebat şi am zis către îngerul care grăia în mine, spunînd: „Ce sînt acestea, Doamne?"

5. Şi a răspuns îngerul care grăia în mine şi a zis către mine: „Nu ştii ce sînt acestea?" Şi am zis: „Nu, Doamne!"

6. Şi a răspuns şi a zis către mine spunînd: „Acesta [este] cuvîntul Domnului către Zorobabel, spunînd: «Nu cu oştire mare şi nici cu putere, ci în duhul meu, spune Domnul atotputernic.

7. Cine eşti tu, muntele cel mare, dinaintea lui Zorobabel, ca să duci la capăt? Şi voi scoate piatra moştenirii, întruchiparea frumuseţii, frumuseţea ei.»

8. Şi s-a făcut cuvîntul domnului către mine, spunînd:

9. «Mîinile lui Zorobabel au pus temelia la casa aceasta şi mîinile lui o vor desăvîrşi şi vei şti că Domnul atotputernic m-a trimis la tine.

10. Căci cine a nesocotit[-o] în zilele mici? Şi se vor bucura şi vor vedea piatra aceea de cositor în mîna lui Zorobabel. Aceştia şapte sînt ochii Domnului, care privesc peste tot pămîntul.»"

11. Şi am răspuns şi am zis către el: „Ce sînt aceşti doi măslini care [sînt] în dreapta făcliei şi în stînga?"

12. Şi am întrebat pentru a doua oară şi am zis către el: „Ce sînt cele două ramuri de măslini care [sînt] pe braţele celor două scurgeri de aur care se varsă şi care umplu vasele cele de aur?"

13. Şi a zis către mine: „Nu ştii ce sînt acestea?" Şi am zis: „Nu, Doamne!"

14. Şi a zis: „Aceştia [sînt] cei doi fii ai ungerii, care stau lîngă Domnul întregului pămînt."

Capitolul al 5-lea

1. Şi m-am întors şi mi-am ridicat ochii şi am privit şi, iată, o seceră zburînd.

2. Şi a zis către mine: „Ce vezi tu? Şi am zis: „Eu, unul, văd o seceră zburînd, lungă de douăzeci de coţi şi lată de zece coţi."

3. Şi a zis către mine: „Acesta [este] blestemul cel care iese pe faţa întregului pămînt, pentru că fiecare hoţ va fi osîndit la moarte după aceasta, şi fiecare ce jură strîmb va fi osîndit la moarte după aceasta."

4. „Şi o voi scoate, spune Domnul atotputernic, şi va intra în casa hoţului şi în casa celui ce jură strîmb în numele meu întru minciună şi se va pune în mijlocul casei lui şi o va nimici şi lemnele ei şi pietrele ei."

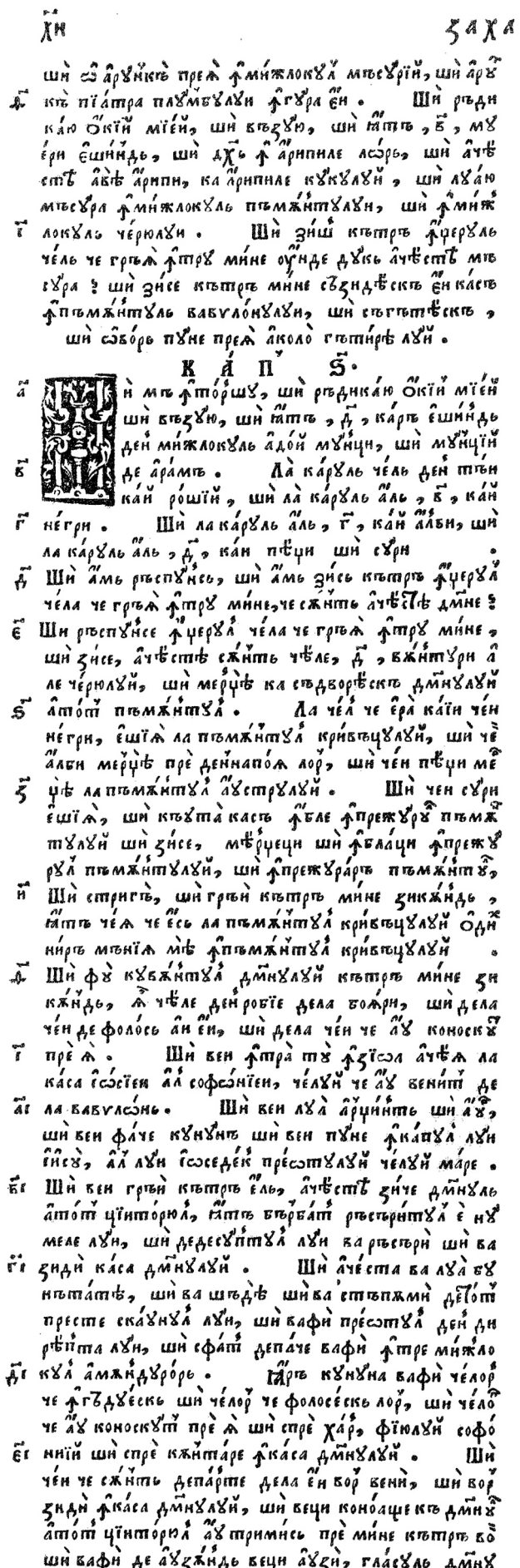

Biblia 1688, p. 608, col. 1

Şi o aruncă pre ea în mijlocul măsurii şi aruncă piatra plumbului în gura ei.

9. Şi rădicaiu ochii miei şi văzuiu, şi, iată, 2 muieri ieşind, şi duh — în aripile lor şi acêstea avea aripi ca aripile cucului. Şi luaiu măsura în mijlocul pământului şi în mijlocul ceriului.

10. Şi ziş cătră îngerul cel ce grăia întru mine: „Unde duc acêstea măsura?" Şi zise cătră mine: „Să zidească ei casă în pământul Vavilónului şi să gătească şi o vor pune pre ea acoló gătirea lui."

Cap 6

1. Şi mă întorşu şi rădicaiu ochii miei şi văzuiu şi, iată, 4 cară ieşind den mijlocul a doi munţi, şi munţii — de aramă.

2. La carul cel dentîi — cai roşii şi la carul al 2 — cai negri.

3. Şi la carul al 3 — cai albi şi la carul al 4 — cai pêgi şi suri.

4. Şi am răspuns şi am zis cătră îngerul cela ce grăia întru mine: „Ce sînt acêstea, Doamne?"

5. Şi răspunse îngerul cela ce grăia întru mine şi zise: „Acêstea sînt cêle 4 vînturi ale ceriului şi mergea ca să dvorească Domnului a tot pământul."

6. La cel ce era caii cei negri ieşiia la pământul crivăţului şi cei albi mergea pre denapoia lor şi cei pêgi mergea la pământul austrului

7. Şi cei suri ieşiia şi căuta ca să îmbie împrejurul pământului. Şi zise: „Mêrgeţi şi îmblaţi împrejurul pământului." Şi împrejurară pământul.

8. Şi strigă şi grăi cătră mine, zicînd: „Iată, ceia ce ies la pământul crivăţului odihniră mîniia mea în pământul crivăţului."

9. Şi fu cuvîntul Domnului cătră mine, zicînd: „Ia cêle den robie de la boiêri şi de la cei de folos ai ei şi de la cei ce au conoscut pre ea.

10. Şi vei întra tu în zioa acêea la casa Iósiei al Sofóniei, celui ce au venit de la Vavilón.

11. Şi vei lua argint şi aur şi vei face cunună şi vei pune în capul lui Iisú al lui Iosedéc, preotului celui mare.

12. Şi vei grăi cătră el: «Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: 'Iată bărbat, Răsăritul e numele lui, şi dedesuptul lui va răsări şi va zidi casa Domnului.

13. Şi acesta va lua bunătatea şi va şădea şi va stăpîni[3] de tot preste scaunul lui şi va fi preotul den direapta lui şi sfat de pace va fi între mijlocul amînduror.

14. Iară cununa va fi celor ce îngăduiesc şi celor ce folosesc lor şi celor ce au conoscut pre ea şi spre har fiiului Sofóniii şi spre cîntare în casa Domnului.'»

15. Şi cei ce sînt departe de la ei vor veni şi vor zidi în casa Domnului şi veţi conoaşte că Domnul atotţiitoriul au trimis pre mine cătră voi. Şi va fi, de auzînd veţi auzi glasul Domnului Dumnezăului vostru!" /

Ms. 45, p. 718-719

Şi aruncă pre ea la mijlocul măsurei şi aruncă piatra plumbului la gura ei.

9. Şi rădicai ochii miei şi văzui şi, iată, doao muieri ieşind şi duh — întru áripile lor şi acêstea avea áripile ca áripile cucului. Şi luai[30] măsura între *[719/1]* mijlocul pământului şi între mijlocul ceriului.

10. Şi dziş cătră îngerul cel ce grăiêşte întru mine: „Unde acêstea duc măsura?" Şi dzise cătră mine: „Să zidească lui casă întru pământul Vavilónului şi să gătească şi vor pune pre el acoló gătirea lui."

Cap 6

1. Şi m-am întorsu şi rădicai ochii miei şi văzuiu şi, iată, 4 cară ieşind den mijlocul a doao măguri şi măgurile — de aramă.

2. Întru carul cel dentîi — cai roşii şi întru carul al doilea — cai negri.

3. Şi întru carul al treilea — cai albi şi întru carul al patrulea — cai împistriţi ⌊şi⌋ suri.

4. Şi am răspuns şi am dzis cătră îngerul cela ce grăiêşte întru mine: „Ce sînt acêstea, Doamne?"

5. Şi răspunse îngerul cela ce grăiêşte întru mine şi dzise: „Acêstea sînt cêle 4 vînturi ale ceriului şi mergea să dvorească Domnului a tot pământul."

6. Întru carele era caii cei negri ieşiia la pământul crivăţului şi cei albi mergea pre denapoia lor şi cei pistriţi mergea la pământul austrului,

7. Şi cei suri ieşiia şi căuta ca să îmble împregiur pământul. Şi dzise: „Mêrgeţi şi îmblaţi împregiur pământul." Şi împregiur îmblară pământul.

8. Şi strigă şi grăi cătră mine, dzicînd: „Iată, ceia ce ies la pământul crivăţului odihniră mîniia mea în pământul crivăţului."

9. Şi fu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd: „Ia cêle den robie de la boiêri şi de la cei de folos a ei şi de la cei ce au cunoscut pre ea.

10. Şi vei întra tu întru dzua acêea la casa Iosíei al Sofoníei, celui ce au venit de la Vavilon.

11. [31]Şi vei lua argint şi aur şi vei face cunună şi vei pune preste capul lui Iisus al lui Iosedec, preutului celui mare

12. [32]Şi vei grăi cătră el: «Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: 'Iată bărbat; Răsăritul — numele lui şi dedăsuptul lui va răsări şi va zidi casa Domnului.

13. Şi acesta va lua bunătatea şi va şedea şi va stăpîni de tot preste scaunul lui şi va fi preutul den dreapta lui şi sfat de pace *[719/2]* va fi între mijlocul amînduror.

14. Iară cununa va fi celor[33] ce îngăduiesc şi celor ce folosesc lor şi celor ce au cunoscut pre ea şi spre har fiiului Sofoníei şi spre cîntare în casa Domnului.'»

15. Şi cei ce-s departe[34] de la ei vor veni şi vor zidi în casa Domnului şi veţi cunoaşte pentru căci Domnul cel întrutotţiitor au trimis pre mine cătră voi. Şi va fi, dă veţi audzind auziţi glasului Domnului Dumnedzăului vostru!"

Ms. 4389, p. 865

Şi o aruncă în mijlocul măsurei şi aruncă talantul cel de plumb în gura ei.

9 Şi rîdicaiu ochii miei şi văzuiu şi, iată, 2 muieri ieşind şi duh — în áripile lor şi avea acêlea áripi ca áripile cucului. Şi luară măsura în mijlocul pămîntului şi al ceriului.[36]

10. Şi ziş cătră îngerul cel ce grăia în mine: „Dară acêstea unde duc măsura?" [11.] El zise cătră mine: „Să zidească ei casă în ţara Vavilonului şi să o gătească şi să o puie acoló pre gătirea ei."

Cap 6

1. Şi mă întorş şi rîdicaiu ochii miei şi văzuiu[37] *[865/2]* şi, iată, patru cară ieşiia pren mijlocul a doi munţi, şi munţii aceia era munţi de aramă.[38]

2. Şi la carul cel dentîi era cai roibi, iar la carul al doilea era cai negri.

3. Iar la carul al treilea era cai albi, iar la carul al patrulea era cai pêgi şi suri.

4. Şi răspunş şi ziş cătră îngerul cel ce grăia întru mine: „Doamne, dară acêstea ce sînt?"

5. Iar îngerul răspunse şi zise cătră mine: „Acêstea sînt 4 vînturi ale ceriului, care ies să stea înaintea Domnului a tot pământul."[39]

6. La cela ce era cai negri ieşiia la pământul despre miiazănoapte şi cel cu cai albi ieşiia pre urma lui. [7.] Iar cel cu roibi ieşiia spre pământul de cătră amiiazăzi,

7. Iar cel cu pêgi şi suri ieşiia şi căuta şi cerca să meargă şi să ocolească tot pământul şi zise: „Duceţi-vă şi ocoliţi pământul." Şi ocoliră tot pământul.

8. Şi mă chiemă şi grăí cătră mine zicînd: „Iată, ceştia ce au ieşit spre pământul de cătră[40] miiazănoapte au odihnit urgiia mea spre pământul despre miiazănoapte."

9. Şi fu cuvîntul Domnului cătră mine zicînd: [10.] „Iar pre cei den robiciunea de la boiêri şi de la cei mai de folos ai[41] lui şi de la cei mai pricepuţi de la Eldoi, şi de la Toviia, şi de la Iliia.[42]

10. Şi să vii tu în zioa acêea în seminţiia casei Iósiei, feciorul Sofoniei, carii au venit den Vavilon.

11. Şi să iêi aur şi argint şi să faci coronă[43] şi să pui în capul lui Isus, feciorul lui Iosedec, preotul cel mare.

12. Şi să zici cătră dînsul grăind: «Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: '[44]Iată bărbat, numele lui — Răsărit[45] şi supt dînsul va răsări[46] şi va zidi bisêrica Domnului.

13. Şi acesta va lua lucrurile cêle bune şi va şădea şi va stăpîni pre scaunul său şi va fi preotul de-a direapta lui şi sfatul cel de pace — între amîndoi.[47]

14. Iar corona[48] va fi celor ce rabdă şi celor mai de folos ai lui şi celor pricepuţi ai lui, întru facere de bine feciorului Sofoniei şi în cîntec în bisêrica Domnului.'»

15. Şi cei de dăparte dentr-aceştia vor veni şi vor zidi casa Domnului şi veţi pricêpe că Domnul cel atotţiitoriul m-au trimes la voi. Şi va fi aceasta, deaca ascultînd veţi asculta glasul Domnului Dumnezeului vostru!"

Versiunea modernă

Şi a aruncat-o în mijlocul măsurii şi a aruncat o piatră de plumb în gura ei.

9. Şi mi-am ridicat ochii şi am privit şi, iată, două femei ieşind, şi [era] duh în aripile lor şi ele aveau aripi ca aripile pupezei. Şi au ridicat măsura între pământ şi cer.

10. Şi am zis către îngerul care grăia în mine: „Unde duc acestea măsura?" Şi a zis către mine: „Să îi înalţe casă în ţara Babilonului şi să [o] pregătească; şi o vor pune acolo, pe [locul] pregătit pentru ea."

Capitolul al 6-lea

1. Şi m-am întors şi mi-am ridicat ochii şi am privit şi, iată, patru care ieşind dintre două înălţimi, iar înălţimile erau înălţimi de aramă.

2. La carul dintîi [erau] cai roibi şi la carul al doilea [erau] cai negri.

3. Şi la carul al treilea [erau] cai albi şi la carul al patrulea [erau] cai pestriţi, suri.

4. Şi am răspuns şi am zis către îngerul care grăia în mine: „Ce sînt acestea, Doamne?"

5. Şi mi-a răspuns îngerul care grăia în mine şi a zis: „Acestea sînt cele patru vînturi ale cerului, ieşite ca să stea lîngă Domnului întregului pământ."

6. [Carul] unde erau caii cei negri a pornit spre ţara din miazănoapte, şi cei albi au pornit în urma lor, şi cei pestriţi au pronit spre ţara din miazăzi,

7. Şi cei suri au pornit şi căutau să pornească să înconjoare pământul. Şi a zis: „Porniţi şi înconjuraţi pământul." Şi au înconjurat pământul.

8. Şi a strigat şi a grăit către mine, spunînd: „Iată, cei care pornesc spre ţara din miazănoapte mi-au ostoit mînia în ţara de miazănoapte."

9. Şi a fost cuvîntul Domnului către mine, spunînd: „Ia-le pe cel din robie, de la mai-mari şi de la cei ce i-au fost ei de folos şi de la cei ce au cunoscut-o.

10. Şi să intri chiar tu în ziua aceea în casa lui Iosias al lui Sofonias, cel venit din Babilon.

11. Şi să iei argint şi aur şi vei face cununi şi să pui pe capul lui Iisus, [fiul] lui Iosedec, preotul cel mare.

12. Şi să grăieşti către el: «Acestea le spune Domnul atotputernic: 'Iată un bărbat, Soare-Răsare e numele lui, şi de sub el va răsări şi va clădi casa Domnului.

13. Şi acesta va primi vlagă şi va şedea şi va stăpîni de pe tronul său şi va fi preotul în dreapta lui şi va fi sfat de pace între ei amîndoi.

14. Iar cununa va fi pentru cei ce stăruie [în aşteptare] şi pentru cei ce i-au fost ei de folos şi pentru cei au cunoscut-o şi spre harul fiului lui Sofonias şi spre cîntare în casa Domnului.'»

15. Şi cei care [sînt] departe de ei vor veni şi vor clădi în casa Domnului şi vor şti că Domnul atotputernic m-a trimis la voi. Şi [întocmai] va fi, dacă ascultînd daţi ascultare glasului Domnului Dumnezeului vostru!"

рїа.

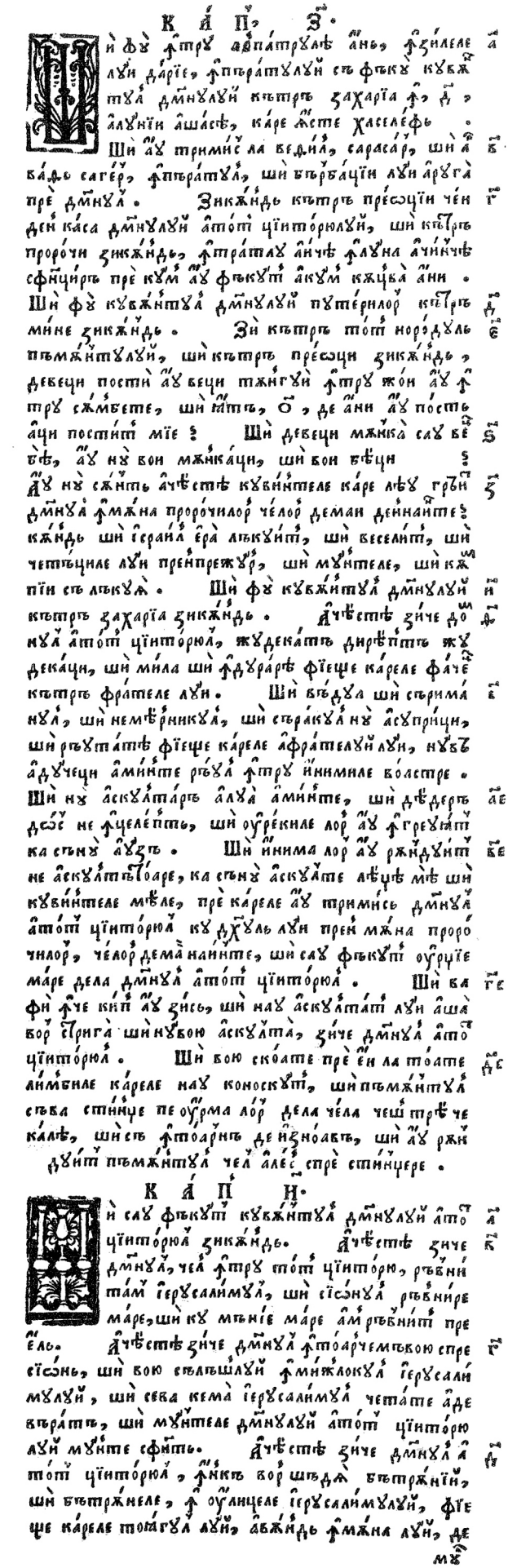

Biblia 1688, p. 608, col. 2

Cap 7

1. Şi fu întru al patrulea an, în zilele lui Dárie împăratului, să făcu cuvîntul Domnului cătră Zaharia, în 4 a lunii a şasea, care iaste haseléf.

2. Şi au trimis la Vethíl, Sarasár şi Arváth-Saghér împăratul şi bărbaţii lui a ruga pre Domnul,

3. Zicînd cătră preoţii cei den casa Domnului atotţiitoriului şi cătră proroci, zicînd: „Întrat-au aicea în luna a cincea, sfinţiră precum au făcut acum cîţva ani."

4. Şi fu cuvîntul Domnului puterilor cătră mine, zicînd:

5. „Zi cătră tot norodul pămîntului şi cătră preoţi, zicînd: «De veţi posti au veţi tîngui întru joi au întru sîmbete, şi, iată, 70 de ani au post aţi postit mie?

6. Şi de veţi mînca sau veţi bea, au nu voi mîncaţi şi voi bêţi?

7. Au nu sînt acêstea cuvintele care le-au grăit Domnul în mîna prorocilor celor de mai denainte, cînd şi Israíl era lăcuit şi veselit şi cetăţile lui prenprejur şi muntele şi cîmpii să lăcuia?»"

8. Şi fu cuvîntul Domnului cătră Zaharia, zicînd:

9. Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: „Judecată direaptă judecaţi şi mila şi îndurarea fieştecarele faceţi cătră fratele lui.

10. Şi vădua şi sărimanul şi nemêrnicul şi săracul nu asupriţi şi răutatea fieştecarele a fratelui lui nu vă aduceţi aminte răul întru inimile voastre.

11. Şi nu ascultară a lua aminte şi dêderă dos neînţelept şi urechile lor au îngreuiat, ca să nu auză.

12. Şi inima lor au rînduit neascultătoare, ca să nu asculte lêgea mea şi cuvintele mêle, pre carele au trimis Domnul atotţiitoriul cu Duhul lui, pren mîna prorocilor celor de mai nainte. Şi s-au făcut urgie mare de la Domnul atotţiitoriul.

13. Şi va fi în ce chip au zis şi n-au ascultat lui: Aşa vor striga şi nu voiu asculta, zice Domnul atotţiitoriul.

14. Şi voiu scoate pre ei la toate limbile carele n-au conoscut şi pămîntul să va stinge pe urma lor, de la cela ce-şi trêce calea şi să întoarnă de iznoavă; şi au rînduit pământul cel ales spre stingere."

Cap 8

1. Şi s-au făcut cuvîntul Domnului atotţiitoriul, zicînd:

2. Acêstea zice Domnul cel întrutotţiitoriu: „Rîvnit-am Ierusalímul şi Siónul, rîvnire mare, şi cu mînie am rîvnit pre el."

3. Acêstea zice Domnul: „Întoarce-mă-voiu spre Sión şi voiu sălăşlui în mijlocul Ierusalímului şi se va chema Ierusalímul 'cetate adevărată' şi muntele Domnului atotţiitoriului 'munte sfînt'."

4. Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: „Încă vor şădea bătrînii şi bătrînele în uliţele Ierusalímului, fieştecarele toiagul lui avînd în mîna lui, de //

Ms. 45, p. 719-720

Cap 7

1. Şi fu întru al patrulea an, în dzilele lui Dárie împăratul, fu cuvîntul Domnului cătră Zaharía, în patru a lunei a şasea[35], carea iaste haselef.

2. Şi au trimis la Vethil, Sarasar şi Arvath-Sagher împăratul şi bărbaţii lui a ruga pre Domnul,

3. Zicînd cătră preuţii ceia dentru casa Domnului acelui întrutotţiitor şi cătră proroci, dzicînd: „Întrat-au aicea, [36]întru luna a cincea, sfinţeniia, în vrême ce au făcut amu cîţiva ani."

4. Şi [37]cuvîntul[38] Domnului puterilor cătră mine, dzicînd:
5. „Zi cătră tot nărodul pămîntului şi cătră preuţi, dzicînd: «Dă veţi posti au veţi boci întru joi, au întru sîmbete şi, iată, 70 de ani au post aţi postit mie?

6. Şi dă veţi mînca au veţi bea[39]?

7. Au nu acêstea-s cuvintele carele au grăit Domnul întru mîna prorocilor celor de mai nainte, cînd şi Israil lăcuit era şi veselit şi cetăţile lui prenpregiur şi muntele şi cîmpiia să lăcuia?»"

8. Şi fu cuvîntul Domnului cătră Zaharíia, dzicînd:

9. [40]Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Judeţ drept judecaţi şi mila şi îndurare faceţi fieştecarele cătră fratele lui.
10. [41]Şi vădua şi sărăimanul şi nemêrnicul şi mêserul nu-l asupriţi şi răotatea fieştecarele a fratelui lui nu vă aduceţi aminte răul întru inimile voastre.

11. Şi nu ascultară a lua aminte şi dêderă dos neînţelept şi urechile lor au îngreuiat, ca să nu audză.

12. Şi inima lor[42] — neascultare, ca să nu asculte lêgii[43] ⌊mêle⌋ şi cuvintele ⌊mêle⌋, pre carele au trimis Domnul cel întrutotţiitor cu Duhul lui, pren mîna prorocilor celor *[720/1]* de mainte. Şi s-au făcut urgie mare de la Domnul cel întrutotţiitor.

13. Şi va fi în ce chip au dzis şi nu au ascultat lui: Aşa vor[44] striga şi nu voi asculta, dzice Domnul cel întrutotţiitor.
14. Şi voi scoate pre ei la toate limbile carele n-au cunoscut şi pămîntul să va stinge denapoia lor, dentru cela ce-şi trêce calea şi să întoarnă de iznoavă; şi au rînduit pămîntul cel ales spre stingere."

Cap 8

1. Şi s-au făcut cuvîntul Domnului celui întrutotţiitor, dzicînd:
2. [45]Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Rîvnit-am Ierusalímul şi Siónul, rîvnire mare [46]am rîvnit pre el."

3. Acêstea dzice Domnul: „Înturna-mă-voi preste Sion şi voi sălăşlui în mijlocul Ierusalímului şi să va chema Ierusalímul 'cetate adevărată' şi măgura Domnului celui întrutotţiitor — 'măgură sfîntă'."

4. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Încă vor şedea bătrîni şi bătrîne întru uliţile Ierusalím, fieştecarele avînd toiagul lui întru mîna lui, de

Ms. 4389, p. 865-866

Cap 7

1. Şi fu în anul al patrulea, de împărăţiia lui Dárie, fu cuvîntul Domnului cătră Zahariia, în 4 zile ale lunii a 9, carea iaste haslev.[49]

2. Şi au trimes *[866/1]* la casa Domnului, Sarsar şi Arveser împărat şi bărbaţii carii era cu dînsul să se curăţească Domnului,
3. Zicînd cătră preoţii cei de la bisêrica Domnului Dumnezeu atotţiitoriul şi cătră proroci: „Doară voiu întra în luna a cincea a sfinţirii, să plîng şi să mă postesc, precum am făcut în mulţi ani."

4. Şi fu cătră mine cuvîntul Domnului cel atotţiitoriul, zicînd:
5. „Zi cătră tot nărodul ţării şi cătră preoţi, grăind: «[51]Deaca aţi postit[52] sau aţi plîns în luna a cincea sau a şaptea 60 de ani, au doară ajun aţi ajunat mie?[50]

6. Şi de aţi mîncat şi aţi băut, au doară n-aţi mîncat voaoă şi aţi băut?
7. Au doară nu sînt acêstea cuvintele care le-au grăit Domnul cu mîna prorocilor celor dentîi, cînd era Ierusalimul cu sălăşluire şi cetăţile de pren prejurul lui se crăviiá şi munţii şi luncile era cu sălăşluiri?»"[53]

8. Şi fu cuvîntul Domnului cătră Zahariia, zicînd:

9. Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: „Judecată direaptă să judecaţi şi să faceţi milă şi să fiţi îndurători fieştecare cătră vecinul său.
10. [54]Şi pre văduve şi pre cei rămaşi de părinţi şi pre vinetici şi pre cei săraci să nu-i împresuraţi şi nimini să nu cugete rău fratelui său, nici să aibă vrajbă în inima sa.
11. Iar ei n-au vrut să bage în seamă, ce au dat dosul ca să nu socotească şi urechile lor le-au îngreuiat ca să nu audză.

12. Şi inimile lor le-au rînduit împonciş, ca să nu asculte lêgea[55] şi cuvintele care le-au trimes Domnul cel atotţiitoriul cu Duhul său prespre mîinile prorocilor, mai denainte. Şi au fost mînie mare de la Domnul cel atotţiitoriul.[56]

13. Şi au fost precum au grăit şi n-au ascultat: Aşa vor striga şi nu-i voiu asculta, zice Domnul cel atotţiitoriul.
14. Şi-i voiu duce ca în vifor întru toate limbile care nu le ştiu şi se va pustii ţara de dînşii, pentru că nu va fi cine să treacă şi să se întoarcă; şi au pus ţara cea aleasă întru pustiire."

Cap 8

1. Şi fu cuvîntul Domnului cel atotţiitoriul cătră mine, zicînd:[57]
2. Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: „Rîvnit-am Sionului şi Ierusalimului, cu rîvnă mare şi cu urgie mare i-am rîvnit."

3. Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: „Întorsu-m-am spre Sion şi voiu lăcui în mijlocul Ierusalimului şi se va chiema Ierusalimul *[866/2]* 'cetatea adeverinţei' şi muntele Domnului cel atotţiitoriul 'muntele cel sfînt'."
4. Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: „Încă vor mai şădea unchieşi şi mătuşi în uliţele Ierusalimului, ţiind cineşi toiag în mîinile sale, pentru

Versiunea modernă

Capitolul al 7-lea

1. Şi a fost [aşa]: într-al patrulea an al lui Darius, împăratul, a fost cuvîntul Domnului către Zaharia, în [ziua] a patra a lunii a opta, care este chaseleu.

2. Şi a[u] trimis la Baithel, Sarasar şi Arbeseer împăratul şi oamenii lui, ca să-l împace pe Domnul,

3. Spunînd către preoţii care erau în casa Domnului atotputernic şi către profeţii [de acolo], spunînd: „A intrat aici în luna a cincea ofranda sfinţită, după cum am făcut de destui ani."

4. Şi a fost cuvîntul Domnului oştirilor către mine zicînd:
5. „Către tot norodul ţării şi către preoţi, spunînd: «Dacă veţi posti ori vă veţi jelui tot într-a cincea ori a şaptea [zi] şi, iată, sînt [de-acum] şaptezeci de ani, oare pentru mine postiţi postul?
6. Şi dacă veţi bea ori veţi mînca, nu pentru voi veţi mînca şi veţi bea?
7. Nu sînt acestea cuvintele pe care le-a grăit Domnul prin profeţii de mai demult, cînd era Ierusalimul locuit şi înfloritor şi cetăţile din jurul lui şi înălţimile şi cîmpiile erau locuite?»"

8. Şi a fost cuvîntul Domnului către Zaharia, spunînd:
9. Acestea le spune Domnul atotputernic: „Judecată dreaptă să judecaţi şi milă şi îndurare să aveţi fiecare pentru fratele său.
10. Şi o văduvă şi un orfan şi un străin şi un sărac să nu asupriţi, iar răutatea fratelui său să nu şi-o amintească niciunul în inimile voastre.

11. Şi nu au ascultat să ia aminte şi au întors spatele cu sminteală şi urechile lor s-au îngroşat ca să nu audă.

12. Şi inima şi-au rînduit-o fără credinţă ca să nu asculte legea mea şi cuvintele, pe care le-a trimis Domnul atotputernic în Duhul său, prin profeţii de demult. Şi a fost urgie mare la Domnul atotputernic.

13. Şi va fi [aşa], după cum a spus şi nu l-au ascultat: Tot aşa vor striga şi nu voi asculta, spune Domnul atotputernic.
14. Şi îi voi scoate printre toate neamurile, pe care nu le-au cunoscut, iar ţara se va pustii în urma lor, de la cel ce trece şi de la cel ce nu se mai întoarce; şi au rînduit ţara aleasă spre nimicire."

Capitolul al 8-lea

1. Şi s-a rostit cuvîntul Domnului atotputernic, zicînd:
2. Aşa zice Domnul atotputernic: „Străşnic am iubit Ierusalimul şi Sionul, cu iubire străşnică şi mare, şi cu mînie mare l-am temut."

3. Aşa zice Domnul: „Şi am să mă întorc la Sion, şi am să mă sălăşluiesc în mijlocul Ierusalimului şi se va chema Ierusalimul 'cetatea cea adevărată', iar muntele Domnului atotputernic 'munte sfînt'."

4. Aşa zice Domnul atotputernic: „Iarăşi vor şedea bătrîni şi bătrîne pe uliţele Ierusalimului, fiecare ţinîndu-şi în mînă toiagul, din pricina

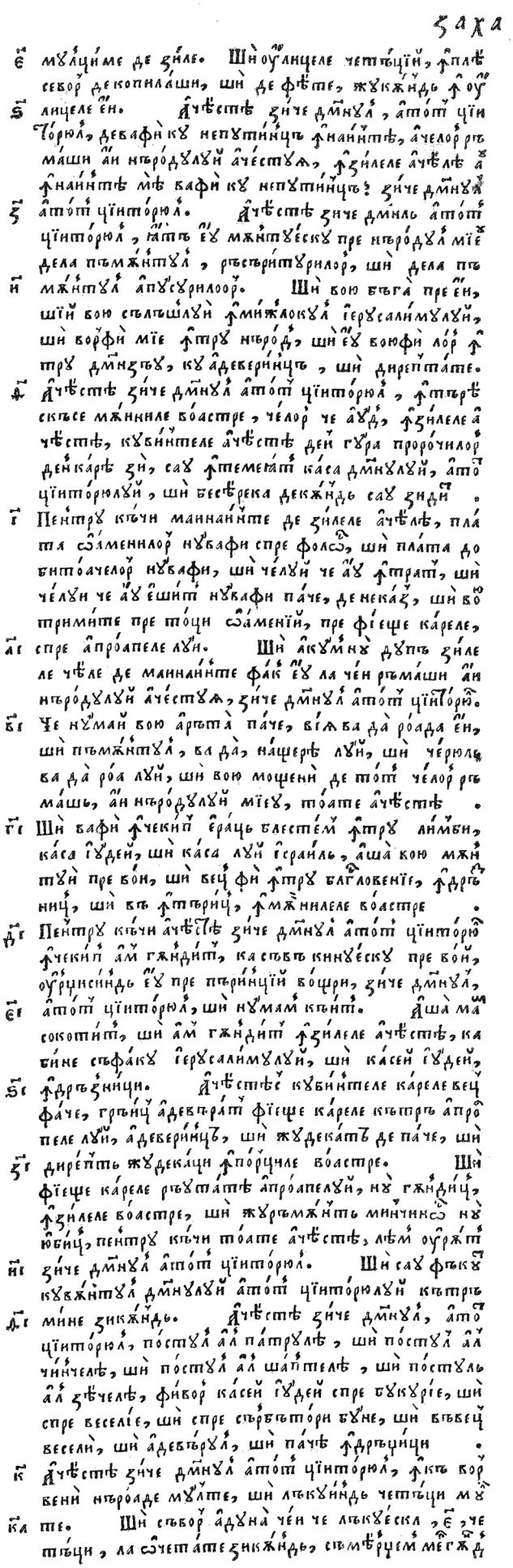

Biblia 1688, p. 609, col. 1

mulţime de zile.

5. Şi uliţele cetăţii împlea-se-vor de copilaşi şi de fête jucînd în uliţele ei.”

6. Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: „De va fi cu neputinţă înaintea acelor rămaşi ai nărodului acestuia, în zilele acêlea, au înaintea mea va fi cu neputinţă?”, zice Domnul atotţiitoriul.

7. Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: „Iată, eu mîntuiescu pre nărodul mieu de la pămîntul răsăriturilor şi de la pămîntul apusurilor.

8. Şi voiu băga pre ei şi-i voiu sălăşlui în mijlocul Ierusalímului şi vor fi mie întru nărod şi eu voiu fi lor întru Dumnezău cu adeverinţă şi direptate.”

9. Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: „Întărească-se mîinile voastre, celor ce aud, în zilele acêstea, cuvintele acêstea den gura prorocilor, den carea zi s-au întemeiat casa Domnului atotţiitoriului şi besêreca de cînd s-au zidit.

10. Pentru căci mai nainte de zilele acêlea plata oamenilor nu va fi spre folos şi plata dobitoacelor nu va fi şi celui ce au întrat şi celui ce au ieşit nu va fi pace, de necaz, şi voiu trimite pre toţi oamenii, pre fieştecarele spre aproapele lui.

11. Şi acum, nu după zilele cêle de mai nainte, fac eu la cei rămaşi ai nărodului acestuia, zice Domnul atotţiitoriul.

12. Ce numai voiu arăta pace! Viia va da roadă ei şi pămîntul va da naşterea lui şi ceriul va da roa lui şi voiu moşteni de tot celor rămaşi ai nărodului mieu toate acêstea.

13. Şi va fi în ce chip eraţi blestem întru limbi, casa Iúdei şi casa lui Israíl, aşa voiu mîntui pre voi şi veţi fi întru blagoslovenie! Îndrăzniţi şi vă întăriţi în mîinile[4] voastre!”

14. Pentru căci acêstea zice Domnul atotţiitoriul: „În ce chip am gîndit ca să vă chinuiescu pre voi, urgisind eu pre părinţii voştri, zice Domnul atotţiitoriul. Şi nu m-am căit.

15. Aşa m-am socotit şi am gîndit, în zilele acêstea, ca bine să facu Ierusalímului şi casei Iúdei. Îndrăzniţi!

16. Acêstea-s cuvintele carele veţi face: Grăiţi adevărat fieştecarele cătră aproapele lui, adeverinţă şi judecată de pace şi direpţ judecaţi în porţile voastre.

17. Şi fieştecarele răutatea aproapelui nu gîndiţi în zilele voastre şi jurămînt mincinos nu iubiţi, pentru căci toate acêstea le-am urît!”, zice Domnul atotţiitoriul.

18. Şi s-au făcut cuvîntul Domnului atotţiitoriului cătră mine, zicînd:

19. „Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: «Postul al patrulea şi postul al cincelea şi postul al şaptelea şi postul al zêcelea fi-vor casei Iúdei spre bucurie şi spre veselie şi spre sărbători bune şi vă veţi veseli. Şi adevărul şi pacea îndrăgiţi!»”

20. „Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: «Încă vor veni năroade multe şi lăcuind cetăţi multe.

21. Şi să vor aduna cei ce lăcuiesc[5] 5 cetăţi la o cetate, zicînd: ‘Să mêrgem mergînd /

Ms. 45, p. 720

mulţimea dzilelor.

5. Şi uliţile cetăţii împlea-să-vor de copilaşi şi de fetişoare jucînd întru uliţile lui."

6. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Dă va neputinţa înaintea acelor rămaşi a nărodului acestuia întru dzilele acêlea au înaintea mea va neputinţá?", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

7. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Iată, eu mîntuiesc pre nărodul mieu de la pămîntul răsăriturilor şi de la pămîntul apusurilor.

8. Şi voi băga pre ei şi voi sălăşlui întru mijlocul Ierusalim şi vor fi mie întru nărod şi eu voi fi lor întru Dumnedzău cu adevericiune şi dreptate."

9. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Întărească-să mîinile voastre, celor ce audu, întru dzilele acêstea, cuvintele acêstea dentru gura prorocilor, dentru care dzi s-au întemeliiat casa Domnului celui întrutotţiitor şi bisêrica de cînd s-au zidit.

10. Pentru căci mainte de dzilele acêlea plata oamenilor nu va fi *[720/2]* spre folos şi plata dobitoacelor nu va fi şi celui ce au întrat şi celui ce au ieşit nu va fi pace de la năcaz şi voi trimite pre toţi oamenii, pre fieştecarele preste aproapele lui.

11. Şi acum, nu după dzilele cêle de mai nainte, eu fac la cei rămaşi a nărodului acestuia, dzice Domnul cel întrutotţiitor.

12. Ce numai voi arăta pace! Viia va da roada ei şi pămîntul va da naşterile lui şi ceriul va da roa lui şi voi moşteni de tot celor rămaşi a nărodului mieu toate acêstea.

13. Şi va fi în ce chip eraţi blăstăm întru limbi, casa Iúdei şi casa Israil, aşa voi mîntui pre voi şi veţi fi întru blagoslovenie! Îndrăzniţi şi vă întăriţi întru mîinile voastre!"

14. Pentru căci acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „În ce chip am gîndit ca să vă chinuiesc pre voi, urgisind eu pre părinţii voştri, dzice Domnul cel întrutotţiitor. Şi nu m-am căit.

15. Aşa m-am socotit şi am gîndit, întru dzilele acêstea, ca bine să fac Ierusalímului şi casa Iúdei. Îndrăzniţi!

16. Acêstea-s cuvintele carele veţi face: [47]Grăiţi adevărat fieştecarele cătră aproapele lui adevericiune şi judeţ împăcător ⌊şi pre drept⌋ judecaţi întru porţile voastre.

17. Şi fieştecarele răotatea aproapelui nu gîndiţi întru dzilele voastre şi jurămîntul minciunos nu-l iubiţi, pentru căci toate acêstea le-am urît!", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

18. [48]Şi s-au făcut cuvîntul Domnului celui întrutotţiitor cătră mine, dzicînd:

19. „Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: «Postul al patrulea şi postul al cincilea şi postul al şaptelea şi postul al dzêcelea fi-or casei Iúdei spre bucurie şi spre veselie şi spre sărbători bune şi veţi veseli-vă. Şi adevărul şi pacea îndrăgiţi!»"

20. „Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: «Încă vor veni năroade multe şi lăcuind cetăţi multe.

21. Şi să vor aduna la un loc cei ce lăcuiesc una la o cetate, dzicînd: 'Să mêrgem mergînd

Ms. 4389, p. 866-87-67

mulţimea zilelor.

5. Şi uliţele cetăţii se vor umplea de copiii şi de copilele carii se vor juca pre uliţele ei."

6. Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: „De va slăbi înaintea rămăşiţei nărodului acestuia, în zilele acêlea, au doară înaintea mea va slăbi?", zice Domnul cel atotţiitoriul.

7. Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: „Iată, eu voiu mîntui pre nărodul mieu den pămîntul cel despre răsărit şi den pămîntul despre apus.

8. Şi voiu aduce în ţara lor şi se vor sălăşlui în mijlocul Ierusalimului şi vor fi mie nărod şi eu voiu fi lor Dumnezeu în adeverinţă şi în direptate."[58]

9. Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: „Să se întărească mîinile voastre, cestor ce auziţi acêste cuvinte, într-acêste zile, den gurile prorocilor, în zioa cêea ce se-au urzit casa Domnului cel atotţiitoriul ca să se zidească bisêrica.

10. Că mai nainte de acêle zile plata oamenilor n-au fost spre folos şi plata dobitoacelor n-au fost şi celui ce au întrat şi celui ce au ieşit nu i-au fost pace de grijă şi am trimes pre tot nărodul, pre fieştecarele împotriva vecinului său.

11. Iar acum, nu voiu face rămăşiţei nărodului acestuia, ca în zilele cêle mai denainte, zice Domnul cel atotţiitoriul.

12. Ce voiu arăta pace! Viia va da roada sa şi pămîntul va da răsărirea sa şi ceriul va da umedeala sa şi va moşteni rămăşiţa nărodului mieu acêstea toate.

13. Şi va fi de cum eraţi jurămînt[59] întru limbi, casa Iúdei şi casa lui Israil, aşa vă voiu şi mîntui şi veţi fi întru bună cuvîntare! Îndrăzniţi şi vi se întărească mîinile!"[60]

14. Că aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: „Cum am cugetat să vă fac rău, cînd m-au mîniiat părinţii voştri", zice Domnul cel atotţiitoriul. [15.] Şi nu mi-au fost milă.

15. Aşa m-am întors şi am cugitat, într-acêste zile, să fac bine Ierusalimului şi[61] Iúdei. Nu vă têmeţi!

16. Cuvintele care să le faceţi acêstea sînt: [62]Să grăiţi adeverinţă, cineşi *[867/1]* cătră vecinul său: adeverinţa şi judecata păcii să judecaţi în porţile voastre.

17. Şi nici unul să nu cugetaţi rău în inimile voastre vecinului vostru şi jurămîntul mincinos să nu-l iubiţi, că acêstea toate-m sînt urîte!", zice Domnul cel atotţiitoriul.

18. Şi fu cuvîntul Domnului cel atotţiitoriul cătră mine, zicînd:

19. „Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: «Postul al patrulea şi postul al cincilea şi postul al şaptelea şi postul al zêcelea va fi casei Iúdei de bucurie şi de veselie şi în praznice bune! Numai să iubiţi adeverinţa şi pacea!»"[63]

20. „Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: «Încă vor mai veni năroade multe şi cei ce lăcuiesc pren multe cetăţi.

21. [64]Şi se vor aduna cei ce lăcuiesc în 5 cetăţi într-o cetate, zicînd: 'Blămaţi să ne rugăm

Versiunea modernă

mulţimii zilelor [sale].

5. Iar uliţele cetăţii se vor umple de băieţei şi de fetiţe jucîndu-se pe uliţele ei."

6. Aşa zice Domnul atotputernic: „Căci de nu va fi cu putinţă în ochii celor rămaşi din poporul acesta în zilele acelea, oare nici în ochii mei nu va fi cu putinţă?" zice Domnul atotputernic.

7. Aşa zice Domnul atotputernic: „Iată, eu am să îmi mîntui poporul meu din ţara de la răsărit şi din ţara de la apus.

8. Şi am să-i aduc şi am să-i aşez în mijlocul Ierusalimului, şi-mi vor fi mie popor, iar eu le voi fi lor Dumnezeu întru adevăr şi întru dreptate."

9. Aşa zice Domnul atotputernic: „Să se-ntărească braţele voastre, ale celor ce ascultaţi în zilele acestea cuvintele acestea din gura profeţilor, din ziua cînd s-a întemeiat casa Domnului atotputernic şi templul de cînd s-a clădit.

10. Căci pînă în zilele acelea plata oamenilor nu le va fi de folos, iar plata dobitoacelor nu se va afla, iar pentru cel ce iese şi pentru cel ce intră nu se va găsi odihnă din pricina strîmtorării şi am să-i asmuţesc pe toţi oamenii, pe fiecare împotriva aproapelui lui.

11. Iar acum, nu mă port cu cei rămaşi din poporul acesta, precum în zilele de mai înainte, zice Domnul atotputernic.

12. Ci mai degrabă am să [le] arăt pace! Viţa-de-vie îşi va da rodul ei şi pămîntul îşi va da recoltele lui şi cerul îşi va da roua lui, iar eu îi voi face pe cei rămaşi din poporul meu stăpîni peste toate acestea.

13. Şi aşa va fi după cum aţi fost ca un blestem printre neamuri, casă a lui Iuda şi casă a lui Israel, tot aşa am să vă mîntuiesc şi veţi ajunge ca o binecuvîntare! Prindeţi curaj şi întăriţi-vă braţele voastre!"

14. Căci aşa zice Domnul atotputernic: „După cum m-am socotit să vă nenorocesc în vremea cînd m-au înfuriat părinţii voştri, zice Domnul atotputernic. Şi nu m-am răzgîndit.

15. Tot aşa sînt gata şi mă socotesc în zilele acestea să fac bine Ierusalimului şi casei lui Iuda. Prindeţi curaj!

16. Acestea sînt lucrurile pe care le veţi face: Spuneţi adevărul fiecare către aproapele său şi judecată paşnică judecaţi pe la porţile voastre.

17. Şi fiecare [din voi] răutatea aproapelui vostru nu o luaţi în seamă în inimile voastre, iar jurămîntul mincinos să nu-l îndrăgiţi, căci toate acestea eu le-am urît!", zice Domnul atotputernic.

18. Şi s-a rostit cuvîntul Domnului atotputernic către mine, zicînd:

19. „Aşa zice Domnul atotputernic: «Postul al patrulea şi postul al cincilea şi postul al şaptelea şi postul al zecelea au să-i fie casei lui Iuda spre bucurie şi spre veselie şi drept sărbători bune şi vă veţi veseli, iar adevărul şi pacea le veţi îndrăgi!»"

20. „Aşa zice Domnul atotputernic: «Iarăşi au să vină popoare multe şi locuitori din cetăţi multe.

21. Şi se vor aduna locuitori din cinci cetăţi într-o singură cetate, zicînd: 'Haideţi să mergem să ne rugăm la

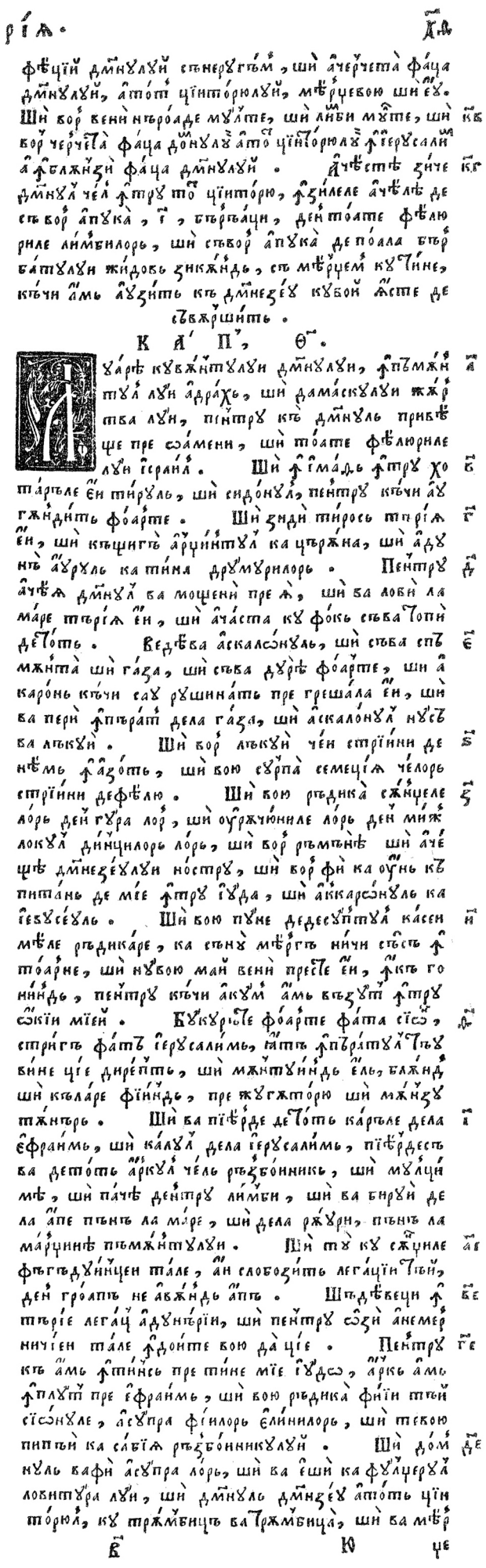

Biblia 1688, p. 609, col. 2

fêţii Domnului să ne rugăm şi a cerceta faţa Domnului atotţiitoriului!' Mêrge-voiu şi eu!»

22. Şi vor veni năroade multe şi limbi multe şi vor cerceta faţa Domnului atotţiitoriului în Ierusalim a îmblînzi faţa Domnului."

23. „Acêstea zice Domnul cel întrutotţiitoriu: «În zilele acêlea, de să vor apuca 10 bărbaţi, den toate fêliurile limbilor şi să vor apuca de poala bărbatului jidov, zicînd: 'Să mêrgem cu tine, căci am auzit că Dumnezeu cu voi iaste desăvîrşit!'»"

Cap 9

1. Luarea cuvîntului Domnului în pămîntul lui Adráh şi Damáscului — jîrtva lui, pentru că Domnul privêşte pre oameni şi toate fêliurile lui Israíl.

2. Şi în Imáth, întru hotarăle ei, Tírul şi Sidónul, pentru căci au gîndit foarte.

3. Şi zidi Tíros tăriia ei şi cîştigă argintul ca ţărîna şi adună aurul ca tina drumurilor.

4. Pentru acêea Domnul va moşteni pre ea şi va lovi la mare tăriia ei, şi aceasta cu foc să va topi de tot.

5. Vedea-va Ascalónul şi să va spămînta şi Gáza şi să va durea foarte şi Acarón, căci s-au ruşinat pre greşala ei; şi va pieri împărat de la Gáza şi Ascalónul nu să va lăcui.

6. Şi vor lăcui cei striini de neam în Azót şi voiu surpa semeţiia celor striini de fêliu.

7. Şi voiu rădica sîngele lor den gura lor şi urîciunile lor den mijlocul dinţilor lor şi vor rămînea şi aceştia Dumnezeului nostru şi vor fi ca un căpitan de mie întru Iúda şi Accarónul ca Ievuséul.

8. Şi voiu pune dedesuptul casei mêle rădicare, ca să nu meargă, nici să să întoarne, şi nu voiu mai veni preste ei încă gonind, pentru căci acum am văzut întru ochii miei.

9. Bucură-te foarte, fata Sion! Strigă, fată Ierusalím! Iată împăratul tău vine ţie, direpţ şi mîntuind el, blînd şi călare fiind pre jugătoriu şi mînzu tînăr.

10. Şi va piêrde de tot carăle de la Efraím şi calul de la Ierusalím, piêrde-să-va de tot arcul cel războinic şi mulţimea şi pacea dentru limbi şi va birui de la ape pînă la mare şi de la rîuri pînă la marginea pămîntului.

11. Şi tu, cu sîngile făgăduinţei tale, ai slobozit legaţii tăi den groapă, neavînd apă.

12. Şădea-veţi în tărie legaţi adunării. Şi pentru o zi a nemerniciei tale, îndoite voiu da ţie.

13. Pentru că am întins pre tine mie, Iúdo, arc am împlut pre Efraím, şi voiu rădica fiii tăi, Siónule, asupra fiilor elinilor şi te voiu pipăi ca sabiia războinicului.

14. Şi Domnul va fi asupra lor şi va ieşi ca fulgerul lovitura lui şi Domnul Dumnezeu atotţiitoriul cu trîmbiţă va trîmbiţa şi va mêr- //

Ms. 45, p. 720-721

fêţei *[721/1]* Domnului să ne rugăm şi a cerca[49] faţa Dumnedzăului celui întrutotţiitor!' Mêrge-voi şi eu!»[50]

22. Şi vor veni năroade multe şi limbi multe şi vor cerceta faţa Domnului celui întrutotţiitor în Ierusalim, a îmblîndzi faţa Domnului."

23. „Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: «Întru dzilele acêlea, de să vor apuca 10 bărbaţi dentru toate limbile fêliurilor[51] şi să vor apuca de pohrabul[52] a bărbatului jidov, dzicînd: 'Să mêrgem cu tine, pentru căci am audzit că Dumnedzău cu voi iaste ⌊desăvîrşit⌋!'»"

Cap 9

1. Luarea cuvîntului Domnului întru pămîntul Adrah şi Damascu — jirtva lui, pentru căci Domnul privêşte pre oameni şi toate fêliurile lui Israil.

2. Şi au învăţat întru hotarăle lor, Tírul şi Sidónul, pentru căci au gîndit foarte.

3. Şi zidí Tírul tăriia ei[53] şi cîştigá argint ca lutul şi au adunat aurul ca tina drumurilor.

4. Pentru acêea Domnul va moşteni pre ea şi va lovi la maare tăriia ei, şi aceasta cu foc să va topi de tot.

5. Vedea-va Ascalónul şi să va tême[54] şi Gáza şi să va durea foarte şi Accarónul, căci s-au ruşinat pre greşala ei şi va pieri împărat de la Gáza şi Ascalónul; nu să va lăcui.

6. Şi vor lăcui cei striini de neam[55].

7. Şi voi rădica sîngele lor dentru rostul lor şi uriciunile lor den mijlocul dinţilor lor şi vor rămînea şi aceşte Dumnedzăului nostru şi vor fi ca unul prestă mie întru Iúda şi Accaron ca Ievuseul.

8. Şi voi pune dedesuptu casei mêle rădicare, ca să nu margă, nici să să întoarne, şi nu va mai veni preste ei nu încă gonind, pentru căci acum am văzut cu ochii miei.

9. [56]Bucură-te foarte, fată Sion! Strigă, fată Ierusalim! [57]Iată, împăratul tău vine ţie, drept şi mîntuind el, blînd şi călare fiind preste jugător şi mînz tînăr.

10. Şi va pîrde de tot carăle de la Efraim şi calul de la Ierusalim, pîrde-să-va de tot arcul războinic şi mulţime şi pace dentru limbi şi va birui de la ape pînă la maare şi de la rîuri pren loviturile pămîntului.

11. Şi tu, cu sîngele făgăduinţei tale, ai slobozit legaţii *[721/2]* tăi den lac, neavînd apă.

12. Şădea-veţi întru tării legaţi ai adunării şi pentru o zi a nemerniciei tale, îndoite voi da ţie.

13. Pentru căci am întins pre tine mie, Iúdo, arcu am împlut pre Efraim şi voi rădica fiii tăi, Sion, prestă fiii elinilor şi te voi pipăi ca sabiia războinicului.

14. Şi Domnul va fi prestă înşii şi va ieşi ca fulgerul lovitura lui şi Domnul Dumnedzău cel întrutotţiitor cu trîmbiţă va trîmbiţa şi va mêr-

Ms. 4389, p. 867

fêţei Domnului celui atotţiitoriul şi să cercăm pre Domnul cel atotţiitoriul!' Mêrge-voiu, dară, şi eu!»

22. Şi va veni năred mult şi limbi multe să cêrce faţa Domnului cel atotţiitoriul în Ierusalim şi să se curăţească înaintea Domnului atotţiitoriul."

23. „Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: «În zilele acêlea se vor apuca 10 oameni dentru toate neamurile[65] de limbi şi se vor apuca de[66] haina unui bărbat jidov, zicînd: 'Să mêrgem cu voi, că am auzit că iaste Dumnezeu cu voi!'»"

Cap 9

1. Socotinţa cuvîntului Domnului în ţara Adráhului şi a Damascului — jărtva lui, că Domnul caută pre oameni şi pre toată seminţiia lui Israil.[67]

2. Că Emáthul în hotarăle sale şi Tírul şi Sidonul au luat lor înţelepciune foarte.

3. Şi au zidit Tírul cúla sa şi au agonisit argint ca lutul şi aur ca tina de pre drum.

4. Pentr-acêea Domnul îl va moşteni şi va potopi în mare tăriia lui şi acêlea le va mînca focul.

5. Vedea-va Ascalónul şi se va tême şi Gáza şi o va cuprinde durêre foarte mare şi Ascarónul[68], că se-au ruşinat nădêjdea lui; şi va pieri împăratul den Gáza şi Ascalónul nu se va moşteni.

6. Şi se vor sălăşlui cei de alt neam în Azot şi voiu pîrde trufiia filistimlênilor.

7. Şi voiu lua sîngele lor den gura lui şi uriciunea lor den mijlocul dinţilor lui şi va rămînea acesta Dumnezeului nostru şi va fi ca un serdar în casa Iúdei şi Ascarónul[69] ca Ervusei.[70]

8. Şi voiu pune dedăsuptul ca- *[867/2]* sei mêle înălţare, ca să nu treacă, nici să se întoarcă şi[71] de-acii nu va mai[72] mêrge spre dînsa gonaciu, că acum am văzut cu ochii miei.

9. Bucură-te foarte, fata Sionului! Mărturisêşte, fata Ierusalimului! Iată, împăratul tău[73] vine ţie, direpţ şi mîntuitoriu acela blînd[74] şi călare pre cel înhămător[75] şi pre mînz tînăr.

10. Şi va pîrde carăle den Efraim şi caii den Ierusalim, concenise-va arcul războiului şi va zice pace limbilor şi va stăpîni de la ape pînă la mare şi de la rîuri pînă la marginile pămîntului.[76]

11. Iar tu, în sîngele făgăduinţei tale, ai trimes pre cei legaţi ai tăi den groapa, carea n-are apă.

12. Şădeţi în tării[77] legaţii soborului[78] şi pentru o zi a venirei tale voiu plăti ţie îndoit.

13. Pentru că te-am încordat pre tine, Iudo, mie, ca un arc umplut-am pre Efraim şi voiu rîdica pre feciorii tăi, Sionule, asupra feciorilor ellinilor şi te voiu pune ca pre o sabie a celui viteaz.

14. Şi Domnul se va arăta spre dînsa şi va ieşi ca fulgerul sigeata lui şi Domnul Dumnezeu cel atotţiitoriul va trîmbiţa cu trîmbiţa şi va mêr-

Versiunea modernă

faţa Domnului şi să căutăm faţa Domnului atotputernic!' Eu însumi am să mă duc!»

22. Şi au să vină popoare multe şi neamuri multe să cate faţa Domnului atotputernic la Ierusalim şi să îmbuneze faţa Domnului."

23. „Aşa zice Domnul atotputernic: «În zilele acelea, dacă vor apuca zece bărbaţi din toate limbile neamurilor şi vor apuca de poala [hainei] unui bărbat iudeu, zicînd: 'O să mergem cu tine, căci am auzit că Domnul este cu voi!'»"

Capitolul al 9-lea

1. Prevestirea cuvîntului Domnului în ţara Sedrach şi[-n ţara] Damascului e jertfa lui, căci Domnul îi păzeşte pe oameni şi toate triburile lui Israel.

2. Şi Emathul între hotarele sale, Tyrul şi Sidonul, căci s-au înţelepţit foarte.

3. Şi şi-a clădit Tyrul zid de întărire şi şi-a strîns comoară, argint cît praful şi aur cît noroiul de pe drumuri.

4. De aceea Domnul se va-nstăpîni asupră-i şi va nărui în mare puterea ei, iar ea în flăcări va fi mistuită.

5. Va vedea Ascalonul şi se va-nfricoşa şi Gaza şi se va-ndurera foarte şi Accaronul, căci a ajuns de ruşine cu greşeala sa; şi va pieri regele din Gaza, iar Ascalonul nu va mai fi locuit.

6. Şi vor locui străinii în Azotos şi am să nimicesc semeţia celor de alt neam.

7. Şi am să smulg sîngele lor din gura lor şi urîciunile lor dintre dinţii lor şi va rămîne şi acesta pentru Dumnezeul nostru şi vor fi ca o căpetenie peste o mie în Iuda, iar Accaronul precum Iebuseul.

8. Şi am să-mi pun la casa mea ridicătură, să nu mai treacă şi să nu se mai întoarcă; şi nimeni nu va mai veni-mpotriva lor gonindu-i, pentru că acum eu [i]-am văzut cu ochii mei.

9. Bucură-te foarte, fiică a Sionului! Dă de veste, fiică a Ierusalimului! Iată, împăratul tău îţi vine, drept şi mîntuitor este el, blînd şi călare pe un asin şi pe-un mînz tînăr.

10. Şi va nimici carele din Efraim şi călărimea din Ierusalim şi va fi nimicit arcul războinic şi mulţime [va fi] şi pace între neamuri şi va stăpîni el peste ape pîn' la mare şi peste rîuri, la capătul pămîntului.

11. Iar tu, cu sîngele legămîntului, i-ai trimis pe prinşii tăi din puţul fără apă.

12. Veţi şedea în întăritură voi cei prinşi ai adunării şi pentru fiecare zi a pribegiei tale îţi voi plăti de două ori pe atîta.

13. Căci eu te-am încordat pe tine, Iuda, ca pe arcul meu, l-am umplut pe Efraim; şi-am să-i ridic pe-ai tăi copii, Sioane, asupra copiilor elinilor, şi-am să te strîng [în pumn] ca sabia unui războinic.

14. Şi Domnul se va ridica împotriva lor şi-[i] va ţîşni ca fulgerul săgeata şi Domnul atotputernic din trîmbiţă va trîmbiţa şi va por-

Biblia 1688, p. 610, col. 1

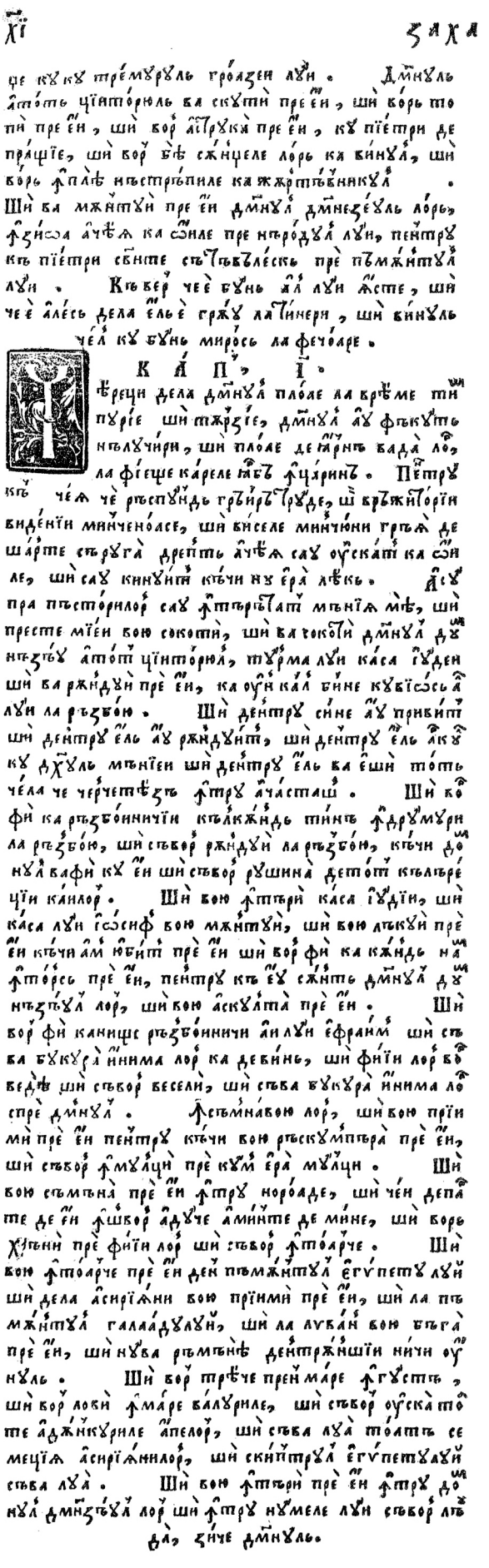

ge cu cutremurul groazei lui.

15. Domnul atotţiitoriul va scuti pre ei şi vor topi pre ei şi vor astruca pre ei cu pietri de praştie şi vor bea sîngele lor ca vinul şi vor împlea năstrăpile ca jîrtăvnicul.

16. Şi va mîntui pre ei Domnul Dumnezeul lor în zioa acêea, ca oile, pre nărodul lui, pentru că pietri svinte să tăvălesc pre pămîntul lui.

17. Că verice e bun al lui iaste şi ce e ales, de la el e, grîu la tineri şi vinul cel cu bun miros la fecioare!

Cap 10

1. Cêreţi de la Domnul ploaie la vrême, timpurie şi tîrzie. Domnul au făcut năluciri şi ploaie de iarnă va da lor, la fieştecarele iarbă în ţarină.

2. Pentru că ceia ce răspund grăiră trude şi vrăjitorii, videnii mincenoase şi visele, minciuni grăia, deşarte să ruga. Drept acêea s-au uscat ca oile şi s-au chinuit, căci nu era leac.

3. Asupra păstorilor s-au întărîtat mîniia mea şi preste miei voiu socoti. Şi va socoti Domnul Dumnăzău atotţiitoriul turma lui, casa Iúdei, şi va rîndui pre ei ca un cal binecuvios al lui la războiu.

4. Şi dentru sine au privit şi dentru el au rînduit şi dentru el — arcul cu duhul mîniei şi dentru el va ieşi tot cela ce cercetează întru acêstaşi.

5. Şi vor fi ca războinicii călcînd tină în drumuri la războiu şi să vor rîndui la războiu, căci Domnul va fi cu ei şi să vor ruşina de tot călăreţii cailor.

6. Şi voiu întări casa Iúdii şi casa lui Iósif voiu mîntui şi voiu lăcui pre ei, căci am iubit pre ei, şi vor fi ca cînd n-am întors pre ei, pentru că eu sînt Domnul Dumnăzăul lor şi voiu asculta pre ei.

7. Şi vor fi ca nişte războinici ai lui Efraím şi să va bucura inima lor ca de vin şi fiii lor vor vedea şi să vor veseli şi să va bucura inima lor spre Domnul.

8. Însămna-voiu lor şi voiu priimi pre ei, pentru căci voiu răscumpăra pre ei şi să vor înmulţi precum era mulţi.

9. Şi voiu sămăna pre ei întru noroade şi cei departe de ei îşi vor aduce aminte de mine şi vor hrăni pre fiii lor şi să vor întoarce.

10. Şi voiu întoarce pre ei den pămîntul Eghípetului şi de la asiriêni voiu priimi pre ei şi la pămîntul Galaádului şi la Liván voiu băga pre ei şi nu va rămînea dentr-înşii nici unul.

11. Şi vor trêce pren mare îngustă şi vor lovi în mare valurile şi să vor usca toate adîncurile apelor şi să va lua toată semeţiia asiriênilor şi schiptrul Eghípetului să va lua.

12. Şi voiu întări pre ei întru Domnul Dumnezăul lor şi întru numele lui să vor lăuda, zice Domnul. /

Ms. 45, p. 721-722

ge cu cutremurul groazei lui.

15. Domnul cel întrutotţiitor va scuti lor şi vor topi pre ei şi vor astruca pre ei cu pietri de praştie şi vor bea sîngele lor ca vinul şi vor împlea măstrăpile ca jirtăvnicul.

16. Şi va mîntui pre ei Domnul Dumnedzăul lor întru dzua acêea, ca oile nărodul lui, pentru căci pietri sfinte să tăvălesc prestă pămîntul lui.

17. Căci ce-i bun de la[58] elu-i[59] şi ce-i ales[60] ⌊de la⌋ elu-i, grîu la tinerei şi vin ce bine mirosêşte la ficioare!

Cap 10

1. Cêreţi de la Domnul ploaia la ceas, timpurie şi tîrzie. Domnul au făcut năluciri şi ploaie de iarnă da-va lor la fieştecarele iarbă în ţarină.

2. Pentru căci ceia ce răspund grăiră trude şi vrăjitórii vederi minciunoase şi visurile, minciuni grăiia, dăşarte să ruga. Pentru acêea s-au uscat ca oile şi s-au chinuit, căci nu era leac[61].

3. Preste păstori s-au întărîtat mîniia mea şi preste miei voi socoti. Şi va socoti Domnul ⌊Dumnedzău⌋ cel întrutotţiitor turma lui, casa Iúdei, şi va rîndui pre ei ca un cal binecuvios al lui întru războiu.

4. Şi dentru sine au privit şi dentru el au rînduit şi dentru el — arcul, duhul mîniei, ⌊şi⌋ dentru el va ieşi tot cela ce cercetează întru aceastaşi[62].

5. Şi vor fi ca nişte[63] războinici călcînd tină întru drumuri la războiu şi să vor rîndui de războiu[64], căci Domnul — împreună cu ei şi să vor de tot ruşina călăreţii cailor.

6. Şi voi întări casa Iúdei şi casa lui Iosif voi mîntui şi voi lăcui pre ei căci am îndrăgit pre ei şi vor fi în ce chip cînd nu am înturnat pre ei, pentru căci eu — *[722/1]* Domnul Dumnedzăul lor şi voi asculta lor.

7. Şi vor fi ca nişte războinici a lui Efraim şi să va bucura inima lor ca întru vin şi fiii lor vor vedea şi să vor veseli şi să va bucura inima lor pre Domnul.

8. Însemna-voi lor şi voi priimi pre ei, pentru căci voi răscumpăra pre ei şi să vor înmulţi în vrême ce[65] era mulţi.

9. Şi voi sămăna pre ei întru năroade şi cei departe ⌊de ei⌋ pomeni-vor pre mine şi vor hrăni fiii lor şi să vor înturna.

10. Şi voi întoarce pre ei dentru pămîntul Eghíptului şi de la assiriêni voi priimi pre ei şi la pămîntul Galaad şi la Livan voi băga pre ei şi nu va rămînea dentru ei nici unul.

11. Şi vor trêce în mare îngustă şi vor lovi întru maare valuri şi să vor usca toate adîncurile apelor şi să va lua toată semeţiia assiriênilor şi buzduganul Eghiptului să va lua de acoló.

12. Şi voi întări pre ei întru Domnul Dumnedzăul lor şi întru numele lui vor arde de tot, dzice Domnul.

Ms. 4389, p. 867-868

ge în sunetul groazei sale.

15. Domnul cel atotţiitoriul îi va apăra şi-i vor mînca şi-i vor azvîrli cu pietri de praştie şi sîngele lor îl vor bea ca nişte vin şi vor umplea năstrăpile de undelemn şi ca altariul.

16. Şi-i va mîntui Domnul Dumnezeul lor în zioa acêea, ca oile nărodul lui, că pre pămîntul lui se vor tăvăli pietri sfinte.

17. Dară ce iaste cel bun[79] al lui şi ce iaste cel frumos al lui, fără[80]numai grîul celor tineri[81] şi vinul cel cu miros frumos fêtelor!

Cap 10

1. Cêreţi de la Domnul ploaie în vreme timpurie şi tîrzie. Şi Domnul au făcut ospăţul năluciriı şi va da lor ploaie de iarnă şi fieştecăruia iarbă la cîmp.[82]

2. Că ceia ce răspund au grăit ostenêle şi vrăjitorii vederi mincinoase şi vise mincinoase grăia şi în zadar îmblînziia. Pentr-acêea se-au luat ca nişte oi, întîmplatu-li-se-au răotate, că nu era cine să le tămăduiască.

3. Mîniiatu-se-au urgiia mea asupra păstorilor şi spre miei miei voiu cerceta, că va cerceta Domnul cel atotţiitoriul turma sa, casa Iudei, şi o va pune ca calul cuviinţa lui la *[868/1]* războiu.[83]

4. Dentru sine au căutat şi dentru sine au rînduit şi dentru sine — arcul, în duhul urgiei mêle, dentr-însul va ieşi tot cel ce va goni într-acelaşi.

5. Şi vor fi ca vitêjii cei ce calcă tina pre drumuri la războiu şi se vor şiregui, că Domnul va fi cu dînşii şi se vor ruşina[84] cei călăreţi de pre cai.

6. Şi voiu întări casa Iúdei şi casa lui Iósif o voiu mîntui şi o voiu sălăşlui şi-i voiu întoarce, că-m iaste milă de dînşii, că eu sînt Domnul Dumnezeul lor şi-i voiu asculta.

7. Şi vor fi ca nişte vitêji ai lui Efraim şi se va veseli inima lor ca de vin şi vor vedea pre feciorii lor şi se vor bucura şi se va veseli inima lor în Domnul.[85]

8. Spune-le-voiu şi-i voiu lua şi se vor înmulţi precum au fost şi mai nainte mulţi.

9. Şi-i voiu sămîna în năroade şi cei de dăparte-şi vor aduce aminte de mine şi vor hrăni[86] pre feciorii lor şi se vor întoarce.

10. Şi-i voiu aduce den ţara Eghípetului şi-i voiu lua den Assiriia şi-i voiu aduce în Galaad şi în Livan şi niciunul dentr-înşii nu va rămînea.[87]

11. Şi vor trêce pren marea[88] cea strimtă şi vor lovi valurile în mare şi vor usca toate adîncurile rîurilor şi se va strica toată trufiia assirienească şi schiptrul[89] Eghípetului se va lua.

12. Întări-i-voiu întru Domnul Dumnezeul lor şi întru numele lui se vor lăuda, zice Domnul.

Versiunea modernă

ni tălăzuind amenințarea sa.

15. Domnul atotputernic îi va apăra pe ei și îi vor mistui și-i vor zdrobi cu pietrele din prăștii și au să-i bea cu totul precum vinul și au să [se] umple precum vasele altarului.

16. Și-i va scăpa pe ei Domnul în ziua aceea, ca niște oi poporul său, căci pietre sfinte s-or rostogoli prin țara sa.

17. Că de se află ceva bun al său și dacă e ceva ales la el, grîu [s-o găsi] pentru flăcăi și vin înmiresmat pentru fecioare!

Capitolul al 10-lea

1. Cereți de la Domnul ploaie la vreme, timpurie și târzie. Domnul a făcut să se arate semne și ploaie de iarnă are să le dea lor, la fiecare iarbă pe ogor.

2. Căci ghicitorii au prevestit necazuri și prezicătorii vedenii mincinoase și visuri mincinoase pomeneau și cu deșertăciuni [vă] mîngîiau. De aceea au fost izgoniți ca oile și au suferit, că nu se afla vindecare.

3. Împotriva păstorilor s-a îndîrjit mînia mea, și mieilor am să le port de grijă; și se va îngriji Domnul Dumnezeul cel atotputernic de turma sa, casa lui Iuda, și-i va face pe ei precum un cal de mult folos lui în război.

4. Și din sine a privit și din sine a rînduit și din sine arcul cu mînie; din el va ieși tot cel ce-o izgoni întru însul.

5. Și vor fi precum luptătorii ce calcă noroiul de pe drumuri la vreme de război și s-or lupta, căci Domnul e cu dînșii și se vor ruși na acei ce sînt pe cai călări.

6. Și am să întăresc casa lui Iuda și casa lui Iosif am s-o mîntuiesc și am să-i așez pe ei, căci i-am iubit pe ei, și-or fi de parcă niciodată nu i-am lepădat pe ei, căci eu sînt Domnul Dumnezeul lor și am să-i ascult pe ei.

7. Și vor fi precum luptătorii lui Efraim și se va bucura inima lor ca de vin, iară copiii lor au să ia aminte și se vor veseli și se va bucura inima lor în Domnul.

8. Am să le fac lor semn și-am să-i primesc pe ei, căci am să îi răscumpăr pe ei și se vor înmulți după cum erau de mulți.

9. Și am să-i semăn printre popoare și cei ce-s departe își vor aminti de mine, își vor crește copiii și se vor întoarce.

10. Și am să-i întorc pe ei din țara Egiptului și dintre asirieni am să-i primesc din nou pe ei și în ținutul Galaadului și în Liban am să-i duc pe ei și n-o rămîne dintre ei nici măcar unul singur.

11. Și-or trece prin marea cea strîmtă și-au să izbească-n mare valurile și vor seca toate adîncurile rîurilor și va lua sfîrșit toată semeția asirienilor, iar sceptrul Egiptului va pieri fără urmă.

12. Și îi voi întări pe ei în Domnul Dumnezeul lor și în numele lui se vor mîndri, zice Domnul.

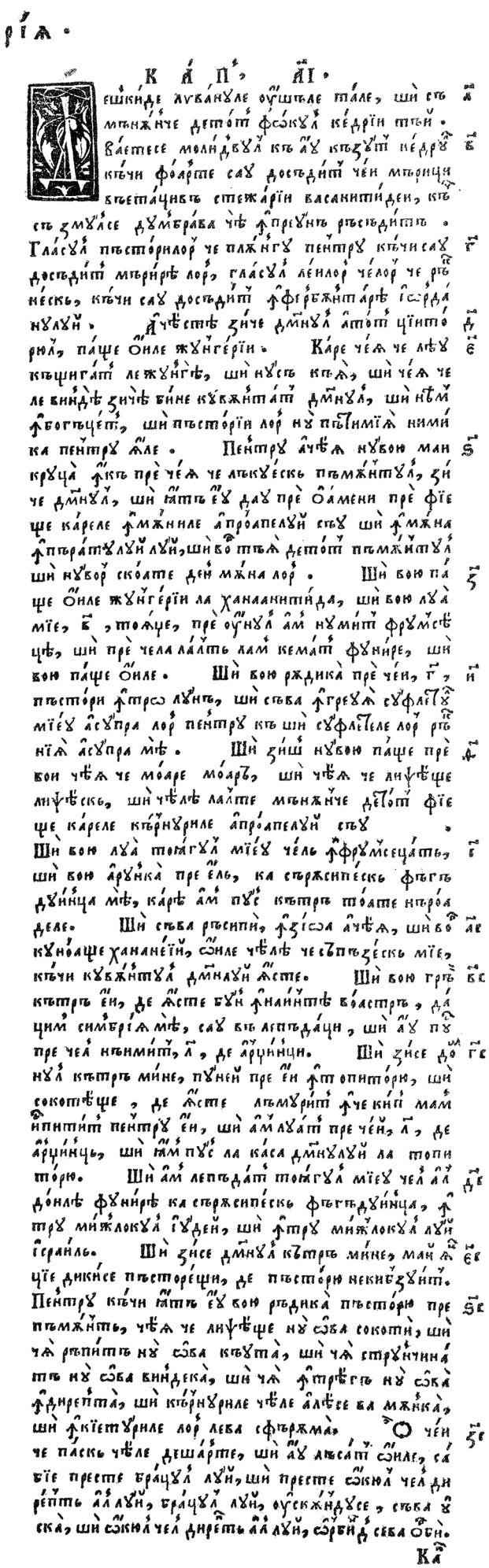

Biblia 1688, p. 610, col. 2

Cap 11

1. Deşchide, Livánule, uşăle tale şi să mănînce de tot focul chedrii tăi!

2. Vaiete-se molidvul, că au căzut chedrul, căci foarte s-au dosădit cei măriţi! Văietaţi-vă, stejarii Vasanitídei, căci să zmulse dumbrava cea împreună răsădită!

3. Glasul păstorilor ce plîngu, pentru căci s-au dosădit mărirea lor, glasul leilor celor ce răcnesc, căci s-au dosădit înfierbîntarea Iordánului.

4. Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: „Paşte oile jungherii,

5. Care ceia ce le-au cîştigat le junghea şi nu să căia; şi ceia ce le vindea zicea: «Binecuvîntat — Domnul şi ne-am îmbogăţit!» Şi păstorii lor nu pătimiia nimica pentru iale.

6. Pentru acêea nu voiu mai cruţa încă pre ceia ce lăcuiesc pămîntul, zice Domnul şi, iată, eu dau pre oameni, pre fieştecarele în mînile aproapelui său şi în mîna împăratului lui şi vor tăia de tot pămîntul şi nu vor scoate den mîna lor.

7. Şi voiu paşte oile jungherii la Hanaanitída. Şi voiu lua mie 2 toiêge, pre unul am numit ‘frumsêţea’ şi pre celalalt l-am chemat ‘funire’; şi voiu paşte oile.

8. Şi voiu rîdica pre cei 3 păstori într-o lună şi să va îngreuia sufletul mieu asupra lor, pentru că şi sufletele lor răcniia asupra mea.

9. Şi ziş: Nu voiu paşte pre voi! Cêea ce moare, moară, şi cêea ce lipsêşte, lipsească, şi cêlealalte mănînce de tot fieştecarele cărnurile aproapelui său!”

10. Şi voiu lua toiagul mieu ‘cel înfrumseţat’ şi voiu arunca pre el, ca să rîsipesc făgăduinţa mea carea am pus cătră toate năroadele.

11. Şi să va răsipi în zioa acêea şi vor cunoaşte hananeii oile cêlea ce să păzesc mie, căci cuvîntul Domnului iaste.

12. Şi voiu grăi cătră ei: De iaste bun înaintea voastră, daţi-mi simbriia mea sau vă lepădaţi! Şi au pus pre cel năimit 30 de arginţi.

13. Şi zise Domnul cătră mine: „Pune-i pre ei în topitoriu şi socotêşte de iaste lămurit în ce chip m-am ispitit pentru ei!” Şi am luat pre cei 30 de arginţi şi i-am pus la casa Domnului, la topitoriu.

14. Şi am lepădat toiagul mieu cel al doilea ‘funirea’, ca să rîsipesc făgăduinţa întru mijlocul Iúdei şi întru mijlocul lui Israíl.

15. Şi zise Domnul cătră mine: „Mai ia-ţi ţie dichise păstoreşti, de păstoriu nechibzuit!

16. Pentru căci, iată, eu voiu rădica păstoriu pre pămînt; cêea ce lipsêşte nu o va socoti şi cea răpită nu o va căuta şi cea struncinată nu o va vindeca şi cea întreagă nu o va îndirepta şi cărnurile cêle alêse va mînca şi închieturile lor le va sfărîma.

17. O, cei ce pasc cêle deşarte, şi au lăsat oile! Sabie — preste braţul lui şi preste ochiul cel direpţ al lui! Braţul lui uscîndu-se să va usca şi ochiul cel direpţ al lui orbind se va orbi!” //

Ms. 45, p. 722

Cap 11

1. Dăşchide, Livánul, uşile tale şi să mănince de tot foc chedrii tăi!

2. Vaiete-să fisticul, pentru căci au căzut chedrul, căci ⌊mare⌋ măriţii au dosădit! Văietaţi-vă, ştejari a Vasanítidei, căci să zmulse dumbrava cea împreună roditǎ!

3. Glas a păstorilor celor ce plîng, pentru căci dosăditu-s-au mărimea lor, glas a celor ce răcnesc lei, pentu căci s-au dosădit înhierbînzările Iordánului.

4. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Paşte oile jungherii,

5. Carele ceia ce le-au cîştigat le prea junghia şi nu să căia; şi cel ce le vindea pre iale dzicea: «Binecuvîntat — Domnul şi ne-am îmbogăţit!» Şi păstorii lor nu chinuia[66] nimic prestă iale.

6. Pentru acêea nu mă voi scumpi nu încă prestă ceia ce lăcuiesc pămîntul, dzice Domnul şi, iată, eu dau pre oameni, pre fieştecarele la mîna aproapelui lui şi la mîna împăratului lui şi vor tăia de tot pămîntul şi nu voi scoate dentru mîna lor.

7. Şi voi paşte oile jungherii la Hanaanitída *[722/2]* şi voi lua mie doao toiêge, unul l-am numit 'frîmsêţe' şi celalalt l-am chemat 'fúnere'; şi voi paşte oile[67].

8. Şi voi rădica pre cei 3 păstori întru o lună şi să va îngreuia sufletul mieu prestă ei, pentru că şi sufletile lor mergea spre mine.

9. Şi dziş: Nu voi paşte pre voi![68] Ceea ce moare, móară, şi cela ce lipsêşte, lipsască şi cêlêlalte mănince de tot, fieştecarele pielíţele aproapelui său!"

10. Şi voi lua toiagul mieu 'cel înfrîmseţat' şi voi arunca pre el ca să răsîpesc făgăduinţa mea, carea am pus cătră toate năroadele.

11. Şi să va răsîpi întru dzua acêea şi vor cunoaşte hananeii oile cêle ci să păzesc mie, pentru căci cuvîntul Domnului iaste.

12. [69]Şi voi grăi cătră ei: Dă iaste bun înaintea voastră, [70]daţi-mi simbria mea sau vă tăgăduiţi! Şi au pus pre cel ci să năimêşte 30 de arginţi.

13. Şi dzise Domnul cătră mine: „Pune-i pre ei la topitor şi socotêşte dă iaste lămurit în ce chip m-am ispitit pentru ei!" Şi am luat pre cei 30 de argint şi i-am pus la casa Domnului, la topitor.

14. Şi am lepădat toiagul mieu cel al doilea, 'funírea', ca să răsîpăsc făgăduinţa între mijlocul Iúda şi între mijlocul Israil.

15. Şi dzise Domnul cătră mine: „Încă ia ţie cinii păstoreşti a păstor nechitit!

16. Pentru căci[71] voi rădica păstor preste pămînt; cel ce lipsêşte nu-l va socoti şi cel răşchirat nu-l va cerca şi cel struncinat nu-l va vindeca şi cel întreg nu-l va îndrepta şi cărnurile celor alêse va mînca şi încheieturile lor le va sfărîma.

17. Pentru căci sufăr cêle dăşarte ⌊şi⌋ au lăsat oile! Sabie — preste braţul lui şi preste ochiul cel drept al lui! Braţul lui uscîndu-să să va usca şi ochiul cel dreptul al lui orbindu-să va orbi!"

Ms. 4389, p. 868

Cap 11

1. Dăşchide, Livanule[90], porţile tale şi să mănînce focul chiedrii[91] tăi![92]

2. Să se vaiete că au căzut chiedrul, pentru că mărirea lor au luat patimi! Văietaţi-vă, stăjarii Vasanitídei, că se-au surpat dumbrava cea sădită!

3. Glasul cel de vaiet al păstorilor, că au luat patimi mărirea lor, glasul cel ce zbiera al leilor, că au pierit scîrşnirile Iordanului.

4. Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: „Paşteţi oile junghierii,

5. Care ceia ce le-au cîştigat le ucidea şi nu le părea rău; şi le vindea zicînd: «Bine iaste cuvîntat Domnul, îmbogăţitu-ne-am!» Şi păstorii lor nu avea nici o grijă de dînsele.

6. Deci şi eu nu voiu mai apăra pre cei ce lăcuiesc pre pământ, zice Domnul şi, iată, eu voiu da pre oameni, pre fieştecarele, în mîna vecinului său şi în mîna împăratului său şi vor tăia pământul şi nu-l voiu scoate den mîinile lor.[93]

7. Şi voiu paşte *[868/2]* oile junghierii în ţara Hanaanului şi mi-am luat 2 toiage şi pre unul l-am chiemat 'frumsêţe', iar pre altul l-am chiemat 'funire'[94]; şi am păscut oile.

8. Şi am rîdicat 3 păstori într-o lună şi se-au îngreuiat sufletul mieu spre dînşii, pentru că şi sufletele lor striga asupra mea.

9. Şi am zis: Nu vă voiu paşte! [95]Ce, carea va muri, să moară, şi carea va pieri, să piêie şi cêle ce vor mai rămînea, să mînce fieştecarea carnea vecinului său!"

10. Şi am luat toiagul mieu cel ce se chiiamă 'frumsêţe' şi l-am azvîrlit ca să stric făgăduinţa mea, carea o am făgăduit cătră tot nărodul pământului.[96]

11. Şi se-au rîsipit în zioa acêea şi au cunoscut haldeii oile cêle ce se păziia mie, că iaste cuvîntul Domnului.

12. Şi am zis cătră dînşii: Deaca că place, daţi simbriia mea, iar de nu, voi vă lepădaţi[97]! [98]Şi-m dêderă[99] simbriia 30 de arginţi.

13. Şi zise Domnul cătră mine: „Bagă-i în ulcea şi vezi: oare iaste lămurit cum am fost eu ispitit de dînşii!" Şi am luat acei treizeci de arginţi şi i-am băgat în casa Domnului, în ulcea.

14. Şi am azvîrlit toiagul mieu cel al doilea, carele se chiema 'funire[100]", ca să stric făgăduinţa dentre Iuda şi dentre Israil.

15. Şi zise Domnul cătră mine: „Încă mai ia ţie dichíse păstoreşti a păstoriu nechibzuit!

16. Că, iată, eu voiu rîdica păstor nechibzuit pre pământ; şi pre cea pierdută nu o va cerca şi pre cea rătăcită nu o va căuta şi pre cea struncinată nu o va vindeca şi pre cea sănătoasă nu o va îndirepta şi cărnurile celor mai grase le va mînca şi închieeturile lor le va sfărîma.[101]

17. O, păstor şi dăşărt carele năpustêşte turma! Sabie — pre braţul lui şi pre ochiul lui cel direpţ! Braţul lui uscîndu-se să se usuce şi ochiul lui cel direpţ orbind să orbească!"

Versiunea modernă

Capitolul al 11-lea

1. Deschide-ţi, Libanule, porţile tale şi să-ţi înghită focul cedrii tăi!

2. Să se văicărească pinul, căci a căzut cedrul, că grozav mai-marii s-au nenorocit! Văicăriţi-vă, stejari ai Basanului, că a fost doborît codrul cel des!

3. [S-aude] glas de păstori tînguind că s-a nenorocit mărirea lor, [s-aude] glas de lei zbierînd că s-a nenorocit fala Iordanului.

4. Aşa zice Domnul atotputernic: „Păstoriţi oile căsăpirii,

5. Pe care cei ce le-au cumpărat le-au căsăpit şi nu le-a fost milă, iar cei ce le vînd ziceau: «Binecuvîntat fie Domnul că ne-am îmbogăţit!» Iar păstorilor lor nu le-a păsat deloc de ele.

6. De aceea nu-i voi mai cruţa nicicum pe locuitorii ţării, zice Domnul şi, iată, eu am să-i dau pe oameni, pe fiecare în mîinile aproapelui său şi în mîinile regelui său şi vor prăpădi ţara, dar n-am să-i scap din mîinile lor.

7. Şi voi păstori oile căsăpirii în ţara Canaanului. Şi am să-mi iau două toiege, unuia i-am pus nume 'frumuseţe', iar celuilalt i-am pus nume 'funie [de măsurat]'; şi voi păstori oile.

8. Şi am să gonesc trei păstori într-o lună şi se va înverşuna sufletul meu împotriva lor căci şi sufletele lor au crîcnit împotriva mea.

9. Şi am zis: N-am să vă păstoresc pe voi! Ce-i de murit să moară şi ce-i de pierit să piară, iar cele rămase să mănînce fiecare carnea aproapelui său!"

10. Şi-am să-mi iau toiagul meu 'cel frumos' şi-am să-l arunc, ca să rup legămîntul meu, pe care l-am făcut cu toate popoarele.

11. Şi va fi rupt în ziua aceea şi vor cunoaşte canaaniţii oile cele păzite, că [aşa] e cuvîntul Domnului.

12. Şi voi zice către ei: Dacă vi se pare că-i bine, daţi-mi plata mea ori refuzaţi! Şi ei mi-au hotărît plata mea treizeci de arginţi.

13. Şi a zis Domnul către mine: „Pune-i în cuptor la topit şi voi vedea dacă e [argint] curat, tot aşa cum am fost şi eu încercat pentru ei!" Şi am luat cei treizeci de arginţi şi i-am aruncat în casa Domnului, în cuptorul de topit.

14. Şi am aruncat cel de-al doilea toiag, 'funia [de măsurat]', ca să rup înţelegerea cu Iuda şi cu Israel.

15. Şi a zis Domnul către mine: „Mai ia-ţi încă o dată unelte păstoreşti de păstor nepriceput!

16. Căci, iată, eu am să ridic un păstor asupra ţării; de cea care a rămas în urmă n-are să se-ngrijească şi pe cea rătăcită n-are să o caute şi pe cea zdrobită n-are să o lecuiască şi pe toate laolaltă n-are să le îndrume, ci carnea celor alese are s-o mănînce şi jungheturile lor are să le frîngă.

17. Vai de cei ce păstoresc deşertăciuni şi de cei ce îşi lasă de izbelişte oile! Sabie [să cadă] peste braţul lui şi peste ochiul lui cel drept! Braţu-i înţepenit are să-nţepenească şi ochiu-i drept orbit are să orbească!"

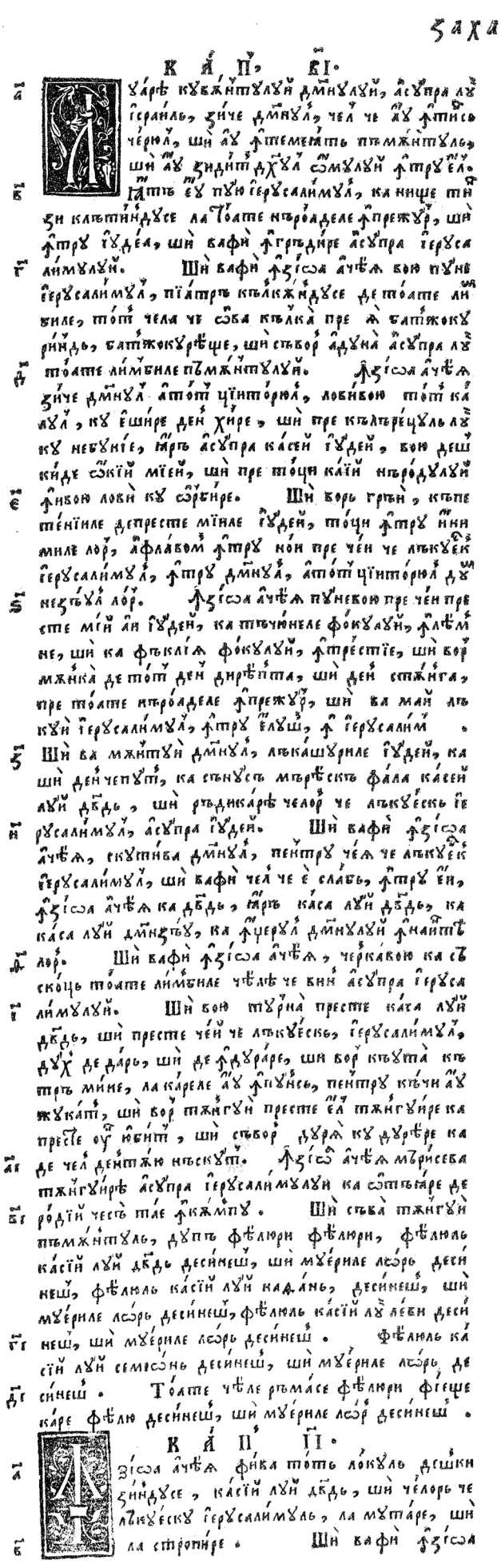

Biblia 1688, p. 611, col. 1

Cap 12

1. Luarea cuvîntului Domnului asupra lui Israíl. Zice Domnul, cel ce au întins ceriul şi au întemeiat pămîntul şi au zidit duhul omului întru el:

2. „Iată, eu puiu Ierusalímul ca nişte tinzi clătindu-se la toate năroadele împrejur şi întru Iudéa şi va fi îngrădire asupra Ierusalímului.

3. Şi va fi în zioa acêea, voiu pune Ierusalímul piatră călcîndu-se de toate limbile. Tot cela ce o va călca pre ea batjocurind batjocurêşte şi să vor aduna asupra lui toate limbile pămîntului.

4. În zioa acêea, zice Domnul atotţiitoriul, lovi-voiu tot calul cu ieşire den hire şi pre călăreţul lui cu nebunie, iară asupra casei Iúdei voiu deschide ochii miei şi pre toţi caii nărodului îi voiu lovi cu orbire.

5. Şi vor grăi căpeteniile de preste miile Iúdei, toţi, întru inimile lor: «Afla-vom întru noi pre cei ce lăcuiesc Ierusalímul, întru Domnul atotţiitoriul, Dumnezăul lor.»

6. În zioa acêea pune-voiu pre cei preste mii ai Iúdei ca tăciunele focului în lêmne şi ca făcliia focului în trestie şi vor mînca de tot den direapta şi den stînga, pre toate năroadele împrejur, şi va mai lăcui Ierusalímul întru eluşi, în Ierusalím."

7. Şi va mîntui Domnul lăcaşurile Iúdei, ca şi de-nceput, ca să nu să mărească fala casei lui David şi rădicarea celor ce lăcuiesc Ierusalímul asupra Iúdei.

8. Şi va fi în zioa acêea, scuti-va Domnul pentru ceia ce lăcuiesc Ierusalímul şi va fi cel ce e slab întru ei, în zioa acêea, ca David, iară casa lui David — ca casa lui Dumnezău, ca îngerul Domnului înaintea lor.

9. „Şi va fi în zioa acêea, cerca-voiu ca să scoţ toate limbile cêlea ce vin asupra Ierusalímului.

10. Şi voiu turna preste casa lui David şi preste cei ce lăcuiesc Ierusalímul duh de dar şi de îndurare şi vor căuta cătră mine, la carele au împuns, pentru căci au jucat, şi vor tînguí preste el tînguire ca preste un iubit şi să vor durea cu durêre ca de cel dentîiu născut."

11. În zioa acêea mări-se-va tînguirea asupra Ierusalímului, ca o tăiêre de rodii ce să taie în cîmpu.

12. Şi să va tîngui pămîntul, după fêliuri, fêliuri: fêliul casii lui David de sineşi şi muierile lor de sineşi, fêliul casii lui Nathán de sineşi şi muierile lor de sineşi, fêliul casii lui Lévi de sineşi şi muierile lor de sineşi,

13. Fêliul casii lui Semeón de sineşi şi muierile lor de sineşi.

14. Toate cêle rămase fêliuri, fieştecare fêliu de sineşi şi muierile lor de sineşi.

Cap 13

1. În zioa acêea fi-va tot locul deschizindu-se casii lui David şi celor ce lăcuiescu Ierusalímul, la mutare şi la stropire.

2. Şi va fi: „În zioa /

Ms. 45, p. 722-723

Cap 12

1. Luarea cuvîntului[72] preste Israil. Dzice Domnul, întinzînd ceriul şi întemeind pămîntul şi zidind duhul omului întru el:

2. „Iată, [73]puiu în Ierusalim ca nişte tindzi clătindu-să, la toate năroadele împregiur şi întru Iudéa ⌊şi⌋ va fi îngrădire preste Ierusalím.

3. [74]Şi va fi întru dzua acêea, pune-voi Ierusalimul piatră călcîndu-să de tot, la toate limbile. Tot cela ci *[723/1]* calcă de tot pre el batjocurind batjocurêşte-să şi să vor aduna prestă el toate limbile pămîntului.

4. Întru dzua acêea, dzice [75]Cel Întrutotţiitor, lovi-voi tot calul cu întristare şi pre călăreţul lui cu nebunie, iară preste casa Iúdei dăşchide-voi ochii miei şi pre toţi caii nărodului lovi-voi cu orbire.

5. Şi vor grăi cei preste miile Iúdei ⌊toţi⌋ întru inimile lor: «Afla-vom întru noi pre cei ce lăcuiesc Ierusalímul, întru Domnul cel întrutotţiitor, Dumnedzăul lor.»

6. Întru dzua acêea pune-voi pre cei preste mii a Iudei ca tăciunele focului întru lêmne şi ca făcliia focului întru trestie şi vor mînca de tot den dreapta şi den stînga pre toate năroadele împregiur şi va lăcui Ierusalímul încă de sineşi, în Ierusalim."

7. Şi va mîntui Domnul lăcaşurile Iúdei, ca şi de-nceput, pentru ca să nu să mărească fala casei David şi rădicare celor ce lăcuiesc Ierusalímul preste Iúda.

8. Şi va fi întru dzua acêea, scuti-va Domnul pentru ceia ce lăcuiesc Ierusalímul şi va fi cel ce-i slab întru ei întru dzua acêea ca David, iară casa David — ca casa lui Dumnedzău, ca îngerul Domnului înaintea lor.

9. „Şi va fi întru dzua acêea, cerca-voi a rădica toate limbile cêle ce vin preste Ierusalim.

10. Şi voi turna preste casa David şi preste cei ce lăcuiesc Ierusalímul duh de har şi de îndurare [76]şi vor căuta cătră mine la carele au împuns, pentru care au jucat, şi să vor boci preste el bocet ca preste un iubit şi să vor durea durêre ca pre un dentîi născut."

11. Întru dzua acêea mări-să-va bocetul preste Ierusalim [77]ca o tăiêre de a roidiului întru cîmpu tăindu-să.

12. Şi să va boci pămîntul, după fêliuri, fêliuri: fêliul casei David de sineşi şi muierile lor de sineşi, fêliul casei Náthan de sineşi şi muierile lor de sineşi, fêliul casei Leví de sineşi şi muierile lor de sineşi,

13. Fêliul casei Simeon de sineşi şi muierile lor de sineşi.

14. Toate cêle rămase fêliuri, fêl de sineşi şi muierile lor de sineşi.

Cap 13

1. Întru dzua acêea fi-va tot locul dăşchidzîndu-să *[723/2]* casei David şi celor ce lăcuiesc Ierusalímul, la mutare şi la stropire.

2. [78]Şi va fi: „Întru dzua

Ms. 4389, p. 868-869

Cap 12

1. Socotinţa cuvîntului Domnului asupra lui Israil. Zice Domnul, cel ce au întins ceriul şi au urzit pămîntul şi au zidit duhul omului într-însul:[102]

2. „Iată, eu voiu pune Ierusalimul ca nişte tinzi[103] clătinate[104] de toţi oamenii de pren prejur, ce şi Iúda va fi întru ocolirea asuprii Ierusalimului.

3. Şi va fi într-acêea zi, voiu pune Ierusalimul piiatră de călcare tuturor limbilor. Şi tot cel ce va călca, bătîndu-şi joc[105] va badjocori şi se vor strînge într-însul toate limbile pămîntului.

4. Într acêea zi, zice Domnul *[869/1]* cel atotţiitoriul, voiu lovi pre tot calul cu spaimă şi pre călăreţul lui cu nebunie şi voiu dăşchide ochii miei asupra casei Iúdei şi pre toţi caii năroadelor îi voiu lovi cu orbire.[106]

5. Şi vor zice căpitanii Iúdei în inimile lor: «Afla-vom pre ceia lăcuiesc în Ierusalim întru Domnul cel atotţiitoriul, Dumnezeul lor.»

6. În zioa acêea voiu pune pre căpitanii Iudei ca pre un tăciune de foc în nişte lêmne şi ca o văpaie de foc în nişte paie şi vor mînca şi de a direapta şi de a stînga pre tot nărodul de pren prejur şi iarăşi se va sălăşlui Ierusalimul în locul lui, în Ierusalim."

7. Şi va mîntui Domnul lăcaşurile Iúdei ca şi dentîi, ca nu mărindu-se să se laude casa lui David şi slava lăcuitorilor Ierusalimului asupra Iúdei.[107]

8. Şi va fi în zioa acêea a apăra Domnul pre ceia ce lăcuiesc în Ierusalim şi va fi în zioa acêea cel slab dentr-înşii ca David, iar casa lui David va fi ca casa lui Dumnezeu, cum iaste îngerul Domnului înaintea lor.

9. „Şi va fi în zioa acêea, voiu cerca a scoate, toate limbile cêle vor veni asupra Ierusalimului."

10. Şi voiu vărsa asupra casei lui David şi asupra celor ce vor lăcui în Ierusalim duhul milei şi al îndurărilor [108]şi vor căuta la dînsul pre carele au împuns şi vor plînge pentru dînsul cu plîngere, ca pentru un drag, şi-i va durea pentru dînsul cu durêre, ca de unul dentîi născut."

11. În zioa acêea se va mări vaietul în Ierusalim, [109]ca plîngerea Remónului în cîmpul Maghedónului.[110]

12. Şi va plînge pămîntul seminţiia şi seminţiia lor: seminţiia casei lui David pre ai lor şi muierile lor pre dînsele, [13.] seminţiia casei lui Nathan pre dînsa şi muierile lor pe dînsele, seminţiia casei lui Leví pre dînsa, şi muierile lor pre dînsele.

13. Seminţiia lui Simeon pre dînsa şi muierile lor pre dînsele.

14. Toate rămăşiţele seminţiilor, seminţie pre seminţiia sa şi muierile lor pre dînsele.

Cap 13

1. În zioa acêea va fi tot locul dăşchizîndu-se casei lui David şi celor ce vor lăcui în Ierusalim, în mutare şi în dăspărţire. [111]

2. [112]Şi va fi: „În zioa

Versiunea modernă

Capitolul al 12-lea

1. Prevestirea cuvîntului Domnului în privinţa lui Israel. [Aşa] zice Domnul, cel ce desfăşoară cerul şi aşează temeliile pămîntului şi făureşte duhul omului într-însul:

2. „Iată, eu fac Ierusalimul ca o poartă zdruncinată de toate popoarele dimprejur şi în Iudeea va avea loc un asediu al Ierusalimului.

3. Şi aşa va fi în ziua aceea: voi face Ierusalimul o piatră călcată-n picioare de toate neamurile. Toţi cei care-l vor călca-n picioare îl vor batjocori batjocorindu-l şi se vor strînge împotriva sa toate neamurile pămîntului.

4. În ziua aceea, zice Domnul atotputernic, voi lovi fiecare cal cu smintire şi pe călăreţul său cu rătăcire, dar asupra casei lui Iuda îmi voi deschide ochii şi toţi caii popoarelor îi voi lovi cu orbire.

5. Şi vor zice căpeteniile peste o mie din Iuda în inimile lor: «Ni-i vom afla pe locuitorii Ierusalimului în Domnul atotputernic, Dumnezeul lor.»

6. În ziua aceea am să-i fac pe căpeteniile peste o mie din Iuda ca un tăciune aprins între lemne şi ca o făclie arzînd în paie şi vor înghiţi în dreapta şi în stînga toate popoarele jur-împrejur şi va locui iarăşi Ierusalimul de unul singur."

7. Şi va mîntui Domnul corturile lui Iuda după cum [a făcut] încă de la început, ca să nu se semeţească fala casei lui David şi înfumurarea locuitorilor din Ierusalim mai presus decît Iuda.

8. Şi aşa va fi în ziua aceea, va sta Domnul pavăză pentru locuitorii din Ierusalim, şi fiece neputincios dintre ei în ziua aceea va fi asemeni lui David, iar casa lui David asemeni casei lui Dumnezeu, asemeni îngerului Domnului înaintea lor.

9. „Şi aşa va fi în ziua aceea, voi căuta să nimicesc toate neamurile pornite împotriva Ierusalimului.

10. Şi voi revărsa peste casa lui David şi peste locuitorii Ierusalimului duh de îngăduinţă şi de îndurare, şi-şi vor întoarce privirile către mine de unde [pînă atunci] au ţopăit în batjocură, şi se vor tîngui după el [cu] tînguire mare ca după cineva iubit şi se vor îndurera [cu] durere mare ca după întîiul [lor] născut."

11. În ziua aceea va spori tînguirea în Ierusalim precum tînguirea după o livadă de rodii tăiată în cîmpie.

12. Şi se va tîngui ţara, pe neamuri şi seminţii: neamul casei lui David aparte şi femeile lor aparte, neamul casei lui Nathan aparte şi femeile lor aparte, neamul casei lui Levi aparte şi femeile lor aparte,

13. Neamul casei lui Simeon aparte şi femeile lor aparte.

14. Toate neamurile rămase, [fiecare] neam aparte şi femeile lor aparte.

Capitolul al 13-lea

1. În ziua aceea tot locul va fi deschis pentru casa lui David.

2. Şi aşa va fi: „În ziua

Biblia 1688, p. 611, col. 2

acêea, zice Domnul Savaóth: Piêrde-voiu de tot numele idolilor de pre pământ şi nu va mai fi lor pomenire şi pre prorocii cei mincinoşi şi duhul cel necurat voiu rîdica de pre pământ.

3. Şi va fi de va mai proroci om şi va zice cătră el tatul lui şi maica lui, cêea ce l-au născut pre el: «Nu vei trăi, căci minciuni ai grăit pre numele Domnului!» Şi vor împiedeca pre el tatăl lui şi maica lui, ceia ce au născut pre el, prorocind el.

4. Şi va fi în zioa acêea, ruşina-să-vor prorocii, fieştecarele dentru videniia lui, prorocind el, şi să vor îmbrăca în piêle de păr, pentru căci au minţit.

5. Şi va grăi: «Nu-s prorocu eu, căci om ce lucrez pământ sînt eu, căci om au născut pre mine den tinerêţele mêle.»

6. Şi voiu grăi cătră el: «Ce-s ranele acêstea prentre mînile tale?» Şi va zice: «Cêle ce m-am rănit la casa cea iubită a mea.»

7. Sabie, scoală-te asupra păstorilor miei şi preste bărbat cetăţan al lui!, zice Domnul atotţiitoriul. Lovêşte pre păstori şi să să răsipească oile şi voiu aduce mîna mea preste păstori.

8. Şi va fi în zioa acêea, zice Domnul, cêle 2 părţi dentr-însul vor pieri de tot şi să vor scîrbi, iară a treia va rămînea într-însul.

9. Şi voiu petrêce a treia parte pren foc şi voiu lămuri pre ei cum să lămurêşte argintul şi voiu ispiti pre ei în ce chip să ispitêşte aurul. El va chema numele mieu şi eu voiu asculta lui. Şi voiu zice: «Norodul mieu acesta iaste!» Şi el va zice: «Domnul — Dumnezăul mieu!»"

Cap 14

1. Iată, zile vin ale Domnului şi să vor împărţi pleanurile tale întru tine.

2. Şi voiu aduna toate limbile asupra Ierusalímului, la războiu, şi să va lua cetatea şi să vor răsipi casele şi muierile să vor pîngări. Şi va ieşi jumătate de cetate în robie, iară cei rămaşi ai norodului mieu nu vor pieri de tot den cetate.

3. Şi va ieşi Domnul şi să va rîndui de războiu întru limbile acêlea, precum iaste zioa rînduiêlei lui în zioa războiului.

4. Şi vor sta picioarele lui în zioa acêea pre Muntele Maslinilor, cel den preajma Ierusalímului, despre răsărit şi să va desface Muntele Maslinilor: jumătate a lui cătră răsărituri şi jumătate spre mare, prăpastie mare foarte! Şi va pleca jumătate de munte cătră crivăţu şi jumătate cătră austru.

5. Şi să va astupa valea munţilor miei şi să va lipi rîpa munţilor pînă la Asaíl. Şi să va astupa în ce chip s-au astupat de faţa cutremurului, în zilele Óziei, împăratului Iúdii. Şi va fi de faţă Domnul Dumnezeul mieu şi toţi sfinţii împreună cu el.

6. Şi va fi în zioa acêea: nu va fi lumină, şi //

Ms. 45, p. 723-724

acêea, dzice Domnul Savvaoth: Piêrde-voi de tot numele chipurilor de la pământ şi nu încă lor va fi pomenire şi pre prorocii cei minciunoşi şi duhul cel necurat [79]de pre pământ.

3. Şi va fi de va proroci om încă şi va grăi către el tatăl lui şi maica lui, ceia ce l-au născut pre el: «Nu vei trăi, căci minciuni ai grăit pre numele Domnului!» Şi vor împiedica pre el tatăl lui şi maica lui, ceea ce l-au născut pre el, cînd prorociia el.

4. Şi va fi întru dzua acêea, ruşina-să-vor prorocii, fieştecarele întru vedêrea lui, prorocind el şi să vor îmbrăca piêle de păr, pentru căci au minţit.

5. Şi va grăi: «Nu-s proroc eu, pentru căci om ce lucrez pământul eu sînt, căci om au născut pre mine, den tinerêţele mêle.»
6. Şi voi grăi către el: «Ce-s ranele acêstea între mijlocul mîinilor tale?» Şi va grăi: «Carele m-am rănit la casa cea iubită a mea.»

7. [80]Sabie, scoală-te preste păstorii miei şi preste bărbat citâţean al lui!, dzice Domnul cel întrutotţiitor. [81]Lovêşte pre păstori şi să să răşichire oile-i şi voi aduce mîna mea preste păstori.

8. Şi va fi întru dzua acêea, dzice Domnul, doao părţi întru ea pieri-vor de tot şi vor năcăji, iară a treia vor[82] rămînea întru ea.
9. Şi voi petrêce a treia parte pren foc şi voi lămuri pre ei cum să lămurêşte argintul şi voi ispiti pre ei în ce chip să ispitêşte aurul. El va chema numele mieu şi eu voi asculta lui. Şi voi dzice: «Nărodul mieu acesta iaste!» Şi el va grăi: «Domnul — Dumnedzăul mieu!»"

Cap 14

1. Iată, dzile vin ale Domnului şi să vor împărţi pleanurile tale întru tine.

2. Şi voi aduna toate[83] limbile preste Ierusalím, la războiu, şi să va lua cetatea şi să vor răşchira[84] casele şi muierile să vor pîngări. Şi va ieşi jumătate de cetate în robie, iară cei rămaşi ai nărodului mieu nu vor pieri de tot dentru cetate.

3. Şi va ieşi Domnul şi să va rîndui de războiu întru limbile acêlea, în ce chip dzua rînduiêlei lui întru dzua războiului.

4. Şi vor sta picioarele lui întru dzua acêea preste *[724/1]* Măgura Eleon[85], cea den preajma Ierusalímului, despre răsărit, şi să va dăsface Măgura Eleónului: jumătate a ei de către răsărituri[86] şi maare, prăpastie maare foarte! Şi va pleca jumătate de măgură către crivăţ şi jumătate de ea către austru.

5. Şi să va astupa valea măgurilor mêle şi să va lipi rîpa măgurilor pînă la Asail. Şi să va astupa în ce chip s-au astupat de către faţa cutremurului, [87]întru dzilele Óziei, împăratului Iúdei. Şi va fi de faţă Domnul Dumnedzăul mieu şi toţi sfinţii împreună cu el.

6. Şi va fi întru acêea dzi: nu va fi lumină, şi

Ms. 4389, p. 869-870

acêea: Voiu piêrde numele idolilor de pre pământ, zice Domnul cel atotţiitoriul, şi de-acii nu se vor mai pomeni şi pre prorocii cei mincinoşi şi duhul cel necurat îi voiu lua de pre pământ.

3. Şi *[869/2]* va fi cînd va proroci omul, va zice lui tată-său şi mumă-sa, cei ce l-au născut: «Nu vei trăi, că ai grăit minciună întru numele Domnului!» Şi-l va împiedeca tată-său şi mumă-sa, cei ce l-au născut, cînd va începe a proroci.[113]

4. Şi va fi în zioa acêea, se vor ruşina prorocii, cineşi de vedêrea sa, deaca vor proroci, şi se vor[114] îmbrăca în piêle de căprioară, pentru căci că au minţit.

5. Şi[115] vor zice: «Eu nu sînt proroc, ce eu sînt un om plugariu, că den tinerêţele mêle om m-au născut.»[116]

6. Şi vor zice către dînsul: «Ce sînt acêste rane den mijlocul mîinilor tale?» Şi vei zice: «Cu acêstea m-au împuns în casa celora carii m-au iubit.»

7. Scoală sabie asupra păstoriului mieu şi asupra bărbatului cel de seminţiia mea[117]!, zice Domnul cel atotţiitoriul. [118]Lovêşte pre păstoriu şi se vor rîsipi oile şi voiu întoarce mîna mea asupra ortacilor.

8. Şi va fi în zioa acêea pre tot pământul[119], zice Domnul, 2 părţi într-însul vor pieri şi se vor sfîrşi, iar a treia parte va rămînea într-însul.[120]
9. Şi voiu trêce pre a treia parte pren foc şi o voiu lămuri cum se[121] lămurêşte argintul şi o voiu ispiti cum se ispitêşte aurul. Acêea va chiema numele mieu şi eu o voiu asculta. Şi voiu zice: «Al mieu nărod eşti!» Iar ei vor zice: «Domnul — Dumnezeul mieu!»"

Cap 14

1. Iată, va veni zioa Domnului şi se va împărţi jaful tău întru tine.[122]

2. Şi voiu strînge toate limbile la Ierusalim, spre războiu, şi vor robi cetăţile şi se vor jăfui casele şi pre muieri le vor pîngări. Şi va ieşi jumătate de cetate în robie, iar rămăşiţa nărodului mieu nu se va lua den cetate să piêie.

3. Şi va ieşi Domnul şi se va găti de războiu asupra acelor limbi, ca cum se-au gătit în zioa războiului [123] (şi va veni şi va sta Domnul Dumnezeul mieu şi toţi sfinţii cu dînsul)[124].
4. Şi vor sta picioarele lui în zioa acêea pre Muntele Eleónului[125], care iaste împotriva Ierusalimului, despre răsărit, şi se va dăsface Muntele Eleónului[126]: o jumătate den dînsul spre răsărit şi o jumătate den dînsul spre mare, propastie foarte mare! Şi se va da o parte de munte spre miiazănoapte, iar altă parte spre miiazăzi propastie mare.

5. Şi se va astupa propastiia muntelui şi va lipi propastiia muntelui către cea de aproape şi pînă la Nassa. Şi veţi fugi [127]cum aţi fugit de faţa cutremurului, în zilele Óziei, împăratul *[870/1]* Iúdei. Şi va veni Domnul Dumnezeul mieu şi toţi sfinţii cu dînsul.

6. Şi va fi în zioa acêea: nu va fi lumină, ce

Versiunea modernă

aceea, zice Domnul: Am să nimicesc numele idolilor din ţară şi nu le va mai rămîne nici amintirea, iar pe profeţii cei mincinoşi şi duhul necurat am să-i stîrpesc din ţară.

3. Şi aşa va fi [că] de va şi profeţi vreun om ceva, va zice către el tatăl său şi mama sa, cei ce l-au născut pe el: «Nu vei mai trăi, căci ai spus minciuni în numele Domnului!» Şi îl vor împiedica pe el tatăl său şi mama sa, cei ce l-au născut pe el, să mai profeţească.

4. Şi aşa va fi în ziua aceea, se vor face de ruşine profeţii, fiecare cu vedenia lui atunci cînd va profeţi şi se vor îmbrăca în veşmînt de păr pentru că au minţit.

5. Şi va zice: «Nu profet sînt eu, căci sînt lucrător al pămîntului, că un om m-a crescut pe mine din tinereţea mea.»
6. Şi voi zice către el: „Ce sînt rănile acestea în mijlocul mîinilor tale?» Şi-[mi] va spune: «[Rănile] cu care am fost rănit în casa dragă mie.»

7. Sabie, ridică-te asupra păstorilor mei, şi-mpotriva omului din aceeaşi cetate cu el!, zice Domnul atotputernic. Loviţi păstorii şi risipiţi oile şi am să-mi abat mîna asupra păstorilor.

8. Şi [aşa] va fi în toată ţara, zice Domnul, două părţi vor fi nimicite şi se vor pierde, iar a treia va mai rămîne în ea.
9. Şi am să o trec pe a treia prin foc, şi îi voi lămuri pe ei precum se lămureşte argintul şi îi voi cerca pe ei precum în foc se-ncarcă aurul. El va chema numele meu, iar eu îi voi da ascultare lui. Şi am să zic: «Poporul meu e acesta!» Şi el va zice: «Domnu-i Dumnezeul meu!»"

Capitolul al 14-lea

1. Iată, vin zilele Domnului şi se vor împrăştia prăzile tale în tine.

2. Şi am să strîng la un loc toate neamurile împotriva Ierusalimului, gata de război, şi va fi cucerită cetatea şi vor fi jefuite casele, iar femeile vor fi necinstite. Şi va fi dusă jumătate din cetate în robie, dar cei rămaşi din poporul meu nu vor pieri din cetate.

3. Şi are să vină Domnul şi are să se lupte cu neamurile acelea precum în ziua luptei sale, în ziua războiului.

4. Şi vor sta picioarele sale în ziua aceea pe Muntele Măslinilor, care-i faţă-n faţă cu Ierusalimul, la răsărit şi se va despica Muntele Măslinilor: jumătate din el către răsărit şi jumătate din el către mare, un hău mare grozav! Şi se va înclina [o] jumătate a muntelui către miazănoapte şi [cealaltă] jumătate către miazăzi.

5. Şi se va astupa valea [dintre] munţii mei şi se va lipi valea [dintre] munţi pînă la Iasol. Şi se va astupa precum s-a astupat în zilele cutremurului, în zilele lui Ozias, regele din Iuda. Şi are să vină Domnul Dumnezeul meu şi toţi sfinţii cu dînsul.

6. În ziua aceea: nu va fi lumină, nici

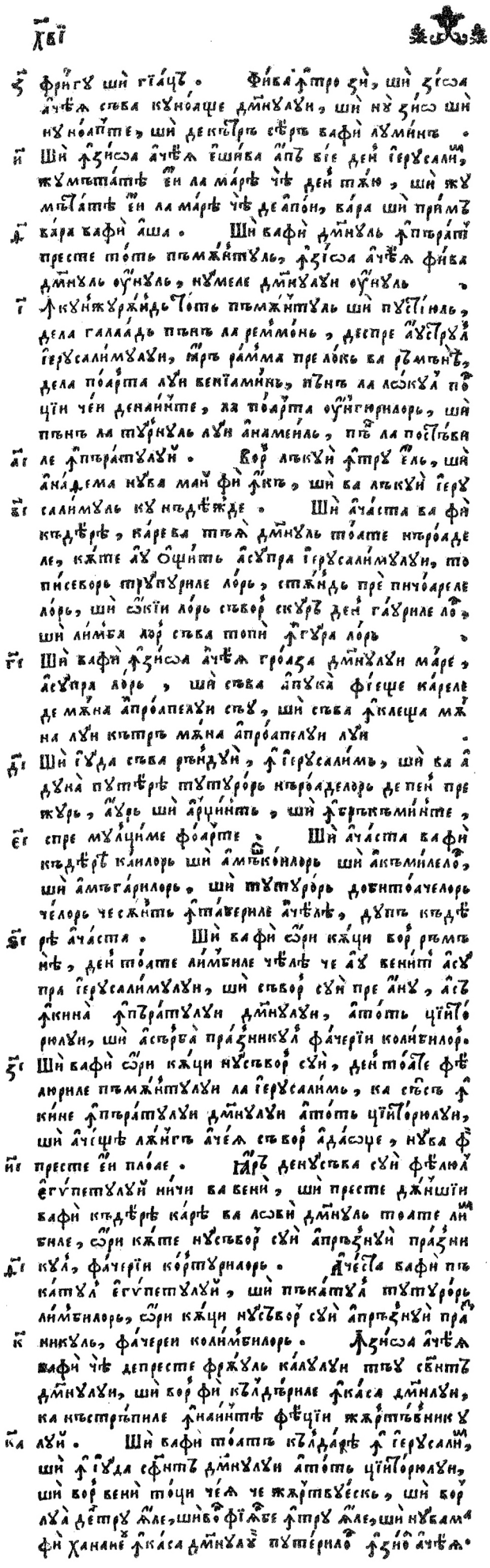

Biblia 1688, p. 612, col. 1

frigu şi ghiaţă.

7. Fi-va într-o zi şi zioa acêea să va cunoaşte Domnului şi nu zio şi nu noapte şi de cătră seară va fi lumină.

8. Şi în zioa acêea ieşi-va apă vie den Ierusalim, jumătatea ei la marea cea dentîiu şi jumătatea ei la marea cea de apoi. Vara şi primăvara va fi aşa.

9. Şi va fi Domnul împărat preste tot pămîntul în zioa acêea fi-va Domnul unul, numele Domnului unul.

10. Încunjurînd tot pămîntul şi pustiiul de la Galaád pînă la Remmón, despre austrul Ierusalímului, iară Rámma pre loc va rămînea de la poarta lui Veniamín, pînă la locul porţii cei denainte, la poarta unghiurilor şi pînă la turnul Anameíl, pînă la postăvile împăratului.

11. Vor lăcui întru el şi anathema nu va mai fi încă şi va lăcui Ierusalímul cu nădêjde.

12. Şi aceasta va fi cădêrea, care va tăia Domnul toate năroadele, cîte au oştit asupra Ierusalímului: topi-se-vor trupurile lor stînd pre picioarele lor şi ochii lor să vor scură den gaurile lor şi limba lor să va topi în gura lor.

13. Şi va fi în zioa acêea groaza Domnului mare asupra lor şi să va apuca fieştecarele de mîna aproapelui său şi să va încleşta mîna lui cătră mîna aproapelui lui.

14. Şi Iúda să va rîndui în Ierusalím şi va aduna putêrea tuturor năroadelor de penprejur: aur şi argint şi îmbrăcăminte spre mulţime foarte.

15. Şi aceasta va fi cădêrea cailor şi a mîşcoilor şi a cămilelor şi măgarilor şi tuturor dobitoacelor celor ce stînd în taberile acêlea, după cădêrea aceasta.

16. Şi va fi: oricîţi vor rămînea den toate limbile cêlea ce au venit asupra Ierusalímului şi să vor sui pre anu a să închina împăratului Domnului atotţiitoriului şi a sărba praznicul facerii colibilor.

17. Şi va fi: oricîţi nu să vor sui den toate fêliurile pămîntului la Ierusalím, ca să să închine împăratului Domnului atotţiitoriului şi aceştia lîngă aceia să vor adaoge, nu va fi preste ei ploaie.

18. Iară de nu să va sui fêliul Eghípetului, nici va veni, şi preste dînşii va fi cădêrea carea va lovi Domnul toate limbile, oricîte nu să vor sui a prăznui praznicul facerii corturilor.

19. Acesta va fi pămîntul Eghípetului şi păcatul tuturor limbilor, oricîţi nu să vor sui a prăznui praznicul facerei corturilor.

20. În zioa acêea va fi cea de preste frîul calului tău svîntă Domnului şi vor fi căldările în casa Domnului ca năstrăpile înaintea fêţii jîrtăvnicului.

21. Şi va fi toată căldarea, în Ierusalim şi în Iúda, sfîntă Domnului atotţiitoriului şi vor veni toţi ceia ce jîrtvuiesc şi vor lua dentru iale şi vor fiêrbe întru iale şi nu va mai fi hananeu în casa Domnului puterilor în zioa acêea. /

Ms. 45, p. 724

frig şi gheaţă.
7. Fi-va o dzi şi dzua acêea să va cunoaşte Domnului şi nu dzuă şi nu noapte şi de cătră sară va fi lumină.

8. [88]Şi întru dzua acêea ieşi-va apă vie den Ierusalim, jumătate de ea la maarea cea dentîi şi jumătate de ea la maarea cea de apoi. Vara şi primăvara va fi aşa.

9. Şi va fi Domnul în loc de împărat preste tot pămîntul; întru dzua acêea fi-va Domnu unul, numele Domnului unul.

10. Încungiurînd tot pămîntul şi pustiiul de la Galaad pînă la Remmon, despre austru a Ierusalímului, iară Rammá preste loc va rămînea, de la poarta lui Veniamin pînă la locul porţii cei denainte, la poarta unghiurilor şi pînă la turnul Anameil, pînă la cêle de supt teascuri a împăratului.

11. Lăcui-vor întru el şi procleţire nu va mai fi încă şi va lăcui Ierusalímul cu nădêjde.

12. Şi aceasta va fi cădêrea, carea va tăia Domnul, toate năroadele, cîţi[89] au oştit preste Ierusalim: topi-să-vor trupurile lor stînd pre picioarele lor şi ochii lor cură-vor dentru gaurile lor şi limba lor topi-să-va întru gura lor.

13. Şi va fi întru dzua acêea întristare[90] a Domnului mare preste ei şi să va apuca fieştecarele de mîna aproapelui său şi să va încleşta mîna lui cătră mîna aproapelui lui.

14. Şi Iúda să va rîndui în Ierusalim şi va aduna vîrtutea a toate năroadele prenpregiur: aur şi argint şi îmbrăcăminte spre mulţime foarte.

15. Şi aceasta va fi cădêrea cailor şi a muşcoi-*[724/2]* lor şi a cămilelor şi a măgarilor şi toate dobitoacele cêlea ce sînt întru taberile acêlea, după cădêrea aceasta.
16. Şi va fi: oricîţi vor rămînea dentru toate limbile cêlea ce au venit preste Ierusalím şi să vor sui pre an a să închina împăratului Domnului celui întrutotţiitor şi a sărba praznicul facerii colibilor.

17. Şi va fi: oricîţi nu să vor sui dentru toate fêliurile pămîntului la Ierusalím, ca să să închine împăratului Domnului celui întrutotţiitor şi aceştia lingă aceia să vor adaoge, nu va fi preste ei ploaie.

18. Iară de nu să va sui fêliul Eghíptului, nici va veni, şi preste înşii va fi cădêrea carea va lovi Domnul toate limbile, oricîte nu să vor sui a prăznui praznicul facerii colibilor[91].

19. Acesta va fi păcatul Eghíptului şi păcatul a tuturor[92] limbilor, oricîţi nu să vor sui a prăznui praznicul facerii colibilor.
20. [93]Întru dzua acêea va fi cel preste frîul calului tău sfînt Domnului şi vor fi căldările în casa Domnului ca măstrăpi înaintea fêţei jirtăvnicului.

21. Şi va fi toată căldarea, în Ierusalím şi întru Iúda, sfîntă Domnului celui întrutotţiitor şi vor veni toţi ceia ce jirtvuiesc şi vor lua dentru iale şi vor fiêrbe întru iale şi nu va fi hananeu încă întru casa Domnului puterilor întru dzua acêea.

Ms. 4389, p. 870

frig şi ger.
7. Şi va fi într-o zi şi zioa acêea va fi ştiută Domnului, de nu va fi nici zioă, nici noapte şi în deseară va fi lumină.

8. Şi va fi în zioa acêea de va ieşi apă vie den Ierusalim: jumătate dentr-însa în marea cea dentîi[128] şi jumătate dentr-însa în marea cea de pre urmă. Şi va fi aşa în vrêmea secerişului şi primăvara.
9. Şi va fi Domnul împărat preste tot pămîntul şi într-acea zi va fi un Domn şi numele lui unul.

10. Şi va încunjura tot pămîntul şi pustiile, de la Gaval pînă la Remmon, spre răsăritul Ierusalimului, şi se va înălţa şi va lăcui în locul său de la poarta lui Veniamin pînă la locul porţilor celor dentîi şi pînă la poarta unghiurilor şi de la turnul lui Anameil, pînă supt teascurile împăratului.

11. Şi va lăcui într-însa şi de-acii nu va mai fi blestem, ce se va aşăza Ierusalimul nădăjduindu-se.[129]

12. Şi aceasta va fi rana[130], că va tăia Domnul pre toate năroadele, cîte au oştit asupra Ierusalimului şi, stînd ei în picioare, se va topi carnea lor şi ochii lor se vor scură den găocile lor şi limba lor se va topi în gurile lor.

13. Şi în zioa acêea va fi spaimă mare a Domnului asupra lor şi va apuca cineşi pre vecinul său de mînă şi se va înclişta mîna lui în mîna vecinului său.

14. Şi încă şi Iuda se va şireguí întru Ierusalimului şi va strînge tăriia tuturor năroadelor împrejur: aur şi argint şi haine multe foarte.

15. Şi aşa va fi cădêrea cailor şi a catîrilor şi a cămilelor şi a măgarilor şi a tuturor dobitoacelor celor ce vor fi în taberele acelora, după[131] cădêrea aceasta.

16. Şi va fi: toţi cîţi vor rămînea den toate limbile cêle vor veni asupra Ierusalimului, se vor sui den an în an să se închine împăratului, Domnului celui atotţiitoriul, şi vor prăznui sărbătoarea facerii colibilor.[132]

17. Şi va fi: oricarii nu se vor sui dentru toate limbile[133] pămîntului în Ierusalim să se închine împăratului, Domnului celui atotţiitoriul şi să se adaogă şi aceştia cătră ceialalţi, pre aceia nu-i va ploaoă.

18. Iar deaca nu se va sui nici seminţiia Eghípetului, nici nu va veni, nici pre ei nu-i *[870/2]* va ploáoă, ce va fi pre dînşii rana cu carea va răni Domnul pre toate limbile care nu se vor sui să prăznuiască sărbătoarea facerii colibilor.
19. Acesta va fi păcatul Eghípetului şi păcatul tuturor limbilor, care nu se vor sui să prăznuiască sărbătoarea facerii colibilor.
20. În zioa acêea va fi ce va fi pre frîul calului, sfîntă Domnului cel atotţiitoriul şi vor fi căldările înaintea Domnului ca păharăle înaintea altariului.

21. Şi va fi toată căldarea, în Ierusalim şi în Iudéia, sfîntă Domnului cel atotţiitoriul şi vor veni toţi cei ce vor[134] junghia şi vor lua dentr-însele şi vor fiêrbe într-însele şi de-acii nu va mai fi hananeiu în zioa acêea în casa Domnului cel atotţiitoriul[135].

Versiunea modernă

răcoare, nici îngheţ.
7. Va fi numai [pentru] o zi şi ziua aceea-i cunoscută Domnului şi nu va fi zi, nici nu va fi noapte, iar către seară va fi [tot] lumină.

8. Şi-n ziua aceea va ieşi la iveală apă vie din Ierusalim, jumătate din ea în marea dintîi şi jumătate din ea în marea mai îndepărtată. Şi vara şi primăvara va fi aşa.
9. Şi va ajunge Domnul împărat peste întreg pămîntul, în ziua aceea va fi Domnul unul şi numele lui unul.

10. Înconjurînd cu totul ţara, prin pustiu, de la Gabe pînă la Remmon, la miazăzi de Ierusalim, Rama însă va rămîne pe loc de la poarta lui Beniamin pînă la locul porţii celei dintîi, pînă la poarta meterezelor şi pînă la turnul Ananeel, pînă la teascurile regelui.

11. Vor locui în ea şi nu va mai fi blestemată, iar Ierusalimul va locui cu încredere.

12. Şi-aceasta va fi prăbuşirea, cu care va lovi Domnul toate popoarele cîte-au pornit cu război asupra Ierusalimului: li s-o topi cu totul carnea lor cît vor sta ei încă pe picioare, iar ochii li se vor scurge din orbite şi limba li se va usca în gură.

13. Şi va fi în ziua aceea spaimă de la Domnul peste dînşii uriaşă şi-are să-l ia de mînă fiecare pe aproapele său, iar mîna i se va-ncleşta de mîna aproapelui său.

14. Şi Iuda va lupta în Ierusalim şi va strînge vlaga tuturor popoarelor dimprejur: aur şi argint şi veşminte la grămadă.

15. Şi aceasta va fi prăbuşirea cailor şi a asinilor şi a cămilelor şi a măgarilor şi a tuturor dobitoacelor ce se vor afla în tabăra aceea la vremea prăbuşirii acesteia.

16. Şi va fi [aşa]: cîţi vor mai scăpa cumva din toate neamurile ce-au venit asupra Ierusalimului, [aceia] vor urca an de an să se-nchine împăratului, Domnului atotputernic şi să sărbătorească sărbătoarea corturilor.
17. Şi va fi [aşa]: toţi cîţi se va-ntîmpla să nu vină dintre toate neamurile pămîntului sus, la Ierusalim, ca să se-nchine împăratului, Domnului atotputernic şi aceştia se vor adăuga acelora [de mai înainte].

18. Iar dacă neamul Egiptului n-are să suie, nici n-are să vină acolo, şi-asupra lor se va abate prăbuşirea cu care loveşte Domnul toate neamurile cîte n-or să suie ca să sărbătorească sărbătoarea corturilor.

19. Acesta va fi păcatul Egiptului şi păcatul tuturor neamurilor cîte nu vor urca să sărbătorească sărbătoarea corturilor.
20. În ziua aceea va fi pe căpăstrul calului ce-i sfinţit Domnului atotputernic, iar căldările vor fi în casa Domnului precum cupele dinaintea altarului.

21. Şi va fi fiecare căldare la Ierusalim şi-n Iuda sfinţită Domnului atotputernic şi vor veni toţi cei ce aduc jertfă şi vor lua din ele şi vor fierbe-n ele şi nu va mai rămîne niciun canaanean în casa Domnului atotputernic în ziua aceea.

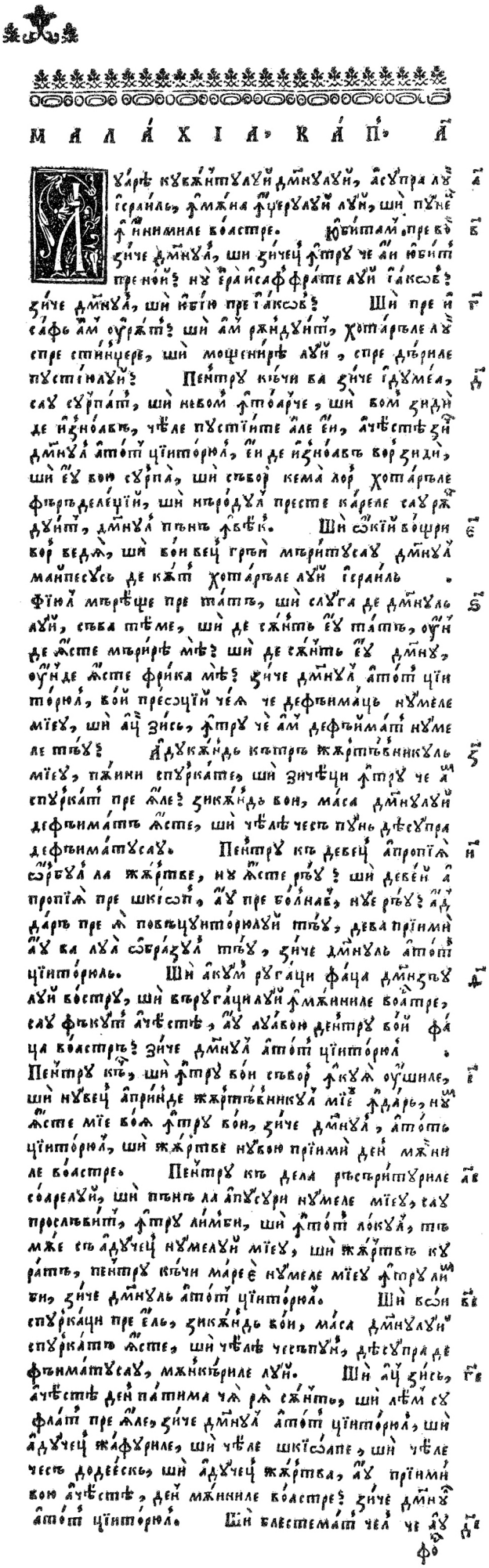

Biblia 1688, p. 612, col. 2

Maláhia

Cap 1

1. Luarea cuvîntului Domnului asupra lui Israíl, în mîna îngerului lui. Şi puneţi în inimile voastre!

2. „Iubit-am pre voi”, zice Domnul. „Şi ziceţi: «Întru ce ai iubit pre noi? Nu era Isaf frate lui Iacóv?»” Zice Domnul: „Şi iubiiu pre Iácov.

3. Şi pre Isáf am urît şi am rînduit hotarăle lui spre stingere şi moştenirea lui, spre dările pustiiului!

4. Pentru căci va zice: «Iduméa s-au surpat şi ne vom întoarce şi vom zidi de iznoavă cêle pustiite ale ei!»” Acêstea zice Domnul atotţiitoriul: „Ei de iznoavă vor zidi şi eu voiu surpa şi să vor chema lor hotarăle fărădelegii şi nărodul preste carele s-au rînduit Domnul pînă în veac!

5. Şi ochii voştri vor vedea şi voi veţi grăi: «Măritu-s-au Domnul mai pesus decît hotarăle lui Israíl!»

6. Fiiul mărêşte pre tată şi sluga de Domnul lui să va tême. Şi de sînt eu tată, unde iaste mărirea mea? Şi de sînt eu Domnu, unde iaste frica mea?”, zice Domnul atotţiitoriul. „Voi, preoţii ceia ce defăimaţi numele mieu. Şi aţi zis: «Întru ce am defăimat numele tău?»

7. Aducînd cătră jîrtăvnicul mieu pîini spurcate şi ziceaţi: «Întru ce am spurcat pre iale?» Zicînd voi: «Masa Domnului defăimată iaste şi cêlea ce să pun deasupra defăimatu-s-au!»

8. Pentru că de veţi apropiia orbul la jîrtve, nu iaste rău? Şi de vei apropiia pre şchiop au pre bólnav, nu e rău? Adu, dară, pre ea povăţuitoriului tău! De va priimi au va lua obrazul tău?”, zice Domnul atotţiitoriul.

9. „Şi acum rugaţi faţa Dumnezăului vostru şi vă rugaţi lui; în mîinile voastre s-au făcut acêstea. Au lua-voiu dentru voi faţa voastră?”, zice Domnul atotţiitoriul.

10. „Pentru căci şi întru voi să vor încuia uşile şi nu veţi aprinde jîrtăvnicul mieu în dar. Nu-mi iaste mie voia întru voi, zice Domnul atotţiitoriul, şi jîrtve nu voiu priimi den mîinile voastre.

11. Pentru că, de la răsăriturile soarelui şi pînă la apusuri, numele mieu s-au proslăvit întru limbi şi în tot locul tămîie să aduceţi numelui mieu şi jîrtvă curată, pentru căci mare e numele mieu întru limbi”, zice Domnul atotţiitoriul.

12. „Şi voi spurcaţi pre el, zicînd voi: «Masa Domnului spurcată iaste şi cêlea ce să pun deasupra defăimatu-s-au mîncările lui.»

13. Şi aţi zis: «Acêstea den patima cea rea sînt!» Şi le-am suflat pre iale”, zice Domnul atotţiitoriul. „Şi aduceţi jafurile şi cêle şchioape şi cêle ce să dodeiesc şi aduceţi jîrtva. Au priimi-voiu acêstea den mîinile voastre?”, zice Domnul atotţiitoriul.

14. „Şi blestemat — cel ce au //

Ms. 45, p. 724-725

[724/2] **Malahía**

Cap 1

1. Luarea cuvîntului Domnului preste Israil, întru mîna îngerului lui. ⌊Şi puneţi preste inimile voastre!⌋

2. „Iubit-am pre voi", dzice Domnul. „Şi dziceaţi: «Întru ce ai iubit pre noi?[1] Nu frate era Isav lui Iacov?»" Dzice Domnul: „Şi iubii pre Iacov.

3. Şi pre Isav am urît şi am rînduit hotarăle lui spre stingere şi moştenirea lui spre dări a pustiiului!

4. Pentru căci va dzice: «Iduméa s-au surpat şi ne vom înturna şi vom zidi[2] de iznoavă cêle pustiite ale ei!»" Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Ei vor de iznoavă zidi şi eu voi surpa şi să vor che- *[725/1]* ma lor hotară a fărădelegii şi nărod preste carele s-au rînduit Domnul pînă în vac!

5. Şi ochii voştri vor vedea şi voi veţi grăi: «Măritu-s-au Domnul mai presus decît hotarăle lui Israil!»

6. [3]Fiiul mărêşte pre tată şi robul pre domnul lui ⌊să va înspăima⌋. Şi dă sînt tată eu, unde iaste mărirea mea? Şi de sînt eu Domnu, unde iaste frica mea?", zice Domnul cel întrutotţiitor: „Voi, preoţii, ceia ce dăfăimaţi numele mieu. Şi ziceaţi: «Întru ce am dăfăimat numele tău?»

7. Aducînd cătră jirtăvnicul[4] mieu pîini spurcate şi ziceţi: «Întru ce am spurcat pre iale?» Dzicînd voi: «Masa Domnului dăfăimată iaste şi cêle ce să pun deasupra dăfăimatu-s-au!»

8. Pentru căci, dă veţi apropiia orbul la jirtvă nu-i rău? Şi dă vei apropiia pre şchiop au pre bolnav, nu-i rău? Adu, dară, pre ea povăţuitoriului tău! Au priimi-va au lua-va obrazul tău?", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

9. „Şi acum rugaţi faţa Dumnedzăulu vostru şi vă rugaţi lui; întru mîinile voastre s-au făcut acêstea. Au lua-voi dentru voi faţa voastră?", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

10. „Pentru căci şi întru voi să vor încuia uşile şi nu veţi aprinde jirtăvnicul mieu în dar. Nu iaste mie voia întru voi, dzice Domnul cel întrutotţiitor, şi jirtvă nu voi priimi dentru mîinile voastre.

11.[5] [6]Pentru căci, de la răsăriturile soarelui şi pînă la apusuri, numele mieu s-au proslăvit întru limbi şi întru tot locul tămîie să aduce numelui mieu şi jirtvă curată, pentru căci mare-i numele mieu întru limbi", dzice Domnul cel întrutotţiitor[7].

12. „Şi voi spurcaţi pre el, dzicînd voi: «Masă a Domnului spurcată iaste şi cêle ce să pun deasupra dăfăimatu-s-au mîncările lui.»

13. Şi aţi dzis: «Acêstea dentru patima cea rea sînt!» Şi le-am înflat pre iale", dzice Domnul cel întrutotţiitor. „Şi aduceţi jacurile şi cêle şchioape şi cêle ci să dodăiesc şi aduceţi jirtva. Dă voi priimi[8] acêstea dentru mîinile voastre?", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

14. „Şi blăstămat — carele era tare şi au

Ms. 4389, p. 870-871

[870/2] **Prorocirea Malahiei**

Cap 1

1. Băgarea de seamă a cuvîntului Domnului asupra lui Israil, cu mîna îngerului[1] său. Puneţi aceasta în inimile voastre![2]

2. „Îndrăgitu-v-am", zice Domnul. „Şi voi aţi zis: «Pentru ce ne-ai îndrăgit? Dară Isav au n-au fost frate lui Iacov?»" Zice Domnul[3]: „Şi am îndrăgit pre Iacov.

3. Iar pre Isav l-am urît şi hotarăle lui le-am rînduit spre concenire şi moştenirea lui, spre gropi de pustiire!

4. Că de va zice Iduméia: «Surpatu-ne-am şi, întorcîndu-ne, iarăşi ne vom zidi cêle surpate!»" Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: „Ei vor zidi, iar eu voiu surpa şi se vor chiema hotarăle fărădelegiuirii şi nărod căruia asupră se-au şireguit Domnul pînă în veac!

5. Şi vor vedea ochii voştri şi veţi zice voi: «Măritu-se-au Domnul dăsupra hotarălor lui Israil!»

6. [4]Feciorul cistêşte pre tată-său şi sluga de stăpînu-să[5] se tême. Dară deaca sînt eu tată, dară slava mea unde iaste? Şi deaca sînt eu domn[6], dară têmerea mea unde iaste?", zice Domnul cel atotţiitoriul. „Asupra voastră[7], preoţilor, carii aţi dăfăimat numele mieu. Şi aţi zis: *[871/1]* «Dară în ce am dăfăimat[8] numele tău?»[9]

7. «Aducînd la altariul mieu pîini pîngărite. Şi ziceţi: «Dară în ce le-am[10] pîngărit?» Într-acêea în carea ziceţi: «Masa Domnului iaste urgisită! Şi aţi dăfăimat bucatele cêle ce sînt puse pre dînsa!»

8. Dară, de veţi aduce orbul[11] la junghiêre, au doară nu iaste rău? Şi de veţi aduce şchiop sau bolnav, dară acêea au nu iaste rău? Ado-l căpitanului tău să vezi! Plăcea-i-va sau au fi-i-va ruşine de obrazul tău?", zice Domnul cel atotţiitoriul.[12]

9. „Deci acum curăţiţi-vă înaintea fêţei Dumnezeului vostru şi vă rugaţi lui să vă miluiască (de mîinile lui sînt făcute acêstea ale voastre). Dară au fi-i-va ruşine de fêţele voastre?", zice Domnul cel atotţiitoriul.

10. „Cine iaste dentru voi care să închiză uşile şi să aprinză[13] altariul mieu în zadar. Nu iaste voia mea întru voi, zice Domnul cel atotţiitoriul, şi jărtvele den mîinile voastre nu le voiu priimi.

11. [14]Că, de la răsăritul soarelui pînă la apus, mărit iaste numele mieu în limbi şi în tot locul se aduce tămîie numelui mieu şi jărtvă curată, că iaste mare numele mieu în limbi", zice Domnul cel atotţiitoriul.

12. „Iar voi îl pîngăriţi, pentru căci că ziceţi: «Masa Domnului iaste spurcată şi bucatele ce sînt puse pre dînsa au fost ocărîte.»[15]

13. Şi aţi zis: «Acêstea au fost den patime!» Şi le-aţi suflat", zice Domnul cel atotţiitoriul. „Şi aduceţi cêle de jaf, şi cêle şchioape şi cêle ce sînt de făc rău la altariu. Ce nu le voiu priimi den mîinile voastre?", zice Domnul cel atotţiitoriul.

14. „Blestemat — cel ce au

Versiunea modernă

Cartea profetului Malachia

Capitolul 1

1. Prevestire a cuvîntului Domnului către Israel, prin vestitorul său. Să [o] puneţi în inimile voastre!

2. „V-am iubit", spune Domnul. „Şi aţi zis: «În ce fel ne-ai iubit? Nu era Esau frate cu Iacob?»" Spune Domnul: „Şi l-am iubit pe Iacob.

3. Dar pe Esau l-am urît şi am rînduit hotarele lui spre nimicire şi moştenirea lui, spre case în pustie!

4. De aceea va zice: «Idumeea s-a prăbuşit şi să ne întoarcem şi să zidim din nou cele pustiite!»" Acestea le spune Domnul atotputernic: „Ei vor zidi, iar eu voi răsturna. Şi ei vor fi numiţi hotare ale nelegiuirii şi popor împotriva căruia s-a luptat Domnul în vecie!

5. Şi ochii voştri vor vedea şi voi veţi zice: «A fost preamărit Domnul dincolo de hotarele Israelului!»

6. Un fiu îşi cinsteşte tatăl şi sclavul pe stăpînul său. Şi dacă tatăl sînt eu, unde este cinstirea mea? Şi dacă stăpînul sînt eu, unde este teama de mine?", spune Domnul atotstăpînitor. „Voi, preoţii, [sînteţi] cei care disprețuiesc numele meu. Şi ziceţi: «Cum am disprețuit numele tău?»

7. Aducînd la altarul de jertfă pîini pîngărite şi aţi zis: «Cum le-am pîngărit?» Spunînd voi: «Masa Domnului este de nimic şi cele puse pe masă [sînt] de nimic!»

8. Căci dacă aduceţi [un animal] orb ca jerfă, nu [e] rău? Şi dacă aduceţi [un animal] şchiop ori bolnav, nu [e] rău? Adu-i-l mai-marelui tău! Oare îl va primi, oare va lua seama la tine?", spune Domnul atotputernic.

9. „Iar acum îmbunaţi faţa Dumnezeului vostru şi rugaţi-vă de el; din mîinile voastre au apărut acestea. Oare să mai aleg faţa voastră dintre voi?", spune Domnul atotputernic.

10. „Căci şi la voi se vor închide uşi şi nu veţi pune focul la altarul de jertfă degeaba. Nu îmi mai pasă de voi, spune Domnul atotputernic, şi jertfa nu o voi primi din mîinile voastre.

11. Căci, de la răsăritul soarelui pînă la apus, numele meu este cinstit între neamuri şi în orice loc se aduce numelui meu tămîiere şi jertfă curată, pentru că mare este numele meu între neamuri", spune Domnul atotputernic.

12. „Voi însă îl spurcaţi spunînd voi: «Masa Domnului este pîngărită şi cele puse pe masă [sînt] bucate de nimic.»

13. Şi ziceţi: «Acestea sînt din grea trudă!» Iar eu le-am risipit", spune Domnul atotputernic. „Şi aduceţi lucruri furate şi [animale] şchioape şi firave. Şi dacă [le] aduceţi jertfă, oare le voi primi din mîinile voastre?", spune Domnul atotputernic.

14. „Şi blestemat [este] cel care era

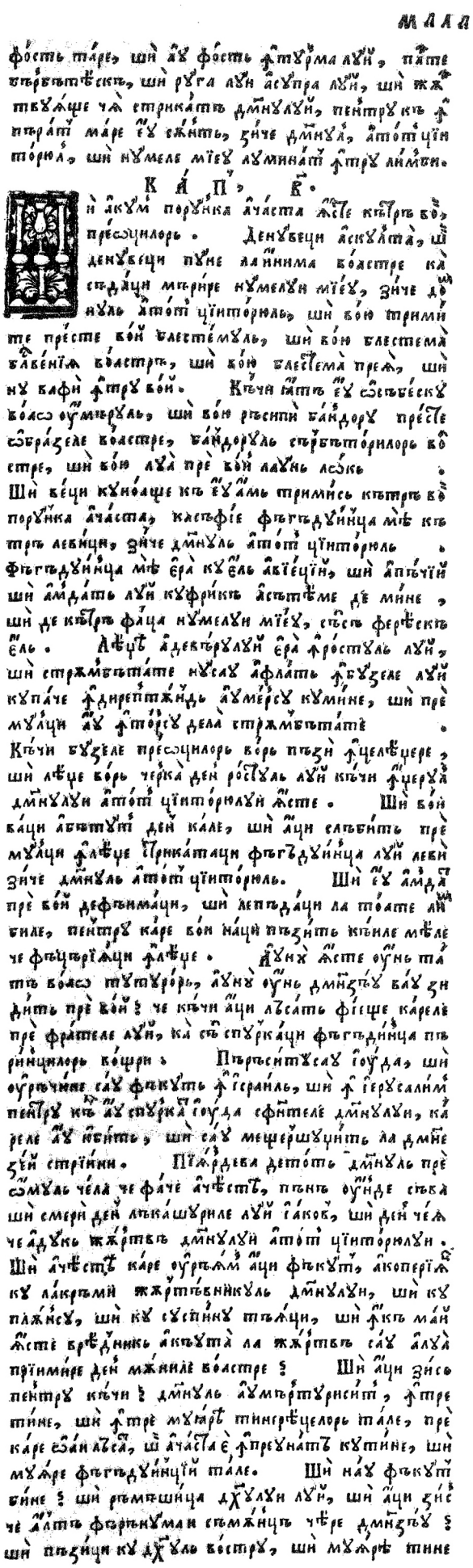

Biblia 1688, p. 613, col. 1

fost tare şi au fost în turma lui parte bărbătească şi ruga lui — asupra lui şi jîrtvuiêşte cea stricată Domnului, pentru că împărat mare eu sînt, zice Domnul atotţiitoriul, şi numele mieu — luminat întru limbi."

Cap 2

1. „Şi acum porunca aceasta iaste cătră voi, preoţilor:

2. De nu veţi asculta şi de nu veţi pune la inima voastră ca să daţi mărire numelui mieu", zice Domnul atotţiitoriul, „şi voiu trimite preste voi blestemul şi voiu blestema blagosloveniia voastră şi voiu blestema pre ea şi nu va fi întru voi.

3. Căci, iată, eu osăbescu voao umărul şi voiu răsipi bandoru preste obrazele voastre, bandorul sărbătorilor voastre, şi voiu lua pre voi la un loc.

4. Şi veţi cunoaşte că eu am trimis cătră voi porunca aceasta, ca să fie făgăduinţa mea cătră leviţi", zice Domnul atotţiitoriul.

5. „Făgăduinţa mea era cu el, a vieţii şi a păcii, şi am dat lui cu frică a să tême de mine şi de cătră faţa numelui mieu să să ferească el.

6. Lêgea adevărului era în rostul lui şi strîmbătate nu s-au aflat în buzele lui; cu pace îndireptînd au mersu cu mine şi pre mulţi au întorsu de la strîmbătate.

7. Căci buzele preoţilor vor păzi înţelêgere; şi lêge vor cerca den rostul lui, căci îngerul Domnului atotţiitoriului iaste.

8. Şi voi v-aţi abătut den cale şi aţi slăbit pre mulţi în lêge. Stricat-aţi făgăduinţa lui Leví!", zice Domnul atotţiitoriul.

9. „Şi eu am dat pre voi defăimaţi şi lepădaţi la toate limbile, pentru care voi n-aţi păzit căile mêle ce făţăriiaţi în lêge.

10. Au nu iaste un tată voao tuturor, au nu un Dumnezău v-au zidit pre voi? Ce căci aţi lăsat fieştecarele pre fratele lui, ca să spurcaţi făgăduinţa părinţilor voştri?

11. Părăsitu-s-au Iúda şi urîciune s-au făcut în Israíl şi în Ierusalím, pentru căci au spurcat Iúda sfintele Domnului, carele au iubit, şi s-au meşterşugit la dumnezei striini.

12. Piêrde-va de tot Domnul pre omul cela ce face acêstea, pînă unde să va şi smeri den lăcaşurile lui Iácov şi den ceia ce aduc jîrtvă Domnului atotţiitoriului.

13. Şi acêstea care urîiam aţi făcut: acoperiiaţi cu lacrămi jîrtăvnicul Domnului şi cu plînsu şi cu suspinu tăiaţi; şi încă mai iaste vrêdnic a căuta la jîrtvă sau a lua priimire den mînile voastre?

14. Şi aţi zis: «Pentru căci?» Domnul au mărturisit între tine şi între muiêrea tinerêţelor tale, pre care o ai lăsat, şi aceasta e împreunată cu tine şi muiêre făgăduinţii tale.

15. Şi n-au făcut bine şi rămăşiţa duhului lui! Şi aţi zis: «Ce altă, fără numai sămînţă cêre Dumnezău?» Şi păziţi cu duhul vostru şi muiêre tine- /

Ms. 45, p. 725-726

fost întru turma lui parte bărbătească şi ruga lui — preste el şi jirtvuiêşte stricat Domnului, pentru căci împărat *[725/2]* mare eu sînt, dzice Domnul cel întrutotţiitor, şi numele mieu — luminat întru limbi."

Cap 2

1. „Şi acum porînca aceasta cătră voi, preuţii:

2. [9]Dă nu veţi audzi şi dă nu veţi pune la inima[10] voastră ca să daţi mărire numelui mieu", dzice Domnul cel întrutotţiitor, „şi voi trimite preste voi blăstămul şi voi blăstăma blagoslovenia voastră şi voi blăstăma pre ea şi nu va fi voao.

3. ⌊Căci⌋, iată, eu usăbăsc voao umărul şi voi răsîpi bărdan preste fêţele voastre, bărdan a sărbătorilor voastre, şi voi lua pre voi la un loc.

4. Şi veţi cunoaşte pentru căci eu am trimis cătră voi porînca aceasta, ca să fie făgăduinţa mea cătră proroci[11]", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

5. „Făgăduinţa mea era cu el, a vieţii şi a păcii, şi am dat lui cu frică a să tême de mine şi de cătră faţa numelui mieu să să ferească el.

6. Lêgea adevărului era întru rostul lui şi strîmbătate nu s-au aflat întru budzele lui; cu pace îndreptînd au mers cu mine şi pre mulţi au înturnat de la strîmbătate.

7. Căci buzele preuţilor vor păzi minte; şi lêgea vor cerca dentru rostul lui, căci îngerul al Domnului celui întrutotţiitor iaste.

8. Şi voi v-aţi abătut dentru cale şi aţi slăbit pre mulţi întru lêge. Stricat-aţi făgăduinţa lui Leví!", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

9. „Şi eu am dat pre voi dăfăimaţi şi lepădaţi la toate limbile, pentru care voi n-aţi păzit căile mêle, ce luaţi fêţe cu lêge.

10. [12]Au nu tată unul a tuturor voao, au nu un Dumnedzău v-au zidit pre voi? Ce căci aţi lăsat fieştecarele pre fratele lui, ca să spurcaţi făgăduinţa părinţilor voştri?

11. Părăsitu-s-au Iúda şi urîciune s-au făcut întru Israil şi în Ierusalim, pentru căci au spurcat Iúda sfintele Domnului, cu carele au iubit şi s-au meşterşuguit la dumnedzăi striini.

12. Piêrde-va de tot[13] [14]pre omul cela ce face acêstea, pînă unde să va şi smeri întru lăcaşurile Iacov şi dentru ceia ce aduc jirtvă Domnului celui întru-*[726/1]* totţiitor.

13. Şi acêstea carele urîiam aţi făcut: acoperiiaţi cu lacrămi jirtăvnicul Domnului ⌊şi⌋ cu plîns şi cu suspin tăiaţi; ⌊şi⌋ [15]încă vrêdnic iaste a căuta la jirtvă au a lua priimit dentru mîinile voastre?

14. Şi aţi dzis: «Pentru căci?» Căci Domnul au mărturisit între mijlocul tău şi între mijlocul [16]tinerêţelor tale, pre carea ai lăsat şi aceasta-i împreunată cu tine şi muiêre făgăduinţei tale.

15. Şi nu bine au făcut şi rămăşiţă duhului lui! Şi dziceaţi: «Ce altă, fără numai sămînţă cerceteadză Dumnedzău?» Şi păziţi cu duhul vostru şi muiêrea tine-

Ms. 4389, p. 871

fost putêrnic şi au avut în turma lui parte bărbătească şi rugăciunea lui — pre dînsul şi junghie Domnului cea stricată, că eu sînt împărat mare, zice Domnul cel atotţiitoriul, şi numele mieu iaste luminat în limbi."

Cap 2

1. „Ce acum această poruncă iaste cătră voi, preoţilor: [16]

2. [17]Deci, de nu o veţi asculta şi de nu veţi pune în inimile voastre să daţi slavă numelui mieu", zice Domnul cel atotţiitoriul, „voiu trimête pre voi blestem şi voiu blestema cuvîntarea voastră cea bună şi o voiu procleţi şi voiu strica cuvîntarea voastră cea bună şi nu va fi întru voi, pentru căci n-aţi pus această poruncă în inimile voastre.

3. Iată, eu voiu osebi voaoă umărul şi voiu rîsipi pîntecele[18] pre fêţele voastre, pîn- *[871/2]* tecele[19] cel cumplit al sărbătorilor voastre, şi vă voiu luoa denpreună.

4. Şi veţi şti că eu, Domnul, am trimes la voi această poruncă, ca să fie făgăduinţa mea cu Levie", zice Domnul cel atotţiitoriul.

5. „Făgăduinţa mea au fost cu dînsul, a vieţii şi a păcii, şi am dat lui têmere să se teamă de mine şi de faţa mea să-i fie ruşine.

6. Lêgea adeverinţei au fost în gura lui şi nedireptatea nu se-au aflat în gura lui; în pace şi în direptate au umblat cu mine şi pre mulţi au întors den nedireptate.[20]

7. [21]Că buzele preotului vor păzi înţelêgerea şi lêgea o voiu cerca den gura lui, pentru că iaste înger al Domnului cel atotţiitoriul.

8. Iar voi v-aţi abătut den cale şi pre mulţi i-aţi zmintit den lêge şi aţi înşălat făgăduinţa Léviei!", zice Domnul cel atotţiitoriul.

9. „Pentru care lucru şi eu v-am dat întru urgisire şi în slăbiciune întru toate limbile, căci n-aţi păzit voi căile mêle, ce aţi făţărit în lêge.

10. [22]Au doară nu iaste un tată al nostru, al tuturor sau au nu ne-au zidit pre toţi un Dumnezeu? Dară pentru căci lasă cineşi pre vecinul său, spurcînd făgăduinţa părinţilor noştri?

11. Părăsitu-se-au Iúda şi au fost urîciune în Israil şi în Ierusalim, că au pîngărit Iúda sfinţirile[23] Domnului, care le-au iubit şi au fost începător spre dumnezei streini.[24]

12. Piêrde-va Domnul pre omul cel ce va face acêstea, pînă ce se va smeri den sălaşurile lui Iacov şi dentru ceia ce aduc jărtvă Dumnezeului celui atotţiitoriul.

13. Şi iar aţi făcut acêstea, care le-am urît: acoperit-aţi cu lacrăme altariul Domnului, şi cu plîngeri şi cu suspini de ostenêle; [25]aşa ca să nu mai caut spre jărtva voastră, nici să nu iau cu plăcêre nimic den mîinile voastre?

14. Şi aţi zis: «Pentru care lucru?» Pentru că Domnul au mărturisit între tine şi între muiêrea tinerêţelor tale, carea o ai lăsat; şi acêea iaste împreunată cu tine şi muiêre făgăduinţei tale.

15. Dară au n-au făcut bine rămăşiţă duhului tău! Şi aţi zis: «Dară alt ce mai caută Dumnezeu, fără numai seminţie?» Păziţi, dară, duhul vostru şi pre muiêrea tine-

Versiunea modernă

puternic şi avea în turma sa [animal] de parte bărbătească şi rugăciunea lui [era] asupra acestuia şi îi jertfeşte Domnului un [animal] slăbănog, căci rege mare sînt eu, spune Domnul atotputernic, şi numele meu este strălucit între neamuri."

Capitolul al 2-lea

1. „Iar acum porunca aceasta [o am] către voi, preoţilor:

2. Dacă nu-mi veţi da ascultare şi dacă nu vă puneţi în inimă să daţi cinstire numelui meu", spune Domnul atotputernic, „voi trimite împotriva voastră blestemul şi voi aduce blestem împotriva binecuvîntării voastre şi o voi blestema şi voi risipi binecuvîntarea voastră şi nu va rămîne în voi, căci voi nu [o] puneţi în inima voastră.

3. Iată, eu vă desprind umărul şi voi împrăştia băligar pe feţele voastre, băligarul sărbătorilor voastre, şi vă voi duce în el.

4. Şi veţi şti că eu am trimis la voi porunca aceasta, să fie legământul meu cu leviţii", spune Domnul atotputernic.

5. Legământul meu cu el era de viaţă şi de pace, şi i l-am dat lui ca în teamă să se teamă de mine şi dinaintea numelui meu să se ferească.

6. Legea adevărului era în gura lui şi nedreptatea nu s-a aflat pe buzele lui; în pace, fiind drept, a mers cu mine şi pe mulţi i-a întors de la nedreptăţi.

7. Căci buzele preotului vor păzi cunoaşterea; şi legea o vor căuta [aceia] din gura lui, căci este vestitorul Domnului atotputernic.

8. Voi însă v-aţi abătut din drum şi pe mulţi i-aţi făcut să slăbească în lege. Aţi stricat legământul lui Levi!", spune Domnul atotputernic.

9. „Iar eu v-am făcut de nimic şi disprețuiţi între toate neamurile, pentru că nu aţi păzit căile mele, ci aţi luat seama la chipuri în privinţa legii.

10. Nu un singur Dumnezeu v-a făcut, nu un singur tată [este] pentru voi toţi? De ce atunci l-aţi părăsit fiecare pe fratele său, pîngărind legământul taţilor voştri?

11. A fost păsărit Iuda şi s-a făcut spurcăciune în Israel şi în Ierusalim, pentru că Iuda a spurcat cele sfinte ale Domnului, pe care le iubise, şi a umblat după zei străini.

12. Îl va nimici Domnul pe omul care face astea, pînă ce va fi umilit [şi alungat] din corturile lui Iacob şi dintre cei ce aduc jertfă Domnului atotputernic.

13. Şi aţi făcut acestea, pe care le-am urît: aţi acoperit cu lacrimi altarul de jertfă al Domnului şi cu bocet şi cu geamăt din greu; şi să mai privesc la jertfă ca sfîntă, sau să iau din mîinile voastre ca bine primit?

14. Şi aţi zis: «Din ce pricină?» Pentru că Domnul a stat chezăşie între tine şi femeia tinereţii tale, pe care ai părăsit-o, cu toate că ea [era] şi femeia legământului tău.

15. Şi nu un altul a făcut-o, ci [era] rămăşiţă a duhului lui! Şi aţi zis: «Ce altceva decît sămînţă caută Domnul?» Şi păziţi-vă în duhul vostru şi pe femeia tine-

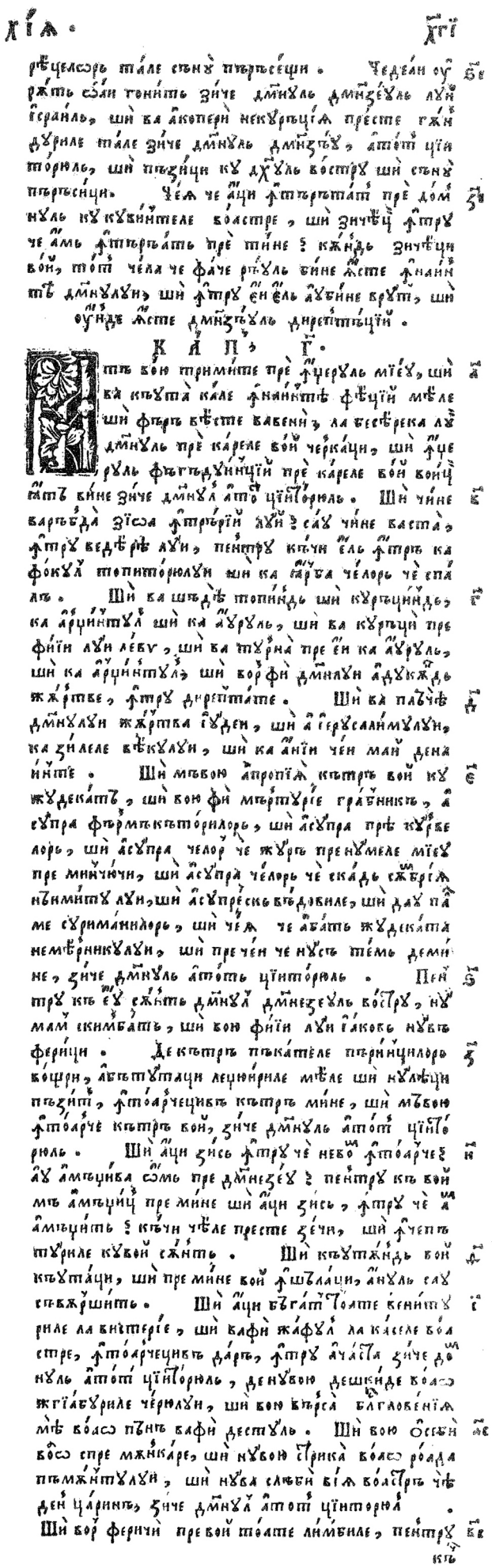

Biblia 1688, p. 613, col. 2

rêţelor tale să nu părăseşti!

16. Ce, de ai urît, o ai gonit", zice Domnul Dumnezeul lui Israíl, „şi va acoperi necurăţiia preste gîndurile tale", zice Domnul Dumnezău atotţiitoriul. „Şi păziţi cu duhul vostru şi să nu părăsiţi!

17. Ceia ce aţi întărîtat pre Domnul cu cuvintele voastre şi zicêţi: «Întru ce am întărîtat pre tine?» Cînd ziceaţi voi: «Tot cela ce face răul bine iaste înaintea Domnului şi întru ei el au binevrut» şi «Unde iaste Dumnezăul direptaţii?»

Cap 3

1. Iată, voiu trimite pre îngerul mieu şi va căuta cale înaintea fêţii mêle şi fără vêste va veni la besêreca lui Domnul, pre carele voi cercaţi, şi îngerul făgăduinţii, pre carele voi voiţi. Iată, vine!", zice Domnul atotţiitoriul.

2. „Şi cine va răbda zioa întrării lui? Sau cine va sta întru vedêrea lui? Pentru căci el întră ca focul topitoriului şi ca iarba celor ce spală.

3. Şi va şădea topind şi curăţind ca argintul şi ca aurul şi va curăţi pre fiii lui Lévi şi va turna pre ei ca aurul şi ca argintul şi vor fi Domnului aducînd jîrtve întru direptate.

4. Şi va plăcea Domnului jîrtva Iúdei şi a Ierusalímului ca zilele veacului şi ca anii cei mai denainte.

5. Şi mă voiu apropiia cătră voi cu judecată şi voiu fi mărturie grabnică asupra fărmăcătorilor şi asupra preacurvelor şi asupra celor ce jură pre numele mieu pre minciuni şi asupra celor ce scad sîmbriia năimitului şi asupresc vădovile şi dau palme surimanilor şi ceia ce abat judecata nemêrnicului şi pre cei ce nu să tem de mine!", zice Domnul atotţiitoriul.

6. „Pentru că eu sînt Domnul Dumnezeul vostru, nu m-am schimbat, şi voi, fiii lui Iácov, nu vă feriţi

7. De cătră păcatele părinţilor voştri, abătut-aţi legiuirile mêle şi nu le-aţi păzit. Întoarceţi-vă cătră mine şi mă voiu întoarce cătră voi!", zice Domnul atotţiitoriul.

8. „Şi aţi zis: «Întru ce ne vom întoarce?» Au amăgi-va om pre Dumnezeu? Pentru că voi mă amăgiţi pre mine. Şi aţi zis: «Întru ce am amăgit?» Căci cêle preste zeci şi începăturile cu voi sînt.

9. Şi căutînd voi căutaţi şi pre mine voi înşălaţi. Anul s-au săvîrşit.

10. Şi aţi băgat toate veniturile la visterie şi va fi jaful la casele voastre. Întoarceţi-vă, dară, întru aceasta, zice Domnul atotţiitoriul, de nu voiu deşchide voao jghiaburile ceriului şi voiu vărsa blagosloveniia mea voao pînă va fi destul!

11. Şi voiu osebi voao spre mîncare şi nu voiu strica voao roada pămîntului şi nu va slăbi viia voastră cea den ţarină", zice Domnul atotţiitoriul.

12. „Şi vor ferici pre voi toate limbile, pentru //

Ms. 45, p. 726

rêţelor tale să nu o părăseşti!

16. Ci, de ai urîtu-o, ai gonitu-o", dzice Domnul, Dumnedzăul Israil, „şi va acoperi necurăţie preste gîndurile tale", dzice Domnul Dumnedzău cel întrutotţiitor. „Şi păziţi cu duhul vostru şi să nu părăsiţi!

17. Ceia ce aţi întărîtat pre Domnul cu cuvintele voastre şi ziceaţi: «Întru ce am întărîtat ⌊pre tine?⌋» Cînd ziceaţi voi: «Tot cela ce face răul — bun înaintea Domnului şi întru ei el au binevrut» şi «Unde iaste Dumnedzăul dreptăţii?»

Cap 3

1. [17]Iată, voi trimite pre îngerul mieu şi va căuta cale înaintea fêţei mêle şi fără vêste va veni la bisêrica lui Domnul, pre carele voi cercaţi, şi îngerul făgăduinţei, pre carele voi voiţi. Iată, vine!", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

2. „Şi cine va suferi dzua întrării lui? Sau cine va sta împotrivă întru vedêrea lui? Pentru căci el întră ca focul topitoriului şi ca iarba celor ce spală.

3. Şi va şedea topind şi curăţind ca argintul ⌊şi ca aurul⌋ şi va curăţi pre fiii Leví şi va[18] turna pre ei ca aurul şi ca argint[19] şi vor fi Domnului aducînd jirtvă întru dreptate.

4. Şi va plăcea Domnului jirtva Iúdei şi Ierusalímului în ce chip dzilele vaculuí şi după anii denainte.

5. Şi voi apropiia cătră voi cu judeţ şi voi fi mărturie iute[20] preste fărmăcători[21] şi preste preacurve şi preste ceia ci să jură pre numele mieu pre minciuni şi preste ceia ce scad simbriia năimitului şi asupresc văduile şi dau *[726/2]* palme sărăimanilor şi ceia ce abat judecata[22] nemêrniculuí şi pre cei ce nu să tem de mine", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

6. „Pentru căci eu, Domnul Dumnedzăul vostru, nu m-am primenit, şi voi, fiii Iacov, nu vă feriţi

7. De la păcatele părinţilor voştri, abătut-aţi legiuirile mêle şi nu le-aţi păzit. [23]Întoarceţi-vă cătră mine şi mă voi întoarce cătră voi!", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

8. „Şi aţi dzis: «Întru carea ne vom întoarce?» Au amăgi-va om pre Dumnedzău? Pentru căci voi amăgiţi pre mine. Şi aţi dzis: «Întru carea am amăgit?» Căci cêle preste dzeci şi începăturile cu voi sînt.

9. Şi căutînd voi căutaţi şi pre mine voi înşelaţi. Anul s-au sfîrşit.

10. Şi aţi băgat [24]veníturile la vistiêre şi va fi jahul la casele voastre. Întoarceţi-vă, dară, întru aceasta, dzice Domnul cel întrutotţiitor, dă nu voi dăşchide voao[25] zghiaburile ceriului şi voi vărsa blagosloveniia mea voao pînă va fi dăstul!

11. Şi voi usăbi voao spre mîncare şi nu voi strica voao roada pămîntului şi nu va slăbi a voastră viia rea den ţarină", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

12. „Şi vor ferici pre voi toate limbile, pentru

Ms. 4389, p. 871-872

rêţelor tale să nu o laşi![26]

16. Iar de-ţi va fi urîtă, lasă-o", zice Domnul Dumnezeul lui Israil, „că va acoperi Domnul necurăţiia cugetului vostru", zice Domnul cel atotţiitoriul. „Păziţi duhul vostru şi nu lăsaţi sfatul!

17. Cei ce aţi mîniiat pre Dumnezeu cu cuvintele voastre şi aţi zis: «Dară în ce l-am mîniiat?» Într-acêea în căci aţi zis: «Tot cel ce va face rău, bun iaste înaintea Domnului şi într-acêlea i-au plăcut!» sau «Unde iaste Dumnezeul direptăţii?»

Cap 3

1. [27]Iată, eu voiu trimête îngerul mieu şi va găti calea înaintea fêţei mêle şi îndată va veni Domnul în *[872/1]* bisêrica sa, cela ce-l cercaţi, şi îngerul făgăduinţei lui, care-l voiţi voi. Iată, vine!", zice Domnul cel atotţiitoriul.[28]

2. „Şi cine va răbda zioa venirei lui? Şi cine va sta să-l vază? Că el se va[29] sui ca focul topitoriului şi ca iarba celor ce spală.

3. Şi va şădea de va topi şi va lămuri ca argintul şi ca aurul şi va curăţi pre feciorii lui Lévie şi-i va vărsa ca aurul şi ca argintul şi vor fi de vor aduce Domnului jărtvă în direptate.

4. Şi va plăcea Domnului jărtva Iúdei în Ierusalim ca zilele veacului şi ca anii cei mai denainte.

5. Şi voiu veni la voi la judecată şi voiu fi mărturisitor grabnic făcătorilor de rêle[30] şi curvelor şi celor ce se jură în numele mieu în minciună şi celor ce opresc simbriia argatului şi celor ce asupresc pre văduve şi se îngîmfează spre cei rămaşi de părinţi şi celor ce strîmbează judecata vineticilor şi celor ce nu se vor[31] tême de mine", zice Domnul cel atotţiitoriul.[32]

6. „Că eu sînt Domnul Dumnezeul vostru şi nu mă voiu schimba, şi voi, feciorii lui Iácov, să nu vă feriţi

7. Pentru păcatele părinţilor voştri, v-aţi abătut den legile mêle şi nu le-aţi păzit. [33]Întoarceţi-vă cătră mine şi mă voiu întoarce cătră voi!", zice Domnul cel atotţiitoriul.

8. „Şi aţi zis: «Pentru ce să ne întoarcem?» [9.] Au înşăla-va omul pre Dumnezeu? Căci aţi înşălat voi pre mine. Şi aţi zis: «În ce te-am înşălat?» Căci zeciuiêlele şi pîrga iaste cu voi.

9. [10.] Şi privind voi priviţi la dînsele şi pre mine mă înşălaţi. Iată, anul se-au umplut.[34]

10. Şi aţi băgat toată agoniseala în cămări şi jaful de la cel sărac în casele voastre, deci vă întoarceţi dentr-aceasta, zice Domnul cel atotţiitoriul, deaca nu voiu dăşchide voaoă jghiiaburile ceriului şi voiu turna voaoă bună cuvîntarea mea pînă vă va fi de-ajuns!

11. Şi vă voiu da multe fêliuri de bucate şi nu vă voiu strica roada pămîntului şi nu vă vor slăbi viile în cîmp", zice Domnul cel atotţiitoriul.

12. „Şi vă vor ferici toate limbile, că

Versiunea modernă

reţii tale nu o părăsi!

16. Dar dacă, urînd-o, ai alunga-o", spune Domnul Dumnezeul lui Israel, „nelegiuirea va acoperi gîndurile tale", spune Domnul atotputernic. „Şi păziţi-vă în duhul vostru şi nu părăsiţi!

17. Şi voi, care îl mîniaţi pe Dumnezeu cu vorbele voastre, aţi zis: «Cu ce îl mîniem?» Spunînd voi: «Oricine care face un rău e bun în faţa Domnului şi de aceştia s-a bucurat el» şi «Unde este Dumnezeul dreptăţii?»

Capitolul al 3-lea

1. Iată, eu însumi îl trimit pe vestitorul meu şi va cerceta calea dinaintea mea şi pe neaşteptate va sosi în templul său Domnul, pe care îl căutaţi voi, şi vestitorul legămîntului, pe care îl doriţi voi. Iată, sosește!", spune Domnul atotputernic.

2. „Şi cine va îndura ziua sosirii lui? Sau cine va rămîne în picioare la vederea lui? Căci el va sosi ca un foc din cuptorul de topit şi ca iarba pe care o folosesc spălătorii.

3. Şi se va aşeza ca să topească şi să [-i] cureţe ca pe aur şi ca pe argint şi îi va curăţi pe fiii lui Levi şi îi va topi ca pe aur şi ca pe argint şi vor sta aducînd Domnului jertfă cu dreptate.

4. Şi îi va fi pe plac Domnului jertfa lui Iuda şi a Ierusalimului întocmai ca în zilele din veac şi întocmai ca în anii de dinainte.

5. Şi mă voi apropia de voi la judecată şi voi fi martor aprig împotriva vrăjitoarelor şi împotriva adulterelor şi împotriva celor ce jură pe numele meu în minciună şi împotriva celor ce nu dau plata lucrătorului tocmit şi a celor ce o asupresc pe văduvă şi a celor care îi lovesc pe orfani şi a celor care abat judecata unui străin şi a celor care nu se tem de mine!", spune Domnul atotputernic.

6. „Căci eu [sînt] Domnul Dumnezeul vostru şi nu m-am schimbat, şi voi, fiii lui Iacob, nu v-aţi îndepărtat

7. De nedreptăţile taţilor voştri, aţi strîmbat rînduielile mele şi nu [le]-aţi păzit. Întoarceţi-vă către mine şi mă voi întoarce către voi!", spune Domnul atotputernic.

8. „Şi ziceţi: «Cum să ne întoarcem?» Oare îl va înşela un om pe Dumnezeu? Căci voi mă înşelaţi pe mine. Şi veţi zice: «Cum te-am înşelat?» Căci zeciuielile şi pîrgile sînt la voi.

9. Şi defel nu luaţi seama la mine şi voi pe mine mă înşelaţi. Neamul a fost nimicit.

10. Şi aţi adus toate roadele în hambare şi în casa lui va fi jefuirea lui. Luaţi aminte, aşadar, la aceasta, spune Domnul atotputernic, de nu vă voi deschide cascadele cerului şi voi face să curgă pentru voi binecuvîntarea mea pînă cînd vă va fi de ajuns!

11. Şi vă voi pune deoparte de mîncare şi nu vă voi nimici rodul pămîntului şi nu vi se va veşteji via din ogor", spune Domnul atotputernic.

12. „Şi vă vor ferici toate neamurile, căci

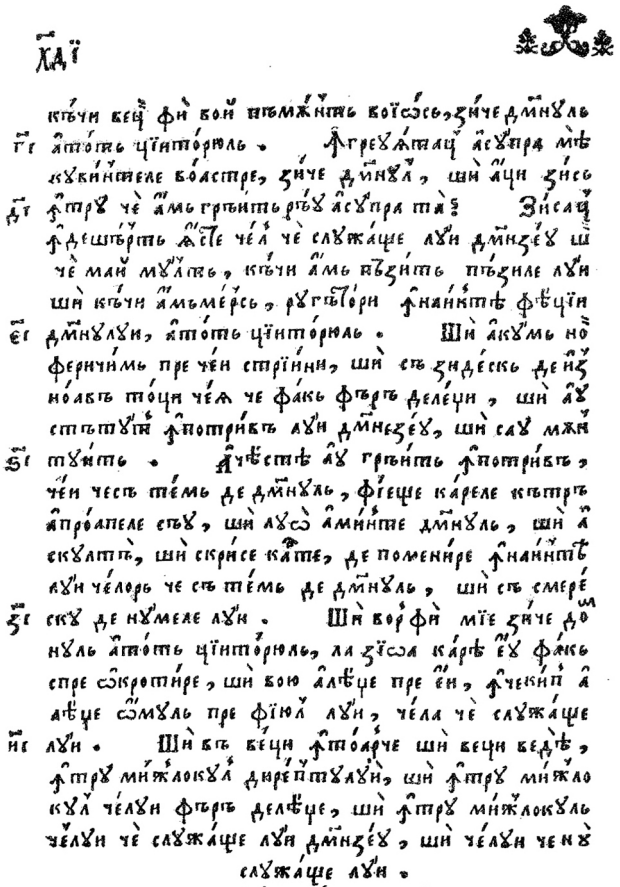

Biblia 1688, p. 614, col. 1

căci veţi fi voi pământ voios", zice Domnul atotţiitoriul.

13. „Îngreuiat-aţi asupra mea cuvintele voastre, zice Domnul. Şi aţi zis: «Întru ce am grăit rău asupra ta?»

14. Zis-aţi: «În deşărt iaste cel ce slujaşte lui Dumnezeu, şi ce mai mult, căci am păzit păzile lui şi căci am mers rugători înaintea fêţii Domnului atotţiitoriul?

15. Şi acum noi fericim pre cei striini şi să zidesc de iznoavă toţi ceia ce fac fărădelegi şi au stătut împotrivă lui Dumnezeu şi s-au mîntuit!»"

16. Acêstea au grăit împotrivă cei ce să tem de Domnul, fieştecarele către aproapele său; şi luo aminte Domnul şi ascultă şi scrise carte de pomenire înaintea lui celor ce să tem de Domnul şi să smerescu de numele lui.

17. „Şi vor fi mie", zice Domnul atotţiitoriul, „la zioa carea eu fac spre ocrotire şi voiu alêge pre ei, în ce chip alêge omul pre fiiul lui, cela ce slujaşte lui.

18. Şi vă veţi întoarce şi veţi vedea întru mijlocul direptului şi întru mijlocul celui fără de lêge şi întru mijlocul celui ce slujaşte lui Dumnezeu şi celui ce nu slujaşte lui.

Cap 4

1. Că, iată, zi vine arzînd ca un cuptoriu şi va arde pre ei şi vor fi toţi cei striini de fêliu şi toţi cei ce fac fărădelegile trestie şi va aprinde pre ei zioa cêea ce vine", zice Domnul atotţiitoriul, „şi nu va rămînea dentru ei rădăcină, nici viţă!

2. Şi va răsări voao, celor ce vă têmeţi de numele mieu, soarele direptăţii şi leac întru áripile lui şi veţi ieşi şi veţi juca ca viţeii cei den legături sloboziţi.

3. Şi veţi călca de tot pre cei fără de lêge şi vor fi cenuşă supt picioarele voastre în zioa care eu fac", zice Domnul atotţiitoriul.

4. „Aduceţi-vă aminte de lêgea lui Móisi, robului mieu, în ce chip am poruncit lui, în Horív, către tot norodul lui Israíl direptăţi şi porunci!

5. Şi, iată, eu voiu trimite voao pre Ilie Thezviteanul şi mai nainte de a veni zioa Domnului cea mare şi luminoasă.

6. Carele va aşăza inima părintelui către fiiu şi inima omului către aproapele lui, ca nu, viind, să lovesc pământul fără vêste." /

Ms. 45, p. 726-727

căci veţi fi voi pământ voit", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

13. „Îngreuiat-aţi preste mine cuvintele voastre, dzice Domnul. Şi aţi dzis: «Întru ce am grăit [26]asupra ta?»

14. [27]Zis-aţi: «Dăşert cela ce slujaşte lui Dumnedzău şi ce mai mult, căci am păzit păzile lui şi căci am mers rugători înaintea fêţei Domnului celui întrutotţiitor?

15. [28]Şi acum noi fericim pre cei striini şi de iznoavă să zidesc toţi ceia ce fac fărădălegile şi s-au împoncişat lui Dumnedzău şi s-au mîntuit!»"

16. Acêstea au grăit împotrivă ceia ci să tem de Domnul, fieştecarele cătră aproapele[29] său; şi luă aminte Domnul şi ascultă şi scrise carte de pomenire înaintea lui celor ci să tem de Domnul şi ce să sfiesc de numele lui.

17. „Şi vor fi mie", dzice Domnul cel întrutotţiitor, „la dzua carea eu fac spre ocrotire şi voi alêge pre ei, în ce chip alêge omul pre fiiul lui, cela ce[30] slujêşte lui.

18. Şi veţi întoarce şi veţi vedea între mijlocul dreptului şi între *[727/1]* mijlocul celui fără dă lêge şi între mijlocul celui ce slujaşte lui Dumnedzău şi celui ce nu slujaşte lui.

Cap 4

1. Căci, iată, dzi vine [31]ca un cuptor şi va arde pre ei şi vor fi toţi cei striini de fêl şi toţi ceia ce fac fărădălegile trestie şi va aprinde pre ei dzua acêea ce vine", dzice Domnul cel întrutotţiitor, „şi nu va rămînea dentru ei rădăcină, nici viţă!

2. [32]Şi va răsări voao, celor ci vă têmeţi de numele mieu, soarele dreptăţii şi leac întru áripile lui şi veţi ieşi şi veţi juca *[727/2]* ca viţăii dentru legături slobodziţi.

3. Şi veţi călca de tot pre cei fără de lêge şi vor fi cenuşe dedesuptul picioarelor voastre întru dzua carea eu fac", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

4. „[33]Pomeniţi lêgea lui Moisi, robului mieu, în ce chip am porîncit lui, în Horiv, cătră tot ⌊nărodul⌋ Israil, porînci şi dreptăţi!

5. ⌊Şi⌋, [34]iată, eu voi trimite voao pre Ilía Thezviteánul ⌊şi⌋ mainte de ce a veni dzua Domnului cea mare şi luminoasă.

6. Carele va aşeza inima părintelui cătră fiiu şi inema omului cătră aproapele lui, ca nu, venind, voi lovi pământul fără vêste."

Ms. 4389, p. 872

veţi fi voi ţara cea poftită", zice Domnul cel atotţiitoriul.

13. „[35]Îngreuiat-aţi asupra mea cuvintele voastre, zice Domnul cel atotţiitoriul. [14.] Şi aţi zis: «Da de ce ţi-am grăit împoncişi?»[36]

14. Zis-aţi: «Dăşărt iaste cel ce lucrează lui Dumnezeu şi ce folos iaste căci am păzit pazele[37] lui şi căci am umblat de ne-am rugat înaintea fêţei Domnului cel atotţiitoriul?

15. Iar acum noi fericim pre cei streini şi se zi-*[872/2]* desc toţi cei ce fac fărădelegiuire şi se împoncişază lui Dumnezeu şi se-au mîntuit!»"

16. Atunci au ţinut de rău cei ce se tem de Domnul, cineşi pre vecinul său; şi Domnul au luat aminte şi au ascultat şi au scris cartea aducerii aminte înaintea celor ce se tem de Domnul şi a celor ce cugetă de numele lui.

17. „Şi-mi vor fi într-acêea zi, carea fac eu întru ocrotire, şi-i voiu alêge precum alêge omul pre feciorul său, cela ce slujaşte lui bine.

18. Şi vă veţi întoarce şi veţi vedea între cel direpţ şi între cel nedirept şi între cel ce va sluji lui Dumnezeu şi între cel ce nu-i va sluji.

Cap 4

1. [19]. [39]Că, iată, vine zi carea arde ca un cuptor şi-i va arde şi vor fi toţi cei de alt neam şi cei ce fac cêle fărădelêge ca nişte trestie şi-i va arde zioa carea va veni", zice Domnul cel atotţiitoriul, „şi nu va rămînea lor nici rădăcină, nici odraslă![38]

2. [20.] [40]Iar voaoă, cestor ce vă têmeţi de numele lui, vă va răsări soarele cel direpţ şi vindecarea în áripile lui şi veţi ieşi şi veţi juca ca viţeii cei sloboziţi den pripoane.

3. [21.] Şi veţi călca pre făcătorii cei fărădelegiuire şi vor fi cenuşă supt picioarele voastre, în zioa cêea ce o voiu face eu", zice Domnul cel atotţiitoriul.

4. [22.] [41]„Aduceţi-vă aminte de lêgea lui Moisi, robul mieu[42], carea am porîncit lui, în Horiv, spre tot Israilul, porînci şi judecăţi!

5. [23.] [43]Iată, eu vă voiu trimête pre Ilie Thezviteanínul, mai nainte de venirea Domnului cea mare şi luminată.

6. [24.] Şi va întoarce inima tatălui cătră fecior şi inima omului cătră vecin, ca nu cumvaşi, viind, să lovesc pământul fără de vêste."

Versiunea modernă

veţi fi ţara cea dorită", spune Domnul atotputernic.

13. „Aţi spus cuvinte grele împotriva mea, spune Domnul. Şi aţi zis: «Cu ce am cîrtit împotriva ta?»

14. Aţi zis: «Fără rost e cel care-i slujeşte lui Dumnezeu. Şi cu ce [avem] mai mult că am păzit rînduielile lui şi că am mers rugători dinaintea Domnului atotputernic?

15. Şi acum noi îi fericim pe străini şi se zidesc din nou toţi cei ce făptuiesc nelegiuiri şi au stat împotriva lui Dumnezeu, dar au scăpat!»"

16. Acestea le-au cîrtit cei ce se temeau de Domnul, fiecare către aproapele său; şi a luat aminte Domnul şi le-a dat ascultare şi a scris o carte de aducere aminte în faţa sa pentru cei ce se tem de Domnul şi cinstesc numele lui.

17. „Şi vor fi ai mei", spune Domnul atotputernic, „pentru ziua pe care o fac eu pentru păstrare şi îi voi alege în felul în care alege un om pe fiul care îi slujeşte lui.

18. Şi vă veţi întoarce şi veţi desluşi între drept şi nelegiuit şi între cel ce-i slujeşte lui Dumnezeu şi cel care nu-i slujeşte.

Capitolul al 4-lea

1.Căci, iată, ziua Domnului soseşte arzînd ca un cuptor şi îi va mistui pe ei în foc şi vor fi pleavă toţi străinii şi toţi cei ce făptuiesc nelegiuiri şi îi va aprinde ziua care vine", spune Domnul atotputernic, „şi nu va mai rămîne din ei nici rădăcină, nici ramură!

2. Şi va răsări pentru voi, care vă temeţi de numele meu, soarele dreptăţii şi vindecare [va fi] pe aripile lui şi veţi ieşi şi veţi zburda ca viţeii sloboziţi din legături.

3. Şi îi veţi călca în picioare pe nelegiuiţi, căci vor fi cenuşă sub picioarele voastre în ziua în care o fac eu", spune Domnul atotputernic.

4. „Amintiţi-vă de legea lui Moise, slujitorul meu, întocmai cum i-am încredinţat pe Horeb, pentru tot Israelul, porunci şi rînduieli!

5. Şi, iată, eu însumi îl trimit la voi pe Ilie Thesbitul, mai înainte de a veni ziua cea mare şi strălucită a Domnului.

6. El va întoarce inima tatălui îndărăt către fiu şi inima unui om către aproapele său, ca să nu vin şi să lovesc pământul cu totul."

NOTE FILOLOGICE ŞI TEXTUALE

Biblia 1688
Avvácum

Cap 3

1 În text, scris greşit: ***къта́рѣ***.

Biblia 1688
Sofónia

Cap 3

1 În text, scris ***рькни́дь***, greşeală de tipar.
2 În text, scris greşit: ***стрѫмба́те***.

Biblia 1688
Agghéu

Cap 2

1 În text, scris greşit: ***пїа́стръ***.

Biblia 1688
Zaharíia

Cap 1

1 În text, scris ***Иерѳсели́мѣ***, greşeală de tipar.

Cap 5

2 În text lipseşte pronumele *ce*.

Cap 6

3 În text, scris ***стъпѫмѝ***, greşeală de tipar.

Cap 8

4 În text, scris ***мѫ̑нилєле***, greşeală de tipar.
5 În text, scris ***лъкѳе́скл***, greşeală de tipar.

Ms. 45
Naúm

Cap 1

1 În text, urmează cîteva cuvinte tăiate cu cerneală neagră şi cu cerneală roşie.
2 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *căpetenii*.
3 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *ei*.
4 În text, cu roşu sînt scrise cifrele 1 deasupra cuvîntului *audzi* şi 2 deasupra cuvîntului *încă*, indicînd inversarea topicii lor.

Cap 2

5 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *Iacov în ce chip sudalma lui*.
6 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, de altă mînă, completarea: *şi vor sîrgui preste ziduri*.
7 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 13*.
8 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, completarea: *cine*.
9 În text, iniţial scris ***ѳѡ***, probabil urma să scrie cuvîntul *foc*, şi slova ***ѡ*** a fost modificată în ***ѳ***. În B 1688 este *foc*.

Cap 3

10 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 44; Avvacum 2*.
11 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *sclipêşte*.
12 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *slăbi*.
13 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 47*.
14 În text, deasupra celei de-a doua silabe sînt scrise cîteva slove tăiate cu cerneală neagră.
15 În text, urmează cuvintele *vîrtutea ei*, tăiate cu cerneală neagră.
16 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *şi nu iaste*.
17 În text, cuvîntul *te* este scris deasupra, între rînduri.

Ms. 45
Avvacúm

Cap 1

1 În text, secvenţa *-cum* este repetată.
2 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 21; Ierem. 12*.
3 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа″[ик]*** *[= Fapte]: 13*.
4 În text, scris ***тѡа́търїѫ***, probabil greşeală de copist.
5 În text, cuvîntul *va* este scris deasupra rîndului.

Cap 2

6 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu

roşu, trimiterea biblică: *Isaía 21*.

7 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Къ Ри͠м**[**мланом**]* *[= Rom.] 1; Evrei 10; Galat. 3*.

8 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= ‘vezi’].

9 În text, deasupra ultimei silabe este scrisă o slovă indescifrabilă, tăiată cu cerneală neagră.

10 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 9*.

11 În text, ultima silabă este urmată de o slovă indescifrabilă, tăiată cu cerneală neagră.

Cap 3

12 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

13 În text, ultima silabă este urmată de o slovă indescifrabilă, tăiată cu cerneală roşie.

14 În text, cuvîntul *strigare* este scris cu cerneală roşie.

15 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

16 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *ethiopilor*.

17 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

18 În text urmează o silabă indescifrabilă, tăiată cu cerneală neagră.

19 Marginal, marcată în text cu două vrahii roşii şi scrisă de altă mînă, completarea: *de la mîncare*.

Ms. 45
Sofonía

Cap 1

1 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *dupre*.

2 În text, scris: ***пъмь͠***, greşeală de copist.

3 În text, deasupra celei de-a doua silabe, este o slovă tăiată cu cerneală neagră.

4 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *numele*.

5 În text, deasupra acestui cuvînt sînt patru vrahii scrise cu roşu, care trimit la nota marginală anterioară.

6 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *dealuri*.

7 În text, cuvintele *şi voi izbîndi* sînt repetate.

8 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Amos. 5*.

9 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 30; Ioil 2; Amos 5*.

10 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, este reluată slova ***џ***, în text corectată dintr-un ***ч*** iniţial.

11 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 7;* ***При**[**т**]**чи*** *[= Parim.] 11*.

12 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 3*.

13 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *sîrguială*.

Cap 2

14 În text, scris: ***ѹџїє***, greşeală de copist.

15 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *va*.

16 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *ethiopilor*.

17 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 34*.

Cap 3

18 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, adăugirea: *tot*.

19 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 22*; *Mihéa 3*.

20 În text, cuvîntul *dimineaţă* este repetat, prima dată tăiat cu cerneală roşie.

21 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală neagră.

22 Marginal, se reiau două vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

23 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

24 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *Ethiopíei*.

25 În text, deasupra cuvîntului este o slovă tăiată cu cerneală neagră.

26 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *paşte*.

27 În text scris ***фwа͠р***; marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, completarea: *-te*.

28 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *răscumpărat-au*.

29 În text, scris: ***прї͠и***, greşeală de copist.

30 În text, cu roşu sînt scrise cifrele 1 înaintea secvenţei *întru vrêmea acêea cînd voi priimi pre voi*, 2 înaintea secvenţei *întru vrêmea acêea cînd bine voao voi face* şi 3 înaintea secvenţei *pentru căci da-voi pre voi numiţi*, indicînd inversarea topicii lor.

31 În text, scris: ***вwа͠стъ***, greşeală de copist.

Ms. 45
Agghéu

Cap 1

1 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Ezdra. 5*.

2 În text, scris: ***ѱ͠нна͠л***.

3 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *întru 1 a lunii*.

4 În text, scris: ***фа́лю͠о***, probabil greşeală de copist.

5 În text, urmează cuvîntul *căile*, tăiat cu cerneală neagră.

Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, completarea: *inimile*.

6 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 28*; *Mihéa 6*.

7 Marginal, se reiau trei vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

8 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *lui*.

9 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *nărodului*.

Cap 2

10 În text, scris: ***ѱ҃на҃***.

11 În text, scris: ***ѱ҃на***.

12 În text, scris: ***ѱ҃тр***, greşeală a copistului.

13 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *acum*.

14 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 12*.

15 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

16 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *va*.

17 În text, scris: ***мѧ҃инѣ***, probabil greşeală de copist.

18 În text, urmează cuvîntul *a*, tăiat cu cerneală neagră.

19 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *apropiia*.

20 Secvenţa de semnalare de pe pagina anterioară: *cine au fost*.

21 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *într-un*.

22 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, adăugirea: *cu*.

23 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 49*.

Ms. 45
Zaharía

Cap 1

1 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Malah. 3*.

2 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 21 şi 30 şi 44; Ierem. 3; Ezec. 8 şi 20 şi 35; Iosía 4*; *Ioil 2*.

3 În text, scris: ***ѱ҃на҃***.

4 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

5 În text, scris: ***ѕи҃***, probabil greşeală de copist.

6 În text, cuvîntul *ce* este scris deasupra rîndului.

7 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 8*.

8 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *mă urgisesc*.

9 În text, cu roşu sînt scrise cifrele 1 deasupra secvenţei *întru el*, 2 deasupra secvenţei *dzice Domnul* şi 3 deasupra cuvîntului *cel*, indicînd inversarea topicii lor.

10 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *iale*.

11 În text, urmează cuvîntul *venit*, tăiat cu negru. Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *ieşit*.

Cap 2

12 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *lăţimea*.

13 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 49*.

14 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *lui*.

15 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

16 În text, scris: ***ма҃***, probabil greşeală de copist.

Cap 3

17 În text, scris: ***фѧ́це***, probabil greşeală de copist.

18 În text, silaba *Dom-* este repetată.

19 În text, silaba *ti-* este repetată.

20 Marginal, marcată în text cu şapte vrahii scrise cu roşu, nota: *podíri*.

21 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

22 În text, cu roşu sînt scrise cifrele 1 deasupra cuvîntului *sînt*, 2 deasupra secvenţei *de minuni* şi 3 deasupra cuvîntului *pentru*, indicînd inversarea topicii lor.

23 În text, silaba *mi-* este repetată.

24 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 1*.

25 În text, scris: ***фѧ́це***, probabil greşeală de copist.

Cap 4

26 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *ei*.

27 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *ei*.

28 În text, scris: ***щі҃***, probabil greşeală de copist.

Cap 5

29 În text, secvenţa *-ste-* pare tăiată şi, marginal, este marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *iêse*.

30 În text, scris iniţial *lui*; marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *a*.

Cap 6

31 În text, numerotat greşit cu 12 în loc de 11.

32 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

33 În text, scris: ***че́ло***, greşeală de copist.

34 În text urmează două cuvinte tăiate cu roşu.

Cap 7

35 În text, scris: ***шмсѧ***, probabil greşeală de copist.

36 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 58*.

37 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *fu*.

38 În text, scris: ***кѳвънтѳ***, greşeală de copist.

39 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *au nu voi mîncaţi şi bêţi?* În text, urmează un cuvînt indescifrabil tăiat cu roşu.

40 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= 'vezi'].

41 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 22; Isaía 1; Ierem. 6*.

42 Marginal, marcată în text cu doi vrahii scrise cu roşu, nota: *am rînduit*. În text urmează un cuvînt indescifrabil tăiat cu cerneală neagră.

43 În text, scris: ***лє"ци"***, probabil greşeală de copist.

44 În text urmează cuvîntul *asculta*, tăiat cu cerneală neagră.

Cap 8

45 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

46 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, nota: *şi cu mînie mare.*

47 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Efes. 4*.

48 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= 'vezi'].

49 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *cerceta.*

50 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

51 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *limbilor.*

52 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei ***х***, completarea: *-lea.*

Cap 9

53 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *lui.*

54 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *spămînta.*

55 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *întru Azot şi vor surpa seminţiia celor striini de fêl.*

56 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

57 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 62; Mth. 21; Ioan 12.*

58 În text, cuvîntul este marcat de trei vrahii scrise cu roşu, nereluate marginal.

59 Marginal, marcată în text cu trei puncte scrise cu roşu, nota: *lui e.*

60 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *bine.*

Cap 10

61 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *vindecare.*

62 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *el.*

63 Marginal, se reiau trei vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

64 Marginal, se reiau patru vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

65 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *ce chip.*

Cap 11

66 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *păţea.*

67 În text, urmează cuvîntul *mêle*, tăiat cu cerneală neagră.

68 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 5*.

69 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

70 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 27*.

71 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *iată, eu.*

Cap 12

72 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, nota: *Domnului.*

73 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *eu.*

74 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

75 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *Domnul.*

76 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 19*.

77 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 35*.

Cap 13

78 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iezec. 30*.

79 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *voi rădica.*

80 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

81 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 26*; *Mr. 14*.

82 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimelor două slove ale acestui cuvînt, corectura: *a*.

Cap 14

83 În text, urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală roşie.

84 În text, urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală roşie.

85 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *Maslinilor*.

86 În text, urmează cuvîntul *şi*, tăiat cu cerneală roşie.

87 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 26*.

88 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

89 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra secvenţei *-ţi*, corectura: *-te*.

90 În text, urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală neagră.

91 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *corturilor*.

92 În text, scris greşit: ***тѹро҃***, probabil greşeală a copistului.

93 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

Ms. 45
Malahía

Cap 1

1 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *[Къ] Ри҃[лѧном] [= Rom.] 9*.

2 În text, scris: ***зи́***, greşeală de copist.

3 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 23*.

4 În text, după a treia silabă, urmează o secvenţă indescifrabilă, tăiată cu cerneală roşie.

5 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 112*.

6 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

7 În text, scris: ***ці҃птѹ҃***, greşeală de copist.

8 În text, după prima silabă, urmează o secvenţă indescifrabilă, tăiată cu cerneală roşie.

Cap 2

9 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 26*; *5 Moi[si] [= Deut.] 28*.

10 În text, deasupra ultimei silabe, este o slovă indescifrabilă, tăiată cu cerneală neagră.

11 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *leviţi*.

12 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Efes. 4*.

13 În text, urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală roşie.

14 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, adăugirea: *Domnul*.

15 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 5*.

16 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, adăugirea: *muierii*.

Cap 3

17 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 11*; *Mr. 1*; *Luc. 7*.

18 În text, deasupra este notată slova *r*, tăiată cu cerneală roşie.

19 În text scris ***а҆ци҃***, probabil greşeală de copist.

20 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *grabnică*.

21 În text, scris: ***фърьмъкътѹ҃***, probabil greşeală de copist.

22 În text, urmează cuvîntul *sărăimanilor*, tăiat cu cerneală neagră.

23 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Zahar. 1*.

24 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *toate*.

25 În text, scris: ***вѡ́а***, probabil greşeală de copist.

26 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *rău*.

27 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 21*.

28 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

29 În text, silaba *-proa-* este repetată.

30 În text, urmează o secvenţă indescifrabilă, tăiată cu cerneală neagră.

Cap 4

31 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *arzînd*.

32 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

33 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 20*.

34 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 17*.

Ms. 4389
Prorocirea lui Naúm

Cap 1

1 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă

litera *A*, cu caracter latin.

2 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

3 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

4 Marginal, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

5 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu negru, explicaţia: *cu idolul lui Vaal.*

Cap 2

6 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

7 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *frînele.*

8 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

9 Silaba *-se-* este scrisă deasupra, între rînduri.

10 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *gemînd.*

11 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

12 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *fierbinţeală.*

13 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isai. 13.*

14 Marginal, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

15 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *cuibul.*

Cap 3

16 Marginal, nemarcate în text, trimiterile biblice: *Ezec. 24: b: 9; Avd.: 2: c: 11.*

17 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

18 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *războiului.*

19 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, nota: *seminţiile.*

20 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isai. 47: a: 3.*

21 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

22 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *sfîrşit.*

23 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, nota: *Africa.*

24 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

25 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, nota: *culele.*

26 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, nota: *încuietorile.*

27 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *îngreuia.*

28 Marginal, în dreptul acestui verset este notat un *D*.

29 În text, acest verset nu este numerotat.

30 În text, cuvîntul *vor* se repetă.

31 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, nota: *sosit.*

Ms. 4389
Prorocirea lui Avvacúm

Cap 1

1 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

2 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

3 Marginal, marcată în text printr-o cruce scrisă cu roşu, adăugirea: *pre lăţimea pămîntului.*

4 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

5 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *muncitorii.*

6 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *cula.*

7 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu negru deasupra secvenţei *m-au zidit să mustrez învăţătura lui*, explicaţia: ***оу лат.*** [= 'în izvodul latinesc']*: l-ai zidit să-l mustrezi.*

8 Marginal, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

9 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *cursele.*

10 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *curselor.*

11 În text, scris: ***ȣчите***, greşeală de copist.

Cap 2

12 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isai.: 21.*

13 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

14 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *nu va crêde.*

15 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ioan: 3: d: 36; [**Къ**] **Ри**м҃[**лѧном**] [= Rom.]: 1: b: 17; Galat.: 3: b: 11; Evr.: 10: d: 38.*

16 În text, scris: ***ръ**р҃**цит*** greşeală de copist.

17 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

18 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

19 În text, copistul a lăsat un spaţiu gol.

20 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ezec.: 24: b: 9; Naum: 3: a: 1.*

21 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia ***оу сла**в҃.* [= 'în izvodul slavon']*: pre ea.*

22 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
23 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *ѱ҃мѣ. [= Ps.]: 10: b: 4.*

Cap 3

24 Secvenţa *Rugăciunea lui Avvacum prorocul, cu cîntare* a fost scrisă în titlu.
25 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu negru, corectura ultimei silabe şi adăugirea: *-iia ta.*
26 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
27 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
28 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *ѡ҃ лат.* [= 'în izvodul latinesc']*: munţi.*
29 În text, este scris: *стрълѕчи́цѣ*, greşeală de copist.
30 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
31 În text, scris: *ѕ҃ш҃ийе*, greşeală de copist.
32 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
33 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *împuţinatu-se-au.*

Ms. 4389
Prorocirea Sofóniei

Cap 1

1 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
2 În text, cuvîntul *cei* a fost iniţial omis şi adăugat ulterior deasupra rîndului.
3 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
4 În text urmează cîteva slove şterse.
5 Marginal, marcată în text cu o cruce scrisă cu cerneală roşie, este scrisă prima propoziţie din versetul 11.
6 În text, scris: *перѝ*, greşeală de copist.
7 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *а҃мѡ҆ [= Am.]: 5: c: 11.*
8 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *і҃ер҃ [= Ier.]: 30: a: 7; Ioil: 2: c: 11; а҃мѡ҆ [= Am.]: 5: e: 18.*
9 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *ѳ҃зе҆ [= Iez.]: 6: c: 18.*
10 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: *к[ъ] иж[де]* [= 'tot aici']: *3: b: 8.*

Cap 2

11 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
12 În text, cuvîntul *zioa* a fost iniţial omis şi scris ulterior deasupra rîndului.
13 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu negru, cu caractere latine, echivalentul în latină: *funiculum.*
14 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
15 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
16 Marginal, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
17 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *ѡ҃ лаг҃* [= 'în izvodul latinesc']*: cale.*
18 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *іса҃ [= Is.]: 34: c: 11.*
19 În text, copistul a lăsat un spaţiu gol pe circa o treime de rînd.
20 În text, copistul a lăsat un spaţiu gol pe ceva mai puţin din o treime de rînd.

Cap 3

21 În text se repetă cuvîntul *va*, din greşeala copistului.
22 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *ѳ҃зе҃ [= Iez.]: 22: f: 27; миχе҃ [= Mih.]: 3: d: 12.*
23 Marginal, marcată în text prin mai multe vrahii scrise cu negru deasupra secvenţei *şi n-au cunoscut nedirepţi ruşinea*, explicaţia: *сице ѡ҃ лаг҃* [= 'aşa în izvodul latinesc'].
24 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile intratextuale: *вы҃[ынь]* [= 'deasupra']*: 1: d: 18.*
25 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
26 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, nota: *trufi.*
27 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *podoabă.*

Ms. 4389
Prorocirea lui Agghéi

Cap 1

1 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *1 Ezdr.: 6: a: 1.*
2 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

Cap 2

3 În text este numerotare greşită: ultimul verset al capitolului 1 este numerotat cu 1.
4 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
5 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ierem.: 12: g: 26.*
6 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
7 În text, secvenţa *şi va veni cel ales* este scrisă cu majuscule.
8 În text se repetă cuvîntul *decît*, din greşeala copistului.
9 Marginal, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

10 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Amos: 4: c: 9.*
11 În text, scris: ***лȣвитȣва***^{м}, greşeală de copist.
12 În text urmează un loc gol marcat cu o linie neagră.
13 În text, scris: ***лȣ***^{ї}***ї***^{й}, greşeală de copist.
14 Marginal, între indicii *19* şi *20* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
15 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *au nu se.*
16 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *au nu.*
17 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Sirah: 49: c: 13.*

Ms. 4389
Prorocirea Zahariei

Cap 1

1 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
2 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Malah.*
3 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Isai: 21: c: 8 şi 31: c: 6 şi 45: d: 22; Ierem.: 3: c: 12; Eze. 18: g: 30 şi 20: a: 7 şi 33: c: 18; Iosia 14: a: 2; Ioil: 2: c: 12.*
4 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
5 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
6 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***к[ъ] иж[дє]*** [= 'dedesubt']*: 8: a: 2.*
7 Marginal, între indicii *17* şi *18* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 2

8 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru deasupra secvenţei *măsură de pămînt*, explicaţia: *hotărît.*
9 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
10 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
11 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *zid.*
12 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

Cap 3

13 În text, cuvîntul a fost omis iniţial şi scris ulterior deasupra rîndului.
14 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
15 Marginal, între indicii *2* şi *3* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
16 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
17 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, nota: *judeca.*
18 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Luc.: 1: g: 78.*
19 În text, secvenţa *voiu aduce pre răsăritul, sluga mea* este scrisă cu majuscule.
20 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
21 În text, silaba *-ce* a fost omisă iniţial şi adăugată ulterior deasupra rîndului.

Cap 4

22 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
23 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată următoarea explicaţie: *Văzu Zaharia sfêştnicul cel de aur.*
24 Marginal, marcată în text prin patru săgeţi orientate în jos, scrise cu negru, nota: *feşnicea mea.*
25 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru deasupra secvenţei *pre dînsul*, nota: *dăsupra lui.*
26 Marginal, marcată în text prin patru săgeţi orientate în jos, scrise cu negru, nota: *feşnicêlelor.*
27 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
28 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
29 În text, slova ***є*** este modificată din ***ъ***.
30 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *grăimei undelemnului.*

Cap 5

31 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată următoarea explicaţie: *Văzu Zahariia sêcerea.*
32 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
33 Marginal, între indicii *2* şi *3* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
34 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
35 În text, scris: ***дръ***, greşeală de copist.
36 Marginal, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 6

37 În josul paginii, între cele două coloane, sînt scrise două majuscule: *NE* (numărul 55).
38 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
39 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
40 În text silaba *că-* a fost omisă şi scris: ***дєтръ.***
41 În text, scris: ***є***^{й}.
42 Marginal, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă

litera *C*, cu caracter latin.

43 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *mitră*.

44 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Luc.: 1: g: 78*.

45 În text, secvenţa *iată bărbat, numele lui – răsărit* este scrisă cu majuscule.

46 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *strălucí*.

47 Marginal, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

48 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *mitra*.

Cap 7

49 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

50 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

51 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isai.: 58: a: 5*.

52 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *ajunat*.

53 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

54 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ис*$^{\widehat{\text{ї}}}$*[о]*$^{\widehat{\text{а}}}$*[ъ] [= Ieş.]: 22: d: 22; Isai: 1: f: 23; Ierem.: 5: g: 28*.

55 În text urmează cîteva slove tăiate cu cerneală neagră.

56 Marginal, între indicii *11* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 8

57 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

58 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

59 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *blestem*.

60 Marginal, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

61 În text urmează un cuvînt indescifrabil, terminat în *-ei*, probabil *ţărei*.

62 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Efes.: 4: f: 25*.

63 Marginal, între indicii *19* şi *20* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

64 Marginal, nemarcat în text, comentariul: ***сице оу сла***$^{\widehat{\text{я}}}$***.*** [= ‘aşa în izvodul slavon’].

65 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *fêliurile* .

66 În text, scris: ***да***, greşeală de copist.

Cap 9

67 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

68 În text, de data aceasta, scris: ***Ѡккарóнѳ***$^{\widehat{\text{й}}}$.

69 În text, şi aici, scris: ***Ѡ***$^{\widehat{\text{к}}}$***карóнѳ***$^{\widehat{\text{й}}}$.

70 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

71 În text, pare a fi scris greşit: ***ши***$^{\widehat{\text{а}}}$.

72 În text scris: ***мѣ***$^{\widehat{\text{нг}}}$, greşeală de copist.

73 În text, secvenţa *Iată, împăratul tău* este scrisă cu majuscule.

74 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *sărac*.

75 În text cuvîntul este probabil *înhămător* şi, în acest caz, a fost omisă silaba *-mă-*.

76 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

77 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *cule*.

78 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, scrise cu negru, explicaţia: *adunării*.

79 În text, scris ***бѳ***$^{\widehat{\text{й}}}$, greşeală de copist.

80 În text, scris: ***ѳръ***, greşeală de copist.

81 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *voinicilor*.

Cap 10

82 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

83 Marginal, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

84 În text, scris: ***ρѳна***, greşeală de copist.

85 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

86 Marginal, marcat în text prin patru vrahii scrise cu negru, deasupra secvenţei *hrăni pre*, comentariul: ***оу ла***$^{\widehat{\text{т}}}$***.*** [= ‘în izvodul latin’]*: lăcuí cu*.

87 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

88 În text, scris: ***мѣрѣ***, greşeală de copist.

89 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *buzduganul*.

Cap 11

90 Marginal, marcată în text prin patru săgeţi orientate în jos, scrise cu negru, explicaţia: *Dumbravă*.

91 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *tişii*.

92 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

93 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

94 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *shinizma sau măsură*.

95 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ierem. 15*.

96 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

97 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru,

explicaţia: *lăsaţi.*

98 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mth.: 27: a: 9.*

99 În text scris: ***дѣрѣ***, greşeală de copist.

100 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *măsură.*

101 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 12

102 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

103 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *obloane de uşi.*

104 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, scrise cu negru, explicaţia: *mişcate.*

105 În text, în acest loc este deteriorat manuscrisul, dar se poate observa că este scris cuvîntul *joc.*

106 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

107 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

108 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ioan: 19: g: 37.*

109 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2 Par.: 35: d: 22.*

110 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 13

111 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

112 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ezec.: 30: d: 13.*

113 Marginal, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

114 Marginal, nemarcat în text, comentariul: ***оу лат*** [= 'în izvodul latin']*: nu se vor.*

115 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu negru, comentariul: ***оу лат*** [= 'în izvodul latin']*: ce.*

116 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

117 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *cetatea mea.*

118 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth.: 26: c: 32;* ***мр̃.*** *Mr.: 14: c: 38.*

119 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *toată ţara.*

120 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

121 În text, slova ***е*** este corectată din altă slovă.

Cap 14

122 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

123 Paranteze în text.

124 Marginal, introdus între paranteze rotunde scrise cu negru, comentariul asupra textului din parantezele rotunde din text: ***сице оу̑ сла*** [= 'aşa în izvodul slavon'].

125 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu negru, explicaţia: *Măslinilor.*

126 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu negru, aceeaşi explicaţie: *Măslinilor.*

127 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Amos.: 1: a: 1; 2Par.: 26.*

128 Marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu negru, comentariul: ***оу лат*** [= 'în izvodul latin']*: despre răsărit.*

129 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin. Lipseşte notarea cu litera *B.*

130 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *căderea.*

131 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, explicaţia: *ca.*

132 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

133 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *seminţiile.*

134 În text, iniţial cuvîntul *vor* a fost omis şi ulterior scris între rînduri.

135 În text, este desenată o cruce stilizată, care marchează sfîrşitul acestei cărţi.

Ms. 4389
Prorocirea Malahiei

Cap 1

1 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу̑ лат.*** [= 'în izvodul latinesc']*: Malahiei.*

2 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

3 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *[**Къ**]* ***ри̑****[**лѧном**]* *[= Rom.]: 9: c: 13.*

4 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mth.: 23.*

5 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, explicaţia: *domn.*

6 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, explicaţia: *stăpîn.*

7 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *către voi.*

8 În text, scris: ***дъфъ̑ма̑***, greşeală de copist.

9 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

10 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу̑ лат.*** [= 'în izvodul latinesc']*: te-am.*

11 Marginal, marcată în text cu mai multe vrahii scrise cu negru, explicaţia: *dobitoc orb la jărtvă.*

12 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

13 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *aţîţe*.

14 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *[= Ps[a]lm: 112: a: 3*.

15 Marginal, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *D* cu caracter latin.

Cap 2

16 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

17 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Levit.: 26: b: 14*; *2 Deut.: 28: b: 15*.

18 În text, a fost lăsat un spaţiu gol, în care a fost scris: *pîntecele*.

19 În text, ultima silabă, *-le*, a fost scrisă deasupra rîndului.

20 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

21 Marginal, în dreptul acestui verset este notat: *Vezi pópo*.

22 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mth.: 23: a: 9; Efes.: 4: a: 5*.

23 În text, silaba *-le* a fost iniţial omisă şi adăugată ulterior deasupra rîndului.

24 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

25 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Amos.: 5*.

26 Marginal, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 3

27 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth.: 11: b: 10; Мр̃ [= Mr.]: 1: a: 2; Luc.: 1: b: 7 şi 7: d: 27*.

28 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

29 În text, cuvîntul *va* a fost iniţial omis şi scris ulterior deasupra rîndului.

30 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *fărmecătorilor*.

31 În text, cuvîntul *vor* a fost iniţial omis şi ulterior adăugat deasupra rîndului.

32 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

33 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Zahar.: 1: a: 3*.

34 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

35 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Io[a]n: 21: b: 14*.

36 Marginal, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

37 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *porîncile*.

38 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *оу̃ лат.* [= 'în izvodul latinesc']*: trúfaşii*.

39 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

40 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Luc.: 1: g: 78*.

41 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ис*$^{\widetilde{х}}$*[о]*$^{\widetilde{а}}$*[ъ] [= Ieş.] 20*; *2Deut.: 4: e: 6*.

42 În text, sintagma *robul mieu* este repetată, din greşeala copistului.

43 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth.: 17: b: 10*; *Mr.: 9: c: 11*; *Luc.: 1: b: 17*.

CARTEA PROFETULUI NAUM

COMENTARII

de Ioana Costa

Introducere

Cartea profetului Naum este plasată, în *Septuaginta* [= SEPT.], între *Iona* şi *Avacum*. Aceste trei cărţi profetice, la care se adaugă *Abdias*, alcătuiesc împreună secţiunea profeţiilor împotriva unor neamuri: Ninive este ţinta lui Naum şi a lui Iona, Edomul, a lui Abdias, iar Avacum profeţeşte împotriva caldeenilor. În textul masoretic [= TM], *Cartea profetului Naum* este flancată de *Mihea* şi *Avacum*. ♦ În Biblia ebraică, această carte are aspect de proză; intervenţia masoreţilor indică însă o împărţire în unităţi ritmice, comparabilă cu cea din *Psalmi* sau *Cartea lui Iov*. ♦ Împărţirea în trei capitole nu corespunde logicii interne a textului, dar este tradiţională. ♦ Date privitoare la profetul Naum oferă Flavius Iosephus, care pare să fi folosit un text mai apropiat de TM decît de SEPT.; profeţia lui este datată precis: în vremea lui Ioatham, rege al lui Iuda, între 746-736 î.Hr. ♦ S-au păstrat comentarii patristice la această carte datorate lui Theodor al Mopsuestiei, Theodoret al Cyrului, Chiril al Alexandriei şi Ieronim. Aceştia pun accent pe rolul exemplar al cetăţii Ninive; în textele lor, căderea Ninivei este o prefigurare a înfrîngerii lui Satana. Ieronim a interpretat textul grecesc al cărţii lui Naum în sens escatologic. ♦ Aceasta este singura dintre cărţile celor doisprezece profeţi care include în titlu termenul *βιβλίον*. Numele profetului (*vide* comentariile patristice) este pus în legătură cu rădăcina *NḤM* 'a mîngîia'. *Elkeseul* este interpretat ca un etnonim, chiar dacă toponimul corespunzător nu a fost identificat. Ieronim îl plasa în Galileea; alte surse preferă regiunea în care credeau că se află mormîntul profetului, în Irakul de azi, la nord de Mosul.

Capitolul 1

1:1

Termenul grecesc care deschide cartea, *λῆμμα* (SEPT.), este echivalat contextual în BIBL.1688 prin *luarea*.

1:2

Grupul de versete (2-8) care începe aici este un imn de slavă adus Domnului. În textul ebraic, versetele sînt ordonate într-un imn alfabetic, înseriind (nu fără dificultăţi de identificare pentru cititorul modern) primele unsprezece litere ale alfabetului. Dincolo de această particularitate ce aminteşte un acrostih, segmentul conţine trăsături caracteristice pentru poezia ebraică (asonanţe, repetiţii, paralelisme, chiasme, echilibrarea grupurilor de cuvinte). Versiunea în limba greacă încearcă să respecte aceste caracteristici, cărora le adaugă efecte ritmice proprii şi termeni expresivi. ♦ Termenul grecesc *ζηλωτής* (SEPT.FRANKF.) 'plin de rîvnă', 'gelos', este ales pentru a echivala ebr. *qannā*, utilizat în legătură cu păcatul idolatriei. În Pentateuh termenul apare de şase ori, iar în restul textului biblic, în afara pasajului de faţă, mai este folosit numai în Iisus Návi (24:19). ♦ Verbul *ἐκδικέω* 'a-şi face dreptate', prin extensie firească de sens, este traductibil şi ca 'a se răzbuna'.

1:3

Ceea ce am tradus în versiunea modernă printr-o propoziţie (*Domnul [are] răbdare mare*) este de fapt o formulare nominală: *domn îndelung-răbdător*: *μακρόθυμος* (SEPT.FRANKF.); este echivalarea grecească a termenului din TM care are sensul 'încet la mînie', reprezentînd unul dintre cele patru atribute divine înseriate în *Ioil* (2:13) alături de *ἐλεήμων* 'milos', *οἰκτίρμων* 'îndurător' şi *πολυέλεος* 'mult milostiv'. ♦ Versetul conţine calchierea grecească a unui ebraism de intensificare: *nepedepsind nu-i va lăsa nepedepsiţi*.

1:4

Domnul care se mînie împotriva mării este o imagine care apare şi în Avac. 3:8 şi Ps. (28:3, 105:9). Chiril al Alexandriei face aici o trimitere la trecerea Mării Roşii. ♦ *Basanul* (versiunea modernă), gr. *Βασανῖτις* (SEPT.FRANKF.), este prezent, în afară de cărţile celor doisprezece profeţi, în Iisus Návi (13:11) şi Iezechiil (27:6).

1:5

Unele manuscrise prezintă aici, în loc de *ἀπ' αὐτοῦ* (SEPT.FRANKF.) 'de el', 'datorită lui', ebraismul *ἀπὸ προσώπου* 'dinaintea feţei' sau *ὑπ' αὐτοῦ* 'de către el'.

1:6

Varianta grecească are, în plus faţă de textul ebraic (cu

chiasm) două forme verbale cu prefixe diferite: *ὑποστήσεται* (SEPT.FRANKF.) şi *ἀντιστήσεται* (SEPT.FRANKF.).

1:7

Formula *bun [este] Domnul*, frecventă în *Psalmi*, apare numai aici în cărţile celor doisprezece profeţi. Avînd forma grecească *χρηστός κύριος* (SEPT.FRANKF.), paronimică faţă de *χριστός κύριος* echivalată prin *Hristos [este] Domnul*, sintagma se regăseşte la autorii creştini.

1:8

Conjuncţia *καί* (SEPT.FRANKF.) care deschide versetul nu are aici valoarea obişnuită, copulativă, ci – după cum o sugerează contextul – una adversativă.

1:9

Aici începe o altă secvenţă (9-14), care anunţă nimicirea duşmanilor. Termenul grecesc *συντέλεια* (SEPT.FRANKF.) are şi sensurile de 'încheiere', 'împlinire', ceea ce a putut genera în literatura patristică o interpetare escatologică a pasajului. ♦ Origen citează de trei ori versetul (numai acest verset din *Naum* apare la Origen) pentru a justifica o interpetare personală: păcătoşii pedepsiţi pe pămînt nu vor mai fi nevoiţi să-şi ispăşească vina încă o dată.

1:10

Versetul acesta în TM este poetic prin efectele aliterative, avînd însă un conţinut obscur; echivalentul grecesc este simţitor diferit.

1:11

Formularea grecească *ἐκ σοῦ* (SEPT.FRANKF.), 'din tine', nu poate fi pusă cert în legătură cu un nume; este interpretată ca o trimitere la Ninive (în ebraică prezintă sufix de feminin), la regele asirian sau la Iuda.

1:13

Prin gr. *ῥάβδον* (SEPT.FRANKF.) s-a echivalat un termen ebraic care are sensul 'toiag', dar şi 'jug'.

1:14

Pornind de la tradiţia, atestată în 4Reg. (19:37), după care regele asirian Sennacherim ar fi fost ucis pe cînd se închina în templul din Neserach, Targumul interpretează acest veset în sensul: *şi acolo voi pune mormîntul tău*.

1:15

Datorită menţionării înălţimilor, prin sintagma gr. *ἐπὶ τὰ ὄρη* (SEPT.FRANKF.), Tertulian a interpretat versetul în cheie mesianică (*vide* Is. 40:9).

Capitolul al 2-lea

2:1

Versiunea grecească recurge la verbul *ἐμφυσάω* (*ἐμφυσών*, SEPT.FRANKF.), 'a sufla în faţă', probabil dintr-o confuzie generată de ebr. *mēphīṣ*, din paradigma verbului *pūṣ*, 'a împrăştia, a risipi', ca şi în Avac. (3:14).

2:2

Termenul grecesc *ὕβρις* (*ὕβριν*, SEPT.FRANKF.) echivalat prin *obrăznicia*, care traduce aici ebr. *gā'ōn* 'înfumurare', 'măreţie', implică în plus faţă de acesta o încălcare a măsurii fireşti. Interpetat ca un genitiv subiectiv, permite alinierea la interpretările patristice.

2:3

Între SEPT. şi TM există semnificative diferenţe de sens şi, nu mai puţin, de sintaxă. ♦ TM înglobează aici culoarea roşie, în trei variante: scuturi roşii, războinici stacojii, care de fier învăpăiat.

2:4

Conjuncţia copulativă din greacă, aducînd o modificare de ritm, nu are corespondent în textul ebraic. ♦ Gr. *ὅρασις* (SEPT.FRANKF.), care are de obicei sensul 'vedenie', are aici înţelesul uzual 'înfăţişare', 'aspect exterior'.

2:7

Segmentarea şi numerotarea versetelor din SEPT.FRANKF. este diferită aici faţă de ediţia modernă a lui Alfred Rahlfs.

2:9

TM are la începutul acestui verset un imperativ: *jefuiţi!* ♦ Chiril al Alexandriei interpretează subiectul verbului ca fiind Hristos şi apostolii, care „jefuiesc" comorile diavolului; în schimb, pentru Hesychios, ar fi vorba aici despre jefuirea cuvintelor Legii şi ale profeţilor de către duşmani.

2:10

Versetul are în TM efecte de aliteraţie, redate în SEPT. prin cuvinte cu sens puternic, terminate în *-μος* care au fost echivalate în traducerea modernă astfel: *ἐκτιναγμός* (SEPT.FRANKF.), *tremur*, *ἀνατιναγμός* (SEPT.FRANKF.), *cutremur*, *ἐκβρασμός* (SEPT.FRANKF.), *vălmăşag*, *i.e.* „clocotul lichidului care fierbe", *θραυσμός* (SEPT.FRANKF.), *frîngere*, *ὑπόλυσις* (SEPT.FRANKF.), *înmuiere*.

2:11

Imaginea leului, aici ca simbol al cetăţii Ninive, este folosită în Biblie cu dublă valoare, sugerînd fie ferocitatea duşmanilor, fie forţa curajului (e.g. Fac. 49:9, Num. 23:24).

2:13

Formula care deschide versetul *Iată, eu [sînt] împotriva ta, zice Domnul atotputernic* (versiunea modernă) este caracteristică stilului profetic; textul grecesc o traduce literal.

Capitolul al 3-lea

3:1

Capitolul conţine jelania pentru cetatea Ninive, descrierea

ei ca prostituată, soarta cetăţii Teba din Egipt, prevestirea căderii Ninivei, bucuria ce a urmat căderii Ninivei.

3:2

Hurduí (MS.45) vb. IV, intranz. A hurui. Ocurenţă unică: *Glas a bicelor şi glasu a cutremurului roatelor şi a calului ce gonêşte şi carul ce hurduiêşte* (Naum 3:2). Înregistrat de DLR cu acest context din BIBL.1688 (E.M.).

3:3

În greacă, versetul acesta, ca şi precedentul, reproduce efectele remarcabile ale textului ebraic, prin alăturarea de termeni care sugerează bătălia.

3:4

Termenul grecesc *φάρμακον* (*φαρμάκων*, SEPT.FRANKF.) are sens ambivalent, denumind deopotrivă leacul şi otrava.

3:5

În TM *Dumnezeu* nu este numit (în greacă: *ὁ θεός*). ♦ Am tradus prin *cele dinapoia ta* sintagma gr. *τὰ ὀπίσω σου* (SEPT.FRANKF.), o traducere neobişnuită pentru „poală"; echivalarea se găseşte şi în Ier. 13:26, ceea ce a putut funcţiona ca argument al faptului că textele au acelaşi traducător. ♦ Dezgolirea sugerată de prima parte a versetului este invocată direct prin termenul *ruşine* (versiunea modernă) care echivalează forma substantivală *αἰσχύνην* (SEPT.FRANKF.), care este eufemismul uzual pentru *pudenda*.

3:8

Ediţia modernă SEPT.RAHLFS înregistrează în acest verset secvenţa *pregăteşte o parte* care echivalează gr. *ἑτοίμασαι μερίδα*; dublarea se datorează citirii greşite de către traducătorul în limba greacă a toponimului *No-Amon*, 'oraşul lui Amon' (aceeaşi eroare în Ier. 26:25).

3:9

Numele ebraic al Etiopiei este Kūş.

3:12

SEPT. include aici precizarea privind pomii despre care e vorba: *smochini* (SEPT.FRANKF., *συκαῖ*); detaliul se regăseşte în TM (*smochini cu fructe timpurii*): acestui termen ebraic i se datorează confuzia care apare în unele manuscrise greceşti (lecţiune acceptată de ediţia SEPT.RAHLFS: *συκαῖ σκοποὺς ἔχουσαι*) între *bikkūrīm* 'pîrgă' şi *biqqūrīm* 'cei care cercetează'.

3:15

TM are aici, faţă de *te vei îngreuna* din SEPT., *înmulţeşte-te, fii numeros*. ♦ Chiril al Alexandriei pune în legătură *lăcusta* (gr. *βροῦχος*, un soi de lăcustă ce se carateriza printr-o imensă capacitate de a devora) cu mulţimea năvălitorilor mezi şi babilonieni.

3:17

Substantivul *greier* (versiunea modernă) echivalează gr. *ἀττέλεβος* (SEPT.FRANKF.), fiind interpretat ca un sinonim pentru lăcustă (*vide* dicţionarul, din secolul al V-lea d.Hr., al lui Hesychios); Ieronim echivalează termenul prin *parua genimina locustarum*.

3:19

Nu este leac pentru rana ta, s-a umflat buba ta (versiunea modernă); prin umflarea bubei se face trimitere la un simptom medical; pornind de aici, Ieronim vede în nimicirea Ninivei o realitate terapeutică.

CARTEA PROFETULUI AVACUM

COMENTARII

de Ioana Costa

Introducere

Cartea profetului Avacum (*Habaqquq*, în TM) apare cu consecvenţă după *Cartea profetului Naum*, atît în SEPT., cît şi în Biblia ebraică. Tema acestei cărţi este prevestirea căderii caldeenilor: aceasta este evidentă în primele două capitole, în vreme ce al treilea conţine rugăciunea profetului. Conţinutul diferit al ultimului capitol a generat suspiciunea că acesta nu aparţinea structurii originare a cărţii. ♦ Biografia profetului ne este cu totul necunoscută. Un personaj purtînd acest nume (care în ebraică poate fi pus în legătură cu *ḥābḥaq*, 'a îmbrăţişa'; *vide* echivalarea făcută de Ieronim prin *amplexatio*, într-o altă interpretare, generată de o grafie diferită, a fost apropiat de *'abbā*, 'tată', şi de *qūm*, 'a se ridica') apare în Bel (33-39), ca erou al unui episod miraculos (este purtat de un înger din Iudeea la Babilon, unde îl hrăneşte pe Daniel, aflat în groapa cu lei); acelaşi Habaqquq are o viziune profetică a nimicirii Templului din Ierusalim de către Nabucodonsor şi, de asemenea, de către romani („un popor din apus"), în *Prophetarum uitae fabulosae*. ♦ Cu excepţia părţii finale (rugăciunea profetului), cartea nu prezintă dimensiuni poetice; în compensaţie, al treilea capitol este considerat o capodoperă a poeziei ebraice, în pofida conţinutului greu de interpretat. ♦ Nu este posibilă datarea compunerii cărţii pe baza indiciilor pe care le conţine, ce pot fi plasate în diverse răstimpuri de criză ale istoriei israeliţilor. Unica identificare sigură din text (privind năvălitorii caldei, ar sugera finele veacului al VII-lea î.Hr. ♦ Textul grecesc reia obscurităţile celui ebraic, la care se adaugă particularităţi ce ţin de o traducere creativă, dublînd o reproducere fidelă a structurii formale. Versiunea grecească s-a păstrat fragmentar în sulul găsit la Nahal Hever (versetele 1:5-11, 1:14-2:8, 2:13-20, 3:9-15). ♦ În SEPT., cartea profetului Avacum reproduce efectele ritmice şi paralelismele sintactice ale textului ebraic, cărora le adaugă asonanţe şi expresii rare, precum şi termeni tehnici (din limbajul juridic) şi cuvinte expresive; sînt emblematici pentru această carte termenii utilizaţi în sens religios, cum ar fi gr. *εὐλαβέομαι* (*εὐλαβείστω*, SEPT.FRANKF.), 'a se închina cu cucernicie' echivalat în versiunea modernă *cu smerenie să se închine* (versetul 2:20). ♦ Noul Testament conţine citarea a două pericope din *Cartea profetului Avacum* (1:5 în Fapte; 13:41 şi 2:2-4 în Evrei 10:37-38). În literatura patristică, profeţia lui Avacum este comentată de Theodor al Mopsuestiei, Chiril al Alexandriei, Theodoret, Augustin, Hesychios din Ierusalim şi Ieronim. ♦ Ultimul capitol (*Rugăciunea lui Avacum*) s-a conservat şi într-o altă tarducere grecească diferită de SEPT., caz singular între cărţile *Profeţilor mici*; traducerea este cunoscută sub numele *Barberini*, care perpetuează unul dintre cele şase manuscrise greceşti ce îl atestă. Cele două tradiţii textuale, deşi independente, prezintă urme de contaminare.

Capitolul 1

1:1

Prevestirea (versiunea modernă), care echivalează gr. *λῆμμα* (SEPT.FRANKF.), este termenul folosit aici, ca şi în *Naum* (1:1), *Zaharia* (9:1, 12:1) şi *Malachia* (1:1); sensul cuvîntului grecesc (*litt.* „povară", „sarcină") echivalează ebr. *maśśā'*, 'povară', 'ridicare', 'purtare', 'tribut'. În armonie cu acest sens, Ieronim interpretează profeţia ca *graue onus*, 'o povară grea'; dimpotrivă, comentatorii greci au văzut în gr. *λῆμμα* (la Avac. şi la ceilalţi profeţi unde este atestat) ca dar „luat" de la Dumnezeu.

1:2

Versetul conţine două verbe sinonimice: *κράζω* 'a striga' şi *βοάω* 'a ţipa'.

1:3

Structura sintactică a versetului este diferită faţă de TM, printr-o redistribuire a complementelor directe.

1:4

Imaginea frîngerii Legii este frecventă în Vechiul Testament (e.g. Fac. 17:14).

1:5

Faţă de SEPT. (*cei ce disprețuiesc*), textul ebraic atestă *printre*

neamuri; diferența este explicabilă printr-o citire eronată (sau printr-o modificare voluntară): *bōgḏhīmī*, 'vicleni', în loc de *baggōyim*, care aduce o precizare. Echivalarea rădăcinii ebr. *BDG*, 'a trăda', prin *καταφρονέω*, 'a disprețui', este specifică acestor cărți profetice.

1:7

Textul grecesc glisează dinspre neutrul impus de *ἔθνος*, 'neam', spre masculinul *αὐτός*, 'el'.

1:8

Verbul *a sări* (gr. *ἐξάλλομαι*) apare frecvent în cărțile *Profeților mici*. ♦ Substantivul *călăreții* din contextul *Și călăreții lui îi vor încăleca și vor porni departe și vor zbura ca un vultur dornic să mănînce* (versiunea modernă) reprezintă, pentru Hesychios din Ierusalim, apostolii lui Hristos, care merg printre neamuri pentru a răspîndi credința, iar cei convertiți sînt dornici de hrană (cuvîntul divin) ca un vultur.

1:9

Finalul versetului conține un substantiv colectiv: *αἰχμαλωσία* (*αἰχμαλωσίαν*, SEPT.FRANKF.), fiind redat în versiunea modernă prin *mulțime de robi*.

1:11

Referirea la schimbarea duhului *τότε μεταβαλεῖ τὸ πνεῦμα* (SEPT.FRANKF.) este interpretabilă, în condițiile în care substantivul, un neutru, poate funcționa deopotrivă ca subiect sau complement de obiect; în TM este: *atunci trece mai departe suflarea*; în versiunea modernă expresia a fost echivalată prin *se va schimba duhul*.

1:12

Diferența dintre TM și SEPT. provine din persoana verbală: persoana întîi plural în TM (*noi nu vom muri*), persoana a doua singular în textul grecesc, cu notarea emfatică a pronumelui (*σύ*), chiar dacă sensul subdiacent este cel atestat aici (*ἀποθάνωμεν*).

1:15

TM are aici *pe toți i-a ridicat*, secvență citită eronat de traducătorul în limba greacă (*kullōh*, *pe toți*, citit ca *nimicire*, *kālāh*; *vide supra* versetul 1:9).

1:16

În comentariile patristice, versetul este văzut ca o condamnare a păcatului trufiei.

1:17

Traducerii grecești îi este proprie figura etimologică *ἀμφιβαλεῖ τὸ ἀμφίβληστρον* (SEPT.FRANKF.) redată în versiunea modernă prin *va arunca năvodul*.

Capitolul al 2-lea

2:1

Prin *loc de veghe* am tradus gr. *φυλακῆς* (SEPT.FRANKF.), care are sens dublu (ca și echivalentul ebraic): 'strajă' și 'străjer'. ♦ *Mustrarea* (versiunea modernă) echivalează gr. *ἔλεγχος* (*ἔλεγχόν*, SEPT.FRANKF.), termen care aparține limbajului juridic, fiind ales pentru a traduce aici ebr. *tōkhaḥath* 'plîngere'.

2:2

Versetul *Și mi-a răspuns Domnul și a zis: „Scrie vedenia și [să fie] limpede, pe o tăbliță, pentru ca cel ce va citi acestea să [le] urmeze* (versiunea modernă) aparține unui grup de trei versete cu înțeles obscur, deopotrivă în greacă și în ebraică. Comentariile patristice subliniază aici prevestirea întrupării Domnului.

2:3

Expresia *la vremea potrivită* (versiunea modernă) echivalează gr. *εἰς καιρόν* (SEPT.FRANKF.); este o expresie care apare la Theodor al Mopsuestiei și Theodoret într-o formă extinsă prin adăugare adjectivului *μακρόν*: *într-o vreme îndepărtată*. ♦ Ultima parte a versetului conține un intensiv în ebraică, redat de traducătorul în greacă prin dublarea verbului *ἐρχόμενος ἥξει* (SEPT.FRANKF.).

2:4

În TM versetul are un înțeles diferit: *iată, e nepăsător, nu e drept sufletul său în el*. ♦ Textul grecesc este diferit prin schimbarea pronumelui: *credința față de mine* (*litt.* „credința mea"), dar în TM este *credința lui*, așa cum apare la Aquila, Symmachos și Ieronim.

2:5

Sintagma *cel sumețit* (versiunea modernă) transpune gr. *κατοινωμένος* (SEPT.RAHLFS) (*litt.* „cel amețit de vin") care echivalează un text ebraic neclar (*vinul trădătorul omul lăudărosul*); corespunde lecțiunii propuse de SEPT.RAHLFS, care respinge forma din manuscrise, *κατοιόμενος*, prezentă și în SEPT.FRANKF., formă neatestată în limba greacă.

2:6

Versetul deschide o serie de cinci blesteme împotriva năvălitorilor, ritmate în TM prin *hōy*, „*vai!*", căruia îi corespunde în traducerea grecească forma uzuală a interjecției *ὦ* sau forma elenistică, atestată în textele profetice (*Profeții mici*, *Isaia* și *Ieremia*).

2:8

Sintagma gr. *οἱ ὑπολελειμμενοι λαοί* (SEPT.FRANKF.) a fost redată în versiunea modernă prin *popoarele rămase*, care echivalează expresia ebraică *rămășița popoarelor*; în interpretarea lui Theodor al Mopsuestiei, aici este o referire la popoarele păstrate cu scopul de a-i pedepsi pe babilonieni; Chiril al Alexandriei îi identifică aici pe cei care au crezut în Hristos, iar Hesychios, pe cei convertiți la creștinism.

2:11

Termenul grecesc *κάνθαρος* (SEPT.FRANKF.), 'car', echivalează ebr. *kāphīs*, un cuvînt cu sens incert, transpus

curent prin 'grindă' (dar şi 'vierme', 'rost, nod de lemn', 'ţăruş' sau, la Aquila, un intraductibil *μαζα*). Se presupune că traducătorul în limba greacă a improvizat aici, tocmai pentru că termenul ebraic era obscur.

2:14

TM atestă aici: *cum apele acoperă marea*; traducătorul a citit eronat *'alēhem* prin *pe ei*, în loc de *'al yām*, *pe mare*, şi a introdus în consecinţă pronumele *αὐτούς* (SEPT.RAHLFS).

2:15

Faţă de *băutură stricată* (versiunea modernă), gr. *ἀνατροπῇ θολερᾷ* (SEPT.FRANKF.), TM are *vărsînd furia ta*; dificultatea de interpretare a textului grecesc provine din faptul că ambele cuvinte sînt *hapax*-uri septuagintice (primul este legat de vocabularul medical, avînd sensul 'vomitare', al doilea se poate referi la aspectul tulbure al unui lichid şi, prin extensie, la tulburarea minţii). ♦ În literatura patristică, *ascunzişurile* (gr. *τὰ σπήλαια*, 'peşterile') ar reprezenta comorile ascunse (Theodor al Mopsuestiei, Theodoret) sau tainele minţii (Chiril al Alexandriei); termenul a fost uneori înlocuit, printr-o citire cu vocalizare diferită a textului ebraic, prin *goliciune* sau *ruşine*.

2:18

Termenul gr. *κοφώς* (*κοφά*, SEPT.FRANKF.) înseamnă în egală măsură 'surd' şi 'mut' (eventual 'surdo-mut'); în versetul de faţă sînt plauzibile ambele interpretări.

2:19

Prin substantivul *închipuire* (versiunea modernă) a fost echivalat termenul gr. *φαντασία* (SEPT.FRANKF.), termen prezent şi în versetul precedent, fiind rar întîlnit în cărţile *Profeţilor mici* (apare de numai patru ori); în aceste versete prezenţa lui este explicabilă printr-o lectură greşită a două forme verbale ebraice asemănătoare.

2:20

Transpus în versiunea modernă prin expresia *cu smerenie să se închine*, gr. *εὐλαβείσθω* (SEPT.FRANKF.) are aici echivalentul ebraic *has*, „Tăcere!".

Capitolul al 3-lea

3:1

Termenul grecesc *προσευχή* (SEPT.FRANKF.) este o opţiune neobişnuită în SEPT. pentru traducerea ebr. *tᵉphillāh*, 'rugăciune', 'implorare', 'plîngere'. Termenul, apărut odată cu textul biblic, rămîne afiliat acestui spaţiu, desemnînd ulterior spaţiul în care se împlinea rugăciunea (sinagoga). Origen (*De oratione*, 14:2, 4), într-o încercare de delimitare a sensului în raport cu sinonimele lui, îl defineşte ca echivalare a doxologiei. ♦ Gr. *ἀκοή* (*ἀκοήν*, SEPT.FRANKF.), 'strigarea', are sensul literal: 'ceea ce se aude de la cineva/ despre cineva'; termenul este în asonanţă cu verbul precedent, *εἰσακήκοα* (SEPT.FRANKF.), putînd avea şi înţelesul 'faimă' (întărit de dezvoltarea ulterioară a versetului); *vide* SEPT.FRANKF., Naum 1:12 (*ἡ ἀκοή σου*). ♦ Literatura patristică interpretează gr. *ζῴων* (SEPT.FRANKF.), tradus aici prin *vietăţi*, fie ca formă din paradigma substantivului *ζῷον* (Theodor al Mopsuestiei, Hesychios, Beda Venerabilul), fie de la *ζωή*, 'viaţă' (Origen, Eusebiu, Theodoret, Chiril al Ierusalimului). ♦ Secvenţa *cînd se va tulbura sufletul meu* pare să fie o adăugire care a pătruns în text, fiind iniţial o glosă la termenul *tulburare*.

3:2

Termenul gr. *διάψαλμα* (SEPT.FRANKF.), transpus aici prin *diapsalm*, este un deverbativ al lui *διαψάλλω*, 'a cînta cu putere', 'a cînta pînă la capăt'. Termenul este un neologism care aparţine textului grecesc al *Psaltirii*, nefiind atestat în afara literaturii biblice. Este interpretat uneori în literatura patristică drept indicaţie de schimbare a melodiei. ♦ Substantivul gr. *ἀρετή* (SEPT.FRANKF.), tradus aici prin *măreţie*, are sensul prim, etimologic, de 'virtute'; este folosit în textul grecesc pentru a echivala ebr. *hōdh*, 'mărire', pentru care se foloseşte de obicei *μεγαλοπρέπεια*, 'măreţie', sau *ἐξομολόγησις*, 'laudă'.

3:3

Substantivul *strălucirea* echivalează gr. *φέγγος* (SEPT.FRANKF.) fiind un cuvînt poetic. ♦ Forma *coarnele* transpune gr. *κέρατα* (SEPT.FRANKF.); acestea simbolizează în literatura creştină braţele crucii sau lumea pe care Hristos o supune.

3:4

Aici, ca şi în alte pasaje din SEPT., *λόγος*, 'cuvînt', apare în forma generică, nearticulată. La Aquila este atestat în acest verset termenul *λοιμός*, 'molimă' (care corespunde ebr. *debher*, 'ciumă'), iar la Symmachos, *θάνατος*, 'moarte'. Confuzia este generată de vocalizarea diferită a rădăcinii ebraice *DBR*. ♦ Ultima parte a versetului este obscură; secvenţa *ἐν πεδίλοις* (SEPT.FRANKF.), transpus prin *în sandale* (versiunea modernă) este un *hapax* septuagintic.

3:6

Sintagma *locul chinurilor* (versiunea modernă) echivalează gr. *ἀντὶ κόπων* (SEPT.FRANKF.), TM are în acest loc *sub năpastă*; Augustin interpretează aici *pro laboribus* (*în schimbul suferinţelor*).

3:8

Faţă de *împotriva sceptrelor* (versiunea modernă), care redă gr. *ἐπὶ τὰ σκῆπτρα* (SEPT.FRANKF.), TM atestă aici *jurăminte*, văzut ca lecţiune obscură, care a generat emendări. Editorul Ziegler propune aici *ἑπτὰ σκῆπτρα* („şapte sceptre").

3:10

Chiril al Alexandriei interpretează versetul ca vestire a înălţării „soarelui dreptăţii", Hristos; dimpotrivă, luna, care simbolizează legea lui Moise, rămîne „în locul ei".

3:13

Versetul este dificil în TM, iar SEPT. reproduce cu fidelitate topica ebraică, diferenţiindu-se însă sintactic.

3:15

Literatura patristică vede în „cai" un simbol al forţei înspăimîntătoare a oştirii Domnului (Theodor) sau o imagine a apostolilor, tot aşa cum „apele" reprezintă neamurile (Theodoret, Chiril). ♦ Termenul *τρόμος* (SEPT.FRANKF.), 'tremur', a fost ales pentru transpune în greacă un cuvînt ebraic rar (*rāqābh*, 'putreziciune'), tradus în Osea 5:12 prin *κέντρον*, 'ţepuşă'.

3:16

Versetul este considerat o adăugire menită să adapteze rugăciunea lui Avacum la un an secetos.

3:17

Învínce (MS.45) vb. III, tranz. A învinge. Ocurenţă unică: *Dumnedzăul mieu... va rîndui picioarele mêle spre săvîrşire şi pre cêle înalte suie pre mine, ca să învincesc ⌊eu⌋ cu cîntarea lui* (Avac. 3:17). Variantă formală a vb. *învinge*, cuvîntul este atestat în DLR la Varlaam, Dosoftei şi alţi autori din secolul al XVII-lea (E.M.).

3:18

Faţă de *rînduieşte paşii mei spre împlinire*, din SEPT., TM are *îmi face picioarele ca ale căprioarelor*; deosebirea este şi aici explicabilă printr-o lectură care glisează spre o altă rădăcină (*kā'ayyālōth*, 'ca nişte căprioare'/ rădăcina *kōl*, 'întreg').

CARTEA PROFETULUI SOFONIA

COMENTARII

de Ioana Costa

Introducere

Cartea profetului Sofonia anunţă ziua judecăţii Domnului; se adresează lui Iuda şi Ierusalimului, care se închinau la idolii neamurilor. Cele două componente ale prevestirii sînt ameninţarea şi făgăduinţele rezervate rămăşiţei poporului lui Dumnezeu. Finalul este un cînt al jubilaţiei pentru izbăvirea Ierusalimului (3:14-17) şi adunarea celor risipiţi în lume (3:18-20). Literatura patristică subliniază mesajul universalist, de slăvire a lui Dumnezeu de către toate neamurile. ♦ Cartea de faţă ocupă locul al nouălea, atît în TM, cît şi în traducerea în limba greacă, între profeţiile lui Avacum şi ale lui Aggeu. ♦ Genealogia lui Sofonia este dusă (versetul 1:1) pînă la Ezekias, identificat ca regele contemporan cu Isaia. Numele tatălui lui Sofonia a generat afilierea posibilă la neamul etiopienilor (ebr. *Kūšī*, 'etiopianul'), în armonie cu locul special pe care îl ocupă Etiopia în această carte (*vide* 2:12). Numele pe care îl poartă înseamnă *YHWH*, 'a păzit', compus al rădăcinii *ṬPN*, 'a proteja, a ascunde (ca pe o comoară)', tradus în greacă prin *σκοπεύων*, 'cel ce stă de veghe'. ♦ Datele cronologice prezente în primul verset par să plaseze compunerea cărţii prin 640/ 639-608 î.Hr., cînd a domnit Iosias în Regatul de Sud; misiunea lui Sofonia s-ar fi desfăşurat aşadar în contextul reformelor religioase ale regelui Iosias, iniţiate odată cu redescoperirea Cărţii Legii, produsă în 622/ 623 î.Hr. Evenimentul, prevestit de profet în (1:4-5), s-a soldat cu nimicirea locurilor de cult idolatric din Ierusalim şi Iuda. ♦ Comentatorii moderni interpretează *Cartea profetului Sofonia* fie în perspectivă diacronică (urmărind constituirea textului şi inserarea adaosurilor, provenite din redactări ulterioare), fie dintr-una sincronică, abordînd cartea unitar şi urmărind structura retorică şi stilistică a întregului. ♦ Ritmul cărţii este dat de succesiunea cuvintelor divine şi profeţiilor rostite de Sofonia. ♦ Ca observaţie sintactică generală se remarcă redarea pasivului, în pasajele referitoare la Dumnezeu, prin formularea subiectului. ♦ În privinţa lexicului, se distinge tendinţa de a transpune în plan simbolic a elementelor ce ţin de specificul cultural sau istoric ebraic. La aceasta se adaugă recurenţa unor termeni preferaţi de traducătorul în limba greacă (e.g. *εὐλαβέομαι*, 'a se teme, a slăvi', *ἐκδικέω*, 'a face dreptate', *καταφρονέω*, 'a dispreţui' (cu derivatul *καταφρονητής*, 'dispreţuitor'), *θλῖψις*, 'urgie', *ὑπομένω*, 'a aştepta'. ♦ *Cartea profetului Sofonia* are ecouri restrînse în Noul Testament; tema „zilei mîniei" (*ἡμέρα ὀργῆς*, *ἡμέρα θλίψεως καὶ ἀνάγκης*, în SEPT.FRANKF., versetul 1:16; *ἡμέρα θυμοῦ, ἡμέρα ὀργῆς*, în SEPT.FRANKF., versetul 2:2-3) apare în Rom. 2:5. ♦ Literatura patristică include comentarii verset cu verset la Sofonia, alături de celelalte cărţi ale Profeţilor mici, datorate lui Theodoret al Cyrului, Theodor al Mopsuestiei, Chiril al Alexandriei. La acestea se adaugă comentariile lui Ciprian al Cartaginei, Origen, Eusebiu al Cezareei, Ioan Hrisostomul, Grigorie Teologul.

Capitolul 1

1:2

Textul grecesc echivalează literal intensivul ebraic *ἐκλείψει ἐκλιπέτω* (SEPT.FRANKF.), care a fost echivalat în versiunea modernă prin *de pieire să piară*.

1:3

În SEPT. lipsesc, după sintagma *peştii mării*, trei termeni care în ebraică aveau sens incert (aproximativ 'pietre de poticnire şi ticăloşii'), fiind probabil o referire la idolii zoomorfi, datorită cărora adoratorii lor ar fi ajuns să piară.

1:4

Faţă de expresia *voi întinde mîna* tradusă după SEPT., TM atestă aici *voi reteza rămăşiţa (lui Baal)*.

1:6

Referirea la cei care nu îl caută pe Domnul (*vide* Deut. 4:29) este recurentă în cărţile Profeţilor mici.

1:7

Versetul începe cu un îndemn la evlavie *εὐλαβεῖσθε* (SEPT.FRANKF.), sentiment care implică o teamă religioasă.

1:9

Este specifică acestei cărţi, întîlnindu-se numai aici,

expresia *ziua jertfei Domnului* (versiunea modernă) care echivalează gr. *ἡμέρα θυσίας κυρίου* (SEPT.FRANKF.).

1:11

Poarta celor care străpung (versiunea modernă) traduce gr. *πύλη ἀποκεντούνων* (SEPT.FRANKF.) care echivalează sintagma din TM cu sensul 'poarta peştilor'; Theodotion, Aquila şi Symmachos o traduc întocmai, în vreme ce textul SEPT. este alterat de o citire eronată, rod al confuziei cu verbul *hāragh*, 'a omorî', traductibil şi prin *a străpunge*.

1:14

Primul substantiv al versetului *δύναμις* (SEPT.FRANKF.) are în greacă sensuri multiple: 'putere militară', 'forţă, tărie', 'bogăţie' (Ciprian al Cartaginei).

1:16

Versetul acesta, precum şi următorul, prezintă în TM numeroase aliteraţii şi asonanţe, transpuse parţial în textul grecesc. ♦ *Ziua de nepotrivire* care transpune gr. *ἡμέρα ἀωρίας* (SEPT.RAHLFS) este o formulare neobişnuită; se poate referi la un moment inoportun sau (*vide* comentariul *ad locum* al lui C. Gaşpar (SEPT.NEC., p. 449, care traduce prin *zi de-ntunecare*) „ceasul rău" de la miezul nopţii.

1:19

Sintagma gr. *συντέλειαν καὶ σπουδήν* (SEPT.FRANKF.), *litt.* „nimicire şi grabă", a fost echivalată în versiunea modernă prin *nimicire grabnică*. ♦ *Stîjíre* s.f. Faptul de a grăbi, faptul de a alunga. Ocurenţă unică: *Concenire şi stîjire va face preste toţi ceia ce lăcuiesc pământul* (Sof. 1:19). Echivalează în context gr. *σπουδή* definit de lexicografi prin *haste, hurry; zeal, diligence, effort* 'grabă, pripă; zel, silinţă, efort' (GR.ENGL.). Unii interpreţi preferă o formulare sintetică: *ein schnelles Ende* 'un sfîrşit rapid' (SEPT.GERM.), *a swift end* 'idem' (SEPT.ENGL.). Derivat nominal de la vb. *stîji* (*steji*), cuvîntul nu este înregistrat în DLR (E.M.).

Capitolul al 2-lea

2:1

Textul grecesc înregistrează două verbe sinonimice (*συνάγω*, *συνδέω*) pentru două forme ale aceluiaşi verb ebraic (*qāṣaṣ*), cu sens obscur, pentru care s-a propus imaginea strîngerii de paie sau vreascuri.

2:2

TM are aici un text a cărui dificultate sugerează erori de transmitere; faţă de *mai înainte de a ajunge* în SEPT., textul ebraic atestă *mai înainte să se nască hotărîrea*.

2:3

Termenul *κρίμα* ('judecată', 'sentinţă', 'condamnare') din SEPT.FRANKF. este rar în greaca clasică.

2:5

Am tradus prin *pământul îngust* (versiunea modernă) un termen grecesc care înseamnă 'funie', de unde 'teren măsurat cu funia' (gr. *σχοίνισμα*, SEPT.FRANKF.).

2:9

Un concept important în contextul veterotestamentar, prezent în *Cartea profetului Sofonia*, este „rămăşiţa" lui Israel. Faţă de diversitatea terminologiei ebraice (reflectată pe parcursul SEPT.), traducătorul cărţii de faţă a optat pentru *οἱ κατάλοιποι* (SEPT.FRANKF.).

2:12

Manuscrisele greceşti atestă aici forme verbale diferite, traductibile prin: *să fiţi*, *veţi fi*, *va fi*.

2:14

Faţă de *fiarele pământului* (versiunea modernă), care echivalează gr. *τὰ θηρία τῆς γῆς* din SEPT.FRANKF., textul ebraic are *ale neamului* (*gōy*). ♦ Zoonimele au fost de multe ori traduse surprinzător: în versetul de faţă, ebr. *qā'ath*, echivalat prin gr. *χαμαιλέων*, 'cameleon', poate avea sensul 'pelican', 'bufniţă', 'lebădă' sau, generic, 'pasăre'; alţi traducători (ai aceluiaşi text sau în alte pasaje ale SEPT. unde apare termenul) au avut aceste opţiuni. ♦ *Hamélei* s.m. pl. Cameleoni. Ocurenţă unică: *Şi vor paşte în mijlocul ei turme şi toate fiarăle pământului şi hamélei şi arici întru podurile lor vor zăcea* (Sof. 2:14) (E.M.).

Capitolul al 3-lea

3:1

Chiar în absenţa unei identificări explicite, literatura patristică înţelege cetatea descrisă în acest verset ca fiind Ninive.

3:3

Comentatorii, în majoritatea lor, identifică cetatea menţionată aici ca Ierusalim. ♦ TM atestă aici un termen provenit dintr-un verb rar, *yānāh*, 'a asupri'; printr-o citire eronată, în greacă apare sintagma *cetate porumbiţă* (*yônāh*, 'porumbiţă'). Theodoret a justificat opţiunea vorbind despre frumuseţea şi sfiala porumbiţei, care prin aceasta s-ar asemăna cu poporul ales, ce-l sluje̦şte numai pe Dumnezeu.

3:4

Imaginea leilor este interpretată de Chiril al Alexandriei ca o referire fie la conducătorii iudei, fie la cei păgîni.

3:5

Am tradus prin *ca suflarea vîntului* gr. *πνευματοφόροι* (SEPT.FRANKF.) (*litt.* „purtători de vînt") care reprezintă traducerea unui termen ebraic foarte rar, *pōḥazīm* 'dezmăţat', echivalat de Aquila printr-un *hapax*: *θαμβευταί*, 'înspăimîntători'.

3:8

Ziua ridicării Domnului (versiunea modernă) a fost

interpretată de comentatorii creştini ca o vestire a învierii lui Hristos. ♦ *Rămăşiţa de rod* (gr. *ἐπιφυλλίς*, tradus de C. Gaşpar în SEPT.NEC. prin *ciorchinele de pe urmă*) este văzută de Chiril al Alexandriei ca un simbol al iudeilor rămaşi în urma invaziilor asiriene.

3:10

Plasarea temporală *atunci* (versiunea modernă), care echivalează gr. *τότε* (SEPT.FRANKF.), a fost interpretată de autorii creştini în relaţie fie cu o nouă etapă istorică, fie cu ziua Cincizecimii, ori în perspectivă escatologică.

3:13

'Blînd' şi 'smerit' (gr. *πραύς* şi *ταπεινός*), echivalentele ebr. *'ānī* şi *dal*, reprezintă certificarea veterotestamentară a virtuţii smereniei.

3:15

Cartea profetului Sofonia se încheie cu un imn care sărbătoreşte mîntuirea Ierusalimului.

3:19

Cei oropsiţi (versiunea modernă) echivalează gr. *συντετριμμένοις* (SEPT.FRANKF.), în TM *cei lipsiţi de sărbătoare*.

3:20

Pe tot pămîntul (versiunea modernă), în textul grecesc este prezentă extensia verbală *καὶ καταισχυνθήσονται* (SEPT.FRANKF.), care poate fi echivalată prin *vor fi daţi de ruşine*; TM atestă *pe tot pămîntul unde au cunoscut ruşinea*.

CARTEA PROFETULUI AGGEU

COMENTARII

de Ioana Costa

Introducere

Cartea profetului Aggeu este una dintre cele mai scurte cărţi profetice; în pofida dimensiunilor, aceste treizeci şi opt de versete oferă o bază solidă de studiu pentru un moment de răscruce al istoriei israelite, crearea comunităţii celui de-al doilea Templu. Reperele cronologice ale cărţii fixează compoziţia în răstimpul unui singur an: 520 î.Hr. ♦ Multe cărţi profetice încep cu o referire la regii israeliţi sau iudaici în timpul cărora şi-a desfăşurat profetul activitatea (Is. 1:1; Ier. 1:3; Osea 1:1; Am. 1:1). Aggeu nu putea începe cu un asemenea reper, în condiţiile în care nu mai existau regi în Israel. Cu toate acestea, autorul sau editorul cărţii a decis să plaseze în timp compoziţia printr-o referinţă la domnia unui rege: Darius (522-486 î.Hr.). La puţin timp după urcarea lui pe tron s-au produs revolte în întregul imperiu. În anul 520 î.Hr., la care se referă datele din cartea lui Aggeu, Darius făcea planuri pentru o campanie împotriva Egiptului; era în interesul perşilor ca ţinutul Iuda să fie stabil şi în siguranţă. Cu o populaţie concentrată asupra reconstrucţiei Templului, susţinută în parte de perşi, nemulţumirile faţă de stăpînii imperiului ar fi trecut pe un plan secund. Perşii aveau nevoie de hrană pentru armată şi este de presupus că nu întîmplător Aggeu se referă de mai multe ori la proviziile de alimente. *Cartea profetului Aggeu* se referă explicit la cronologia persă: cu toate acestea, este aproape sigur că a fost scrisă în Iuda. Aggeu însuşi putea fi unul dintre adepţii lui *YHWH* care au rămas acolo în timpul exilului babilonian. De vreme ce cartea conţine indicaţii cronologice, care se referă, în totalitate, la anul 520 î.Hr., este greu de presupus că ar fi fost scrisă mult după acest reper. Dată fiind importanţa Templului pentru Aggeu, ar fi fost de aşteptat să fie consemnată încheierea lui, care a avut loc în anul 515 î.Hr. De vreme ce cartea nu se referă la acest eveniment, este plauzibil să fi fost scrisă între 520 şi 515 î.Hr. ♦ *Cartea profetului Aggeu* oferă un bun exemplu pentru felul în care interpretarea literară şi investigarea istorică se întrepătrund în chip necesar. Unele tentative recente ale savanţilor de a interpreta acest text ca sursă de informaţii privind viaţa profetului şi vremea în care el şi-a împlinit misiunea se întemeiază de fapt pe anumite presupuneri asupra naturii secţiunilor narative. Abordarea cărţii lui Aggeu a fost mult influenţată de asumarea unor metode aplicate şi în cazul altor cărţi profetice, întemeiate pe premisa că, în general, profeţii ţineau scurte discursuri oraculare, iar literatura profetică era cel mai adesea rezultatul ulterior al adunării şi editării acestor discursuri profetice într-o formă scrisă, mai amplă şi complexă. Literatura profetică putea fi interpretată în felul acesta prin dislocarea discursurilor din materialul editorial care le conţinea şi prin evaluarea lor ca unităţi individuale, în care putea fi recunoscute diverse tipare generice. Acest tip de abordare a fost menit iniţial literaturii profetice care nu deosebea clar discursurile unul de altul şi nici nu dădea informaţii asupra contextului istoric în care s-au produs ele; a fost aplicat ulterior la cartea lui Aggeu, deoarece această scriere profetică, spre deosebire de multe altele, pare să facă distincţia între discursuri prin fixarea fiecăruia dintre ele la o dată anumită, furnizînd totodată informaţii explicite asupra situaţiilor în care unele dintre ele au fost rostite de profet. ♦ Numele profetului Aggeu este atestat în Biblie (fără a se specifica numele pe care îl purta tatăl lui ori locul în care se născuse) în cartea care îi poartă numele, precum şi în cîteva pasaje (puţine la număr) în care el este asociat cu profetul Zaharia, în Ezd. 5:1 şi în 6:14, în TM, şi în 1Ezd. 6:1, 7:3 şi 2Ezd. 5:1, 6:14, în SEPT.; în aceste pasaje, Aggeu şi Zaharia sînt menţionaţi ca cei doi profeţi din vremea cînd Zorobabel şi Iosua au iniţiat reconstrucţia Templului. În unele manuscrise greceşti, mai este atestată şi formularea *Aleluia! Al lui Aggeu şi Zaharia* în *Psalmii* (SEPT.) 110:111 şi 145-148 (gr. *Αληλουια Αγγαιου καὶ Ζαχαριου*). Numele grecesc *Αγγαιος* (SEPT.FRANKF.) corespunde termenului ebraic *haggay* (creat pe baza *hag*), care putea avea înţelesul 'sărbătorile mele'. Numele pare să fi fost pus în legătură cu două momente festive, în care au fost pronunţate profeţiile: *în ziua întîi a lunii* (versetul 1:1, versiunea modernă) şi în *a şaptea lună, în ziua a douăzeci şi una a lunii* (versetul 2:1, versiunea modernă), reprezentînd încheierea Sărbătorii Corturilor (care are loc în luna a şaptea şi durează şapte zile, începînd cu ziua a cincisprezecea). ♦ Nu dispunem de informaţii biografice referitoare la Aggeu. La fel ca alţi doi profeţi minori,

Avacum şi Zaharia, el este numit profet *hannābī'* (TM), dar este indicat şi ca „mesager al lui *YHWH*", gr. *ἄγγελος κυρίου* (SEPT.FRANKF.). Unii autori creştini consideră că era un preot care se născuse în Babilon şi se întorsese la o vîrstă relativ tînără la Ierusalim (sau începuse să profeţească în Babilon, mai înainte de întoarcerea în Ierusalim). După tradiţia rabinică, Aggeu este unul dintre ultimii trei profeţi, împreună cu Zaharia şi Malachia; adeseori, rabinii recurg la autoritatea lui Aggeu şi Zaharia pentru a arăta că o prescripţie este de dată foarte veche. În *Vitae prophetarum*, o scriere ebraică păstrată în limba greacă, transmisă numai prin intermediul unor manuscrise creştine, compusă probabil în secolul I î.Hr., există un mic text consacrat profetului Aggeu: numit şi „Mesagerul", el ar fi ajuns din Babilon în Ierusalim la o vîrstă încă tînără şi ar fi rostit profeţii legate de întoarcerea poporului său şi de reconstrucţia Templului. La moartea sa, Aggeu ar fi fost îngropat cu toate cinstirile cuvenite, în locul unde se înmormîntau preoţii. ♦ *Cartea profetului Aggeu* este o carte greu de definit. În ediţiile care fac distincţia între proză şi versuri, Aggeu este în întregime în proză: în aceste condiţii, *Aggeu* şi *Malahia* ar fi singurele cărţi profetice care nu conţin deloc pasaje poetice. Cartea, care are doar două capitole dispuse în treizeici şi opt de versete, ocupă întotdeauna poziţia a zecea în colecţia celor doisprezece profeţi. Structura cărţii este complexă, în pofida dimensiunilor minimale. Compusă în adîncime, pe trei niveluri – al naraţiunii, al lui Aggeu şi al Domnului – cartea înregistrează vorbele profetului şi ale Domnului, prezentîndu-le într-o continuă înlănţuire, pînă-ntr-atît încît nu întotdeauna se poate distinge naratorul de profet şi nici cuvintele profetului de ale Domnului. Atunci cînd Aggeu începe un discurs, acesta este fie o reluare a mesajului divin, fie este flancat de cuvintele Domnului. În consecinţă, discursul divin reprezintă planul dominant, alcătuit din cinci mesaje principale: patru dintre ele sînt introduse, în textul grecesc, prin formula *ἐγένετο λόγος κυρίου* (SEPT.FRANKF., 1:1; 1:3; 2:10; 2:20), iar unul începe cu *ἐλάλησε κύριος* (2:2, SEPT.FRANKF.). Toate aceste mesaje sînt transmise profetului printr-o formulă stereotipă (*litt.* „în mîna profetului Aggeu"), cu excepţia celor din versetele 2:10 şi 2:20, unde formula este simplificată (*cuvîntul Domnului către Aggeu profetul*). Caracteristică pentru cartea lui Aggeu este încadrarea cronologică. Datele înregistrate de text furnizează în egală măsură un cadru istoric precis şi o structură narativă lipsită de ambiguităţi. Datele înseriate de succesiunea mesajelor transmise de profet sînt următoarele: 1. *în al doilea an al domniei regelui Darius, în luna a şasea, în ziua întîi a lunii* (versiunea modernă, 1:1): momentul primei adresări a Domnului către Aggeu; 2. *în a douăzeci şi patra zi a lunii a şasea din al doilea an al domniei regelui Darius* (versiunea modernă, 1:15): Zorobabel a început lucrările la Templu; 3. *în a şaptea lună, în ziua a douăzeci şi una a lunii* (versiunea modernă, 2:1): a doua adresare a Domnului; 4. *în ziua a douăzeci şi patra a lunii a noua a celui de-al doilea an al domniei lui Darius* (versiunea modernă, 2:10): a treia adresare a Domnului; 5. *ziua a douăzeci şi patra a lunii a noua* (versiunea modernă, 2:18): ziua aşezării temeliei Templului; 6. *în ziua a douăzeci şi patra a lunii* (versiunea modernă, 2:20): a patra adresare a Domnului. ♦ Textul prezintă expresii recurente, cel mai adesea în formule fixe, cum ar fi: *Domnul atotputernic*, în 1:2, 5, 7, 9, 14; 2:4, 6, 7, 8, 9, 11, 23; expresia idiomatică *prin Aggeu profetul*, *litt.* „în mîna profetului Aggeu", în 1:1, 12; 2;2, 21; îndemnul *luaţi seama în sinea voastră la căile voastre* în 1:5, 7; 2:15, 18 (cu opţiuni variate în privinţa verbului, în (SEPT.). ♦ Textul în proză al cărţii lui Aggeu este ritmat prin aceste expresii repetitive, precum şi prin interogaţiile retorice din 1:4, 9, 16. ♦ Profetul Aggeu este un intermediar între Dumnezeu şi cei trei destinatari cărora le sînt menite mesajele: Zorobabel, Iosua şi poporul. ♦ Zorobabel, fiul lui Salathiel, este prezentat în cartea grecească a lui Aggeu ca un simplu membru al *tribului lui Iuda* (versiunea modernă, 1:1); dimpotrivă, în TM el apare ca *guvernator al lui Iuda*. Ultima profeţie a lui Aggeu prefigurează viitorul lui Zorobabel ca ales al lui Dumnezeu, primind titlul de 'slujitor', 'rob' (gr. *δοῦλος*) al lui *YHWH*, aşa cum fuseseră Moise şi David. Personajul este menţionat şi în alte pasaje biblice. Versetul 1Parim. 3:17 precizează că este un descendent al lui David; 2Ezd. 2:1-2 şi 17:7 (în SEPT.) nu amintesc nimic în legătură cu originea lui Zorobabel, dar precizează că, după ce fusese deportat în Babilon, s-a întors la Ierusalim ca urmare a decretului lui Cirus, din 538 î.Hr.; în 2Ezd. 3-5 (în SEPT.) se vorbeşte despre rolul important pe care l-a jucat în reconstrucţia Templului, inspirat de profeţiile lui Aggeu. În capitolele 3 şi 5 ale cărţii greceşti 2Esd., Zorobabel deţine o poziţie şi mai importantă: personaj care beneficiază de o prezentare genealogică amănunţită, Zorobabel este descris pe larg ca un înţelept deosebit de pios. *Cartea profetului Zaharia* (frecvent asociată cu *Cartea profetului Aggeu*), îl evocă pe Zorobabel în repetate rînduri; în Zah. 4:6-10 sînt menţionate cuvintele Domnului către Zorobabel; în Zah. 6:12-13 însă o profeţie îl desemnează sub un alt nume, *Vlăstarul*, gr. *Ἀνατολή* (SEPT.FRANKF.), ebr. *ṣèmaḥ* – care reprezintă numele ebraic al lui Zorobabel, mai bine cunoscut sub numele babilonian Zer-Babili, 'sămînţa Babelului', transcris în ebraică prin *Zerubbābēl*. Siracidul (versetele 49:11-12) îl elogiază, alături de Iosua, pentru restaurarea Templului. Nu există niciun fel de informaţii referitoare la încheierea misiunii lui Zorobabel şi nici la moartea lui. ♦ Iosua, fiul lui Iosedek, primeşte titlul excepţional de „mare preot" (*ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας*, SEPT.), în Agg. 1:1, 12, 14; 2:2, 4. În alte pasaje biblice, el este prezentat ca un cap de familie, în 1Ezd. 2:36, 40, iar în 2Ezd. 17:43 se afirmă că leviţii provin din casa lui; *vide* şi 1Ezd. 5:47, 54. În Zah. 3:1-10, Iosua, numit (ca şi în Agg.) „marele preot", apare ca personaj al celei de-a patra viziuni, alături de Satana, *ὁ διάβολος*: el are menirea de a aduce îndărăt dreptatea în casa Domnului; în Zah. 6:11, lui Iosua (şi nu lui Zorobabel) urmează să-i fie date cununile. ♦ Poporul – al treilea destinatar al profeţiilor transmise de

Aggeu – este menţionat aici în repetate rînduri, sub diverse apelative: *ὁ λαὸς οὗτος* (SEPT.FRANKF., 1:2), *ὁ λαός* (SEPT.FRANKF., 1:12, 13), *ὁ λαός* (SEPT.FRANKF.) în paralel cu *τὸ ἔθνος* (SEPT.FRANKF., 2:15), cu precizarea *τῆς γῆς* (SEPT.FRANKF., 2:5); cel mai adesea (în 1:12, 14; 2:2) cu expresia *πάντες οἱ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ* (SEPT.FRANKF.). ♦ *Cartea profetului Aggeu* oferă o cronologie a lucrărilor de reconstrucţie a Templului; această etapă istorică este atestată, pe larg, şi în alte pasaje biblice: în textul ebraic al cărţii Esdra, căreia îi corespunde în SEPT. 2Ezd. (capitolele 1-10) şi în cartea grecească 1Ezd. (capitolele 3-6), scriere apocrifă, care nu este inclusă în canonul Bibliei ebraice (dar care reprezintă, măcar în parte, o traducere a unui text ebraic originar). Urmărirea în paralel a pasajelor din Aggeu şi 1-2 Ezd. nu oferă o suprapunere mulţumitoare; diferenţele se pot datora dimensiunilor cu mult mai restrînse ale cărţii lui Aggeu, care acoperă un segment temporal scurt, din 27 august pînă în decembrie 520 î.Hr. (faţă de perioada din 1-2 Ezd., care începe cu edictul lui Cirus, din 538 î.Hr.). *Cartea profetului Aggeu* nu oferă informaţii explicite despre încheierea lucrărilor la Templu, spre deosebire de Esdra (anul 515, luna Adar, ziua a douăzeci şi treia, în versetul 1Ezd. 7:5, sau ziua a treia, în 2Ezd. 6:15). ♦ Relaţia dintre cărţile profetice *Aggeu* şi *Zaharia* este intepretabilă în două modalităţi opuse, în funcţie de opinia asupra genezei lor editoriale: cele două cărţi pot reprezenta forme evoluate ale unui text originar unic, editat de acelaşi redactor sau, dimpotrivă, pot fi editate în epoci diferite, de redactori diferiţi. Cele două cărţi oferă însă o unică structură cronologică: patru secţiuni datate în Aggeu, trei secţiuni datate în *Zaharia*, iar fiecare dintre aceste secţiuni se referă la un mesaj divin. Cărţile celor doi profeţi contemporani înregistrează o deosebire în sistemul de indicare a lunilor: *Zaharia* recurge la o dublă denumire, prin numeral ordinal (în varianta tipică de datare ebraică) şi prin numele babilonian al lunii respective. Această diferenţiere poate funcţiona ca argument în favoarea plasării redacţionale a celor două cărţi în epoci distincte. Dincolo de această variaţie, preponderent tehnică, există deosebiri mai importante, de ordin stilistic: în *Zaharia*, cuvîntul divin nu este reprezentat doar de un discurs strict, ci capătă forma unei suite de opt viziuni, care alcătuiesc o unitate literară consistentă. Personajele menţionate în *Aggeu* se regăsesc în *Zaharia* 1-8. Dumnezeu este numit, în ambele cărţi, „atotputernic" (gr. *παντοκράτωρ*, în mai bine de patruzeci de ocurenţe). Iosua este definit prin acelaşi titlu sacerdotal, „mare preot" (Zah. 3:7-8). Zorobabel (Zah. 4:6-10), pentru care genealogia şi titlul de „guvernator al lui Iuda" nu sînt menţionate nici în textul grecesc, nici în cel ebraic, este indicat sub titulatura regală de *Ἀνατολή* (Zah. 3:8; 6:12, SEPT.FRANKF.). În sfîrşit, cel de-al patrulea pesonaj al cărţii Aggeu, „poporul", apare menţionat sub aceeaşi titulatură, de „cei rămaşi din popor" (Zah. 8:6, 11, 12), dar şi ca „tot poporul ţării" (Zah. 7:5). În ambele cărţi, construcţia Templului reprezintă tema dominantă. Lexicul construcţiei este acelaşi, în textul grecesc şi în cel ebraic: *οἰκοδομέω* (Zah. 6:12, 15) sau *θεμελιόω* (Zah. 4:9; 8:9) *τὸν οἶκον κυρίου*; termenul *ἀνοικοδομέω* (SEPT.FRANKF.), cu referire precisă la reconstrucţia unui edificiu vechi, apare numai în Zah. 1:16. Similitudinile de lexic se găsesc şi în formulările blestemelor şi binecuvîntărilor: asocierea oameni-vite (*τοὺς ἀνθρώποι*, *κτῆνος*, SEPT.), în Agg. 1:11 şi Zah. 8:10; verbul *εὐλογέω* (SEPT.) în Agg. 2:20 şi substantivul *εὐλογία* în Zah. 8:13; verbul *περιβάλλομαι* (SEPT.) în Agg. 1:6 şi Zah. 3:5; *roua*, gr. *δρόσος* (SEPT.), pe care cerul încetează să o mai dea în Agg. 1:10 şi care este un dar al cerului în Zah. 8:12.

Capitolul 1

1:1

Secvenţa *al doilea an* (versiunea modernă) se referă la anul 520 î.Hr. ♦ Darius: numele regelui apare în forma sa elenizată, *Δαρεῖος*, şi în Zah. 1:1, 7; 7:1. Are valoare de element de datare, ca şi în alte pasaje din SEPT. (1Mac. 1:1, cu extensia *βασιλεὺς Περσῶν*; probabil şi în 1Mac. 12:7, cu o înregistrare eronată în manuscrise). ♦ *Luna a şasea* (versiunea modernă): conform calendarului babilonean, adoptat de evrei în timpul exilului, anul începea primăvara, iar a şasea lună era august-septembrie. ♦ *Ziua întîi* (versiunea modernă): în calendarul evreiesc, începutul fiecărei luni era o zi de sărbătoare (*vide* Num. 28:11-15); termenul clasic grecesc este *νουμηνία*. ♦ *Prin Aggeu profetul*, ediţia Rahlfs editează *ἐν χειρὶ Αγγαιου τοῦ προφήτου*, *litt.* „în mîna profetului Aggeu", *vide* Vulgata: *in manu Aggaei prophetae*. Aici, ca şi în versetele 1:3 şi 2:1, formula este o transpunere mecanică a expresiei idiomatice din ebraică. ♦ Numele propriu Zorobabel (TM, *Zerūbbābēl*) apare în 1Paral. 3:19; personajul este indicat şi acolo, în textul grecesc, ca fiu al lui Salathiel, în vreme ce TM îl înregistrează ca fiu al lui Phadaias (*Pᵉdhāyāh*), în contradicţie cu 2Ezd. 3:2. ♦ *din tribul lui Iuda* (versiunea modernă) transpune termenul grecesc *φυλή*, care echivalează termenul din TM *pèḥāh*, împrumutat din asiriană, care este folosit ca un titlu ('conducător', 'responsabil'); SEPT. redă acest titlu recurgînd la mai mulţi termeni: *ἄρχων* (2Ezd. 15:14), *ἔπαρχος* (2Ezd. 15:14, 15, 18), *ἡγημών* (Ier. 28 (51):23, 28, 57; Iez. 23:23), *θησαυροφύλαξ* (2Ezd. 5:14), *οικόνομός* (Est. 8:9), *σατράπης* (3Reg. 10:15; 21:24; 2Paral. 9:14; Est. 8:9), *τοπάρχης* (4Reg. 18:24; Is. 36:9). Singurele personaje cărora li se atribuie în Biblie acest titlu ebraic sînt Zorobabel (Agg. 1:1, 14; 2:2, 21) şi Nehemia (2Ezd. 15:14). În pasajul de faţă, Vulgata are: *ducem Iuda*.

1:2

Sintagma *Domnul atotputernic* echivalează gr. *παντοκράτωρ* (SEPT.FRANKF.); termenul ebraic corespunzător semnifică 'Dumnezeul oştirilor'; formula este reluată întocmai în 1:7.

1:3

Pentru sintagma *prin Aggeu*: *vide supra* nota la 1:1.

1:4

Contextul *casele voastre cele boltite* (versiunea modernă) echivalează gr. *ἐν οἴκοις ὑμῶν κοιλοστάθμοις* (SEPT.FRANKF.), *sprijinit pe [coloane] rotunjite* (v. LEH). Adjectivul este un *hapax* în SEPT., dar verbul corespunzător (*κοιλόσταθμος*), un neologism, apare de două ori, în 3Reg. 6:9 şi 6:15. Ieronim redă opoziţia *domibus laqueatis* vs *domus deserta*.

1:5

Formula introductivă (*καὶ νῦν*, SEPT.FRANKF.) anunţă de obicei în SEPT. începutul unui discurs puternic, bine marcat, ca în Fac. 26:29.

1:6

Imaginea banilor puşi într-o pungă spartă este încărcată de semnificaţii şi de subtilităţi lexicale. Figura etimologică din greacă (*συνάγων συνήγαγεν*) păstrează structura textului ebraic (verbul *śakar*); punga echivalează gr. *δεσμός*, termen în care a rămas vie descendenţa din verbul *δέω*, 'a lega': chiar dacă sensul se limpezeşte prin sinecdocă (cordonul care ţine punga legată de brîu este văzut ca partea ce defineşte întregul), înrudirea lexicală cu termeni din sfera captivităţii, a servituţii şi a constrîngerilor sociale este perceptibilă.

1:8

Lemnul ce urmează să fie tăiat pentru construirea Templului apare menţionat şi în 3Reg. 5:20.

1:11

Sintagma *voi aduce* (versiunea modernă) transpune gr. *ἐπάξω* (SEPT.FRANKF.): termenul folosit în TM are sensul 'voi chema'; acesta este unicul pasaj în care ebr. *qārā'* este echivalat cu gr. *ἐπάγω*. ♦ Înţelesul versetului este mult schimbat în greacă faţă de TM, datorită unei vocalizări diferite, care a generat o altă imagine: traducătorul în greacă a citit *ḥèrèb*, 'cuţit, sabie' în loc de *ḥorèb*, 'secetă', pe care în pasajul de faţă alţi traducători îl redau prin *ξηρασία*. Mai înainte însă, în versetele 4 şi 9, apar corect identificate cuvinte din aceeaşi rădăcină, în legătură cu casa „pustie": *ἐξηρήμωται* (SEPT.FRANKF.) şi *ἔρημος* (SEPT.FRANKF.). Jocul de cuvinte din TM se pierde în textul grecesc, care se îmbogăţeşte însă cu o imagine coerentă mesajului biblic, de pedeapsă prin sabie (*vide* Iez. 5:17; 6:3; 14:17; 29:8), asociată mîniei divine şi legată de foamete. Ieronim spune că termenul ebraic se poate reda prin *gladius* sau *siccitas*, în sensul de *uentus urens*, 'vînt tăios'.

1:12

Referirea la tribul lui Iuda lipseşte în TM; pare să se datoreze unei armonizări cu 1:1. ♦ *Rămăşiţa* (*toţi cei rămaşi din popor*, gr. *οἱ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ* din SEPT.FRANKF.) este amintită de trei ori în această carte (aici, în 1:14 şi 2:2). Adjectivul cu valoare substantivală din greacă (ebr. *she'ērīt*) se poate referi la „supravieţuitori", cei care s-au întors din exil, în opoziţie cu cei care rămăseseră în Iuda; într-un sens mai cuprinzător, poate numi întregul popor căruia i se adresează profeţia lui Aggeu. În Biblie, termenul este folosit frecvent în legătură cu o promisiune de salvare, *vide* Zah. 8:10-12.

1:13

Manuscrisele înregistrează în versetul de faţă o eroare provocată de asemănarea termenilor *αγγαιος – αγγελος* (*Aggeu* – 'vestitor'): *αγγεος αγγεος*, în loc de *αγγαιος ἄγγελος κυρίου*. TM are aici un text mai lung, redat de Theodotion printr-o alunecare de la mesaj (ebr. *bemale'akūt YHWH*, „în mesaj de la *YHWH*", un *hapax*) la mesager (ebr. *male'ak*, termen mai des întîlnit, pentru care însă nu este atestată forma de plural): *ἐν ἀγγέλοις κυρίου*. Ieronim traduce din ebraică *nuntius domini de nuntiis domini*. ♦ *Eu sînt cu voi* (*ἐγώ εἰμι μεθ' ὑμῶν*) sînt cuvintele care încheie evanghelia după Marcu (28:20); apar, de altfel, frecvent în Biblie, *e.g. infra* 2:4; Ios. 3:7; Is. 41:10.

Capitolul al 2-lea

2:1

Ediţiile moderne ale SEPT. (SEPT.RAHLFS, SEPT.ZIEGLER), TM şi textele patristice atestă aici separarea diferită a capitolelor, versetul de faţă apărînd uneori ca 1:15.

2:2

TM precizează că întrebarea li se adresează *supravieţuitorilor* (*hannish'ār*, cuvînt creat pe aceeaşi rădăcină ca şi cel ce fusese tradus în versetul precedent prin *καταλοίπους*, 'cei rămaşi').

2:6

Verbul *a stat* (versiunea modernă) echivalează gr. *ἐφέστηκεν* (SEPT.FRANKF.), *litt.* „s-a aşezat", este folosit şi în legătură cu norul divin care a apărut desupra poporului ce ieşise din Egipt, Num. 14:14. ♦ Pentru Ieronim, aici sînt menţionate pe rînd cele trei persoane ale Treimii: „Eu", „Cuvîntul", „Duhul". ♦ *Îndrăzniţi* (*θαρσεῖτε*); TM oferă o formulare negativă: *să n-aveţi teamă*.

2:7

Seria *cer*, *pămînt*, *mare*, *uscat* (*οὐρανός, γῆ, θάλασσα, ξηρά*) poate fi văzută ca o succesiune de două serii, în care sînt grupate elementele (cerul şi pămîntul) şi spaţiile care alcătuiesc pămîntul (*γῆ*): marea şi uscatul. Aceasta este interpretarea din *Epistola către evrei*, 12:26, unde nu sînt reluaţi decît primii doi termeni: *ἔτι ἅπαξ ἐγω; σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν*. ♦ Cu toate că prezenţa unui verset din Vechiul Testament în Noul Testament oferă în general cheia de lectură a unei cărţi biblice, citarea versetul 2:7 în Evr. 12:26 a rămas totuşi vreme îndelungată fără niciun ecou în literatura creştină veche, cu toate că se referă la o problemă teologică de seamă, cea a istoriei mîntuirii, marcată de legămintele

succesive ale lui Dumnezeu cu poporul său.

2:8

Termenul grecesc *τὰ ἐκλεκτά* (SEPT.FRANKF.) ('ce este mai ales') redă printr-un plural neutru cuvîntul ebraic *hèmeddōt*, cu valoare colectivă, 'tot ce este frumos/ dezirabil/ preţios'; acelaşi termen ebraic este echivalat în 1Reg. 9:20 prin *τὰ ὡραῖα*.

2:9

Versetul de faţă este citat frecvent în comentariile patristice, într-un sens alegoric, moral sau spiritual şi, cu precădere, în contextul bunei cheltuiri a bogăţiilor. Ieronim reia o temă origeniană: aurul şi argintul simbolizează cuvintele Scripturii, argintul reprezentînd cuvintele însele, iar aurul, sensul lor ascuns, revelat de lumina cristică; *vide* şi comentariile patristice la Iez. 1:4 (gr. *ἤλεκτρον*, 'aliaj de aur şi argint').

2:10

Textele intertestamentare menţionează frecvent promisiunea unui Templu plin de glorie. ♦ Vestirea păcii (ebr. *shālōm*, gr. *εἰρήνη*) este o caracteristică a mesajelor profetice. ♦ Ultimul segment al versetului este o adăugire a SEPT. (versetul ebraic se încheie cu promisiunea de a dărui pace).

2:13

Întrebarea formulată aici ţine de regulile de cult care privesc contactul direct cu ceea ce este „sacru" (în cazul de faţă, *carnea sfinţită*, *κρέας ἅγιον* (SEPT.FRANKF.); expresia mai apare o singură dată, la plural, în Jud. 11:15), *vide* Lev. 6:20; 7:19-21.

2:14

În *La Bible d'Alexandrie* „contaminarea" indicată în acest verset este interpretată ca atingere de un hoit, într-o consecvenţă a calculului din SEPT. gr. *ψυχή*/ ebr. *nèphèsh*, 'suflet', *vide* Lev. 19:28; 21:11. Expresia le este necunoscută copiştilor greci, iar manuscrisele dau aici *μεμιαμμένος ἐπὶ ψυχῇ* (aşa editează SEPT.RAHLFS), *ἀκάθαρτος τῇ ψυχῇ* („necurat la suflet"), glosează *μεμιαμμένος* adăugînd *καὶ ἀκάθαρτος*, sau formulează *ἡ ακάθαρτος ψυχή* („suflet necurat").

2:15

Poporul şi *neamul* (versiunea modernă) redau fidel doi termeni ebraici, chiar dacă aceştia nu au întotdeauna sensul bine precizat; *vide* Ieş. 19:5-6. ♦ *Câştigurile* (versiunea modernă) transpune gr. *λήμματα*, substantiv creat pe verbul *λαμβάνω*, cu sensuri multiple ('a lua', 'a apuca'). Un alt înţeles posibil al acestui substantiv este 'profeţie', 'oracol', *vide* primul verset din Avac. şi din Mal. (în pasajul de faţă: *oracole consultate dimineaţa*). Unele manuscrise dau aici *πλημμελήματα*, lecţiunea care susţine termenul latinesc corespunzător din Vetus Latina (*vide* Augustin), *praesumtiones*.

2:16

Piatra peste piatră (versiunea modernă) poate fi o expresie obişnuită, din limbajul constructorilor (*vide* şi Mat. 24:2, în varianta negată, de distrugere totală, cînd nu va mai rămîne piatră peste piatră); într-o interpretare specializată, poate fi o referire la ritualul de reconstrucţie a unui sanctuar.

2:20

Fragmentul insistă asupra unei zile anumite *din ziua aceasta* (versiunea modernă) (gr. *ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης*, SEPT.FRANKF.), care fusese menţionată şi mai înainte, în versetele 2:15 şi 2:18 (chiar de două ori).

2:23

Codex Alexandrinus şi două manuscrise în minuscule înseriază după *ἀναβάται αὐτῶν* (SEPT.FRANKF.) „călăreţii lor" termeni care reprezintă o repetare inexactă a propoziţiei precedente, adăugînd mai apoi segmentul *καὶ ἐνισχύσω τοὺς ἐκλεκτούς μου* („şi îi voi întări pe aleşii mei"), care nu apare în nici un comentariu antic.

2:24

În Biblie, *pecetea* (gr. *σφραγίς*, ebr. *hōtam*) indică inelul purtat pe deget (*vide* Fac. 38:25, unde termenul ebraic este redat în greacă prin *δακτύλιος*) sau atîrnat la gît; sigiliul este utilizat pentru un document închis, pentru care funcţionează ca autentificare (o scrisoare, ca în 3Reg. 21:8; o carte, Is. 29; un edict, Est. 8:8). Pecetea poate fi însă un simbol, ca în versetul de faţă sau în Ier. 22:24.

CARTEA PROFETULUI ZAHARIA

COMENTARII

de Ioana Costa

Capitolul 1

1:1

Datarea care deschide cartea profetului Zaharia înregistrează anul şi luna, fără a menţiona însă ziua. ♦ Indicarea lui Zaharia prin descendenţa în două spiţe poate fi interpretată ca un instrument care face distincţia faţă de Zaharia, fiul lui (Ye)berekyāh, numit în Is. 8:2; în NT (Marc. 23:35) apare menţiunea *Zaharia, fiul lui Barachias*.

1:2

Textul grecesc calchiază figura etimologică ebraică, adăugînd însă calificativul *mare*, *ὠργίσθη... ὀργὴν μεγάλην* (SEPT.FRANKF.). ♦ Biblia face frecvent referire la „părinţi", fie ca autentificare a legămîntului încheiat cu patriarhii, fie ca reproş pentru neascultarea de care au dat aceia dovadă. Versetele de început ale cărţii lui Zaharia par să fie ecoul capitolelor din Ieremia dedicate apostaziei „părinţilor" în vremea lui Iosias, care a condus la pedepsirea lor prin deportare (Ier. 2:5; 3:5; 7:25-26 etc.).

1:3

Sintagma din versiunea modernă *Domnul atotputernic* echivalează gr. *κύριος παντοκράτωρ* (SEPT.FRANKF.). Calificativul este înregistrat de peste cincizeci de ori în *Cartea profetului Zaharia*. ♦ Tema deuteronomică a întoarcerii reciproce *ἐπιστρέψατε... ἐπίστραφήσομαι* (SEPT.FRANKF.) este asociată aici cu pilda negativă a părinţilor, într-o formulare explicită în versetul următor.

1:5

Interogaţia finală a versetului (*Iar profeţii oare vor trăi veşnic?*) are o notă sarcastică, deopotrivă în textul grecesc şi în cel ebraic: *καὶ οἱ προφῆται μὴ τὸν αἰῶνα ζήσονται* (SEPT.FRANKF.).

1:6

Versetul este deschis de particula *πλήν* (SEPT.FRANKF.), care corespunde ebr. *'ak*, cu un puternic sens adversativ. ♦ Utilizînd verbul *δέχεσθε* (SEPT.FRANKF.), fără echivalent în textul ebraic, traducerea grecească obţine o propoziţie la timpul prezent, urmată de o altă propoziţie independentă, al cărei subiect nu este exprimat. Forma verbală grecească poate fi interpretată fie ca un indicativ, fie ca un imperativ; opţiunea pentru interpretarea ca imperativ este evidentă în tradiţia lucianică, unde apare *δέξασθε*. ♦ Substantivul *rînduielile* (versiunea modernă) echivalează termenul grecesc *νόμιμον* (SEPT.FRANKF.), care corespunde ebr. *ḥōq*. ♦ Sintagma *în duhul meu* din versiunea modernă transpune gr. *ἐν πνεύματί μου* (SEPT.FRANKF.), fiind o adăugire a textului grecesc, probabil într-o încercare de armonizare cu 7:12; este atestată de toate manuscrisele.

1:7

Versetele 7-17 conţin prima viziune a lui Zaharia. Acestea sînt dispuse în două părţi (după versetul introductiv, de plasare temporală şi identificare, după tiparul de la începutul cărţii): viziunea propriu-zisă (versetul 8) şi interpretarea viziunii de către îngerul care îi vorbeşte lui Zaharia. ♦ *Sabat* reprezintă transcrierea grecească a ebr. *shebaţ* (ianuarie-februarie), corespunzînd numelui utilizat în calendarul babilonian.

1:8

Contextul *Am văzut noaptea* din versiunea modernă transpune gr. *ἑώρακα τὴν νύκτα* din SEPT.FRANKF.; *cuvîntul Domnului*, anunţat în versetul precedent, i se dezvăluie lui Zaharia sub forma unei viziuni; dimpotrivă, în Zah. 4:6, viziunea candelabrelor este „cuvîntul Domnului". Indicarea cu precizie a viziunii la vreme de noapte nu se regăseşte la celelalte viziuni ale lui Zaharia, dar poate fi eventual extinsă prin presupunerea că toate viziunile au avut loc pe parcursul aceleiaşi nopţi. Theodor al Mopsuestiei pare să interpreteze segmentul ca *am văzut noaptea*, plauzibil sintactic (aceeaşi formă de acuzativ poate fi un complement direct sau un complement de timp); el insistă că Zaharia a primit, ca şi Aggeu, o revelaţie divină: a lui Aggeu era menită să încurajeze poporul, a lui Zaharia dezvăluie întoarcerea poporului. ♦ Expresia din versiunea modernă *un om călare pe un cal* transpune gr. *ἀνὴρ ἐπιβηβεκὼς ἐπὶ ἵππον* (SEPT.FRANKF.); acţiunea este indicată prin verbul *ἐπιβαίνω* (SEPT.FRANKF.), TM are

rākab. Călăreţul este o figură simbolică importantă, *vide* Apoc. (6:2 şi 19:11-16). ♦ Sintagma *înălţimi umbroase* (versiunea modernă) transpune gr. *τῶν... ὀρέων τῶν κατασκίων* (SEPT.FRANKF.); TM are aici *[tufişuri] de mirt care sînt în abis*. Aici şi mai departe, în versetele 10 şi 11, traducătorul în greacă a citit *hēhārīm*, *munţi* în loc de *hadassīm*, *[tufişuri] de mirt* şi a pus în legătură termenul obscur *meçūlāh* cu o rădăcină care are sensul 'a fi în umbră' sau 'a ajunge în umbră'; mai jos însă, în Zah. 10:11, traducătorul redă ebr. *meçūlāh* prin gr. *τὰ βάθη* (SEPT.FRANKF.), *adîncimi*, ca în Iona 2:4 şi Mih. 7:19. Opţiunea pentru termenul grecesc cu înţelesul 'munţi' se poate datora şi unei armonizări cu Zah. 6:1. Mirtul, care s-a pierdut odată cu traducerea în limba greacă, era una dintre plantele tradiţionale ale buchetului pentru Sărbătoarea Corturilor, după 2Ezr. 18:15; planta mai este menţionată în Is. 41:19; 55:13, unde este redată în greacă prin *μυρσίνη*. În pasajul de faţă, Aquila şi Symmachus folosesc un *hapax*: *μυρσινεώνων*, format pe *μυρσίνη* (attic *μυρρίνη*), cu sufixul *-εών* (genitiv *–εῶνος*) utilizat pentru formarea de toponime, cu precădere cele ce se definesc prin anumiţi copaci; *μυρσινεών* este pădurea de mirt; *μυρρινών*, atestat începînd cu Aristofan, *Broaştele* (SEPT.NEC, p. 515). ♦ Comentariile patristice pornesc uneori de la imaginea celor „doi" munţi, aşa cum este conturată mai departe, în 6:1. Aceştia sînt, pentru Didymos, cele două Testamente, umbrite pentru că textul este obscur şi greu de înţeles. Pentru Chiril al Alexandriei, sînt munţii lui Iuda (Sion) şi ai Samariei, umbriţi de mulţimea celor ce îi locuiesc. Theodoret al Cyrului nu cunoaşte varianta textului în care este vorba de doi munţi: el interpretează umbra de pe munţi ca simbol al protecţiei divine, care îşi întinde aripile; el comentează varianta oferită de Aquila şi Symmachus, *munţi de mirt*, în care vede semnul bunei miresme ce liniştеşte pasiunile. ♦ Caii din viziunea lui Zaharia au în SEPT. patru culori distincte: roşii-înfocaţi (gr. *πυῤῥοί*), suri (gr. *ψαροί*), tărcaţi (gr. *ποικίλοι*), albi (gr. *λευκοί*); în TM sînt numite doar trei culori: roşii (*'adûmîm*), trandafirii (*śeruqqīm*) şi albi (*lebānīm*). Este posibil ca termenii greceşti *ψαροί* şi *ποικίλοι*, (cu sens apropiat) să fie traducerea dublă a ebr. *śeruqqīm*, cu un sens dificil; Aquila îl echivalează cu *ξανθοί*, 'roşcaţi'.

1:9

Contextul gr. *ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί* (SEPT.FRANKF.) este echivalat literal în versiunea modernă prin *îngerul, cel care grăia în mine*.

1:10

Versetul nu conţine răspunsul dat de înger, ci răspunsul bărbatului care stătea între munţi, *ὁ ἀνὴρ ὁ ἑφεστηκὼς ἀνὰ μέσον τῶν ὀρέων* (SEPT.FRANKF.), şi care pare să fie călăreţul indicat în versetul 8. ♦ Pluralul din SEPT. FRANKF. (gr. *οὗτοι*) pare să se refere la caii şi călăreţul ce apăruseră în viziunea lui Zaharia (versetul 8).

1:11

Răspunsul este dat, fără vreo precizare suplimentară (SEPT.FRANKF., gr. *ἀπεκρίθησαν*, 'au răspuns'), de caii şi călăreţul care fuseseră desemnaţi prin forma de plural masculin din versetul precedent.

1:12

Contextul *pe care le-ai trecut cu vederea* din versiunea modernă transpune gr. *ἃς ὑπερεῖδες*, *litt.* „pe care le-ai privit de sus [cu dispreţ]"; compusul grecesc echivalează termenul ebraic cu sens puternic *zā'am* 'a fi mînios împotriva cuiva', redat în Mal. 1:4 prin verbul *παρατάσσομαι* 'a se aşterne pe luptă împotriva cuiva'. ♦ Cei şaptezeci de ani, menţionaţi aici şi în 7:5, sînt anii scurşi după cucerirea Ierusalimului de Nabucodonosor, în 588 î.Hr. (viziunea lui Zaharia se plasează în anul 520 î.Hr.).

1:13

Termenul *atotputernic* din versiunea modernă transpune gr. *παντοκράτωρ* (SEPT.FRANKF.); termenul apare aici numai în textul grecesc, neavînd echivalent în TM. ♦ Contextul *vorbe bune şi cuvinte de mîngîiere* din versiunea modernă transpune gr. *ῥήματα καλὰ καὶ λόγους παρακλητικούς* (SEPT.FRANKF.); traducerea grecească aduce o variaţie faţă de textul ebraic, unde este *debārīm*. Adjectivul *παρακλητικός* este un *hapax* în SEPT. (*vide* Is. 57:18, unde apare substantivul *παράκλησις*).

1:14

Pentru gelozia divină, manifestată prin iubire străşnică *ἐζήλωσα... ζῆλον μέγαν* (SEPT.FRANKF.), *vide* Ioel, 2:18; expresia apare şi mai jos, în Zah. 8:2.

1:15

Contextul *împotriva neamurilor care s-au ridicat laolaltă* (versiunea modernă) transpune gr. *ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ συνεπιτιθέμενα* (SEPT.FRANKF.). TM dă aici un înţeles diferit: *împotriva neamurilor prospere*; adjectivul ebraic, la plural, *sha'anannīm* este relativ rar şi apare echivalat în greacă prin termeni care indică fie aroganţa, fie prosperitatea: *στρῆνος*, 'orgoliu, lux', în 4Reg. 19:28; *πλούσιος*, 'bogat', în Is. 32:9; *εὐθηνέω*, 'a fi înfloritor', în Ps. 122:4.

1:16

În versiunea modernă este *Mă voi întoarce*, context care echivalează forma de viitor *ἐπιστρέψω* (SEPT.FRANKF.). Aceasta corespunde unei forme finite din TM, *shabtī*, care este frecvent echivalată printr-un prezent sau un viitor, nu printr-o formă de trecut. Spre deosebire de întoarcerea ameninţătoare anunţată în Osea 5:15, afirmaţia din versetul de faţă se referă la reconstrucţia Templului. ♦ Sintagma *[sfoara de] măsurat* din versiunea modernă redă gr. *μέτρον* (SEPT.FRANKF.), corespunzînd aici ebr. *'ēypāh*. Aquila foloseşte pentru versetul de faţă *κανών*, *riglă*, iar Theodotion, *σπαρτίον*, *funie*. Ca şi în 4Reg. 21:13; Is. 44:13 şi Plîng. 2:8, traducătorul în greacă nu face distincţia între

funia scurtă (indicată prin *σπαρτίον* în Iov. 31, 39 şi Is. 34, 11) şi măsura popriu-zisă care corespunde termenului ebraic *middāh*, echivalat în majoritatea cazurilor prin *μέτρον*, şi care consta într-o bucată de trestie, *qanèh*, tradus în greacă prin *κάλαμος*. ♦ Pentru Theodor al Mopsuestiei şi Theodoret, oraşul însuşi urmează să se „întindă", fiind reconstruit la dimensiuni cu mult mai mari decît cele din prezent. Expresia se regăseşte însă în trei pasaje în care este vorba de distrugere: 4Reg. 21:13; Is. 34:11; Plîng. 2:8.

1:17

Partea de început a acestui verset lipseşte în TM, dar se regăseşte în 9:14. ♦ Contextul *se va îndura* (versiunea modernă) echivalează gr. *ἐλεήσει* (SEPT.FRANKF.), termenul din TM are înţelesul 'va aduce mîngîiere', 'va consola'; opţiunea traducătorului în greacă reia imaginea din versetul 12, creînd un ecou absent din textul ebraic, unde sînt folosite cuvinte diferite: *rāḥam* în versetul 12 şi *nāḥam* în versetul 17, care este de obicei tradus în greacă prin *παρακαλέω* (vezi şi Zah. 10:2). Cei doi termeni ebraici se aseamănă grafic suficient de mult pentru a permite presupunerea unei confuzii involuntare. Rezultatul este însă o modificare majoră a textului în SEPT.: tema consolării Sionului, frecventă în Plîng., Deutero-Isaia şi în Ps., dispare aici. ♦ Tema biblică a alegerii Ierusalimului, frecventă în *Deuteronom*, este evocată de trei ori de profetul Zaharia: aici şi în 2:12 (16) prin verbul *αἱρετίζω*, şi în 3:2, prin verbul *ἐκλέγω*; TM *bāḥar*.

1:18

Numerotarea este diferită la ediţia SEPT.ZIEGLER, care plasează începutul capitolului al doilea după 1:21 (1:18-21 la SEPT.ZIEGLER echivalează cu 2:1-4 la SEPT.RAHLFS şi TM). ♦ A doua viziune a lui Zaharia este prezentată pe scurt, în numai patru versete şi constă în întrebarea pe care o formulează profetul şi răspunsul dat de îngerul care vorbeşte cu el (*litt.* „în mine", *vide supra* nota la versetul 9). ♦ Ridicarea ochilor este o formulă narativă care pune în valoare conţinutul viziunii. ♦ Sintagma *patru coarne* din versiunea modernă echivalează gr. *τέσσαρα κέρατα* (SEPT.FRANKF.). Coarnele sînt în număr de patru aici şi în versetul 21 (numai în versiunea grecească); patru sînt, de asemenea, *meşteşugarii* din 2:4 (SEPT.ZIEGLER, 1:20), *vînturile* din 2:10 (SEPT.ZIEGLER, 2:6) şi 6:5, precum şi *carele* din 6:1. Coarnele acestea pot fi puse în legătură cu viziunea lui Daniel (7:7-8, zece coarne, unul, trei; 8:3, două coarne inegale; 8:22, patru coarne); *vide* şi textul, de dată mai tîrzie, al Apoc. ♦ Cornul este un simbol al forţei şi al orgoliului, *vide* Deut. 33:17. ♦ Cele patru coarne din viziunea lui Zaharia sînt comentate abundent în literatura patristică; Theodor al Mopsuestiei respinge identificarea lor cu cele patru imperii duşmane (asirian, babilonian, med şi pers) din raţiuni istorice; pentru Theodoret al Cyrului, cele patru coarne sînt o aluzie la regatele duşmănoase venite din cele patru colţuri ale lumii pentru a-l pedepsi de Israel, chemate de cele patru forţe nevăzute, de origine divină, care sînt cei patru meşteşugari; pentru Chiril al Alexandriei, meşteşugarii sînt îngerii care au nimicit Israelul; Ieronim apropie acest pasaj de cartea lui Daniel şi evocă în egală măsură cele patru imperii – babilonienii, mezii şi perşii, macedonenii – precum şi romanii, chiar dacă identificarea se opune realităţii istorice.

1:19

Substantivul *Stăpîne* transpune gr. *κύριε*; termenul nu are echivalent în TM, datorîndu-se probabil unei armonizări cu 1:9 şi 4:4, unde termenul grecesc se referă la mesager, nu la Dumnezeu. ♦ Contextul *care ... au risipit* transpune gr. *τὰ διασκορπίσαντα*; (*vide* Deut. 30, 1:3); verbul *διασκορπίζω* este folosit aici şi în versetul 4 ca un echivalent pentru ebr. *zārāh*, termen al vocabularului militar. Ca şi verbul simplu (*σκορπίζω*), compusul are ca bază cuvîntul *σκορπίος*, desemnînd o maşină de război care lansează săgeţi sau pietre şi care aminteşte cumva de scorpion, animalul care atacă prin venin; *vide* şi *σκορπίδιον*, în 1Mac. 6:51. ♦ TM include aici, în plus faţă de Iuda şi Israel: *Ierusalim*; în majoritatea manuscriselor greceşti apare, de asemenea, *ιερουσαλημ* (pe care însă nu îl acceptă în text nici SEPT.RAHLFS, nici SEPT.ZIEGLER).

1:20

Substantivul *meşteşugarul* (gr. *τέκτων*; TM *ḥārāsh*: fie *fierar*, fie *tîmplar*) desemnează la origine tîmplarul, cel care se foloseşte de topor şi de lemn, şi doar rareori îl numeşte pe cel care lucrează metalul. În SEPT. apare frecvent pentru meşteşugar în general, fie că are de-a face cu lemnul (ca în 2Reg. 5:11; 4Reg. 1:11; Is. 44:13), fie, cu fierul (1Reg. 13:19; Is. 44:12), piatra (2Reg. 5:11) sau arama (3Reg. 7:14). Meşteşugarii care distrug, ca trimişi ai judecăţii divine, se regăsesc în Iez. 21:36 (*δώσω σε εἰς χεῖρας ἀνδρῶν βαρβάρων τεκταινόντων διαφθοράν*, „te voi da pe mîinile barbarilor ce pun la cale distrugere").

1:21

Contextul *Şi pe Israel l-au zdrobit* lipseşte în TM. ♦ Pentru *să le ascută pe ele în mîinile lor* (versiunea modernă) este în SEPT.FRANKF. *τοῦ ὀξῦναι αὐτὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν* (SEPT.FRANKF.) şi în TM *ca să înspăimînte, ca să înfrîngă*. Traducătorul în greacă pare să fi confundat două rădăcini verbale ebraice: *ḥ-r-d*, 'a înspăimînta' (redat fidel în greacă prin *ἐκφοβέω*, în Naum 2:12; Mih. 4:1 şi Sof. 3:13) şi *ḥ-d-d*, 'a ascuţi'; a doua formă verbală ebraică (*leyaddōt*) a fost socotită un substantiv, „mîinile". ♦ În versiunea modernă este *cele patru coarne*. În TM lipseşte precizarea numărului; este evidentă aici armonizarea cu 1:18. ♦ Contextul *împotriva ţării Domnului* din versiunea modernă este în TM: *asupra ţării lui Iuda*.

Capitolul al 2-lea

2:1

Acesta este versetul care deschide capitolul al doilea în

ediţia SEPT.ZIEGLER. ♦ Prin *o sfoară de măsurat pământul* (versiunea modernă) este redat contextul gr. *σχοινίον γεωμετρικόν* (SEPT.FRANKF.), TM are *ḥèbèl middāh*, 'funie de măsurat'. Adjectivul din textul grecesc, *γεωμετρικός*, este un *hapax* în SEPT.; în restul limbii greceşti, este atestat după Platon, la fel ca şi substantivul şi verbul corespunzătoare (*γεωμέτρης* şi *γεωμετρέω*). Substantivul gr. *γεωμετρία* (*litt.* „măsurarea pământului, geometria") apare la Herodot şi Aristofan; este folosit în SEPT. în Is. 34:11 (*σπαρτίον γεωμετρίας*). ♦ În Biblie, funia este asociată cu moştenirea (ebr. *naḥalāh*) în Deut. 32:9; 1Par. 16:18 şi Ps. 104 (105):11 (gr. *σχοίνισμα κληρονομίας*). Pentru funie/ trestie, *vide supra* nota la 1:16. ♦ Unealta de măsurat (funie sau trestie) poate servi la construirea Templului, ca în Iez. 40:3, la distrugere, ca în 4Reg. 21:13; Is. 34:11 şi Plîng. 2:8, sau la conservarea, ca în Apoc. 11:1.

2:3

În greacă sînt folosite două verbe distincte pentru a indica acţiunile celor doi mesageri: gr. *εἰστήκει* (SEPT.FRANKF.) cu sensul 's-a sculat' şi gr. *ἐξεπορεύετο* (SEPT.FRANKF.) însemnînd 'a venit în întîmpinare'; TM dă însă un singur verb: *yāṣā'*, 'a ieşi, a se pune în mişcare'. ♦ Theodor al Mopsuestiei observă că verbul *εἰστήκει* aminteşte de atitudinea bărbatului din versetele 1:8, 10, 11 (*εἰστήκει*, *ἐφεστηκὼς*, *ἐφεστῶτι*), cel care stătea între doi munţi.

2:4

Nici textul ebraic, nici cel grecesc nu precizează care sînt partenerii de dialog: *εἶπεν πρὸς αὐτόν* (SEPT.FRANKF.), 'a zis către el'; desfăşurarea sintactică susţine interpretarea că cel de-al doilea mesager i se adresează îngerului care îi servea lui Zaharia ca interpret, dîndu-i porunca să fugă la tînăr; nu este însă imposibilă nici imaginea opusă, ca îngerul-interpret să îi poruncească celui nou-venit. ♦ Termenul gr. *νεανίαν* (SEPT.FRANKF.), însemnînd 'tînăr', a fost echivalat în versiunea modernă prin substantivul *bărbat*; trebuie să fie *bărbatul* (*ἀνήρ*) din versetul 2:5, care ţinea în mînă funia de măsurat. ♦ Sintagma din versiunea modernă *din belşug* echivalează gr. *κατακάρπως* (SEPT.FRANKF.); TM are aici un termen rar, care indică oraşele fără ziduri (*perāzōt*), *vide* lecţiunea lui Theodotion: *εἰς πλάτος*, *pe o întindere*; pentru o „ţară fără ziduri", *vide* Iez. 38:11.

2:5

Sintagma din versiunea modernă *zid de foc* echivalează gr. *τεῖχος πυρός* (SEPT.FRANKF.); în TM, imaginea lui *YHWH* ca zid de foc pentru Ierusalim este în armonie cu „oraşul fără ziduri" (*perāzōt*) din versetul precedent. Textul grecesc pierde această coerenţă, dar pare să se articuleze în belşugul de oameni şi vite din mijlocul oraşului, garantat de slava lui *YHWH*, din mijlocul lui.

2:6

Exclamaţia *o, o,* echivalează gr. *ὦ ὦ* (SEPT.)/ ebr. *Hōy*, fiind specifică profeţilor.♦ Contextul din versiunea modernă *ţara de la miazănoapte* transpune gr. *γῆ βορρᾶ* (SEPT.FRANKF.); în TM *'èrèç çāpōn*: expresia este reluată în 6:6, 8 şi desemnează, ca şi în Ier. 3:18; 16:15; 23:8 şi 38(31):8, Babilonul ca ţară a exilului, nu ca spaţiu de unde provine nenorocirea. ♦ Chiril al Alexandriei dă o intepretare alegorică regiunii de miazănoapte – zonă a frigului, din care lipseşte fervoarea spiritului şi glasul viu al lui Dumnezeu. ♦ Expresia *cele patru vînturi* apare de opt ori în Biblie, dintre care două atestări sînt în cartea lui *Zaharia* (aici şi în versetul 6:5). Prin cele patru vînturi se înţeleg fie punctele cardinale, fie vînturile care îl slujesc pe *YHWY*, ca mesageri divini.

2:7

Versetul începe în TM cu exclamaţia *hōy*, redată în greacă în versetul precedent prin *ὦ*: de data aceasta, îi corespunde în SEPT. prepoziţia *εἰς*. *Sion* desemnează aici locul în care ei îşi pot găsi scăparea, nu poporul care trebuie să plece din Babilon. ♦ Prin sintagma *fiica Babilonului* (versiunea modernă) am tradus gr. *θυγατέρα Βαβυλῶνος* (SEPT.FRANKF.), traducerea literală a unui ebraism, prin care este indicat oraşul însuşi.

2:8

Sintagma *lumina ochiului* (versiunea modernă) redă termenul gr. *κόρη* (SEPT.FRANKF.) (*litt.* „pupilă, fată") care traduce aici un *hapax* ebraic *bābāh*, *litt.* „mărul ochiului"; un alt verset grecesc în care apare *κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ*, Deut. 32:10, corespunde utilizării unei termen ebraic diferit: *'ishōn*, *litt.* „omuleţ".

2:9

Tema inversării rolurilor *ἔσονται σκῦλα τοῖς δουλεύουσιν αὐτοῖς* (SEPT.FRANKF.) apare şi în Is. 14:2; 33:1; Ier. 37:16; Avd. 17. ♦ Verbul *veţi şti* (versiunea modernă) echivalează gr. *γνώσεσθε* (SEPT.FRANKF.): termenul grecesc folosit, atît în varianta simplă, de aici, cît şi în compunere (*γιγνώσκω* şi *ἐπιγιγνώσκω*) are un înţeles puternic de 'cunoaştere' şi 'recunoaştere' ca urmare a experienţei; cel care percepe o situaţie sau a avut parte de o viziune ori de o prevestire, ajunge după aceea să recunoască ceea ce se împlineşte prin voinţa divină. Acelaşi verb apare în formula recurentă a cărţii lui Iez.: *Şi vei şti că eu [sînt] Domnul.* (Iez. 7:8; 11:10, 12; 13:21, 23). ♦ În formularea din finalul versetului, tradiţia patristică vede prefigurarea misiunii cristice.

2:10

În traducerea modernă prin *te veseleşte* este redat verbul simplu din greacă *τέρπομαι* (faţă de compusul *κατατέρπω*, *vide* Sof. 3:14), care traduce aici ebr. *rānan*, 'a striga de bucurie, a exulta'; acelaşi termen ebraic este redat în Sof. 3:13 prin *χαίρω*. ♦ Sintagma *fiica Sionului* din versiunea modernă, ca şi în versetul 7, face trimitere la cetatea Ierusalimului. Pentru Eusebius (DE VI, 17, 3-5), „fiica Sionului este Biserica, fiica Ierusalimului ceresc", fiind în

acelaşi timp Biserica provenită din „prima sinagogă (Sionul), prin apostolii şi evangheliştii care aparţineau circumciziei" (SEPT.NEC, p. 522). ♦ În versiunea modernă este *voi sălăşlui în mijlocul tău*; termenul grecesc folosit aici este *κατασκηνώσω* (SEPT.FRANKF.) aparţinînd limbajului militar, *litt.* „îmi voi aşeza cortul". Aceeaşi promisiune divină de locuire a Templului (exprimată cu verbul *κατασκηνώσω*) poate fi citită în 3Reg. 6:13 în manuscrisele SEPT. revizuite după textul ebraic; în rugăciunea lui Solomon din 2Par. 6:18 este folosit însă verbul *κατοικέω*. Verbul simplu *σκηνόω* este folosit în Is. 1:14, pentru a indica întruparea Fiului (*ὁ λόγος... ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*) şi în Apoc. 21:3, într-un context escatologic: *ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετα; τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ'αὐτοί.*

2:11

În versiunea modernă este *şi-i vor fi popor*; TM are aici *vor fi un popor pentru mine* (*lō* în loc de *lî*); continuarea versetului prezintă acelaşi tip de deosebire: *se vor sălăşlui* în SEPT. faţă de TM *mă voi sălăşlui*. Textul grecesc aduce în felul acesta o modificare majoră originalului ebraic, impunînd *neamurile multe* ca subiect al verbului caracteristic pentru aşezarea lui Dumnezeu în mijlocul poporului său.

2:12

Versetul este comparabil cu Deut. 32:9 (*partea Domnului a fost poporul său, al lui Iacob, partea din moştenirea sa, Israel*). Fraza respectivă din Targum reflectă situaţia de după anul 70: *Şi Domnul va face ca poporul casei lui Iuda să moştenească partea sa în Ţara Sfîntă.*

2:13

Gr. *εὐλαβείσθω* (SEPT.FRANKF.) 'cucernic să se-nchine': TM *tăcere* (ebr. *has*, redat în limba greacă prin *σίγα* (Am. 6:10); impunerea tăcerii este justificată de prezenţa Domnului. ♦ Referirea la *norii săi cei sfinţi* (versiunea modernă) funcţionează ca o contrapondere a sălăşluirii terestre (*vide supra*).

Capitolul al 3-lea

3:1

Versetul continuă pasajul precedent, iar subiectul primei propoziţii este *Domnul*. Cele mai multe dintre manuscrisele greceşti adaugă explicit *κύριοῦ*; nu face această adăugire papirusul W (coerent cu TM), iar SEPT.ZIEGLER şi SEPT.RAHLFS editează fără *κύριος*. ♦ În versiunea modernă substantivul *diavolul* transpune gr. *διάβολος* (SEPT.FRANKF.), *litt.* „cel care acuză, care calomniază"; în varianta substantivizată de aici, corespunde ebr. *śāṭān*, 'adversar'. În SEPT., termenul ebraic este transliterat ca *σαταν* numai în 3Reg. 11:14, 23 (gr. *ἤγειρεν κύριος σαταν τῷ Σαλωμων*). În pasajul de faţă, aceasta este lecţiunea lui Symmachus şi a lui Theodotion; Aquila îl traduce prin *τὸν ἀντικείμενον*, 'adversar', păstrînd în limba greacă jocul de cuvinte ebraic, între substantiv (*śāṭān*) şi verb (*śāṭān*), 'a fi împotrivă', redat prin *ἀντίκεισθαι*. ♦ Diavolul ca personaj apare şi în Iov. (cap. 1-2) şi în Apoc. (12:9-12), sub numele de *Διάβολος* şi *Σατανᾶς*, alături de *dragon* şi de *şarpe*; în literatura apocaliptică, Satan este o făptură cerească a cărei menire este să îi „acuze" pe oameni (Apoc. 12:10: *κατήγωρ, κατήγορέω*). ♦ Plasarea diavolului la dreapta indică poziţia acuzatorului într-un proces; *vide* şi Ps. 108 (109):6: *învinuitorul* (gr. *διάβολος*) *să stea de-a dreapta lui* (finalul psalmului, versetul 31, îl arată, dimpotrivă, pe Dumnezeu stînd la dreapta celui prigonit, ca să-l apere).

3:2

Acest verset, în care Domnul este pe rînd cel ce vorbeşte şi cel despre care se vorbeşte, este citat de Eusebiu ca dovadă a unei distincţii între Tatăl şi Fiul. ♦ Textul nu precizează cine anume este comparat cu un tăciune: varianta grecească dă aici un pronume demonstrativ la genul neutru (*τοῦτο*), în vreme ce TM are un masculin (*zèh*), care poate trimite fie la „diavolul" de mai înainte, fie la Iosua; la fel, Aquila şi Symmachus. ♦ Tăciunele are preponderent valoare pozitivă, pentru că ceea ce iese din foc este salvat. Pentru Theodoret al Mopsuestiei, imaginea este o aluzie la Iosua, care scăpase de exil, sau la poporul pe care acesta îl reprezenta; Chiril al Alexandriei şi Theodoret pornesc de la aceeaşi imagine: cei care se întorc din exil încă mai poartă semnele suferinţei lor, fiind ca lemnul pe jumătate ars (*ἡμίφλεκτος*, la Chiril; *ἡμιφλέγης*, la Theodoret); Didymos identifică însă aici o referire la diavol, cu un sens negativ (este ca un lemn pe jumătate ars, *ἡμίκαυτος*, care şi-a pierdut forţa după ce a trecut prin foc).

3:3

Adjectivul *ῥυπός* apare folosit încă în Odiseea (în forma de plural *ῥύπα*) pentru a desemna veşmintele murdare.

3:4

Referirea la un auditoriu este reluată mai jos, în versetul 7. ♦ Traducerea grecească recurge la o formă de plural în partea a doua a versetului (*de nelegiuirile tale*), care pare să corespundă unei forme precedente: *hainele cele murdare* (versiunea modernă). ♦ Veşmîntul „lung pînă-n pămînt" (gr. *ποδήρη*) este specific preoţilor; acest adjectiv (*ποδήρης*) în utilizare substantivizată apare în Ieş. 25:7; 28:4; 29:5. În pasajul de faţă, corespunde unui termen ebraic rar, *maḥalāṣōt*, tradus în Is. 3:21 prin *περιπόρφυρος*, 'veşmînt brodat cu purpură', care pare să desemneze o haină de sărbătoare. Opţiunea traducătorului pentru *ποδήρης* şi nu pentru *περιπόρφυρος* indică o subliniere a naturii sacerdotale a lui Iosua, nu o calitate a veşmîntului de sărbătoare, în opoziţie cu hainele cele murdare.

3:5

Prin sintagma *cunună curată* în versiunea modernă a fost echivalat gr. *κίδαριν καθαράν* (SEPT.FRANKF.). Grecescul *κίδαρις* desemnează în Ieş. 28: 4,39 tiara preoţească; acestui termen îi corespund în ebraică mai multe cuvinte

distincte: aici echivalează un termen rar, *çānīp*, cu înţelesul de 'turban', care nu este utilizat numai în relaţie cu îmbrăcămintea preoţească (în Is. 62:3 este redat prin *διάδημα*). ♦ Punctuaţia traducerii de faţă respectă ediţiile SEPT.RAHLFS şi SEPT.ZIEGLER (şi TM); manuscrisul Vaticanus şi unele comentarii ale Părinţilor indică însă secvenţa *iar îngerul Domnului stătea [acolo]* ca început al versetului 6.

3:7

Înţelesul acestui verset redat din versiunea modernă (*Şi a dat mărturie îngerul Domnului către Iisus, spunînd: „Acestea le spune Domnul atotputernic: «Dacă vei umbla pe căile mele şi dacă vei păzi poruncile mele, chiar tu vei judeca casa mea; şi dacă vei păzi şi curtea mea, chiar ţi-i voi da pe cei ce ce se întorc în mijlocul acelora ce stau [acolo]*) este neclar, atît în originalul ebraic, cît şi în traducerea grecească.

3:8

Contextul *bărbaţi ce iau seama la semne* (versiunea modernă) transpune gr. *διότι ἄνδρες τερατοσκόποι εἰσί* (SEPT.FRANKF.); TM are aici: *[sînt] ca nişte ghicitori*; Aquila recurge aici la o formă în genitiv, *τέρατος*, iar Symmachus traduce prin *θαυμαστοί*, „[oameni] de mirare". Termenul ebraic de aici, *mōpēt* ('semn', 'prodigiu'), este în mod curent redat în greacă prin *τέρας*, care are acelaşi sens ('semn', 'premoniţie', 'făptură care dă un semn'). Aceste „semne" sînt în Biblie, începînd cu Ieş. 4:21, preponderent în expresiile de tipul *semne şi prodigii*, actele prin care Dumnezeu îşi manifestă voinţa de a-şi salva poporul. În pasajul de faţă, prin utilizarea termenului *τερατοσκόπος* (care mai apare în textul SEPT. numai în Deut. 18:11, cu referire la divinaţiile păgîne), elogiul este modificat, chiar dacă nu în reversul său peiorativ: Iosua şi cei din jurul lui sînt capabili să distingă semnele. ♦ Termenul *vlăstarul* transpune gr. *ἀνατολή*. Acest cuvînt grecesc corespunde, aici şi în versetul 6:12, termenului ebraic *çèmaḥ*, 'ceea ce răsare', 'germinaţia', 'vegetaţia'; gr. *ἀνατολή* înseamnă însă 'ceea ce se ridică' (verbul este *ἀνατέλλω*), în mod normal cu referire la astre (v. *Anatolia*, „[ţara de la] Răsărit"). ♦ Cel care poartă numele *Vlăstarul* este indicat ca „slujitor", în greacă *δοῦλος*, termen prin care este echivalat ebr. *'ebèd*; acest apelativ se poate referi la profeţi (e.g. Zah. 1:6) sau la poporul lui Dumnezeu (Iacob şi Israel, e.g. Is. 41:8-9; în 44:2, textul grecesc foloseşte echivalarea cu *παῖς*, ('copil' i.e. 'sclav'), nu *δοῦλος*.

3:9

Sintagma din versiunea modernă *Căci piatra* echivalează gr. *διότι ὁ λίθος* (SEPT.FRANKF.). În TM formularea este diferită: *căci iată piatra*, cu „iată" care introduce o nouă viziune; absenţa din SEPT. a acestui element conduce la interpretarea pietrei ca explicaţie a versetului precedent, avînd ca subiect *vlăstarul*. Pentru Sfinţii Părinţi, *piatra* este unul dintre numele mîntuitorului aşteptat, fie că este vorba de Zorobabel, chemat să reconstruiască Templul, sau de Hristos. În mod tradiţional, *piatra* din acest verset este apropiată de piatra din „capul unghiului", Ps. 117:22, şi îl indică pe Mîntuitor. ♦ Expresia gr. *ὀρύσσω βόθρον* (SEPT.FRANKF.) cu sensul de 'a săpa un şanţ' apare de mai multe ori în SEPT., *vide* Ps. 56:7; Prov. 26:27; Ecl. 10:8; Sir. 27:26. Sensul fragmentului este coerent cu contextul (anularea nedreptăţilor), în care rămîne totuşi enigmatică prezenţa „pietrei". ♦ Exegeza textului ebraic formulează diverse ipoteze asupra acestei formulări: *într-o singură zi* (versiunea modernă); comentatorii biblici identifică aici iertarea păcatelor de către Hristos.

3:10

Sintagma *ziua aceea* (versiunea modernă) poate fi înţeleasă ca o dată istorică, şi anume cea în care se încheie reconstrucţia Templului. Pentru Sfinţii Părinţi, este ziua venirii lui Hristos, începutul zilei escatologice. ♦ Chemarea la o adunare sugerează o sărbătoare între prieteni. În literatură grecească (*vide e.g.* Homer, *Odiseea*, 24; 246; Herodot, *Istorii*, 193; Aristofan, *Pacea*, 190) via şi smochinul apar de obicei împreună. Realitatea peisajului mediteranean oferă de altfel imaginea smochinilor plantaţi în vie.

Capitolul al 4-lea

4:2

În versiunea modernă s-a optat pentru forma *am zis*; în TM este *a zis*; tradiţia rabinică interpretează însă o formulare la persoana întîi. ♦ Sintagma *un sfeşnic* (versiunea modernă) echivalează gr. *λυχνία* (SEPT.FRANKF.). Prin forma substantivală *un disc* se echivalează gr. *λαμπάδιον* (SEPT.FRANKF.); acest termen grecesc (care apare în texte şi în varianta *λαμπαδεῖον*) indică o torţă de mici dimensiuni, diferită de obiectul desemnat de ebr. *gūllāh*, 'recipient', transliterat *gōlath* în 2Par. 4:12, 13 şi redat prin *ἀνθέμιον*, 'floare mică', în Ecl. 12:6; este un obiect de formă rotundă, o corolă sau o cupă, semănînd cu floarea de migdal, în care se adună şi se sting feştilele. ♦ Sfinţii Părinţi înţeleg termenul *λαμπάδιον* în sens grecesc, ca lumină purtată de sfeşnic, ce poate fi interpretată ca lumina cristică. ♦ Semnificaţia celor şapte lămpi (*λύχνοι*) este dezvăluită mai departe, în versetul 10, de către mesager. ♦ Prin *şapte tăviţe* este echivalat gr. *ἑπτὰ ἐπαρυστίδες*; TM are aici *de şapte ori şapte* (*litt.* „şapte şi şapte"), imagine susţinută arheologic de descoperiri din a doua jumătate a secolului al XX-lea. Termenul grecesc de aici (şi vesetul 4:12) este propriu SEPT. şi desemnează orice tip de recipient din care se toarnă untdelemn în (*litt.* „pe", gr. *ἐπ-*) „lămpi".

4:3

Cei doi măslini reapar în versetele 11 şi 14, ca obiect al unei întrebări şi al unui răspuns.

4:4

Textul grecesc indică precis punerea unei întrebări (gr. *ἐπηρώτησα*), în vreme ce TM are doar *am început să vorbesc.*

♦ Prin *acestea* în versiunea modernă este redat gr. *ταῦτα* (SEPT.FRANKF.): demonstrativul se referă (în greacă şi în ebraică) la ansamblul pe care îl reprezintă sfeşnicul, nu la vreo parte din elementele sale componente.

4:6

Contextul din versiunea modernă *Acesta [este] cuvîntul* transpune gr. *οὗτος ὁ λόγος* (SEPT.FRANKF.): formularea nu este uzuală în introducerea unei profeţii, care capătă cel mai adesea forma: „acestea le spune Domnul" (*τάδε λέγει κύριος*) sau „a fost cuvîntul Domnului" (*ἐγένετο λόγος κυρίου*).

4:7

Textul apare editat diferit la SEPT.RAHLFS (*ἐξοίσω*, 'voi scoate') şi SEPT.ZIEGLER (*ἐξοίσει*, 'va scoate'); SEPT.ZIEGLER a optat pentru o lecţiune minoritară, care este însă în armonie cu TM. Pe de altă parte, lecţiunea majoritară, înregistrată în ediţia SEPT.RAHLFS, este comentată de Sfinţii Părinţi (Theodor al Mopsuestiei, Chiril al Alexandriei, Didymos, Theodoret; la acestea se adaugă lecţiunea folosită de Ieronim pentru SEPT.). ♦ Alăturarea imaginilor din cele două părţi ale versetului conduce la ridiculizarea *muntelui celui mare* (versiunea modernă), *τὸ ὄρος τὸ μέγα* (SEPT.FRANKF.), care se opune *pietrei de moştenire* (versiunea modernă), *λίθον τῆς κληρονομίας* (SEPT.FRANKF.). ♦ În versiunea modernă contextul *întruchiparea frumuseţii, frumuseţea ei* echivalează gr. *ἰσότητα χάριτος χάριτα αὐτῆς*. Expresia apare simplu juxtapusă *pietrei de moştenire*, ceea ce îi conferă un aer enigmatic; forma de feminin a pronumelui grecesc poate fi o trimitere la „piatră", în condiţiile în care substantivul respectiv (*λίθος*) este fie de genul feminin, fie de genul masculin.

4:8

Expresia „*s-a rostit cuvîntul Domnului*" echivalează gr. *καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου*; aici apare formula uzuală de introducere a unei profeţii, în greacă şi în ebraică, *vide* şi 6:9; 7:4; 8:1,18. În versiunea modernă este tradus astfel: *s-a făcut cuvîntul Domnului*.

4:9

Versetul fixează rolul lui Zorobabel, care fondează şi duce la bun sfîrşit lucrarea Templului; cele două verbe greceşti definitorii aici sînt *θεμελιόω* şi *ἐπιτελέω*.

4:10

TM: *cine disprețuiește ziua lucrurilor mărunte*; verbul *ἐξουδενόω*, 'a dispreţui', este propriu SEPT. În versetul de faţă, verbul este urmat de o construcţie prepoziţională *εἰς ἡμέρας μικράς* (SEPT.FRANKF.) neobişnuită în greacă, această construcţie pare să fie aici o transpunere mecanică a originalului ebraic, unde apare prepoziţia *l-*. ♦ Pentru *piatra de cositor* din versiunea modernă în greacă este folosit adjectivul *κασσιτέρινος*, un *hapax* septuagintic, care este însă bine atestat la Plutarh; termenul este format pe baza substativului *κασσίτερος* (înregistrat aici de Aquila) şi echivalează ebr. *bedîl* în listele de metale din Num. 31:22; Sir. 47:18; Iez. 22:18, 20; 27:12.

4:12

Substantivul *crengile* echivalează gr. *κλάδοι*; este un termen care corespunde celebrului *shibbolèt*, cuvîntul folosit ca test de pronunţie în Jud. 12:5-6. Cuvîntul ebraic este rar; pare să indice un curs de apă (gr. *διῶρυξ*), dar aici a fost înţeles ca 'ramură' din vîrful tuburilor, prin care se scurge untdelemnul în tăviţă, pentru a întreţine lumina. ♦ Aceste detalii ale sfeşnicului nu fuseseră formulate în prezentarea iniţială a viziunii; Chiril al Alexandriei remarcă aici deosebirile: la o privire mai atentă asupra sfeşnicului, se dezvăluie faptul că măslinii nu sînt cu adevărat nişte pomi, ci doar ramuri; el interpretează textul prin prisma pasajului Rom. 11:24: ramurile, *κλάδοι*, măslinului real sînt evreii, în vreme ce creştinii sînt ramurile altoite (verbul este *ἐγκεντρίζομαι*); ramurile dintîi, care au fost tăiate, pot fi din nou altoite. În acest tablou, viziunea îl înfăţişează pe Hristos care are alături de sine biserica, formată din „două popoare". ♦ *pe braţele*: gr. *ἐν ταῖς χερσί*; segmentul corespunde unei turnuri prepoziţionale ebraice (*beyad*), care are însă înţelesul de 'în puterea', 'care depinde de'. ♦ *celor două ţevi*: gr. *τῶν δύο μυξωτήρων*; substantivul este un *hapax* septuagintic, întîlnit însă relativ frecvent în textele medicale, pentru a desemna „nările"; este dubletul termenului *μυκτήρ*, mai bine atestat.

4:14

Expresia *fii ai ungerii* (versiunea modernă) echivalează gr. *υἱοὶ τῆς πιότητος* (SEPT.FRANKF.); formularea în limba greacă reprezintă o calchiere a textului ebraic, în care este exprimată aparteneţa (*benēy-*) la o anumită realitate, în cazul de faţă, 'belşugul', 'abundenţa' (*yiçhār*, *litt.* „untdelemn proaspăt [de măsline]"; v. Deut. 7:13; Os. 2:8).

Capitolul al 5-lea

5:1

Forma verbală *m-am întors* transpune gr. *ἐπέστρεψα*: verbul *ἐπιστρέφω* urmat de conjuncţia *καί* şi de un alt verb reprezintă o construcţie proprie textului biblic, în situaţii în care se anunţă o acţiune nouă şi se produce trecerea la o nouă atitudine. ♦ Expresia *o seceră zburătoare* transpune gr. *δρέπανον πετόμενον*. TM are aici *un sul care zboară*: termenul ebraic *megillāh*, 'sul' este redat de Theodotion şi Aquila prin *διφθέρα*, „pergament", de Symmachus prin *ὡς εἴλημα*, „un fel de de sul"; echivalarea cu *secera* poate fi o înlocuire intenţionată sau rodul unei neînţelegeri a textului ebraic (cu o posibilă confuzie *megillāh* vs *maggāl*, 'seceră'). ♦ Dimensiunile secerei sînt excesive pentru o unealtă iar, în varianta textului masoretic, ar indica un sul neobişnuit de mare; pe de altă parte, cifrele oferite amintesc de pridvorul Templului (v. 3Reg. 6:3: *douăzeci de coţi lungime [...] zece coţi lăţime [...]*). *Cotul* (gr. *πῆχυς*), vechea măsură babiloneană,

avea în mod normal lungimea de 0,495 m; „cotul" attic era cu puţin mai scurt (0,444 m).

5:3

Substantivul *blestemul* din versiunea modernă echivalează gr. *ἀρά* din SEPT.FRANKF.; termenul grecesc are ca sens prim 'rugăciune', de unde, prin extindere, 'imprecaţie', 'blestem' – o evoluţie veche în limba greacă. Dincolo de caracterul solemn şi strict religios al cuvîntului, acesta prezintă avantajul de a fi omofon cu ebr. *'ālāh*, glosat de Sfinţii Părinţi prin *τιμωρία*, 'pedeapsă'. ♦ În textul ebraic, paralela dintre hoţ şi sperjur este subliniată de repetarea cuvintelor *mizzèh kāmōhā*, cu sens enigmatic, plasate înaintea verbului ('va fi condamnat'); pornind de aici, a părut plauzibilă o legătură cu sulul amintit în Iez. 2:9-10, scris şi pe o parte şi pe cealaltă (v. nota din *Traduction œcuménique de la Bible. Ancien Testament*, 1989, Paris.). Traducătorul în limba greacă a echivalat *mizzèh* prin *ἐκ τούτου*, care lasă deschisă referirea fie la seceră, fie la vina care face obiectul condamnării; cel de-al doilea termen al segmentului ebraic, *kāmōhā*, a fost redat în greacă prin *ἕως θανάτου*, 'la moarte', cu toate că legătura formală este şubredă (poate ebr. *mōt*, 'moarte').

5:4

Verbul *συντελέω*, 'a mistui', apare frecvent în textele profetice pentru a indica împlinirea unei pedepse, care echivalează cu distrugerea.

5:5

Cea de-a doua viziune din acest capitol este mai complexă şi mai enigmatică decît cea dintîi. Mesagerul îi cere în mod repetat lui Zaharia să privească: de două ori, explicit, în versetul 5, şi de trei ori prin îndemnul interjecţional *iată* (gr. *ἰδού*), în versetele 7 şi 9.

5:6

Substantivul *măsura* echivalează forma gr. *μέτρον*. Termenul ebraic de aici este *'ēypāh*, care este de obicei redat în greacă printr-o transliterare: *οιφι*. Este o măsură ca capacitate de 45 de litri, utilizată pentru solide. Echivalarea grecească din versetul de faţă este o lărgire terminologică, pentru că *μέτρον* este 'măsura' în general, un recipient bun pentru solide şi lichide deopotrivă; acest termen grecesc este asociat altor unităţi de măsură în Iez. 45:10-11. Ieronim foloseşte aici *amphora*.

5:7

Prin expresia din versiunea modernă *un talant de plumb* este transpus contextul gr. *τάλαντον μολίβδου* (SEPT.FRANKF.). Echivalarea este neclară, în condiţiile în care termenul ebraic *kikkār* desemnează un disc, de obicei de aur, aici de plumb; este posibil să fi servit ca unitate de măsură a greutăţii sau a valorii. Este cel mai adesea transliterat în greacă. Cel de-al doilea termen al segmentului (*μόλιβδος*, 'plumb') are o etimologie neclară; este atestat sub această formă în Iliada, dar în ansamblul literaturii greceşti (şi în SEPT.) poate fi găsit cu variante ortografice: *μόλιβδος, μόλυβδος*.

5:8

Codex Alexandrinus oferă aici o lecţiune diferită, care schimbă imaginea: în locul femeii ce iese din mijlocul măsurii (*...τοῦ μέτρου*), Alexandrinus atestă o primă variantă [*ἐν μέσῳ*] *ταρτάρου*, [*în mijlocul*] *lumii subpământene*, pe care o corectează în *ταλάντου*, „talantului [de plumb]". Aceasta este secvenţa pe care o comentează de mai multe ori Origen (în comentariile transmise în limba greacă, *Com. Mat.* 14:10, şi în omiliile păstrate numai în traducerea latinească, *e.g.* Omilia 6, paragraful 4, la Ieş. 15:10;) şi care devine imaginea proverbială: femeia, o păcătoasă, este aşezată pe un talant de plumb, care – prin greutatea sa – o face să cadă pe fundul apelor.

5:9

Cele două femei înaripate sînt dificil de identificat. Ieronim înregistrează interpretarea ebraică: aceste femei sînt cele două popoare, al mezilor şi al macedonenilor, care i-au înfrînt pe babilonieni; preferă însă să le interpeteze ca imagine dublă a evreilor înşişi, a celor douăsprezece triburi, dintre care unele au fost cucerite de asirieni, iar altele, de caldeeni. Chiril al Alexandriei le interpretează ca simboluri ale celor două sinagogi, a Samariei şi a Ierusalimului. ♦ Prin forma *pupăza* în versiunea modernă este echivalat gr. *ἔποψ*, fiind o opţiune parţială a traducătorilor în greacă; în alte traduceri, termenul ebraic este echivalat prin *ἐρῳδιός*, 'bîtlan'; *vide* şi Lev. 11:19, unde este înregistrat printre 'spurcăciuni'. Pupăza, considerată un animal magic în Egipt, era o pasăre „impură" prin faptul că se hrănea cu stîrvuri şi zbura în jurul mormintelor; caracterul ei de pasăre migratoare pare să fie dominant în numele pe care îl poartă în limba greacă: strigătul ei (*ἐποποῦ*) din *Păsările* lui Aristofan este pus în legătură cu interogativul *ποι*, „unde?". Ieronim analizează identificarea acestei păsări şi dă alte două echivalenţe: bîtlanul şi uliul (*miluus*), care este adoptat în traducerea lui şi rămîne predominant în comentariile occidentale.

5:10

Sintagma *să îi înalţe casă* din versiunea modernă transpune gr. *οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἰκίαν*. Pronumele *αὐτῷ* se referă la *măsură* (termen care în greacă este de genul neutru); în TM, este un pronume feminin, care poate face trimitere fie la măsură, fie la femeie, ambele substantive fiind de genul feminin.

Capitolul al 6-lea

6:1

Capitolul al şaselea reuneşte, în mod tradiţional, două secţiuni: viziunea celor patru care (versetele 1-8) şi încununarea vlăstarului (versetele 9-13). Comentatorii

remarcă însă că prima dintre ele este încheierea şirului de viziuni ale lui Zaharia (opt la număr), în vreme ce versetele 9-13 se înscriu într-o linie diferită a textului, mesianică. ♦ Cele patru care şi caii lor amintesc de călăreţii din prima viziune, iar seria viziunilor se rotunjeşte în chip firesc prin această revenire. Carele ies dintre cei doi munţi, întocmai ca bărbatul călare din 1:8. Caii de la cele patru care se disting prin culori (versetul 6:2-3), într-un mod similar cu versetul 1:8 (cu uşoare diferenţe). ♦ Prin *patru care* (versiunea modernă) este redat gr. *τέσσαρα ἅρματα* (SEPT.FRANKF.); termenul grecesc *ἅρμα* corespunde aici ebr. *merkābāh*, care, ca şi *rèkèb*, numeşte orice fel de car de război. În mistica medievală, termenul ebraic denumea carul lui Dumnezeu, asimilat tronului său, aşa cum se vede în viziunea care deschide cartea lui Iezechiel (1:26). ♦ Munţii de „aramă" (gr. *χαλκᾶ*) par să fie în opoziţie cu munţii „umbroşi" din versetul 1:8 (*vide supra* nota *ad locum*); menţiunea poate fi interpretată ca semn al unui blestem, ca în Deut. 28:23 („şi deasupra capului tău cerul va fi de aramă şi pământul de dedesubt, de fier"), sau ca o simplă referire la descinderea carelor din lumea celestă.

6:2-3

Pentru culorile diferite ale cailor, *vide* nota precedentă şi nota la 1:8. ♦ Textele patristice interpretează prezenţa carelor, culorile şi direcţiile în care pornesc carele. Pentru Theodor al Mopsuestiei, carele sînt forţele cereşti, pe care mesagerul le prezintă sub forma celor patru vînturi aflate în slujba Domnului; forţa lor este pe măsura munţilor de aramă. Culorile cailor sînt simbolice: negrul este semnul doliului şi al pedepsei şi caii de această culoare urmează să se îndrepte spre miazănoapte (versetul 6); caii albi urmează să-i ajute pe robi să devină liberi; cei roşii pornesc spre miazăzi, pentru a lupta împotriva celor ce-i asupresc pe israeliţi; cei tărcaţi, suri, au o menire amestecată, cum este şi culoarea lor: să-i pedepsească pe duşmani, să-i ajute pe israeliţi. Chiril al Alexandriei oferă o asociere mai limpede a celor patru culori cu cele patru imperii care şi-au exercitat pe rînd puterea împotriva israeliţilor: „roşii" sînt caldeeni-babilonieii, „negri" sînt perşii şi mezii, „albi" sînt grecii şi macedonenii, iar „tărcaţi" sînt romanii. Această ultimă identificare, anacronică din punctul de vedere al cărţii lui Zaharia, este susţinută de caracterul profetic al textului. O interpretare similară se găseşte la Ieronim, care aduce în plus justificări ale simbolisticii cromatice: roşul sugerează caracterul sîngeros al babilonienilor, negrul îi defineşte pe mezi şi perşi; macedonenii au dreptul la alb pentru că în timpul stăpînirii lor a avut loc revolta Macabeilor, iar romanii sînt în acelaşi timp şi „tărcaţi" şi „puternici", pentru că unii dintre împăraţii lor le-au fost favorabili evreilor, în vreme ce alţii i-au asuprit. ♦ Tărcaţi, suri: gr. *ποικίλοι ψαροί*; cel dintîi termen corespunde în ebraică unui cuvînt la plural format pe radicalul *'-m-ṣ*, care indică „forţa"; apare la Aquila şi la unii comentatori ai textului cu acest înţeles (*καρτεροί* sau *ἰσχυροί*); această lecţiune este asumată de comentatorii care atribuie culoarea aceasta, simbolic, romanilor, popor puternic prin excelenţă (Chiril al Alexandriei, Ieronim).

6:5

În versiunea modernă gr. *ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί* (SEPT.FRANKF.) a fost echivalat prin *care grăia în mine*: secvenţa este absentă în TM; pare să fi fost introdusă aici printr-o armonizare cu versetul 6:4. ♦ Cele patru vînturi de aici sînt asimilate celor *patru vînturi*, care apar în diverse texte, ca mesageri divini ce se pot răspîndi în întreaga lume; în alte pasaje, cele patru vînturi indică pur şi simplu cele patru puncte cardinale, de unde Domnul făgăduieşte să-i adune pe cei risipiţi. ♦ Aici apare formularea: *Domnul întregului pămînt* (versiunea modernă) reflectînd sintagma gr. *κυρίῳ πάσης τῆς γῆς*, ca şi în 4:14; titlul este rar, textul biblic oferind mai frecvent formula *Domnul pămîntului*.

6:6

Versetul începe în greacă abrupt (*ἐν ᾧ ἦσαν...*), printr-o traducere literală din ebraică, responsabilă pentru un dezacord formal.

6:8

Forma verbală *a strigat* echivalează gr. *ἀνεβόησεν*. TM are aici: *m-a strigat*. Manuscrisele lucianice dau o traducere dublă: „a strigat şi m-a chemat", pentru a corecta prima traducere, inexactă (verbul ebraic înseamnă 'a striga', dar este la o formă care impune sensul precis de 'a chema, a convoca'). ♦ Didymos al Alexandriei precizează că este vorba aici de caii cei negri din versetul 6; fără alte explicaţii, el remarcă doar opoziţia dintre vîntul rece şi aspru de la miazănoapte şi vîntul parfumat din miazănopate, celebrat în Cînt. 4:16. ♦ Termenul *mînia* din versiunea modernă echivalează gr. *θυμόν*; TM are aici o formulare uşor diferită: *au făcut să mi se aştearnă spiritul (rūaḥ) în pămîntul din miazănoapte*. Toate cele trei elemente ale segmentului (verbul, complementul lui şi valoarea simbolică a nordului) sînt ambivalente, deopotrivă în ebraică şi în greacă. Verbul grecesc *ἀναπαύω* (utilizat aici) este echivalentul obişnuit pentru ebr. *nōaḥ*; sensurile multiple ale termenul *θυμός* ('suflu vital', 'mînie') justifică în parte prezenţa lui aici, cu toate că echivalarea uzuală pentru *rūaḥ* este *πνεῦμα* ('suflu', 'suflare', 'spirit'); cu mult mai surprinzătoare este această echivalare (*θυμός* pentru *rūaḥ*) în Iez. 39:29, în care este anunţată bunăvoinţa divină.

6:9-10

Ia cele din robie: gr. *λαβὲ τὰ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας*; în TM, verbul este urmat direct de prepoziţia *mē'ēt*, fără a avea un complement direct, ceea ce produce confuzii în interpretarea pasajului. Traducătorul în greacă a plasat articolul neutru plural *τὰ* înaintea prepoziţiei *ἐκ*. ♦ *Iosias, [fiul] lui Sophonias*: acest personaj nu mai apare în niciun alt loc din Biblie; ar putea fi fiul preotului Sophonias, prieten al lui Ieremia (Ier. 36:25-29; 44:3; acesta a fost deportat în 587 î.Hr., *vide* 4Reg. 25:18). ♦ Pentru termenii *argint şi aur*:

vide şi Ag. 2:8-9; Zah. 14:14. ♦ Pentru termenul *cununi* (gr. *στεφάνους*) manuscrisele lucianice (de pildă, cel folosit de Theodor al Mopsuestiei) atestă aici o formă de singular, în armonie cu pasajul următor (versetul 14); forma de plural, în acord cu textul ebraic (care dă, de altfel, tot o formă de singular în versetul 14), este susţinută de celelalte manuscrise.

6:12

Pentru termenul *vlăstar*, *vide supra* nota la 3:8; gr. *ἀνατολή* are în TM corespondentul *ṣèmaḥ*. ♦ Prin forma *va răsări* din versiunea modernă echivalează gr. *ἀνατελεῖ*; traducerea păstrează jocul etimologic din textul ebraic.

6:13

Termenul grecesc *ἀρετή* „tărie" corespunde aici ebr. *hōd*, care numeşte forţa divină, măreţia, grandoarea, splendoarea regală ce îi sînt atribuite lui Dumnezeu în Biblie, precum şi proslăvirea din partea oamenilor; limba greacă nu poate oferi un singur echivalent, constant, pentru acest ansamblu de sensuri. Aquila foloseşte aici un neologism, *ἐπιδοξότης*, Symmachus preferă *δόξα*, Theodotion, *εὐπρέπεια* („înfăţişarea frumoasă", „măreţia").

6:14

Contextul „pentru cîntare [de slavă]" echivalează gr. *εἰς ψαλμόν*; TM are aici *pentru amintire (zikkārōn) în casa lui YHWH*; pentru acest paralelism, *vide* Ieş. 30:16 şi Num. 10:10. Traducătorul în greacă pare să fi citit *zimrāh*, „cînt" în loc de *zikkārōn*.

6:15

„Veţi asculta, dînd ascultare": gr. *εἰσακούοντῆ εἰσακούσητε*; construcţia care dublează verbul redă fidel în greacă formularea intensivă specifică textului ebraic.

Capitolul al 7-lea

7:1

Prevestirile din capitolele 7 şi 8 se plasează în 518 î.Hr. (în noiembrie), într-al patrulea an al domniei lui Darius, nu într-al doilea, ca viziunile de pînă aici. ♦ *Chaseleu* (versiunea modernă), gr. *Χασελευ*, este denumirea celei de-a noua luni a calendarului babilonian; termenul este atestat în aceeaşi formă în cărţile Macabeilor; este transcris însă *Χασεηλου* în 2Ezr. 11:1.

7:2

Traducerea grecească păstrează cu rigiditate ordinea cuvintelor din textul ebraic, cu toate că înţelesul este enigmatic: *...εἰς Βαιθηλ Σαρασαρ καὶ Αρβεσεερ ὁ βασιλεύς*. Sfinţii Părinţi (Theodor al Mopsuestiei, Theodoret, Chiril al Alexandriei, Ieronim) au încercat să înţeleagă cine au fost membrii acestei delegaţii: după numele persane pe care le poartă şi după întrebarea pe care o pun, ei presupun că este vorba de personaje care răspund de israeliţii aflaţi într-un mediu străin (unde a fost perpetuat cultul, departe de Templu), eventual înalţi-funcţionari ai regelui Darius, care îl cinsteau însă pe Dumnezeu.

7:3

Prin *ofranda sfinţită* este redat gr. *τὸ ἁγίασμα*; TM are aici un text simţitor diferit: *trebuie să plîng în luna a cincea, ţinîndu-mă deoparte?* Este posibil ca traducătorul în greacă să fi citit, în locul verbului *bākāh*, 'a plînge', şi al infinitivului absolut *hinnāzèr*, 'a fi separat', o succesiune diferită de cuvinte: o formă a verbului *bō'*, 'a merge', urmată de *kōh*, 'aşadar' şi de substantivul *nēzèr*, 'închinare', 'sfinţire'. Aquila oferă o traducere a termenului *nēzèr* prin *τὸ ἀφωρισμένον*, 'obiect pus deoparte'.

7:5

Cele două posturi comemorează, primul, căderea Ierusalimului şi distrugerea Templului, în iulie 586 î.Hr. (v. 4Reg. 25:8 sq. şi Ier. 52:12-13) şi, cel de-al doilea, moartea lui Godolias (numit de Nabucodonosor guvernator al Iudeei, după distrugerea Ierusalimului), în august 587 î.Hr. (v. 4Reg. 25:25 şi Jud. 48:1-3). În afara acestor posturi (9 Av, din luna a cincea, şi 3 Tishri, în luna a şaptea), se mai ţineau două posturi: 17 Tammouz (în luna a patra) şi 10 Tèvet (în luna a zecea), *vide infra* Zah. 8:19.

7:7

„Prin mijlocirea": traducerea grecească calchiază construcţia ebraică (*ἐν χερσί*, „prin mîinile").

7:9

Prin sintagma *judecată dreaptă* din versiunea modernă este redat gr. *κρίμα δίκαιον*; TM are aici *judecată a adevărului*. Termenul grecesc *δίκαιος* este folosit ca echivalent pentru *'èmèt*, ca şi în Iez. 18:8, cu toate că este mai potrivit sensul *ἀλήθεια*, aşa cum apare în 7:20; 8:8, 16, 19.

7:11

În versiunea modernă prin contextul *au întors spatele cu sminteală* este echivalat gr. *ἔδωκαν νῶτον παραφρονοῦντα* (SEPT.FRANKF.); *vide* şi 2Ezr. 19:29.

7:12

Sintagma „inima... neascultătoare" echivalează gr. *τὴν καρδίαν... ἀπειθῆ*); TM are *inimă de diamant*. Adjectivul grecesc *ἀπειθής* a fost folosit ca echivalent pentru substativul *shāmīr*, rar întîlnit, şi, probabil tocmai de aceea, neînţeles de traducător; *shāmīr* indică ceva ascuţit sau dur, un spin, un diamant, silexul; celelalte două pasaje din TM în care este atestat (Ier. 17:1 şi Iez. 3:9) nu au echivalent în SEPT.

7:13

Traducerea grecească plasează în viitor urmările neascultării îndărătnice („va fi aşa"), în vreme ce în TM

este o descriere la timpul trecut.

7:14

„Pământul ales": gr. *γῆν ἐκλεκτήν*. Adjectivul gr. *ἐκλεκτός* corespunde aici, în Ag. 2:7 şi Ier. 3:19; 32:20 (25:34) unui termen cu radicalul *ḥ-m-d*, care indică ceva ce este dorit; acelaşi termen ebraic este tradus în Ier. 12:10 (într-un tablou similar, al devastării) prin *ἐπιθυμητός* („dorit").

Capitolul al 8-lea

8:1

Capitolul acesta este segmentat în două părţi, bine delimitate prin introducerea formulară, identică (versetele 1 şi 18). Cele două segmente sînt prevestiri benefice pentru Ierusalim. Primul dintre ele enumeră şapte prevestiri ale unei ere noi, a întoarcerii Domnului în Ierusalim (versetele 2, 3, 4, 6, 7, 9, 14). ♦ Formula introductivă nu include menţionarea niciunui destinatar, spre deosebire de 1:1, 7; 4:8; 6:9; 7:1, 4, 8; 8:18. Chiril al Alexandriei şi Theodoret din Cyr adaugă în comentariile lor sintagma *πρός με*, „către mine".

8:2

În versiunea modernă contextul *Straşnic am iubit* transpune gr. *ἐζήλωσα... ζῆλον μέγαν*; *vide supra* 1:14. ♦ „Ierusalimul şi": aceste cuvinte apar în plus în SEPT. faţă de TM, anticipînd versetul următor şi fiind în armonie cu 1:14. ♦ Asocierea dintre „iubirea straşnică" (*ζῆλος*) şi „mînie" (*θυμός*) este frecvent întîlnită în textul biblic, v. Num. 25:11; Iez. 5:13; 16:38, 42; 23:25; 35:6; Naum 1:2.

8:3

Aici este reluată tema întoarcerii Domnului, anunţată în 1:16. ♦ Sintagma *cetatea cea adevărată* din versiunea modernă echivalează gr. *πόλις ἡ ἀληθινή*; TM are *cetate a adevărului*. Acest calificativ, „adevărat", a fost mai tîrziu folosit de creştini ca o definire a Ierusalimului ceresc sau a bisericii. Origen numeşte „adevăratul Ierusalim" (*τὰ ἀληθινὰ Ἱεροσόλυμα*) acest Ierusalim „care este cetatea Marelui Împărat" (Mat. 5:35: expresia provine din Ps. 47:3).

8:4

În versiunea modernă este *pe uliţele*: termenul grecesc folosit aici (*πλατεῖαι*) apare asociat, în alte cărţi, cu mari dezastre (Am. 5:16; Naum 2:5; Ier. 9:21 (20); 27 (50):30; 30:15 (49:26); 31(48):28; Plîng. 2:11-12; 4:18. În pasajul de faţă însă, pieţele publice sînt un simbol al bunăstării regăsite. Bătrînii care îşi ţin, fiecare în parte, bastonul în mînă pare să anunţe faptul că Ierusalimul urma să fie din nou locuit de oameni care sînt protejaţi de propriile lor fapte bune.

8:7

În versiunea modernă s-a optat pentru forma *mîntui*: în textul grecesc aici apare aceeaşi utilizare a verbului *ἀνασῴζω* ca în Zah. 2:7; majoritatea manuscriselor înregistrează verbul simplu, *σῴζω*.

8:9

TM oferă un text diferit, care subliniază planurile de reconstrucţie: *în ziua (beyōm) cînd s-a întemeiat casa [...], pentru reconstrucţia (lehibbānōt) Templului*; în traducerea grecească nu apare „pentru", „în scopul" (*lamed* din *lehibbānōt*). ♦ „casa [...] Templu": gr. *οἶκος... ναός*. Termenul grecesc *οἶκος*, corespunzînd ebr. *bayit*, este folosit frecvent în cartea lui Aggeu pentru a desemna „casa Domnului" (1:2, 4, 8, 9, 14; 2:3, 7, 9), dar şi pentru „casa particulară"; aceeaşi utilizare se găseşte şi aici, în cartea lui Zaharia, cu deosebirea că *οἶκος* reprezintă un echivalent nu doar pentru ebr. *bayit*, ci şi pentru *hēykāl* (6:12, 14, 15); acesta din urmă este redat o singură dată prin *ναός*, în versetul de faţă. Aceeaşi alternanţă *οἶκος*/ *ναός* în numirea Templului se poate constata şi în cele două cărţi Esdra, cu deosebirea că aici *ναός* desemnează fie Templul păgîn al regelui Nabucodonosor (1Ezr. 1:39; 2Ezr. 5:14), fie Templul din Ierusalim (1Ezr. 2:14; 4:45; 5:55; 2Ezr. 6:5).

8:10

Spre deosebire de textul grecesc, care prezintă acest verset la timpul viitor, TM oferă aici o imagine a unor fapte plasate în trecut. Sfinţii Părinţi care citesc textul cu verbele la trecut identifică în el acte cu valoarea alegorică atemporală, pentru că sînt plasate înainte de „zilele făgăduinţei".

8:16

Porunca de a spune adevărul către vecin este reluată de Pavel, în Efes. 4:25.

8:17

Acest verset este citat de Pavel în 1Cor. 13:5 şi apare şi în *Epistola lui Barnabas*, 2:8.

8:18

Începutul celei de-a doua pericope a capitolului 8 pare să fie un răspuns la întrebarea formulată în 7:3-5.

8:19

Postul din luna a patra, 17 Tammouz, comemorează prima spărtură din zidul Ierusalimului, înainte de cucerirea cetăţii (Ier. 39:2 sq.); postul din luna a zecea, 10 Tèvet, este legat de începutul asedierii Ierusalimului de către Nabucodonosor; *vide supra* nota la 7:5.

8:21

SEPT.ZIEGLER şi SEPT.RAHLFS adoptă o lecţiune absentă în majoritatea manuscriselor, care precizează numărul cetăţilor (cinci, *πέντε*); TM are aici: *şi locuitorii vor merge de la una la alta*. Precizarea numărului poate fi rezultatul unei contaminări cu textul SEPT. pentru Is. 19:18: *ἔσονται πέντε πόλεις* („vor fi cinci cetăţi").

8:23

Zece oameni: ca şi în alte pasaje din Biblie, numeralul *zece* indică un număr mare, nu precis (*vide* Fac. 31:7; Lev. 26:26; Num. 14:22). Pentru Sfinţii Părinţi, aici este vorba de „neamuri numeroase". ♦ Prinderea poalei veşmîntului reprezintă, prin prisma surselor acadiene, nu doar un gest de supunere sau de implorare, ci şi unul de fidelitate; Sfinţii Părinţi nu interpretează însă în felul acesta, ci consideră că episodul relatat în Mat. 9:20, Luc. 8:44 (dar nu şi Mac. 6:46) ar fi o aluzie la versetul de faţă. ♦ *prohráb* s.n., element de ornament la îmbrăcăminte; echivalează în contexte diferite gr. *κράσπεδον* 'franj, ciucure canaf' din SEPT., cf. *die Quaste* 'idem' (SEPT.GERM.), *fringes* 'idem' (SEPT.ENGL.). Iată contextele: *Grăiêşte fiilor Israil şi vei dzice cătră ei şi să-şi facă şie prohrab pre áripile hainelor lor întru rudele lor. Şi vei pune pre prohrabii áripilor împletitură albastră şi va fi voaă la prohrabi* (Num. 15:38). *Ce pogoară pre prohrabul îmbrăcămintei lui. Ca roao Aermon, cêea ci să pogoară pre munţii Sionului* (Ps. 132:3). *De să vor apuca 10 bărbaţi dentru toate limbile fêliurilor şi să vor apuca de pohrabul a bărbatului jidov* (Zah. 8:23). În ultimul context, scrierea fără primul *r* a cuvîntului reprezintă, probabil, o greşeală de copist. Avem de a face, foarte probabil, de cea mai veche atestare a cuvîntului *prohab* (împrumut după bulg. *прохаб*), cu o formă şi un profil semantic sensibil diferite de cele înregistrate în DLR, s.v. *prohab*, cu atestări în texte din secolul al XIX-lea (E.M.).

Capitolul al 9-lea

9:1

Aici începe segmentul de text numit Deutero-Zaharia. Ultimele şase capitole ale cărţii prezintă numeroase deosebiri faţă de primele opt. ♦ Contextul din versiunea modernă *prevestirea cuvîntului Domnului* echivalează gr. *λῆμμα λόγου κυρίου* (SEPT.FRANKF.); TM are *prevestire (maśśā')*, *cuvîntul lui YHWH*. Termenul grecesc *λῆμμα* este complinit aici de genitivul *λόγου*, ca şi în 12:1 şi Mal. 1:1. ♦ Sintagma *jertfa lui* din versiunea modernă echivalează gr. *θυσία αὐτοῦ*; TM are *odihna lui* (Aquila: *ἀνάπαυσις*, Hexapla: *κατάπαυσις*). Deosebirea de sens a fost explicată printr-o citire diferită: ebr. *menuḥā* a putut fi văzut ca *minḥāh*, „sacrificiu"; a rezultat de aici o formulare grecească obscură. Theodor al Mopsuestiei foloseşte aici un plural şi interpretează secvenţa ca imagine a neamurilor care aduc jertfe Stăpînului Universului.

9:3

TM are aici un joc de cuvinte între numele semitic al Tyrului (*ṣōr*) şi forma de singular *māṣōr*, „loc fortificat"; traducerea grecească nu a putut păstra nimic din această relaţie (*ὀχυρώματα*, 'zid (*litt.* „ziduri") de întărire').

9:4

Forma *se va-nstăpîni* din versiunea modernă transpune verbul gr. *κληρονομέω*, fiind specific Deuteronomului, indicînd luarea în posesie a ţinutului de către Israel; aici este folosit pentru afirmarea puterii Domnului asupra neamurilor. ♦ Prin *va nărui în mare* (versiunea modernă) este echivalat gr. *πατάξει εἰς θαλάσσαν* (SEPT.FRANKF.); expresia apare şi în 10:11, în SEPT. şi în TM, cu singura deosebire a variaţiei prepoziţionale în greacă (gr. *ἐν* pentru ebr. *bə-*). Didymos, urmat de Ieronim, comentează valoarea alegorică a probei prin apă şi foc.

9:5

În versiunea modernă s-a optat pentru traducerea *cu greşeala sa*; SEPT.ZIEGLER şi SEPT.RAHLFS acceptă aici cuvîntul *παράπτωμα*, atestat în papirusul W şi în Venetus; cele mai multe manuscrise ale tradiţiei alexandrine au însă aici *ἐλπίς* (*ἀπὸ τῆς ἐλπίδος αὐτῆς*, „din speranţa sa"). Termenul *παράπτωμα* (în aceste condiţii editoriale) este atestat numai aici în Corpusul XII; în restul SEPT., el apare în Ps. 18(19):13; 21(22):2 şi de mai multe ori în cartea lui Iezechiel, corespunzînd însă unor cuvinte ebraice diferite. În versetul de faţă, gr. *παράπτωμα* echivalează ebr. *mabbāṭ*, „expectativă", un substantiv rar, creat pe radicalul *nābaṭ*, „a-şi îndrepta privirile către", atestat în Zah. 12:10 şi echivalat în general în SEPT. prin *ἐπιβλέπω εἰς*, „a privi către". Termenul *mabbāṭ* mai apare într-un singur pasaj în textul biblic, în Is. 20:5, 6 şi este tradus în limba greacă prin verbul *πείθω* (în versetele 5 şi 6 este forma de perfect *πεποιθότες*).

9:7

Termenul *urîciunile* din versiunea modernă echivalează gr. *βδελύγματα* (SEPT.FRANKF.); în acest verset, termenul grecesc traduce ebr. *shiqqūṣ*, care desemnează în general idolii, în vreme ce *shèqèṣ* este cuvîntul prin care sînt numite „spurcăciunile", elementele ce nu pot fi consumate; v. Lev. 5:2 şi capitolul 11.

9:8

SEPT. şi TM oferă aici texte simţitor diferite, probabil ca urmare a unei lecturi diferite care s-a concretizat în transpunerea în greacă a unei alte imagini. Faţă de „am să-mi pun la casa mea" (gr. *ὑποστήσομαι τῷ οἴκῳ μου*, „voi pune dedesubt pentru casa mea"), TM are aici: *voi aşeza tabără pentru casa mea împotriva unei armate*; construcţia ebraică *ḥānāh min*, cu sens militar, oferind imaginea unei armate care îşi aşază tabăra împotriva unui duşman, pare să fi fost deturnată prin citirea unei forme *nūaḥ*, „a face să se odihnească, a aşeza". ♦ Termenul din versiunea modernă *ridicătură* traduce gr. *ἀνάστημα* ('construcţie', 'edificiu'). Termenul grecesc nu este o traducerea cuvîntului ebraic din text, *miççābā'* sau *miççbāh*, „împotriva (*min*) unei armate", ci pare să fie mai degrabă rezultatul unei vocalizări diferite: *maççāb, maççābah*, „aşezare militară, santinelă".

9:9

În versiunea modernă prin *Bucură-te... Dă de veste* este redat contextul gr. *χαῖρε... κήρυσσε*; acelaşi îndemn la bucurie fusese formulat în 2:14, cu un vocabular diferit (în ebraică

şi în greacă: *τέρπου καὶ εὐφραίνου*). Verbul *κηρύσσω*, 'a da de ştire', folosit aici fără un complement, corespunde ebr. *rūa'*, 'a suna din trompetă', 'a scoate un strigăt de bucurie'. ♦ Îndemnul adresat Sionului şi Ierusalimului se găseşte şi în Sof. 3:14: motivul este acelaşi, sosirea unui rege al Ierusalimului care, în termeni istorici, este Zorobabel; în interpretare creştină, vestirea se împlineşte odată cu intrarea lui Iisus în Ierusalim. Acest verset este citat în NT, cu unele variante, în Mat. 21:5 (îndemnul la bucurie este înlocuit de formula din Is. 62:11) şi în Ioan 12:15 (*μὴ φοβοῦ, θυγάτηρ Σιών*, „nu te teme, fiică a Sionului"). ♦ Prin *drept şi mîntuitor este el* (versiunea modernă) este redat gr. *δίκαιος καὶ σῴζων αὐτός* (SEPT.FRANKF.) Calitatea de a fi „drept" (ebr. *çaddiq*) este un atribut al regelui mesianic, deopotrivă legitim şi imparţial; *vide* şi Is. 11:4-5; Ier. 23:5; Ps. 71(72):1-7. Cel de-al doilea atribut, *moshīa'*, echivalat prin *σωτήρ*, 'mîntuitor', este un titlu acordat regilor pe care Domnul i-a trimis poporului său, pentru a-l salva; *vide* Jud. 3:9, 15; 4Reg. 13:5. ♦ Citarea versetului în Mat. 21:5 şi Ioan 12:15 omite aceste epitete. În Comentariul la Matei, Origen semnalează deosebirile din cele două citări în evanghelii (XVI, 14) şi arată că îi sînt cunoscute cinci ediţii (*πέντε ἐκδόσεις*) ale cărţii lui Zaharia. ♦ În versiunea modernă prin *blînd şi călare pe un asin şi pe-un mînz tînăr* a fost echivalat gr. *πραΰς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον* (SEPT.FRANKF.). Termenul *blînd* din versiunea modernă (ebr. *'ānī*, 'sărac, oprimat, sărman') este un calificativ care se potriveşte prea puţin unui rege. Cuvîntul ebraic este folosit şi pentru a-l caracteriza pe Moise în Num. 12:3. Din cele două citate în NT ale acestui verset (*vide supra*), *πραΰς* apare numai în Mat. 21:5 (Ioan 12:15 omite toate cele trei titluri). ♦ Prin substantivul *asin* (versiunea modernă) este echivalat gr. *ὑποζύγιον* (SEPT.FRANKF.), în ebr. *ḥamōr*. Şi termenul grecesc, şi cel ebraic desemnează un animal de povară; în *koine* ajunge însă să numească asinul (alături de *ὄνος*). În uzanţele Orientului Apropiat, acest animal este folosit de regi, *vide* 2Reg. 16:2 („cei doi asini sînt pentru casa regelui, să umble pe ei"). ♦ Expresia *mînz tînăr* (versiunea modernă) care echivalează *πῶλον νέον* din textul-sursă grecesc este redundantă; TM are aici *'ayir bèn 'atōnōt*, „mînz, fiul asinei"; *πῶλος*, ca şi echivalentul său ebraic *'ayir*, indică „puiul, mînzul asinei"; redundanţa expresiei greceşti poate sugera faptul că mînzul acesta încă nu fusese încălecat.

9:10

Referitor la contextul *carele... cavaleria* (versiunea modernă), care echivalează gr. *ἅρματα… ἵππον* (SEPT.FRANKF.), TM are aici două substantive la singular, cu valoare de colectiv, bine redată de primul termen grecesc; cel de-al doilea, *litt.* „cal", este limpede că trebuie înţeles ca un colectiv, „cavalerie", ca în Ieş. 14:7.

9:12

Secvenţa *cei prinşi ai adunării* din traducerea modernă redă gr. *δέσμιοι τῆς συναγωγῆς* (SEPT.FRANKF.); formula nu păstrează aproape nimic din frumuseţea celei ebraice: *'asīrēy hattiqwāh*, „prizonieri ai speranţei". Aici, ca şi în Mih. 5:6, traducătorul pare să fi interpretat radicalul *q-w-h* nu cu sensul de 'a aştepta cu încredere, a spera', ci cu cel de 'adunare'. Traducerea grecească oferă o echivalare plauzibilă, înlocuind referirea la speranţă cu o altă imagine emblematică a exilului: comunităţile, *συναγωγαί*.

9:13

Referitor la contextul *pe-ai tăi copii, Sioane, asupra copiilor elinilor* (versiunea modernă) TM are aici: „pe-ai tăi copii, Sioane, asupra copiilor tăi, Iavan", cu un paralelism care lipseşte în SEPT. Theodotion transliterează aici *ιαουαν*, Targum glosează: „neamurile". Pentru Didymos şi Chiril al Alexandriei, versetul are un sens alegoric (grecii îi reprezintă pe eretici); pentru Theodoret al Cyrului, versetul este istoric şi evocă războiul împotriva macedonenilor.

9:16

Contextul *pietre sfinte s-or rostogoli prin ţara sa* din versiunea modernă echivalează gr. *λίθοι ἅγιοι κυλίονται ἐπὶ τῆς γῆς αὐτοῦ* (SEPT.FRANKF.). În TM, contextul este enigmatic: *pietrele consacrării (nēzèr) se vor rîndui ca stindard [sau vor străluci]*; termenul *nēzèr* pare să indice semnul distinctiv al consacrării, „cununa"; Targum se referă aici nu la pietrele diademei, ci la pietrele efodului.

Capitolul al 10-lea

10:1

În versiunea modernă prin *ploaie la vreme, timpurie şi tîrzie* este echivalat contextul gr. *ὑετόν... καθ' ὥραν πρόιμον καὶ ὄψιμον* (SEPT.FRANKF.); TM are *la vremea ploii de primăvară*. Traducerea grecească reia aici expresia din Deut. 11:14, pasaj în care textul ebraic are *ploaie de toamnă şi ploaie de primăvară*.

10:2

Termenul *ghicitorii* din versiunea modernă este echivalentul gr. *οἱ ἀποφθεγγόμενοι* (SEPT.FRANKF.); TM are aici un termen concret, *terapīm*, care desemnează în mod uzual idolii domestici sau obiectele folosite în preziceri. ♦ Substantivul *prezicătorii* (versiunea modernă) echivalează gr. *οἱ μάντεις* (SEPT.FRANKF.). Acest termen grecesc (ca şi derivatele sale) este folosit în SEPT. preponderent cu valoare peiorativă, evocînd practicile populaţiilor neevreieşti.

10:4

Secvenţa *arcul cu mînie* din versiunea modernă corespunde sintagmei gr. *τόξον ἐν θυμῷ* (SEPT.FRANKF.); TM are *arcul de luptă*. Tradiţia lucianică înregistrează aici: *ἐν πνεύματι θυμοῦ*, „în suflul mîniei".

10:6

Prin expresia *casa lui Iosif* se indică, aici şi în Am. 5:6 şi Avd. 18, Regatul de nord (Efraim sau Israel).

10:8

Verbul *σεμαίνω* ('a face semn') reprezintă o traducere neobişnuită a ebr. *shāraq*, 'a suna, a striga adunarea'; în alte pasaje, acest termen ebraic este echivalat prin *συρίζω*, 'a suna'.

10:9

Redat în versiunea modernă prin *am să-i semăn* verbul gr. *σπειρῶ* are aici, în greacă şi în ebraică, sens pozitiv, la fel ca în Os. 2:23(25) şi Ier. 38(31):27; dimpotrivă, sensul negativ oferă imaginea dispersiunii (explicită în verbul *διασπείρω*), v. Deut. 4:27 şi 30:3, 4.

10:11

Contextul *prin marea cea strîmtă* echivalează gr. *ἐν θαλάσσῃ στενῇ* (SEPT.FRANKF.); TM are *çārāh*, „primejdie". Substantivul ebraic a fost preluat în greacă de parcă ar fi fost un adjectiv, cu sensul de 'strîmt'.

10:12

Aceste două cuvinte *Dumnezeul lor* (gr. *θεῷ αὐτῶν*) nu au echivalent în textul ebraic, datorîndu-se probabil unei armonizări cu versetul 10:6. ♦ Forma verbală se vor mîndri (versiunea modernă) corespunde gr. *κατακαυχήσονται* (SEPT.RAHLFS); TM are în acest loc *vor merge*. Diferenţa se datorează probabil unei erori grafice, în condiţiile în care o formă a radicalului *h-l-k*, 'a merge', a fost citită ca *h-l-l*, 'a elogia'.

Capitolul al 11-lea

11:1

Primele trei versete ale capitolului evocă o catastrofă, distrugerea a tot ceea ce fusese înălţat cu trufie. ♦ Menţionarea Libanului este interpretabilă în diverse feluri: Libanul poate fi o aluzie la rege, la bogat, la „neamuri"; Targum indică aici (şi în Is. 2:13) Libanul ca o referire la duşmani; poate fi, dimpotrivă, o trimitere la Ierusalim, la Iuda sau la Templu, cu porţile şi cedrii săi. O parte a tradiţiei evreieşti, dar şi creştine, vede în acest verset vestirea cuceririi cetăţii şi a distrugerii Templului. Tradiţia rabinică identifică Libanul cu Templul.

11:2

Pinul (gr. *πίτυς*) se caracterizează prin înălţimea redusă. Theodor al Mopsuestiei comentează aici geamătul „celor slabi" atunci cînd văd prăbuşirea celor puternici. ♦ Verbul grecesc *ὀλολύζω*, 'a se văicări', este relativ frecvent în SEPT.; este un verb uzual în greacă încă din epoca homerică (*Odiseea*) şi indică strigătele rituale de bucurie şi, uneori, de durere (ca în pasajul de faţă). ♦ Sintagma *stejari ai Basanului* corespunde gr. *δρύες τῆς Βασανίτιδος* (SEPT.FRANKF.); traducerea grecească oferă o formă elenizată a ebr. *bāshān*, v. Naum 1:4.

11:3

Substantivul *fala* din versiunea modernă corespunde gr. *φρύαγμα*. Termenul este rar în SEPT.; mai este atestat în Os. 4:18 şi, echivalînd (ca aici) ebr. *gā'ōn*, în Ier. 12:5; Iez. 7:24; 24:21. În sensul său concret, cuvîntul numeşte (începînd cu Eschil) grohăitul sau nechezatul; în sens figurat (în SEPT.), indică aroganţa.

11:4

Forma verbală *păstoriţi* (versiunea modernă) redă gr. *ποιμαίνετε*; în TM, imperativul singular se adresează, probabil, profetului; forma de plural din greacă are o destinaţie neprecizată şi poate fi înţeleasă ca o constatare. ♦ Prin *oile căsăpirii* a fost echivalat în versiunea modernă gr. *τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς*. Ca şi în Ps. 43(44):12, 23, sînt indicate oile menite tăierii.

11:7

Forma *voi păstori* din versiunea modernă corespunde gr. *ποιμανῶ*; forma de persoana întîi a verbului poate indica drept subiect „Domnul". Este însă puţin plauzibil ca succesiunea acţiunilor din versetele 7-14 să fie atribuită unui singur subiect, *e.g.* versetul 8 pare să prezinte o acţiune divină, în vreme ce versetul 14 vorbeşte despre o acţiune înfăptuită la porunca Domnului. ♦ Cele două toiege (gr. *δύο ῥάβδους*) amintesc, chiar şi lexical (acelaşi termen, *ῥάβδος*) de Iez. 37:15-28. Poate sub influenţa pasajului din Iezechiel, unde cele două toiege sînt explicit simboluri ale lui Iuda şi Israel, Targum substituie, în versetul de faţă, semnificaţia obiectelor propriu-zise: poporul s-a despărţit în două, Israel şi Iuda, iar Domnul se veseleşte că din casa lui David vor ieşi conducătorii poporului. Pentru Eusebius (*DE* X, 4:16-23), primul toiag este al Ierusalimului, al vechiului legămînt, iar al doilea este al „întregului popor", care va fi risipit pentru că a dat plata de treizeci de arginţi; pentru Theodor al Mopsuestiei, cele două toiege sînt „regalitatea şi preoţia" (SEPT.NEC, p. 552). ♦ Prin *frumuseţe* este redat termenul gr. *κάλλος*. Termenul este foarte bine reprezentat în SEPT.; aici nu corespunde bine ebr. *nō'am*, „dulceaţă" (redat în Ps. 26:4 prin *τερπνότης*, „încîntări", şi în Ps. 89, 17 prin *λαμπρότης*, „strălucire"). Aquila şi Symmachus dau aici *εὐπρέπεια*, „înfăţişare frumoasă". ♦ *Funie [de măsurat]* în versiunea modernă corespunde gr. *σχοίνισμα*; în TM *hōbelim* (o formă de plural), „legături"; singularul *hèbèl*, „funie de măsurat", fusese tradusă mai înainte, în versetul 2:5, prin *σχοινίον*. În Deut. 32:9, *hèbèl* fusese echivalat însă prin *σχοίνισμα*.

11:8

Pentru cei trei păstori au fost date numeroase interpretări. Tradiţia rabinică trimite la triada Moise, Aaron, Mariam; Ieronim face aceeaşi apropiere. Theodor al Mopsuestiei nu acordă nicio semnificaţie numărului „trei". Didymos, Theodoret al Cyrului şi Chiril al Alexandriei văd aici o aluzie la cele trei clase menţionate în Ier. 2:8,23: regii, preoţii şi profeţii.

11:11

Prezenţa „canaaniţilor" în acest verset este rezultatul unei

transcrieri greşite: ebr. *kēn'anīyēy* a fost citit într-un singur cuvînt („canaaniţi"), în vreme ce TM impune de fapt două cuvinte distincte aici: *kēn 'anīyēy*, „ei, cei săraci", „cei mici".

11:12

Pentru plata păstorilor, de treizeci de arginţi, comentariile creştine fac în mod evident legătura cu preţul trădării lui Iuda, aşa cum este el atestat în Evanghelia după Matei (26:15; 27:3-5), singurul dintre evanghelişti la care este precizată suma; *vide* şi Marc. 14:10-11; Luc. 22:1-5, ca menţionare a plăţii. Mat. 27:6-8 este o trimitere certă la Zah. 11:12-13, mascată însă de o confuzie: este indicat ca sursă a profeţiei Ieremia, în locul lui Zaharia, probabil din pricina apropierii de un citat din Ieremia (Ier. 39:6-15).

11:13

Contextul din versiunea modernă *în cuptor la topit* echivalează gr. *εἰς τὸ χωνευτήριον* (SEPT.FRANKF.); termenul este rar, fiind atestat în SEPT. numai în Mal. 3:2; corespunde ebr. *hayyōṣēr*, şi este perceput de exegeza tradiţională ca denumire a tezaurului din Templu, alcătuit din ofrande de metale turnate.

11:14

Secvenţa *ca să rup înţelegerea* (*litt.* „posesiunea") corespunde gr. *διασκεδάσαι τὴν κατάσχεσιν* (SEPT.FRANKF.); TM are: *ca să rup frăţia*. Verbul grecesc *διασκεδάννυμι*, 'a rupe', corespunde (aici şi în versetele 10 şi 11) ebr. *pārār*, 'a rupe'; rămîne însă neclară imaginea ruperii unei „posesiuni". Pentru a clarifica textul, cele mai multe manuscrise corectează aici *κατάσκεσιν*, 'posesiunea', prin *διαθήκεν*, 'legămîntul'.

11:15

Păstor nepriceput (versiunea modernă): termenul grecesc *ἄπειρος*, 'nepriceput, lipsit de experienţă', nu este echivalentul exact al cuvîntului ebraic, care înseamnă 'lipsit de judecată'. Theodoret al Cyrului cunoştea lecţiunea *ἄφρων*, 'smintit', care reprezintă de altfel traducerea termenului ebraic în Ier. 4:22.

11:16

Cuvîntul gr. *τὸ εκλιμπάνον*, redat în versiunea modernă prin *care a rămas în urmă* este un *hapax* în SEPT., iar forma de faţă (un participiu neutru substantivizat) este un *hapax* absolut. ♦ Gr. *ἀστράγαλος*, 'os, vertebră', este echivalat în versiunea modernă prin *jungheturile*; termenul nu mai apare în Biblie decît în Daniel (Theodotion 5:5, 25), corespunzînd ebr. *parsāh*, 'copită', tradus felurit în SEPT. (*ὁπλή* în Pentateuh şi Mih. 4:13 sau *χηλή* în Lev. 11:3 şi Deut. 14:6, *ποῦς* în Is. 5:28 şi *ἴχνος* în Iez. 32:13).

11:17

Substantivul gr. *τὰ μάταια* (SEPT.FRANKF.) a fost echivalat în versiunea modernă prin *deşertăciuni*; TM are expresia: *păstor de vanitate*. Aici este singurul pasaj din SEPT. unde se foloseşte *τὰ μάταια*, 'deşertăciuni', ca echivalent pentru ebr. *'ĕlīl*, 'vanitate', care este de obicei o trăsătură a idolilor.

Capitolul al 12-lea

12:1

Începutul versetului este identic cu cel al versetului 9:1. ♦ Referitor la *în privinţa lui Israel*, prepoziţia grecească *ἐπί*, ca şi echivalentul său ebraic, *'al*, nu implică automat o valoare de opoziţie, („împotriva"); în versetul de faţă, prevestirea este în cele din urmă una pozitivă.

12:2

Prin expresia *Iată, eu* din versiunea modernă este echivalat gr. *ἰδοὺ ἐγώ* (SEPT.FRANKF.); formula este aceeaşi ca în versetele 11:6, 16. ♦ Finalul versetului – care în TM este: *şi de asemenea împotriva Iudeei va fi în timpul asediului împotriva Ierusalimului* – are un sens obscur; este considerat o glosă ebraică; după Vulgata şi Targum, Iudeea urmează să participe la asediul Ierusalimului alături de neamuri; după unii exegeţi ai textului masoretic, Iudeea urmează să fie asediată, la fel ca şi Ierusalimul.

12:3

Sintagma *în ziua aceea* din versiunea modernă corespunde gr. *ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ* (SEPT.FRANKF.); este folosită în textele istorice pentru a evoca evenimente din trecut sau din viitor; este însă deopotrivă adecvată textelor profetice, unde apare frecvent. La Zaharia este atestată de mai bine de douăzeci de ori, dintre care şase ocurenţe sînt în acest capitol (12). ♦ Contextul *piatră călcată-n picioare* (versiunea modernă) corespunde gr. *λίθον καταπατούμενον* (SEPT.FRANKF.); TM are în acest loc *o piatră de ridicat* (substantivul *ma'amāsāh* este un *hapax* şi indică o povară ce trebuie ridicată). Aici, ca şi în versetul 2, TM oferă o imagine pozitivă, din domeniul jocurilor, în care Ierusalimul este comparat cu o greutate ce abia dacă poate fi ridicată fără a produce un rău; aceeaşi imagine este înregistrată în Sir. 6:21, unde înţelepciunea este comparată cu un „bolovan de încercare" (*λίθος δοκιμασίας*), foarte greu. În traducerea grecească, imaginea este însă din domeniul războiului şi are o valoare negativă; piatra aceasta este un semn al umilinţei, *vide* şi Am. 2:7; Zah. 10:5; Iez. 26:11.

12:4

Substantivul *atotputernic* corespunde gr. *παντοκράτωρ* (SEPT.FRANKF.), termenul nu are echivalent aici în TM. ♦ Contextul gr. *διανοίξω τοὺς ὀφθαλμούς* (SEPT FRANKF.) este echivalat în versiunea modernă prin *îmi voi deschide ochii*; pentru Chiril al Alexandriei şi Didymos, expresia are sens pozitiv şi indică o atitudine ocrotitoare, plină de iubire şi bunăvoinţă.

12:6

Contextul *un tăciune aprins* transpune gr. *δαλὸν πυρός*

(SEPT.FRANKF.); TM are *ca un vas de foc*. Termenul grecesc *δαλός*, prin care este echivalat aici ebr. *kîyyor* ('vas, bazin') este un cuvînt rar în SEPT.; apare asociat cu focul în Am. 4:11 şi Zah. 3:2.

12:8

TM are către finalul versetului: *casa lui David va fi ca Elohim*; traducerea grecească, prin repetarea „casa (*οἶκος*) lui David asemeni casei (*ὡς οἶκος*) lui Dumnezeu" evită comparaţia directă între casa lui David şi Dumnezeu însuşi.

12:10

În versiunea modernă prin sintagma *duh de îngăduinţă* este echivalat gr. *πνεῦμα χάριτος* (SEPT.FRANKF.). Termenii greceşti folosiţi aici sînt echivalentele obişnuite ale cuvintelor ebraice, v. Ioel 2:28-29. Finalul segmentului însă („şi de îndurare": gr. *καὶ οἰκτιρμοῦ*) aduce o distanţare faţă de echivalenţele lexicale uzuale, pentru că *οἰκτιρμός*, care corespunde în general formei de plural *ra<u>h</u>amīm*, *litt.* „măruntaiele", indicînd metaforic „mila, compasiunea" (versetul 1:16), reprezintă aici opţiunea de traducere pentru *ta<u>h</u>anūmīm*, 'rugăminţi', 'rugăciuni'. Termenul grecesc *οἰκτιρμός* poate indica manifestarea concretă a compasiunii, lamentaţiile.

12:11

Segmentul gr. *ὡς κοπετὸς ῥοῶνος ἐν πεδίῳ ἐκκοπτομένου* (SEPT.FRANKF.) a fost transpus în versiunea modernă astfel: *tînguirea după o livadă de rodii tăiată în cîmpie*:; în acest loc TM are *ca plîngerea lui Hadad-Rimmon în cîmpia Megiddon*. Secvenţa ebraică *hadad-rimmōn* se regăseşte parţial în traducerea grecească, în care este echivalat cel de-al doilea termen cu sensul de 'rodie', pierzîndu-se valoarea de nume propriu. Participiul grecesc *ἐκκοπτομένου*, la rîndul său, este folosit ca o echivalare pentru TM *megiddōn*, pe baza unei etimologii a radicalului *g-d'-*, 'a tăia'; această interpretare se regăseşte în Jud. 21:6; Is. 9:9, dar este anulată prin identificarea unui nume propriu în 4Reg. 23:29 şi 2Par. 35:22 (*ἐν τῷ πεδίῳ Μαγεδων*).

12:13

Numele propriu *Simeon* apare în textul grecesc (*Συμεων*), în vreme ce TM are aici *Shimei*: acesta este fiul lui Gedson, care apare sub numele *Semeii* în Ieş. 6:17; Simeon, pe de altă parte, este cel de-al doilea fiu al lui Iacob (Fac. 29:33).

Capitolul al 13-lea

13:1

Primele şase versete ale acestui capitol sînt o continuare a capitolului precedent, avînd ca element de legătură „casa lui David". ♦ Contextul *tot locul va fi deschis* din versiunea modernă corespunde gr. *πᾶς τόπος διανοιγόμενος* (SEPT.FRANKF.); TM are *va fi o fîntînă deschisă pentru casa lui David şi pentru locuitorii Ierusalimului, pentru păcat şi necurăţie* (sensul textului din TM este că fîntîna va rămîne deschisă pînă ce vor fi purificate toate păcatele aduse de idoli şi de profeţii mincinoşi). Echivalentul grecesc rămîne neclar, pentru că nu se înţelege cert rostul locului deschis. Chiril al Alexandriei explică acest verset ca o dezvoltare benefică a Ierusalimului, a bisericii; Theodoret al Cyrului comentează pasajul cu extinderea din TM şi observă că apa le va fi la îndemînă locuitorilor Ierusalimului care trec de la vechiul la noul legămînt.

13:2

TM are aici *YHWH al oştirilor*; transcrierea *σαβαωθ* apare într-o serie de manuscrise, dar este omisă în A şi Q: aceasta este varianta de text adoptată de SEPT.RAHLFS şi SEPT.ZIEGLER. ♦ Sintagma *profeţii cei mincinoşi* corespunde gr. *ψευδοπροφήτης*; TM are *profeţii*. În greacă, acesta este unul dintre cei doi termeni compuşi cu *ψευδο-* atestaţi în SEPT. (celălalt termen este *ψευδομαρτυρέω*, 'a da mărturie mincinoasă').

13:3

Îl vor împiedica (versiunea modernă): forma verbală de viitor a acestui verb (*συμποδιοῦσιν*) este un *hapax* în SEPT.; verbul *συμποδίζω* se găseşte şi în Fac. 22:9, ca echivalent al ebr. *'-q-d*, 'a lega'; formularea pare să fie o aluzie la legea enunţată în Deut. 21:19-21, în privinţa fiului neascultător.

13:4

Sintagma *veşmînt de păr* din versiunea modernă corespunde gr. *δέῤῥις τριχίνη*; TM are *mantie de păr* (*'addèrèt śe'ār*); *vide* 4Reg. 1:8; Mat. 3:4; Marc. 1:6. ♦ Deosebirea dintre textul ebraic şi cel grecesc constă în forma afirmativă a verbului în SEPT. („se vor îmbrăca") şi negativă în TM („nu se vor îmbrăca"). Părinţii interpretează veşmîntul aspru ca semn de penitenţă, pentru profeţiile mincinoase.

13:5

Contextul din versiunea modernă *un om m-a crescut* corespunde gr. *ἄνθρωπος ἐγέννησέν με* (SEPT.FRANKF.). Verbul ebr. are radicalul *q-n-h*, ca şi cel tradus prin *κτᾶσθαι* în Fac. 4:1: „am dobîndit un om", spune Eva la naşterea lui Cain. Ieronim traduce versetul din ebraică: *Adam exemplum meum*, „Adam [este] modelul meu".

13:7

Pentru a echivala termenul ebraic *<u>h</u>èrèb*, „sabie", traducătorul în greacă recurge aici la *ῥομφαία*; în versetul 11:17, echivalenţa fusese făcută cu *μάχαιρα*. ♦ Referitor la sintagma *asupra păstorilor mei*: tradiţia manuscrisă greacă este împărţită între forma de plural (*ἐπὶ τοὺς ποιμένας μου*) şi cea de singular, susţinută şi de TM. Pluralul, atestat arareori la Sfinţii Părinţi, este lecţiunea adoptată de SEPT.ZIEGLER şi de SEPT.RAHLFS. ♦ Segmentul *am să-mi abat mîna asupra păstorilor* din versiunea modernă corespunde gr. *καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τοὺς ποιμένας*; TM are în acest loc *şi îmi voi întoarce mîna asupra micuţilor*. Termenul ebraic

haççō'arīm (*vide ça'ēr*, 'a fi mic') se mai găseşte doar în alte două pasaje în Biblie (Ier. 37:19 şi Iov 14:21), în contexte diferite, dominate de ideea unei micşorări a numărului; este posibil ca traducătorul în limba greacă să nu fi înţeles sensul, ceea ce ar explica numeroasele variante. Theodotion dă aici *νεωτέρους*, „cei tineri", Aquila, *βραχεῖς*, „cei scurţi" (poate în sensul de „cei mici"), Symmachus, *μικρούς*, „cei mici" (aceasta reprezintă de altfel şi lecţiunea manuscriselor SEPT. revizuite); manuscrisele tradiţiei lucianice oferă o traducere dublă: „păstorii cei mici" (pentru Theodor al Mopsuestiei, „micii" păstori sînt învăţăceii lui Hristos, care sînt ei înşişi martiri).

13:8

Didymos caută o explicaţie pentru împărţirea în trei: el crede că acestea corespund celor trei atitudini adoptate de evrei în vremea cît s-au aflat deportaţi: unii dintre ei au căzut în idolatrie, alţii au practicat iudaismul aplicînd însă greşit regulile, iar alţii i-au fost credincioşi lui Dumnezeu.

13:9

Pentru Chiril al Alexandriei şi Theodoret al Cyrului, ultima din cele trei părţi este a celor care au crezut în Hristos. Tradiţia rabinică aplică acest verset la categoria intermediară a celor drepţi, care nu sînt nici desăvîrşiţi, nici nedemni, şi pe care *YHWY* îi va scoate din gheenă.

Capitolul al 14-lea

14:1

Ultimul capitol din cartea lui Zaharia este văzută ca o apocalipsă condensată, care dezvăluie ce se va petrece cînd vor veni „zilele Domnului". Prin acest capitol, Zaharia se înscrie în seria marilor cărţi profetice, comparîndu-se cu Ier. 37-38 şi Iez. 38-39, precum şi cu pasaje escatologice din Noul Testament, cum ar fi Mat. 24-26 şi Apoc. 21-22. ♦ Sintagma *zilele Domnului* corespunde gr. *ἡμέραι... τοῦ κυρίου*. Forma de plural este neobişnuită (TM şi Targum dau aici singularul); în SEPT., pluralul a fost corectat în singular în manuscrisele antiohiene. ♦ Didymos pune slăbiciunea Ierusalimului în seama deportării unei jumătăţi din populaţie. Chiril al Alexandriei găseşte aici explicaţia versetului din finalul capitolului precedent şi actualizează textul, raportîndu-l la situaţia evreilor după moartea lui Iisus pe cruce: purificarea prin foc a unei treimi (13:8-9) se împlineşte prin nimicirea Ierusalimului.

14:2

În versiunea modernă prin *cei rămaşi* a fost echivalat gr. *οἱ κατάλοιποι*. „Rămăşiţa" (*ὑπόλειμμα*) din Israel are o valoare aparte în viziunile profetice, *e.g.* Mih. 4:7.

14:4

Traducătorul în greacă nu a eliminat formularea antropomorfică, anulată în Targum. ♦ Precizările topografice (Muntele Măslinilor, în faţa Ierusalimului) sînt similare viziunii lui Iezechiel din versetul 11:23. ♦ Imaginea despicării muntelui este singulară în literatura biblică. O frescă a sinagogii de la Doura-Europos pare să combine acest tablou (Zah. 14:4) cu cel al oaselor uscate care prind viaţă, din Iez. 37. Comentatorii creştini (*e.g.* Chiril al Alexandriei) apropie versetul de catapeteasma Templului sfîşiată în două, la moartea lui Iisus (Mat. 27:51). ♦ Contextul din versiunea modernă *hău mare grozav* corespunde gr. *χάος μέγα σφόδρα* din SEPT.RAHLFS. Substantivul *χάος* este folosit doar de două ori în SEPT., aici şi în Mih. 1:6, ca traducere pentru ebr. *gēy'*, 'vale', 'rîpă', care este echivalat prin *φάραγξ* în versetul următor.

14:5

Pentru substantivul *valea*: gr. *φάρανξ*, *vide supra* nota la 14:4. ♦ Numele propriu *Iasol* (versiunea modernă) corespunde gr. *Ιασολ*; în ebr. *Asal*. ♦ Versetul este enigmatic şi a fost interpretat felurit. Dintre Părinţi, Theodor al Mopsuestiei comentează aici un cutremur în sensul propriu al termenului, evocînd mînia hiperbolică a lui Dumnezeu. Chiril al Alexandriei dă o interpretare alegorică, cu o trimitere la Mat. 27:50-52: imaginea ar pune alături inimile de piatră ale iudeilor şi orbirea lor idolatră, sugerată de văile astupate. ♦ Regele Ozias îşi asumase pe nedrept rolul de preot (v. 2Par. 26:16-18) şi a fost pedepsit cu semne de lepră pe frunte; Didymos remarcă însă că textele nu amintesc vreun cutremur de pămînt; o menţiune poate fi găsită totuşi în Amos 1:1, precum şi la Iosefus Flavius (*AI* IX 10, 4), în armonie cu tradiţia rabinică ce stabileşte o legătură între Zah. 14:5 şi vina lui Ozias.

14:6

În literatura patristică, acest verset este o prevestire limpede a crucificării. În tradiţia rabinică, versetul primeşte interpretări diferite, care pornesc de la o citire nuanţată: „nu va fi o lumină de *yeqārōt* [frig], ci o lumină de *qipaon* [îngheţ]", ceea ce opune lumina lumii prezente celei a lumii viitoare, „schimbătoare, slabă". ♦ Versetul figurează în inscripţia de la S. Maria Antiqua din Roma, datată în secolul al VII-lea.

14:8

Expresia *apă vie* din versiunea modernă corespunde gr. *ὕδωρ ζῶν*. În TM, această apă vie poate fi pusă în relaţie cu apa din versetul 13:1. ♦ Imaginea apei care izvorăşte din Templu, ca manifestare a bunăvoinţei divine, este bine conturată în Iez. 47:1, în context escatologic; *vide* şi Ioel 3:18; Is. 12:3; 49:10; 58:11. ♦ Cele două mări, una apropiată şi una îndepărtată (gr. *πρώτην... ἐσχάτην*) sînt interpretate de Ieronim ca fiind Marea Moartă şi Marea Mediterană.

14:9

Pentru vestirea împărăţiei lui Dumnezeu peste toate neamurile, *vide* Ps. 21:28-29; alte pasaje anunţă domnia universală şi veşnică a lui Mesia, *e.g.* Dan. 7:13-14. O

formulare complexă apare în Apoc. 11:15: a şaptea trîmbiţă vesteşte împărăţia Domnului şi a fiului său, pentru toate veacurile.

14:10

În versiunea modernă numele propriu *Rama* corespunde gr. *Ραμα*. TM are aici: *şi va fi ridicat (i.e. Ierusalimul) şi va rămîne pe locul său*: verbul *ra'amāh* (un *hapax*) a fost preluat de traducătorul în greacă sub forma unui toponim. Chiril al Alexandriei şi Theodoret al Cyrului fac referire la Mat. 2:18, unde se citează Ier. 38 (31):15, şi identifică Rama ca Betleem.

14:11

Contextul *nu va mai fi blestemată* echivalează gr. *οὐκ ἔσται ἀνάθεμα ἔτι*. Gr. *ἀνάθεμα* reprezintă un neologism semantic al SEPT., care corespunde ebr. *hèrèm*; v. Lev. 27:28. ♦ *procleţíre* s.f. Excomunicare, afrurisire, anatemă. Ocurenţă unică: *Lăcui-vor întru el şi procleţire nu va mai fi încă şi va lăcui Ierusalímul cu nădéjde* (Zah. 14:11). Echivalează în context gr. *ἀνάθεμα* 'idem', cf. *Vernichtungsfluch* (literal) 'fugă de nimicire' (SEPT.GERM.), *anathema* (SEPT.ENGL.). În DLR, unica atestare a acestui cuvînt este din BIBL.1688 (E.M.).

14:12

Prăbuşirea cu care va lovi (versiunea modernă): gr. *πτῶσις... κόψει*; textul grecesc nu păstrează figura etimologică din ebraică (radicalul *n-g-p*).

14:13

Sintagma *spaimă de la Domnul* corespunde gr. *ἔκστασις κυρίου*. Aceeaşi expresie se găseşte şi în 1Reg. 11:7 (cu varianta *ἔκστασις παρὰ κυρίου*, în 1Reg. 14:15), 2Par. 15:5; 17:10; 20:29.

14:14

Substantivul *vlaga* corespunde gr. *ἰσχύς*; ebr. *ḥayil*, 'vigoare', 'forţă' (redat în greacă fie prin *ἰσχύς*, fie prin *δύναμις*).

14:16

Cîţi or să scape: gr. *καταλειφθῶσι*, ebr. *yātar*. ♦ Sărbătoarea Corturilor (gr. *ἑορτὴ τῆς σκηνοπηγίας*, ebr. *ḥag hassukkōt*) este menţionată în Deut. 16:16; 31:10. Sărbătoarea comemorează vremea petrecută în deşert şi este însoţită de rugăciuni pentru aducerea ploii. Pînă la distrugerea Templului, Sukkōt era a treia sărbătoare de pelerinaj, după Paşte şi sărbătoarea „Săptămînilor" (sau a Primiţiilor, Cincizecimea). ♦ *sărbá* vb. I, tranz. A celebra, a sărbători. *Să vor sui pre an a să închina împăratului Domnului celui întrutotţiitor şi a sărba praznicul facerii colibilor* (Zah. 14:16). Moştenit din lat. *servare*, cuvîntul este atestat de DLR deja în *Psaltirea Scheiană* (E.M.).

14:20

Textul grecesc al versetului este o traducere literală din ebraică, în care este păstrată chiar şi ordinea cuvintelor; singura deosebire este prezenţa articolului *τό* înainte de *ἐπὶ τὸν χαλινόν*, „pe căpăstrul", ceea ce face ca versetul să devină mai greu de înţeles: în TM sensul este mai clar, versetul referindu-se la o inscripţie aflată pe căpăstru.

14:21

Niciun canaanean (versiunea modernă): pentru citirea ca nume propriu, *vide supra* nota la 11:11. În versetul de faţă, termenul ebraic este cel mai adesea perceput cu sensul de 'negustori': la Aquila este *μετάβολος*, la Ieronim este *mercator*.

CARTEA PROFETULUI MALACHIA

COMENTARII

de Ioana Costa

Introducere

Cartea profetului Malachia, ultima din seria celor doisprezece Profeţi mici, ridică probleme deopotrivă de cronologie şi de atribuire. Datele referitoare la autor sînt majoritar autorefereţiale; la acestea se adaugă menţionarea profetului Malachia în *Vieţile profeţilor*, colecţie datînd din secolul al IV-lea î.Hr.; conform acestora, Malachia se născuse în epoca postexilică, în localitatea (necunoscută, de altfel) Sophah. Unii comentatori consideră că autorul ar fi Ezdra sau Mordehai; Targum-ul Ionathan vorbeşte despre Malachia „cunoscut sub numele Ezra scribul", iar acestei opinii i se alătură Ieronim. Numele este uneori interpetat ca un substantiv comun, ebr. *mal'ākhī*, 'mesagerul meu', ipoteză susţinută de faptul că numele nu mai apare în Vechiul Testament. În mod tradiţional însă, se consideră că autorul este Malachia, iar cartea ar fi fost compusă pe la jumătatea secolului al V-lea, după reconstruirea Templului (515 î.Hr.). ♦ Conceptul fundamental al textului este legămîntul: de la primele versete, în care Dumnezeu vorbeşte despre sine ca iniţiator al legămîntului, şi pînă la anunţarea pedepsei pentru încălcarea lui, cartea cere cu stăruinţă păstrarea legămîntului. ♦ Caracterul aparte structurii literare este dat de vivacitatea dialogului, de ritmul întrebărilor şi răspunsurilor. ♦ În Noul Testament, cartea profetului Malachia apare în două pasaje (Rom. 9:13, Mat. 17:10). ♦ Ca şi în Avacum 1:1, cuvîntul de deschidere este *λῆμμα*, *litt.* „sarcină". ♦ Profeţia este transmisă de vestitorul lui Dumnezeu, *ἄγγελος*. Împotriva interpretării numelui propriu ca substantiv comun, Vulgata traduce „vestitorul" recurgînd la numele profetului: *in manu Malachi* (variantă preluată de BIBL.RADU-GAL.: *prin graiul lui Maleahi*).

Capitolul 1

1:2-3

Iubirea divină faţă de Iacob şi ura faţă de Esau se regăsesc în Rom. 9:13-18.

1:4

Textul grecesc recurge la procedeul *variatio*: acelaşi verb cu preverbe diferite (*καταστρέφω*, 'a prăbuşi', şi *ἐπιστρέφω*, 'a se întoarce').

1:7

Imaginea unei „mese a Domnului" apare explicit în Vechiul Testament numai în această carte (se face însă referire la ea şi în Iez. 44:16).

1:8

Pentru interdicţia de a jertfi un animal imperfect, *vide* Ieş. 12:5, Lev. 1:3, 22:20-25, Deut. 15:21.

1:11

Răsăritul şi *apusul* soarelui (*ἀπ' ἀνατολῶν ἡλίου ἕως δυσμῶν*) sînt termeni care pot avea o dublă interpretare, temporală şi spaţială.

1:14

Faţă de *puternic* (*δυνατός*) în SEPT.FRANKF., TM are aici *înşelător*.

Capitolul al 2-lea

2:2

Secvenţa din finalul versetului (*şi voi risipi binecuvîntarea voastră şi nu va rămîne în voi*) nu este atestată în TM.

2:3

Faţă de *eu vă desprind umărul* din SEPT., TM are *vă voi certa sămînţa* (fie în sensul distrugerii recoltelor, fie al pedepselor împotriva descendenţilor preoţilor). Comentatorii consideră că în acest caz versiunea septuagintică respectă originalul. Vulgata atestă aici un text similar: *ego proiciam uobis bracchium* (*litt.* „eu vă voi arunca umărul"). ♦ Termenul grecesc *ἤνυστρον*, 'balegă', este folosit pentru a denumi ultima parte a stomacului rumegătoarelor. Ritualul impune ca intestinele, pielea şi excrementele animalelor de jertfă să fie ţinute departe de altar. ♦ *Bărdán* s.n. Burdihan. Echivalează gr. *ἤνυστρον* 'stomacul unei rumegătoare'; p. ext. 'bălegar'. Cf. GR.ENGL. s.v.: *dung* 'bălegar'. Cf. şi SEPT.GERM: *Magen* 'stomac', cu explicaţia infrapaginală: „Se

face referire evident la stomacul unei rumegătoare". Cf., de asemenea, SEPT.ENGL.: *paunch* 'burdihan', cu explicaţia infrapaginală: „Din punct de vedere tehnic, aşadar, stomacul rumegătoarelor". Ocurenţă unică: *Iată, eu usăbăsc voao umărul şi voi răsîpi bărdan preste fĕţele voastre, bărdan a sărbătorilor voastre, şi voi lua pre voi la un loc.* (Mal. 2:3). Etimologia cuvîntului este obscură. Înregistrat în DLR, s.v. *burdihan*, cuvîntul este atestat în dicţionarul român-francez al lui lui Frédéric Damé din anul 1893 (E.M.). ♦ *Muşcoáie* s.f. Catîrcă. Ocurenţă unică: *Şi luînd ea, au pus preste muşcoaia ei şi au înhămat carăle ei şi le-au grămădit pre iale preste înse* (Idt. 15:14). Derivat de la *mîşc* (cf. alb. *muškë*) + suf. *-oaie*, cuvîntul este atestat în DLR încă din textele rotacizante din secolul al XVI-lea (E.M.).

2:4

Pentateuhul nu conţine niciun legămînt explicit între Dumnezeu şi Levi; primele indicii apar în Ier. 33:21.

2:6

Imaginea buzelor curate este recurentă în VT, *vide* chemarea lui Isaia (6:1-7).

2:8

Drumul, *calea* este o noţiune care apare frecvent în textele biblice, ca semn al fidelităţii omeneşti faţă de legămîntul cu Dumnezeu.

2:10

Cu aceste verset începe o pericopă dificilă a cărţii profetului Malachia (versetele 10-16), avînd ca temă lipsa de credinţă în relaţiile cu Dumnezeu şi cu cei apropiaţi, cu familia.

2:11

Cele sfinte ale Domnului (versiunea modernă), gr. *τὰ ἅγια κυρίου* (SEPT.FRANKF.), echivalează secvenţa ebraică *qodheş YHWH*, fiind o referire la Templu; în Vulgata aici apare *sanctificatio*.

2:13

TM atestă aici *în al doilea rînd*, acolo unde SEPT. are *pe care le-am urît*.

2:15

Versetul este probabil cel mai dificil în cartea de faţă, după cum o atestă şi traducerile de o mare diversitate, care interpretează sensul versetului ebraic.

2:16

În SEPT. par să fi existat două traduceri distincte ale acestui verset. În vreme ce varianta care interzice divorţul a fost preluată de Chiril al Alexandriei şi Ieronim, cea care în acceptă (*ἐὰν μισήσῃς ἐξαπόστειλον*, „dacă o urăşti, alung-o"), este prezentă în comentariile lui Theodoret al Cyrului şi Theodor al Mopsuestiei. ♦ Pentru *gîndurile tale* (*ἐνθυμήματά σου*, SEPT.FRANKF.) s-a propus emendarea *ἐνδύματά σου*, 'veşmintele tale', coerentă cu TM; *vide* şi Vulgata, *operiet iniquitas uestimentum eius*.

Capitolul al 3-lea

3:1

Vestitorul (versiunea modernă) menţionat aici nu este doar profetul Malachia (ori toţi profeţii), ci poate reprezenta chiar numele lui, *vide supra* nota la 1:1.

3:3

TM menţionează aici, în prima parte a versetului, doar argintul, fără a include şi aurul.

3:5

Lista abaterilor de la credinţă este realizată în TM printr-o serie de participii, care contribuie la sublinierea vie a acţiunii.

3:6

Versetul este deschis (în SEPT. şi în textul ebraic) de o particulă explicativă (gr. *διότι*). ♦ Atanasie (*Contra Arianos*) comentează acest verset ca indiciu al manifestării lui Dumnezeu în opoziţie cu cea a zeilor la care se închinau grecii (SEPT. NEC, p. 586).

3:9

Prin *defel nu luaţi seama* (versiunea modernă) am tradus o exprimare intensivă din textul grecesc *ἀποβλέποντες ὑμεῖς ἀποβλέπετε* (SEPT.FRANKF.), 'întrocîndu-vă privirea voi vă întoarceţi privirea'; în TM este aici de asemenea o exprimare intensivă, dar cu alt conţinut: *cu blestem sînteţi voi blestemaţi*.

3:14

Fără rost e cel care (versiunea modernă) (gr. *μάταιος ὁ...*) poate fi interpretat şi în sensul: 'nu are rost să' aşa cum atestă şi Vulgata: *uanus est qui seruit Deo*.

3:16

Faţă de *acestea* (gr. *ταῦτα*) de la începutul acestui verset, TM are *'az*, 'atunci', opţiune reţinută şi de Vulgata prin *tunc* 'atunci'; deosebirea are urmări evidente asupra sensului.

Capitolul al 4-lea

4:1

Ediţia SEPT.RAHLFS recunoaşte doar trei capitole ale acestei cărţi, numerotînd versetele de aici în continuarea celor precedente (3:19 etc., pînă la 3:24, *id est* 4:6 în numerotarea cu patru capitole, cu o intervertire apărută în ultimele trei versete).

4:2

Soarele dreptăţii (versiunea modernă), gr. *ἥλιος δικαιοσύνης* (SEPT.FRANKF.), în Vulgata (*sol iustitiae*), este o expresie care apare în textele biblice numai aici; a fost interpretată ca o posibilă manifestare a influenţei perse. Comentariile

patristice interpretează versetul în cheie mesianică. ♦ Soarele înaripat este o imagine care apare frecvent în Orientul Apropiat.

4:5

În textul grecesc, *Thesbitul* (versiunea modernă) (gr. *ὁ θεσβίτης*, SEPT.FRANKF.) este o adăugire faţă de TM (unde apare doar *Ilie profetul*; *vide* şi Vulgata, *Heliam prophetam*). ♦ Faţă de *strălucită* (versiunea modernă), gr. *ἐπιφανής* în SEPT.FRANKF., TM are aici *înfricoşătoare* (*vide* şi Vulgata, *horribilis*), rezultat probabil al unei citiri diferite: ebr. *nōrā'* de la *rā'āh*, 'a vedea', sau de la *yārē'*, 'a se teme'.

INDICE DE CUVINTE ŞI FORME

A

a[1] : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „zu, nach" : „à" : (9x)
a *prep.* [2] 3, 1; [5] 1, 8; 3, 1; 4, 3; 4, 3; 4, 14; 5, 3; 6, 1; 6, 5;

a[2] → **al**

abáte : (1560-1562 CORESI, PRAV.) : v. III : „1. ablenken, 2. hingehen, 3. abweichen, 4. einkehren" : „1. dévier, 2. aller faire qch. 3. dériver, 4. s'arrêter qque part en passant" : (4x)
abat *verb indicativ prezent 3 pl.* [6] 3, 5;
abătut-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [6] 3, 7;
să abat *verb indicativ prezent 3 pl.* [3] 1, 6;
v-aţi abătut *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [6] 2, 8;

aceásta → **acest**

acêea → **acel**

acél : (1521 NEACŞU) : adj./pron. dem. : „jener" : „ce, celui-là" : (55x)
acêea *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [3] 1, 10; 1, 11; 1, 13; 1, 16; 3, 12; 3, 17; 3, 20; 3, 21; 3, 21; [4] 2, 23; [5] 2, 11; 3, 10; 6, 10; 9, 16; 11, 11; 12, 3; 12, 4; 12, 6; 12, 8; 12, 8; 12, 9; 12, 11; 13, 1; 13, 2; 13, 4; 13, 8; 14, 4; 14, 6; 14, 7; 14, 8; 14, 9; 14, 13; 14, 20; 14, 21;
acêea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [2] 1, 4; 1, 4; 1, 17; [3] 2, 9; 3, 8; [4] 1, 9; 1, 10; [5] 1, 16; 9, 4; 10, 2; 11, 6;
aceia *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [5] 14, 17;
acela *adj. pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [5] 2, 4;
acêle *adj. pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [5] 4, 12;
acêlea *adj. pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [5] 8, 6; 8, 10; 8, 23; 14, 3; 14, 15;
acelor *adj. pron. dem. masc. pl. gen./dat.* [5] 8, 6;
cêea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [2] 1, 6;

acést : (1521 NEACŞU) : adj./pron. dem. : „dieser" : „ce-ci, celui-ci" : (118x)
aceasta *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [4] 1, 4; 2, 4; 2, 15; 2, 16; 2, 19; 2, 20; [5] 4, 9; 5, 3; 14, 15; [6] 2, 1; 2, 4;
aceasta *pron. dem. fem. sg. nofacim./ac.* [2] 1, 11; 1, 15; 1, 16; 2, 19; 2, 19; [3] 2, 10; 3, 1; [5] 1, 7; 3, 2; 5, 3; 5, 5; 5, 6; 5, 6; 5, 8; 9, 4; 14, 12; 14, 15; [6] 2, 14; 3, 10;
acest *adj. pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [6] 5, 7;
acesta *adj. pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [3] 1, 4; [4] 1, 2; 2, 10; 2, 10; 2, 15;
acesta *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [2] 2, 5; [5] 1, 8; 1, 12; 6, 13; 14, 19; [6] 5, 2; 5, 2; 5, 3;
acesta *pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [5] 5, 3; 13, 9;
acêstaşi *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [5] 10, 4;
acêstea *adj. pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [4] 2, 14; [5] 8, 9; 8, 15; 13, 6;
acêstea *adj. pron. dem. neutru pl. nom./ac.* [5] 1, 21; 8, 9;
acestea *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [5] 1, 9;
acêstea *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 1, 12; [2] 2, 2; 2, 6; 2, 11; 2, 13; [4] 1, 2; 1, 5; 1, 7; 1, 9; 2, 7; 2, 12; [5] 1, 3; 1, 4; 1, 9; 1, 14; 1, 16; 1, 17; 1, 19; 1, 19; 2, 8; 3, 7; 4, 4; 4, 5; 4, 13; 5, 9; 5, 10; 6, 4; 6, 5; 6, 12; 7, 9; 8, 2; 8, 3; 8, 4; 8, 6; 8, 7; 8, 9; 8, 12; 8, 14; 8, 16; 8, 17; 8, 19; 8, 20; 8, 23; 11, 4; [6] 1, 4; 1, 9; 1, 13; 1, 13; 2, 12; 2, 13; 3, 16;
acêstea *pron. dem. neutru pl. nom./ac.* [5] 7, 7;
acestora *pron. dem. masc. pl. dat./gen.* [5] 3, 7;
acestuia *adj. pron. dem. neutru sg. gen./dat.* [5] 8, 6; 8, 11;
aceşti *adj. pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [5] 4, 10; 4, 11;
aceştia *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [5] 1, 10; 1, 21; 1, 21; 9, 7; 4, 14; 14, 17;
aceştiia *adj. pron. dem. fem. sg. gen./dat.* [4] 2, 10;

acólo : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „dort(hin)" : „là-bas" : (4x)
acoló *adv. de loc* [1] 2, 11; 3, 15; [4] 2, 15; [5] 5, 10;

acoperí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. (be)decken, 2. verbergen" : „1. couvrir, 2. cacher" : (7x)
a acoperi *verb infinitiv prezent* [2] 2, 14;
acoperi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 2;
acoperiiaţi *verb indicativ imperfect 2 pl.* [6] 2, 13;
să să acopere *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 2, 9;
să vă acoperiţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [3] 2, 3;
va acoperi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 17; [6] 2, 16;

acúm : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „1. jetzt, 2. bald... bald, 3. vor, 4. nun also" : „1. maintenant, 2. tantôt... tantôt, 3. il y a, 4. donc, alors" : (12x)
acum *adv. de timp* [1] 1, 13; [4] 1, 5; 2, 4; 2, 5; 2, 16; 2, 19; [5] 7, 3; 8, 11; 9, 8; [6] 1, 9; 2, 1; 3, 15;

adáoge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. hinzufügen, 2. vergrößern, vermehren" : „1. ajouter, 2. agrandir, augmenter" : (3x)
să vor adaoge *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 14, 17;
vei adaoge *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [3] 3, 12;
vor adaoge *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 1, 15;

adăpá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „tränken" : „abreuver" : (1x)
adapă *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 2, 15;

adevăr : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wahrheit" : „vérité" : (2x)

adevărul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 8, 19;
adevărului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [6] 2, 6;

adevărát : (1559-1560 BRATU) : adj./adv. : „wahr, wirklich, echt" : „vrai, vraiment, en vérité" : (2x)
adevărat *adv. de mod poz.* [5] 8, 16;
adevărată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 8, 3;

adeverínţă : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 131) : s. f. : „Wahrheit" : „vérité" : (2x)
adeverinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 8, 8; 8, 16;

adînc : (1551-1553 ES) : s. n. : „Tiefe" : „profondeur" : (1x)
adîncurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [5] 10, 11;

adormí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „einschlafen" : „s'endormir" : (2x)
adormit-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 3, 18; 3, 18;

adúce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „bringen, holen, herbeiführen" : „(r)apporter" : (22x)
adu *verb imp. 2 sg.* [6] 1, 8;
aduc *verb indicativ prezent 1 sg.* [5] 2, 9; 3, 8;
aduc *verb indicativ prezent 3 pl.* [4] 2, 20; [5] 4, 12; [6] 2, 12;
aduceţi *verb imp. 2 pl.* [6] 1, 13; 1, 13;
aduceţi-vă *verb imp. 2 pl.* [6] 4, 4;
aduce-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 3, 18;
aducînd *verb gerunziu* [6] 1, 7;
îşi vor aduce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 10, 9;
îţi vei aduce *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 3, 1;
s-au adus *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [4] 1, 9;
să aducea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 2, 7;
să aduceţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [6] 1, 11;
-şi vor aduce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 5;
vă aduceţi *verb imp. 2 pl.* [5] 7, 10;
voiu aduce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [4] 1, 11; [5] 13, 7;
vor aduce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 3, 11;
vor fi aducînd *verb viitor 2 indicativ 3 pl.* [6] 3, 3;

aduná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(ver)sammeln" : „rassembler" : (14x)
aduă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 15;
adunaţi-vă *verb imp. 2 pl.* [3] 2, 1;
adună *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [5] 9, 3;
adună *verb indicativ prezent 3 sg.* [4] 1, 6;
au adunat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [4] 1, 6;
să adună *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 16;
să vor aduna *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 8, 21; 12, 3;
va aduna *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 9; 2, 5; [5] 14, 14;
voiu aduna *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 3, 19; [5] 2, 6; 14, 2;

adunáre : (1581-1582 PO) : s. f. : „Sammlung, Ansammlung" : „rassemblement" : (2x)
adunări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [3] 3, 9;
adunării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 9, 12;

afără : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „draussen, ausser" : „dehors, sauf" : (1x)
afară *adv. de loc* [6] 5, 7;

aflá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (auf-, vor)finden, 2. entdecken, 3. erfahren, 4. vorhanden sein" : „1. trouver, 2. découvrir, 3. apprendre, 4. se trouver" : (4x)
afla-vom *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [5] 12, 5;
s-au aflat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 2, 6;
să află *verb indicativ prezent 3 pl.* [6] 5, 6;
să va afla *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 3, 14;

aící : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „hier" : „ici" : (1x)
aicea *adv. de loc* [5] 7, 3;

aícea → aíci

aiévea : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „wirklich" : „réellement" : (2x)
aiêve *adv. de mod comp.* [2] 2, 2;
aiêvea *adv. de mod comp.* [3] 1, 10;

ajúns : (1559-1560 BRATU) : s. n. : „Genüge" : „suffisance" : (1x)
ajunsu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 12;

ajutór : (1521 NEACŞU) : s. m. : „Hilfe, Beistand" : „aide, assistance" : (1x)
ajutori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 9;

alắturi : (1593 DIR) : adv. : „nebenan" : „à côté" : (1x)
alăturea *adv. de loc* [3] 2, 2;

alb : (1214 SUCIU) : adj. : „weiß" : „blanc" : (3x)
albi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 1, 8; 6, 3; 6, 6;

alége : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. aussondern, -wählen, 2. unterscheiden, 3. entscheiden" : „1. choisir, séparer, trier, 2. distinguer, 3. décider" : (7x)
alêge *verb indicativ prezent 3 sg.* [6] 3, 17;
alêgeţi *verb imp. 2 pl.* [3] 2, 3;
am ales *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [4] 2, 23;
au ales *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 3, 2;
va alêge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 1, 17; 2, 12;
voiu alêge *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [6] 3, 17;

alergá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „laufen, eilen" : „courir" : (2x)
aleargă *verb imp. 2 sg.* [5] 2, 4;
aleargă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 2, 4;

alés : (c. 1432-1437 BGL) : adj./s. : „auserlesen" : „élu" : (5x)
ales *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 9, 17;
alêse *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 16;
cel ales *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [5] 7, 14;
cêle alêse *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [5] 11, 16;
cêle alêse *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [4] 2, 8;

alt : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./pron. nehot. : „(ein) anderer" : „autre" : (3x)
alt *adj. pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [5] 2, 3;
altă *adj. pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* [6] 2, 15;

altul *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [5] 4, 3;

amár : (1430 DERS / în top. *Amarul*) : adj. : „bitter" : „amer" : (2x)
amar *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 16;
cea amară *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 6;

amăgí : (1581-1582 PO) : v. IV : „1. täuschen, verleiten, 2. verführen" : „1. tromper, 2. séduire" : (3x)
am amăgit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 3, 8;
amăgiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [6] 3, 8;
amăgi-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [6] 3, 8;

amestecătúră : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Getümmel" : „ruée" : (1x)
amestecătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 17;

amiázăzi : (înc. sec. XVI PS.H.) : s. f. : „Mittag" : „midi" : (1x)
amiazăzi *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 2, 4;

amínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. (în expr.) : „in Errinerung" : „au souvenir" : (8x)
aminte *adv.* [1] 2, 5; [2] 3, 1; [5] 1, 4; 7, 10; 7, 11; 10, 9; [6] 3, 16; 4, 4;

amîndói : (1551-1553 ES) : num. colectiv : „beide" : „les deux" : (1x)
amînduror *num. colectiv masc. gen./dat.* [5] 6, 13;

an : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Jahr" : „an, année" : (13x)
an *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 1; [5] 1, 7; 7, 1;
ani *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 7, 3; 7, 5;
anii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 1; [6] 3, 4;
anu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 16;
anul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [4] 2, 1; 2, 11; [5] 1, 1; 1, 12; [6] 3, 9;

anatémă : (1642 CAZ. GOV. 27) : s. f. : „Anathem" : „anathème" : (1x)
anathema *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 14, 11;

anathémă → anatemă

ápă : (1213 SUCIU / în top. *Apa*) : s. f. : „Wasser" : „eau" : (14x)
apă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 8; 3, 8; 3, 8; 3, 14; [3] 2, 13; [5] 9, 11; 14, 8;
ape *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 14; [5] 9, 10;
apele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 12; 2, 8; [2] 3, 9;
apelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [5] 10, 11;
o apă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 14;

apói : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „danach" : „après" : (2x)
apoi *adv. de timp* [4] 2, 10; [5] 14, 8;

aprínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „anzünden" : „allumer" : (2x)
va aprinde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [6] 4, 1;
veţi aprinde *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [6] 1, 10;

aproápe : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. m. : „1. nahe, bei; 2. Mitmensch" : „1. près de, proche, 2. le prochain" : (15x)
aproape *adv. de loc* [3] 1, 7; 1, 15; 1, 16; [5] 3, 8;
aproapele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 15; [5] 3, 10; 8, 10; 8, 16; [6] 3, 16; 4, 6;
aproapelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [5] 8, 17; 11, 6; 11, 9; 14, 13; 14, 13;

apropía : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „nahen, nähern" : „approcher" : (5x)
apropiindu-se *verb gerunziu* [2] 3, 1;
mă voiu apropiia *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [6] 3, 5;
s-au apropiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 3, 3;
veţi apropiia *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [6] 1, 8; 1, 8;

apucá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „1. (an)fassen, ergreifen, 2. erreichen, 3. gelingen, dazu kommen..." : „1. prendre, saisir, 2. obtenir, attraper, 3. réussir à faire qch." : (4x)
au apucat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 1, 6;
să va apuca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 14, 13;
să vor apuca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 8, 23; 8, 23;

apús : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Untergang, 2. Abendland, Westen" : „1. coucher (des astres), 2. occident, ouest" : (2x)
apusuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [6] 1, 11;
apusurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [5] 8, 7;

arámă : (1448 DRHA / în top. *Arămeşti*) : s. f. : „Kupfer" : „cuivre" : (1x)
aramă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 6, 1;

aráp : (1587 DERS / în antr. *Arapul*) : s. m. : „ Äthiopier" : „Éthiopien" : (2x)
arapii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 2, 12;
arapilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 3, 6;

arăpíme : (1683-1686 MS. 45, 158/1) : s. f. : „Mohrenvolk" : „maures" : (1x)
arăpimei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 1, 8;

arătá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. zeigen, weisen, 2. anzeigen, 3. berichten, 4. erfinden : „1. montrer 2. déclarer, dénoncer, 3. rapporter, 4. inventer" : (8x)
ai arătat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 1, 3;
arăta-să-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 2, 11;
au arătat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 1, 20; 3, 1;
te vei arăta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 3, 1;
voiu arăta *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 3, 5; [5] 1, 9; 8, 12;

arc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Bogen" : „arc" : (4x)
arc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 9, 13;
arcul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 3, 8; [5] 9, 10; 10, 4;

árde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(ver-, ab-, nieder-)brennen" : „brûler" : (3x)
arzînd *verb gerunziu* [6] 4, 1;
va arde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [6] 4, 1;
voiu arde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 2, 13;

argínt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n./m. : „1. Silber, 2. Geld" : „1. Argent, 2. monnaie" : (13x)

argint *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 19; [3] 1, 12; [5] 6, 11; 11, 13; 14, 14;
argintul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 9; [3] 1, 19; [4] 2, 9; [5] 9, 3; 13, 9; [6] 3, 3; 3, 3;
arginţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 11, 12;

aríci : (1529 DERS / în top. *Aricea*) : s. m. : „Igel" : „hérisson" : (1x)
aricii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 2, 14;

árie : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Tenne" : „aire" : (2x)
arie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 2, 9; [4] 2, 20;

áripă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Flügel, Fittich" : „aile, abri" : (4x)
aripi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 5, 9;
aripile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 5, 9; 5, 9; [6] 4, 2;

ármă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Waffe" : „arme" : (3x)
al armelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 3, 3;
armele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 3;
armelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 3, 10;

arsúră : (1451 DERS / în top. *Arsurile*) : s. f. : „Brennen" : „brûlure" : (1x)
arsura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 10;

aruncá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „werfen" : „jeter" : (3x)
aruncă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [5] 5, 8; 5, 8;
voiu arunca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 11, 10;

ascultá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (an)hören, 2. lauschen, 3. gehorchen" : „1./2. écouter, 3. obéir" : (13x)
ascultară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [5] 7, 11;
ascultă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [6] 3, 16;
ascultă *verb indicativ prezent 3 sg.* [6] 5, 2;
au ascultat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 1, 4;
au ascultat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 3, 3; [5] 7, 13;
să asculte *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [5] 1, 4;
să asculte *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [5] 7, 12;
vei asculta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 1, 2;
veţi asculta *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [6] 2, 2;
voiu asculta *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 7, 13; 10, 6; 13, 9;

ascúnde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „verbergen, verstecken" : „cacher" : (1x)
s-au ascuns *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 3, 6;

ascúns : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Geheimnis, Versteck" : „énigme, cache" : (2x)
ascuns *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 13;
ascunsele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [6] 5, 6;

ascuţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV. : „anregen" : „provoquer" : (1x)
să ascuţă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [5] 1, 21;

asemănă : (1559-1560 BRATU) : v. I : „(sich) ähneln" : „(se) ressembler" : (1x)
să asămănă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [3] 1, 12;

asirián : (1642 CAZ. GOV. 395) : s. m. : „ Assyrianer" : „Assyrien" : (4x)
asirianu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [3] 2, 13;
asiriêni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 10, 10;
asiriênilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 3, 18; [5] 10, 11;

astrucá : (1640 URECHE[2] 193) : v. I : „begraben, bestatten" : „enterrer" : (1x)
vor astruca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 9, 15;

astupá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verstopfen" : „boucher" : (3x)
s-au astupat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 14, 5;
să va astupa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 14, 5; 14, 5;

asúpra : (1551-1553 ES) : prep./adv. : „1. gegen, 2. über, 3. oberhalb" : „1. vers, 2. sur, 3. au dessus" : (52x)
asupra *prep.* [1] 1, 2; 1, 9; 1, 11; 2, 13; 3, 5; 3, 6; 3, 19; [2] 1, 4; 2, 1; 2, 6; 2, 16; 2, 16; [3] 1, 5; 1, 5; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 13; 2, 5; 2, 10; 3, 8; 3, 10; 3, 18; 3, 19; [5] 1, 16; 9, 13; 9, 14; 10, 3; 11, 8; 11, 8; 12, 1; 12, 2; 12, 3; 12, 4; 12, 7; 12, 9; 12, 11; 13, 7; 14, 2; 14, 12; 14, 13; 14, 16; [6] 1, 1; 1, 14; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 13; 3, 13;
asupră *adv.* [1] 1, 8;

asuprí : (1581 CORESI, EV. 141) : v. IV : „unterdrücken" : „opprimer" : (2x)
asupresc *verb indicativ prezent 3 pl.* [6] 3, 5;
asupriţi *verb imp. 2 pl.* [5] 7, 10;

aşá : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „so" : „ainsi, de la sorte" : (10x)
aşa *adv. demonstr.* [1] 1, 12; [4] 2, 15; 2, 15; 2, 15; [5] 1, 6; 4, 6; 7, 13; 8, 13; 8, 15; 14, 8;

aşezá : (1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. I : „stellen" : „placer" : (1x)
va aşăza *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [6] 4, 6;

aşteptá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(er)warten, harren" : „attendre" : (2x)
aşteaptă *verb imp. 2 sg.* [2] 2, 3;
să aştêpte *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 3, 18;

atínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „anfassen" : „toucher" : (5x)
să atinge *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 2, 8; 2, 8;
să va atinge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [4] 2, 13; 2, 14; 2, 15;

atotţiitór : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 194) : adj. : „allbeherrschend" : „toutpuissant" : (94x)
atotţiitoriul *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 13; 3, 5; [2] 2, 13; [4] 1, 2; 1, 5; 1, 7; 1, 9; 2, 5; 2, 7; 2, 8; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 12; 2, 23; 2, 23; [5] 1, 3; 1, 4; 1, 6; 1, 13; 1, 14; 1, 16; 1, 17; 2, 8; 2, 9; 2, 11; 3, 7; 3, 9; 3, 10; 4, 6; 4, 9; 5, 4; 6, 12; 6, 15; 7, 9; 7, 12; 7, 12; 7, 13; 8, 1; 8, 4; 8, 6; 8, 6; 8, 7; 8, 9; 8, 11; 8, 14; 8, 14; 8, 17; 8, 19; 8, 20; 9, 14; 9, 15; 10, 3; 11, 4; 12, 4; 12, 5; 13, 7; [6] 1, 4; 1, 6; 1, 8; 1, 9; 1, 10; 1, 11; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 2, 2; 2, 4; 2, 8; 2, 16; 3, 1; 3, 5; 3, 7; 3, 10; 3, 11; 3, 12; 3, 14; 3, 17; 4, 1; 4, 3;

atotţiitoriule *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. voc. art.* [5] 1, 12;
atotţiitoriului *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. art.* [3] 2, 10; [4] 1, 14; [5] 7, 3; 8, 3; 8, 9; 8, 18; 8, 21; 8, 22; 14, 16; 14, 17; 14, 21; [6] 2, 7; 2, 12;

atúncea → atunci

atúnci : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „dann, damals" : „alors, lors" : (3x)
atuncea *adv. de timp* [2] 1, 11; [3] 3, 10; 3, 12;

au : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./conj : „1. oder, 2. denn" : „1. ou, 2. est-ce que" : (22x)
au *adv.* [2] 2, 13; 3, 7; 3, 7; [4] 2, 13; [5] 1, 5; 7, 5; 7, 6; 7, 7; 8, 6; [6] 1, 9; 1, 13; 2, 10; 2, 10; 3, 8;
au *conjuncţie coord.* [4] 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 13; [5] 7, 5; 7, 5; [6] 1, 8; 1, 8;

áur : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gold" : „or" : (13x)
aur *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 4, 2; 4, 12; 4, 12; 6, 11; 14, 14;
auru *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 19;
aurul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 9; [3] 1, 19; [4] 2, 9; [5] 9, 3; 13, 9; [6] 3, 3; 3, 3;

aústru : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Ostwind, Südwind" : „vent d'orient, vent de sud" : (3x)
austru *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 4;
austrul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 14, 10;
austrului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [5] 6, 6;

aúz : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gehör" : „ouïe" : (2x)
auzul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 12; [2] 3, 1;

auzí : (1521 NEACŞU) : v. IV : „hören" : „ouïr, entendre" : (12x)
am auzit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [5] 8, 23;
au auzit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 3, 19;
aud *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 8, 9;
auzi *verb imp. 2 sg.* [5] 3, 8;
auzi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [4] 1, 12;
auziiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [2] 3, 1;
auzit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [3] 2, 8;
auzînd *verb gerunziu* [5] 6, 15;
să auză *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [5] 7, 11;
se va auzi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 12;
se vor auzi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 13;
veţi auzi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [5] 6, 15;

aveá : (1521 NEACŞU) : v. II : „haben" : „avoir" : (6x)
avea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 5, 9;
avînd *verb gerunziu* [1] 3, 12; [2] 1, 2; [5] 8, 4;
neavînd *verb gerunziu* [2] 1, 14; [5] 9, 11;

avút : (1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. n. : „Lage" : „état" : (1x)
avutul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 3, 15;

B

ba : (1559-1560 BRATU) : adv. : „doch, nein" : „si, non" : (1x)
ba *adv.* [4] 2, 13;

báligă : (1649 MARD.) : s. f. : „Dung, Mist" : „bouse, excrément" : (1x)
balegile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 1, 18;

bandór : (1688 BIBLIA) : s. m. : „Mist" : „fiente" : (2x)
bandoru *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [6] 2, 3;
bandorul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [6] 2, 3;

báte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. schlagen, 2. kämpfen" : „1. battre, 2. combattre" : (2x)
s-au bătut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 5, 7;
vor bate *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 3, 19;

batjocorí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „1. verspotten, verhöhnen, 2. beschimpfen" : „1. se moquer de, tourner en dérision, 2. insulter" : (3x)
batjocurêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 12, 3;
batjocurind *verb gerunziu* [1] 2, 3; [5] 12, 3;
să va batjocuri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 10;

băgá : (1521 NEACŞU) : v. I : „hineintun, -stecken" : „mettre dans, introduire" : (3x)
aţi băgat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [6] 3, 10;
voiu băga *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 8, 8; 10, 10;

bărbát : (1262 DRĂGANU / în top. Terra *Barbata*) : s. m. : „Mann" : „homme" : (8x)
bărbat *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 2, 1; 6, 12; 13, 7;
bărbatul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 1, 10;
bărbatului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [5] 8, 23;
bărbaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 3, 8; 8, 23;
bărbaţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 7, 2;

bărbătésc : (1563-1583 COD. VOR.[2]) : adj. : „männlich" : „masculin" : (1x)
bărbătească *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 14;

bătătúră : (1581-1582 PO) : s. f. : „Vergolden, -silbern" : „dorure" : (1x)
bătătură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 19;

bătrín : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m./f. : „Alte" : „vieux" : (2x)
bătrînele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 8, 4;
bătrînii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 8, 4;

bea : (1418 DLRV) : v. II : „trinken" : „boire" : (6x)
băut-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [4] 1, 6;
bea *verb imp. 2 sg.* [2] 2, 16;
bêţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [5] 7, 6;
veţi bea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [5] 7, 6;
vor bea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 1, 14; [5] 9, 15;

besêrecă → biserică

beţíe : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Trunkenheit" : „ivresse" : (1x)
beţie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 6;

bézná : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „tiefe Finsternis, Abgrund" : „ténèbre, abîme" : (1x)
bezna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 9;

bici : (1560-1561 CORESI, TE[2]) : s. n. : „Geissel" : „fouet" : (1x)
bicelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 3, 2;

bíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. n. : „gut" : „bien" : (5x)
bine *adv. de mod poz.* [6] 2, 15; 2, 17;
bine *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 13; 3, 21; [5] 8, 15;

binecuviós : (1683-1686 MS. 45, 293/[1]) : adj. : „anständig" : „décent" : (1x)
binecuvios *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 10, 3;

binecuvîntát : (c. 1665-1672 MS. 4389, 492/[1]) : adj. : „gesegnet" : „béni" : (1x)
binecuvîntat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 11, 5;

binevestí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verkünden" : „annoncer une bonne nouvelle" : (1x)
binevestêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 1, 15;

binevoí : (1551-1553 ES) : v. IV : „geniessen" : „aimer, être satisfait, jouir de" : (1x)
binevoiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 2, 4;

binevreá : (c. 1683-1686 MS. 45, 21/[2]) : v. II : „zu jdm. Lust haben" : „aimer qn." : (3x)
au binevrut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 2, 17; 5, 4;
voiu binevrea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [4] 1, 8;

biruí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. besiegen, 2. überwinden" : „1. gagner, 2. dépasser" : (6x)
biruiêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 3, 14; 3, 14;
biruiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 1, 4;
să biruiesc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [2] 3, 18;
va birui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 10; [5] 9, 10;

bisérică : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Kirche, 2. Tempel" : „1. église, 2. temple" : (5x)
besêreca *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 20; [4] 2, 16; 2, 19; [5] 8, 9; [6] 3, 1;

blagoslovénie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Segen" : „bénédiction" : (3x)
blagoslovenie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 8, 13;
blagosloveniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 2, 2; 3, 10;

blagosloví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „segnen" : „bénir" : (1x)
voiu blagoslovi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [4] 2, 20;

blestém : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Fluch, Verwünschung" : „malédiction" : (3x)
blestem *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 8, 13;
blestemul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 5, 3; [6] 2, 2;

blestemá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verfluchen, verwünschen" : „maudire" : (3x)
blestemă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [6] 5, 5;
voiu blestema *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [6] 2, 2; 2, 2;

blestemát : (1560-1561 CORESI, TE[2]) : adj. : „verflucht" : „maudit" : (1x)
blestemat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 14;

blînd : (1519 DERS / în antr. *Blîndul*) : adj. : „barmherzig" : „clément" : (1x)
blînd *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 9, 9;

boiér : (1392 DRHA I, 3) : s. m. : „Bojar, Adliger" : „boyard, noble" : (5x)
boiêri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 6, 9;
boiêrii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 5; 3, 10; [3] 3, 4;
boiêrilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [3] 1, 9;

bolnáv : (1551-1553 ES) : s. m. : „Kranker" : „malade" : (1x)
bolnav *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 8;

bou : (1235 DRĂGANU / în top. *Bool*) : s. m. : „Ochse" : „bœuf" : (1x)
boi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 16;

braţ : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Arm" : „bras" : (2x)
braţul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 11, 17; 11, 17;

bucurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sich freuen" : „se réjouir" : (7x)
bucură-te *verb imp. 2 sg.* [3] 3, 15; [5] 9, 9;
mă voiu bucura *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 3, 17;
să va bucura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 15; [5] 10, 7; 10, 7;
să vor bucura *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 4, 10;

bucuríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Freude" : „joie" : (1x)
bucurie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 8, 19;

bun : (1211 DRĂGANU / în antr. *Buna*) : adj. : „gut" : „bon" : (7x)
bun *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 7; [5] 9, 17; 11, 12;
bun *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 9, 17;
bune *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [5] 8, 19;
bune *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [5] 1, 13;
buni *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [6] 5, 4;

bunătáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Güte" : „bonté" : (3x)
bunătatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 2; [5] 6, 13;
bunătăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 1, 17;

búză : (1487 DRHA III, 313 / în antr. *Budzea*) : s. f. : „Lippe" : „lèvre" : (3x)
buzele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [6] 2, 6; 2, 7;

buzelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 3, 15;

buzdugán : (1446 DLRV / în antr. *Buzdugan*) : s. n. : „Streitkolben" : „matraque" : (1x)
buzdugane *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 8;

C

ca : (1521 NEACŞU) : adv. /conj. : „1. wie, 2. damit, 3. ungefähr" : „1. comme, 2. afin que, 3. à-peu-près" : (115x)
ca *adv.* [1] 1, 10; 1, 10; 2, 2; 2, 4; 2, 4; 2, 7; 2, 8; 2, 10; 3, 12; 3, 13; 3, 15; 3, 15; 3, 17; 3, 17; [2] 1, 9; 1, 14; 1, 14; 2, 5; 2, 5; 2, 9; 2, 14; 2, 15; 3, 3; 3, 13; [3] 1, 18; 1, 18; 2, 2; 2, 9; 2, 9; 2, 9; 2, 13; 3, 4; 3, 4; [4] 2, 23; [5] 1, 4; 2, 8; 3, 2; 4, 1; 5, 9; 8, 15; 9, 3; 9, 3; 9, 7; 9, 7; 9, 13; 9, 14; 9, 15; 9, 15; 9, 16; 10, 2; 10, 3; 10, 5; 10, 6; 10, 7; 10, 7; 12, 2; 12, 6; 12, 6; 12, 7; 12, 8; 12, 8; 12, 8; 12, 10; 12, 10; 12, 11; 14, 20; [6] 3, 2; 3, 2; 3, 3; 3, 3; 3, 3; 3, 3; 3, 4; 3, 4; 4, 1; 4, 2; 4, 6;
ca *conjuncţie subord.* [1] 2, 11; [2] 1, 6; 1, 8; 1, 13; 2, 2; 2, 9; 2, 9; 2, 15; 2, 18; 3, 12; 3, 15; 3, 18; [3] 2, 3; 3, 7; 3, 7; 3, 10; 3, 10; [5] 1, 4; 1, 6; 1, 10; 1, 21; 1, 21; 2, 2; 3, 1; 6, 5; 6, 7; 7, 11; 7, 12; 8, 14; 9, 8; 11, 10; 11, 14; 12, 7; 12, 9; 14, 17; [6] 2, 2; 2, 4; 2, 10;

cal : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Pferd" : „cheval" : (19x)
al calului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 2;
cai *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 6, 2; 6, 2; 6, 3; 6, 3;
caii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 8; 3, 7; 3, 14; [4] 2, 23; [5] 6, 6; 12, 4;
cailor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 1, 8; [5] 10, 5; 14, 15;
cal *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 1, 8;
calul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 9, 10; 12, 4;
calului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [5] 14, 20;
un cal *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 10, 3;

caldéu : (1642 CAZ. GOV. 407) : s. m. : „Chaldäer" : „Chaldéen" : (1x)
haldei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 6;

cále : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Weg, 2. Mittel, Weise" : „1. chemin, 2. moyen" : (14x)
cale *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 2, 8; 3, 1;
calea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 3; 2, 1; [5] 7, 14;
căi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 4;
căile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 3, 7; [4] 1, 5; 1, 7; [5] 1, 4; 1, 6; 3, 7; [6] 2, 9;
căilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 3, 10;

cameleón : (c. 1683-1686 MS. 45, 713/[2]) : s. m. : „Chamäleon" : „caméléon" : (1x)
hameléii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 2, 14;

canaanít : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Kanaaniter" : „Cananéen" : (2x)
hananeii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 11, 11;
hananeu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 21;

cap : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Kopf, Haupt" : „tête" : (7x)
cap *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 1, 21;
capetele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 3, 12; 3, 13;
capul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 3, 5; 3, 5; 6, 11; [6] 5, 5;

car : (c. 1573-1578 PS. SCH. 310) : s. n. : „Karren" : „charrette" : (10x)
cară *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [5] 6, 1;
carăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 2, 4; [4] 2, 23; [5] 9, 10;
carălor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 2, 3;
carul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 6, 2; 6, 2; 6, 3; 6, 3;
carului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 3, 2;

cáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. int.-rel./adj. : „wer, welcher" : „qui, lequel" : (42x)
care *pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [5] 5, 5; 7, 1; 14, 12; [6] 2, 14; 4, 3;
care *pron. int.-rel. pl. nom./ac.* [2] 1, 5; [3] 2, 8; [5] 1, 21; 7, 7; 11, 5; [6] 2, 9; 2, 13;
carea *adj. pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [5] 8, 9;
carea *pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [2] 1, 1; [3] 2, 2; 3, 1; [4] 2, 19; [5] 3, 9; 11, 10; 14, 18; [6] 3, 17;
carele *pron. int.-rel. masc. sg. nom./ac.* [2] 2, 5; [4] 2, 4; 2, 15; [5] 12, 10; [6] 3, 1; 3, 1; 4, 6;
carele *pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* [3] 1, 1; [4] 2, 6; [6] 1, 4;
carele *pron. int.-rel. pl. nom./ac.* [3] 3, 12; [4] 2, 20; [5] 1, 12; 7, 12; 7, 14; 8, 16; [6] 2, 11;
carii *pron. int.-rel. pl. nom./ac.* [5] 1, 6; 1, 10;
căriia *pron. int.-rel. fem. sg. gen./dat.* [1] 3, 8;
cărora *pron. int.-rel. pl. dat./gen.* [5] 1, 4;

cárne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fleisch" : „viande" : (3x)
carne *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 13;
cărnurile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 11, 9; 11, 16;

cárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Buch" : „livre" : (2x)
carte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 3, 16;
cartea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 1;

cásă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Haus" : „maison" : (59x)
ai casii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [3] 2, 7;
casa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 14; [3] 1, 10; [4] 1, 2; 1, 4; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 14; 2, 4; 2, 8; [5] 1, 16; 3, 7; 4, 9; 5, 4; 5, 4; 6, 10; 6, 12; 6, 14; 6, 15; 7, 3; 8, 9; 10, 6; 10, 6; 11, 13; 12, 8; 12, 8; 12, 10; 13, 6; 14, 20; 14, 21; [6] 5, 1;
casa *subst. comun fem. sg. voc. art.* [5] 8, 13; 8, 13; 10, 3;
casă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 9; [5] 5, 10;
case *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [3] 1, 14;
casei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 9; 2, 10; [5] 8, 15; 8, 19; 9, 8; 12, 4; 12, 7;
casele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 6; [3] 1, 14; 2, 7; [4] 1, 4; [5] 14, 2; [6] 3, 10;
casii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [3] 1, 9; [4] 2, 10; [5] 5, 4; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 13; 13, 1;

către : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „gegen, an" : „vers" : (104x)

cătră *prep.* [1] 1, 5; 1, 6; 3, 4; [2] 1, 2; 2, 2; 2, 5; 2, 5; 2, 20; 3, 15; [3] 1, 1; 1, 2; 1, 7; 1, 10; 2, 7; 3, 3; [4] 1, 1; 1, 1; 1, 12; 1, 12; 2, 3; 2, 3; 2, 3; 2, 11; 2, 15; 2, 18; 2, 21; 2, 22; 2, 23; [5] 1, 1; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 7; 1, 9; 1, 10; 1, 14; 1, 17; 1, 19; 1, 19; 2, 2; 2, 2; 2, 4; 2, 4; 2, 11; 2, 13; 3, 2; 3, 4; 3, 4; 3, 7; 4, 2; 4, 4; 4, 5; 4, 6; 4, 6; 4, 8; 4, 9; 4, 11; 4, 12; 4, 13; 5, 2; 5, 3; 5, 5; 5, 10; 5, 10; 6, 4; 6, 8; 6, 9; 6, 12; 6, 15; 7, 1; 7, 3; 7, 3; 7, 4; 7, 5; 7, 5; 7, 8; 7, 9; 8, 16; 8, 18; 11, 10; 11, 12; 11, 13; 11, 15; 12, 10; 13, 3; 13, 6; 14, 4; 14, 4; 14, 4; 14, 7; 14, 13; [6] 1, 7; 2, 1; 2, 4; 2, 4; 2, 5; 3, 5; 3, 7; 3, 7; 3, 7; 3, 16; 4, 4; 4, 6; 4, 6;

că : (1521 NEACŞU) : conj. : „dass" : „que" : (38x)
că *conjuncţie subord.* [1] 2, 2; 2, 2; [2] 1, 5; 1, 6; 2, 7; 3, 7; [3] 2, 9; 3, 9; 3, 9; [4] 2, 10; [5] 2, 6; 2, 8; 2, 9; 2, 10; 2, 11; 2, 13; 3, 8; 4, 9; 4, 10; 5, 3; 6, 15; 8, 23; 9, 1; 9, 13; 9, 16; 9, 17; 10, 2; 10, 6; 11, 2; 11, 8; [6] 1, 8; 1, 11; 1, 14; 2, 4; 3, 6; 3, 8; 4, 1; 5, 1;

căci : (1551-1553 ES) : conj. : „1. denn, 2. warum" : „1. car, 2. pourquoi" : (74x)
căci *conjuncţie subord.* [1] 1, 10; 1, 14; 1, 15; 3, 19; [2] 1, 3; 1, 4; 1, 16; 2, 3; 2, 3; 2, 8; 2, 11; 2, 14; 2, 17; 2, 18; 2, 18; 3, 16; [3] 1, 7; 1, 8; 1, 12; 1, 15; 1, 18; 1, 19; 2, 4; 2, 7; 2, 10; 2, 14; 3, 10; 3, 12; 3, 14; 3, 21; [4] 1, 9; 2, 5; 2, 7; 2, 23; [5] 1, 15; 2, 9; 3, 8; 3, 9; 8, 10; 8, 14; 8, 17; 8, 23; 9, 2; 9, 5; 9, 8; 10, 2; 10, 5; 10, 6; 10, 8; 11, 2; 11, 2; 11, 3; 11, 3; 11, 11; 11, 16; 12, 10; 13, 3; 13, 4; 13, 5; 13, 5; [6] 1, 4; 1, 10; 1, 11; 2, 3; 2, 7; 2, 7; 2, 10; 2, 11; 2, 14; 3, 2; 3, 8; 3, 12; 3, 14; 3, 14;

cădeá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „1. fallen, stürzen, 2. münden" : „1. tomber, 2. se jeter dans" : (3x)
au căzut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 6;
au căzut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 11, 2;
vor cădea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 3, 12;

cădére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fall, Unglück" : „tombée, échec, malheur" : (5x)
cădêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 14, 12; 14, 15; 14, 15; 14, 18;
căderi *subst. comun fem. sg. gen./dat. neart.* [1] 3, 3;

căí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „bereuen" : „se repentir" : (2x)
m-am căit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 8, 14;
să căia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 11, 5;

căláre : (1577 CORESI, PS.) : adj. : „zu Pferde" : „à cheval" : (2x)
călare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 1, 8; 9, 9;

călăréţ : (1608-1613 VARLAAM, L. 321) : s. m. : „Reiter" : „cavalier" : (7x)
al călăreţului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 3;
călăreţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 3; [2] 1, 8; [4] 2, 23; 2, 23; [5] 10, 5;
călăreţul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 12, 4;

călătorí : (1608-1613 VARLAAM, L. 89) : v. IV : „reisen, fahren" : „voyager" : (1x)
să călătorească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [3] 3, 7;

călcá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. treten, 2. zertreten" : „1. marcher, 2. piétiner" : (5x)
călcînd *verb gerunziu* [5] 10, 5;
călcîndu-se *verb gerunziu* [5] 12, 3;
te calcă *verb imp. 2 sg.* [1] 3, 14;
va călca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 12, 3;
veţi călca *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [6] 4, 3;

călcătór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Übertreter" : „pécheur" : (1x)
călcătoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 5, 3;

căldáre : (1492 BGL / în top. *Căldăruşa*) : s. f. : „Kessel" : „chaudron" : (2x)
căldarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 14, 21;
căldările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 14, 20;

cămílă : (1438 DRHA I, 257 / în antr. Tador *Cămilă*) : s. f. : „Kamel" : „chameau" : (1x)
a cămilelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [5] 14, 15;

căpeténie : (1665-1672 MS. 4389, 124/2) : s. f. : „Oberhaupt" : „commandant" : (1x)
căpeteniile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 12, 5;

căpitán : (1563 DERS) : s. m. : „Hauptmann" : „commandant" : (1x)
un căpitan *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 9, 7;

cărá : (1563 CORESI, PRAXIU 59) : v. I : „tragen" : „porter" : (2x)
aţi cărat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [4] 1, 6;
veţi căra *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [4] 1, 8;

cărămídă : (1508 DERS) : s. f. : „Ziegelstein" : „brique" : (1x)
cărămida *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 14;

cătúşă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Handfessel" : „menottes" : (1x)
cătuşi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 10;

căutá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. suchen, 2. blicken, sehen, 3. trachten, streben" : „1. chercher, 2. regarder, 3. tâcher" : (8x)
a căuta *verb infinitiv prezent* [6] 2, 13;
caută *verb imp. 2 sg.* [5] 5, 5;
căuta *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 6, 7;
căutaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [6] 3, 9;
căutînd *verb gerunziu* [6] 3, 9;
va căuta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 11, 16; [6] 3, 1;
vor căuta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 12, 10;

ce : (1521 NEACŞU) : pron. int.-rel. : „was, welches" : „que, quoi, qui" : (205x)
ce *pron. int.-rel. nom./ac.* [1] 1, 5; 1, 7; 1, 7; 1, 8; 1, 9; 1, 12; 1, 15; 1, 15; 2, 4; 2, 7; 2, 8; 2, 11; 2, 11; 3, 2; 3, 2; 3, 3; 3, 3; 3, 4; 3, 7; 3, 8; 3, 12; 3, 18; 3, 19; [2] 1, 6; 1, 13; 2, 1; 2, 1; 2, 2; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 7; 2, 7; 2, 8; 2, 9; 2, 12; 2, 15; 2, 17; 2, 18; 2, 18; 2, 19; 3, 13; [3] 1, 4;

1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 9; 1, 10; 1, 10; 1, 11; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 19; 2, 2; 2, 2; 2, 5; 3, 1; 3, 2; 3, 14; 3, 19; [4] 1, 6; 1, 12; 2, 4; 2, 10; 2, 15; [5] 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 11; 1, 13; 1, 14; 1, 15; 1, 17; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 21; 1, 21; 2, 3; 2, 7; 2, 8; 2, 8; 2, 8; 2, 9; 3, 2; 3, 4; 3, 7; 3, 7; 3, 8; 3, 8; 4, 1; 4, 2; 4, 4; 4, 4; 4, 5; 4, 5; 4, 6; 4, 10; 4, 11; 4, 12; 4, 12; 4, 13; 4, 14; 5, 2; 5, 3; 5, 4; 5, 5; 5, 6; 5, 6; 5, 10; 6, 4; 6, 4; 6, 5; 6, 6; 6, 8; 6, 9; 6, 10; 6, 14; 6, 14; 6, 14; 6, 15; 7, 13; 7, 14; 8, 9; 8, 10; 8, 10; 8, 13; 8, 14; 8, 21; 9, 17; 10, 2; 10, 4; 11, 3; 11, 3; 11, 5; 11, 5; 11, 6; 11, 9; 11, 9; 11, 11; 11, 13; 11, 16; 11, 17; 12, 1; 12, 3; 12, 5; 12, 7; 12, 8; 12, 8; 12, 9; 12, 10; 12, 11; 13, 1; 13, 3; 13, 3; 13, 5; 13, 6; 13, 6; 13, 9; 14, 5; 14, 15; 14, 16; 14, 21; [6] 1, 2; 1, 6; 1, 6; 1, 7; 1, 7; 1, 12; 1, 13; 1, 14; 2, 12; 2, 12; 2, 15; 2, 17; 2, 17; 2, 17; 3, 2; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 8; 3, 8; 3, 13; 3, 14; 3, 14; 3, 15; 3, 16; 3, 16; 3, 17; 3, 17; 3, 18; 3, 18; 4, 1; 4, 1; 4, 2; 4, 4; 5, 6;

ce → ci

ceáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wachs" : „cire" : (1x)
- **ceară** *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 7;

ceáţă : (1608-1613 VARLAAM, L. 345) : s. f. : „Nebel" : „brouillard" : (1x)
- **ceaţă** *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 16;

cédru : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Zeder" : „cédre" : (3x)
- **chedrii** *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 11, 1;
- **chedru** *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [3] 2, 14;
- **chedrul** *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 11, 2;

cel[1] : (1521 NEACŞU) : pron dem./adj. : „der" : „ce" : (167x)
- **cea** *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 2, 11; [3] 1, 11; [4] 2, 10; 2, 10; [5] 14, 20;
- **cêea** *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 3, 4; 3, 8; [5] 5, 6; 11, 9; 11, 9; 11, 16; 13, 3; [6] 4, 1;
- **cei** *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 1, 5; 1, 8; [2] 2, 7; 2, 7; [3] 1, 3; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 10; 1, 13; [5] 2, 7; 3, 7; 3, 8; 4, 10; 4, 11; 6, 6; 6, 6; 6, 9; 6, 9; 6, 15; 8, 21; 10, 9; 11, 17; 12, 5; 12, 6; 12, 10; [6] 3, 5; 3, 16; 4, 1;
- **ceia** *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 1, 7; 3, 19; [3] 1, 4; 1, 6; 1, 10; 1, 12; 1, 19; 2, 5; [5] 3, 4; 6, 8; 10, 2; 11, 5; 11, 5; 11, 6; 12, 8; 13, 3; 14, 21; [6] 1, 6; 2, 12; 2, 17; 3, 5; 3, 15;
- **cel** *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 1, 12; 2, 8; 2, 11; 3, 18; [2] 2, 5; 2, 15; [3] 1, 1; 3, 14; [4] 1, 6; 2, 15; [5] 1, 14; 2, 3; 5, 3; 5, 10; 6, 6; 12, 1; 12, 8; 14, 4; [6] 1, 14; 3, 14;
- **cela** *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 3, 7; [2] 2, 2; 2, 6; 2, 9; 2, 12; 2, 18; 2, 19; 3, 13; [3] 3, 2; 3, 19; [4] 2, 10; [5] 1, 9; 1, 10; 1, 17; 1, 19; 2, 8; 2, 8; 3, 2; 4, 1; 4, 4; 4, 5; 5, 5; 6, 4; 6, 5; 7, 14; 10, 4; 12, 3; [6] 2, 12; 2, 17; 3, 17;
- **cêle** *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 2, 12; [2] 2, 6; [5] 1, 15; 2, 8; 4, 12; 6, 9; 13, 6; [6] 3, 8;
- **cêle** *pron. dem. neutru pl. nom./ac.* [6] 5, 6;
- **cêlea** *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 3, 5; [5] 1, 19; 1, 21; 4, 12; 11, 11; 12, 9; 14, 16; [6] 1, 7; 1, 12;
- **celor** *pron. dem. masc. pl. dat./gen.* [1] 1, 7; [2] 2, 8; 2, 17; [3] 1, 9; 1, 11; 1, 13; [5] 2, 9; 4, 2; 6, 14; 6, 14; 6, 14; 8, 9; 11, 3; 12, 7; 13, 1; 14, 15; [6] 3, 2; 3, 5; 3, 5; 3, 16; 4, 2;
- **celui** *pron. dem. masc. sg. gen./dat.* [1] 1, 15; 1, 15; [5] 1, 11; 1, 13; 5, 4; 6, 10; 8, 10; 8, 10; [6] 3, 18; 3, 18;
- **celuia** *pron. dem. masc. sg. gen./dat.* [1] 3, 12*;

cel[2] : (1521 NEACŞU) : art. dem./adj. : „der" : „ce" : (26x)
- **cea** *articol dem adj. fem. sg. nom./ac.* [4] 2, 4; [5] 4, 10; 14, 8; [6] 3, 11;
- **cei** *articol dem adj. fem. sg. gen./dat.* [5] 14, 10;
- **cei** *articol dem adj. masc. pl. nom./ac.* [5] 1, 4; 4, 14; 7, 3; 11, 8; 11, 13; [6] 3, 4;
- **cel** *articol dem adj. masc. sg. nom./ac.* [4] 2, 23;
- **cel** *articol dem adj. neutru sg. nom./ac.* [5] 9, 17; 11, 14;
- **cêle** *articol dem adj. fem. pl. nom./ac.* [1] 1, 13; 2, 5; [5] 8, 11; 13, 8;
- **cêle** *articol dem adj. neutru pl. nom./ac.* [5] 1, 21; 2, 4; 2, 6; 4, 12; 6, 5;
- **celor** *articol dem adj. masc. pl. gen./dat.* [5] 7, 7; 7, 12; [6] 5, 7;

célălalt : (1560-1561 CORESI, TE[2]) : pron./ adj. dem. : „der andere" : „l'autre" : (4x)
- **ceialalţi** *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [4] 1, 12; 2, 3;
- **celalalt** *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [5] 11, 7;
- **cêlealalte** *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [5] 11, 9;

cenúşă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Asche" : „cendre" : (1x)
- **cenuşă** *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 4, 3;

cer : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Himmel" : „ciel" : (13x)
- **ale ceriului** *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [5] 2, 6; 6, 5;
- **ceriul** *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [4] 1, 10; 2, 7; 2, 22; [5] 8, 12; 12, 1;
- **ceriului** *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 3, 16; [3] 1, 3; 1, 5; [5] 5, 9; [6] 3, 10;
- **ceriurile** *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 3, 2;

cercá : (1581 PRL) : v. I : „1. suchen, 2. untersuchen, 3. versuchen" : „1. chercher, 2. examiner, 3. essayer" : (7x)
- **cearcă** *verb indicativ prezent 3 pl.* [3] 1, 6;
- **cercaţi** *verb imp. 2 pl.* [3] 2, 3; 2, 3;
- **cercaţi** *verb indicativ prezent 2 pl.* [6] 3, 1;
- **cerca-voiu** *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 12, 9;
- **vei cerca** *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 3, 11;
- **vor cerca** *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [6] 2, 7;

cercetá : (1559-1560 BRATU) : v. I. : „prüfen" : „examiner" : (4x)
- **a cerceta** *verb infinitiv prezent* [5] 8, 21;
- **cerceta-voiu** *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 1, 13;
- **cercetează** *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 10, 4;
- **vor cerceta** *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 8, 22;

cére : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „bitten, verlangen" : „demander" : (3x)
- **cêre** *verb indicativ prezent 3 sg.* [6] 2, 15;
- **cêreţi** *verb imp. 2 pl.* [5] 10, 1;
- **voiu cêre** *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 3, 7;

cérere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Verlangen, Bitte" : „sollicitation, demande" : (1x)

cêrere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 6;

certá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „strafen" : „punir" : (2x)
să cêrte *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [5] 3, 2; 3, 2;

certáre : (1581 PRL) : s. f. : „Bestrafung" : „punition" : (1x)
certare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 8;

cetáte : (1391 DRHB I, 37 / în top. *Cetate*) : s. f. : „Stadt" : „cité" : (21x)
a cetăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 8;
ale cetăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 17;
cetate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 1; [2] 2, 12; 2, 12; [5] 8, 3; 14, 2; 14, 2;
cetate *subst. comun fem. sg. voc. neart.* [3] 3, 3;
cetatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 1; [5] 14, 2;
cetăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 8, 20; 8, 21;
cetăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 6; [5] 8, 5;
cetăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 1, 17; 3, 7; [5] 1, 12; 1, 17; 7, 7;
o cetate *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 8, 21;

cetăţán → cetăţean

cetăţeán : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. m. : „Staatsbürger" : „citoyen" : (1x)
cetăţan *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 13, 7;

chédru → cedru

cheltuí : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. IV : „ausgeben" : „dépenser" : (1x)
să cheltui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 15;

chemá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „rufen" : „appeler, invoquer" : (7x)
am chemat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 11, 7;
au chemat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 1, 4;
chemaţi *verb imp. 2 pl.* [5] 3, 10;
să chême *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [3] 3, 10;
să vor chema *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [6] 1, 4;
se va chema *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 8, 3;
va chema *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 13, 9;

chemát : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Berufene" : „appelé" : (1x)
cei chemaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 1, 8;

chin : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Leid" : „peine" : (2x)
chin *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 16;
chinul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 2, 17;

chinuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „leiden" : „souffrir" : (2x)
s-au chinuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 10, 2;
să chinuiescu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [5] 8, 14;

chinuíre : (1570 CORESI, LIT.) : s. f. : „Leiden, Schmerz" : „souffrance, torture" : (1x)
chinuire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 3;

chip : (1480 BGL) : s. n. : „1. Bild(nis), 2. Gestalt, Aussehen, 3. Mittel, Weg" : „1. image, 2. figure, 3. manière" : (11x)
chip *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 12; 2, 4; [5] 7, 13; 8, 13; 8, 14; 11, 13; 13, 9; 14, 5; [6] 3, 17; 4, 4;
chipuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 18;

chislév : (1665-1672 MS. 4389, 879/[1]) : s. m. : „Chislev" : „Kisleu" : (1x)
haseléf *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 7, 1;

chívără : (1509 DERS) : s. f. : „Turban" : „calotte" : (2x)
chivără *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 3, 5; 3, 5;

ci : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „sondern" : „mais, cependant" : (5x)
ce *conjuncţie coord.* [5] 4, 6; 8, 12; [6] 2, 9; 2, 10; 2, 16;

cíncilea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „der fünfte" : „cinquième" : (2x)
a cincea *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [5] 7, 3;
al cincelea *num. ord. neutru sg. nom./ac. art.* [5] 8, 19;

cíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. rel.-interog. : „der, wer" : „qui" : (10x)
cine *pron. int.-rel. nom./ac.* [1] 1, 6; 1, 6; 3, 7; 3, 19; [4] 2, 4; 2, 17; [5] 4, 10; [6] 3, 2; 3, 2; 5, 2;

cioplí : (1581-1582 PO) : v. IV. : „behauen" : „tailler, façonner" : (1x)
au cioplit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 2, 18;

cioplitúră : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. f. : „Statue, Skulptur" : „statue" : (1x)
cioplitura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 18;

cití : (1551-1553 ES) : v. IV : „lesen" : „lire" : (1x)
va citi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 2;

cîmp : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m./n. : „1. Feld, Flur, 2. Ebene" : „1. champs, 2. plaine" : (4x)
cîmpi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 4;
cîmpii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 16; [5] 7, 7;
cîmpu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 12, 11;

cînd : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „wann, als" : „quand, lorsque" : (16x)
cînd *adv. pron. inter.-relat.* [2] 1, 2; 1, 13; 2, 6; 3, 1; [3] 3, 21; 3, 21; 3, 21; [4] 2, 6; 2, 17; [5] 1, 12; 4, 1; 7, 7; 8, 9; 10, 6; [6] 2, 17; 5, 7;

cîntáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gesang" : „chant" : (3x)
cîntare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 1; [5] 6, 14;
cîntarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 18;

cîştigá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „erwerben" : „acquérir" : (2x)
au cîştigat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 11, 5;
cîştigă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [5] 9, 3;

cît : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./pron. : „1. wieviel, 2. alles, die" : „1. combien, 2. tous ceux qui, ce que" : (6x)
cît *adv. pron. inter.-relat.* [5] 2, 2;
cîtă *pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [5] 2, 2;

cîte *pron. int.-rel. pl. nom./ac.* [3] 3, 8; [4] 1, 11; [5] 1, 6; 14, 12;

cî́tva : (1581-1582 PO) : adj. : „einige, ein wenig" : „quelque" : (1x)
cîţva *adj. pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [5] 7, 3;

cî́ţva → cîtva

clădí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(auf)bauen" : „construire" : (1x)
veţi clădi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [4] 1, 8;

clătí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „rühren, rücken" : „mouvoir" : (7x)
clătindu-se *verb gerunziu* [5] 12, 2;
să clăti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 5;
să clătiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 1, 5;
să vor clăti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 3, 12;
te clătêşte *verb imp. 2 sg.* [2] 2, 16;
va clăti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 3, 2;
voiu clăti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [4] 2, 7;

cléşte : (1509 BGL) : s. m. : „Zange" : „pinces" : (2x)
clêşte *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 4, 2;
clêştele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 4, 12;

coárdă : (1534 DERS) : s. f. : „Sehne" : „corde" : (1x)
coardă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 8;

coborî́ : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „herab-, hinabsteigen, herunterkommen" : „descendre" : (3x)
să va pogorî *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 7;
să vor pogorî *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [4] 2, 23;
vei pogorî *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 3, 11;

colíbă : (1538-1544 DERS) : s. f. : „Hütte" : „cabane" : (1x)
colibilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [5] 14, 16;

concení : (1673 DOS. PS. V. 93) : v. IV : „vernichten" : „anéantir" : (2x)
să conceni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 15;
va conceni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 5, 4;

concenire : (1682 DOS. VS., mart. 26b) : s. f. : „Vernichtung" : „néantissement" : (6x)
concenire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 3; 1, 8; 1, 9; [3] 1, 19;
concenirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 9; 1, 15;

conoáşte → cunoaşte

copiláş : (c. 1665-1672 MS. 4389, 18/2) : s. m. : „Kind" : „enfant" : (1x)
copilaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 8, 5;

corb : (1444 SUCIU / în top. *Corbul*) : s. m. : „Rabe" : „corbeau" : (1x)
corbii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 2, 14;

corn : (1436 DLRV / în top. *Cornul* lui Ujog) : s. n. : „1. Horn, 2. Ecke" : „1. corne, 2. coin" : (6x)
coarne *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 3; [5] 1, 18; 1, 21;
coarnele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [5] 1, 19; 1, 21;
cornu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 1, 21;

córt : (1563 CORESI, PRAXIU 564) : s. n. : „Zelt" : „tente" : (3x)
corturile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 3, 6;
corturilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [5] 14, 18; 14, 19;

cositór : (1512-1521 DERS) : s. n. : „Zinn" : „étain" : (1x)
cositoriu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 4, 10;

cot : (1332-1337 DRĂGANU / în antr. sau top. *Choth*) : s. m. : „Ellenbogen" : „coude" : (2x)
coţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 5, 2; 5, 2;

créde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „glauben" : „croire" : (1x)
veţi crêde *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [2] 1, 5;

credínţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Glaube" : „croyance" : (2x)
credinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 4; [6] 5, 6;

cretán : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Kreter" : „crétois" : (1x)
critênilor *subst. comun masc. pl. voc. art.* [3] 2, 5;

crívăţ : (1522 DERS / în top. Dealul *Crivăţului*) : s. n. : „Norden" : „nord" : (6x)
crivăţ *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 2, 13;
crivăţu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 4;
crivăţului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [5] 2, 6; 6, 6; 6, 8; 6, 8;

cruţá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(ver)schonen" : „ménager" : (1x)
voiu cruţa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 11, 6;

cu : (1521 NEACŞU) : prep. : „mit" : „avec" : (89x)
cu *prep.* [1] 1, 2; 2, 1; 2, 13; 3, 4; 3, 10; 3, 11; [2] 1, 8; 1, 9; 1, 15; 1, 15; 1, 15; 1, 16; 2, 5; 2, 12; 2, 12; 2, 13; 3, 1; 3, 1; 3, 5; 3, 11; 3, 11; 3, 18; [3] 1, 2; 1, 4; 1, 9; 1, 12; 1, 13; 1, 19; 2, 2; 3, 18; 3, 18; [4] 1, 1; 1, 13; 2, 2; 2, 5; 2, 13; 2, 18; 2, 18; 2, 18; 2, 23; [5] 1, 2; 1, 6; 1, 12; 1, 15; 1, 16; 3, 3; 3, 4; 3, 5; 4, 4; 4, 5; 4, 6; 4, 6; 5, 5; 7, 12; 8, 2; 8, 6; 8, 6; 8, 8; 8, 23; 8, 23; 9, 4; 9, 11; 9, 14; 9, 14; 9, 15; 9, 17; 10, 4; 10, 5; 12, 4; 12, 4; 12, 4; 12, 10; 14, 5; 14, 11; [6] 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 14; 2, 15; 2, 16; 2, 17; 3, 5; 3, 8; 5, 3; 5, 7;

cuc : (1203 DRĂGANU) : s. m. : „Kuckuck" : „coucou" : (1x)
cucului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [5] 5, 9;

cuib : (1551-1553 ES) : s. n. : „Nest" : „nid" : (2x)
cuibul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 12; [2] 2, 9;

culés : (1581-1582 PO) : s. n. : „Lese" : „récolte" : (1x)
culesul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [3] 3, 8;

cum : (1521 NEACŞU) : adv. : „wie" : „comme(nt)" : (3x)

cum *adv. pron. inter.-relat.* [3] 3, 1; [4] 2, 4; [5] 13, 9;

cunoáşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(er)kennen" : „(re)connaître" : (18x)
a cunoaşte *verb infinitiv prezent* [2] 2, 14;
au conoscut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 6, 9; 6, 14; 7, 14;
au conoscut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 17; [3] 3, 6;
conoscînd *verb gerunziu* [1] 1, 7;
cunoşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [5] 4, 5;
să va conoaşte *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [4] 2, 20; [5] 14, 7;
te vei cunoaşte *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 3, 1; 3, 1;
vei cunoaşte *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [5] 2, 11; 4, 9;
veţi cunoaşte *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [5] 2, 9; 6, 15; [6] 2, 4;
vor cunoaşte *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 11, 11;

cunúnă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Krone" : „diadème" : (2x)
cununa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 6, 14;
cunună *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 6, 11;

cuptór : (1501 SUCIU/ în top. *Kuptor*) : s. n. : „Ofen" : „four" : (1x)
un cuptoriu *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [6] 4, 1;

curát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „gereinigt, rein" : „nettoyé, pur" : (4x)
curat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 13;
curată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 3, 5; 3, 5; [6] 1, 11;

curăţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „reinigen" : „nettoyer, purifier" : (3x)
curăţind *verb gerunziu* [6] 3, 3;
va curăţi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [6] 3, 3;
voiu curăţi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 3, 4;

cúrte : (1485 DERS / în top. *Curte*) : s. f. : „Hof" : „cour" : (1x)
curtea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 3, 7;

cúrvă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Hure" : „prostituée" : (1x)
curvă *subst. comun fem. sg. voc. neart.* [1] 3, 4;

curvíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hurerei" : „fornication" : (2x)
curviei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 4;
curviia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 4;

cutrémur : (1551-1553 ES) : s. n. : „Beben" : „tremblement" : (5x)
cutremur *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 3; [2] 3, 15;
cutremurul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 9, 14;
cutremurului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 3, 2; [5] 14, 5;

cutremurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „erzittern" : „trembler" : (3x)
cutremur *verb indicativ prezent 1 sg.* [4] 2, 22;
cutremura-să-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 3, 13;
s-au cutremurat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 1, 5;

cuvînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wort" : „mot, parole" : (31x)
cuvinte *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [5] 1, 13;
cuvintele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [4] 1, 12; [5] 1, 6; 7, 7; 7, 12; 8, 9; 8, 16; [6] 2, 17; 3, 13;
cuvînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 4;
cuvîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [3] 1, 1; 2, 5; [4] 1, 1; 1, 3; 2, 6; 2, 11; 2, 21; [5] 1, 1; 1, 7; 4, 6; 4, 8; 6, 9; 7, 1; 7, 4; 7, 8; 8, 1; 8, 18; 11, 11;
cuvîntului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [5] 9, 1; 12, 1; [6] 1, 1;

D

da : (1521 NEACŞU) : v. I : „geben, durchführen" : „donner, accomplir" : (19x)
a darea *verb infinitiv prezent* [4] 1, 10;
am dat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 3, 9; [6] 2, 5; 2, 9;
da *verb imp. 2 pl.* [5] 11, 12;
dau *verb indicativ prezent 1 sg.* [5] 11, 6;
dau *verb indicativ prezent 3 pl.* [6] 3, 5;
da-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 3, 6;
dêde *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 9;
dêderă *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [5] 7, 11;
să daţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [6] 2, 2;
va da *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 8, 12; 8, 12; 8, 12; 10, 1;
voiu da *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 3, 21; [4] 2, 10; [5] 3, 7; 9, 12;

dar[1] : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „aber" : „mais" : (7x)
dară *adv.* [4] 2, 3; 2, 12; 2, 16; 2, 19; [5] 3, 8; [6] 1, 8; 3, 10;

dar[2] : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gabe" : „don" : (2x)
dar *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 12, 10; [6] 1, 10;

dáră → dar[1]

dáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gabe" : „don" : (1x)
dările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [6] 1, 3;

dátă : (1620 MOXA) : s. f. : „Mal" : „fois" : (1x)
dată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 7;

dăreticá → deretica

de[1] : (1521 NEACŞU) : conj. : „1. um, zu, 2. wenn" : „1. que, 2. si" : (28x)
de *conjuncţie subord.* [2] 1, 5; 2, 4; [4] 1, 4; 2, 13; 2, 14; 2, 20; [5] 3, 7; 3, 7; 6, 15; 7, 5; 7, 6; 8, 6; 8, 23; 11, 12; 11, 13; 13, 3; 14, 18; [6] 1, 6; 1, 6; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 2, 2; 2, 2; 2, 16; 3, 10;

de[2] : (1504 DLRV / în top. Vai-*de*-ei) : prep. : „von, seit" : „de, depuis" : (252x)
de *prep.* [1] 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 7; 1, 9; 1, 10; 1, 13; 1,

14; 2, 1; 2, 8; 2, 12; 2, 12; 2, 12; 2, 13; 3, 1; 3, 3; 3, 4; 3, 7; 3, 7; 3, 10; 3, 10; 3, 11; 3, 12; 3, 14; 3, 15; 3, 15; [2] 1, 3; 1, 6; 1, 7; 1, 8; 1, 12; 2, 3; 2, 13; 2, 14; 2, 16; 2, 19; 2, 19; 2, 19; 2, 20; 3, 1; 3, 2; 3, 2; 3, 2; 3, 5; 3, 15; 3, 16; [3] 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 6; 1, 6; 1, 7; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 12; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 17; 1, 17; 2, 2; 2, 2; 2, 5; 2, 5; 2, 7; 2, 11; 2, 11; 2, 13; 3, 1; 3, 5; 3, 7; 3, 8; 3, 8; 3, 9; 3, 9; 3, 12; 3, 13; 3, 15; 3, 19; [4] 1, 10; 1, 12; 2, 4; 2, 10; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 14; 2, 15; 2, 15; 2, 16; 2, 17; 2, 17; 2, 17; 2, 18; 2, 19; 2, 21; 2, 23; [5] 1, 4; 1, 4; 1, 16; 2, 1; 2, 4; 2, 4; 2, 4; 2, 5; 2, 6; 2, 8; 2, 8; 2, 12; 2, 13; 3, 1; 3, 4; 3, 4; 3, 8; 3, 8; 4, 2; 4, 3; 4, 3; 4, 10; 4, 12; 4, 12; 4, 12; 5, 2; 5, 2; 5, 2; 5, 2; 5, 3; 5, 7; 6, 1; 6, 9; 6, 9; 6, 9; 6, 9; 6, 10; 6, 13; 6, 13; 6, 15; 7, 5; 7, 7; 7, 12; 7, 12; 7, 14; 7, 14; 8, 4; 8, 4; 8, 5; 8, 5; 8, 7; 8, 7; 8, 9; 8, 10; 8, 10; 8, 11; 8, 12; 8, 16; 8, 23; 9, 4; 9, 5; 9, 6; 9, 6; 9, 7; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 15; 9, 17; 10, 1; 10, 1; 10, 5; 10, 7; 10, 9; 10, 9; 10, 10; 11, 1; 11, 6; 11, 9; 11, 12; 11, 13; 11, 15; 12, 3; 12, 5; 12, 6; 12, 7; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 12, 11; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 13; 12, 13; 12, 14; 12, 14; 13, 2; 13, 2; 13, 2; 13, 4; 13, 8; 14, 2; 14, 2; 14, 3; 14, 4; 14, 5; 14, 5; 14, 7; 14, 8; 14, 10; 14, 10; 14, 13; 14, 14; 14, 20; [6] 1, 4; 1, 4; 1, 6; 1, 11; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 12; 3, 5; 3, 7; 3, 15; 3, 16; 3, 16; 3, 16; 3, 16; 4, 1; 4, 2; 4, 3; 4, 4; 4, 5; 5, 3; 5, 5; 5, 5; 5, 6; 5, 7; 5, 7;

deal : (1392 DERS) : s. n. : „Hügel" : „colline" : (1x)
dealurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 1, 5;

deasúpra : (1551-1553 ES) : prep. : „über" : „au-dessus de" : (6x)
deasupra *prep.* [5] 4, 2; 4, 2; 4, 2; 4, 3; [6] 1, 7; 1, 12;

decî́t : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „als" : „que" : (7x)
decît *adv.* [1] 2, 9; 3, 14; 3, 16; [2] 1, 8; 1, 8; [4] 2, 10; [6] 1, 5;

dedesúbt : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „unten, darunter" : „au dessous de, en dessous" : (3x)
dedesuptul *prep.* [2] 3, 15; [5] 6, 12; 9, 8;

dedesúpt → dedesubt

defăimá : (1551-1553 ES) : v. I. : „verwerfen, verachten" : „rejeter, mépriser" : (6x)
am defăimat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 1, 6;
au defăimat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 4, 10;
defăimată iaste *verb indicativ prezent 3 sg.* [6] 1, 7;
defăimatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [6] 1, 7; 1, 12;
defăimaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [6] 1, 6;

defăimáre : (1649 MARD.) : s. f. : „Übertretung" : „méchanceté" : (1x)
defăimările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 3, 12;

defăimát : (1683-1686 MS. 45, 425/[2]) : adj. : „verachtet" : „méprisé" : (1x)
defăimaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [6] 2, 9;

defăimătór : (1683-1686 MS. 45, 713/[2]) : adj. : „aufständisch" : „révolté" : (1x)
cea defăimătoare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 1;

déget : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Finger" : „doigt" : (1x)
dêgetele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [6] 5, 2;

den → din

denaínte → dinainte

denapói → dinapoi

dendărắt → dindărăt

dentî́i → dintîi

déntr- → dintru

déntru → dintru

deodátă : (1559-1560 BRATU) : adv. : „zugleich" : „en même temps" : (1x)
deodată *adv.* [1] 1, 9;

depárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „fern, weit" : „loin" : (3x)
departe *adv. de loc* [2] 1, 8; [5] 6, 15; 10, 9;

dereticá : (c. 1665-1672 MS. 4389, 275/[2]) : v. I : „ausrotten" : „supprimer" : (1x)
voiu dărăteca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 1, 3;

des : (1581-1582 PO) : adj. : „dicht, häufig" : „épais, dense, souvent" : (1x)
des *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 2;

desăvîrşít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „vollkommen, vollständig" : „parfaitement, entièrement" : (2x)
desăvîrşit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 8, 23;
desăvîrşit *adv. de mod poz.* [2] 3, 12;

deschíde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „öffnen" : „ouvrir" : (8x)
deşchide *verb imp. 2 sg.* [5] 11, 1;
deşchide-să-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 3, 13;
deşchide-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 3, 13;
deşchizindu-se *verb gerunziu* [5] 13, 1;
deşchizîndu-se *verb gerunziu* [1] 3, 13;
s-au deşchis *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 6;
voiu deşchide *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 12, 4; [6] 3, 10;

descoperí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „aufdecken, öffnen, enthüllen" : „découvrir, dévoiler" : (2x)
să descoperi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 6;
voiu descoperi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 3, 5;

desfáce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „aufrollen" : „déployer" : (1x)

să va desface *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 14, 4;

desfătá : (1642 CAZ. GOV. 321) : v. I : „(sich) ergötzen" : „(se)délecter" : (1x)
să va desfăta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 10;

déspre : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „nach, vor, bezüglich" : „vers, au sujet de" : (2x)
despre *prep.* [5] 14, 4; 14, 10;

destúl : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „genug" : „assez" : (1x)
destul *adv.* [6] 3, 10;

deşchíde → deschide

deşắrt → deşert

deşért : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. pl. Nichtiges, Leeres, 2. ins Leere, vergeblich" : „1. inutilité, 2. (en) vain, vainement" : (5x)
cêle deşarte *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [5] 11, 17;
deşarte *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [3] 3, 14; [5] 10, 2;
deşărt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 3; [6] 3, 14;

dezrădăciná : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. I : „entwurzeln" : „déraciner" : (1x)
se va dezrădăcina *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 2, 4;

diávol : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Teufel" : „diable" : (3x)
diavol *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 3, 2;
diavole *subst. comun masc. sg. voc. neart.* [5] 3, 2;
diavolul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 3, 1;

dichís : (1588 BGL) : s. n. : „Gerät" : „pl. effets" : (1x)
dichise *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [5] 11, 15;

dimineáţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. f. : „1. Morgen, 2. morgens" : „1. matin, 2. le matin" : (3x)
dimineaţă *adv. de timp* [3] 3, 6; 3, 6;
dimineaţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 4;

din : (1521 NEACŞU) : prep. : „aus, von" : „de" : (67x)
den *prep.* [1] 1, 14; 2, 1; 2, 3; [2] 1, 9; 2, 4; 2, 9; 2, 11; 2, 11; 2, 16; 3, 2; [3] 1, 4; 2, 5; 2, 9; 3, 11; 3, 16; [4] 1, 1; 1, 12; 1, 14; 2, 3; 2, 6; 2, 16; 2, 19; 2, 19; 2, 20; 2, 22; [5] 2, 4; 2, 6; 2, 13; 3, 2; 4, 1; 4, 11; 4, 11; 4, 12; 6, 1; 6, 9; 6, 13; 7, 3; 8, 9; 8, 9; 8, 23; 9, 7; 9, 7; 9, 11; 10, 10; 11, 6; 12, 4; 12, 6; 12, 6; 13, 5; 14, 2; 14, 4; 14, 8; 14, 12; 14, 16; 14, 17; [6] 1, 10; 1, 13; 1, 13; 2, 7; 2, 8; 2, 12; 2, 12; 2, 13; 3, 11; 4, 2; 5, 6; 5, 7;

dinaínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./prep. : „vorher, vor" : „plus tôt à l'avance, devant" : (6x)
denainte *adv. de loc* [5] 14, 10;
denaintea *prep.* [1] 2, 5; [3] 3, 8;
mai denainte *adv. de loc* [5] 1, 4; 7, 7; [6] 3, 4;

dinapói : (1551-1553 ES) : prep. : „hinter" : „derrière" : (4x)
denapoia *prep.* [1] 3, 5; [5] 1, 8; 2, 8; 6, 6;

dindărắt : (1559-1560 BRATU) : prep. : „hinten" : „derrière" : (1x)
dendărătul *prep.* [2] 3, 4;

dínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Zahn" : „dent" : (1x)
dinţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [5] 9, 7;

dintắi : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./num. : „(der) erste" : „(le) premier, premièrement" : (4x)
cea dentîiu *num. ord. neutru sg. nom./ac. art.* [5] 14, 8;
cel dentîi *num. ord. neutru sg. nom./ac. art.* [5] 6, 2;
dentîi *num. ord. fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 10;
dentîiu *adv. de mod poz.* [5] 12, 10;

díntru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „aus" : „de" : (21x)
dentr- *prep.* [5] 5, 3; 10, 10; 13, 8;
dentru *prep.* [1] 1, 11; 1, 14; [2] 1, 7; [3] 3, 12; 3, 15; [4] 2, 4; [5] 1, 21; 5, 3; 9, 10; 10, 4; 10, 4; 10, 4; 10, 4; 13, 4; 14, 21; [6] 1, 9; 4, 1; 5, 5;

dínsul, **dínsa** : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „er" : „il" : (1x)
dînşii *pron. pers. 3 masc. pl. nom./ac. acc.* [5] 14, 18;

doaozéci → douăzeci

dobitóc : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. n. : „1. Tier, 2. Herde" : „1. animal, 2. troupeau" : (5x)
dobitoace *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [3] 1, 3; [4] 1, 11;
dobitoacele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [5] 2, 4;
dobitoacelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [5] 8, 10; 14, 15;

dodeí : (înc. sec. XVI PS. H) : v. IV : „stören" : „incommoder, troubler" : (1x)
să dodeesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [6] 1, 13;

doi : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „zwei" : „deux" : (6x)
celor doao *num. card. fem. gen./dat.* [5] 4, 12;
doao *num. card. fem. nom./ac.* [1] 1, 9; [2] 3, 1; [5] 1, 8; 4, 12;
doi *num. card. masc. nom./ac.* [5] 6, 1;

dóilea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „der/die zweite" : „le/la deuxième" : (9x)
a doa *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [3] 1, 11;
al doilea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [4] 1, 1; 2, 1; 2, 11; [5] 1, 1; 1, 7;
al doilea *num. ord. neutru sg. nom./ac. art.* [4] 2, 21; [5] 4, 12; 11, 14;

domn : (1472 DERS / în top. *Domneşti*) : s. m. : „1. Herr, 2. Gott, 3. Fürst" : „1. Seigneur, 2. Dieu, 3. prince" : (298x)
ale Domnului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [5] 14, 1;
doamne *subst. comun masc. sg. voc. neart.* [5] 1, 9; 1, 19; 4, 4; 4, 5;
Doamne *subst. propriu masc. sg. voc. neart.* [2] 1, 2; 1, 12; 3, 1; 3, 1; 3, 6; [5] 1, 12; 4, 13; 6, 4;
domnu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 6;
domnul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 1, 20; [6] 1, 6;
Domnul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 2; 1, 2; 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 7; 1, 12; 1, 14; 2, 2; 2, 13; 3, 5; [2] 1, 12; 2, 2; 2, 13; 2, 20; 3, 8; 3, 17; 3, 18; [3] 1, 2; 1, 3;

1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 8; 1, 11; 1, 13; 2, 3; 2, 7; 2, 9; 2, 11; 3, 3; 3, 6; 3, 8; 3, 16; 3, 16; 3, 17; 3, 18; 3, 20; 3, 21; [4] 1, 2; 1, 5; 1, 7; 1, 8; 1, 9; 1, 12; 1, 13; 1, 14; 2, 2; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 7; 2, 8; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 12; 2, 15; 2, 18; 2, 23; 2, 23; 2, 23; [5] 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 6; 1, 10; 1, 13; 1, 14; 1, 16; 1, 16; 1, 17; 1, 17; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 8; 2, 9; 2, 10; 2, 11; 2, 11; 2, 12; 3, 1; 3, 2; 3, 2; 3, 2; 3, 7; 3, 9; 3, 10; 4, 6; 4, 9; 4, 14; 5, 4; 6, 12; 6, 15; 7, 2; 7, 7; 7, 9; 7, 12; 7, 12; 7, 13; 8, 2; 8, 3; 8, 4; 8, 6; 8, 6; 8, 7; 8, 9; 8, 11; 8, 14; 8, 14; 8, 17; 8, 19; 8, 20; 8, 23; 9, 1; 9, 4; 9, 14; 9, 14; 9, 15; 9, 16; 10, 1; 10, 1; 10, 3; 10, 5; 10, 6; 10, 7; 10, 12; 10, 12; 11, 4; 11, 5; 11, 6; 11, 13; 11, 15; 12, 1; 12, 4; 12, 5; 12, 7; 12, 8; 13, 2; 13, 7; 13, 8; 13, 9; 14, 3; 14, 5; 14, 9; 14, 9; 14, 12; 14, 18; [6] 1, 2; 1, 2; 1, 4; 1, 4; 1, 5; 1, 6; 1, 8; 1, 9; 1, 10; 1, 11; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 2, 2; 2, 4; 2, 8; 2, 12; 2, 14; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 3, 1; 3, 1; 3, 5; 3, 6; 3, 7; 3, 10; 3, 11; 3, 12; 3, 13; 3, 16; 3, 16; 3, 16; 3, 17; 4, 1; 4, 3; 5, 2; 5, 4;

Domnului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 9; 1, 11; [2] 2, 14; 2, 16; [3] 1, 1; 1, 5; 1, 7; 1, 7; 1, 9; 1, 10; 1, 15; 1, 16; 1, 18; 1, 19; 2, 2; 2, 2; 2, 3; 2, 5; 2, 10; 3, 10; 3, 13; [4] 1, 1; 1, 2; 1, 3; 1, 12; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 2, 11; 2, 16; 2, 19; 2, 21; [5] 1, 1; 1, 7; 1, 11; 1, 12; 1, 21; 2, 13; 3, 1; 3, 6; 3, 7; 4, 6; 4, 8; 4, 10; 6, 5; 6, 9; 6, 12; 6, 14; 6, 15; 6, 15; 7, 1; 7, 3; 7, 4; 7, 8; 8, 1; 8, 3; 8, 9; 8, 18; 8, 21; 8, 21; 8, 22; 8, 22; 9, 1; 11, 11; 11, 13; 12, 1; 12, 8; 13, 3; 14, 7; 14, 9; 14, 13; 14, 16; 14, 17; 14, 20; 14, 20; 14, 21; 14, 21; [6] 1, 1; 1, 7; 1, 12; 1, 14; 2, 7; 2, 11; 2, 12; 2, 13; 2, 17; 3, 3; 3, 4; 3, 14; 4, 5; 5, 2;

dos : (1519 DERS / în top. *Dos*) : s. n. : „Rücken" : „dos" : (1x)
dos *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 7, 11;

dosădí : (1551-1553 ES) : v. IV : „sich aufregen" : „(se) troubler" : (3x)
s-au dosădit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 11, 2;
s-au dosădit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 11, 3; 11, 3;

douăzéci : (1559-1560 BRATU) : num. card. : „zwanzig" : „vingt" : (2x)
doaozeci *num. card. fem. nom./ac.* [4] 2, 1; 2, 11;

drágoste : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Liebe" : „amour" : (1x)
dragostea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 18;

drept : (1437 DERS / în top. *Dereptul*) : adj./adv./prep./s. : „1. gerade, 2. recht, richtig, 3. rechts, 4. Recht, 5. Gerechter" : „1. droit, 2. juste(-ment), 3. à droite, 4. droit, 5. juste" : (17x)
cel drept *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [5] 11, 17; 11, 17;
cel drept *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 13; 2, 4;
direapta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 3, 1; 4, 3; 4, 11; 6, 13; 12, 6;
direaptă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 7, 9;
direaptă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 6, 13;
drept *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 6; [5] 9, 9;
drept *adv. de mod poz.* [5] 8, 16;
direptului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 1, 4; [6] 3, 18;
dirêptei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 16;
drept *prep.* [5] 10, 2;

dreptáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Gerechtigkeit, 2. Recht" : „1. justice, 2. droit" : (6x)
direptate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 8, 8; [6] 3, 3;
direptatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 2, 3;
direptăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [6] 4, 4;
direptăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [6] 2, 17; 4, 2;

drum : (1446 DERS / în top. *Drum*) : s. n. : „Weg" : „chemin" : (2x)
drumuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [5] 10, 5;
drumurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [5] 9, 3;

dúce : (1521 NEACŞU) : v. III : „tragen" : „emmener" : (1x)
duc *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 5, 10;

duh : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Atem, Hauch, 2. Geist" : „1. souffle, 2. esprit" : (18x)
duh *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 5; [5] 5, 9; 12, 10;
duhul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 1, 11; 2, 19; [4] 1, 14; 1, 14; 1, 14; [5] 4, 6; 10, 4; 12, 1; 13, 2; [6] 2, 15; 2, 16;
Duhul *subst. propriu neutru sg. nom./ac. art.* [4] 2, 6; [5] 1, 6; 7, 12;
duhului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [6] 2, 15;

dumbrávă : (1483 DLRV / în antr. Ivan *Dumbrava*) : s. f. : „Aue" : „pré" : (1x)
dumbrava *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 11, 2;

Dumnezắu → dumnezeu

dumnezắu → dumnezeu

dumnezéu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Gott" : „Dieu" : (40x)
Dumnăzău *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 10, 3;
Dumnăzăul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [5] 10, 6;
dumnezăii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 2, 11;
Dumnezău *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 17; [3] 1, 7; [5] 8, 8; [6] 2, 10; 2, 15; 2, 16;
Dumnezăul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 18; [3] 2, 7; 2, 9; [4] 1, 12; [5] 10, 12; 12, 5; 13, 9; [6] 2, 17;
dumnezăului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 14; [4] 1, 12;
Dumnezăului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [4] 1, 14; [5] 6, 15; [6] 1, 9;
dumnezei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [6] 2, 11;
Dumnezeu *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 2; [2] 1, 12; 3, 2; [5] 8, 23; 9, 14; [6] 3, 8;
Dumnezeul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 3; 3, 18; [5] 9, 16; 14, 5; [6] 2, 16; 3, 6;
Dumnezeului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [2] 1, 11;
lui Dumnezău *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [5] 12, 8;
lui Dumnezeu *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [6] 3, 14; 3, 15; 3, 18;

dúpă : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „nach" : „après, selon" : (8x)
după *prep.* [1] 3, 6; [3] 3, 1; 3, 8; [5] 1, 6; 1, 6; 8, 11; 12, 12; 14, 15;

dureá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II. : „sich erbarmen" : „avoir pitié" : (4x)
durea-să-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [4] 2, 15;
să va durea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 9, 5;
să vor durea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 3, 9; [5] 12, 10;

durére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schmerz" : „douleur, souffrance, peine" : (3x)
durêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 12, 10;
dureri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 3;
durori *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 10;

dvorí : (1581 CORESI, EV. 88) : v. IV : „aufwarten, stehen" : „se présenter, se tenir" : (2x)
dvorescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 4, 14;
să dvoreascâ *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [5] 6, 5;

E

ea → el, ea

el, ea : (1425 DERS) : pron. pers. : „er, sie; sie" : „il, lui, elle; ils, elles" : (498x)
ai ei *pron. pers. 3 fem. sg. gen./dat. acc.* [5] 6, 9;
ai lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [3] 1, 8; [5] 2, 13;
ale ei *pron. pers. 3 fem. sg. gen./dat. acc.* [6] 1, 4;
ale lor *pron. pers. 3 masc. pl. gen./dat. acc.* [1] 2, 9;
a lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [2] 2, 20; [5] 14, 4;
al lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [5] 9, 17; 10, 3; 11, 17; 11, 17; 13, 7;
ale lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [2] 1, 6; 2, 6;
ea *pron. pers. 3 fem. sg. nom./ac. acc.* [1] 1, 4; 3, 7; 3, 10; [2] 2, 8; 2, 17; 2, 18; 2, 18; 3, 13; [3] 3, 2; 3, 4; [4] 1, 8; 2, 4; [5] 4, 9; 5, 4; 5, 8; 5, 10; 6, 9; 6, 14; 9, 4; 12, 3; [6] 1, 8; 2, 2;
ei *pron. pers. 3 fem. sg. gen./dat. acc.* [1] 2, 7; 2, 8; 2, 9; 3, 3; 3, 4; 3, 4; 3, 7; 3, 8; 3, 8; 3, 9; 3, 9; 3, 10; 3, 10; 3, 10; 3, 10; 3, 17; [2] 3, 9; 3, 9; 3, 10; [3] 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 3, 1; 3, 3; 3, 4; 3, 4; 3, 5; 3, 5; 3, 6; 3, 8; 3, 8; 3, 10; 3, 19; [4] 2, 4; [5] 4, 6; 5, 8; 5, 10; 8, 5; 8, 12; 9, 2; 9, 3; 9, 4; 9, 5; 14, 8; [6] 1, 4;
ei *pron. pers. 3 masc. pl. nom./ac. acc.* [1] 2, 2; 2, 8; [2] 1, 7; [3] 1, 19; 2, 7; 2, 7; 2, 9; 2, 9; 2, 11; 3, 9; 3, 14; 3, 14; 3, 20; [4] 1, 12; [5] 1, 3; 1, 15; 1, 21; 2, 9; 6, 15; 7, 14; 8, 8; 9, 8; 9, 15; 9, 15; 9, 15; 9, 16; 10, 3; 10, 5; 10, 6; 10, 6; 10, 6; 10, 6; 10, 8; 10, 8; 10, 9; 10, 9; 10, 10; 10, 10; 10, 10; 10, 12; 11, 12; 11, 13; 11, 13; 12, 8; 13, 9; 13, 9; 14, 17; [6] 2, 17; 3, 3; 3, 17; 4, 1; 4, 1; 4, 1; 5, 4;
el *pron. pers. 3 masc. sg. nom./ac. acc.* [1] 1, 2; 1, 5; 1, 6; 1, 7; 1, 7; 1, 9; [2] 1, 7; 1, 10; 1, 10; 1, 12; 1, 15; 1, 15; 2, 3; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 7; 2, 19; [4] 1, 12; [5] 1, 21; 2, 2; 2, 4; 3, 4; 3, 4; 3, 4; 3, 5; 4, 11; 4, 12; 5, 4; 6, 12; 8, 2; 9, 9; 9, 17; 10, 4; 10, 4; 10, 4; 11, 10; 12, 1; 12, 10; 13, 3; 13, 3; 13, 3; 13, 3; 13, 3; 13, 4; 13, 6; 13, 9; 13, 9; 14, 5; 14, 11; [6] 1, 12; 2, 5; 2, 5; 2, 17; 3, 2; 5, 5;
eluşi *pron. pers. 3 masc. sg. nom./ac. acc.* [5] 12, 6;
i- *pron. pers. 3 masc. pl. ac. neacc.* [2] 1, 3; [5] 11, 13;
-i *pron. pers. 3 masc. pl. ac. neacc.* [1] 1, 8; 3, 18; [3] 1, 19; 3, 14; [5] 8, 8; 11, 13;
-i *pron. pers. 3 sg. dat. neacc.* [2] 1, 16; [3] 3, 10;
iale *pron. pers. 3 fem. pl. nom./ac. acc.* [2] 1, 16; [3] 1, 14; 2, 3; [4] 1, 6; 1, 9; [5] 1, 21; 11, 5; 14, 21; 14, 21; [6] 1, 7; 1, 13;
îi *pron. pers. 3 masc. pl. ac. neacc.* [1] 2, 13; 3, 10; [5] 12, 4;
l- *pron. pers. 3 masc. sg. ac. neacc.* [4] 1, 12; [5] 11, 7; 13, 3;
-l *pron. pers. 3 masc. sg. ac. neacc.* [2] 1, 5; 1, 15; 1, 15; 2, 3; 2, 7; [5] 1, 21; 3, 5;
le *pron. pers. 3 fem. pl. ac. neacc.* [2] 2, 2; [4] 1, 9; [5] 8, 17; 11, 5; 11, 5; 11, 5; 11, 16; [6] 1, 13; 3, 7;
le *pron. pers. 3 neutru pl. ac. neacc.* [4] 2, 20; [5] 3, 4; 7, 7;
-le *pron. pers. 3 fem. pl. ac. neacc.* [5] 1, 6;
lor *pron. pers. 3 masc. pl. gen./dat. acc.* [1] 2, 2; 2, 3; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 7; 3, 3; 3, 17; [2] 1, 9; 2, 7; 2, 15; 3, 13; [3] 1, 13; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 1, 18; 1, 18; 1, 19; 1, 19; 2, 7; 2, 7; 2, 10; 2, 10; 3, 7; 3, 7; 3, 7; 3, 8; 3, 14; [4] 1, 11; 1, 12; 1, 12; 1, 14; 2, 15; 2, 15; 2, 15; 2, 23; [5] 1, 21; 2, 9; 5, 6; 5, 9; 6, 6; 6, 14; 7, 11; 7, 12; 7, 14; 8, 8; 9, 7; 9, 7; 9, 7; 9, 7; 9, 14; 9, 15; 9, 16; 10, 1; 10, 6; 10, 7; 10, 7; 10, 7; 10, 8; 10, 9; 10, 12; 11, 3; 11, 5; 11, 6; 11, 8; 11, 8; 11, 16; 12, 5; 12, 5; 12, 8; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 13; 12, 14; 13, 2; 14, 12; 14, 12; 14, 12; 14, 12; 14, 12; 14, 12; 14, 13; [6] 1, 4;
lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [1] 1, 2; 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 8; 1, 10; 1, 13; 2, 3; 2, 3; 2, 12; 2, 12; 2, 12; 2, 12; [2] 1, 7; 1, 7; 1, 8; 1, 10; 1, 10; 1, 12; 1, 15; 1, 15; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 17; 1, 17; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 9; 2, 9; 2, 18; 2, 20; 3, 2; 3, 2; 3, 3; 3, 3; 3, 3; 3, 4; 3, 4; 3, 18; [3] 1, 5; 1, 8; 1, 19; 2, 11; 2, 11; 3, 2; 3, 6; 3, 10; 3, 18; [4] 1, 9; 1, 10; 2, 13; 2, 13; 2, 23; [5] 1, 8; 2, 1; 2, 2; 2, 3; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 8; 2, 11; 2, 12; 3, 1; 3, 1; 3, 4; 3, 5; 3, 5; 3, 10; 4, 1; 4, 2; 4, 2; 4, 2; 4, 3; 4, 3; 4, 9; 5, 4; 5, 4; 5, 4; 5, 10; 6, 12; 6, 12; 6, 13; 6, 13; 7, 2; 7, 7; 7, 9; 7, 10; 7, 12; 7, 13; 8, 4; 8, 4; 8, 10; 8, 12; 8, 12; 8, 16; 9, 1; 9, 14; 9, 14; 9, 16; 9, 16; 10, 3; 10, 12; 11, 6; 11, 17; 11, 17; 12, 3; 12, 4; 13, 3; 13, 3; 13, 3; 13, 3; 13, 4; 13, 9; 14, 3; 14, 4; 14, 13; 14, 13; [6] 1, 1; 1, 3; 1, 3; 1, 6; 1, 9; 1, 12; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 7; 2, 10; 2, 15; 3, 1; 3, 2; 3, 2; 3, 14; 3, 16; 3, 16; 3, 17; 3, 17; 3, 18; 4, 2; 4, 4; 4, 6; 5, 3; 5, 3; 5, 5; 5, 5;
o *pron. pers. 3 fem. sg. ac. neacc.* [2] 2, 18; [5] 4, 9; 5, 8; 5, 10; 11, 16; 11, 16; 11, 16; 11, 16; 12, 3; [6] 2, 14; 2, 16;

elén : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Hellene, Grieche" : „Grec" : (1x)
elinilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [5] 9, 13;

elín → elen

eluşi → el, ea

eu : (1521 NEACŞU) : pron. pers. : „ich" : „je, moi" : (127x)
eu *pron. pers. 1 sg. nom. acc.* [1] 2, 13; 3, 5; [2] 1, 5; 1, 6; 3, 15; 3, 17; 3, 18; [3] 2, 9; 3, 1; 3, 20; [4] 1, 13; 2, 5; 2, 7; 2, 22; [5] 1, 6; 1, 9; 1, 15; 2, 5; 2, 9; 2, 10; 3, 8; 3, 9; 4, 5; 5, 2; 8, 7; 8, 8; 8, 11; 8, 14; 8, 21; 10, 6; 11, 6; 11, 16; 12, 2; 13, 5; 13, 5; 13, 9; [6] 1, 4; 1, 6; 1, 6; 1, 14; 2, 3; 2, 4; 2, 9; 3, 6; 3, 17; 4, 3; 4, 5; 5, 5;

m- *pron. pers. 1 sg. ac. neacc.* [5] 2, 11; [6] 5, 3; 5, 3;
mă *pron. pers. 1 sg. ac. neacc.* [2] 1, 12; 3, 18; [5] 1, 4; 4, 1; 4, 9; [6] 3, 8; 5, 5;
-mă *pron. pers. 1 sg. ac. neacc.* [3] 3, 8;
mi *pron. pers. 1 sg. dat. acc.* [5] 3, 1;
-mi *pron. pers. 1 sg. dat. acc.* [5] 11, 12; [6] 1, 10;
mie *pron. pers. 1 sg. dat. acc.* [2] 1, 3; [3] 3, 11; [5] 1, 20; 4, 1; 7, 5; 8, 8; 9, 13; 11, 7; 11, 11; [6] 1, 10; 3, 17;
mine *pron. pers. 1 sg. ac. acc.* [2] 2, 1; 2, 2; 3, 18; [3] 3, 1; 3, 8; 3, 12; [4] 2, 18; [5] 1, 3; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 17; 1, 17; 1, 19; 1, 19; 2, 2; 2, 3; 2, 8; 2, 9; 4, 1; 4, 2; 4, 4; 4, 5; 4, 5; 4, 6; 4, 8; 4, 13; 5, 2; 5, 3; 5, 5; 5, 5; 5, 10; 5, 10; 6, 4; 6, 5; 6, 8; 6, 9; 6, 15; 7, 4; 8, 18; 10, 9; 11, 13; 11, 15; 12, 10; 13, 5; [6] 2, 5; 2, 6; 3, 5; 3, 7; 3, 8; 3, 9;

F

fáce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. machen, fertigen, 2. werden, 3. gründen" : „1. faire, 2. devenir, 3. fonder" : (57x)
aţi făcut *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [6] 2, 13;
au făcut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 7, 3; [6] 5, 2;
au făcut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 1, 6; 10, 1; [6] 2, 15;
fac *verb indicativ prezent 1 sg.* [3] 3, 20; [5] 8, 11; [6] 3, 17; 4, 3;
fac *verb indicativ prezent 3 pl.* [6] 3, 15; 4, 1;
face *verb indicativ prezent 3 sg.* [6] 2, 12; 2, 17;
faceţi *verb imp. 2 pl.* [3] 2, 3; [4] 2, 5; [5] 7, 9;
făcea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [4] 1, 14;
făcutu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [4] 1, 1; 2, 11; [5] 1, 7;
s-au făcut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 3, 9; [6] 1, 9;
s-au făcut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 1, 1; [4] 2, 17; [5] 7, 12; 8, 1; 8, 18; [6] 2, 11;
să facă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [5] 1, 21;
să facă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 2, 18; [5] 1, 6;
să facu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [5] 8, 15;
să făcu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 3; [3] 3, 1; [4] 1, 3; 2, 21; [5] 1, 1; 4, 8; 7, 1;
să făcură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [4] 1, 9; 2, 17;
va face *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 3;
va face *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 8; 1, 9; [3] 1, 13; 1, 13; 1, 19; 3, 6;
vă faceţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [5] 1, 4;
vă veţi face *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [3] 2, 2;
vei face *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 1, 14; [5] 6, 11;
veţi face *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [5] 8, 16;
voiu face *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 3, 21;
vor face *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 3, 16; [3] 3, 14;

fácere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Herstellung" : „élaboration" : (3x)
facerei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 14, 19;
facerii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 14, 16; 14, 18;

fálă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Ruhm, Stolz" : „gloire, prestige" : (1x)
fala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 12, 7;

fáptă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tat" : „action" : (2x)
faptele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 13; [2] 3, 1;

fármec : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. n. : „Zauberei, Reiz" : „sortilège, charme" : (1x)
farmecelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 3, 4;

fasóle : (1670 ANON. CAR.[2]) : s. f. : „Bohne" : „haricot" : (1x)
o fasolă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 10;

fátă : (1219 DRĂGANU / în antr. *Fata*) : s. f. : „Tochter, Mädchen" : „fille" : (8x)
fata *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 2, 7;
fata *subst. comun fem. sg. voc. art.* [3] 3, 15; [5] 2, 10; 9, 9;
fată *subst. comun fem. sg. voc. neart.* [3] 3, 15; 3, 15; [5] 9, 9;
fête *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 8, 5;

fáţă : (1519 DERS / în top. *Faţa*) : s. f. : „Gesicht, Angesicht, Antlitz" : „face, visage" : (32x)
faţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 5; 1, 6; 2, 1; 2, 10; 3, 5; [2] 2, 20; [3] 1, 2; 1, 3; 1, 7; 2, 7; [4] 1, 12; 2, 15; [5] 2, 13; 5, 3; 8, 21; 8, 22; 8, 22; 14, 5; [6] 1, 9; 1, 9; 2, 5;
faţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 5;
fêţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 3, 4; [5] 3, 1; 3, 3; 3, 4; 3, 8; 3, 9; 8, 21; 14, 20; [6] 3, 1; 3, 14;

făclíe : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Fackel, Kerze, Licht" : „flambeau, chandelle, cierge, torche" : (4x)
făcliei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 4, 3;
făcliia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 4, 2; 12, 6;
făcliile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 4;

făgăduínţă : (c. 1640 URECHE[2] 127) : s. f. : „Versprechen" : „promesse" : (10x)
făgăduinţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 19; [5] 11, 10; 11, 14; [6] 2, 4; 2, 5; 2, 8; 2, 10;
făgăduinţei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 9, 11;
făgăduinţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [6] 2, 14; 3, 1;

fắră : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „ohne" : „sans" : (6x)
fără *prep.* [2] 2, 7; [3] 1, 3; 2, 13; [6] 2, 15; 3, 1; 4, 6;

fărădelége : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Frevel, 2. frevlerisch, verbrecherisch" : „1. infamie, 2. infame" : (8x)
cei fărădelêge *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [6] 4, 3;
celor fărădelêge *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 3, 12;
celui fărădelêge *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [6] 3, 18;
fărădelêgea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 5, 8;
fărădelegi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [6] 3, 15;
fărădelegii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [6] 1, 4;
fărădelegile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 3, 4; [6]4,1;

fărmăcătór → fermecătór

fărmăcătúră → fermecătură

făţărí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „sich verstellen" : „dissimuler" : (1x)
făţăriiaţi *verb indicativ imperfect 2 pl.* [6] 2, 9;

fecioáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Jungfrau" : „vierge, jeune fille" : (1x)
fecioare *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 9, 17;

feciór : (c. 1348 DLRV / în antr. Marco *Fecior*) : s. m. : „Sohn" : „fils" : (1x)
feciorul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 1, 1;

fel : (1581-1582 PO) : s. n. : „1. Art, 2. Stamm" : „1. genre, sorte, 2. peuple, tribu, descendance" : (21x)
fêliu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 2, 5; [5] 9, 6; 12, 14; [6] 4, 1; 5, 5;
fêliul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [4] 1, 1; 1, 12; 1, 14; 2, 3; 2, 22; [5] 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 13; 14, 18;
fêliuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [5] 12, 12; 12, 12; 12, 14;
fêliurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [5] 8, 23; 9, 1; 14, 17;

ferí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(be)hüten, (be)schützen" : „prendre garde, protéger" : (4x)
ferească-să *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [5] 2, 13;
să să ferească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [6] 2, 5;
să va feri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 4;
vă feriţi *verb imp. 2 pl.* [6] 3, 6;

fericí : (1563 CORESI, PRAXIU 324) : v. IV : „segnen, glücklich preisen" : „bénir, estimer heureux, louer" : (2x)
fericim *verb indicativ prezent 1 pl.* [6] 3, 15;
vor ferici *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [6] 3, 12;

fermecătór : (1581-1582 PO) : s. m. : „Zauberer" : „magicien" : (1x)
fărmăcătorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [6] 3, 5;

fermecătúră : (c. 1564 CORESI, CAZ. 113) : s. f. : „Zauberei" : „sorcellerie, magie" : (1x)
fărmăcăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 4;

fi : (1521 NEACŞU) : v. IV : „1. sein, 2. geschehen" : „1. être, 2. arriver" : (225x)
aţi fost *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [4] 2, 17;
au fost *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 1, 14; 1, 14;
e *verb copulativ indicativ prezent 3 sg.* [1] 1, 3; 3, 8; [2] 1, 11; 1, 13; 2, 5; 3, 2; 3, 7; [3] 1, 7; 1, 16; 2, 14; 3, 1; 3, 9; [4] 2, 4; 2, 15; 2, 15; [5] 1, 12; 2, 2; 4, 6; 5, 3; 5, 6; 5, 6; 5, 8; 6, 12; 9, 17; 9, 17; 12, 8; [6] 1, 8; 1, 11; 2, 14; 5, 2;
e *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 1, 3; 3, 8; [3] 1, 15; 1, 16; 2, 10; [5] 9, 17;
era *verb copulativ indicativ imperfect 3 sg.* [5] 3, 3; 7, 7; [6] 1, 2;
era *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 10, 8;
era *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 2, 8; 2, 9; 2, 11; 3, 3; 3, 18; [5] 6, 6; 10, 2; [6] 2, 5; 2, 6;
eram *verb indicativ imperfect 1 sg.* [6] 5, 1;
eraţi *verb copulativ indicativ imperfect 2 pl.* [5] 8, 13;
iaste *verb copulativ indicativ prezent 3 sg.* [1] 1, 7; 2, 11; [2] 1, 7; 2, 5; 2, 19; 2, 19; [4] 1, 9; 2, 9; [5] 1, 7; 1, 11; 2, 2; 7, 1; 8, 23; 9, 17; 11, 11; 11, 12; 11, 13; 13, 9; 14, 3; [6] 1, 8; 1, 12; 2, 7; 2, 13; 2, 17;
iaste *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 2, 11; 3, 9; 3, 19; [2] 1, 7; 2, 19; 3, 7; [3] 3, 1; [4] 1, 4; [5] 5, 6; [6] 1, 6; 1, 6; 1, 10; 2, 1; 2, 10; 2, 17; 3, 14;
eşti *verb copulativ indicativ prezent 2 sg.* [5] 4, 6;
fiind *verb gerunziu* [1] 3, 17;
fiind *verb copulativ gerunziu* [5] 1, 8; 9, 9;
fi-va *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 14, 9;
fi-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 13, 1; 14, 7;
fi-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 8, 19;
fu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [5] 6, 9; 7, 1; 7, 4; 7, 8;
-s *verb copulativ indicativ prezent 1 sg.* [5] 13, 5;
-s *verb copulativ indicativ prezent 3 pl.* [5] 1, 9; 1, 19; 1, 19; 4, 12; 4, 14; 8, 16; 13, 6;
-s *verb indicativ prezent 3 pl.* [3] 1, 10; [5] 3, 8; [6] 5, 6;
să fie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [3] 3, 7; [6] 2, 4;
sînt *verb copulativ indicativ prezent 1 sg.* [5] 10, 6; 13, 5; [6] 1, 6; 1, 6; 1, 14; 3, 6;
sînt *verb copulativ indicativ prezent 3 pl.* [1] 1, 3; [2] 2, 6; 2, 13; [3] 1, 9; [5] 1, 9; 1, 10; 3, 8; 4, 4; 4, 5; 4, 10; 4, 11; 4, 13; 6, 4; 6, 5; 7, 7;
sînt *verb indicativ prezent 1 sg.* [3] 3, 1; [4] 1, 13; 2, 5;
sînt *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 1, 5; 3, 9; 6, 15; [6] 1, 13; 3, 8;
sînteţi *verb copulativ indicativ prezent 2 pl.* [3] 2, 12; [4] 2, 4;
va fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 2, 9; [4] 2, 10; [5] 7, 13; 8, 6; 8, 6; 8, 13; 14, 9; 14, 12; 14, 15; 14, 19; 14, 21;
va fi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 7; [2] 3, 3; [3] 1, 9; 1, 11; 1, 13; 1, 14; 2, 6; 2, 7; 3, 14; [5] 6, 13; 6, 13; 6, 14; 6, 15; 8, 10; 8, 10; 8, 10; 9, 14; 10, 5; 12, 2; 12, 3; 12, 8; 12, 8; 12, 9; 13, 2; 13, 2; 13, 3; 13, 4; 13, 8; 14, 5; 14, 6; 14, 6; 14, 7; 14, 8; 14, 11; 14, 13; 14, 16; 14, 17; 14, 17; 14, 18; 14, 20; 14, 21; [6] 2, 2; 3, 10; 3, 10;
vei fi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 2, 7;
veţi fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 2 pl.* [6] 3, 12;
veţi fi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [5] 8, 13;
voiu fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 1 sg.* [6] 3, 5;
voiu fi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 2, 5; 2, 5; 8, 8;
vor fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 9, 7; 14, 20; [6] 4, 3;
vor fi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 3, 16; 3, 16; [5] 2, 9; 2, 11; 8, 8; 10, 5; 10, 6; 10, 7; [6] 3, 17; 4, 1;

fiáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „wildes Tier, Bestie, Raubtier" : „animal sauvage, bête" : (4x)
hiară *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [3] 2, 14;
hiară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 1;
hiarăle *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 2, 14;
hiarălor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 2, 17;

fiecáre : (1570 CORESI, LIT.) : pron. nehot./adj. : „jeder" : „chaque, chacun" : (18x)
fieştecare *adj. pron. nehot. neutru sg. nom./ac.* [5] 12, 14;
fieştecarele *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [3] 2, 11; [4] 1, 9; 2, 23; [5] 3, 10; 7, 9; 7, 10; 8, 4; 8, 10; 8, 16; 8, 17; 10, 1; 11, 6; 11, 9; 13, 4; 14, 13; [6] 2, 10; 3, 16;

fiérbe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „kochen, sieden" : „cuire, bouillir" : (1x)
vor fiêrbe *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 14, 21;

fiertúră : (1649 MARD.) : s. f. : „Speise, Gericht" : „nourriture, cuisson préparée sur le feu" : (1x)
fiertură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 13;

fíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wesen, Fassung, Natur" : „nature, esprit, caractère" : (1x)

hire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 12, 4;

fieştecáre → fiecare

fiu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Sohn" : „fils" : (18x)
fii *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 4, 14;
fiii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 2, 9; [5] 9, 13; 10, 7; 10, 9; [6] 3, 3; 3, 6; 5, 5;
fiilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [3] 2, 7; 2, 8; [5] 9, 13;
fiiu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 1, 7; [6] 4, 6;
fiiul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [3] 1, 1; 1, 1; [6] 1, 6; 3, 17;
fiiului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [5] 6, 14;

floáre : (1482 DERS / în antr. *Florea*) : s. f. : „Blüte" : „fleur" : (1x)
o floare *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 2, 2;

foárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „sehr" : „très" : (7x)
foarte *adv.* [1] 2, 1; [3] 3, 15; [5] 9, 2; 9, 5; 9, 9; 11, 2; 14, 14;

foc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Feuer" : „feu" : (16x)
foc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 13; [5] 2, 5; 3, 2; 9, 4; 13, 9;
focu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 3; 2, 13;
focul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 13; 3, 15; [3] 1, 19; 3, 9; [5] 11, 1; [6] 3, 2;
focului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 2, 4; [5] 12, 6; 12, 6;

folós : (1479-1480 DERS) : s. n. : „Nutzen" : „bénéfice" : (2x)
folos *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 6, 9; 8, 10;

folosí : (1482 DERS) : v. IV. : „benutzen, gebrauchen, verwenden" : „servir" : (2x)
folosesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 6, 14;
folosêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 2, 18;

fráte : (1455 DERS / în top. *Frateşti*) : s. m. : „Bruder" : „frère" : (7x)
a fratelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [5] 7, 10;
frate *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 2;
fratele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [4] 2, 23; [5] 7, 9; [6] 2, 10;
fraţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [6] 5, 1; 5, 4;

frícă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Angst, Furcht" : „peur, crainte" : (2x)
frica *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 1, 6;
frică *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 2, 5;

frig : (1559-1560 BRATU) : s. n. : „Kälte" : „froid" : (1x)
frigu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 6;

frínă : (c. 1665-1672 MS. 4389, 859/[1]) : s. f. : „Zügel" : „frein" : (2x)
frînele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 3; [2] 3, 13;

fríngere : (c. 1573-1578 PS. SCH. 352) : s. f. : „Brechen" : „brisement" : (1x)
frîngerea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 10;

frîu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Zügel" : „frein" : (1x)
frîul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 14, 20;

frumós : (1411 DERS / în top. Pîrîu *Fromosul*) : adj. : „schön" : „beau, belle" : (1x)
frumoasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. voc. neart.* [1] 3, 4;

frumuséţe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schönheit" : „beauté" : (1x)
frumsêţea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 11, 7;

fúgă : (1538 DERS / în antr. *Fuga*) : s. f. : „Flucht, Lauf" : „fuite" : (1x)
fugii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 9;

fugí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „flüchten, fliehen" : „fuir, prendre la fuite" : (4x)
fugind *verb gerunziu* [1] 2, 8;
fugiţi *verb imp. 2 pl.* [5] 2, 6;
vor fugi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 5; [5] 2, 11;

fúlger : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Blitz" : „éclair" : (3x)
fulgerele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 2, 4;
fulgerul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 9, 14;
fulgerului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 3, 10;

fulgerá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I. : „blitzen lassen" : „se produire un éclair" : (1x)
fulgeră *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 3, 3;

fúne → funie

fúnie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Strick, Seil" : „corde" : (1x)
fune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 2, 1;

fúnire : (1665-1672 MS. 4389, 860/[1]) : s. f. : „1. Grundstüsk, 2. Versprechen" : „1. lot de terrain, 2. engagement" : (4x)
funire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 11, 7;
funirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 2, 5; 2, 7; [5] 11, 14;

fur : (1448 DERS / în antr. *Furul*) : s. m. : „Dieb" : „voleur" : (2x)
furul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 5, 3;
furului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [5] 5, 4;

G

gard : (c. 1330 DRĂGANU 351 / în top. *Gard*) : s. n. : „Zaun" : „palissade" : (1x)
gard *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 17;

gáură : (1405 DRĂGANU 446 / în top. *Gaura*) : s. f. : „Loch" : „trou" : (2x)
gaurile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 2, 14; [5] 14, 12;

gătí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. bereiten, 2. zu Ende bringen" : „1. préparer, 2. achever" : (6x)

a găti *verb infinitiv prezent* [1] 3, 8;
au gătit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 1, 8;
gătêşte-te *verb imp. 2 sg.* [3] 3, 8;
să gătească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [5] 5, 10;
-şi gătêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 2, 12;
vor găti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 5;

gătíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Vorbereitung" : „préparation" : (2x)
gătirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 5, 10;
gătirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 3;

găzduí : (1551-1553 ES) : v. IV : „unterkommen" : „se loger" : (1x)
va găzdui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 5, 4;

genúnchi : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Knie" : „genou" : (1x)
genuchelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 2, 10;

gheáţă : (1512-1521 BGL / în antr. *Gheaţă* spatar) : s. f. : „Eis, Schnee" : „glace, neige" : (1x)
ghiaţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 6;

ghiáţă → gheaţă

gîlceví : (1625 DIRA) : v. IV : „streiten" : „lutter" : (1x)
să vor gîlcevi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 3;

gînd : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Sinn, Gedanke" : „pensée" : (3x)
gînd *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 11;
gîndul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 2, 5;
gîndurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [6] 2, 16;

gîndác : (1578 DERS) : s. m. : „Käfer" : „blatte" : (3x)
gîndac *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 11;
gîndacii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 15;
gîndacul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 16;

gîndí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „denken" : „penser" : (4x)
am gîndit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 8, 14; 8, 15;
au gîndit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 9, 2;
gîndiţi *verb imp. 2 pl.* [5] 8, 17;

glas : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Stimme" : „voix" : (11x)
glas *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 11;
glasul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 2; 3, 2; [2] 3, 9; 3, 15; [3] 1, 16; 3, 3; [4] 1, 12; [5] 6, 15; 11, 3; 11, 3;

goní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „jagen" : „chasser" : (6x)
ai gonit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [6] 2, 16;
gonêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 3, 2;
gonind *verb gerunziu* [5] 9, 8;
goniţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [4] 1, 9;
goni-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 8;
să gonească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 2, 2;

grábnic : (1639 AIIN I, 255) : adj. : „schnell" : „precipité" : (2x)
grabnică *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 3, 5;
grabnică foarte *adj. calificativ gradul superlativ fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 16;

grai : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wort" : „parole" : (1x)
graiuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [5] 1, 13;

grăí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sagen, sprechen, reden" : „dire, parler" : (34x)
ai grăit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [5] 13, 3;
am grăit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 3, 13;
au grăit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [6] 3, 16;
au grăit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 7, 7;
grăi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [4] 2, 2; [5] 6, 8;
grăia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 10, 2;
grăia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [5] 2, 3; 4, 1; 4, 4; 4, 5; 5, 5; 5, 10; 6, 4; 6, 5;
grăiêşte *verb imp. 2 sg.* [5] 2, 4;
grăiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [5] 1, 9; 1, 13; 1, 14; 1, 17; 1, 19;
grăiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [5] 10, 2;
grăiţi *verb imp. 2 pl.* [5] 8, 16;
grăi-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 3, 17;
va grăi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 7; [2] 2, 1; [5] 13, 5;
vei grăi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [5] 6, 12;
veţi grăi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [6] 1, 5;
voiu grăi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 11, 12; 13, 6;
vor grăi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 2, 6; [3] 3, 14; [5] 12, 5;

grăsíme : (1581-1582 PO) : s. f. : „Fett" : „graisse" : (1x)
ai grăsimii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 4, 14;

gréier : (1594 DERS) : s. m. : „Grille" : „grillon, cigale" : (1x)
grierul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 17;

greşeálă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fehler, Schuld" : „faute, tort, erreur" : (1x)
greşala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 9, 5;

greşí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(ver)fehlen, sich irren" : „(se) tromper, manquer" : (1x)
au greşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [3] 1, 18;

greu : (1448 DLRV / în antr. Micle *Greul*) : adj. : „schwer" : „lourd" : (1x)
al grêlei *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 3;

gríer → greier

gríndină : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hagel" : „grêle" : (1x)
grindină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 18;

grîu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Weizen" : „blé" : (2x)
grîu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 11; [5] 9, 17;

groápă : (1520 DERS / în top. *Groapa*) : s. f. : „Grube" : „fosse" : (2x)
groapă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 3, 9; 9, 11;

groáză : (1581-1582 PO) : s. f. : „Entsetzen" : „trouble, terreur" : (2x)
groaza *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 14, 13;

groazei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 9, 14;

grumáz : (1499 DERS / în antr. *Grumadz*) : s. m. : „Nacken, Hals" : „nuque, cou" : (1x)
grumazi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 12;

gúră : (1306 DRĂGANU / în top. *Gura*) : s. f. : „Mund" : „bouche" : (6x)
gura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 12; [3] 3, 14; [5] 5, 8; 8, 9; 9, 7; 14, 12;

H

háină : (1581-1582 PO) : s. f. : „Kleid, Gewand" : „vêtement" : (6x)
haină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 3, 4;
haine *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 3, 3; 3, 5;
hainele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 3, 4;
hainii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [4] 2, 13; 2, 13;

haldéu → caldeu

hameléu → cameleon

hananéu → canaanit

haseléf → chislév

har : (1477 LDSR 354) : s. n. : „Gnade, Gnust" : „faveur" : (3x)
har *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 6, 14;
harul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 4, 6;
harului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [5] 4, 6;

hicleán→ viclean

hiclení → vicleni

híre → fire

hotár : (1392 DERS) : s. n. : „Grenze, Grenzgebiet" : „frontière, confins" : (5x)
hotarăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [3] 2, 8; [5] 9, 2; [6] 1, 3; 1, 4; 1, 5;

hrăní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „ernähren" : „nourrir" : (1x)
vor hrăni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 10, 9;

hrăpí → răpi

hulí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schmähen" : „blâmer" : (1x)
hulesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [3] 1, 13;

hulitór : (1563 CORESI, PRAXIU 496) : adj./s. : „(Gottes)lästerer" : „blasphémateur, médisant" : (4x)
cei hulitori *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 13;
hulitori *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [3] 3, 5;
hulitorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 5;
hulitoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 5;

hurduí → hurui

huruí : (1683-1686 MS. 45, 709/2) : v. IV : „rasseln" : „rouler (des roues)" : (1x)
hurduiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 3, 2;

I

i- → el, ea

-i → el, ea

iad : (1551-1553 ES) : s. n. : „Hölle" : „enfer" : (1x)
iadul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 2, 5;

iar : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „aber, und" : „mais, cependant, et" : (15x)
iară *conjuncţie coord.* [2] 2, 4; 2, 5; 2, 20; 3, 17; [3] 3, 6; [4] 1, 4; [5] 1, 15; 6, 14; 12, 4; 12, 8; 13, 8; 14, 2; 14, 10; 14, 18; [6] 5, 5;

iară → iar

iărăşi : (1560-1561 CORESI, TE.2) : adv. : „wiederum, abermals" : „de nouveau, encore" : (2x)
iarăşi *adv.* [5] 2, 12; 4, 12;

iárbă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gras" : „herbe, verdure" : (2x)
iarba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 3, 2;
iarbă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 10, 1;

iárnă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Winter" : „hiver" : (1x)
iarnă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 10, 1;

iátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : interj. : „siehe da" : „voici, voilà" : (37x)
iată *interjecţie* [1] 1, 15; 2, 13; 3, 5; 3, 13; [2] 1, 6; [3] 3, 20; [5] 1, 8; 1, 11; 1, 18; 2, 1; 2, 3; 2, 9; 2, 10; 3, 2; 3, 4; 3, 8; 3, 9; 4, 2; 5, 1; 5, 7; 5, 7; 5, 9; 6, 1; 6, 8; 6, 12; 7, 5; 8, 7; 9, 9; 11, 6; 11, 16; 12, 2; 14, 1; [6] 2, 3; 3, 1; 3, 1; 4, 1; 4, 5;

ídol : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Götze, Idol" : „idole" : (2x)
idolii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [6] 5, 5;
idolilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [5] 13, 2;

iésle : (1560-1561 CORESI, TE.2) : s. f. : „Krippe" : „crêche" : (1x)
iêsle *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 16;

ieşí : (1521 NEACŞU) : v. IV : „heraus-, hinausgehen" : „sortir" : (27x)
aţi ieşit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [4] 2, 6;
au ieşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 1, 21;
au ieşit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 8, 10;
ies *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 6, 8;

iêse *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 5, 3; 5, 5; 5, 6;
ieşi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [5] 5, 5;
ieşiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 6, 6; 6, 7;
ieşiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [5] 2, 3;
ieşiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [6] 5, 5;
ieşind *verb gerunziu* [5] 5, 7; 5, 9; 6, 1;
ieşişi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [2] 3, 12;
ieşi-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 14, 8;
va ieşi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 11; [2] 1, 4; 1, 7; 1, 11; 3, 4; [5] 9, 14; 10, 4; 14, 2; 14, 3;
veţi ieşi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [6] 4, 2;

ieşíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Ausgang, Exodus" : „sortie" : (1x)
ieşire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 12, 4;

ínemă → inimă

ínimă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Herz, Seele" : „cœur, âme" : (22x)
inema *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 15; [3] 3, 15;
inima *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 3; 3, 15; [3] 3, 1; [5] 7, 12; 10, 7; 10, 7; [6] 2, 2; 4, 6; 4, 6;
inimii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 10;
inimile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 7; [3] 1, 13; [4] 1, 5; 1, 7; 2, 16; 2, 19; 2, 19; [5] 7, 10; 12, 5; [6] 1, 1;

intrá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I. : „hinein-, hereintreten" : „entrer" : (10x)
au întrat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 8, 10;
întrară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [4] 1, 14;
întrat-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 7, 3;
întraţi *verb imp. 2 pl.* [4] 2, 17;
întră *verb imp. 2 sg.* [1] 3, 14;
întră *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 15; [6] 3, 2;
să între *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 2, 11;
va întra *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 5, 4;
vei întra *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [5] 6, 10;

intráre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Eingang, Eintritt" : „entrée" : (1x)
întrării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [6] 3, 2;

ispití : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erfahren, untersuchen" : „apprendre" : (3x)
m-am ispitit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 11, 13;
să ispitêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 13, 9;
voiu ispiti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 13, 9;

isprăví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „ausrichten, zustande bringen" : „finir, accomplir, achever" : (1x)
a isprăvi *verb infinitiv prezent* [5] 4, 6;

iubí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „lieben" : „aimer" : (6x)
ai iubit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [6] 1, 2;
am iubit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 10, 6;
au iubit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 2, 11;
iubiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [6] 1, 2;
iubit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 1, 2;
iubiţi *verb imp. 2 pl.* [5] 8, 17;

iubít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „geliebt, beliebt" : „aimé" : (2x)
cea iubită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [5] 13, 6;
un iubit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 12, 10;

iúte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „schnell" : „vite" : (1x)
mai iuţi *adj. calificativ gradul comparativ masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 8;

iví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erscheinen" : „paraître" : (1x)
cea ivită *verb participiu fem. sg. voc. art.* [3] 3, 3;

izbîndí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(sich) rächen" : „(se) venger" : (10x)
am izbîndit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [3] 3, 8;
izbîndind *verb gerunziu* [1] 1, 2; 1, 2; 1, 2;
să va izbîndi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 5, 3; 5, 3;
va izbîndi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 9;
voiu izbîndi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 1, 9; 1, 10; 1, 13;

izgonít : (1646 PRAV. MOLD. 178) : adj./s. f. : „vertrieben, verbannt" : „expulsé, chassé" : (1x)
cea izgonită *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 20;

iznoávă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Neuigkeit" : „nouveauté" : (5x)
iznoavă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 1, 16; 7, 14; [6] 1, 4; 1, 4; 3, 15;

Î

îi → el, ea

îmbărbătá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „ermutigen" : „encourager" : (1x)
îmbărbătează-te *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 1;

îmbătá : (c. 1573-1578 PS. SCH. 109) : v. I : „(sich) berauschen, betrinken" : „(s')enivrer" : (2x)
îmbată *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 2, 15;
te vei îmbăta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 3, 11;

îmbiá : (1643 VARLAAM, C. 306) : v. I : „anbieten, einladen" : „inviter" : (1x)
să îmbie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [5] 6, 7;

îmblá → umbla

îmblét → umblet

îmblînzí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV. : „besänftigen" : „adoucir, calmer" : (1x)
a îmblînzi *verb infinitiv prezent* [5] 8, 22;

îmbogăţí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „reich machen" : „s'enrichir" : (1x)
ne-am îmbogăţit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [5] 11, 5;

îmbrăcá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „anziehen, bekleiden" : „(se) vêtir" : (4x)

îmbrăcară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [5] 3, 5;
îmbrăcatu-v-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [4] 1, 6;
îmbrăcaţi *verb imp. 2 pl.* [5] 3, 4;
să vor îmbrăca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 13, 4;

îmbrăcát : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj. : „bekleidet" : „habillé, vêtu" : (2x)
îmbrăcat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 3, 3;
îmbrăcaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [3] 1, 9;

îmbrăcămínte : (1551-1553 ES) : s. f. : „Kleidung" : „vêtements" : (2x)
îmbrăcăminte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 9; [5] 14, 14;

împărát : (1521 NEACŞU) : s. m. : „Kaiser" : „empereur" : (21x)
împărat *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 1; [5] 9, 5; 14, 9; [6] 1, 14;
împăratul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 16; [4] 2, 1; [5] 7, 2; 9, 9;
împăratul *subst. comun masc. sg. voc. art.* [1] 3, 18;
împăratului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [3] 1, 1; 1, 9; [5] 7, 1; 11, 6; 14, 5; 14, 10; 14, 16; 14, 17;
împăraţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 10; [3] 3, 9;
împăraţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [4] 2, 23; 2, 23;

împărătésc : (1551-1553 ES) : adj. : „kaiserlich" : „impérial" : (1x)
cêle împărăteşti *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 6;

împărăţíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Reich" : „royaume" : (2x)
împărăţiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [3] 1, 5;
împărăţii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 5;

împărţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „aufteilen, zerteilen, verteilen, unterscheiden" : „partager, distinguer" : (2x)
să vor împărţi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 14, 1;
vor împărţi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 3, 14;

împiedicá : (c. 1573-1578 PS. SCH. 248) : v. I : „beherrschen" : „dominer" : (1x)
vor împiedeca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 13, 3;

ímple → umple

împotríva : (1551-1553 ES) : adv./prep. : „gegen(über), entgegen" : „au contraire, contre" : (6x)
împotriva *prep.* [5] 3, 1;
împotrivă *adv.* [1] 1, 6; 1, 11; [2] 1, 9; [6] 3, 15; 3, 16;

împrejúr : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep./adv. : „um ... herum, in der Gegend" : „autour de, aux alentours de" : (8x)
împrejur *adv. de loc* [5] 2, 5; 3, 4; 12, 2; 12, 6;
împrejurul *prep.* [2] 1, 17; [5] 6, 7; 6, 7;

împrejurá : (1632 EUSTR. PRAV. 277) : v. I : „einschliessen" : „entourer" : (1x)
împrejurară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [5] 6, 7;

împreunát : (1581 CORESI, EV. 43) : adj. : „vereinigt" : „uni" : (1x)
împreunată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 2, 14;

împreúnă : (1551-1553 ES) : adv. : „zusammen, gemeinsam" : „ensemble" : (7x)
împreună *adv.* [1] 3, 14; [3] 2, 1; [4] 2, 5; [5] 1, 15; 3, 10; 11, 2; 14, 5;

împúnge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „stoßen, stechen" : „pousser, piquer" : (2x)
au împuns *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 12, 10;
împungu *verb indicativ prezent 3 pl.* [3] 1, 11;

împuţiná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „vermindern" : „se diminuer, devenir moins nombreux" : (2x)
împuţină-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 4;
vei împuţina *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 3, 11;

în : (1499 DERS) : prep. : „1. in, an, um, 2. bei, 3. zwischen" : „1. en, dans, à, 2. par, 3. parmi" : (187x)
în *prep.* [1] 1, 7; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 7; 3, 8; 3, 14; 3, 14; 3, 17; 3, 19; [2] 1, 5; 2, 3; 2, 7; 2, 15; 2, 20; 3, 1; 3, 7; 3, 15; 3, 16; [3] 1, 1; 1, 9; 1, 11; 1, 13; 1, 18; 1, 19; 2, 3; 2, 4; 2, 7; 2, 9; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 3, 1; 3, 6; 3, 9; 3, 12; 3, 14; 3, 16; 3, 17; 3, 19; 3, 20; 3, 20; 3, 20; 3, 21; 3, 21; [4] 1, 1; 1, 3; 1, 4; 1, 9; 1, 12; 1, 14; 2, 1; 2, 1; 2, 1; 2, 2; 2, 4; 2, 6; 2, 10; 2, 11; 2, 11; 2, 11; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 2, 17; 2, 19; 2, 20; 2, 21; 2, 23; [5] 1, 1; 1, 5; 1, 7; 1, 10; 1, 21; 2, 1; 2, 5; 2, 10; 2, 11; 2, 11; 2, 12; 3, 4; 3, 5; 3, 5; 3, 7; 3, 10; 4, 10; 5, 4; 5, 6; 5, 7; 5, 8; 5, 8; 5, 9; 5, 9; 5, 9; 5, 10; 6, 8; 6, 10; 6, 11; 6, 14; 6, 15; 7, 1; 7, 1; 7, 3; 7, 7; 7, 13; 8, 3; 8, 4; 8, 4; 8, 5; 8, 6; 8, 8; 8, 9; 8, 13; 8, 13; 8, 14; 8, 15; 8, 16; 8, 17; 8, 22; 8, 23; 9, 1; 9, 2; 9, 6; 9, 12; 9, 16; 10, 1; 10, 5; 10, 11; 11, 6; 11, 6; 11, 11; 11, 13; 11, 13; 12, 3; 12, 4; 12, 6; 12, 6; 12, 6; 12, 6; 12, 8; 12, 8; 12, 9; 12, 11; 12, 11; 13, 1; 13, 2; 13, 4; 13, 4; 13, 8; 13, 9; 14, 2; 14, 3; 14, 4; 14, 5; 14, 5; 14, 6; 14, 8; 14, 9; 14, 12; 14, 13; 14, 14; 14, 15; 14, 20; 14, 20; 14, 21; 14, 21; 14, 21; 14, 21; [6] 1, 1; 1, 1; 1, 4; 1, 9; 1, 10; 1, 11; 1, 14; 2, 6; 2, 6; 2, 8; 2, 9; 2, 11; 2, 11; 3, 14; 3, 17; 4, 3; 4, 4; 4, 4; 5, 1;

înaínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. /prep. : „1. früher, zuerst, 2. von, (be) vor" : „1. auparavant, 2. avant" : (30x)
înainte *adv. de loc* [4] 2, 16; 2, 19;
înaintea *prep.* [2] 3, 4; [3] 1, 10; 3, 21; [4] 2, 4; 2, 15; [5] 3, 1; 3, 3; 3, 4; 3, 8; 3, 9; 4, 6; 8, 6; 8, 6; 11, 12; 12, 8; 14, 20; [6] 2, 17; 3, 1; 3, 14; 3, 16;
mai nainte *adv. de loc* [3] 2, 2; 2, 2; [4] 2, 4; 2, 16; [5] 7, 12; 8, 10; 8, 11; [6] 4, 5;

înált : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. hoch, 2. Höhe" : „1. haut, 2. hauteur" : (2x)
cêle înalte *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. art.* [3] 1, 17;

cêle înalte *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 3, 18;

înălţá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „erhöhen, erheben" : „lever, (s') élever" : (1x)
înalţă-te *verb imp. 2 sg.* [2] 2, 19;

înălţíme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Höhe, Anhöhe" : „hauteur" : (2x)
înălţime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 9;
înălţimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 9;

încă : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „1. noch, 2. auch, ebenfalls" : „1. encore, 2. aussi, de même" : (21x)
încă *adv.* [1] 1, 12; 1, 14; 1, 15; 2, 13; [2] 2, 3; [3] 3, 1; 3, 12; 3, 16; [4] 2, 7; 2, 20; 2, 20; [5] 1, 17; 1, 17; 1, 17; 1, 17; 8, 4; 8, 20; 9, 8; 11, 6; 14, 11; [6] 2, 13;

încălecá : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. I. : „(ein Pferd) besteigen" : „monter (à cheval)" : (3x)
încălecînd *verb gerunziu* [1] 3, 3;
vei încăleca *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 3, 7;
vor încăleca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 1, 8;

încălecáre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 237) : s. f. : „Aufsitzen" : „chevauchement" : (1x)
încălecarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 7;

încălzí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „erwärmen" : „réchauffer" : (1x)
v-aţi încălzit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [4] 1, 6;

începătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Anfang, Ursprung" : „commencement, début" : (2x)
începătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 8;
începăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [6] 3, 8;

începút : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Beginn, Anfang" : „commencement" : (3x)
-nceput *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 12; [5] 12, 7;
-nceputul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 10;

încheiá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „enden" : „achever" : (1x)
au încheiat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [6] 5, 2;

încheietúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gelenk" : „jointure, articulation" : (1x)
închieturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 11, 16;

închiná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „neigen, sich verneigen" : „s'incliner" : (5x)
a să închina *verb infinitiv prezent* [5] 14, 16;
să închină *verb indicativ prezent 3 pl.* [3] 1, 5; 1, 5;
să să închine *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [5] 14, 17;
să vor închina *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 2, 11;

încleştá : (c. 1640 URECHE[2] 161) : v. I : „einklemmen" : „se serrer fortement" : (2x)
să va încleşta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 14, 13;
să vor încleşta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 4;

înconjurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „umkreisen" : „encercler" : (4x)
încungiurat-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 1, 11;
încunjură *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 16;
încunjurînd *verb gerunziu* [5] 14, 10;
să încungiure *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [5] 1, 10;

încordá : (c. 1573-1578 PS. SCH. 18) : v. I : „spannen" : „tendre" : (1x)
încordînd *verb gerunziu* [2] 3, 7;

încuiá : (1551-1553 ES) : v. I : „schließen" : „fermer" : (1x)
să vor încuia *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [6] 1, 10;

îndărătnic : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „hinterlistig" : „fourbe" : (1x)
îndărătnică *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 4;

índe : (1581 PRL) : prep. : „nach" : „vers" : (1x)
înde *prep.* [3] 2, 7;

îndireptá → îndrepta

îndoít : (1581 PRL) : adj. : „verdoppelt" : „double" : (1x)
îndoite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [5] 9, 12;

îndrăgí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „lieben, liebhaben" : „prendre en amitié" : (1x)
îndrăgiţi *verb imp. 2 pl.* [5] 8, 19;

îndrăgíre : (1581 CORESI, EV. 174) : s. f. : „Liebe" : „affection" : (1x)
îndrăgire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 3;

îndrăzní : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „wagen" : „oser" : (4x)
îndrăznêşte *verb imp. 2 sg.* [3] 3, 17;
îndrăzniţi *verb imp. 2 pl.* [4] 2, 6; [5] 8, 13; 8, 15;

îndreptá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(gerade) richten" : „redresser" : (2x)
îndireptînd *verb gerunziu* [6] 2, 6;
va îndirepta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 11, 16;

înduráre : (a. 1633 GCR I, 81) : s. f. : „Mitleid, Erbarmen" : „pitié" : (2x)
îndurare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 12, 10;
îndurarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 7, 9;

înfierbîntáre : (1648 NTB 489) : s. f. : „Erhitzen" : „échauffement" : (1x)
înfierbîntarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 11, 3;

înflá → umfla

înflorít : (1649 MARD.) : s. f. : „blühend" : „fleuri" : (1x)
cêle înflorite *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 4;

înfricoşá : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. I : „Furcht/Angst einjagen" : „efffrayer" : (2x)

înfricoşind *verb gerunziu* [1] 1, 4;
mă înfricoşaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [2] 3, 1;

înfricoşáre : (1642 ÎNV. 45r) : s. f. : „Furcht" : „frayeur, crainte" : (1x)
înfricoşarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 11;

înfricoşát : (1560-1561 CORESI, TE.2) : adj. : „furchtbar" : „effroyable" : (1x)
înfricoşat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 7;

înfrumuseţá : (1560-1561 CORESI, TE.2) : v. I. : „verschönern, zieren, schmücken" : „embellir" : (1x)
înfrumusăţază-te *verb imp. 2 sg.* [5] 2, 10;
te înfrumusăţază *verb imp. 2 sg.* [3] 3, 15;

înfrumuseţáre : (1683-1686 MS. 4389, 576/2) : s. f. : „Verschönerung" : „embellisement" : (1x)
înfrumuseţare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 18;

înfrumuseţát : (1560-1561 CORESI, TE.2) : adj./s. : „verschönert, geschmückt" : „embelli, enjolivé" : (1x)
cel înfrumseţat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [5] 11, 10;

înfundát : (1618 DIRB XVII 3, 215) : adj. : „verschlossen" : „foncé" : (1x)
înfundate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [4] 1, 4;

îngăduí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erlauben, warten, bleiben" : „permettre, attendre, rester" : (3x)
îngăduiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 6, 14;
îngăduiescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 1, 7;
îngăduiêşte *verb imp. 2 sg.* [3] 3, 8;

îngăduitór : (1581 CORESI, EV. 49) : adj. : „nachsichtig" : „tolérant" : (1x)
mult îngăduitoriu *adj. calificativ gradul superlativ masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 3;

ínger : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Engel" : „ange" : (26x)
înger *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 2, 3;
îngerul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 1, 9; 1, 12; 1, 14; 1, 17; 1, 19; 2, 3; 3, 6; 3, 7; 4, 1; 4, 4; 4, 5; 5, 5; 5, 10; 6, 4; 6, 5; 12, 8; [6] 2, 7; 3, 1; 3, 1; 5, 3;
îngerului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [5] 1, 11; 1, 13; 3, 1; 3, 3; [6] 1, 1;

îngheţíş : (c. 1683-1686 MS.45, 710/1) : s. n. : „Frieren" : „gel" : (1x)
îngheţişului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 3, 17;

înghiţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schlucken" : „ingurgiter" : (1x)
înghite *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 1, 13;

îngrădíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Umzäumung" : „clôture, enclos" : (2x)
îngrădire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 14; [5] 12, 2;

îngrăşá : (c. 1551-1558 PS. V. 478) : v. I. : „1. mästen. 2. fett werden" : „(s')engraisser" : (1x)
îngrăşa *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 1, 16;

îngreuiá : (c. 1567 CORESI, CAZ. 86) : v. I : „be-, erschweren" : „alourdir" : (6x)
au îngreuiat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 7, 11;
îngreuiară-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 2, 9;
îngreuiat-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [6] 3, 13;
îngreuind *verb gerunziu* [2] 2, 6;
să va îngreuia *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 11, 8;
te vei îngreuia *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 3, 15;

îngreuiát : (1560-1561 CORESI, TE.2) : adj. : „beschwert" : „chargé" : (1x)
îngreuiat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 6;

îngropáre : (1551-1553 ES) : s. f : „Begräbnis" : „enterrement" : (1x)
îngroparea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 14;

îngrozí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „entsetzen" : „effrayer" : (1x)
să îngrozi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 5;

îngúst : (1551-1553 ES) : adj. : „schmal" : „étroit, serré" : (1x)
îngustă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 10, 11;

înmulţí : (1551-1553 ES) : v. IV : „vermehren" : „accroître, multiplier" : (3x)
înmulţişi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 3, 16;
să vor înmulţi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 10, 8;
-şi înmulţêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 2, 6;

înnoí : (1570 CORESI, LIT.) : v. IV : „erneuern" : „renouveler" : (1x)
va înnoi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 3, 18;

íns(ul), **ínsa** : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „er, sie" : „il, elle" : (5x)
însa *pron. pers. 3 fem. sg. nom./ac. acc.* [1] 1, 5;
însul *pron. pers. 3 masc. sg. nom./ac. acc.* [5] 1, 16; 13, 8; 13, 8;
înşii *pron. pers. 3 masc. pl. nom./ac. acc.* [5] 10, 10;

ínsă : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „indessen" : „pourtant" : (2x)
însă *conjuncţie coord.* [3] 3, 8; [5] 1, 6;

însămná → însemna

însemná : (1570 CORESI, LIT.) : v. I : „zeichnen" : „noter" : (1x)
însămna-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 10, 8;

înspăimîntá : (**spăimîntá** : înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sich ängstigen, erschrecken" : „s'effrayer, s'épouvanter" : (2x)
spăima-să-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 3, 6;
va înspăima *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 17;

ínsuşi : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. pron. : „selbst" : „moi-même" : (1x)

însuşi *pron. de întărire 3 masc. sg. nom./ac.* [6] 5, 7;

înşălá → înşela

înşelá : (1551-1553 ES) : v. I : „täuschen" : „tromper" : (1x)
înşălaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [6] 3, 9;

întărí : (inc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(ver)stärken, kräftigen, befestigen" : „fortifier, renforcer" : (7x)
întărească-se *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [5] 8, 9;
întărêşte-te *verb imp. 2 sg.* [4] 2, 5;
să să întărească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [4] 2, 5;
te întărêşte *verb imp. 2 sg.* [4] 2, 5;
vă întăriţi *verb imp. 2 pl.* [5] 8, 13;
voiu întări *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 10, 6; 10, 12;

întărîtá : (inc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. erregen, 2. verschwören" : „1. irriter, 2. conspirer" : (3x)
am întărîtat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 2, 17;
aţi întărîtat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [6] 2, 17;
s-au întărîtat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 10, 3;

întemeiá : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. I : „begründen" : „fonder" : (4x)
au întemeiat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 4, 9;
au întemeiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 12, 1;
s-au întemeiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [4] 2, 19; [5] 8, 9;

întínde : (inc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „ausstrecken, sich erstrecken" : „(s') étendre, tendre" : (6x)
am întins *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 9, 13;
au întins *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 12, 1;
se va întinde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 1, 16;
vei întinde *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 3, 8;
voiu întinde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 1, 4; 2, 13;

întîmpináre : (**tîmpináre** : inc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Empfang, Entgegenkommen" : „réception, bienveillance" : (2x)
întimpinarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 5, 5;
timpinarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 2, 3;

întîrziá : (1642 CAZ. GOV. 90) : v. I : „verzögern" : „retarder" : (1x)
va întîrziia *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 3;

întoárce : (inc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „kehren, wenden, drehen" : „tourner, retourner, ramener" : (24x)
am întors *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 10, 6;
au întors *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 2;
au întorsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 2, 7; [6] 2, 6;
întoarce-mă-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 1, 16; 8, 3;
întoarceţi-vă *verb imp. 2 pl.* [5] 1, 3; 1, 4; [6] 3, 7; 3, 10;
mă întorşu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [5] 5, 1; 6, 1;
mă voiu întoarce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 3, 21; [5] 1, 4; [6] 3, 7;
ne vom întoarce *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [6] 1, 4; 3, 8;
s-au întorsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 4, 1;
să întorc *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 3, 7;
să vor întoarce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 10, 9;
v-aţi întors *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [4] 2, 18;
vă veţi întoarce *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [6] 3, 18;
voiu întoarce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 3, 10; [5] 10, 10;

íntr- → întru

întrá → intra

întráre → intrare

íntre : (1451 DERS / în top. *Untre*) : prep. : „zwischen" : „entre" : (5x)
între *prep.* [5] 1, 8; 1, 11; 6, 13; [6] 2, 14; 2, 14;

întrebá : (inc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „fragen" : „demander" : (3x)
întreabă *verb imp. 2 sg.* [4] 2, 12;
întrebaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [5] 4, 4; 4, 12;

întrebáre : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Frage" : „demande" : (1x)
întrebare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 6;

întrég : (1551-1553 ES) : adj. : „ganz, gesamt" : „entier" : (1x)
cea întreagă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 11, 16;

íntru : (inc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „in, an, um" : „en, dans, à" : (124x)
într- *prep.* [1] 1, 5; [3] 1, 10; [4] 1, 1; [5] 1, 1; 1, 16; 11, 8; 13, 8; 14, 7;
întru *prep.* [1] 1, 3; 1, 3; 1, 6; 1, 8; 1, 9; 2, 4; 2, 5; 3, 3; 3, 4; 3, 13; [2] 1, 10; 2, 1; 2, 4; 2, 8; 2, 9; 2, 17; 2, 19; 3, 3; 3, 6; 3, 7; 3, 10; 3, 10; 3, 13; 3, 13; 3, 17; [3] 1, 13; 1, 14; 2, 8; 3, 4; 3, 6; 3, 11; 3, 13; 3, 18; 3, 20; 3, 21; [4] 1, 1; 1, 6; 1, 6; 1, 8; 1, 13; 2, 2; 2, 4; [5] 1, 7; 1, 9; 1, 13; 1, 14; 1, 17; 1, 17; 1, 19; 2, 3; 2, 3; 2, 5; 2, 11; 3, 2; 3, 2; 3, 7; 3, 7; 3, 9; 4, 6; 5, 5; 5, 10; 6, 4; 6, 5; 7, 1; 7, 5; 7, 5; 7, 10; 8, 8; 8, 8; 8, 13; 8, 13; 9, 2; 9, 7; 9, 8; 10, 4; 10, 9; 10, 12; 10, 12; 11, 14; 11, 14; 12, 1; 12, 2; 12, 5; 12, 5; 12, 5; 12, 6; 12, 8; 14, 1; 14, 3; 14, 11; 14, 21; [6] 1, 2; 1, 6; 1, 7; 1, 10; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 14; 2, 2; 2, 17; 2, 17; 3, 2; 3, 3; 3, 8; 3, 8; 3, 10; 3, 13; 3, 18; 3, 18; 3, 18; 4, 2; 5, 1; 5, 4; 5, 5; 5, 5;

întrutotţiitór : (1642 CAZ. GOV. 307) : adj. : „allherrschend" : „tout-puissant" : (2x)
cel întrutotţiitoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [5] 8, 2; 8, 23;

întunéric : (inc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Finsternis, Dunkel" : „ténèbres, obscurité" : (2x)
întunêrec *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 16;
întunêrecul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 8;

înturná : (1551-1553 ES) : v. I : „kehren, wenden, drehen" : „tourner, retourner, ramener" : (2x)
să întoarnă *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 7, 14;
să să întoarne *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [5] 9, 8;

înţelégere : (inc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Verständnis" : „entendement" : (1x)

înţelêgere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 2, 7;

înţelení : (1649 MARD.) : v. IV : „erstarren, verwilldern" : „rester en friche" : (1x)
să va înţeleni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 10;

învălí → înveli

învăţătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Lehre, Belehrung" : „enseignement, étude" : (2x)
învăţătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 12;
învăţătură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 3;

învelí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „zudecken" : „(se)couvrir" : (1x)
învălindu-se *verb gerunziu* [1] 1, 10;

J

jaf : (1587 DERS) : s. n. : „Raub, Plünderung" : „pillage, rapine" : (5x)
jaf *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 12; [2] 2, 7;
jaful *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [6] 3, 10;
jafurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [6] 1, 13;
jah *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 14;

jah → jaf

jefuí : (înc. sec. XVII ROSETTI, SB 41) : v. IV : „plündern, rauben" : „ravir, piller" : (4x)
jăfuia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 2, 9; 2, 9;
jăfuită va fi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 2, 4;
jăfui-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 2, 9;

jăfuí → jefui

jértfă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Opfer" : „offrande" : (12x)
jîrtva *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 1, 8; [5] 9, 1; [6] 1, 13; 3, 4;
jîrtvă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 11; 2, 12; 2, 13;
jîrtve *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [3] 3, 11; [6] 1, 8; 1, 10; 3, 3;
jîrtvei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [3] 1, 9;

jertfélnic : (1570 CORESI, LIT.) : s. n. : „Altar" : „autel" : (5x)
jîrtăvnicul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 9, 15; [6] 1, 7; 1, 10; 2, 13;
jîrtăvnicului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [5] 14, 20;

jertfí : (1581-1582 PO) : v. IV : „opfern" : „sacrifier" : (3x)
jîrtvuiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 14, 21;
jîrtvuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [6] 1, 14;
jîrtvui-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 16;

jghiab : (1642 CAZ. GOV. 296) : s. n. : „Rinne" : „caniveau, auge" : (1x)
jghiaburile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [6] 3, 10;

jídov : (1559-1560 BRATU) : adj./ s. m.: „1./ 2. Jude" : „1. juif, 2. Juif" : (2x)
jidov *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. neart.* [5] 8, 23;
jidovi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [6] 5, 6;

jigánie : (1570 CORESI, LIT.) : s. f. : „Tier" : „animal" : (1x)
jîganiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 14;

jîgánie → jiganie

jîrtắvnic → jertfelnic

jîrtvă → jertfă

jîrtvuí → jertfi

joi : (1551-1553 ES) : s. f. : „Donnerstag" : „jeudi" : (1x)
joi *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 7, 5;

jucá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „spielen" : „jouer" : (3x)
au jucat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 12, 10;
jucînd *verb gerunziu* [5] 8, 5;
veţi juca *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [6] 4, 2;

jucărie : (1564 CORESI, MOLIT. 296) : s. f. : „Spielzeug" : „jouet, ce qui sert à jouer" : (1x)
jucărei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 1, 10;

judecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „richten, urteilen" : „juger" : (4x)
au judecat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 3;
judecaţi *verb imp. 2 pl.* [5] 7, 9; 8, 16;
vei judeca *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [5] 3, 7;

judecátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Gericht, 2. Urteil" : „1. jugement, 2. réflexion" : (13x)
judecata *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 4; 1, 7; [3] 3, 6; 3, 9; [6] 3, 5;
judecată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 12; [3] 2, 3; [5] 7, 9; 8, 16; [6] 3, 5;

judecătór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Richter" : „juge" : (2x)
judecătorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 3, 4;
judecătoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 3;

jug : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Joch" : „joug" : (1x)
un jug *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [3] 3, 10;

jugătór : (c. 1665-1672 MS. 4389, 458/[2]) : s. m. : „Wallach" : „hongre" : (1x)
jugătoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 9, 9;

jumătáte : (1403 DERS/ în antr. *Jumetate*) : s. f. : „Hälfte" : „moitié" : (6x)
jumătate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 2; 14, 4; 14, 4; 14, 4; 14, 4;
jumătatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 14, 8;

junghiá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „erdolchen" : „égorger, juguler" : (1x)

junghea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 11, 5;

junghiére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Erstechen" : „action de poignarder" : (2x)
jungherii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 11, 4; 11, 7;

jurá : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. I : „schwören" : „jurer" : (4x)
jură *verb indicativ prezent 3 pl.* [6] 3, 5;
jură *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 5, 4;
să jură *verb indicativ prezent 3 pl.* [3] 1, 5; 1, 5;

jurămî̂nt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Schwur, Eid" : „serment" : (2x)
jurământ *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 5, 3; 8, 17;

L

-l → el, ea

l- → el, ea

la : (1471 DERS / în top. *La* Fîntîniţe) : prep. : „an, zu, bei, in, nach" : „à, en, près de, vers" : (134x)
la *prep.* [1] 1, 10; 1, 12; 1, 13; 2, 1; 3, 5; 3, 5; 3, 7; 3, 10; 3, 11; 3, 12; [2] 1, 4; 1, 7; 1, 9; 1, 10; 1, 12; 2, 3; 2, 3; 2, 13; 2, 15; 3, 2; 3, 4; 3, 12; 3, 12; 3, 14; 3, 15; 3, 15; 3, 16; [3] 1, 6; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 2, 7; 2, 11; 3, 5; 3, 8; 3, 10; 3, 12; [4] 1, 5; 1, 7; 1, 9; 1, 9; 2, 10; 2, 14; 2, 15; 2, 19; [5] 1, 4; 1, 4; 2, 6; 2, 7; 3, 4; 3, 4; 4, 10; 4, 14; 5, 3; 5, 3; 5, 4; 5, 4; 6, 2; 6, 2; 6, 3; 6, 3; 6, 6; 6, 6; 6, 6; 6, 8; 6, 9; 6, 9; 6, 9; 6, 10; 6, 10; 6, 15; 7, 2; 7, 12; 7, 14; 7, 14; 8, 7; 8, 7; 8, 11; 8, 21; 9, 4; 9, 5; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 17; 9, 17; 9, 17; 10, 1; 10, 1; 10, 1; 10, 3; 10, 5; 10, 5; 10, 10; 10, 10; 10, 10; 11, 7; 11, 13; 11, 13; 12, 2; 12, 10; 13, 1; 13, 1; 13, 6; 14, 2; 14, 5; 14, 8; 14, 10; 14, 10; 14, 10; 14, 10; 14, 10; 14, 10; 14, 10; 14, 17; [6] 1, 8; 1, 11; 1, 11; 2, 2; 2, 3; 2, 6; 2, 9; 2, 11; 2, 13; 3, 1; 3, 10; 3, 10; 3, 17; 5, 3; 5, 5; 5, 6;

lácrămă → lacrimă

lácrimă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Träne" : „larme" : (1x)
lacrămi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [6] 2, 13;

lanţ : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. n. : „Kette" : „chaîne" : (1x)
lanţul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 2, 6;

lat : (1505 DLRV / în top. Drumul *Latului*) : adj. : „breit" : „large" : (1x)
lată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 5, 2;

láudă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Lob (preisung)" : „louange" : (3x)
lauda *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 2;
laudă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 20; 3, 21;

lăcáş → locaş

lăcuí → locui

lăcuít → locuit

lăcomí : (1563 CORESI, PRAXIU 267) : v. IV : „begehren" : „convoiter" : (1x)
lăcomêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 2, 9;

lăcomíe : (1563 CORESI, PRAXIU 267) : s. f. : „Gier" : „avidité" : (1x)
lăcomie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 9;

lăcústă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Heuschrecke" : „sauterelle" : (2x)
lăcusta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 15; 3, 17;

lămurí : (1608-1613 VARLAAM, L. 116) : v. IV. : „reinigen" : „purifier" : (2x)
să lămurêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 13, 9;
voiu lămuri *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 13, 9;

lămurít : (1581 CORESI, CAZ. 100) : adj. : „klar" : „clair" : (1x)
lămurit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 11, 13;

lărgí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV. : „erwietern, ausdehnen, ausbreiten" : „élargir, étendre" : (1x)
au lărgit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 2, 5;

lărgíme : (1581-1582 PO) : s. f. : „Weite" : „largeur" : (1x)
lărgimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 2, 2;

lăsá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „lassen, verlassen" : „laisser, quitter, abandonner" : (6x)
ai lăsat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [6] 2, 14;
aţi lăsat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [6] 2, 10;
au lăsat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [3] 3, 4; [5] 11, 17;
să lase *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [3] 3, 17;
voiu lăsa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 3, 13;

lăţíme : (1563 CORESI, PRAXIU 421) : s. f. : „Breite" : „largeur" : (1x)
lăţimile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 6;

lăudá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „loben, rühmen, lobpreisen" : „louer, célébrer, glorifier, se vanter" : (1x)
să vor lăuda *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 10, 12;

le → el, ea

-le → el, ea

leac : (1581 PRL) : s. n. : „(Heil-)Mittel, Heilung" : „remède" : (2x)
leac *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 10, 2; [6] 4, 2;

legá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. zusammen-, an-, festbinden, -knüpfen, 2. fesseln" : „1. lier, faire nouer, 2. ligoter" : (2x)
lega-să-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 3, 10;
vă legaţi *verb imp. 2 pl.* [3] 2, 1;

legát : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „gebunden" : „lié" : (2x)

legaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 9, 12;
legaţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 9, 11;

legătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Bindung, Verbindung, 2. Bündel" : „1. lien, 2. liasse" : (4x)
legături *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 12; [6] 4, 2;
legăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 13;
o legătură *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [4] 1, 6;

lége : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Gesetz, Gebot, 2. Glaube" : „1. loi, commendement, 2. religion" : (10x)
lêge *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 3; 3, 5; [6] 2, 7; 2, 8; 2, 9;
lêgea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 4; [5] 7, 12; [6] 2, 6; 4, 4;
legii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [4] 2, 12;

legiuíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 765/1) : s. f. : „Gesetz" : „loi" : (2x)
legiuirile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 1, 6; [6] 3, 7;

lemn : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Baum, 2. Holz" : „1. arbre, 2. bois" : (6x)
lemn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 11;
lêmne *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [4] 1, 8; [5] 12, 6;
lêmnele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [4] 2, 20; [5] 5, 4;
lemnului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 2, 19;

lepădá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (von sich) abweisen, verwerfen, 2. sich lossagen" : „1. repousser, refuser, rejetter, 2. rénier" : (4x)
am lepădat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 11, 14;
se va lepăda *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 2, 4;
vă lepădaţi *verb imp. 2 pl.* [5] 11, 12;
voiu lepăda *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 3, 6;

lepădát : (1471 DERS) : adj. : „ausgesetzt" : „renié" : (1x)
lepădaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [6] 2, 9;

leşiná : (1559-1560 BRATU) : v. I : „ohnmächtig werden" : „s'évanouir" : (1x)
leşinară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 13;

leu : (1519 DERS / în antr. *Leul*) : s. m. : „Löwe" : „lion" : (9x)
leii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 13; [3] 3, 4;
leilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 2, 11; 2, 11; 2, 12; [5] 11, 3;
leu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 11;
leul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 12;
leului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 11;

libián : (c. 1683-1686 MS. 45, 686/2) : s. m. : „Lybyener" : „Libyen" : (1x)
liviii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 9;

levít : (1560-1561 CORESI, TE.2) : s. m. : „Levit" : „lévite" : (1x)
leviţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [6] 2, 4;

límbă : (1433 DERS / în antr. *Limba*) : s. f. : „1. Zunge, Sprache, 2. Volk" : „1. langue, 2. peuple" : (44x)
ai limbii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [3] 2, 9;
limba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 6; [3] 2, 1; [4] 2, 15; [5] 14, 12;
limbă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 10; 3, 14;
limbi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 4; 3, 5; [2] 1, 17; 2, 8; 2, 13; 3, 11; [3] 3, 9; [5] 2, 11; 8, 13; 8, 22; 9, 10; [6] 1, 11; 1, 11; 1, 14;
limbile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 2, 5; 3, 5; [4] 2, 8; [5] 1, 15; 1, 21; 2, 8; 7, 14; 12, 3; 12, 3; 12, 9; 14, 2; 14, 3; 14, 16; 14, 18; [6] 2, 9; 3, 12;
limbilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 3, 3; [3] 2, 11; 2, 11; [4] 2, 8; 2, 23; [5] 8, 23; 14, 19;

lin : (1559-1560 BRATU) : adj. : „sanft, ruhig" : „doucement, calme" : (1x)
lin *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 1, 11;

lipí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich enganschliessen" : „(s')attacher" : (1x)
să va lipi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 14, 5;

lipsí : (1481 LDSR 355) : v. IV : „fehlen, mangeln, verschwinden, verscheiden" : „manquer, faire défaut, disparaître, mourir" : (3x)
lipsească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [5] 11, 9;
lipsêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 11, 9; 11, 16;

liv → libian

língă : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „neben, bei" : „près de, à côté" : (1x)
lîngă *prep.* [5] 14, 17;

loc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Ort, Stelle, Platz, Stätte" : „lieu, endroit, place" : (9x)
loc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 10;
locul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 17; [3] 1, 4; 2, 11; [4] 2, 10; [5] 13, 1; 14, 10; [6] 1, 11;
un loc *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [6] 2, 3;

locáş : (1508-1509 DERS) : s. n. : „Wohnung, Wohnsitz" : „demeure, domicile" : (5x)
lăcaş *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 2, 5;
lăcaşul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 11; 2, 12;
lăcaşurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [5] 12, 7; [6] 2, 12;

locuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „wohnen" : „habiter" : (28x)
a lăcui *verb infinitiv prezent* [3] 3, 7;
lăcuiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 2, 8; 2, 17; [3] 1, 4; [5] 8, 21; 11, 6; 12, 5; 12, 7; 12, 8; 12, 10;
lăcuiescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 1, 5; [3] 1, 19; 2, 5; [5] 13, 1;
lăcuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 3, 8; [3] 3, 1;
lăcuind *verb gerunziu* [5] 8, 20;
lăcuiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [3] 1, 12; [5] 2, 7;
să lăcuia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 7, 7;
să lăcuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 1, 11;
să va lăcui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 2, 4; 9, 5;

va lăcui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 12, 6; 14, 11;
voiu lăcui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 10, 6;
vor lăcui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 1, 14; [5] 9, 6; 14, 11;

locuít : (1559-1560 BRATU) : adj. : „bewohnt" : „habité" : (1x)
lăcuit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 7, 7;

lor → el, ea

loví : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. angreifen, überfallen, 2. schlagen" : „1. attaquer, essaillir, envahir, 2. battre, frapper" : (8x)
lovêşte *verb imp. 2 sg.* [5] 13, 7;
lovit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [4] 2, 18;
lovi-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 12, 4;
să lovesc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [6] 4, 6;
va lovi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 9, 4; 14, 18;
voiu lovi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 12, 4;
vor lovi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 10, 11;

lovitúră : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. f. : „Schlag" : „coup" : (1x)
lovitura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 9, 14;

lua : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „nehmen" : „prendre" : (26x)
a lua *verb infinitiv prezent* [5] 7, 11; [6] 2, 13;
am luat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 3, 4; 11, 13;
au luat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 1, 4;
au luat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 3, 19;
ia *verb imp. 2 sg.* [5] 6, 9; 11, 15;
luaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [5] 5, 9;
luat-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 3, 16;
luaţi *verb imp. 2 pl.* [5] 3, 4;
lua-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [4] 2, 23; [6] 1, 9;
luo *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [6] 3, 16;
să va lua *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 10, 11; 10, 11; 14, 2;
va lua *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [4] 2, 13; [5] 6, 13; [6] 1, 8;
vei lua *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [5] 6, 11;
voiu lua *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 11, 7; 11, 10; [6] 2, 3;
vor lua *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 2, 6; [5] 14, 21;

luáre : (1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Nehmen" : „prise" : (6x)
luarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 1; [2] 1, 7; [5] 9, 1; 12, 1; [6] 1, 1;
luorile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [4] 2, 15;

lucí : (1551-1553 ES) : v. IV : „strahlen, glänzen" : „briller" : (1x)
lucêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 3, 3;

lucrá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „arbeiten, bebauen" : „travailler" : (2x)
lucrez *verb indicativ prezent 1 sg.* [2] 1, 5; [5] 13, 5;

lúcru : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Arbeit, 2. Tat, Werk, 3. Ding" : „1. travail, 2. œuvre, acte, 3. chose" : (5x)
lucru *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 5;
lucrul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 3, 16;
lucrurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [4] 1, 14; 2, 15; 2, 18;

lúme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Welt" : „monde" : (2x)
lumea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 5; [3] 1, 12;

lui → el, ea

luminát : (1448 DERS) : adj. : „hell, lichtvoll" : „lumineux" : (2x)
luminat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 7;
luminat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 14;

lumínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Leuchter, Lampe" : „chandelier, lampe" : (7x)
lumina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 3; 3, 10; [5] 2, 8;
lumină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 10; [3] 3, 6; [5] 14, 6; 14, 7;

luminătór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Dachgaupe, Dachfenster" : „fenêtre" : (4x)
luminători *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 4, 2;
luminătorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [5] 4, 2;
luminătoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 13;
luminătoriului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [5] 4, 11;

luminós : (1551-1553 ES) : adj. : „hell, lichtvoll, leuchtend" : „lumineux" : (1x)
luminoasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 4, 5;

lúnă : (1467 DERS / în antr. *Luna*) : s. f. : „1. Mond, 2. Monat" : „1. lune, 2. mois" : (15x)
ale lunii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [4] 2, 1; 2, 11; 2, 19; [5] 1, 7;
a lunii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [4] 1, 1; 2, 2; 2, 21; [5] 7, 1;
luna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 10; [4] 1, 1; [5] 1, 7; 7, 3;
lună *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 2; [5] 1, 1; 11, 8;

lung : (1510 DERS / în top. *Lungi*) : adj. : „lang" : „long" : (1x)
lungă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 5, 2;

lungíme : (1642 CAZ. GOV. 445) : s. f. : „Länge" : „longueur" : (1x)
lungimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 2, 2;

lup : (1009 DRĂGANU / în top. *Lupa*) : s. m. : „Wolf" : „loup" : (2x)
lupii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 8; [3] 3, 4;

lut : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Ton, Lehm" : „argile" : (1x)
lut *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 10;

M

m- → eu

mai : (1400 BGL) : adv. : „noch, schon" : „plus, encore, déjà" : (17x)
mai *adv.* [1] 1, 12; 1, 14; 1, 15; 2, 13; [2] 3, 1; [3] 3, 16;

[5] 1, 17; 9, 8; 11, 6; 11, 15; 12, 6; 13, 2; 13, 3; 14, 11; 14, 21; [6] 1, 5; 2, 13;

máică : (c. 1551-1558 PS. V. 197) : s. f. : „Mutter" : „mère" : (2x)
maica *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 13, 3; 13, 3;

máre[1] : (1490 DERS / în antr. Toader *Marele*) : adj. : „groß" : „grand" : (27x)
cea mare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [3] 1, 15; [6] 4, 5;
cel mare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [4] 1, 1; 1, 12; 1, 14; 2, 5; [5] 3, 1; 3, 8; 4, 6;
celui mare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. art.* [4] 2, 3; [5] 6, 11;
mai mare *adj. calificativ gradul comparativ fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 10;
mare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 3; [3] 1, 11; [4] 2, 10; [5] 1, 2; 1, 14; 1, 15; 4, 6; 4, 6; 7, 12; 8, 2; 14, 13;
mare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 14;
mare *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 11;
mare foarte *adj. calificativ gradul superlativ fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 4;
mari *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [6] 5, 4;

máre[2] : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Meer" : „mer" : (16x)
mare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 14; 3, 7; 3, 14; [5] 9, 4; 9, 10; 10, 11; 10, 11; 14, 4;
marea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 4; 3, 8; [4] 2, 7; 2, 22; [5] 14, 8;
mării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 1, 14; [3] 1, 3; 2, 5; 2, 7;

márgine : (1365 SUCIU/în top. *Margina*) : s. f. : „Rand, Grenze" : „marge, limite" : (4x)
marginea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [4] 2, 13; 2, 13; [5] 9, 10;
marginele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 3, 11;

másă : (1520 DERS / în antr. *Bunămasă*) : s. f. : „Tisch" : „table" : (2x)
masa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 1, 7; 1, 12;

mă → eu

-mă → eu

măgár : (C. 1550 HC[2] I, 372) : s. m. : „Esel" : „âne" : (1x)
măgarilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [5] 14, 15;

măgură : (1395 DRĂGANU) : s. f. : „Hügel" : „colline" : (5x)
măgura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 12;
măgură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 8;
măguri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 5; [5] 1, 8;
măgurilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [5] 1, 10;

mări : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. vergrößern, 2. rühmen" : „1. agrandir, 2. louer, glorifier" : (8x)
a te mări *verb infinitiv prezent* [3] 3, 12;
mărêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [6] 1, 6;
mări-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 12, 11;
măritu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 1, 5;
s-au mărit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [3] 2, 10;
să mărêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 2, 5;
să măriia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [3] 2, 8;
să să mărească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [5] 12, 7;

măríre : (c. 1559-1560 BRATU) : s. f. : „Größe, Ruhm" : „grandeur, gloire" : (11x)
mărire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 16; [5] 2, 5; [6] 2, 2;
mărirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 14; [4] 2, 4; 2, 10; [5] 11, 3; [6] 1, 6;
mărirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 16; [4] 2, 8;
măririi *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 2, 8;

mărít : (c. 1551-1558 PS. V. 451) : adj./s. : „ruhmreich" : „glorifié" : (1x)
cei măriţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 11, 2;

mărturíe : (c. 1433-1437 DERS) : s. f. : „Bezeugung" : „témoignage" : (2x)
mărturie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 8; [6] 3, 5;

mărturisí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. bezeugen, 2. beichten" : „1. témoigner, 2. confesser" : (3x)
au mărturisit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 2, 14;
mărturisêşte *verb imp. 2 sg.* [3] 3, 15;
să mărturisiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [5] 3, 7;

maslínă → măslină

măslín : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Ölbaum" : „olivier" : (6x)
maslini *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 4, 11; 4, 12;
maslinii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [4] 2, 20;
măslini *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 4, 3;
Maslinilor *subst. propriu masc. pl. gen./dat. art.* [5] 14, 4; 14, 4;

măslínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Olive" : „olive" : (2x)
maslinei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 3, 16;
maslinii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [4] 2, 20;

măsurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „messen" : „mesurer" : (1x)
să măsur *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [5] 2, 2;

măsúră : (1551-1553 ES) : s. f. : „Maß" : „mesure" : (6x)
măsura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 5, 6; 5, 9; 5, 10;
măsură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 1, 16;
măsurii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 5, 7; 5, 8;

măsurătór : (c. 1665-1672 MS. 4389, 603/[2]) : adj. : „messend" : „qui mesure" : (1x)
măsurătoare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 2, 1;

mérge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „gehen, (los)ziehen" : „aller, marcher" : (21x)

am mers *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 3, 14;
au mers *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 11;
au mersu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 2, 6;
mêrge *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 1, 6; [3] 2, 2;
mergea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 6, 6; 6, 6;
mergea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [5] 6, 5;
mêrgeţi *verb imp. 2 pl.* [5] 6, 7;
mêrge-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 8, 21;
mergi *verb indicativ prezent 2 sg.* [5] 2, 2;
mergînd *verb gerunziu* [5] 8, 21;
să meargă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [5] 9, 8;
să mêrgem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [5] 8, 21; 8, 23;
va mêrge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 10; [2] 3, 4; [5] 9, 14;
vei mêrge *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [5] 3, 7;
vor mêrge *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 3, 10; [3] 1, 18;

mérgere : (1581-1582 PO) : s. f. : „Gang" : „aller" : (3x)
mêrgerea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 5;
mêrgerii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 8;
mêrgerile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 9;

meşterşugí → meşteşugi

meşteşugí : (1581 CORESI, EV. 323) : v. IV : „zetteln" : „comploter" : (1x)
s-au meşterşugit *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [6] 2, 11;

meu : (1521 NEACŞU) : adj./pron. pos. : „mein" : „mon" : (112x)
al mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. nom./ac. sg.* [2] 1, 12; 2, 4;
al mieu *adj. pron. pos. 1 neutru sg. nom./ac. sg.* [4] 2, 9; 2, 9;
a mea *adj. pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. sg.* [3] 3, 12; [5] 13, 6;
mea *adj. pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. sg.* [2] 1, 3; 2, 1; 3, 15; 3, 18; [3] 1, 4; 2, 13; 3, 9; 3, 9; [4] 1, 4; 1, 9; 2, 15; [5] 1, 16; 2, 9; 3, 7; 3, 7; 6, 8; 7, 12; 8, 6; 10, 3; 11, 8; 11, 10; 11, 12; 13, 7; [6] 1, 6; 1, 6; 2, 4; 2, 5; 3, 10; 3, 13;
mêle *adj. pron. pos. 1 fem. sg. gen./dat. sg.* [2] 2, 1; 3, 15; [3] 2, 9; 2, 12; 3, 8; 3, 9; 3, 9; [5] 9, 8; [6] 3, 1;
mêle *adj. pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. pl.* [5] 1, 6; 3, 7; 3, 7; 13, 5; [6] 2, 9; 3, 7; 5, 2;
mêle *adj. pron. pos. 1 neutru sg. nom./ac. pl.* [2] 3, 15; 3, 18; [3] 2, 8; [5] 1, 6; 7, 12; [6] 5, 2;
mêle *adj. pron. pos. 1 fem. sg. gen./dat. pl.* [2] 3, 15;
miei *adj. pron. pos. 1 masc. sg. nom./ac. pl.* [5] 1, 18; 2, 1; 5, 9; 6, 1; 9, 8; 12, 4; [6] 5, 1; 5, 4;
miei *adj. pron. pos. 1 masc. sg. gen./dat. pl.* [5] 1, 6; 13, 7; 14, 5;
mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. gen./dat. sg.* [2] 1, 11; [6] 4, 4; 5, 1; 5, 1; 5, 2; 5, 3;
mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. nom./ac. sg.* [2] 3, 17; 3, 18; [4] 2, 23; [5] 3, 8; 13, 9; 14, 5; [6] 3, 1;
mieu *adj. pron. pos. 1 neutru sg. gen./dat. sg.* [2] 3, 15; [3] 2, 9; [5] 8, 12; 14, 2; [6] 1, 11; 2, 2; 2, 5;
mieu *adj. pron. pos. 1 neutru sg. nom./ac. sg.* [2] 2, 4; 3, 1; 3, 15; 3, 15; [3] 2, 8; [4] 2, 6; [5] 1, 6; 4, 6; 5, 4; 8, 7; 11, 8; 11, 10; 11, 14; 13, 9; 13, 9; [6] 1, 6; 1, 7; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 14; 3, 5; 4, 2;

mi → eu

-mi → eu

mic : (1222 DLRV/în antr. *Mic*) : adj. : „klein" : „petit" : (1x)
mici *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 4, 10;

mie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „tausend" : „mille" : (3x)
mie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 9, 7;
mii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 12, 6;
miile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 12, 5;

miel : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Lamm" : „agneau" : (1x)
miei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 10, 3;

miei → meu, mea

míjloc : (1504 DERS / în top. *Mijloci*) : s. n. : „Mitte" : „milieu" : (29x)
mijlocul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 1; 2, 10; [2] 3, 1; [3] 2, 14; 3, 6; 3, 16; [4] 2, 6; [5] 1, 8; 1, 10; 2, 4; 2, 5; 2, 10; 2, 11; 3, 7; 5, 4; 5, 7; 5, 8; 5, 9; 5, 9; 6, 1; 6, 13; 8, 3; 8, 8; 9, 7; 11, 14; 11, 14; [6] 3, 18; 3, 18; 3, 18;

mílă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gnade, Mitleid" : „grâce, pitié" : (3x)
mila *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 7, 9;
milă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 1; [5] 1, 16;

milostiví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich erbarmen" : „avoir pitié" : (1x)
să va milostivi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 17;

miluí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „ein Almosen geben, aus Mitleid helfen" : „faire l'aumône, avoir pitié" : (2x)
va milui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 1, 17;
vei milui *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [5] 1, 12;

míne → eu

mincinós : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „lügenhaft"; „menteur" : (5x)
cei mincinoşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [5] 13, 2;
mincenoase *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 10, 2;
mincinoasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 1; [2] 2, 18;
mincinos *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 8, 17;

minciúnă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Lüge" : „mensonge" : (4x)
minciuni *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 5, 4; 10, 2; 13, 3; [6] 3, 5;

minţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „lügen, verleugnen, verhehlen" : „mentir, renier, omettre" : (2x)
au minţit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 13, 4;
minţi-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 16;

minuná : (1559-1560 BRATU) : v. I : „sich wundern" : „s'émerveiller, s'étonner" : (1x)
vă minunaţi *verb imp. 2 pl.* [2] 1, 5;

minúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wunder, Staunen" : „merveille, étonnement" : (2x)
minuni *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 5; [5] 3, 8;

mirós : (1639 PARACLIS 253) : s. n. : „Geruch" : „odeur" : (1x)
miros *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 9, 17;

mişcá : (1563 CORESI, PRAXIU 424) : v. I : „sich bewegen" : „se déplacer" : (1x)
te mişcă *verb imp. 2 sg.* [2] 2, 16;

mítră : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Mitra, Bischofskrone" : „mitre" : (2x)
mitră *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 3, 5; 3, 5;

mînă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hand" : „main" : (39x)
mîinile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 3, 2; [5] 1, 21; 4, 9; 4, 12; 8, 9; 8, 13; [6] 1, 9; 1, 10; 1, 13;
mîna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 1, 4; 2, 13; 3, 16; [4] 1, 1; 1, 3; 2, 2; [5] 2, 1; 2, 9; 4, 10; 7, 7; 7, 12; 8, 4; 11, 6; 11, 6; 13, 7; 14, 13; 14, 13; 14, 13; [6] 1, 1;
mînile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 2, 9; 3, 3; [3] 3, 17; [5] 4, 9; 11, 6; 13, 6; [6] 2, 13; 5, 2;
mînilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [4] 1, 11; 2, 15; 2, 18;

mîncá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „essen, fressen" : „manger, dévorer" : (15x)
mănîncă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 3, 12; [2] 3, 13;
mănînce *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [5] 11, 9;
mîncat-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [4] 1, 6;
mîncaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [5] 7, 6;
mînca-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 13; 3, 15;
să mănînce *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 1, 8; [5] 11, 1;
să va mînca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 10;
va mînca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 2, 13; 3, 15; [5] 11, 16;
veţi mînca *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [5] 7, 6;
vor mînca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 12, 6;

mîncáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Essen, Speise" : „mets, nourriture" : (6x)
mîncare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 16; 3, 16; [6] 3, 11;
mîncarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [4] 2, 13;
mîncările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 16; [6] 1, 12;

mînd̨ru : (1432 DERS / în antr. *Mîndri*) : adj./s. : „hochmütig" : „fière" : (1x)
cei mîndri *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 3, 7;

mînecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „früh aufstehen" : „se lever tôt" : (1x)
mînecă *verb imp. 2 sg.* [3] 3, 8;

mînecát : (1683-1686 MS. 45, 580/2) : s. n. : „Frühe" : „grand matin" : (1x)
cêle mîinecate *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [4] 2, 15;

mîngîiére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Trost" : „consolation" : (1x)
mîngîiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 7;

mîngîiós : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „streichelnd" : „tendre, agréable" : (1x)
mîngîioase *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [5] 1, 13;

mînie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zorn, Ärger" : „colère" : (11x)
mînie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 2; [5] 8, 2;
mîniei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 6; [3] 2, 2; 3, 9; [5] 10, 4;
mîniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 6; [2] 3, 7; 3, 11; [5] 6, 8; 10, 3;

mîntuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erlösen, erretten, befreien" : „délivrer, sauver" : (12x)
mîntuiescu *verb indicativ prezent 1 sg.* [5] 8, 7;
mîntuind *verb gerunziu* [5] 9, 9;
mîntuitu-te-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 3, 16;
mîntui-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 3, 18;
s-au mîntuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [6] 3, 15;
să mîntuieşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [2] 3, 12;
va mîntui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 9, 16; 12, 7;
vei mîntui *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 1, 2;
voiu mîntui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 3, 20; [5] 8, 13; 10, 6;

mîntuíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Erlösung, Errettung, Heil" : „délivrance, salut" : (2x)
mîntuire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 7;
mîntuirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 12;

mîntuitór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Erlöser" : „sauveur" : (1x)
mîntuitoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 17;

mînz : (1443 BGL) : s. m. : „Füllen" : „poulain" : (1x)
mînzu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 9, 9;

mîşcói : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m : „Maulesel" : „mulet" : (1x)
a mîşcoilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [5] 14, 15;

moárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tod" : „mort" : (4x)
moarte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 12; [5] 5, 3; 5, 3;
moartea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 5;

molíd : (1605 BGL) : s. m. : „Fichte" : „épicéa" : (1x)
molidvul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 11, 2;

molídv → molid

moştení : (1560-1561 CORESI, TE.2) : v. IV : „(be)erben" : „hériter" : (5x)
moşteni-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 2, 9;
să moştenească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 1, 6;
va moşteni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 2, 12; 9, 4;
voiu moşteni *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 8, 12;

moşteníre : (1652 ÎNDR.) : s. f. : „Erbschaft, Erbe" : „héritage" : (2x)

moştenirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 1, 3;
moştenirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 4, 6;

mreájă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Netz" : „filet" : (3x)
mreaja *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 15; 1, 17;
mrejii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 1, 16;

mucár : (1581-1582 PO) : s. n. : „Lichtschneuze" : „mouchette" : (1x)
mucări *subst. comun neutru pl. gen./dat. neart.* [5] 4, 12;

muiére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Frau, Weib" : „femme" : (12x)
muiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 2, 14; 2, 15;
muiêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 2, 14;
muieri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 5, 9;
muierile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 13; [5] 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 13; 12, 14; 14, 2;
o muiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 5, 7;

mult : (1521 NEACŞU) : adj./adv./pron. : „viel" : „maint, nombreux, beaucoup" : (22x)
cêle multe *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 12;
mai mult *adv. cantitativ comp.* [1] 2, 9; 3, 16; [3] 3, 7; [6] 3, 14;
mult *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 13;
multă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 14;
multe *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 8; 2, 13; 3, 14; [5] 2, 11; 8, 20; 8, 22;
multe *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 10; 2, 13; [5] 8, 20; 8, 22;
mult *adv. cantitativ comp.* [4] 1, 6;
multe *pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* [4] 1, 9;
mulţi *pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [5] 10, 8; [6] 2, 6; 2, 8;

mulţíme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Menge" : „foule, multitude" : (7x)
al mulţimei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 3;
mulţime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 8, 4; 14, 14;
mulţimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 13; 3, 4; [5] 2, 4; 9, 10;

múnte : (1443 DERS / în antr. *Muntea*) : s. m. : „Berg" : „mont(agne)" : (19x)
munte *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 2; [5] 8, 3; 14, 4;
muntele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 4, 6; 7, 7; 8, 3;
Muntele *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [5] 14, 4; 14, 4;
munţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 15; 3, 18; [3] 1, 11; [4] 1, 11; [5] 1, 11; 6, 1;
munţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 5; [2] 3, 5; [5] 6, 1;
munţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [5] 14, 5; 14, 5;

murí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sterben" : „mourir" : (3x)
moare *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 11, 9;
moară *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [5] 11, 9;
vom muri *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 1, 12;

mustrá : (1581 PRL) : v. I : „tadeln, schelten" : „blâmer, gronder, réprimander" : (2x)
a mustra *verb infinitiv prezent* [2] 1, 12;
mustră *verb indicativ prezent 3 sg.* [4] 2, 15;

mustráre : (1608-1613 VARLAAM, L. 85) : s. f. : „Tadel, Verweis" : „réprimande, reproche" : (1x)
mustrării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 1;

muşcá : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. I : „beissen" : „mordre" : (1x)
muşcă *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 2, 7;

mutáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Versetzung" : déplacement" : (1x)
mutare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 13, 1;

N

n- → nu

náşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. zeugen, gebären, 2. geboren/ erzeugt werden" : „1. enfanter, procréer, engendrer, 2. naître, être procrée" : (3x)
au născut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 13, 3;
au născut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 13, 3; 13, 5;

náştere : (1551-1553 ES) : s. f. : „Geburt" : „naissance" : (1x)
naşterea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 8, 12;

nădăjduí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hoffen, vertrauen" : „espérer, avoir confiance" : (2x)
au nădejduit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 3, 3;
nădejduiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 2, 18;

nădéjde : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hoffnung" : „espoir, espérance" : (2x)
nădêjde *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 1; [5] 14, 11;

năiemíre → năimire

năimíre : (1683-1686 MS. 45, 636/[2]) : s. f. : „(Arbeits)lohn, Gehalt" : „salaire" : (1x)
năiemirile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [4] 1, 6;

năimít : (1642 CAZ. GOV. 180) : s. m. : „Tagelöhner, Lohnempfänger" : „ouvrier, mercenaire" : (2x)
cel năimit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 11, 12;
năimitului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [6] 3, 5;

nălucíre : (1642 ÎNV.[2] 39b, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Einbildung, Erscheinung" : „apparition, imagination" : (4x)
nălucire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 18; 2, 19;
năluciri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 10, 1;
nălucirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 3, 9;

năród → norod

născút : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „geboren" : „né" : (1x)

cel născut *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 12, 10;

năsílnic : (1620 MOXA) : adj. : „gewaltsam, stark" : „brutal, violent, puissant" : (1x)
năsîlnic *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 16;

năsíp → nisip

năstrápă : (1463 DERS) : s. f. : „Becher, Pokal" : „coupe" : (2x)
năstrăpile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 9, 15; 14, 20;

năvód : (1551-1553 ES) : s. n. : „Schleppnetz" : „chalut" : (2x)
nevoadele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 1, 15;
nevodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 1, 16;

-ncepút → început

ne → noi

ne- → noi

-ne→ noi

neam : (1559-1560 BRATU) : s. n. : „Geschlecht, Volk" : „famille, descendance, peuple" : (1x)
neam *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 9, 6;

neascultătór : (1642 CAZ. GOV. 269) : adj. : „ungehorsam" : „désobeissant" : (1x)
neascultătoare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 7, 12;

nebuníe : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Verrücktheit" : „folie" : (1x)
nebunie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 12, 4;

necáz : (1654 GCR I, 171) : s. n. : „Angst, Ärger" : „angoisse, peine, ennui" : (6x)
necaz *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 9; 2, 1; [3] 1, 16; [5] 8, 10;
necazului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 1, 7; [2] 3, 15;

necăjí : (1665-1672 MS. 4389, 527/[1]) : v. IV : „plagen, ärgern" : „peiner, agacer" : (1x)
voiu necăji *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 1, 18;

necertát : (1683 DOS. PAR. 151) : adj. : „ungestraft" : „impuni" : (1x)
cea necertată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [3] 2, 1;

nechibzuít : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj. : „unvernünftig" : „imprudent" : (1x)
nechibzuit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 11, 15;

necínste : (1563 CORESI, PRAXIU 252) : s. f. : „Unehre, Verachtung" : „déshonneur, mépris" : (3x)
necinste *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 16; 2, 16;
necinstea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 5;

necurát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. unrein, unsauber, 2. gesetzlos" : „1. impur, 2. malhonnête, hors-la-loi" : (5x)
cel necurat *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 4; 1, 13;
cel necurat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [5] 13, 2;
necuraţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 9;
necuraţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 1, 3;

necurăţíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Unreinheit" : „impureté" : (7x)
necurăţie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 3; [3] 1, 10;
necurăţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 8; 2, 17; 2, 17; [6] 2, 16;
necurăţiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 6;

négru : (1403 DLRV / în antr. *Negru*) : s. m. : „Schwarz" : „noir" : (2x)
cei negri *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [5] 6, 6;
negri *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 6, 2;

négură : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Nebel" : „brume, brouillard" : (1x)
negură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 16;

negustoríe : (1632 EUSTR. PRAV. 517, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Handel" : „commerce" : (1x)
neguţitoriile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 16;

neguţitoríe → negustorie

neînţelépt : (1563 CORESI, PRAXIU 222) : adj. : „unwissend, ungelehrt" : „mal avisé" : (1x)
neînţelept *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 7, 11;

nemérnic : (1551-1553 ES) : adj./s. : „fremd; Ausländer" : „étranger" : (3x)
nemêrnici *subst. comun masc. pl. voc. neart.* [3] 2, 5;
nemêrnicul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 7, 10;
nemêrnicului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [6] 3, 5;

nemernicíe : (1651 PSALT. 561) : s. f. : „Fremdsein" : „condition d'étranger" : (2x)
a nemerniciei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 9, 12;
nemerniciei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 3, 15;

nemíca → nimic

nímeni → nímene

neputínţă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Ohnmacht" : „impuissance" : (2x)
neputinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 8, 6; 8, 6;

nerodíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 599/[1]) : s. f. : „Unfruchtbarkeit" : „infertilité" : (1x)

nerodire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 18;

nesătură → sătura

nesílnic → năsilnic

neştíne : (1551-1553 ES) : pron. nehot. : „einer, jemand" : „un, quelqu'un" : (1x)
neştine *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [2] 1, 5;

nevinovát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : unschuldig" : „innocent" : (2x)
cel nevinovat *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 3;
nevinovat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 3;

nevóie : (1499 DERS / în top. *Nevoia*) : s. f. : „Bedrängnis" : „difficulté, angoisse" : (1x)
nevoie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 16;

nici : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „kein, auch nicht, nicht einmal, weder... noch" : „aucun, même pas, ni... ni" : (7x)
nici *adv. neg.* [3] 1, 13; 3, 7; [5] 4, 6; 9, 8; 10, 10; 14, 18; [6] 4, 1;

nímene→ nimeni

nímeni : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. neg. : „niemand" : „personne" : (3x)
nimene *pron. neg. nom./ac.* [3] 3, 7;
nimeni *pron. neg. nom./ac.* [1] 2, 6; [5] 1, 21;

nimíc : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. neg. : „nichts" : „rien" : (2x)
nemică *pron. nehot. sg. nom./ac.* [2] 2, 5;
nimica *pron. neg. sg. nom./ac.* [5] 11, 5;

nisíp : (1534 DERS / în top. *Năsipul*) : s. n. : „Sand" : „sable" : (1x)
năsipul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 1, 9;

noáo → noi

noáolea → nouălea

noápte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. : „1. Nacht, 2. nachts" : „1. nuit, 2. la nuit" : (2x)
noapte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 7;
noaptea *adv. de timp* [5] 1, 8;

noi : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „wir" : „nous" : (5x)
noao *pron. pers. 1 pl. dat. acc.* [5] 1, 6; 1, 6;
noi *pron. pers. 1 pl. ac. acc.* [5] 12, 5; [6] 1, 2; 3, 15;

nor : (1454 DERS / în top. *Noureţu*) : s. m. : „Wolke" : „nuage" : (3x)
norii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 3; [5] 2, 13;
noru *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 16;

noród : (1551-1553 ES) : s. n. : „Volk" : „peuple" : (46x)
ai nărodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 2, 8; [5] 8, 6; 8, 11; 8, 12;
ai norodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [3] 2, 9; [4] 1, 12; 2, 3; [5] 14, 2;
năroade *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 10; [5] 8, 20; 8, 22;
năroadele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 2, 5; [3] 3, 21; [5] 11, 10; 12, 2; 12, 6; 14, 12;
năroadelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [3] 3, 10; [5] 14, 14;
nărod *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 13; [5] 2, 11; 8, 8;
nărodul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [3] 2, 8; [4] 1, 2; [5] 8, 7; 9, 16; [6] 1, 4;
nărodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [5] 12, 4;
noroade *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 4; [2] 2, 13; [5] 10, 9;
noroadele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 3, 9;
norodul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 13; 3, 18; [2] 3, 15; [3] 1, 12; [4] 1, 12; 2, 5; 2, 10; 2, 15; [5] 7, 5; 13, 9; [6] 4, 4;
norodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 3, 12; [4] 1, 13; 1, 14;

nóstru, noástră : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pos./adj. pos. : „unser, -e" : „notre, nôtre" : (3x)
noastre *adj. pron. pos. 1 fem. pl. nom./ac. pl.* [5] 1, 6; 1, 6;
nostru *adj. pron. pos. 1 masc. pl. gen./dat. sg.* [5] 9, 7;

nóuălea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „der/die/das neunte" : „le/la neuvième" : (1x)
a noao *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [4] 2, 11;

nu : (1521 NEACŞU) : adv. : „nein, nicht" : „non, ne... pas" : (161x)
n- *adv. neg.* [1] 2, 8; 3, 17; 3, 19; [3] 3, 3; 3, 3; 3, 3; 3, 4; 3, 6; [4] 1, 2; [5] 1, 4; 1, 4; 1, 21; 7, 13; 7, 14; 10, 6; [6] 2, 9; 2, 15; 5, 4;
nu *adv. neg.* [1] 1, 3; 1, 9; 1, 12; 1, 14; 1, 15; 2, 6; 2, 8; 2, 9; 2, 11; 2, 13; 3, 1; 3, 3; 3, 9; 3, 18; 3, 19; [2] 1, 2; 1, 2; 1, 4; 1, 5; 1, 6; 1, 12; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 17; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 13; 2, 19; 3, 6; 3, 16; 3, 16; 3, 16; 3, 16; [3] 1, 6; 1, 6; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 19; 2, 2; 3, 1; 3, 3; 3, 6; 3, 6; 3, 6; 3, 7; 3, 7; 3, 8; 3, 12; 3, 12; 3, 14; 3, 14; 3, 14; 3, 14; 3, 16; 3, 17; 3, 20; [4] 1, 6; 1, 6; 1, 6; 2, 18; 2, 20; [5] 1, 4; 1, 12; 3, 2; 4, 5; 4, 5; 4, 6; 4, 13; 4, 13; 7, 6; 7, 7; 7, 10; 7, 10; 7, 11; 7, 11; 7, 12; 7, 13; 8, 10; 8, 10; 8, 10; 8, 11; 8, 14; 8, 17; 8, 17; 9, 5; 9, 8; 9, 8; 10, 2; 10, 10; 11, 5; 11, 5; 11, 6; 11, 6; 11, 9; 11, 16; 11, 16; 11, 16; 11, 16; 12, 7; 13, 2; 13, 3; 13, 5; 14, 2; 14, 6; 14, 7; 14, 7; 14, 11; 14, 17; 14, 17; 14, 18; 14, 18; 14, 19; 14, 21; [6] 1, 2; 1, 8; 1, 8; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 2, 2; 2, 2; 2, 2; 2, 6; 2, 10; 2, 10; 2, 15; 2, 16; 3, 5; 3, 6; 3, 6; 3, 7; 3, 10; 3, 11; 3, 11; 3, 18; 4, 1; 4, 6;

númai : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „nur" : „seulement" : (2x)
numai *adv.* [5] 8, 12; [6] 2, 15;

númăr : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Zahl, Anzahl" : „nombre" : (2x)
numărul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [6] 5, 6; 5, 7;

núme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Name" : „nom" : (23x)
numele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 14; [3] 1, 4; 1, 4; 3, 10; 3, 13; [5] 5, 4; 6, 12; 10, 12; 13, 2; 13, 3; 13, 9; 14, 9; [6] 1, 6; 1, 6; 1, 11; 1, 11; 1, 14; 3, 5; 3, 16; 4, 2;
numelui *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [6] 1, 11; 2, 2; 2, 5;

numí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „(be)nennen" : „nommer" : (1x)
am numit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 11, 7;
numiţi *verb participiu masc. pl. nom./ac.* [3] 3, 20; 3, 21;

O

o[1] → el, ea

o[2] → un, o

o[3] : (înc. sec. XVI PS. H.) : interj. : „ach!, o!, oh!" : „oh!, ô!" : (5x)
o *interjecţie* [1] 3, 1; [3] 3, 3; [5] 2, 6; 2, 6; 11, 17;

oáie : (1332 SUCIU II, 5 / în top. *Voya*) : s. f. : „Schaf" : „brebis, mouton" : (12x)
oi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 16;
oile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 9, 16; 10, 2; 11, 4; 11, 7; 11, 7; 11, 11; 11, 17; 13, 7; [6] 5, 1; 5, 3;
oilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [3] 2, 6;

oálă : (1535 BGL / în top. *Oale*) : s. f. : „Topf" : „pot" : (1x)
oalei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 10;

oáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Mal" : „fois" : (1x)
ori *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 9;

oáre : (1478 DERS) : adv. interog. : „wohl, denn?" : „vraiment?" : (1x)
oare *adv.* [4] 2, 14;

oáste : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Heer" : „troupe" : (1x)
oştii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [3] 1, 5;

obráz : (1424 DRHB I, 102 / în antr. Gherghi *Obraz*) : s. n. : „Wange, Gesicht" : „joue, face" : (3x)
obrazele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 1, 9; [6] 2, 3;
obrazul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [6] 1, 8;

ocără : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Schimpf" : „insulte" : (3x)
ocara *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 5, 5;
ocară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 19;
ocărîle *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 2, 8;

ocărí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „beschimpfen, verunglimpfen" : „gronder, injurier" : (2x)
au ocărît *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [3] 2, 10;
ocărîia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [3] 2, 8;

ochi : (1472 DERS / în top. *Ochiianii*) : s. m. : „Auge" : „oeil" : (17x)
ochi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 3, 9;
ochii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 1, 18; 2, 1; 4, 10; 5, 1; 5, 5; 5, 9; 6, 1; 9, 8; 12, 4; 14, 12; [6] 1, 5;
ochilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [3] 3, 8;
ochiul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 13; [5] 11, 17; 11, 17;
ochiului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [5] 2, 8;

ocrotíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 862/[2]) : s. f. : „Beschützung" : „protection" : (2x)
ocrotire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 10; [6] 3, 17;

odihní : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „(sich) ausruhen" : „(se) reposer" : (2x)
odihni-mă-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 3, 15;
odihniră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [5] 6, 8;

odráslă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Spross, Schößling" : „rejeton, rameau" : (1x)
odraslele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [4] 1, 10;

om : (1521 NEACŞU) : s. m. : „Mensch, Mann" : „homme" : (27x)
oameni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 3; 2, 3; [2] 1, 14; [3] 1, 18; 3, 5; [4] 1, 11; [5] 9, 1; 11, 6;
oamenii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 8, 10;
oamenilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 2, 8; 2, 17; [3] 1, 13; [5] 2, 4; 8, 10;
om *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 5; [3] 1, 3; [4] 2, 13; [5] 1, 8; 4, 1; 13, 3; 13, 5; 13, 5; [6] 3, 8;
omul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [6] 2, 12; 3, 17;
omului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [5] 12, 1; [6] 4, 6;

oprí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. (auf-, an)halten, 2. verbieten" : „1. arrêter, retarder, entraver, 2. interdire" : (1x)
opri-să-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [4] 1, 10;

óptulea : (1559-1560 CORESI, ÎC.) : num.ord. : „der, die, das achte" : „le, la huitième" : (1x)
a optulea *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [5] 1, 1;

orb : (1491 DERS / în antr. Vlad *Orbescul*) : s. m. : „Blinde" : „aveugle" : (2x)
orbii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 1, 18;
orbul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [6] 1, 8;

orbí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „sich eintrüben, trüben" : „s'obscurcir" : (2x)
orbind *verb gerunziu* [5] 11, 17;
se va orbi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 11, 17;

orbíre : (1581-1582 PO) : s. f. : „Erblindung" : „aveuglement" : (1x)
orbire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 12, 4;

orgán : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Organ" : „organe" : (1x)
organe *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [6] 5, 2;

oricît : (1646 PRAV. MOLD. 105) : pron. nehot. : „wieviel auch" : „tant (que)" : (4x)

oricîte *pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* [5] 14, 18;
oricîţi *pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [5] 14, 16; 14, 17; 14, 19;

orz : (1497 DERS / în antr. *Ordzea*) : s. n. : „Gerste" : „orge" : (1x)
orzu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 17;

os : (1437 DRHD 336 / în antr. *Os*) : s. n. : „Knochen" : „os" : (1x)
oasele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 3, 15;

osắbi → osebi

osebí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. auswählen, 2. trennen" : „1. choisir, 2. séparer" : (3x)
osăbescu *verb indicativ prezent 1 sg.* [6] 2, 3;
să vor osebi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 1, 12;
voiu osebi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [6] 3, 11;

osteneálă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Mühe, Müdigkeit" : „peine, fatigue, lassitude" : (1x)
ostenêle *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 3;

ostróv : (1500 DERS / în top. *Ostrov*) : s. n. : „Insel" : „île" : (1x)
ostroavele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [3] 2, 11;

oştí : (1581-1582 PO) : v. IV : „kämpfen" : „lutter, combattre" : (1x)
au oştit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 14, 12;

P

páce : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Frieden" : „paix" : (11x)
a păcii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [6] 2, 5;
pace *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 15; [4] 2, 10; [5] 6, 13; 8, 10; 8, 12; 8, 16; [6] 2, 6;
pacea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [4] 2, 10; [5] 8, 19; 9, 10;

pahár : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Glas" : „verre" : (1x)
păharul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 2, 16;

pai : (1581-1582 PO) : s. n. : „Halm, Stroh" : „paille" : (1x)
paie *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 14;

pálmă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hand(fläche)" : „paume" : (3x)
palme *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 19; [6] 3, 5;
palmele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 2, 8;

párdos : (1480 DERS / în antr. *Pardos*) : s. m. : „Panther" : „panthère" : (1x)
pardoşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 8;

párte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Teil, Anteil" : „part, partie" : (6x)
parte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 13, 9; [6] 1, 14;
partea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 8; [2] 1, 16; [5] 2, 12;
părţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 13, 8;

pásăre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Vogel" : „oiseau" : (1x)
pasările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 1, 3;

páşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „weiden" : „paître" : (8x)
pasc *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 11, 17;
paşte *verb imp. 2 sg.* [5] 11, 4;
paşteam *verb indicativ imperfect 1 sg.* [6] 5, 1;
voiu paşte *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 11, 7; 11, 7; 11, 9;
vor paşte *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 2, 7; 2, 14;

pátimă : (1602 DIRB I, 65) : s. f. : „Leidenschaft" : „passion" : (1x)
patima *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 1, 13;

pátru : (1563-1583 COD. VOR.[2]) : num. card. : „vier" : „quatre" : (3x)
patru *num. card. fem. nom./ac.* [4] 2, 1; 2, 11;
patru *num. card. masc. nom./ac.* [5] 1, 20;

pátrulea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „vierte" : „quatrième" : (2x)
al patrulea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [5] 7, 1;
al patrulea *num. ord. neutru sg. nom./ac. art.* [5] 8, 19;

pázã : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Aufsicht, Wache" : „surveillance, garde" : (2x)
pazele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 1, 13;
păzile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [6] 3, 14;

păcát : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Sünde" : „péché" : (3x)
păcatele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [5] 3, 4; [6] 3, 7;
păcatul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 14, 19;

păcătuí : (1581 CORESI, EV. 286) : v. IV : „sündigen" : „pécher" : (1x)
păcătuí *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 10;

păgîní : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : v. IV : „abtrünnig werden, schuldig sein" : „renier" : (2x)
ai păgînit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [3] 3, 12;
păgînesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [3] 3, 5;

păhár → pahar

pămî́nt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Erde, Land" : „terre, pays" : (81x)
pămînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 13; 3, 10; [4] 1, 11; [5] 2, 1; 3, 4; 11, 16; 13, 2; 13, 2; 13, 5; [6] 3, 12;
pămîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 5; [2] 2, 14; 2, 20; 3, 2; 3, 5; 3, 8; 3, 11; [3] 1, 19; 1, 19; 2, 5; 3, 9; 3, 20; [4] 1, 10; 1, 11; 2, 7; 2, 22; [5] 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 21; 2, 6; 2, 12; 4, 10; 4, 14; 5, 3; 5, 6; 5, 10; 6, 5; 6, 6; 6, 6; 6, 7; 6, 8; 6, 8; 7, 14; 7, 14; 8, 7; 8, 7; 8, 12; 9, 1; 9, 16; 10, 10; 10, 10; 11, 6; 11, 6; 12, 1; 12, 12; 14, 9; 14, 10; 14, 19; [6] 4, 6;
pămîntului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 3, 13; [2] 1, 6; 2, 8; 2, 17; 3, 6; [3] 1, 2; 1, 3; 2, 3; 2, 11; 2, 14; 3, 21; [4] 2, 5; [5] 3, 9; 5, 9; 6, 7; 6, 7; 7, 5; 9, 10; 12,

3; 14, 17; [6] 3, 11;

păr : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Haar" : „cheveu(x)" : (1x)
păr *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 13, 4;

părăsí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. verlassen, 2. von etw. ablassen" : „1. quitter, 2. renoncer" : (4x)
părăsit *verb participiu masc. sg. nom./ac.* [3] 2, 9;
părăsitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 2, 11;
să părăseşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [6] 2, 15;
să părăsiţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [6] 2, 16;

păréte → perete

părínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „1. Vater, 2. pl. Eltern" : „1. père, 2. pl. parents" : (8x)
părintelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [6] 4, 6;
părinţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 1, 2; 1, 4; 1, 5; 1, 6; 8, 14;
părinţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [6] 2, 10; 3, 7;

păstór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Hirte" : „berger" : (10x)
păstori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 11, 8; 13, 7; 13, 7;
păstorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 18; [5] 11, 5;
păstorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [5] 10, 3; 11, 3; 13, 7;
păstoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 11, 15; 11, 16;

păstorésc : (1683-1686 MS. 4389, 734/[1]) : adj. : „hirtlich": „de berger" : (1x)
păstoreşti *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [5] 11, 15;

păşúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Weide" : „pâturage" : (3x)
păşune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 2, 6; 3, 1;
păşunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 11;

pătimí : (1551-1553 ES) : v. IV : „leiden" : „souffrir" : (1x)
pătimiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 11, 5;

păzí : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. bewahren, 2. achtgeben" : „1. garder, 2. protéger" : (10x)
am păzit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 3, 14;
aţi păzit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [6] 2, 9; 3, 7;
păziiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [2] 3, 15;
păziţi *verb imp. 2 pl.* [6] 2, 15; 2, 16;
să păzesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 11, 11;
vei păzi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [5] 3, 7; 3, 7;
vor păzi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [6] 2, 7;

pe : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. auf, 2. über, 3. durch, 4. um, gegen, für" : „1. /2. sur, 3. par, 4. pour, contre" : (240x)
pe *prep.* [3] 1, 3; [4] 2, 12; [5] 7, 14; [6] 1, 5;
pre *prep.* [1] 1, 2; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 7; 1, 7; 1, 8; 1, 8; 2, 2; 2, 13; 2, 13; 3, 7; 3, 17; 3, 18; [2] 1, 6; 1, 6; 1, 12; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 15; 1, 15; 2, 1; 2, 1; 2, 2; 2, 3; 2, 5; 2, 7; 2, 7; 2, 15; 2, 17; 2, 18; 2, 18; 2, 18; 3, 7; 3, 12; 3, 13; 3, 16; 3, 18; 3, 18; [3] 1, 3; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 8; 1, 10; 1, 12; 1, 18; 1, 19; 2, 3; 2, 3; 2, 5; 2, 7; 2, 8; 2, 9; 2, 9; 2, 11; 2, 13; 2, 13; 3, 1; 3, 3; 3, 7; 3, 14; 3, 16; 3, 19; 3, 20; 3, 20; 3, 20; 3, 21; 3, 21; [4] 1, 1; 1, 8; 1, 9; 1, 12; 2, 4; 2, 10; 2, 15; 2, 18; 2, 23; 2, 23; 2, 23; [5] 1, 1; 1, 2; 1, 6; 1, 7; 1, 8; 1, 10; 1, 12; 1, 17; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 21; 1, 21; 1, 21; 1, 21; 2, 6; 2, 8; 2, 8; 2, 9; 2, 12; 3, 1; 3, 4; 3, 5; 3, 7; 3, 8; 3, 10; 4, 1; 4, 9; 5, 4; 5, 4; 5, 4; 5, 4; 5, 8; 5, 10; 6, 6; 6, 9; 6, 14; 6, 15; 7, 2; 7, 12; 7, 14; 8, 2; 8, 7; 8, 8; 8, 10; 8, 10; 8, 13; 8, 14; 8, 14; 9, 1; 9, 4; 9, 5; 9, 9; 9, 13; 9, 13; 9, 15; 9, 15; 9, 15; 9, 16; 9, 16; 9, 16; 10, 3; 10, 6; 10, 6; 10, 6; 10, 6; 10, 8; 10, 8; 10, 9; 10, 9; 10, 10; 10, 10; 10, 10; 10, 12; 11, 6; 11, 6; 11, 6; 11, 7; 11, 7; 11, 8; 11, 9; 11, 10; 11, 12; 11, 13; 11, 13; 11, 16; 12, 3; 12, 4; 12, 4; 12, 5; 12, 6; 12, 6; 13, 2; 13, 2; 13, 2; 13, 3; 13, 3; 13, 3; 13, 3; 13, 5; 13, 7; 13, 9; 13, 9; 14, 4; 14, 10; 14, 12; 14, 16; [6] 1, 2; 1, 2; 1, 2; 1, 3; 1, 6; 1, 7; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 12; 1, 13; 2, 2; 2, 3; 2, 6; 2, 8; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 12; 2, 14; 2, 17; 2, 17; 3, 1; 3, 1; 3, 1; 3, 3; 3, 3; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 8; 3, 8; 3, 9; 3, 12; 3, 15; 3, 17; 3, 17; 4, 1; 4, 1; 4, 3; 4, 5; 5, 3;

pecéte : (1530 BGL) : s. f. : „Siegel, Petschaft" : „cachet, sceau" : (1x)
o pecête *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [4] 2, 23;

peg : (1688 BIBLIA) : adj./s. : „bunt" : „tacheté" : (2x)
cei pêgi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 6, 6;
pêgi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 6, 3;

penprejur → primprejúr

péntru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. für, 2. wegen, halber, 3. weil" : „1. pour, 2. à cause de, 3. parce que" : (92x)
pentru *prep.* [1] 1, 14; 1, 15; 2, 2; 2, 2; 3, 7; 3, 19; [2] 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 5; 1, 6; 1, 13; 1, 15; 1, 16; 1, 17; 2, 2; 2, 8; 2, 8; 2, 11; 2, 17; 2, 17; 3, 6; 3, 16; [3] 1, 7; 1, 19; 2, 3; 2, 4; 2, 9; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 14; 3, 8; 3, 9; 3, 9; 3, 14; 3, 20; 3, 21; [4] 1, 9; 1, 9; 1, 10; 2, 5; 2, 7; 2, 10; 2, 15; 2, 15; 2, 23; [5] 1, 15; 1, 16; 2, 6; 2, 8; 2, 9; 2, 10; 3, 8; 3, 8; 3, 9; 4, 10; 5, 3; 8, 10; 8, 14; 8, 17; 9, 1; 9, 2; 9, 4; 9, 8; 9, 12; 9, 13; 9, 16; 10, 2; 10, 6; 10, 8; 11, 3; 11, 5; 11, 6; 11, 8; 11, 13; 11, 16; 12, 8; 12, 10; 13, 4; [6] 1, 4; 1, 8; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 14; 2, 9; 2, 11; 2, 14; 3, 2; 3, 6; 3, 8; 3, 12;

peréte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Wand" : „mur" : (1x)
părête *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 11;

péste : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. über, 2. während" : „1. sur, au dessus de, 2. durant, pendant" : (64x)
preste *prep.* [1] 1, 15; 2, 5; 2, 10; 3, 5; 3, 10; 3, 18; 3, 19; [2] 1, 13; 1, 13; 2, 14; 3, 8; [3] 1, 4; 1, 4; 1, 13; 1, 17; 1, 17; 1, 19; 2, 2; 2, 2; 2, 7; 2, 8; 2, 11; 2, 13; 3, 9; 3, 12; 3, 18; [4] 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 2, 16; [5] 1, 15; 1, 16; 1, 21; 2, 8; 2, 9; 3, 9; 4, 10; 5, 3; 6, 13; 9, 8; 10, 3; 11, 17; 11, 17; 12, 5; 12, 6; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 13, 7; 13, 7; 14, 9; 14, 17; 14, 18; 14, 20; [6] 2, 2; 2, 3; 2, 16; 3, 8;

pestríţ : (1497 DERS) : adj. : „bunt, scheckig" : „bigarré" : (1x)

pestriţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 1, 8;

pesus → presus

péşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Fisch" : „poisson" : (2x)
peştii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 14; [3] 1, 3;

péşteră : (1532 DERS / în top. *Peştere*) : s. f. : „Höhle" : „grotte" (1x)
peşterile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 2, 15;

petréce : (1559-1560 BRATU) : v. III : „1. durchführen, durchziehen, 2. begleiten" : „1. traverser, 2. accompagner" : (1x)
voiu petrêce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 13, 9;

piátră : (1400-1418 DERS / în top. *Piatra*) : s. f. : „Stein" : „pierre" : (15x)
piatra *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 3, 9; 4, 6; 4, 10; 5, 8;
piatră *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 1; 2, 11; [4] 2, 16; 2, 16; [5] 3, 9; 12, 3;
pietri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 9, 15; 9, 16;
pietrii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 19;
pietrile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 6; [5] 5, 4;

piciór : (1410 DERS) : s. n. : „Fuß" : „pied" : (6x)
picioarele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 1, 15; [2] 3, 18; [5] 14, 4; 14, 12; [6] 4, 3;
picioarelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 1, 3;

piéle : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Haut, Fell" : „peau" : (1x)
piêle *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 13, 4;

piérde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „verlieren" : „perdre" : (11x)
piêrde-să-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 9, 10;
piêrde-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 15; [3] 2, 11; [6] 2, 12;
piêrde-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 1, 14; [5] 13, 2;
va piêrde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 9, 10;
voiu piêrde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 2, 13; [3] 2, 5; 2, 13; [4] 2, 23;

pierí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „zugrunde gehen, umkommen" : „périr, mourir" : (6x)
pieri *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [3] 3, 8;
pieriră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [3] 1, 12;
va pieri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 3, 8; [5] 9, 5;
vor pieri *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 13, 8; 14, 2;

píldă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gleichnis, Beispiel" : „sentence, modèle" : (2x)
pildă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 6; [2] 2, 6;

pipăí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „betasten, befühlen, berühren, tappen" : „palper, tâtonner, toucher" : (3x)
se va pipăi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 1;
voiu pipăi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 3, 9; 9, 13;

pizmáş : (1581 CORESI EV. 15) : adj./s. : „neidisch" : „envieux" : (1x)
pizmaşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 2;

pîine : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Brot" : „pain" : (2x)
pîine *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 13;
pîini *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [6] 1, 7;

pînă : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj./prep : „bis, auch, noch" : „jusque, encore" : (21x)
pînă *conjuncţie subord.* [6] 3, 10;
pînă *prep.* 1] 1, 10; [2] 1, 2; 2, 6; 3, 12; [3] 2, 2; 3, 4; [5] 1, 12; 3, 4; 5, 3; 5, 3; 9, 10; 9, 10; 14, 5; 14, 10; 14, 10; 14, 10; 14, 10; [6] 1, 4; 1, 11; 2, 12;

pîngări : (1632 EUSTR. PRAV. 178) : v. IV : „besudeln, beflecken" : „tacher, profaner" : (4x)
pîngări-să-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [4] 2, 14; 2, 14;
să va pîngări *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [4] 2, 15;
să vor pîngări *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 14, 2;

pîngărít : (1654 NEAGOE 178) : adj./s. : „befleckt, unrein" : „impur, souillé" : (1x)
cel pîngărit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [4] 2, 14;

plátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zahlung, Bezahlung, Lohn, Belohnung" : „paiement, salaire, récompense" : (2x)
plata *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 8, 10; 8, 10;

plăceá : (1551-1553 ES) : v. II : „gefallen" : „plaire" : (1x)
va plăcea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [6] 3, 4;

plean : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Beute" : „butin" : (1x)
pleanurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [5] 14, 1;

plecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „neigen, beugen" : „pencher, incliner" : (1x)
va pleca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 14, 4;

plin : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „1. voll, gefüllt, 2. reich an" : „1. plein, rempli, 2. riche en" : (4x)
plin *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 2, 4;
plin *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 2;
plină *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 10; 3, 1;

plînge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(be) weinen, klagen" : „déplorer, plaindre, regretter" : (2x)
plîngeţi *verb imp. 2 pl.* [3] 1, 12;
plîngu *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 11, 3;

plîns : (c. 1650 ANON. CAR.2) : s. n. : „Weinen" : „pleur" : (1x)
plînsu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [6] 2, 13;

ploáie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Regen" : „pluie" : (3x)
ploaie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 10, 1; 10, 1; 14, 17;

plumb : (c. 1573-1578 PS. SCH. 485) : s. n. : „Blei" : „plomb" : (2x)
plumbu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 5, 7;
plumbului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [5] 5, 8;

poálă : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Schoss, Füssen" : „pan" : (1x)
poala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 8, 23;

poártă : (1470 DERS) : s. f. : „Tor, Pforte" : „porte" : (10x)
poarta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 1, 11; [5] 14, 10; 14, 10;
porţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [4] 2, 15;
porţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 14, 10;
porţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 6; 3, 13; [3] 2, 14; [5] 8, 16;
porţilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [3] 1, 10;

pod : (1352 DRHC X, 109) : s. n. : „Dachboden" : „comble, grenier" : (2x)
poduri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [3] 1, 5;
podurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [3] 2, 14;

podoábă : (1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Zierde, Schmuck" : „ornement, bijou" : (1x)
podoabei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 9;

poftít : (1577 CORESI, PS.) : adj. : „begehrt" : „désiré, recherché" : (1x)
cêle poftite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. art.* [1] 2, 9;

poftitór : (1581 CORESI, EV. 526) : adj. : „einladend, auffordernd" : „désireux" : (1x)
pohtitoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 8;

pogorî́ → coborî

pohtitór → poftitor

pomeníre : (1551-1553 ES) : s. f. : „ Erinnerung, An-, Gedenken" : „ souvenir, mémoire, commémoration" : (2x)
pomenire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 13, 2; [6] 3, 16;

poposí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „rasten" : „faire halte, camper" : (1x)
vor poposi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 2, 7;

porní : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „auf-/ausbrechen" : „élancer, (se) mettre en route" : (2x)
să porni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 16;
să vor porni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 1, 8;

porníre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Aufbruch" : „remuement" : (1x)
pornirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 7;

porumbíţă : (1642 CAZ. GOV. 217) : s. f. : „Taube, Täubchen" : „colombe, pigeonneau" : (2x)
porumbiţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 3;
porumbiţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 7;

porúncă : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 191) : s. f. : „Befehl, Gebot" : „ordre, commandement" : (4x)
porunca *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 2, 1; 2, 4;
porunci *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [6] 4, 4;
poruncile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 3, 7;

poruncí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „befehlen, gebieten" : „ordonner, commander" : (3x)
am poruncit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 4, 4;
poruncescu *verb indicativ prezent 1 sg.* [5] 1, 6;
va porunci *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 14;

post : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Fasten" : „jeûne" : (5x)
post *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 7, 5;
postul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 8, 19; 8, 19; 8, 19; 8, 19;

postávă : (c. 1665-1672 MS. 4389, 21/[1]) : s. f. : „Mulde" : „creux" : (2x)
postavă *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 17;
postăvile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [5] 14, 10;

postí : (1551-1553 ES) : v. IV : „fasten" : „jeûner" : (2x)
aţi postit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [5] 7, 5;
veţi posti *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [5] 7, 5;

potóp : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Sintflut" : „déluge" : (1x)
potopul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 8;

povăţuitór : (1642 ÎNV.[2] 588) : s. m. : „(An)Leiter, Unterweiser, Ratgeber" : „guide, chef, conseiller" : (3x)
povăţuitoarea *subst. comun fem. sg. voc. art.* [1] 3, 4;
povăţuitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 14;
povăţuitoriului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [6] 1, 8;

povestí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erzählen" : „raconter" : (1x)
va povesti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 5;

povestíre : (1683-1686 MS. 45, 711/[1]) : s. f. : „Erzählung" : „conte" : (1x)
povestirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 6;

prádă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Beute, Raub" : „pillage" : (1x)
prăzi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 2, 9;

praf : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Staub" : „poussière" : (1x)
praful *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 3;

práştie : (1649 MARD.) : s. f. : „Schleuder" : „fronde" : (1x)
praştie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 9, 15;

práznic : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Fest" : „fête" : (5x)
praznicele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 1, 15;
praznicul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 14, 16; 14, 18; 14, 19;
praznicului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [3] 3, 19;

prădá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „plündern" : „piller" : (2x)
au prădat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 2, 8;
prăda-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 2, 8;

prăpástie : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Abgrund, Schlucht" : „abîme" : (1x)

prăpastie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 4;

prăpădí : (1577 CORESI, PS.) : v. IV : „verschwenden" : „dissiper" : (1x)
voiu prăpădi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [4] 2, 23;

prăví → privi

prăznuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „feiern" : „fêter" : (3x)
a prăznui *verb infinitiv prezent* [5] 14, 18; 14, 19;
prăznuiêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 1, 15;

pre → pe

preacúrvă : (1646 PRAV. MOLD. 140) : s. f. : „Ehebrecherin" : „femme adultère" : (1x)
preacurvelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [6] 3, 5;

preájmă : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Nähe" : „entourage" : (3x)
preajma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 3; [5] 14, 4;
preajmă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 9;

precúm : (1592 DIR) : conj. : „wie" : „comme" : (4x)
precum *conjuncţie subord.* [5] 1, 6; 7, 3; 10, 8; 14, 3;

pren → prin

préntre → printru

préot : (1502 BGL/ în top. *Preuteşti*) : s. m. : „Priester" : „prêtre" : (19x)
preotul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [4] 1, 1; 1, 12; 1, 14; 2, 5; [5] 3, 1; 3, 8; 6, 13;
preotului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [4] 2, 3; [5] 6, 11;
preoţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 7, 5;
preoţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 3, 5; [4] 2, 12; 2, 13; 2, 14; [5] 7, 3; [6] 1, 6;
preoţilor *subst. comun masc. pl. voc. art.* [6] 2, 1;
preoţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [3] 1, 4; [6] 2, 7;

préste → peste

préspre : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „über" : „sur" : (1x)
prespre *prep.* [6] 1, 4;

presús : (c. 1665-1672 MS. 4389, 764/2) : adv. : „mehr als" : „par-dessus, au-dessus" : (1x)
mai pesus *adv. de mod comp.* [6] 1, 5;

príce : (c. 1573-1578 PS. SCH. 208) : s. f. : „Missverständnis, Zank" : „malentendu, querelle" : (1x)
price *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 6;

primăvără : (c. 1573-1578 PS. SCH. 232) : adv. : „Frühling" : „printemps" : (1x)
primăvara *adv. de timp* [5] 14, 8;

primení : (1563 CORESI, PRAXIU 9) : v. IV : „erneuern" : „renouveler, régénérer" : (1x)
va premeni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 11;

primí : (1551-1553 ES) : v. IV. : „bekommen" : „recevoir" : (13x)
a priimi *verb infinitiv prezent* [3] 3, 9;
au priimit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 3, 3;
priimiţi *verb imp. 2 pl.* [3] 3, 8; [5] 1, 6;
priimi-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 3, 11; [6] 1, 13;
va priimi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 5; [6] 1, 8;
voiu priimi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 3, 20; 3, 21; [5] 10, 8; 10, 10; [6] 1, 10;

primíre : (1581 CORESI, EV. 319) : s. f. : „Empfang" : „réception, accueil" : (1x)
priimire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 2, 13;

primprejúr : (1620 MOXA) : prep./adv. : „herum" : „autour, autour de" : (3x)
penprejur *adv. de loc* [5] 14, 14;
prenprejur *adv. de loc* [5] 7, 7;
prenprejurul *prep.* [1] 3, 8;

prin : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. in, 2. durch" : „1. en, 2. à travers" : (5x)
pren *prep.* [1] 1, 15; [3] 3, 2; [5] 7, 12; 10, 11; 13, 9;

príntru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „zwischen" : „parmi" : (1x)
prentre *prep.* [5] 13, 6;

priví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „ansehen, betrachten" : „regarder, contempler" : (10x)
a prăvi *verb infinitiv prezent* [2] 1, 13;
a privi *verb infinitiv prezent* [2] 1, 3;
au privit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 10, 4;
prăveşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [2] 1, 13;
privescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 4, 10;
privêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 9, 1;
privi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 5;
priviţi *verb imp. 2 pl.* [2] 1, 5;
să privească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 2, 8; [2] 2, 15;

proróc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Prophet" : „prophète" : (21x)
proroci *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 7, 3;
prorocii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 3, 5; [5] 1, 4; 1, 5; 13, 2; 13, 4;
prorocilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [5] 1, 6; 7, 7; 7, 12; 8, 9;
prorocu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 13, 5;
prorocul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 1; 3, 1; [4] 1, 3; 1, 12; 2, 11; 2, 21; [5] 1, 1;
prorocului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [4] 1, 1; 2, 2; [5] 1, 7;

prorocí : (1551-1553 ES) : v. IV : „prophezeien, weissagen" : „prophétiser, prédire" : (3x)
prorocind *verb gerunziu* [5] 13, 3; 13, 4;
va proroci *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 13, 3;

proslăví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „preisen" : „glorifier" : (2x)
mă voiu proslăvi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [4] 1, 8;

s-au proslăvit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 1, 11;

prunc : (1523-1528 DERS / în antr. *Pruncea*) : s. m. : „Kind, Säugling" : „enfant, nourrisson" : (1x)
pruncii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 10;

psalm : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. m. : „Psalm" : „psaume" : (2x)
psalm *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [6] 5, 7;
psalmi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [6] 5, 7;

psaltíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Psalter (Saiteninstrument)" : „psaltérion" : (1x)
psaltirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 5, 2;

pui : (1453 DERS / în antr. *Puiul*) : s. m. : „Junges" : „petit (d'un animal)" : (3x)
puilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 2, 11; 2, 12;
puiul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 11;

púne : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(sich) setzen, stellen, legen" : „(se) mettre" : (34x)
a să pune *verb infinitiv prezent* [4] 2, 16;
ai pus *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 1, 12;
am pus *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [4] 2, 6; [5] 11, 10; 11, 13;
aţi pus *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [4] 2, 17;
au pus *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 11, 12;
puiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [5] 12, 2;
pune *verb imp. 2 sg.* [5] 11, 13;
puneţi *verb imp. 2 pl.* [4] 1, 7; 2, 16; 2, 19; [5] 3, 5; [6] 1, 1;
pune-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 17;
pune-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 12, 6;
pune-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 3, 10;
pus-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 3, 12;
puse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 3;
puseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [5] 3, 5;
să pun *verb indicativ prezent 3 pl.* [6] 1, 7; 1, 12;
să-şi puie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 2, 9;
va pune *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 10;
vei pune *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [5] 6, 11;
veţi pune *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [6] 2, 2;
voiu pune *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 1, 14; 3, 6; [3] 2, 13; 3, 20; [4] 2, 23; [5] 9, 8; 12, 3;
vor pune *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 5, 10;

purtătór : (1551-1553 ES) : s. m. : „Träger" : „porteur" : (1x)
purtători *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [3] 3, 5;

púrurea : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „immer, stets" : „toujours, éternellement" : (2x)
pururea *adv. de timp* [1] 3, 19; [2] 1, 17;

pustií : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verwüsten, verheeren" : „dévaster, ravager" : (3x)
pustiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [3] 3, 7;
pustiind *verb gerunziu* [1] 1, 4;
s-au pustiit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [4] 1, 4;

pustiít : (c. 1573-1578 PS. SCH. 145) : adj./s. : „verwüstet" : „dévasté" : (1x)
cêle pustiite *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [6] 1, 4;

pustíu : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. öde, verlassen, 2. Einöde, Wüste" : „1./2. désert" : (3x)
pustie *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 9;
pustiiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 14, 10;
pustiiului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [6] 1, 3;
o pustie *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 2, 13;

puteá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „können, dürfen, vermögen" : „pouvoir" : (2x)
va putea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 13; [3] 1, 19;

putére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Macht, Gewalt, Stärke, Kraft" : „pouvoir, puissance" : (9x)
putêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 4, 6;
putêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 1, 14; [4] 2, 23; [5] 14, 14;
puterilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [3] 2, 9; [5] 1, 3; 1, 4; 7, 4; 14, 21;

putérnic : (1551-1553 ES) : s. m. : „gewaltig, mächtig" : „puissant" : (1x)
cel putêrnic *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 18;

puternicíe : (1581 CORESI, EV. 282) : s. f. : „Macht" : „pouvoir, puissance, force" : (1x)
puterniciei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 3;

puţín : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./pron. : „wenig" : „peu" : (3x)
puţin *adv.* [4] 1, 6; [5] 1, 15;
puţine *pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* [4] 1, 9;

R

ránă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wunde" : „plaie" : (2x)
rana *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 19;
ranele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 13, 6;

răbdá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „warten, andauern" : „attendre, durer" : (1x)
va răbda *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [6] 3, 2;

răcní : (1640 CEASLOV 71[r]) : v. IV : „schreien" : „crier" : (3x)
răcnesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 11, 3;
răcniia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 11, 8;
răcnind *verb gerunziu* [3] 3, 4;

rădăcínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wurzel" : „racine" : (1x)
rădăcină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 4, 1;

rădicá → ridica

rădicáre → ridicare

rămás : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „geblieben" : „resté" : (11x)
cei rămaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 2, 8; [3] 2, 7; 2, 9; 2, 9; 3, 14; [5] 8, 11; 14, 2;

cêle rămase *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. art.* [5] 12, 14;
celor rămaşi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [5] 8, 12;
cel rămas *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 8;
rămaşi *subst. comun masc. pl. gen./dat. neart.* [5] 8, 6;

rămăşíţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Rückstand, Nachlass" : „reste, héritage" : (2x)
rămăşiţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 2, 15;
rămăşiţilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [4] 1, 14;

rămî́ne/-eá : (1551-1553 ES) : v. III/II : „bleiben" : „rester" : (6x)
va rămînea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 10, 10; 13, 8; 14, 10; [6] 4, 1;
vor rămînea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 9, 7; 14, 16;

răní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verwunden" : „blesser" : (1x)
m-am rănit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 13, 6;

rănít : (înc. sec. XVI PS. H) : s. m. : „Verwundeter" : „blessé" : (2x)
răniţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 3;
răniţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 2, 12;

răpí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „rauben, entführen" : „arracher" : (1x)
hrăpi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 12;

răpít : (1563 CORESI, PRAXIU 343) : adj./s. : „entzückt" : „enlevé" : (1x)
cea răpită *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 11, 16;

răsădít : (c. 1573-1578 PS. SCH. 2) : adj. : „verpflanzt" : „repiqué" : (1x)
cea răsădită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [5] 11, 2;

răsărí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sprießen" : „germer" : (4x)
au răsărit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 17;
va răsări *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 3; [5] 6, 12; [6] 4, 2;

răsărít : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Sonnenaufgang, 2. Osten" : „1. lever, 2. est, levant" : (6x)
răsărit *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 4;
Răsăritul *subst. propriu neutru sg. nom./ac. art.* [5] 3, 8; 6, 12;
răsărituri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [5] 14, 4;
răsăriturile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [6] 1, 11;
răsăriturilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [5] 8, 7;

răscumpărá : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 105) : v. I : „wiederkaufen" : „racheter" : (1x)
voiu răscumpăra *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 10, 8;

răscumpărát : (1559 CORESI, ÎC.) : adj. : „wieder-, zurückgekauft" : „racheté" : (1x)
răscumpărată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. voc. neart.* [3] 3, 3;

răsipí → risipi

răsipít → risipit

răsplătí : (c. 1640 URECHE² 83) : v. IV : „belohnen" : „récompenser" : (1x)
răsplătêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 1, 15;

răspúnde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „antworten, erwidern" : „répondre" : (19x)
am răspuns *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 4, 11; 6, 4;
au răspuns *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 1, 6;
răspund *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 2, 7; [5] 10, 2;
răspunse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 2; [4] 2, 15; [5] 1, 10; 1, 12; 1, 13; 3, 4; 4, 5; 4, 6; 6, 5;
răspunseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [4] 2, 13; 2, 14; [5] 1, 11;
va răspunde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 11;
voiu răspunde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 2, 1;

rău : (1490 DRHA III, 75 / în antr. Dumitru *Rău*) : adj./adv. /s. : „1. schlecht, böse, schlimm, 2. Böse" : „1./2. mauvais, mal" : (15x)
cea rea *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [6] 1, 13;
cei răi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 13;
cêle rêle *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [5] 1, 4; 1, 4;
rău *adv. de mod poz.* [6] 1, 8; 1, 8;
rău *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 13; [6] 3, 13;
răul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 7, 10; [6] 2, 17;
rea *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 9;
rêle *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 11; [2] 1, 13; [3] 3, 16; [5] 1, 15;

răutáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schlechtigkeit, Bosheit" : „méchanceté" : (5x)
răutatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 19; [5] 7, 10; 8, 17;
răutăţilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 2, 9; [4] 2, 15;

războí : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Krieg, Schlacht" : „guerre" : (6x)
războiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 10, 3; 10, 5; 10, 5; 14, 2; 14, 3;
războiului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [5] 14, 3;

războínic : (1581 CORESI, EV. 176) : adj./s. : „1. kriegerisch, 2. Krieger" : „1./2. guerrier" : (4x)
cel războinic *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [5] 9, 10;
nişte războinici *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 10, 7;
războinicii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 10, 5;
războinicului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [5] 9, 13;

revărsá : (1581-1582 PO) : v. I. : „zusammenfliessen" : „ruisseler" : (2x)
să vor răvărsa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 4; [5] 1, 17;

ridicá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. heben, 2. tragen" : „1. lever, soulever, 2. porter" : (25x)
a rădica *verb infinitiv prezent* [4] 2, 10;
am rîdicat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 5, 5;

au rîdicat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 1, 21; [6] 5, 3;
-mi rîdicaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [5] 5, 1;
rădic *verb indicativ prezent 1 sg.* [2] 1, 6;
rădică *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [4] 1, 14;
rădicaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [5] 2, 1; 5, 9; 6, 1;
rădicaşi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [2] 3, 12;
rădică *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 1, 21;
rădicînd *verb gerunziu* [1] 1, 2;
rîdicaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [5] 1, 18;
rîdică-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 18;
să rădica *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 1, 15;
să rădică *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 9;
să rădícă *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 1, 15;
voiu rădica *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [3] 1, 4; 3, 12; [5] 9, 7; 9, 13; 11, 16;
voiu rîdica *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 11, 8; 13, 2;

ridicáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Heben, Erheben, 2. Leben, 3. Konspiration" : „1. action de lever, soulever, 2. vie, 3. conspiration" : (3x)
rădicare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 9, 8;
rădicarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 12, 7;
rîdicarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 2, 14;

risipí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „zerstreuen, verstreuen" : „disperser" : (11x)
au răsipit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 1, 19; 1, 21;
răsipindu *verb gerunziu* [2] 3, 9;
s-au răsipit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 4;
să răsipească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [5] 1, 21;
să rîsipesc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [5] 11, 10; 11, 14;
să să răsipească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [5] 13, 7;
să va răsipi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 11, 11;
să vor răsipi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 14, 2;
voiu răsipi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [6] 2, 3;

risipít : (1551-1553 ES) : s. m. : „verstreut" : „dispersé" : (1x)
cei răsipiţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 3, 11;

rînd : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Reihe" : „rangée" : (2x)
rînd *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 21; [5] 4, 12;

rînduí : (c. 1564 CORESI, CAZ. 178) : v. IV : „(an-)ordnen, einsetzen" : „ordonner" : (14x)
am rînduit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 1, 3;
au rînduit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 1, 6;
au rînduit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 7, 12; 7, 14; 10, 4;
rînduiţi *verb imp. 2 pl.* [4] 1, 5; 2, 19;
s-au rînduit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 1, 16; [6] 1, 4;
să va rîndui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 14, 3; 14, 14;
să vor rîndui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 10, 5;
va rîndui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 18; [5] 10, 3;

rînduiálă : (1642 CAZ. GOV. 372) : s. f. : „1. Ordnung, 2. Sitte, Brauch" : „1. ordre, 2. coutume" : (2x)
rînduiala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 10;
rînduiêlei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [5] 14, 3;

rípă : (1428 DLRV) : s. f. : „Abgrund" : „abîme" : (1x)
rîpa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 14, 5;

rîu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Fluss, Strom" : „fleuve, torrent" : (7x)
rîuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 8; [2] 3, 6; 3, 7; [5] 9, 10;
rîurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 1, 4;
rîurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [2] 3, 8; [3] 3, 11;

rîvní : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „verlangen, begehren" : „désirer, aspirer à" : (3x)
am rîvnit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 8, 2;
rîvnit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 1, 14; 8, 2;

rîvníre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 207) : s. f. : „1. Eifer, 2. Neid" : „1. zèle, 2. envie, jalousie : (4x)
rîvnire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 1, 14; 8, 2;
rîvnirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [3] 1, 19; 3, 9;

rîvnitór : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „eifrig" : „ardent" : (1x)
rîvnitoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 2;

roábă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Sklavin" : „esclave" : (1x)
roabele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 7;

roátă : (1451 DERS / în top. *Rotă*) : s. f. : „Rad" : „roue" : (1x)
roatelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 3, 2;

rob : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Sklave" : „esclave" : (4x)
robilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [5] 1, 6;
robul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [4] 2, 23; [5] 3, 8;
robului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [6] 4, 4;

robí : (1563 CORESI, PRAXIU 183) : v. IV : „zum Sklaven werden" : „s'asservir" : (1x)
ai robit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 2, 8;

robíe : (1563 CORESI, PRAXIU 245) : s. f. : „Sklaverei" : „esclavage" : (3x)
robie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 6, 9; 14, 2;
robiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 2, 7;

robíme : (c. 1683-1686 MS. 45, 94/[1]) : s. f. : „Haufen" : „masse, foule" : (1x)
robimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 9;

robíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 507/[1]) : s. f. : „Versklavung" : „asservissement" : (1x)
robirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 21;

robít : (1616 DIRB XVII/3, 28) : adj. : „unterjocht" : „asservi" : (1x)
robită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 10;

rod, roádă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n./f. : „Frucht" : „fruit" : (6x)
roada *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 3, 11;
roadă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 20; [5] 2, 4; 8, 12;
roade *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 12; [2] 3, 16;

rodí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „Früchte tragen" : „donner des fruits" : (1x)
va rodi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 16;

rodíe : (1581-1582 PO) : s. f. : „Granatäpfel" : „grenade" : (1x)
rodii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 12, 11;

ródiu : (1665-1672 MS. 4389, 86/[1]) : s. m. : „Granatapfelbaum": „grenadier" : (1x)
rodiul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [4] 2, 20;

rost : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Mund, Sprachorgan" : „bouche" : (2x)
rostul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [6] 2, 6; 2, 7;

róşu : (1434 DERS / în top. *Roşiori*) : adj. : „rot" : „rouge" : (3x)
roşii *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 1, 8; 6, 2;
roşu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 1, 8;

róuă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tau" : „rosée" : (2x)
roa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 8, 12;
roao *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 10;

rúdă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Geschlecht, Familie" : „race, famille, génération" : (1x)
ruda *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 10;

rugá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. bitten, 2. beten" : „1. supplier, 2. prier" : (5x)
a ruga *verb infinitiv prezent* [5] 7, 2;
rugaţi *verb imp. 2 pl.* [6] 1, 9;
să ne rugăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [5] 8, 21;
să ruga *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 10, 2;
vă rugaţi *verb imp. 2 pl.* [6] 1, 9;

rúgă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gebet" : „prière" : (2x)
ruga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 1, 14;
rugii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 3, 15;
rugile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 15;

rugăciúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Bittgebet" : „prière" : (1x)
rugăciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 1;

rugătór : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „bittend" : „implorant, suppliant" : (1x)
rugători *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [6] 3, 14;

rúpe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „brechen" : „rompre" : (1x)
voiu rumpe *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 1, 13;

ruşiná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „beschämen" : „faire honte" : (5x)
ruşina-să-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 13, 4;
s-au ruşinat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 9, 5;
să vor ruşina *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 3, 20; [5] 10, 5;
te vei ruşina *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [3] 3, 12;

ruşíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schande, Scham" : „honte, pudeur" : (2x)
ruşine *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 10;
ruşinea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 5;

S

s- → fi

sabát : (1682-1686 DOS. VS., febr. 62[v]) : s. m. : „Sebat" : „Sabbat" : (1x)
lui savát *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [5] 1, 7;

sábie : (1462-1463 DERS) : s. f. : „Schwert" : „épée" : (10x)
al săbiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 3;
sabie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 11; 2, 23; [5] 11, 17;
sabie *subst. comun fem. sg. voc. neart.* [5] 13, 7;
sabiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 13; 3, 15; [5] 9, 13; [6] 5, 5;
săbiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [3] 2, 12;

sáta : (c. 1683-1686 MS. 45, 716/[1]) : s. f. (după gr. *σάτα*) : „Weizenmass" : „mesures de grain" : (2x)
sata *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [4] 2, 17; 2, 17;

saturáre → săturare

sau : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „oder" : „ou" : (4x)
sau *conjuncţie coord.* [5] 7, 6; 11, 12; [6] 2, 13; 3, 2;

savát → sabat

sădí : (1551-1553 ES) : v. IV : „pflanzen" : „planter" : (1x)
vor sădi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 1, 14;

săláş : (1480 LDSR 344) : s. n. : „Quartier" : „demeure" : (2x)
sălaşuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 6;
sălaşurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 3, 6;

sălăşluí : (a. 1633 GCR I, 82) : v. IV : „(be)herbergen, hausen" : „demeurer, habiter, gîter" : (4x)
voiu sălăşlui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 2, 10; 8, 3; 8, 8;
vor sălăşlui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 2, 11;

sămînţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Geschlecht, Stamm" : „souche, descendance" : (1x)
sămînţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 2, 15;

săpá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „niederreißen" : „détruire, démolir" : (1x)
sap *verb indicativ prezent 1 sg.* [5] 3, 9;

săpát : (1404-1406 DERS / în top. *Săpatul*) : adj./s. : „geschnitzt" : „sculté" : (1x)
cêle săpate *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 1, 14;

sărác : (1525 DERS / în top. Valea *Siracilor*) : s. m. : „arm" : „pauvre" : (2x)
săracul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 13; [5] 7, 10;

sărbá → serba

sărbătoáre : (1551-1553 ES) : s. f. : „Feiertag" : „fête" : (2x)
sărbători *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 8, 19;
sărbătorilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [6] 2, 3;

sărí : (1551-1553 ES) : v. IV : „hüpfen, springen" : „sauter" : (3x)
au sărit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 17;
sări *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 17;
vor sări *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 1, 8;

sărimán → sărman

sărmán : (1581-1582 PO) : s. m. : „Arme" : „pauvre" : (2x)
sărimanul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 7, 10;
surimanilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [6] 3, 5;

săturá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „ sättigen, satt werden" : „rassasier, être rassasié" : (1x)
nesăturîndu-se *verb gerunziu* [2] 2, 5;

săturáre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 49) : s. f. : „Sattheit" : „satiété" : (2x)
saturare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 6;
săturare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 16;

său, sa : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. pos. : „sein" : „son" : (6x)
său *adj. pron. pos. 3 masc. sg. gen./dat. sg.* [5] 11, 6; 11, 9; 14, 13;
său *adj. pron. pos. 3 masc. sg. nom./ac. sg.* [2] 2, 15; [6] 3, 16;
său *adj. pron. pos. 3 neutru sg. gen./dat. sg.* [2] 1, 16;

săvîrşí : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. vollenden, 2. verbrauchen, 3. verscheiden" : „1. accomplir, 2. consommer, 3. mourir" : (4x)
s-au săvîrşit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 3, 9;
săvîrşişi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [2] 2, 10;
va săvîrşi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 5;
vor săvîrşi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 4, 9;

săvîrşíre : (c. 1580-1619 COD. ST.) : s. f. : „Ende" : „fin, accomplissement" : (1x)
săvîrşire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 18;

săvîrşít : (1580-1581 PO) : s. n. : „Ende" : „fin" : (3x)
săvîrşit *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 9; [2] 1, 4; 2, 3;

scáun : (1495-1508 DERS / în top. *Scăunean*) : s. n. : „Stuhl, Sitz" : „chaise, siège" : (2x)
scaunile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [4] 2, 23;
scaunul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 6, 13;

scădeá : (1551-1553 ES) : v. II : „zusammenstürzen; (sich) erniedrigen" : „(s')écrouler; baisser" : (1x)
scad *verb indicativ prezent 3 pl.* [6] 3, 5;

scăldătoáre : (1632 EUSTR. PRAV. 239) : s. f. : „Wanne" : „baignoire" : (1x)
o scăldătoare *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 8;

scăpá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „retten" : „sauver" : (1x)
scăpaţi *verb imp. 2 pl.* [5] 2, 7;

scéptru : (1574 IORGA S. D. XXIV, 145) : s. n. : „Szepter" : „sceptre" : (1x)
schiptrul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 10, 11;

schimbá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „wechseln" : „changer" : (1x)
m-am schimbat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 3, 6;

schimbáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wechsel" : „change" : (1x)
schimbare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 2;

schíptru → sceptru

scîrbí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. sich ekeln, 2. traurig werden" : „1. s'offenser, 2. s'attrister" : (2x)
să vor scîrbi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 13, 8;
scîrbi-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [5] 1, 2;

scoáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. herausnehmen, -ziehen, 2. hervorbringen" : „1. sortir, tirer, 2. faire sortir" : (10x)
să scoate *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 1, 4;
să scoateţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [4] 2, 17;
să scoaţă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [3] 1, 19;
să scoţ *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [5] 12, 9;
scoate *verb indicativ prezent 3 sg.* [4] 1, 11;
scoţînd *verb gerunziu* [1] 2, 1;
voiu scoate *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 4, 6; 5, 4; 7, 14;
vor scoate *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 11, 6;

scríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „schreiben" : „écrire" : (3x)
iaste scris *verb indicativ prezent 3 sg.* [6] 5, 7;
scrie *verb imp. 2 sg.* [2] 2, 2;
scrise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [6] 3, 16;

sculá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „aufstehen, sich erheben" : „(se) lever" : (7x)
s-au sculat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 2, 13;
să scoală *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 1, 8;
să vor scula *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 2, 7;
scoală-te *verb imp. 2 sg.* [2] 2, 19; [5] 13, 7;
sculă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [5] 4, 1;
se-ar scula *verb cond.-opt. prezent 3 sg.* [5] 4, 1;

sculáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Aufstehen" : „soulèvement" : (1x)
sculării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [3] 3, 8;

scúrge : (1581-1582 PO) : v. III : „ablaufen" : „s'écouler" : (1x)
să vor scură *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 14, 12;

scutí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „befreien" : „débarrasser" : (2x)
scuti-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 12, 8;
va scuti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 9, 15;

scutúrá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „schütteln, zittern" : „secouer, trembler" : (3x)

au scuturat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 2;
scuturînd *verb gerunziu* [1] 2, 2;
voiu scutura *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [4] 2, 8;

scuturáre : (1642 CAZ. GOV. 304) : s. f. : „Erschütterung" : „secousse" : (1x)
scuturare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 10;

seáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Abend" : „soir" : (1x)
seară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 2, 7;

séceră : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „1. Sichel, 2. Getreideernte" : „1. faucille, 2. récolte, moissonnage : (2x)
sêcere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 5, 1; 5, 2;

semănă : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. aussäen, 2. verstreuen" : „1. semer, 2. dispenser" : (3x)
sămănat-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [4] 1, 6;
se va sămăna *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 14;
voiu sămăna *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 10, 9;

seméţ : (1654 NEAGOE 133) : adj./s. : „hochmütig, kühn" : „orgueilleux, arrogant" : (2x)
cei semeţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 1, 12;
sămeţu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 5;

semeţíe : (1581 CORESI, EV. 66) : s. f. : „Hochmut, Stolz" : „arrogance, fierté" : (4x)
semeţiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [3] 3, 12;
semeţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 2, 10; [5] 9, 6; 10, 11;

serbá : (c. 1573-1578 PS. SCH. 238) : v. I : „feiern" : „fêter, célébrer" : (1x)
a sărba *verb infinitiv prezent* [5] 14, 16;

sfat : (1491-1492 DERS) : s. n. : „Rat(schlag)" : „conseil" : (1x)
sfat *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 6, 13;

sfărîmá : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „1. zerbrechen, zermalmen, 2. zerstören" : „1. (se) casser, briser, 2. (se) détruire" : (2x)
va sfărîma *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 11, 16;
voiu sfărîma *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [4] 2, 23;

sfărîmáre : (1642 CAZ. GOV. 469) : s. f. : „Brocken" : „débris" : (1x)
sfărîmării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 19;

sfătuí : (1551-1553 ES) : v. IV : „(be)raten" : „conseiller" : (2x)
sfătuindu-te *verb gerunziu* [1] 1, 11;
sfătuit-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 2, 10;

sféşnic : (1551-1553 ES) : s. n. : „Armleuchter" : „chandelier" : (1x)
sfêşnic *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 4, 2;

sfií : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich fürchten" : „avoir peur, craindre" : (2x)
să vor sfii *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 3, 13;
sfiiţi-vă *verb imp. 2 pl.* [3] 1, 7;

sfinţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „heiligen" : „sanctifier" : (3x)
au sfinţit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 1, 8;
sfinţiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [5] 7, 3;
sfinţi-să-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [4] 2, 13;

sfînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „heilig" : „saint, sacré" : (15x)
cea sfîntă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 20;
cea svîntă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 12;
cei sfinţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [5] 2, 13;
cêle sfinte *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [3] 1, 4;
cel sfînt *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 12;
cel sfînt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [5] 2, 12;
Cel Sfînt *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 2;
sfintele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [6] 2, 11;
sfinţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 14, 5;
sfînt *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 8, 3;
sfîntă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 13; [5] 14, 21;
svinte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 9, 16;
svintele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [3] 3, 5;
svînt *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. neart.* [5] 14, 20;

sfîrşí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „enden, vollenden, beedingen" : „terminer, achever, finir" : (7x)
s-au sfîrşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 1, 4;
să sfîrşiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 13;
sfîrşască-se *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [3] 1, 2; 1, 3; 1, 3;
sfîrşiră-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [3] 3, 7;
sfîrşiră-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 3, 16;

sfîrşíre : (1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Beendigung" : „action de finir" : (1x)
sfîrşire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 2;

sfîrşít : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Ende" : „fin" : (2x)
sfîrşit *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 3; 3, 9;

sílă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zwang" : „abus, contrainte" : (1x)
silă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 5;

sílnic : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „mächtig/ Macht" : „fort/ pouvoir, autorité" (1x)
celor sîlnici *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 3, 13;
sîlnicii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 18;

simbríe : (1563 CORESI, PRAXIU 291) : s. f. : „ Lohn, Sold" : „salaire, récompense" : (2x)
simbriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 11, 12;
sîmbriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 3, 5;

síne : (1551-1553 ES) : pron. refl. : „sich" : „soi" : (12x)
sine *pron. refl. 3 ac. acc.* [2] 2, 5; [5] 10, 4;
sineşi *pron. refl. 3 ac. acc.* [5] 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 13; 12, 13; 12, 14; 12, 14;

síneşi → sine

síngur : (1228 DLRV) : adv. : „allein, einzig, nur" : „seul" : (1x)
sîngur *adv. de mod poz.* [6] 5, 7;

sîlnic → silnic

sîmbătă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Samstag" : „samedi" : (1x)
sîmbete *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 7, 5;

sînge : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Blut": „sang" : (8x)
a sîngiurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 3, 1;
sînge *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 12;
sîngele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [3] 1, 18; [5] 9, 7; 9, 15;
sîngile *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 9, 11;
sîngiurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 2, 8; 2, 17;

sîngur → singur

sîrguí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „eilen" : „se dépêcher, se hâter": (2x)
te-ai sîrguit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 1, 14;
vor sîrgui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 5;

sîrguíre : (1683-1686 MS. 45, 684/[1]) : s. f. : „Strebsamkeit, Fleissigkeit" : „assiduité" : (1x)
sîrguire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 19;

slab : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „dünn, schwach" : „maigre" : (1x)
slab *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 12, 8;

slăbí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schwächen" : „affaiblir" : (5x)
aţi slăbit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [6] 2, 8;
va slăbi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [6] 3, 11;
vor slăbi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 5; 3, 3; [3] 1, 3;

slăbíre : (1563 CORESI, PRAXIU 119) : s. f. : „Abmagerung" : „débilité" : (1x)
slăbirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 10;

slăvít : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Ruhm" : „gloire" : (1x)
slăvitele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 3, 10;

slóbod : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „frei" : „libre, en liberté" : (1x)
cei sloboziţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [6] 4, 2;

slobozí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „freigeben, entlassen, loslassen" : „mettre en liberté, (re)lâcher" : (1x)
ai slobozit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [5] 9, 11;

slúgă : (1476 LDSR 279) : s. f. : „Knecht, Magd" : „serviteur, servante" : (1x)
sluga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 1, 6;

slují : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(be) dienen" : „servir" : (6x)
să slujască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [3] 3, 10;
slujaşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [6] 3, 14; 3, 17; 3, 18; 3, 18;
vor sluji *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 2, 9;

smerí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(sich) erniedrigen" : „(s')abaisser, (s')humilier" : (2x)
să smerescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [6] 3, 16;
să va smeri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [6] 2, 12;

smerít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „demütig" : „umile" : (2x)
smerit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 13;
smeriţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 2, 3;

smochín : (1551-1553 ES) : s. m. : „Feigenbaum" : „figuier : (3x)
smochinu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 3, 10;
smochinul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 16; [4] 2, 20;

smolít : (1654 NEAGOE 120) : adj. : „geteert" : „goudronné" : (2x)
cêle smolite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [5] 3, 4;
smolite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 3, 3;

smucitúră : (1683-1686 MS. 45, 709/[2]) : s. f. : „Ruck" : „mouvement brusque" : (1x)
zmăcitură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 10;

smúlge : (1559-1560 BRATU) : v. III : „ausreißen" : „arracher" : (4x)
au zmult *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 15;
să zmulse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [5] 11, 2;
zmulgînd *verb gerunziu* [6] 5, 5;
zmulş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [3] 3, 7;

smuls : (1448 BGL / în top. *Zmulţi*) : adj./s. : „ausgezupft" : „arraché" : (1x)
zmult *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 3, 2;

soáre : (1549 DERS / în top. *Soreşti*) : s. m. : „Sonne" : „soleil" : (4x)
soarele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 17; [2] 3, 10; [6] 4, 2;
soarelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [6] 1, 11;

socotí : (1481 DERS) : v. IV : „1. (be)achten, 2. betreuen, 3. veranschlagen, (be) rechnen, 4. bedenken, erwägen, 5. meinen" : „1. observer, 2. soigner, 3. calculer, compter, 4. juger, réfléchir, 5. estimer, opiner" : (9x)
au socotit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [3] 2, 7;
m-am socotit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 8, 15;

socotêşte *verb imp. 2 sg.* [5] 11, 13;
socotiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [2] 3, 1;
socotiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 1, 9;
va socoti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 10, 3; 11, 16;
voiu socoti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 2, 1; [5] 10, 3;

socotitór : (1563-1583 COD. VOR.[2]) : adj. : „bedächtig" : „surveillant, réfléchi" : (1x)
socotitori *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 3, 8;

somn : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Schlaf" : „sommeil" : (1x)
somnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 4, 1;

sorţ : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Los" : „sort" : (1x)
sorţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 10;

sosí : (1431 DERS) : v. IV : „ankommen" : „arriver" : (1x)
sosind *verb gerunziu* [2] 3, 1;

spárge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „zerbrechen, auslösen" : „casser, susciter" : (1x)
să va sparge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 8;

spart : (1594 DERS / în top. *Sparţii*) : adj. : „zerbrochen" : „cassé" : (1x)
spartă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 6;

spăimá → înspăima

spăimîntá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „erschrecken" : „effrayer, épouvanter" : (4x)
mă spămîntaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [2] 3, 1;
să spămîntă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 15; [4] 1, 12;
să va spămînta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 9, 5;

spăimîntáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Graus" : „terreur" : (1x)
spămîntare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 13;

spămîntá → spăimînta

spămîntáre → spăimîntare

spălá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „waschen" : „laver" : (1x)
spală *verb indicativ prezent 3 pl.* [6] 3, 2;

speriá : (1551-1553 ES) : v. I : „erschrecken" : „s'effrayer" : (2x)
să spară *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 2, 11;
să spară *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [3] 3, 14;

spre : (1519 DERS) : prep. : „für, zu, nach, auf" : „pour, vers, sur" : (39x)
spre *prep.* [1] 1, 15; 3, 6; [2] 2, 6; 3, 10; 3, 12; 3, 17; 3, 18; [3] 1, 14; 1, 14; 2, 4; 2, 13; 3, 1; 3, 6; 3, 6; 3, 8; 3, 9; 3, 12; 3, 21; [4] 1, 6; 1, 6; 2, 10; [5] 1, 15; 2, 11; 6, 14; 6, 14; 7, 14; 8, 3; 8, 10; 8, 10; 8, 19; 8, 19; 8, 19; 10, 7; 14, 4; 14, 14; [6] 1, 3; 1, 3; 3, 11; 3, 17;

spurcá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „entweichen" : „profaner" : (5x)
am spurcat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 1, 7;
au spurcat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 2, 11;
să spurcaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [6] 2, 10;
spurcaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [6] 1, 12;
spurcă *verb indicativ prezent 3 pl.* [3] 3, 5;

spurcát : (1559-1560 BRATU) : adj. : „gemein" : „trivial, immonde" : (2x)
spurcată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 12;
spurcate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [6] 1, 7;

sta : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sich befinden, sitzen, stehen" : „se trouver, rester, demeurer" : (23x)
au stătut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 8; [6] 3, 15;
să stea *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [5] 3, 1;
sta *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 3, 4;
sta *verb indicativ imperfect 3 sg.* [5] 1, 8; 1, 10; 1, 11; 2, 3; 3, 1; 3, 3; 3, 6;
stau *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 3, 7;
stătu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 5; 3, 10; [4] 2, 6;
stînd *verb gerunziu* [2] 1, 9; [5] 3, 1; 14, 12; 14, 15;
va sta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 6; [6] 3, 2;
voiu sta *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 2, 1;
vor sta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 14, 4;

stáre : (1570 CORESI, LIT.) : s. f. : „Stellung, Lage" : „état, position" : (1x)
stare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 11;

stat : (1581-1582 PO) : s. n. : „Stellung, Lage" : „état, position, manière d'être" : (1x)
statul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 6;

stăpîní : (1595-1596 DIR) : v. IV : „(be)herrschen" : „dominer, gouverner" : (2x)
stăpînêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 1, 12;
va stăpîni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 6, 13;

stăpînire : (1678 CHEIA ÎNŢ. 143) : s. f. : „Herrschaft" : „domination, gouvernement" : (1x)
stăpîniri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 6;

stea : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Stern" : „étoile" : (1x)
stêlele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 16;

stejár : (1445 DERS) : s. m. : „Eiche" : „chêne" : (1x)
stejarii *subst. comun masc. pl. voc. art.* [5] 11, 2;

stínge : (1551-1553 ES) : v. III : „auslöschen, vernichten" : „éteindre, anéantir" : (3x)
să va stinge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 7, 14;
stînseră-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [3] 3, 7;
vă stingeţi *verb imp. 2 pl.* [2] 1, 5;

stíngere : (1581-1582 PO) : s. f. : „Verwüstung" : „déstruction" : (7x)
stingere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 14; 1, 16; 2, 4; 2, 13; 3, 1; [5] 7, 14; [6] 1, 3;

stins : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 178) : adj. : „ausgelöscht, erloschen" : „éteint" : (1x)
stinsu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 2, 9;

stîlpáre : (1620 MOXA) : s. f. : „grüner Zweig" : „branche verte" : (1x)
stîlpări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 4, 12;

stî́nă : (1451 DERS) : s. f. : „Schäferei" : „bergerie" : (1x)
stînă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 2, 6;

stîng : (1426 DERS / în antr. *Stîngaci*) : s. f. : „Linke" : „gauche" : (3x)
stînga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 4, 3; 4, 11; 12, 6;

stog : (1545 DERS / în top. Prislopul *Stogului*) : s. n. : „Garbenhaufen" : „meule" : (1x)
stogul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [3] 2, 9;

stors : (1660 STAICU 148 *ap.* TIKTIN) : s. f. : „erschöpft" : „tordu, pressé" : (1x)
cea stoarsă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 3, 20;

strájă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wache" : „garde" : (2x)
straja *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 1;
străjile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 5;

străín : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „fremd, Fremder" : „étranger" : (8x)
cei striini *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 9, 6; [6] 3, 15; 4, 1;
celor streini *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 2, 5;
celor striini *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [5] 9, 6;
celui striin *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [6] 5, 5;
striine *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [3] 1, 9;
striini *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [6] 2, 11;

străinătáte : (1563 CORESI, PRAXIU 564) : s. f. : „Ausland" : „étranger" : (1x)
striinătate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 10;

străjuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „Wache halten, beaufsichtigen" : „garder, surveiller" : (1x)
străjuiêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 1;

strălucíre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 116) : s. f. : „Glanz" : „éclat : (1x)
strălucirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 3;

stricá : (1551-1553 ES) : v. I : „zerschlagen, zerbrechen" : „briser, casser" : (3x)
au stricat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 2;
stricat-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [6] 2, 8;
voiu strica *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [6] 3, 11;

stricát : (1560 DERS / în top. *Stricatul*) : adj./s. : „zerschlagen, zerbrochen" : „cassé, brisé : (1x)
cea stricată *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 1, 14;

stricăciúne : (1551-1553 ES) : s. f. : „Schaden" : „dommage, dégât" : (1x)
stricăciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 18;

strigá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „rufen, schreien" : „crier, appeler" : (9x)
striga-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 1, 2;
strigă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [5] 6, 8;
strigă *verb imp. 2 sg.* [5] 9, 9;
strigă *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 1, 17;
strígă *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 1, 14;
va striga *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 11;
voiu striga *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 1, 2;
vor striga *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 2, 14; [5] 7, 13;

strigáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hochruf" : „clameur, rumeur" : (2x)
strigare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 11; 1, 17;

strigătór : (1581 CORESI, EV. 271) : adj./s. : „Rufer" : „crieur" : (1x)
strigătoare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 6;

streín → străin

striín → străin

striinătáte → străinătate

strîmbătáte : (1480 BGL / în top. *Strîmbăţaţi*) : s. f. : „Unrecht, Unbill" : „tort, injustice" : (12x)
strîmbătate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 1; [2] 1, 2; 2, 12; [3] 3, 6; 3, 6; 3, 6; 3, 14; [6] 2, 6; 2, 6;
strîmbătatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 3, 9; 5, 6;
strîmbătăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 3, 16;

stropíre : (1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Besprengung, Anspritzung" : „aspersion, arrosage" : (1x)
stropire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 13, 1;

struncinát → zdruncinat

sub : (1463 DERS) : prep. : „unter" : „sous, au-dessous de" : (4x)
supt *prep.* [3] 3, 10; [5] 3, 10; 3, 10; [6] 4, 3;

sudálmă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Fluch, Schmähwort, Affront" : „juron, injure, offense" : (2x)
sudalma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 2; 2, 2;

suferí : (1559-1560 BRATU) : v. IV. : „ertragen, aushalten, leiden" : „endurer, supporter, souffrir" : (1x)
va suferi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 1, 6;

suflá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „blasen" : „souffler" : (3x)
am suflat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [4] 1, 9; [6] 1, 13;
suflînd *verb gerunziu* [1] 2, 1;

súflet : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Seele, Wesen, 2. Atem" : „1. âme, être, 2. souffle" : (8x)

suflet *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 14;
sufletele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [5] 11, 8;
sufletul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 2, 4; 2, 5; 2, 10; 3, 1; [5] 11, 8;
sufletului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [4] 2, 10;

sugrumá : (1551-1553 ES) : v. I : „ersticken" : „étouffer" : (1x)
sugrumă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 12;

suí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hinaufgehen, hinaufsteigen" : „monter" : (13x)
mă voiu sui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 2, 1;
să mă suiu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [2] 3, 15;
să suia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 2, 6;
să va sui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 14, 18;
să vor sui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 14, 16; 14, 17; 14, 18; 14, 19;
suie *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 3, 18;
sui-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 1;
suişi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [2] 3, 14;
suită *verb participiu sg. fem. nom./ac.* [1] 3, 17;
suiţi-vă *verb imp. 2 pl.* [4] 1, 8;

supt → sub

supúne : (1559-1560 BRATU) : v. III : „(sich) unterwerfen" : „(se) soumettre" : (1x)
să supune *verb indicativ prezent 3 sg.* [4] 1, 10;

sur : (1568 DERS) : adj./s. : „grau" : „gris" : (3x)
cei suri *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [5] 6. 7;
suri *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 1, 8; 6, 3;

surd : (c. 1348 DLRV / în antr. *Surdul*) : adj. : „taub" : „sourd" : (1x)
surde *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 18;

surimán → sărman

surpá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verderben, zugrunde richten, umstürzen, vernichten" : „écrouler, faire tomber, détruire" : (3x)
s-au surpat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 1, 4;
voiu surpa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 9, 6; [6] 1, 4;

suspín : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Seufzer" : „soupir" : (1x)
suspinu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [6] 2, 13;

suspiná : (1551-1553 ES) : v. I : „ (auf)seufzen" : „soupirer" : (1x)
va suspina *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 7;

Ş

şápte : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „sieben" : „sept" : (1x)
şapte *num. card. masc. nom./ac.* [5] 4, 10;

şáptelea : (1551-1553 ES) : num. ord. : „siebte" : „septième" : (1x)
al şaptelea *num. ord. neutru sg. nom./ac. art.* [5] 8, 19;

şaptezécilea : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : num. ord. : „der, die, das siebzige" : „soixante-dixième" : (1x)
al şaptezecilea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [5] 1, 12;

şáselea : (1551-1553 ES) : num. ord. : „sechste" : „sixième" : (3x)
a şasea *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [4] 1, 1; 2, 1; [5] 7, 1;

şădeá → şedea

şchiop : (1551-1553 ES) : s. m./f. : „lahm" : „boiteux" : (2x)
cêle şchioape *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [6] 1, 13;
şchiop *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 8;

şedeá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „1. sitzen, sich setzen, 2. bleiben, wohnen" : „1. être assis, s`asseoir, 2. rester, vivre" : (6x)
şăd *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 3, 8;
şădea-veţi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [5] 9, 12;
şedea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [5] 5, 7;
va şădea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 6, 13; [6] 3, 3;
vor şădea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 8, 4;

şi : (1521 NEACŞU) : conj./adv. : 1. „und, 2. sowohl ... als-auch, 3. auch" : „1. et, 2. et ... et, 3. aussi" : (1133x)
şi *adv.* [5] 1, 4; 7, 7; 11, 8; 12, 7; [6] 2, 12;
şi *conjuncţie coord.* [1] 1, 2; 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 7; 1, 8; 1, 8; 1, 10; 1, 10; 1, 12; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 1, 15; 2, 2; 2, 3; 2, 4; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 7; 2, 8; 2, 8; 2, 8; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 10; 2, 10; 2, 10; 2, 10; 2, 11; 2, 11; 2, 12; 2, 12; 2, 12; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 3, 2; 3, 2; 3, 2; 3, 3; 3, 3; 3, 3; 3, 3; 3, 3; 3, 3; 3, 4; 3, 4; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 6; 3, 6; 3, 7; 3, 7; 3, 8; 3, 9; 3, 9; 3, 9; 3, 9; 3, 9; 3, 10; 3, 10; 3, 10; 3, 10; 3, 11; 3, 11; 3, 11; 3, 12; 3, 13; 3, 14; 3, 15; 3, 16; 3, 17; 3, 17; 3, 18; 3, 19; [2] 1, 2; 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 7; 1, 7; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 9; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 12; 1, 12; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 15; 1, 15; 1, 15; 1, 16; 1, 16; 1, 17; 2, 1; 2, 1; 2, 1; 2, 2; 2, 2; 2, 2; 2, 3; 2, 3; 2, 3; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 7; 2, 7; 2, 8; 2, 8; 2, 8; 2, 10; 2, 11; 2, 12; 2, 13; 2, 13; 2, 15; 2, 16; 2, 16; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 2, 17; 2, 17; 2, 17; 2, 19; 2, 19; 2, 19; 2, 19; 2, 19; 3, 1; 3, 1; 3, 2; 3, 2; 3, 3; 3, 3; 3, 4; 3, 5; 3, 5; 3, 6; 3, 7; 3, 9; 3, 10; 3, 11; 3, 14; 3, 15; 3, 15; 3, 15; 3, 16; 3, 16; 3, 16; 3, 18; 3, 18; [3] 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 17; 1, 17; 1, 18; 1, 18; 1, 18; 1, 18; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 2, 1; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 4; 2, 4; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 7; 2, 7; 2, 8; 2, 8; 2, 9; 2, 9; 2, 9; 2, 9; 2, 9; 2, 10; 2, 11; 2, 12; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 3, 1; 3, 2; 3, 3; 3, 3; 3, 5; 3, 6; 3, 6; 3, 6; 3, 6;

3, 8; 3, 8; 3, 12; 3, 13; 3, 13; 3, 13; 3, 14; 3, 14; 3, 14; 3, 14; 3, 14; 3, 15; 3, 18; 3, 18; 3, 19; 3, 20; 3, 20; 3, 20; 3, 20; 3, 20; 3, 21; 3, 21; [4] 1, 1; 1, 3; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 12; 1, 12; 1, 12; 1, 12; 1, 12; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 2, 1; 2, 2; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 7; 2, 7; 2, 7; 2, 8; 2, 8; 2, 8; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 11; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 15; 2, 15; 2, 15; 2, 15; 2, 15; 2, 15; 2, 15; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 2, 17; 2, 17; 2, 18; 2, 18; 2, 18; 2, 19; 2, 19; 2, 19; 2, 20; 2, 20; 2, 20; 2, 20; 2, 21; 2, 22; 2, 22; 2, 22; 2, 23; 2, 23; 2, 23; 2, 23; 2, 23; 2, 23; 2, 23; [5] 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 12; 1, 12; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 15; 1, 16; 1, 16; 1, 17; 1, 17; 1, 17; 1, 18; 1, 18; 1, 18; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 20; 1, 21; 1, 21; 1, 21; 1, 21; 1, 21; 2, 1; 2, 1; 2, 1; 2, 1; 2, 2; 2, 2; 2, 2; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 4; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 9; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 11; 2, 11; 2, 11; 2, 11; 2, 12; 2, 12; 2, 12; 3, 1; 3, 1; 3, 2; 3, 2; 3, 3; 3, 3; 3, 4; 3, 4; 3, 4; 3, 4; 3, 4; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 6; 3, 7; 3, 7; 3, 7; 3, 7; 3, 7; 3, 8; 3, 9; 3, 10; 4, 1; 4, 1; 4, 2; 4, 2; 4, 2; 4, 2; 4, 2; 4, 2; 4, 3; 4, 3; 4, 4; 4, 4; 4, 5; 4, 5; 4, 6; 4, 6; 4, 6; 4, 8; 4, 9; 4, 9; 4, 10; 4, 10; 4, 11; 4, 11; 4, 11; 4, 12; 4, 12; 4, 12; 4, 13; 4, 13; 4, 14; 5, 1; 5, 1; 5, 1; 5, 1; 5, 2; 5, 2; 5, 2; 5, 3; 5, 3; 5, 4; 5, 4; 5, 4; 5, 4; 5, 4; 5, 4; 5, 4; 5, 5; 5, 5; 5, 5; 5, 6; 5, 6; 5, 6; 5, 7; 5, 7; 5, 8; 5, 8; 5, 8; 5, 9; 5, 9; 5, 9; 5, 9; 5, 9; 5, 9; 5, 9; 5, 10; 5, 10; 5, 10; 5, 10; 6, 1; 6, 1; 6, 1; 6, 1; 6, 1; 6, 2; 6, 3; 6, 3; 6, 3; 6, 4; 6, 4; 6, 5; 6, 5; 6, 5; 6, 6; 6, 6; 6, 7; 6, 7; 6, 7; 6, 7; 6, 7; 6, 8; 6, 8; 6, 9; 6, 9; 6, 9; 6, 10; 6, 11; 6, 11; 6, 11; 6, 11; 6, 12; 6, 12; 6, 12; 6, 12; 6, 13; 6, 13; 6, 13; 6, 13; 6, 13; 6, 14; 6, 14; 6, 14; 6, 14; 6, 14; 6, 15; 6, 15; 6, 15; 6, 15; 7, 1; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 3; 7, 4; 7, 5; 7, 5; 7, 6; 7, 6; 7, 7; 7, 7; 7, 7; 7, 7; 7, 8; 7, 9; 7, 9; 7, 10; 7, 10; 7, 10; 7, 10; 7, 10; 7, 11; 7, 11; 7, 11; 7, 12; 7, 12; 7, 12; 7, 13; 7, 13; 7, 13; 7, 14; 7, 14; 7, 14; 7, 14; 8, 1; 8, 2; 8, 2; 8, 3; 8, 3; 8, 3; 8, 4; 8, 5; 8, 5; 8, 7; 8, 8; 8, 8; 8, 8; 8, 8; 8, 8; 8, 8; 8, 9; 8, 10; 8, 10; 8, 10; 8, 10; 8, 11; 8, 12; 8, 12; 8, 12; 8, 13; 8, 13; 8, 13; 8, 13; 8, 14; 8, 15; 8, 15; 8, 16; 8, 16; 8, 17; 8, 17; 8, 18; 8, 19; 8, 19; 8, 19; 8, 19; 8, 19; 8, 19; 8, 19; 8, 19; 8, 20; 8, 21; 8, 21; 8, 21; 8, 22; 8, 22; 8, 22; 8, 23; 9, 1; 9, 1; 9, 2; 9, 2; 9, 3; 9, 3; 9, 3; 9, 4; 9, 4; 9, 5; 9, 5; 9, 5; 9, 5; 9, 5; 9, 5; 9, 6; 9, 6; 9, 7; 9, 7; 9, 7; 9, 7; 9, 7; 9, 7; 9, 8; 9, 8; 9, 9; 9, 9; 9, 9; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 10; 9, 11; 9, 12; 9, 13; 9, 13; 9, 14; 9, 14; 9, 14; 9, 14; 9, 15; 9, 15; 9, 15; 9, 15; 9, 16; 9, 17; 9, 17; 10, 1; 10, 1; 10, 2; 10, 2; 10, 2; 10, 3; 10, 3; 10, 3; 10, 4; 10, 4; 10, 4; 10, 4; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 6; 10, 6; 10, 6; 10, 6; 10, 6; 10, 7; 10, 7; 10, 7; 10, 7; 10, 7; 10, 7; 10, 8; 10, 8; 10, 9; 10, 9; 10, 9; 10, 9; 10, 10; 10, 10; 10, 10; 10, 10; 10, 10; 10, 10; 10, 11; 10, 11; 10, 11; 10, 11; 10, 11; 10, 12; 10, 12; 11, 1; 11, 5; 11, 5; 11, 5; 11, 5; 11, 6; 11, 6; 11, 6; 11, 6; 11, 7; 11, 7; 11, 7; 11, 7; 11, 8; 11, 8; 11, 9; 11, 9; 11, 9; 11, 10; 11, 10; 11, 11; 11, 11; 11, 12; 11, 12; 11, 13; 11, 13; 11, 13; 11, 13; 11, 14; 11, 14; 11, 15; 11, 16; 11, 16; 11, 16; 11, 16; 11, 16; 11, 17; 11, 17; 11, 17; 12, 1; 12, 1; 12, 2; 12, 2; 12, 3; 12, 3; 12, 4; 12, 4; 12, 5; 12, 6; 12, 6; 12, 6; 12, 6; 12, 7; 12, 7; 12, 8; 12, 8; 12, 9; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 12, 10; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 12; 12, 13; 12, 14; 13, 1; 13, 1; 13, 2; 13, 2; 13, 2; 13, 2; 13, 3; 13, 3; 13, 3; 13, 3; 13, 3; 13, 4; 13, 4; 13, 5; 13, 6; 13, 6; 13, 7; 13, 7; 13, 7; 13, 8; 13, 8; 13, 9; 13, 9; 13, 9; 13, 9; 13, 9; 13, 9; 14, 1; 14, 2; 14, 2; 14, 2; 14, 2; 14, 2; 14, 3; 14, 3; 14, 4; 14, 4; 14, 4; 14, 4; 14, 4; 14, 5; 14, 5; 14, 5; 14, 5; 14, 5; 14, 6; 14, 6; 14, 6; 14, 7; 14, 7; 14, 7; 14, 7; 14, 8; 14, 8; 14, 9; 14, 10; 14, 10; 14, 11; 14, 11; 14, 12; 14, 12; 14, 12; 14, 13; 14, 13; 14, 13; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 15; 14, 15; 14, 15; 14, 15; 14, 15; 14, 16; 14, 16; 14, 16; 14, 17; 14, 17; 14, 18; 14, 19; 14, 20; 14, 21; 14, 21; 14, 21; 14, 21; 14, 21; 14, 21; [6] 1, 1; 1, 2; 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 7; 1, 7; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 11; 1, 12; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 1, 14; 2, 1; 2, 2; 2, 2; 2, 2; 2, 2; 2, 2; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 7; 2, 8; 2, 8; 2, 9; 2, 9; 2, 11; 2, 11; 2, 11; 2, 12; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 15; 2, 15; 2, 15; 2, 15; 2, 15; 2, 16; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 2, 17; 2, 17; 3, 1; 3, 1; 3, 1; 3, 2; 3, 2; 3, 3; 3, 3; 3, 3; 3, 3; 3, 3; 3, 3; 3, 3; 3, 4; 3, 4; 3, 4; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 6; 3, 7; 3, 7; 3, 8; 3, 8; 3, 8; 3, 9; 3, 9; 3, 10; 3, 10; 3, 10; 3, 11; 3, 11; 3, 11; 3, 12; 3, 13; 3, 14; 3, 14; 3, 15; 3, 15; 3, 15; 3, 15; 3, 16; 3, 16; 3, 16; 3, 16; 3, 17; 3, 17; 3, 18; 3, 18; 3, 18; 3, 18; 3, 18; 4, 1; 4, 1; 4, 1; 4, 1; 4, 1; 4, 2; 4, 2; 4, 2; 4, 2; 4, 3; 4, 3; 4, 4; 4, 5; 4, 5; 4, 5; 4, 6; 5, 1; 5, 1; 5, 2; 5, 2; 5, 3; 5, 3; 5, 4; 5, 4; 5, 5; 5, 5; 5, 7;

şti : (1521 NEACŞU) : v. IV : „wissen" : „savoir, connaître" : (1x)
ştii *verb indicativ prezent 2 sg.* [5] 4, 13;

ştiubéi : (1448 DRHA I, 402 / în top. *Ştiubeieşti*) : s. n. : „Wasserleitung" : „aqueduc" : (1x)
ştiubeiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 17;

şuierá : (c. 1665-1672 MS. 4389, 860/[1]) : v. I : „zischen" : „siffler" : (1x)
va şuiera *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 3, 2;

T

tábără : (1581-1582 PO) : s. f. : „(Feld) Lager" : „camp" : (1x)
taberile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 14, 15;

táblă : (1559 CORESI, ÎC.) : s. f. : „Tafel" : „tableau" : (1x)
tablă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 2;

talánt : (c. 1564 CORESI, CAZ. 87) : s. m. : „Talent" : „talent" : (1x)
talant *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 5, 7;

táre : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./adv. : „stark, groß, sehr" : „fort, grand, très" : (7x)
cêle tari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [3] 1, 17;

mai tare *adv. de mod comp.* [1] 3, 14; [2] 1, 8;
tare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 16;
tare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 14;
tare *adv. de mod poz.* [1] 3, 14;
tari *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 3;

tátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Vater" : „père" : (8x)
tată *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 6; 1, 6; 2, 10;
tatăl *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 13, 3;
tatul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 13, 3;
tătîne *subst. comun masc. sg. gen./dat. neart.* [6] 5, 1; 5, 1; 5, 3;

tăceá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „schweigen" : „garder le silence" : (1x)
tăcea-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 1, 13;

tăciúne : (1591 BGL / în antr. *Tăciune*) : s. m. : „verkohltes Stückholz, Brandscheit" : „charbon" : (2x)
tăciunele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 12, 6;
un tăciune *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 3, 2;

tăiá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (ab)schneiden, (ab)hauen, 2. niedermetzeln" : „1. couper, 2. massacrer" : (7x)
am tăiat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 5, 5;
să taie *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 12, 11;
tăiaşi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [2] 3, 13;
tăiaţi *verb imp. 2 pl.* [4] 1, 8;
tăiaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [6] 2, 13;
va tăia *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 14, 12;
vor tăia *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 11, 6;

tăiére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schneiden" : „action de couper" : (1x)
o tăiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 12, 11;

tămîiá : (1643 VARLAAM, C. 426) : v. I : „weihräuchern" : „encenser" : (1x)
va tămîia *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 16;

tămíie : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Weihrauch" : „encens" : (1x)
tămîie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 1, 11;

tăríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Stärke" : „force" : (7x)
tărie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 9, 12;
tăriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 10; 3, 18; [5] 9, 3; 9, 4;
tăriile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 12; 3, 14;

tău, ta : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. pos. : „dein" : „ton" : (89x)
ai tăi *adj. pron. pos. 2 masc. sg. nom./ac. pl.* [2] 3, 12; [3] 3, 19;
ta *adj. pron. pos. 2 fem. sg. nom./ac. sg.* [1] 1, 14; 2, 1; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 5; 3, 6; 3, 17; 3, 19; 3, 19; 3, 19; 3, 19; [2] 2, 16; 3, 7; 3, 7; 3, 7; [3] 3, 15; 3, 18; [6] 3, 13;
tale *adj. pron. pos. 2 fem. sg. gen./dat. pl.* [2] 3, 10; [6] 2, 14; 2, 15;
tale *adj. pron. pos. 2 fem. sg. gen./dat. sg.* [1] 3, 9; 3, 19; [2] 2, 10; 2, 16; [3] 3, 12; [5] 3, 8; 9, 11; 9, 12; [6] 2, 14;
tale *adj. pron. pos. 2 fem. sg. nom./ac. pl.* [1] 1, 13; 1, 15; 2, 13; 3, 6; 3, 12; 3, 14; 3, 16; [2] 3, 1; 3, 10; [3] 3, 12; 3, 16; 3, 17; [5] 3, 4; 11, 1; 13, 6;
tale *adj. pron. pos. 2 neutru sg. nom./ac. pl.* [1] 1, 15; 3, 13; [5] 3, 4; 14, 1; [6] 2, 16;
tăi *adj. pron. pos. 2 masc. sg. gen./dat. pl.* [1] 3, 13; [3] 3, 16;
tăi *adj. pron. pos. 2 masc. sg. nom./ac. pl.* [1] 2, 13; 3, 11; 3, 18; 3, 18; [2] 3, 7; 3, 14; [5] 5, 5; 9, 11; 9, 13; 11, 1;
tău *adj. pron. pos. 2 masc. sg. gen./dat. sg.* [1] 1, 14; [5] 14, 20; [6] 1, 8;
tău *adj. pron. pos. 2 masc. sg. nom./ac. sg.* [3] 3, 18; [5] 9, 9;
tău *adj. pron. pos. 2 neutru sg. gen./dat. sg.* [1] 3, 13; [2] 3, 12;
tău *adj. pron. pos. 2 neutru sg. nom./ac. sg.* [1] 1, 12; 1, 14; 3, 13; 3, 18; [2] 2, 10; 3, 1; 3, 8; [3] 3, 3; 3, 16; [5] 2, 10; 2, 11; [6] 1, 6; 1, 8;

tăvălí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „wälzen, rollen" : „rouler" : (1x)
să tăvălesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 9, 16;

téme : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „Angst haben, sich fürchten" : „craindre" : (9x)
a să tême *verb infinitiv prezent* [6] 2, 5;
să tem *verb indicativ prezent 3 pl.* [6] 3, 5; 3, 16; 3, 16;
să temu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 1, 7;
să va tême *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [6] 1, 6;
teamă-se *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 2, 20;
têmeţi-vă *verb imp. 2 pl.* [3] 3, 8;
vă têmeţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [6] 4, 2;

teméi : (1551-1553 ES) : s. n. : „Gründung, Grund" : „fondement, base" : (1x)
temeiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 10;

teslár : (1616 BGL) : s. m. : „Tischler, Bautischler" : „menuisier, ebeniste" : (1x)
teslari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 1, 20;

ticălós : (1581 CORESI, EV. 382) : adj. : „untertänig" : „humble" : (1x)
ticăloasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. voc. neart.* [1] 3, 7;

timpináre → întîmpinare

timpuríu : (1559-1560 BRATU) : adj. : „früzeitig" : „de bonne heure" : (1x)
timpurie *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 10, 1;

tínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Kot, Dreck, Lehm" : „boue, fange" : (3x)
tina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 9, 3;
tină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 14; [5] 10, 5;

tíndă : (1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Vorraum" : „vestibule" : (1x)
nişte tinzi *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 12, 2;

tinerél : (1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. m. : „Jugendliche" : „jouvenceau" : (1x)
tinirelul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [5] 2, 4;

tineréţe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Jugend" : „jeunesse" : (3x)

tinerêţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 13, 5;
tinerêţelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [6] 2, 14; 2, 15;

tirán : (1599 DERS) : s. m. : „Tyrann" : „tyran" : (1x)
tiranii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 10;

tínăr : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „jung" : „jeune" : (3x)
mai tînăr *adj. calificativ gradul comparativ masc. sg. nom./ac. neart.* [6] 5, 1;
tineri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [5] 9, 17;
tînăr *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 9, 9;

tînguí : (a. 1550 GCR I, 3) : v. IV : „jammern, wehklagen" : „(se) plaindre, (se) lamenter" : (3x)
să va tîngui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 12, 12;
veţi tîngui *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [5] 7, 5;
vor tîngui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 12, 10;

tînguíre : (c. 1550 HC 458) : s. f. : „Wehklage" : „lamentation" : (2x)
tînguire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 12, 10;
tînguirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 12, 11;

tîrzíu : (1559-1560 BRATU) : adj. : „spät" : „tard" : (1x)
tîrzie *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 10, 1;

tocmeálă : (1453 DERS) : s. f. : „Plan, Weise" : „plan, moyen" : (3x)
tocmêlele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [3] 3, 12; [5] 1, 4; 1, 6;

tocmí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schaffen" : „créer" : (1x)
a tocmi *verb infinitiv prezent* [1] 3, 8;

tocmíre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Bildung, Krachen" : „préparation, fracas" : (1x)
tocmirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 4, 6;

toiág : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Stab" : „bâton" : (5x)
toiêge *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [5] 11, 7;
toiagul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 13; [5] 8, 4; 11, 10; 11, 14;

topí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verzehren, schmelzen" : „dissoudre, fondre" : (10x)
să topiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 3, 5;
să va topi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 1, 19; [5] 9, 4; 14, 12;
topêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 1, 6;
topind *verb gerunziu* [6] 3, 3;
topiră-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 3, 5;
topi-să-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 3, 9;
topi-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 14, 12;
vor topi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 9, 15;

topíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 172/²) : s. f. : „Ausschmelzung" : „action de fondre" : (1x)
topire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 18;

topitór : (1670 ANON. CAR.) : s. m. : „Schmelzer, Gießer" : „fondeur" : (3x)
topitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 11, 13; 11, 13;
topitoriului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [6] 3, 2;

tot, **toátă** : (1521 NEACŞU) : adj. /pron. : „ganz, alles; auch" : „tout, entier; aussi" : (142x)
a tuturor *pron. nehot. masc. pl. dat./gen.* [2] 2, 8;
ale tuturor *adj. pron. nehot. fem. pl. gen./dat.* [4] 2, 8;
ale tuturor *pron. nehot. masc. pl. dat./gen.* [2] 2, 17;
toată *adj. pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* [1] 1, 5; 3, 1; [2] 1, 10; [3] 3, 9; 3, 15; [4] 2, 13; [5] 3, 9; 10, 11; 14, 21;
toate *adj. pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* [1] 3, 12; 3, 16; [2] 2, 5; 2, 6; [3] 2, 14; 3, 12; [4] 1, 11; 2, 8; [5] 7, 14; 8, 12; 8, 17; 12, 3; 12, 3; 12, 9; 14, 2; 14, 16; 14, 18; [6] 2, 9; 3, 12;
toate *adj. pron. nehot. neutru pl. nom./ac.* [1] 1, 4; 2, 9; 3, 10; [2] 2, 5; [3] 2, 11; 3, 21; [4] 2, 15; 2, 18; [5] 8, 23; 9, 1; 10, 11; 11, 10; 12, 2; 12, 6; 12, 14; 14, 12; 14, 17; [6] 3, 10;
toate *pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* [3] 1, 2; 3, 8; [4] 2, 14;
tot *adj. pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [3] 3, 2; 3, 8; [5] 5, 3; 5, 3; 10, 4; 12, 3; 12, 4; [6] 2, 17;
tot *adj. pron. nehot. neutru sg. nom./ac.* [1] 2, 10; [2] 2, 19; 2, 20; [3] 1, 12; 1, 19; 3, 8; 3, 9; 3, 20; [4] 2, 5; [5] 1, 10; 1, 11; 1, 11; 2, 13; 4, 2; 4, 10; 4, 14; 5, 3; 5, 6; 6, 5; 7, 5; 13, 1; 14, 9; 14, 10; [6] 1, 11; 4, 4;
tot *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 1, 14; 3, 7; 3, 15; 3, 15; [2] 1, 6; 2, 14; [3] 1, 12; 2, 11; 3, 7; 3, 9; 3, 15; [4] 2, 10; 2, 23; [5] 2, 12; 6, 13; 8, 12; 9, 4; 9, 10; 9, 10; 10, 5; 11, 1; 11, 6; 11, 9; 12, 6; 13, 2; 13, 8; 14, 2; [6] 2, 12; 4, 3;
toţi *adj. pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [1] 3, 10; [2] 2, 8; [3] 1, 12; 1, 19; 2, 3; 2, 11; [4] 1, 12; 2, 3; [5] 8, 10; 12, 4; 14, 5; [6] 4, 1;
toţi *pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [1] 1, 5; 3, 19; [3] 1, 4; 3, 10; [5] 12, 5; 14, 21; [6] 3, 15; 4, 1;
tuturor *adj. pron. nehot. fem. pl. gen./dat.* [1] 3, 10; [5] 14, 19;
tuturor *adj. pron. nehot. masc. pl. gen./dat.* [6] 2, 10;
tuturor *adj. pron. nehot. neutru pl. gen./dat.* [5] 14, 14; 14, 15;
tuturor *pron. nehot. masc. pl. dat./gen.* [1] 2, 10; [3] 1, 9; 1, 10;

trágе : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „ziehen, wegnehmen" : „tirer, enlever" : (2x)
trage-ţi *verb imp. 2 sg.* [1] 3, 14;
trase *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 15;

trăí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „leben" : „vivre" : (3x)
va trăi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 4;
vei trăi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [5] 13, 3;
vor trăi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 1, 5;

tréce : (1521 NEACŞU) : v. III : „durchgehen" : „passer" : (7x)
a trêce *verb infinitiv prezent* [1] 1, 15;
ai trecut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [5] 1, 12;
-şi trêce *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 7, 14;
trêce *verb indicativ prezent 3 sg.* [3] 3, 2;
va trêce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 11;
vei fi trecută *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 3, 11;
vor trêce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 10, 11;

tréilea, **tréia** : (1551-1553 ES) : num. ord. : „dritte" : „troisième" : (2x)

a treia *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [5] 13, 8; 13, 9;

tréstie : (1439 SUCIU II, 204 / în top. *Tresztia*) : s. f. : „Rohr" : „roseau" : (3x)
trestie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 12, 6; [6] 4, 1;
trestiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 10;

trezí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „erwachen" : „éveiller, réveiller" : (2x)
să vor trezvi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 2, 7;
trezvêşte-te *verb imp. 2 sg.* [2] 2, 19;

trezví → trezi

trimíte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „schicken" : „envoyer" : (15x)
am trimis *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [6] 2, 4;
au trimis *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [4] 1, 12; [5] 1, 10; 2, 8; 2, 9; 2, 11; 6, 15; 7, 2; 7, 12; [6] 5, 3;
trimise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [5] 4, 9;
voiu trimite *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 8, 10; [6] 2, 2; 3, 1; 4, 5;

trîmbiţá : (1551-1553 ES) : v. I : „(aus-)posaunen, trompeten, schmettern" : „trompeter, sonner, sonner la trompette" : (1x)
va trîmbiţa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 9, 14;

trîmbiţă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Trompete" : „trompette" : (2x)
trîmbiţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 17; [5] 9, 14;

trîntí : (1581 CORESI, EV. 78) : v. IV : „werfen, schlagen" : „abattre" : (1x)
vor trînti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 3, 10;

trúdă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Mühsal" : „peine" : (3x)
trude *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 6; [5] 10, 2;
trudele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [4] 1, 11;

trup : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Körper" : „corps" : (4x)
trupul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 2, 13;
trupurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 3, 3; [3] 1, 18; [5] 14, 12;

tu : (1521 NEACŞU) : pron. pers. : „du" : „tu, toi" : (64x)
te *pron. pers. 2 sg. ac. neacc.* [1] 3, 6; 3, 15; 3, 15; 3, 15; [2] 2, 8; 2, 17; 2, 17; 3, 9; [3] 3, 18; 3, 18; [4] 2, 23; [5] 9, 13;
tine *pron. pers. 2 sg. ac. acc.* [1] 1, 11; 1, 13; 1, 14; 1, 15; 3, 7; 3, 7; 3, 12; 3, 13; [2] 1, 2; 2, 7; 2, 17; [3] 3, 12; 3, 13; 3, 16; 3, 18; 3, 18; 3, 20; 3, 20; [4] 2, 23; [5] 2, 11; 3, 2; 3, 2; 3, 4; 3, 8; 4, 9; 8, 23; 9, 13; 14, 1; [6] 2, 14; 2, 14; 2, 17;
tu *pron. pers. 2 sg. nom. acc.* [1] 3, 11; 3, 11; [2] 1, 12; 2, 8; 2, 16; [5] 2, 2; 3, 7; 3, 8; 4, 2; 4, 6; 5, 2; 6, 10; 9, 11;
-ţi *pron. pers. 2 sg. dat. neacc.* [5] 11, 15;
ţie *pron. pers. 2 sg. dat. acc.* [1] 3, 11; 3, 14; [5] 1, 9; 3, 7; 9, 9; 9, 12; 11, 15;

tulburá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I. : „aufwühlen" : „troubler" : (3x)
să turbură *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 15;
să va turbura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 1;
turburînd *verb gerunziu* [2] 3, 14;

túrmă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Herde" : „troupeau" : (4x)
turma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 10, 3; [6] 1, 14;
turme *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [3] 2, 14;
turmelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [3] 2, 6;

turn : (1469 DERS / în top. *Turnul*) : s. n. : „Turm" : „tour" : (1x)
turnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [5] 14, 10;

turná : (c. 1564 CORESI, CAZ. 176) : v. I : „(ein-, be-)gießen" : „verser" : (2x)
va turna *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [6] 3, 3;
voiu turna *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 12, 10;

turnáre : (c. 1665-1672 MS. 4389 128/[1]) : s. f. : „Libation, Trankopfer" : „libation" : (1x)
turnare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 15;

Ţ

ţárină : (1400 DERS) : s. f. : „Land, Feld, Ebene" : „terre" : (2x)
ţarină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 10, 1; [6] 3, 11;

ţărînă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Erde, Staub" : „terre, poussière" : (2x)
ţărîna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 9, 3;
ţărînă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 18;

ţi → tu

ţi- → tu

ţie → tu

ţíne/-eá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III/II : „halten" : „tenir" : (2x)
să ţin *verb indicativ prezent 3 pl.* [3] 1, 6;
ţine-ţi *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 1;

U

ucíde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „töten, umbringen" : „tuer" : (1x)
va ucide *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 17;

uitá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. vergessen, 2. betrachten" : „1. oublier, 2. regarder" : (1x)
vă uitaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [4] 1, 9;

úliţă : (1475 DERS / în top. *Uliţa*) : s. f. : „Gasse" : „rue(lle)" : (4x)
uliţe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 4;
uliţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 8, 4; 8, 5; 8, 5;

úmăr : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Schulter, Achsel" : „épaule" : (1x)

umărul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [6] 2, 3;

umblá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(umher) gehen, laufen, wandern" : „aller, marcher, parcourir" : (1x)
îmblaţi *verb imp. 2 pl.* [5] 6, 7;

úmblet : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Weg" : „voie" : (1x)
îmblete *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 5;

umbrós : (c. 1665-1672 MS. 4389, 175/2) : adj. : „schattig" : „ombreux" : (2x)
cêle umbroase *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [5] 1, 8;
umbros *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 2;

umflá : (1642 CAZ. GOV. 7) : v. I : „aufblasen, aufschwellen" : „enfler, grandir" : (1x)
înflă-se *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 3, 19;

úmple/-ea : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III/II : „füllen, erfüllen" : „remplir" : (7x)
am împlut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 9, 13;
împlea-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 8, 5;
împlu *verb indicativ prezent 3 pl.* [3] 1, 10;
împlú *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 12;
să va împlea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 14;
voiu împlea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [4] 2, 8;
vor împlea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 9, 15;

un, **o** : (1521 NEACŞU) : num. card./pron. : „ein" : „un" : (13x)
o *num. card. fem. nom./ac.* [4] 2, 7; [5] 3, 9; 3, 9; 9, 12; 11, 8;
un *num. card. masc. nom./ac.* [6] 2, 10; 2, 10;
una *num. card. fem. nom./ac.* [4] 1, 1;
unul *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [5] 4, 3; 10, 10; 11, 7; 14, 9;
unul *pron. nehot. neutru sg. nom./ac.* [5] 14, 9;

únde : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „wo, wohin" : „où" : (10x)
unde *adv. pron. inter.-relat.* [1] 2, 11; 2, 11; 3, 7; [5] 1, 5; 2, 2; 5, 10; [6] 1, 6; 1, 6; 2, 12; 2, 17;

undezáre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 856/2) : s. f. : „Wogen, Ondulierung" : „ondoiement" : (1x)
undezare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 10;

úndiţă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Angel" : „hameçon" : (1x)
undiţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 15;

únge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(be-, ein)schmieren, einreiben, salben" : „enduire de, huiler, oindre" : (1x)
au uns *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [6] 5, 3;

úngere : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Salbung" : „onction" : (1x)
ungerii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [6] 5, 3;

unghi : (1462 DERS / în top. *Unghiul*) : s. n. : „1. Ecke, Winkel" : „1. coin, angle" : (3x)
unghiurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [3] 1, 17; 3, 7;
unghiurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [5] 14, 10;

uns : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Gesalbten" : „oint" : (1x)
cei unşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 12;

untdelémn : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 289) : s. n. : „(Salbung) Öl" : „huile" : (3x)
untdelemn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 13;
untdelemnu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 11;
untdelemnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [6] 5, 3;

uréche : (1407 DERS / în antr. Petru *Ureaclea*) : s. f. : „Ohr" : „oreille" : (1x)
urechile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 7, 11;

urgíe : (1543 DERS / în antr. *Urgie*) : s. f. : „1. Grimm, Zorn, 2. Heimsuchung" : „1. fureur, rage, courroux, 2. peine" : (12x)
urgia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 6;
urgie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 1; [5] 1, 2; 1, 15; 7, 12;
urgiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 6; [3] 1, 16; 1, 19; 2, 3;
urgiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [3] 2, 2; 3, 9; 3, 9;

urgisí : (1563 CORESI, PRAXIU 256) : v. IV : „erzürnen" : „provoquer, mettre en colère" : (4x)
m-am urgisit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 1, 15;
să te urgiseşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [2] 3, 6;
urgisescu *verb indicativ prezent 1 sg.* [5] 1, 15;
urgisind *verb gerunziu* [5] 8, 14;

urî́ : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hassen" : „haïr" : (5x)
ai urît *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [6] 2, 16;
am urît *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 8, 17; [6] 1, 3;
urîiam *verb indicativ imperfect 1 sg.* [6] 2, 13;
urîiaţi *verb indicativ imperfect 2 pl.* [4] 2, 15;

urîciúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Hass, Gehässigkeit, 2. Abscheu" : „1. haine, 2. dégoût" : (3x)
urîciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 6; [6] 2, 11;
urîciunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 9, 7;

úrmă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Spur" : „trace" : (1x)
urma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 7, 14;

uscá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „ (aus-, ver)trocknen, verdorren" : „(se) sécher, (se) dessécher" : (5x)
s-au uscat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 10, 2;
să va usca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 11, 17;
să vor usca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 10, 11;
uscînd *verb gerunziu* [1] 1, 4;
uscîndu-se *verb gerunziu* [5] 11, 17;

uscát : (1439 DERS / în antr. *Uscatul*) : adj./s. : „ge-, vertrocknet" : „séché" : (2x)
uscatul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [4] 2, 7; 2, 22;

uscăciúne : (1581 CORESI, EV. 192) : s. f. : „Trockenheit" : „sécheresse" : (1x)
uscăciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 10;

úşă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tür" : „porte" : (2x)
uşăle *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 11, 1;
uşile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [6] 1, 10;

V

v- → voi

vádră : (1500 DERS) : s. f. : „Flüssigmass" : „mesure de capacité" : (1x)
vêdre *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [4] 2, 17;

vắduă → văduvă

vắduvă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „ Witwe" : „ veuve" : (2x)
vădovile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [6] 3, 5;
vădua *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 7, 10;

vai : (1504 DERS / în top. *Vai*-de-ei) : interj. : „wehe!, ach!" : „malheur!, hélas!" : (6x)
vai *interjecție* [1] 3, 17; [2] 2, 6; 2, 12; 2, 19; [3] 2, 5; 3, 19;

váiet : (1643 VARLAAM, C. 284) : s. n. : „Wehruf, -geschrei" : „cri" : (1x)
vaiet *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 11;

val : (1551-1553 ES) : s. n. : „Welle, Woge" : „vague, onde, torrent" : (1x)
valurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [5] 10, 11;

vále : (1428 DERS / în top. *Valea* Călugărul) : s. f. : „Tal" : „val(lée)" : (1x)
valea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 14, 5;

vără : (1551-1553 ES) : adv. : „Sommer" : „été" : (1x)
vara *adv. de timp* [5] 14, 8;

vas : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gefäß, Geschirr" : „récipient, vaisseau" : (1x)
vasele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 2, 9;

văietá : (1551-1553 ES) : v. I : „wehklagen, jammern" : „se lamenter" : (2x)
vaiete-se *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [5] 11, 2;
văietaţi-vă *verb imp. 2 pl.* [5] 11, 2;

vărsá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(aus-, ver)gießen, abschütten" : „verser, mouler, fondre" : (4x)
a vărsa *verb infinitiv prezent* [3] 3, 9;
varsă *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 4, 12;
va vărsa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 1, 18;
voiu vărsa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [6] 3, 10;

vărsát : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 194) : adj./s. : „gegossen" : „fondu" : (1x)
cêle vărsate *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 1, 14;

veac : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Zeit, 2. Ewigkeit, 3. Jahrhundert" : „1. temps, 2. éternité, 3. siècle" : (4x)
veac *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 1, 5; [6] 1, 4;
veacu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [3] 2, 9;
veacului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [6] 3, 4;

vechíre : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Altwerden" : „vieillissement" : (1x)
vechire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 15;

vedeá : (1521 NEACŞU) : v. II : „sehen, wahrnehmen" : „voir, apercevoir" : (28x)
a vedea *verb infinitiv prezent* [2] 2, 1;
am văzut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 9, 8;
au văzut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 1; [4] 2, 4;
să vază *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 1, 13;
să văzu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [5] 2, 2;
va vedea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 7;
văzu *verb indicativ prezent 1 sg.* [5] 5, 2;
văzuiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [5] 1, 8; 1, 18; 2, 1; 5, 1; 5, 9; 6, 1;
văzut-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 3, 6; [5] 4, 2;
vedea-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 9, 5;
vedea-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 3, 9;
vedeţi *verb imp. 2 pl.* [2] 1, 5;
vedeţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [4] 2, 4;
vei vedea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [3] 3, 16;
veţi vedea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [6] 3, 18;
vezi *verb imp. 2 sg.* [5] 5, 5;
vezi *verb indicativ prezent 2 sg.* [5] 4, 2; 5, 2;
vor vedea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 4, 10; 10, 7; [6] 1, 5;

vedénie : (1632 EUSTR. PRAV. 329, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Vision, Erscheinung" : „vision, apparition" : (3x)
videniei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 1;
videnii *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 10, 2;
videniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 13, 4;

vedére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Sehen, Gesicht" : „vue, face" : (7x)
vedêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 2; 2, 3;
vederea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 1;
vedêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 4; 3, 11; [5] 1, 12; [6] 3, 2;

vení : (1521 NEACŞU) : v. IV : „kommen" : „venir" : (28x)
a veni *verb infinitiv prezent* [3] 2, 2; [6] 4, 5;
au venit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 14, 16;
au venit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 19; [4] 1, 2; [5] 6, 10;
va veni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 9; 2, 3; 3, 2; [3] 2, 2; [5] 14, 18; [6] 3, 1;
viind *verb gerunziu* [2] 2, 3; [6] 4, 6;
vin *verb indicativ prezent 3 pl.* [5] 1, 21; 12, 9; 14, 1;
vine *verb indicativ prezent 3 sg.* [5] 9, 9; [6] 3, 1; 4, 1; 4, 1;
viu *verb indicativ prezent 1 sg.* [5] 2, 10;
voiu veni *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 9, 8;
vor veni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [4] 2, 8; [5] 6, 15; 8, 20; 8, 22; 14, 21;

venít : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Einkommen" : „revenu, rente" : (1x)
veniturile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [6] 3, 10;

veríce : (1688 BIBLIA) : pron. nehot. : „was auch" : „n'importe quoi" : (1x)
verice *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [5] 9, 17;

vésel : (1570 FRAG. TOD.) : adj. : „heiter, fröhlich" : „gai, joyeux" : (1x)
vêselă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. voc. neart.* [1] 3, 4;

veselí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erfreuen" : „réjouir" : (7x)
să va veseli *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [3] 3, 18;
să vor veseli *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [5] 10, 7;
te veselêşte *verb imp. 2 sg.* [5] 2, 10;
vă veţi veseli *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [5] 8, 19;
veselêşte-te *verb imp. 2 sg.* [3] 3, 15;
veseli-mă-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 3, 17;
veseli-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 1, 15;

veselít : (c. 1683-1686 MS. 45, 719/2) : adj. : „aufgemuntert, belustigt" : „réjoui" : (1x)
veselit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 7, 7;

veselíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fröhlichkeit" : „joie" : (2x)
veselie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 18; [5] 8, 19;

véste : (1507-1508 DERS) : s. f. : „Nachricht" : „nouvelle" : (3x)
vêste *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 7; [6] 3, 1; 4, 6;

vestí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „benachrichtigen" : „annoncer" : (2x)
va vesti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [6] 5, 2;
vestêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 1, 15;

vestitór : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Bote" : „ messager" : (2x)
vestitorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [4] 1, 13;
vestitoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [4] 1, 13;

véşnic : (c. 1573-1578 PS. SCH. 526) : adj. : „ewig" : „éternel" : (2x)
vêcinice *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 5;
vêcinice *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 5;

viáţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Leben" : „vie" : (1x)
a vieţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [6] 2, 5;

vicleán : (1462-1463 DERS) : adj. : „falsch, schlau" : „perfide, fourbe" : (2x)
hicleană *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 3, 14;
vicleană *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 15;

viclení : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verraten, hintergehen, überlisten" : „trahir, tromper" : (1x)
hiclenesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 2, 7;

vicleníe : (c. 1551-1558 PS. V. 447) : s. f. : „List, Heimtücke" : „perfidie, ruse" : (1x)
viclenie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 10;

vidénie → vedenie

víe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Weinberg" : „vigne" : (6x)
vie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 3, 10;
vii *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 16; [3] 1, 14;
viia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [4] 2, 20; [5] 8, 12; [6] 3, 11;

viers : (1649 MARD.) : s. n. : „Lied, Melodie" : „chant, mélodie" : (1x)
viersu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 2;

vieţuitór : (1581 CORESI, EV. 309) : s. f. : „lebend" : „vivant" : (1x)
vieţuitoare *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 1;

vin : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wein" : „vin" : (6x)
vin *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [4] 1, 11; 2, 13; [5] 10, 7;
vinul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [3] 1, 14; [5] 9, 15; 9, 17;

vínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „übergeben" : „livrer" : (2x)
vinde *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 3, 4;
vindea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 11, 5;

vindecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „heilen" : „guérir" : (1x)
va vindeca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 11, 16;

vindecáre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Heilung" : „guérison" : (1x)
vindecare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 19;

virtúte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Stärke, Kraft, Festigkeit" : „force, vigueur" : (6x)
virtute *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 4, 6;
virtutea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 3; 2, 1; [2] 1, 11;
vîrtutea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 9;
vîrtutei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 3, 3;

vis : (1551-1553 ES) : s. n. : „Traum" : „rêve" : (1x)
visele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [5] 10, 2;

vistieríe : (c. 1564 CORESI, CAZ. 103) : s. f. : „Schatzkammer" : „trésorerie" : (1x)
visterie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 3, 10;

víţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „(Wein)Rebe" : „vigne" : (2x)
viţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [6] 4, 1;
viţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 2;

viţél : (1499 DERS / în top. *Viţelu*) : s. m. : „Kalb" : „veau" : (1x)
viţeii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [6] 4, 2;

viu : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „lebendig" : „vivant" : (2x)
vie *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 8;
viu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [3] 2, 9;

vînát : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Erjagtes" : „gibier" : (2x)
vînat *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 12;
vînatul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 1;

vînătoáre : (1560-1561 CORESI, TE.2) : s. f. : „Jagen" : „chasse" : (1x)

vînătoarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 13;

vînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wind" : „vent" : (3x)
vînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [4] 2, 18;
vînturi *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [5] 2, 6; 6, 5;

vîrtúte → virtute

voao → voi

voi : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „ihr" : „vous" : (68x)
v- *pron. pers. 2 pl. ac. neacc.* [6] 2, 10;
vă *pron. pers. 2 pl. ac. neacc.* [5] 8, 14;
voao *pron. pers. 2 pl. dat. acc.* [3] 3, 21; [4] 1, 4; 2, 6; [6] 2, 3; 2, 10; 3, 10; 3, 10; 3, 11; 3, 11; 4, 2; 4, 5;
voi *pron. pers. 2 pl. nom./ac. acc.* [3] 2, 2; 2, 2; 2, 2; 2, 5; 2, 12; 3, 21; 3, 21; [4] 1, 9; 1, 13; 2, 4; 2, 4; 2, 5; 2, 6; 2, 18; [5] 1, 4; 2, 6; 2, 8; 2, 8; 6, 15; 7, 6; 7, 6; 8, 13; 8, 14; 8, 23; 11, 9; [6] 1, 2; 1, 5; 1, 6; 1, 7; 1, 9; 1, 10; 1, 10; 1, 12; 1, 12; 2, 1; 2, 2; 2, 2; 2, 3; 2, 4; 2, 8; 2, 9; 2, 9; 2, 10; 2, 17; 3, 1; 3, 1; 3, 5; 3, 6; 3, 7; 3, 8; 3, 8; 3, 9; 3, 9; 3, 12; 3, 12;

vóie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wille" : „volonté" : (1x)
voia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [6] 1, 10;

voiós : (1654 NEAGOE 178) : adj. : „fröhlich" : „joyeux" : (1x)
voios *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [6] 3, 12;

vóstru, **voástră** : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. pron. pos. : „eu(e)r(er)" : „votre" : (51x)
voastră *adj. pron. pos. 2 fem. pl. nom./ac. sg.* [3] 2, 5; 3, 21; 3, 21; [4] 2, 4; [5] 11, 12; [6] 1, 9; 2, 2; 2, 2; 3, 11;
voastre *adj. pron. pos. 2 fem. pl. gen./dat. pl.* [4] 2, 18; [6] 2, 3;
voastre *adj. pron. pos. 2 fem. pl. nom./ac. pl.* [2] 1, 5; [4] 1, 4; 1, 5; 1, 5; 1, 7; 1, 7; 2, 16; 2, 19; 2, 19; [5] 1, 4; 1, 4; 7, 10; 8, 9; 8, 13; 8, 16; 8, 17; [6] 1, 1; 1, 9; 1, 10; 1, 13; 2, 13; 3, 10;
voastre *adj. pron. pos. 2 neutru pl. nom./ac. pl.* [6] 2, 3; 2, 17; 3, 13; 4, 3;
vostru *adj. pron. pos. 2 masc. pl. gen./dat. sg.* [5] 6, 15; [6] 1, 9;
vostru *adj. pron. pos. 2 masc. pl. nom./ac. sg.* [6] 3, 6;
vostru *adj. pron. pos. 2 neutru pl. nom./ac. sg.* [4] 2, 6; [6] 2, 15; 2, 16;
voştri *adj. pron. pos. 2 masc. pl. gen./dat. pl.* [6] 2, 10; 3, 7;
voştri *adj. pron. pos. 2 masc. pl. nom./ac. pl.* [5] 1, 2; 1, 4; 1, 5; 1, 6; 8, 14; [6] 1, 5;

vrăjitoríe : (1683-1686 MS. 45, 643/[1]) : s. f. : „Zauberei" : „sorcellerie" : (1x)
vrăjitorii *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [5] 10, 2;

vrăjmáş : (1421 DERS) : s. m. : „Feind" : „ennemi" : (5x)
vrăjmaşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 8; 3, 11;
vrăjmaşilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 1, 2; 3, 13; [3] 3, 16;

vrea : (1521 NEACSU) : v. II : „wollen" : „vouloir, désirer" : (1x)
voiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [6] 3, 1;

vrédnic : (1551-1553 ES) : adj./s. : „verdient" : „mérité" : (2x)
celor vrêdnice *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [6] 5, 6;
vrêdnic *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [6] 2, 13;

vréme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zeit" : „temps" : (12x)
vrême *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 3; [4] 1, 4; [5] 10, 1;
vrêmea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 1; [3] 3, 17; 3, 20; 3, 21; 3, 21; [4] 1, 1; 1, 2; [5] 1, 1; 1, 7;

vúltur : (1487 DERS / în top. *Vulturești*) : s. m. : „Adler" : „vautour, aigle" : (1x)
vulturul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 8;

Z

zăboví : (c. 1551-1583 APOST. IORGA, *ap.* SLLF II, 339) : v. IV : „sich aufhalten, verweilen, verzögern" : „demeurer, tarder" : (1x)
va zăbăvi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 3;

zăceá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „liegen" : „gésir" : (2x)
vor zăcea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 2, 14; 3, 14;

zăvór : (1673 DOS. PS. V. 161) : s. n. : „Riegel" : „verrou" : (1x)
zăvoarăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 3, 13;

zburá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „fliegen" : „voler" : (4x)
vor zbura *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 1, 8;
zbură *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 16;
zburînd *verb gerunziu* [5] 5, 1; 5, 2;

zdrobí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „zerbrechen" : „briser" : (1x)
voiu zdrobi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 1, 13;

zdrobíre : (1563 CORESI, PRAXIU 229) : s. f. : „Vernichtung" : „destruction" : (1x)
zdrobire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 11;

zdrobít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./ s. m. : „zerdrückt, gebrochener" : „écrasé, détruit" : (2x)
cei zdrobiţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [3] 3, 19;
zdrobit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [5] 1, 21;

zdrumicá : (1654 NEAGOE 250) : v. I : „zerstückeln, zermalmen, zerbrechen" : „découper, mettre en morceaux, briser" : (2x)
să zdrumicară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 1, 6;
zdrumicară-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 3, 5;

zdruncinát : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj./s. : „gerüttelt, zerrüttet" : „cahoté, secoué" : (1x)
cea struncinată *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 11, 16;

zéce : (c. 1683-1686 MS. 45, 726/[2]) : s. f. : „Zehnt" : „dîme" : (1x)
cêle zeci *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [6] 3, 8;

zécelea : (1551-1553 ES) : num. ord. : „zehnt" : „dixième" : (1x)

al zêcelea *num. ord. neutru sg. nom./ac. art.* [5] 8, 19;

zi : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tag" : „jour, temps" : (85x)
o zi *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [5] 14, 7;
zi *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [3] 1, 10; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 17; [5] 3, 9; 8, 9; 9, 12; [6] 4, 1;
zile *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [5] 4, 10; 8, 4; 14, 1;
zilei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [3] 1, 16;
zilele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 5; [3] 1, 1; [4] 2, 1; 2, 11; [5] 7, 1; 8, 6; 8, 9; 8, 10; 8, 11; 8, 15; 8, 17; 8, 23; 14, 5; [6] 3, 4;
zio *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [5] 14, 7;
zioa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 7; 2, 3; 2, 5; 3, 17; [2] 3, 15; [3] 1, 7; 1, 9; 1, 11; 1, 13; 1, 15; 1, 16; 1, 16; 1, 19; 2, 2; 2, 2; 2, 3; 3, 8; 3, 12; 3, 19; [4] 2, 16; 2, 19; 2, 19; 2, 20; 2, 23; [5] 2, 11; 3, 10; 6, 10; 9, 16; 11, 11; 12, 3; 12, 4; 12, 6; 12, 8; 12, 8; 12, 9; 12, 11; 13, 1; 13, 2; 13, 4; 13, 8; 14, 3; 14, 3; 14, 4; 14, 6; 14, 7; 14, 8; 14, 9; 14, 13; 14, 20; 14, 21; [6] 3, 2; 3, 17; 4, 1; 4, 3; 4, 5;

zíce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „sagen" : „dire" : (220x)
am zis *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [5] 4, 11; 6, 4;
aţi zis *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [6] 1, 6; 1, 13; 2, 14; 2, 15; 3, 8; 3, 8; 3, 13;
au zis *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [5] 1, 6;
au zis *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 7, 13;
va zice *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 13, 3; 13, 6; 13, 9; [6] 1, 4;
vei zice *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [5] 1, 3;
voiu zice *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [5] 13, 9;
zi *verb imp. 2 sg.* [4] 1, 1; 2, 3; 2, 22; [5] 7, 5;
zic *verb indicativ prezent 3 pl.* [3] 1, 13;
zic *verb indicativ prezent 1 sg.* [4] 1, 2;
zice *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 1, 12; 2, 13; 3, 5; [2] 2, 19; 3, 8; [3] 1, 2; 1, 3; 1, 11; 2, 9; 3, 1; 3, 8; 3, 20; 3, 21; [4] 1, 2; 1, 5; 1, 7; 1, 9; 1, 13; 2, 5; 2, 5; 2, 5; 2, 7; 2, 8; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 12; 2, 15; 2, 18; 2, 23; 2, 23; 2, 23; [5] 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 14; 1, 16; 1, 16; 1, 17; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 8; 2, 10; 3, 7; 3, 9; 3, 10; 4, 6; 5, 4; 6, 12; 7, 9; 7, 13; 8, 2; 8, 3; 8, 4; 8, 6; 8, 6; 8, 7; 8, 9; 8, 11; 8, 14; 8, 14; 8, 17; 8, 19; 8, 20; 8, 23; 10, 12; 11, 4; 11, 6; 12, 1; 12, 4; 13, 2; 13, 7; 13, 8; [6] 1, 2; 1, 2; 1, 4; 1, 6; 1, 8; 1, 9; 1, 10; 1, 11; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 2, 2; 2, 4; 2, 8; 2, 16; 2, 16; 3, 1; 3, 5; 3, 7; 3, 10; 3, 11; 3, 12; 3, 13; 3, 17; 4, 1; 4, 3;
zicea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [5] 11, 5;
ziceaţi *verb imp. 2 pl.* [6] 2, 17;
ziceaţi *verb indicativ imperfect 2 pl.* [6] 1, 7;
ziceţi *verb imp. 2 pl.* [6] 1, 2;
zicêţi *verb imp. 2 pl.* [6] 2, 17;
zicînd *verb gerunziu* [4] 1, 1; 1, 1; 1, 2; 1, 3; 1, 13; 2, 2; 2, 3; 2, 11; 2, 12; 2, 21; 2, 22; [5] 1, 1; 1, 4; 1, 7; 1, 14; 1, 17; 2, 4; 2, 4; 3, 4; 3, 7; 4, 4; 4, 5; 4, 6; 4, 6; 4, 8; 4, 13; 6, 8; 6, 9; 7, 3; 7, 3; 7, 4; 7, 5; 7, 8; 8, 1; 8, 18; 8, 21; 8, 23; [6] 1, 7; 1, 12;
zis-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [6] 3, 14;
zise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 2; [4] 1, 8; 1, 13; 2, 14; 2, 15; [5] 1, 9; 1, 10; 1, 12; 1, 14; 1, 17; 1, 19; 1, 21; 2, 2; 2, 4; 3, 2; 3, 4; 3, 4; 4, 2; 4, 5; 4, 6; 4, 13; 4, 14; 5, 2; 5, 3; 5, 5; 5, 6; 5, 6; 5, 8; 5, 10; 6, 5; 6, 7; 11, 13; 11, 15;
ziseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [4] 2, 13; 2, 14; [5] 1, 11;
ziş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [3] 3, 8; [5] 1, 9; 1, 19; 1, 21; 2, 2; 4, 2; 4, 5; 4, 12; 4, 13; 5, 2; 5, 6; 5, 10; 11, 9;
zişu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [5] 4, 4;

zid : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Mauer" : „mur" : (3x)
zidu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [5] 2, 5;
ziduri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 5;
zidurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 3, 8;

zidí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. bauen, erbauen, 2. schaffen" : „1. construire, bâtir, 2. créer" : (19x)
a zidi *verb infinitiv prezent* [4] 1, 2; 1, 4;
au zidit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 2, 18; [5] 12, 1; [6] 2, 10;
s-au zidit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [5] 8, 9;
să va zidi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 1, 16;
să zideascâ *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [5] 5, 10;
să zidesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [6] 3, 15;
va zidi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [5] 6, 12;
vom zidi *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [6] 1, 4;
vor zidi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [3] 1, 14; [5] 6, 15; [6] 1, 4;
zidêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 2, 12; [4] 2, 10;
zidi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 12; [5] 9, 3;
zidiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 18;

zidíre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Bauen" : „construction" : (1x)
zidirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 18;

zvîrlitúră : (c. 1665-1672 MS. 4389, 83/1) : s. f. : „Wurfgeschoss" : „projectile" : (1x)
zvîrliturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 10;

zmăcitúră → smucitură

zmúlge→ smulge

zmúlt→ smuls

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

A. Bibliografia indicelui de cuvinte şi forme

AIIN = *Anuarul Institutului de Istorie Naţională*. Publicat de Alexandru Lapedatu şi Ioan Lupaş. Anul I (1921-1922). Institutul de Arte Grafice „Ardealul", Cluj, 1922-1945.

ANON. CAR. = *Anonymus Caransebesiensis*... [Mihai Halici (tatăl), *Dictionarium Valachico-Latinum*, vechi glosar român-latin, c. 1650]. Publicat de Grigore Creţu în revista „Tinerimea română", noua serie, publicaţiune a Societăţii Literare cu acelaşi nume, sub direcţiunea lui Gregorie G. Tocilescu. Tipografia Corpului Didactic, Bucureşti, vol. I (1898), fasc. III, p. 326-380.

ANON. CAR.^{2} = *Dictionarium Valachico-Latinum. Primul dicţionar al limbii române*, [c. 1650]. Studiu introductiv, ediţie, indici şi glosar de Gh. Chivu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 2008.

APOST. IORGA = *Apostolul Iorga* [c. 1551-1583]. În G. Mihăilă, *Observaţii asupra manuscrisului slavo-român al popii Bratul (1559-1560)*, în Ion Gheţie *et al.* (ed.), *Studii de limbă literară şi filologie*. Vol. II. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1972, p. 301-345.

BGL = Damian P. Bogdan, *Glosarul cuvintelor româneşti din documentele slavo-române*. Tipografia „Cărţilor Bisericeşti", Bucureşti, 1946 (Institutul de Studii şi Cercetări Balcanice. Seria filologică, nr. 1).

BIBLIA 1688 = *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, tipărită întîia oară la 1688, în timpul lui Şerban Vodă Cantacuzino, Domnul Ţării Româneşti. Retipărită după 300 de ani, în facsimil şi transcriere, cu aprobarea Sfîntului Sinod şi cu binecuvîntarea Prea fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988.

BRATU = *Codicele popii Bratul (1559-1560)*. Grafie şi fonetică, morfologia, vocabularul, textul facsimilat, indice de cuvinte şi forme româneşti de C. Dimitriu. Casa Editorială „Demiurg", Iaşi, 2006.

CAZ. GOV. = *Evanghelie învăţătoare (Govora, 1642)*. Ediţie, studiu introductiv, note şi glosar de Alin-Mihai Gherman. Editura Academiei Române, Bucureşti, 2011.

CEASLOV = *Ceaslov* [Govora, 1640]. Ştefan Paşca, *O tipăritură munteană necunoscută din secolul al XVII-lea: cel mai vechiu Ceaslov românesc. Studiu istoric, literar şi de limbă*. Colecţia „Academia Română – Studii şi cercetări", vol. XXXVI. Imprimeriile Statului şi Imprimeria Naţională, Bucureşti, 1939.

CHEIA ÎNŢ. = *Cheia înţelesului*, scoasă pre limba rumânească de Varlaam, mitropolitul Ungrovlahiei [...], Bucureşti, 1678. În Ioannykij Haleatovskyj, *Cheia înţelesului*. Ediţie, indice de nume şi glosar de Rodica Popescu. Prefaţă de Alexandru Mareş. Libra, Bucureşti, 2000.

COD. ST. = *Codex Sturdzanus* [c. 1580-1619]. Studiu filologic, studiu lingvistic, ediţie de text şi indice de cuvinte de Gheorghe Chivu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1993.

COD. VOR.^{2} = *Codicele voroneţean* [c. 1563-1583]. Ediţie critică, studiu filologic şi studiu lingvistic de Mariana Costinescu. Editura Minerva, Bucureşti, 1981.

CORESI, CAZ. = Coresi, *Cazania* [c. 1564]. În Coresi, *Tâlcul evangheliilor şi Molitevnic românesc*. Ediţie critică de Vladimir Drimba, cu un studiu introductiv de Ion Gheţie. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998.

CORESI, EV. = Coresi, *Cartea ce să cheamă Evanghelie cu învăţătură* [*Cazania a II-a*], Braşov, 1581. În Diaconul Coresi, *Carte cu învăţătură (1581)*. Publicată de Sextil Puşcariu şi Alexie Procopovici. Vol. I: *Textul*.

Atelierele Grafice Socec & Co., Societate Anonimă, Bucureşti, 1914.

CORESI, ÎC. = *Întrebare creştinească*, [tipărită de] diaconul Coresi şi Tudor diacul, Braşov [c. 1559-1560]. În Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982.

CORESI, LIT. = *Liturghierul lui Coresi*, [1570]. Text stabilit, studiu introductiv şi indice de Al. Mareş. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1969.

CORESI, MOLIT. = Coresi, *Molitevnic rumânesc* [c. 1564]. În Coresi, *Tâlcul evangheliilor şi Molitevnic rumânesc*. Ediţie critică de Vladimir Drimba, cu un studiu introductiv de Ion Gheţie. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998, p. 189-211.

CORESI, PRAV. = Coresi, *Pravila*, Braşov [c. 1560-1562]. În Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982, p. 129-257.

CORESI, PRAXIU = Coresi, *Lucrul apostolesc* sau *Praxiul*, Braşov, 1563. În *Texte de limbă din secolul al XVI-lea*, reproduse în facsimile de I. Bianu. IV. *Lucrul apostolesc – Apostolul*, tipărit de diaconul Coresi la Braşov, la anul 1653. Tiparul „Cultura Naţională", Bucureşti, 1930.

CORESI, PS. = Coresi, *Psaltirea slavo-română (1577) în comparaţie cu psaltirile coresiene din 1570 şi din 1589*. Text stabilit, introducere şi indice de Stela Toma. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1976.

CORESI, TE.[2] = *Tetraevanghelul tipărit de Coresi. Braşov, 1560-1561, comparat cu Evangheliarul lui Radu de la Mănicesti, 1574*. Ediţie alcătuită de Florica Dimitrescu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1963.

DERS = *Dicţionarul elementelor româneşti din documentele slavo-române: 1374-1600*. Redactor responsabil Gh. Bolocan. Editura Academiei, Bucureşti, 1981.

DIR = *Documente şi însemnări româneşti din secolul al XVI-lea*. Text stabilit şi indice de Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu, Magdalena Ioniţă, Alexandru Mareş şi Alexandra Roman-Moraru, introducere de Alexandru Mareş. Editura Academiei, Bucureşti, 1979.

DIRA = *Documente privind istoria României. A. Moldova*. Editura Academiei Române, Bucureşti. Veacul XVI, vol. IV (1591-1600): 1952; Veacul XVII, vol. I-V: 1953-1957.

DIRB = *Documente privind istoria României. B. Ţara Românească*. Veacul XVII, vol. I-IV. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1951-1954.

DLRV = G. Mihăilă, *Dicţionar al limbii române vechi (sfîrşitul sec. X – începutul sec. XVI)*. Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1974.

DOS. PAR. = Dosoftei, *Parimiile preste an. Iaşi, 1683*. Ediţie critică, introducere, note asupra ediţiei şi glosar de Mădălina Ungureanu. Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2012.

DOS. PS. V. = Dosoftei, *Psaltirea în versuri, 1673*. Ediţie critică de N. A. Ursu, cu un cuvînt înainte de Înalt Prea Sfinţitul Iustin Moisescu, Arhiepiscop al Iaşilor şi Mitropolit al Moldovei şi Sucevei. Mitropolia Moldovei şi Sucevei, Iaşi, 1974.

DOS. VS. = Mitropolitul Dosoftei, *Viaţa şi petrêcerea svinţilor*, Iaşi, 1682.

DRĂGANU = Nicolae Drăganu, *Românii în veacurile IX-XIV, pe baza toponimiei şi a onomasticei*. Imprimeria Naţională, Bucureşti, 1933 (Academia Română. Studii şi cercetări, XXI).

DRH = M. Berza *et al.*, *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*. Comitet de coordonare: Ştefan Pascu, Ştefan Ştefănescu, Alexandru Elian, Damaschin Mioc, Ioan Caproşu, Constantin Cihodaru, Aurel Răduţiu, Leon Şimanschi. Editura Academiei, Bucureşti, 1969-1974. Volumul I (1384-1448) [volum întocmit de Constantin Cihodaru, Ioan Caproşu, Leon Simanschi, Andrei Oţetea]: 1975; volumul II (1449-1486) [volum întocmit de Leon Simanschi, Georgeta Ignat, Dumitru Agache]: 1976; volumul III (1487-1504) [volum întocmit de Constantin Cihodaru, Ioan Caproşu, Nistor Ciocan]: 1980; volumul VI (1546-1570)[volum întocmit de Ioan Caproşu]: 2008; volumul XIX (1626-1628) [volum întocmit de Haralambie Chirca]: 1969; volumul XXIII (1635-1636) [volum întocmit de Leon Şimanschi, Nistor Ciocan, Georgeta Ignat şi Dumitru Agache]: 1969. *B. Ţara Românească*. Editura Academiei, Bucureşti, 1965-1974. Volumul I (1247-1500) [volum întocmit de P. P. Panaitescu şi Damaschin Mioc]: 1966; volumul III (1526-1535) [volum întocmit de Damaschin Mioc]: 1975; volumul XXI (1626-1627) [volum

întocmit de Damaschin Mioc]: 1965; volumul XXIII (1630-1632) [volum întocmit de Damaschin Mioc]: 1969; volumul XXIV (1633-1634) [volum întocmit de Damaschin Mioc, Saşa Caracas, Constantin Bălan]: 1974. *C. Transilvania*. Editura Academiei, Bucureşti, 1977-2006. Volumul X (1351-1355) [volum întocmit de Ştefan Pascu]: 1977. *D. Relaţii între Ţările Române*. Editura Academiei, Bucureşti, 1977-. Volumul I (1222-1456) [volum întocmit de Ştefan Pascu, Constantin Cihodaru, Konrad G. Gündisch]: 1977.

ES = *Evangheliarul slavo-român de la Sibiu*, *1551-1553*. Studiu introductiv filologic de acad. Emil Petrovici. Studiu introductiv istoric de L. Demény. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1971.

EUSTR. PRAV. = Eustratie, *Pravila aleasă* [Manuscris din 1632, Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj, cota 41].

FRAG. TOD. = *Fragmentul Todorescu* [c. 1575]. În Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982, p. 261-364.

GCR = M. Gaster, *Chrestomaţie română*. Texte tipărite şi manuscrise (sec. XVI-XIX), dialectale şi populare, cu o introducere, gramatică şi un glosar româno-francez... Vol. I: *Introducere*, *gramatică*, *texte (1550-1710)*. Vol. II: *Texte (1710-1830)*. *Dialectologie*, *literatură populară*, *glosar*. F. A. Brockhaus – Socec & Co., Leipzig – Bucureşti, 1891.

HC = B. Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*. Typografia Societatii Academice Romane (Laboratorii Romani), Bucureşti. Tomul I. *Limba română vorbită între 1550-1600*. Studiu paleografico-linguistic de B. Petriceicu Hasdeu, cu observaţiuni filologice de Hugo Schuchard, 1878. Tomul II. *Cărţile poporane ale românilor în secolul XVI, în legătură cu literatura poporană cea nescrisă*, 1879. Tomul III. *Istoria limbei române*. Partea I: *Principie de linguistica*, 1881.

HC^2 = B. Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*. Tomul I. *Limba română vorbită între 1550-1600*. Studiu paleografico-linguistic de B. Petriceicu Hasdeu [...]. Tomul II. *Cărţile poporane ale românilor în secolul XVI*...; Tomul III. *Istoria limbei române*. Partea I: *Principie de linguistică*. Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi note de G. Mihăilă. Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983-1987.

HERODOT = Herodot, *Istorii*, 1668-1670 [copie din 1801]. Ediţie îngrijită de Liviu Onu şi Lucia Şapcaliu, prefaţă, studiu filologic, note şi glosar de Liviu Onu, indice de Lucia Şapcaliu. Editura Minerva, Bucureşti, 1984.

IORGA, S.D. I-XXXI = N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*. Vol. I-XXXI. Editura Minerva, Bucureşti, 1901-1916.

ÎNDR. = *Îndreptarea legii* (Pravila lui Matei Basarab), Tîrgovişte, 1652. În *Îndreptarea legii – 1652*. Ediţie de acad. Andrei Rădulescu *et al.* Editura Academiei Române, Bucureşti, 1962.

ÎNV.^{2} = *Învăţături preste toate zilele (1642)*. Vol. I-II. Ediţie de W. van Eeden. Rodopi, Amsterdam, 1985.

LDSR = Lucia Djamo-Diaconiţă, *Limba documentelor slavo-române emise în Ţara Românească în sec. XIV-XV*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1971.

MARD. = Mardarie Cozianul, *Lexicon slavo-românesc şi tâlcuirea numelor din 1649*. Publicate cu un studiu, note şi indicele cuvintelor româneşti de Grigorie Creţu. Cu mai multe facsimile. Ediţiunea Academiei Române, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl", Bucureşti, 1900.

MOXA = Mihail Moxa, *Cronica universală* [1620]. Ediţie critică, însoţită de izvoare, studiu introductiv, note şi indici de G. Mihăilă. Editura Minerva, Bucureşti, 1989.

MS. 4389 = Biblioteca Academiei Române, *Manuscrisul românesc nr. 4389* [c. 1665-1672]. Conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată după slavonă şi latină de un anonim muntean (probabil Daniil Andrean Panoneanul), în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

MS. 45 = Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, fondul Blaj, *Manuscrisul românesc nr. 45* [c. 1683-1686]. Conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată de Nicolae Milescu şi revizuită de un anonim moldovean (probabil Dosoftei), în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

NEAGOE = *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie* [1654]. Text ales şi stabilit de Florica Moisil şi Dan Zamfirescu, cu o nouă traducere a originalului slavon de G. Mihăilă. Studiu introductiv şi note de Dan Zamfirescu şi G. Mihăilă. Editura Minerva, Bucureşti, 1970.

NEACŞU = Stela Toma, *Scrisoarea lui Neacşu* [1521]. În *Crestomaţie de literatură română veche*. Vol. I. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984, p. 32-33.

NTB = *Noul Testament sau Împăcarea cu Leagea Noao a lui Iisus Hristos Domnului nostru*, izvodit cu mare socotinţă den izvod grecescu şi slavonescu pren limbă rumânească [...], Bălgrad, 1648 [Ediţie modernă: Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Alba Iuliei, 1988].

PARACLIS = *Cea mai veche carte rákóczyană* [1639]. Ediţie de N. Drăganu. În „Anuarul Institutului de Istorie Naţională", publicat de Alex. Lapedatu şi Ioan Lupaş. Institutul de Arte Grafice „Ardealul", Cluj. Anul I (1921-1922), p. 161-278.

PO = *Palia de la Orăştie*, *1581-1582*. Text, facsimile, indice, ediţie îngrijită de Viorica Pamfil. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1968.

PRAV. MOLD. = *Pravila Moldovei din vremea lui Vasile Lupu*, Iaşi, [1646], însoţită: 1. de izvoarele sale, 2. de varianta sa muntenească intrupatâ în *Îndreptarea legii a lui Matei Basarab*, de S. G. Longinescu, 3. de tălmăcirea sa în franţuzeşte de A. Patrognet (Vol. I din *Legi vechi româneşti şi izvoarele lor*). Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl", Bucureşti, 1912.

PRL = *Pravila ritorului Lucaci*, Putna, [1581]. Text stabilit, sudiu introductiv şi indice de Ion Rizescu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1971.

PSALT. = *Psaltirea ce să zice Cântarea a fericitului proroc şi împărat David* [*Psaltirea de la Alba Iulia*, *1651*, tipărită acum 350 de ani sub păstorirea lui Simion Ştefan, Mitropolitul Ardealului, şi văzând acum din nou lumina tiparului cu binecuvântarea Înalt Prea Sfinţitului Andrei, Arhiepiscop al Alba Iuliei. Ediţie de Mihai Moraru, Alexandra Moraru, Alin Mihai Gherman. Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2001].

PS. H. = *Psaltirea Hurmuzachi* [înc. sec. XVI]. Vol. I-II. Studiu filologic, studiu lingvistic şi ediţie de Ion Gheţie şi Mirela Teodorescu, indice de cuvinte de Rovena Şenchi. Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005.

PS. SCH. = *Psaltirea Scheiană. Ms. 449 BAR* [c. 1573-1578]. Publicată de I. Bianu. Tomul I. *Textul în facsimile şi transcriere cu variante din Coresi (1577)*. Ediţiunea Academiei Române, Tipografia Carol Göbl, Bucureşti, 1889.

PS. V. = *Psaltirea voroneţeană* [c. 1551-1558], editată de G. Giuglea. În „Revista pentru istorie, arheologie şi filologie". Vol. XI (1910), p. 444-467; vol. XII (1911), p. 194-209 şi p. 475-487.

ROSETTI, SB = *Scrisori româneşti din arhivele Bistriţei, 1592-1638*. Publicat de Al. Rosetti. Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1944.

SEPT. FRANKF. = *Τῆς θείας Γραφῆς, Παλαίας Δηλαδὴ καὶ Νέας Διαθήκης ἁπάντα* – *Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia, Graece, a viro doctissimo recogniata et emendata* [...], Frankfurt am Main, 1597 [principalul izvor al versiunilor biblice româneşti din secolul al XVII-lea].

SLLF= *Studii de limbă literară şi filologie*. Vol. I-III. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1969-1974.

ST. LEX. = [Grămăticul Staicu], *Lexicon slavo-român*. [Manuscris de pe la 1660, Tîrgovişte. Biblioteca Academiei Române, cota 312].

SUCIU = Coriolan Suciu, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*. Vol. I-II. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1967-1968.

TIKTIN = Hermann Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*. Vol. I-III. Staatsdruckerei, Bucureşti, 1903-1911-1924; Tiktin^2 I-III. Harrassowitz Verlag, Wiesbaden/ Freiburg, 1986-1989; Tiktin^3 I-III. Wiesbaden/ Cluj-Napoca, 2000-2005.

URECHE^2 = Grigore Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei* [c. 1640]. Ediţie îngrijită, studiu introductiv, indice şi glosar de P. P. Panaitescu. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1955.

VARLAAM, C. = Varlaam, mitropolitul Moldovei, *Cazania (1643)*. Ediţie de J. Byck. Editura Fundaţiilor, Bucureşti, 1943.

VARLAAM, L. = *Leastviţa sau Scara Raiului de Ioan Scărarul* [c. 1608-1613]. Ediţie jubiliară dedicată Sfântului Ierarh Varlaam, Mitropolitul Moldovei, autorul traducerii. Ediţie, notă asupra ediţiei şi glosar de Oana Panaite, prefaţă şi revizuirea transcrierii interpretative de Eugen Munteanu. Editura Trinitas, Iaşi, 2007.

B. Bibliografia prefeţei şi a comentariilor

1. Sigle

BIBL.1688/ B 1688 = *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, tipărită întîia oară la 1688, în timpul lui Şerban Vodă Cantacuzino, Domnul Ţării Româneşti. Retipărită după 300 de ani, în facsimil şi transcriere, cu aprobarea Sfîntului Sinod şi cu binecuvîntarea Prea fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988.

BIBL.RADU-GAL. = *Biblia*, *adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi a Noului Testament*, tradusă după textele originalelor ebraice şi greceşti de preoţii profesori Vasile Radu şi Gala Galaction, din înalta iniţiativă a Majestăţii Sale, Regelui Carol al II-lea. Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", Bucureşti, 1938.

DLR = Academia Română, *Dicţionarul limbii române*. Serie veche (literele *A-B*, *C*, *D-De*, *F-I*, *J-lacustru*, *Ladă-lepădа*, *Lepădа-lojniţă*), Bucureşti, 1913-1949. Serie nouă (literele *M*, *N*, *O*, *P*, *R*, *S*, *Ş*, *T*, *Ţ*, *U*, *V*, *X*, *Z*), Bucureşti, 1965 şi urm.

GR.ENGL. = *Greek-English Lexicon of the Septuagint*. Revised Edition, compiled by Johan Lust/ Erik Enykel/ Katrin Hauspie. Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2013.

MS.4389 = Biblioteca Academiei Române, manuscrisul românesc nr. 4389; conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată după slavonă şi latină de un anonim muntean (probabil Daniil Andrean Panoneanul), în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

MS.45 = Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, fondul Blaj, manuscrisul românesc nr. 45; conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată de Nicolae Milescu şi revizuită de un anonim moldovean (probabil Dosoftei), în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

SEPT.ENGL. = *A New English Translation of the Septuagint and the Other Greek Translations Traditionally Included under That Title*, Albert Pietersma and Benjamin G. Wright (ed.). Oxford University Press, New York – Oxford, 2007.

SEPT.FRANKF. = *Τῆς θείας Γραφῆς. Παλαίας Δηλαδὴ καὶ Νέας Διαθήκης ἅπάντα. Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia*, *Graece*, a viro doctissimo recognita et emendata, variisque lectionibus aucta et illustra, Frankofurti ad Moenum, apud Andreae Wecheli haeredes, 1597.

SEPT.GERM. = *Septuaginta Deutsch. Das griechische Alte Testament in deutscher Übersetzung*, in Zusammenarbeit mit Eberhard Bons, Kai Brodersen, Helmut Engel, Heinz-Josef Fabry, Siegfried Kreuzer, Wolfgang Orth, Martin Rösel, Helmut Utzschneider, Dieter Vieweger und Nikolaus Walter, herausgegeben von Wolfgang Kraus und Martin Karrer. Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2009.

SEPT.NEC = *Septuaginta V: Osea, Amos, Michea, Ioel, Abdias, Iona, Naum, Avacum, Sophonia, Aggeu, Zaharia, Malachia*. Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, îngrijit de Smaranda Bădiliţă; Cristian Gaşpar (traducător), Colegiul Noua Europă. Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2009.

SEPT.RAHLFS = *Septuaginta*, *id est Vetus Testamentum Graece iuxta LXX interpretes*, edidit Alfred Rahlfs. Editio altera quam recognovit et emendavid Robert Handhart, duo volumina in uno. Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1979.

SEPT.ZIEGLER = J. Ziegler, (ed.), *Vetus Testamentum Graecum auctoritate Academiae Scientiarum Gottingensis editum, Duodecim Prophetae*, vol. 13, Göttingen, 1943 (1984).

VULG. = *Biblia ad vetustissima exemplaria castigata...*, Antwerpiae, ex officina Christophori Plantini, 1565 [Vulgata Clementina, ediţie indicată ca sursă în prefaţa MS.4389].

2. Literatură secundară

Achtenmeier, E., *Nahum, Malachi*. Scholars Press, Atlanta, 1986.

Ackroyd, P. R., *Some Interpretative Glosses in the Book of Haggai*. *JJS* 7, 1956, p. 163-167.

Alter, R., Kermode, F. (ed.), *The Literary Guide to the Bible*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge (Massachusetts), 1987.

Amsler, S., *Zacharie et l'origine de l'apocalyptique*, în G. W. Anderson (ed.), *Congress Volume (Uppsala 1971)*, SVT 22, Leiden, 1972, p. 227-231.

Baldwin, J. G., *Haggai, Zechariah, Malachia*, în *Tyndale Old Testament Commentaries*, Westmont, 1972.

Ball, E., *«When the Towers Fall»: Interpreting Nahum as Christian Scripture*, în E. Ball (ed.), *In Search of True Wisdom: Essays in Old Testament Interpretation in Honour of Ronald E. Clements*, JSOT Suppl. 300. Academic Press, Sheffield, 1999, p. 211-230.

Ball, I. J. Jr., *A Rhetorical Study of Zephaniah*. Bibal Press, Berkeley, 1988.

Begg, C., *The «Classical Prophets» in Josephus' Antiquities*, *Louvain Studies* 13, 1988, p. 341-357.

Ben Zvi, E., *A Historical-Critical Study of the Book of Zephaniah*, BZAW 198. Walter de Gruyter, Berlin-New York, 1991.

Berlin, A., *Zephaniah. A New Translation with Introduction and Commentary, The Anchor Bible* 25A. Doubleday, New York, Londra, Toronto, 1994.

Berlin, A., *Zephaniah's Oracles against the Nations and an Israelite Cultural Myth*, în A. B. Beck *et al.* (ed.), *Fortunate the Eyes that See: Essays in Honor of David Noel Freedman*. Eerdmans, Grand Rapids, 1995, p. 175-184.

Bič, D., *Trois prophètes dans un temps de ténèbres. Sophonie. Nahum. Habaquq*. Cerf, Paris, 1968.

Bocian, M., Braut, U., Lens, I., *Dicţionar enciclopedic de personaje biblice*. Traducere de G. Danţiş, H. Spuhn. Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1996.

Boda, M. J., *Majoring on the Minors: Recent Research on Haggai and Zechariah*, *Currents in Biblical Research* 2 (33), 2003, p. 33-68.

Boda, M. J., Floyd M. H. (ed.), *Bringing out the Treasure: Inner Biblical Allusion in Zechariah 9-14*, Londra, 2003.

Brownless, W. H., *The Composition of Habakkuk*, în A. Caquot, M. Philonenko (ed.), *Hommages à André Dupont-Sommer*. Adrien-Maisonneuve, Paris, 1971, p. 255-275.

Christensen, D. L., *The Book of Nahum: A History of Interpretation*, în J. W. Watts, P. R. House (ed.), *Forming Prophetic Literature. Essays on Isaiah and the Twelve*, JSOT Suppl. 235. Academic Press, Sheffield, 1992, p. 187-194.

Christensen, D. L., *The Book of Nahum as a Liturgical Composition: A Prosodic Analysis*. *JETS* 32, 1989, p. 159-169.

Dangl, O., *Habakkuk in Recent Research*, *BS* 9, 2001, p. 131-168.

Dogniez, C., *Aggée et ses suppléments (TM et LXX) ou le développment littéraire d'un livre biblique*, în J. Joosten, Ph. Le Moigne (ed.), *L'Apport de la Septante aux études sur l'Antiquité*. Cerf, Paris, 2005, p. 197-218.

Dogniez, C., *La reconstruction du Temple selon la Septante de Zecharie*, în A. Lemaire (ed.), *Congress Volume Leiden* 2004, SVT. E. J. Brill, Leiden, 2006, p. 47-64.

Douglas J. D. (ed.), *Dicţionar biblic*. Traducere de L. Pup, J. Tipei. Editura „Cartea creştină", Oradea, 1995.

Duval, Y.-M., *Jérôme et Origène avant la querelle origéniste. La cure et la guérison ultime dans les commentaires de Nahum, Michée, Abdias et Joel*, în J. A. Emerton (ed.), *Congress Volume: Salamanca 1983*, SVT 36, Leiden, 1985, p. 108-131.

Eliade, M. (ed.), *The Encyclopedia of Religion*. Macmillan, New York, 1995.

Frolov, S., *Is the Narrator also Among the Prophets? Reading Zechariah Without Presuppositions*, în *Biblical Interpretation. A Journal of Contemporary Approaches* 13 (1), 2005, p. 13-40.

Gerleman, G., *Zephanja. Textkritisch und Literarisch Untersucht*, C. W. K. Gleerup, Lund, 1942.

Haak, R. D., *Habakkuk*, *SVT* 44. E. J. Brill, Leiden, 1992.

Haldar, A., *Studies in the Book of Nahum*. Lundequistska Bokhandeln, Uppsala, 1947.

Haupt, P., *The Septuagintal Addition to Haggai 2:14*, *JBL* 36, 1917, p. 248-250.

Jansma, T., *Inquiry into the Hebrew Text and the Ancient Versions of Zechariah IX-XIV*. E. J. Brill, Leiden, 1949.

Jöcken, P., *Das Buch Habakuk. Darstellung der Geschichte seiner kritischen Erforschung mit einer eigenen Beurteilung*. Booner Biblische Beiträge 48, Peter Hanstein, Köln-Bonn, 1977.

Kapelrud, A. S., *The Message of the Prophet Zephaniah: Morphology and Ideas*. Universitetsforlaget, Oslo, 1975.

Keil, C. F., *Minor Prophets*, în C. F. Keil, F. Delitzsch (ed.), *Commentary on the Old Testament in Ten Volumes*. Eerdmans, Grand Rapids, 1980.

Lamarche, P., *Zacharie IX-XIV. Structure littérraire et messianisme*, J. Gabalda, Paris, 1961.

Lampe, G. W. H. (ed.), *A Patristic Greek Lexicon*. Oxford University Press, Oxford, 1961.

Liddell, H. G., Scott, R., Jones, H. S. (ed.), *A Greek-English Lexicon*. Oxford University Press, Oxford, 1990.

Lust, J., Eynikel, E., Hauspie, K. (ed.), *Greek-English Lexicon of the Septuagint*. Deutsche Bibelgeselschaft, Stuttgart, 2003.

Mason, R., *Zephaniah, Habakkuk, Joel*. Academic Press, Sheffield, 1994.

Meyers, C. L., Meyers, Eric M., *Haggai, Zechariah 1-8. A New Translation with Introduction and Commentary*, *The Anchor Bible*, vol. 25B. Doubleday, New York, 1987.

Muraoka T. (ed.), *A Greek-English Lexicon of the Septuagint: Chiefly of the Pentateuch and the Twelve Prophets*. Peeters, Leuven, 2002.

North, R., *Critical Analysis of the Book of Haggai*, *ZAW* 68, 1969, p. 25-46.

O'Brien, J. M., *Judah as Wife and Husband: Deconstructing Gender in Malachi*, în *Journal of Biblical Literature* 115 (2), 1996, 241-250.

Penna, R., *Il giusto e la fede: Abacuc 2,4b e le sue antiche riletture giudaiche e cristiane*, în *La parola din Dio cresceva (At 12,24): Scritti in onore di Carlo Martini nel suo 70. compleanno*, Bologna, 1998, p. 359-380.

Petitjean, A., *Les Oracles du proto-Zacharie*, Louvain, Paris, 1969.

Petuchowski, J. J., Thoma, C., *Lexiconul Herder al întâlnirii iudeo-creştine. Substraturi, clarificări, perspective*. Traducere de Dumitru Ionescu-Stăniloae. Editura Humanitas, Bucureşti, 2000.

Renaud, B., *Miché, Sophonie, Nahum*. J. Gabalda, Paris, 1987.

Roberts, J. J. M., *Nahum, Habakkuk, and Zephaniah: A Commentary*. Westminster John Knox Press, Louisville, 1991.

Rudolph, W., *Micha, Nahum, Habakuk, Zephanja*, *Kommentar zum Alten Testament*, XIII/3. G. Mohn, Gütersloh, 1975.

Schulz, H., *Das Buch Nahum: Eine redaktionskritische Untersuchung*, BZAW 129. Walter de Gruyter, Berlin,

New York, 1973.

Smith, R., *Micah-Malachi*, în *Word Biblical Commentary*, vol. 32, Texas, 1984.

Spronk, K., *Nahum, Historical Commentary on the Old Testament*. Kok Pharos, Kampen, 1997.

Széles, T., *Wrath and Mercy: A Commentary on the Books of Habakkuk and Zephaniah*. Eerdmans, Grand Rapids, 1987.

Sweeney, M. A., *Habakuk*, în *The Anchor Bible Dictionary*. Doubleday, New York, Londra, Toronto, 1992.

Tuckett, C. (ed.), *The Book of Zechariah and its Influence*. Ashgate, Aldershot, 2003.

Unger, T., *Noch einmal: Haggais unreines Volk*, *ZAW* 103, 1991, p. 210-225.

Van der Woude, A. S., *The Book of Nahum: A Letter Written in Exile*, în *Instruction and Interpretation. OTS* 20, Leiden, 1977, p. 108-126.

Verhoef, P. A., *The Books of Haggai and Malachi*, *The New International Commentary on the Old Testament*. Eerdmans, Grand Rapids, 1987.

Vuilleumier, R., Keller, C. A., *Michée. Nahoum. Habacuc. Sophonie*, *Commentaire de l'Ancien Testament XIb*. Labor et Fides, Geneva, 1990.

Ziegler, J., Hudal, A., Sauer, F., *Kurze Einleitung in die Heiligen Bücher des Alten Testaments*. Styria, Viena, 1948.

ABREVIERILE SERIEI

a. = ante
ac. = acuzativ
adj. = adjectiv
adv. = adverb
ags. = anglosaxon
ahd. = vechi german literar
alb. = albanez
antr. = antroponim
ap. = apud
arab = arăbesc
aram. = aramaic
arom. = aromân
art. = articol
asir. = asirian
aux. = auxiliar
av. = avestic
babylon. = babilonean
băn. = bănăţean
bg. = bulgăresc
c. = circa
cap. = capitol
ceh. = cehesc
cf. = confer
cond. = condiţional
conj. = conjuncţie
criş. = crişean
dat. = dativ
dial. = dialect, dialectal
dr. = dacoromân
ebr. = ebraic
engl. = englezesc
egipt. = egiptean
f. = feminin
gen. = genitiv
germ. = german
germ. com. = germanic comun
germ. elveţ. = germana elveţiană
got. = gotic
gr. = grec(esc)
gr. biz. = grecesc bizantin
i.-e. = indoeuropean
istrorom. = istroromân
invar. = invariabil
în expr. = în expresia
lat. = latin, latinesc
lat. med. = latina medievală
lat. sav. = latina savantă
loc. adv. = locuţiune adverbială
m. = masculin
magh. = maghiar
maram. = maramureşean
marg. = marginal (glose marginale)
mhd. = medio-german literar
mgl. = meglenoromân
mgr. = mediogrecesc
mold. = moldovenesc
ms. = manuscris
munt. = muntenesc
n. = neutru
năsăud. = năsăudean
ngr. = neogrecesc
nhd. = nou german literar
nslov. = neosloven
n. pr. = nume propriu
num. card. = numeral cardinal
num. ord. = numeral ordinal
part. = participiu
pl. = plural
plur. tant. = plurale tantum
polon. = polonez
pref. = prefix
prep. = prepoziţie
priv. = privativ
pron. = pronume
rom. com. = românesc comun
rus. = rusesc
sam. = samarinean
săs. = săsesc
s.-cr. = sîrbo-croat
sg. = singular
sir. = sirian
sîrb. = sîrbesc
sl. = slav
sl. bis. = slavonesc, slav bisericesc
sl. c. = slav comun
slov. = slovac
sloven. = slovenesc
sorb. j. = soraba de jos
s. = substantiv
suf. = sufix
tăt. = tătărăsc
tc. = turcesc
tc. tăt. = turco-tătar
toh. = toharic
top. = toponim
ucr. = ucrainean
v. = verb
v. = vezi (în *Comentarii*)
vbavar. = vechi bavarez
vbg.= vechi bulgăresc
vfr. = vechi francez
vgr. = vechi grecesc
viit. = viitor
vind. = vechi indian
vnord. = vechi nordic
vol. = volum
vrom. = vechi românesc
vrus. = vechi rusesc
vsîrb. = vechi sîrbesc
vsl. = vechi slav

PRESCURTĂRILE TITLURILOR CĂRȚILOR BIBLICE

VECHIUL TESTAMENT

CĂRȚILE BIBLICE (BIBL.1688)	SERIA VECHE	SERIA NOUĂ
Facerea	Fac.	Fac.
Ieșirea	Ieș.	Ieș.
Preoțiia	Lv.	Lev.
Numerile	Nm.	Num.
A doa lêge	Dt.	Deut.
Iisus Návi	Ios.	Ios.
Judecătorii	Jud.	Jud.
Ruth	Rt.	Rut
A împărățiilor cea dentîiu	1 Reg.	1Reg.
A împărățiilor a doa	2 Reg.	2Reg.
A împărățiilor a treia	3 Reg.	3Reg.
A împărăției a patra	4 Reg.	4Reg.
Cartea întîia Paralipomenon	1 Cr.	1Paral.
Cartea a doa Paralipomenon	2 Cr.	2Paral.
Ésdras	Ezd.	Ezd.
Neémiia	Neem.	Neem.
Esthír	Est.	Est.
Iov	Iov	Iov
Psaltirea	Ps.	Ps.
Parimiile lui Solomón	Pild.	Parim.
Cartea Eclisiiastului	Eccl.	Ecles.
Cîntarea cîntărilor	Ct.	Cînt.
Isaía	Is.	Is.
Ieremíia	Ier.	Ier.
Plînsurile Ieremíei	Plg.	Plîng.
Iezechiíl	Iez.	Iez.
Daniíl	Dan.	Dan.
Iósiia	Iosia	Iosia
Ióil	Ioil	Ioil
Amós	Am.	Am.
Avdíu	Avd.	Avd.
Ioná	Iona	Iona
Mihéa	Mih.	Mih.
Naúm	Naum	Naum
Avvácum	Avac.	Avac.
Sofónia	Sof.	Sof.
Agghéu	Ag.	Ag.
Zaharíia	Zah.	Zah.
Maláhia	Mal.	Mal.
Tóvit	Tob.	Tov.
Iudíth	Idt.	Idt.
Varúh	Bar.	Var.
Carte trimisă a Ieremíei	Ep. Ier.	Ep. Ier.
Cîntarea a trei sfinți cuconi	Ct. Tin.	Cînt. trei tin.
Catastih al Ésdrii	2 Ezd.	2Ezd.
Ésdra [3]	3 Ezd.	3Ezd.
Înțelepciunea lui Solomón	Sol.	Sol.
Înțelepciunea lui Iisús, fiiul lui Siráh	Sir.	Sir.
A Sosánnei istoríe	Sus.	Sus.
Pentru a bălaurului Víl topire	Bel.	Bel
Al Maccavéilor cuvînt dentîiu	1 Mac.	1Mac.
Al Maccavéilor cuvînt al doilea	2 Mac.	2Mac.
Al Maccavéilor cuvînt al treilea	3 Mac.	3Mac.
A lui Iósip la Maccavéi carte	Iosip	Iosip

NOUL TESTAMENT

De la Matthei svînta Evanghelie	Mt.	Mat.
Evanghelia de la Marco	Mc.	Marc.
Evangheliia de la Lúca	Lc.	Luc.
Evangheliia de la Ioan	Ioan	Ioan
Faptele apostolilor	Fpt.	Fapte
A lui Pável apostolul cea către Rîmlêni carte	Rom.	Rom.
Cea către Corinthêni carte trimisă dentîiu	1 Cor.	1Cor.
Către Corinthêni carte trimisă a doa	2 Cor.	2Cor.
Către Galatêni carte trimisă a lui Pável	Gal.	Gal.
Cea către Efesêni carte trimisă a lui Pável	Ef.	Efes.
Cea către Filipiêni carte trimisă	Filip.	Filip.
Cea către Colaseiêni carte trimisă a lui Pável	Col.	Col.
Cea către Solonêni carte trimisă a lui Pável dentîiu	1 Tes.	1Tes.
Cea către Solonêni carte trimisă a doa	2 Tes.	2Tes.
Cea către Timothéu carte trimisă dentîiu	1 Tim.	1Tim.
Către Timothéiu carte trimisă a doa	2 Tim.	2Tim.
Cea către Tit carte trimisă a lui Pável	Tit	Tit
Cea către Filimon carte trimisă a lui Pável	Filim.	Filim.
Cea către Evrei carte trimisă a lui Pável	Evr.	Evr.
A lui Iácov carte trimisă preste tot	Iac.	Iac.
A lui Pétru cea preste tot carte trimisă cea dentîiu	1 Petr.	1Petr.
Carte trimisă a lui Pétru preste tot a doa	2 Petr.	2Petr.
Carte trimisă a lui Ioán cea dentîiu preste tot	1 Ioan	1Ioan
Carte trimisă a lui Ioán adeverită a doa	2 Ioan	2Ioan
Carte lui Ioán a treia	3 Ioan	3Ioan
Carte trimisă a Iúdei adeverită	Iuda	Iuda
Apocalipsis a lui Ioán Bogoslovul	Apoc.	Apoc.

Numele cărţilor biblice din Ms.45 şi Ms.4389 care apar în formă slavonă sînt scrise cu litere chirilice, completate şi echivalate ca în lista de mai jos.

Бы *[**ик**]*	*[= Fac.]*
Ис *[**ъ**]*	*[= Ieş.]*
2 ***Зак*** *[**онъ**]*	*[= Deut.]*
Чи́сла	*[= Num.]*
1, 2 ***Пар*** *[**алипоменонъ**]*	*[= 1, 2Paral.]*
Сѫд *[**е́и**]*	*[= Jud.]*
1, 2, 3, 4 ***Цр*** *[**ъ**]*	*[= 1, 2, 3, 4Reg.]*
Прит *[**чи**]*	*[= Parim.]*
*[**Пре**]**мѫдрости*** sau ***Моудр*** *[**ость**]*	*[= Sol.]*
Пла́чъ	*[= Plîng.]*
*[**Къ**]* ***Рим*** *[**лѧном**]*	*[= Rom.]*
Дѣѧн *[**ик**]*	*[= Fapte]*
Сол *[**ѫнѧном**]*	*[= Tes.]*
Петров *[**ъ**]*	*[= Petr.]*
Июдин	*[= Iuda]*

1 Moi[si]	*[= Fac.]*
2 Moi[si]	*[= Ieş.]*
3 Moi[si]	*[= Lev.]*
4 Moi[si]	*[= Num.]*
5 Moi[si]	*[= Deut.]*

FOTOCOPII

Ms. 45

Ms. 45 p. 708

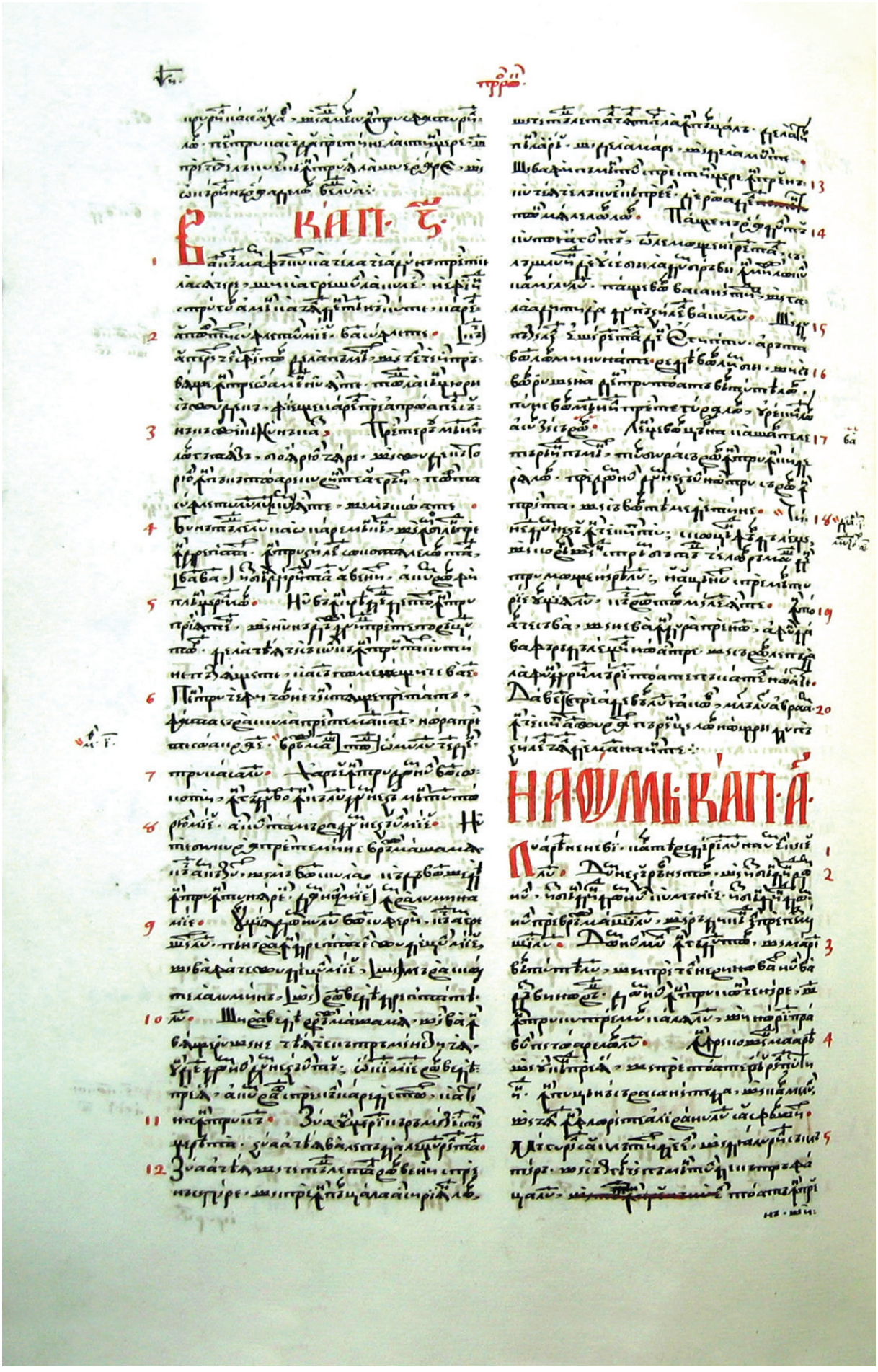

Ms. 45 p. 709

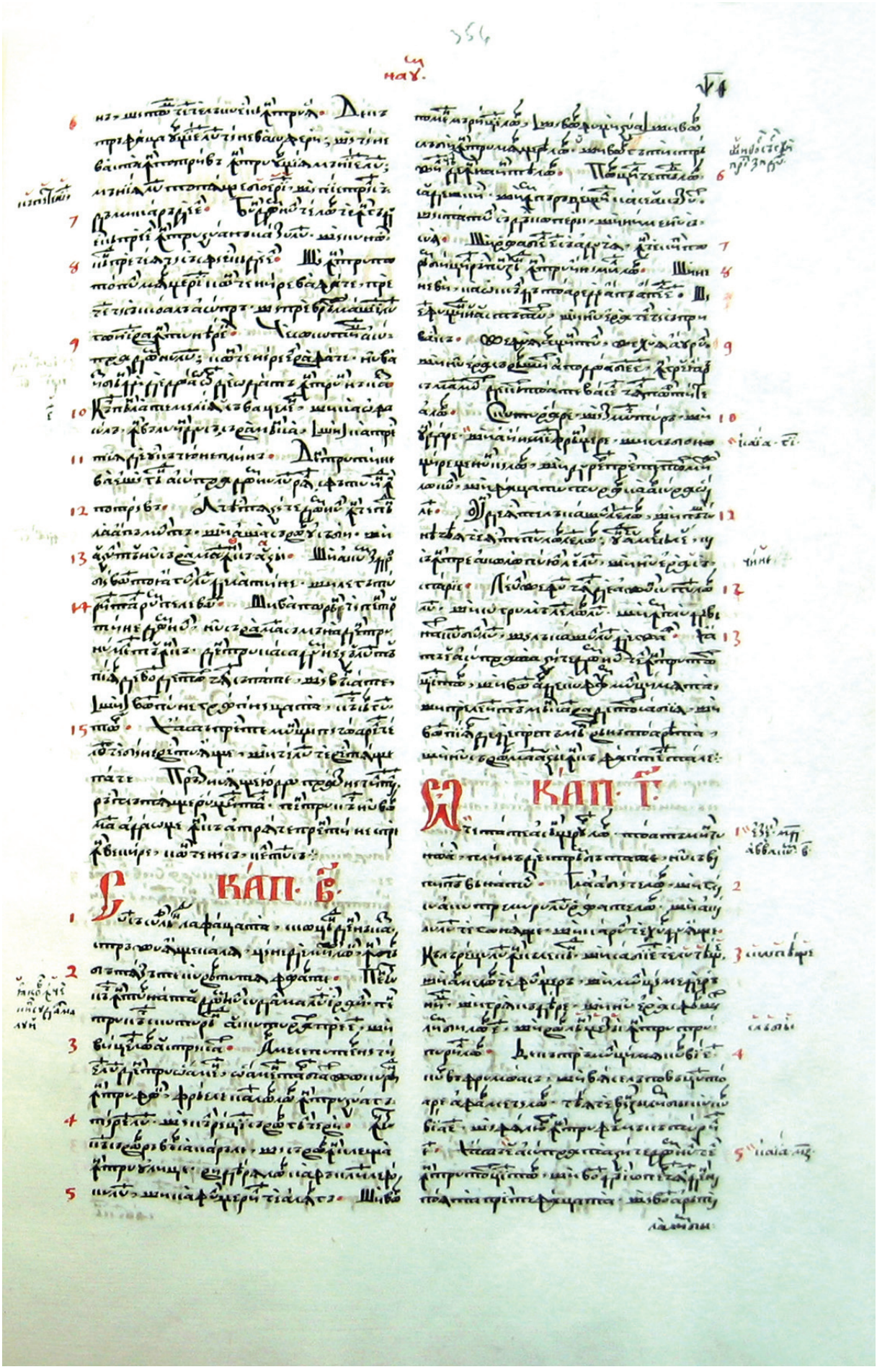

Ms. 45 p. 710

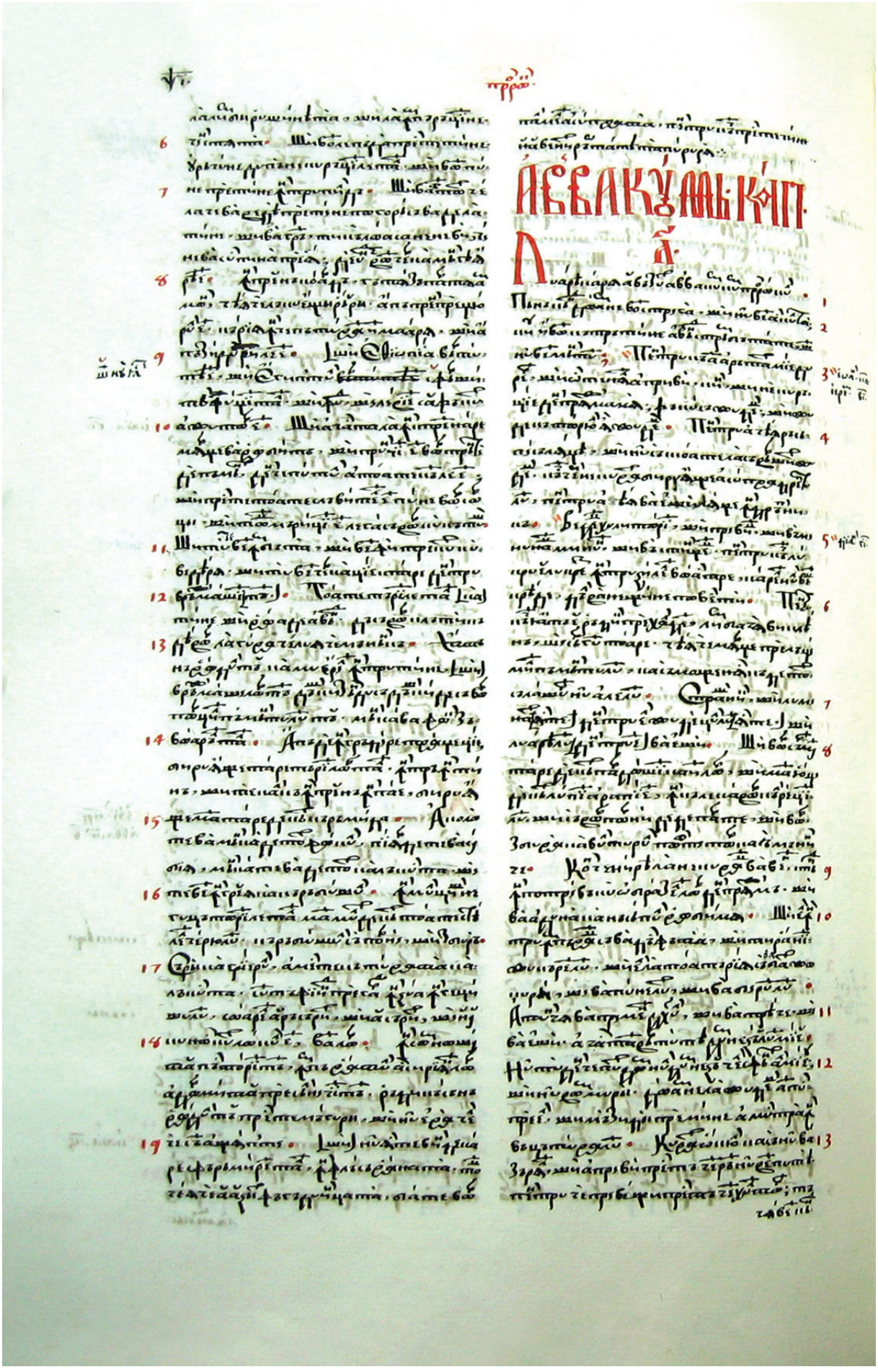

Ms. 45 p. 711

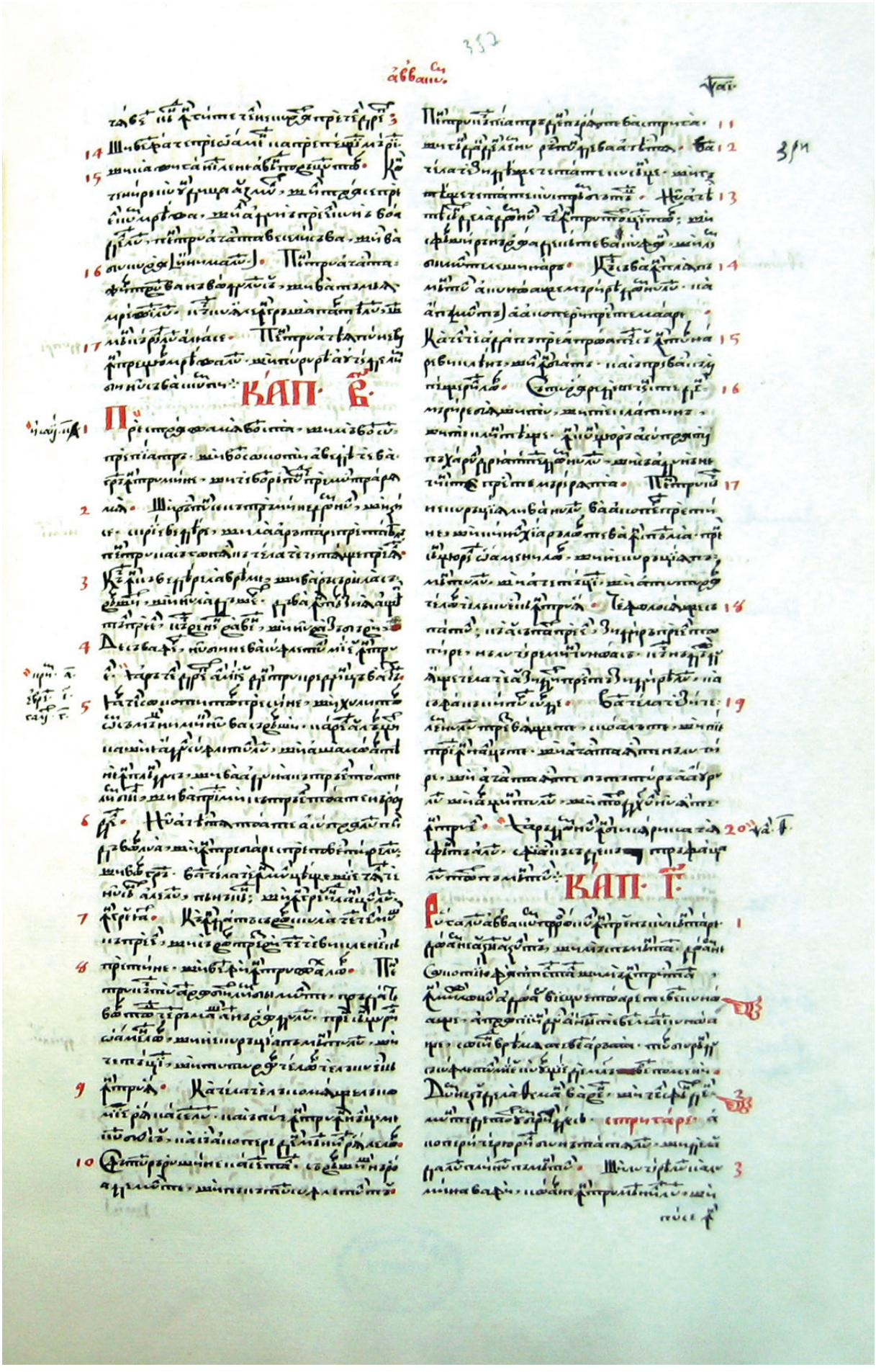

Ms. 45 p. 712

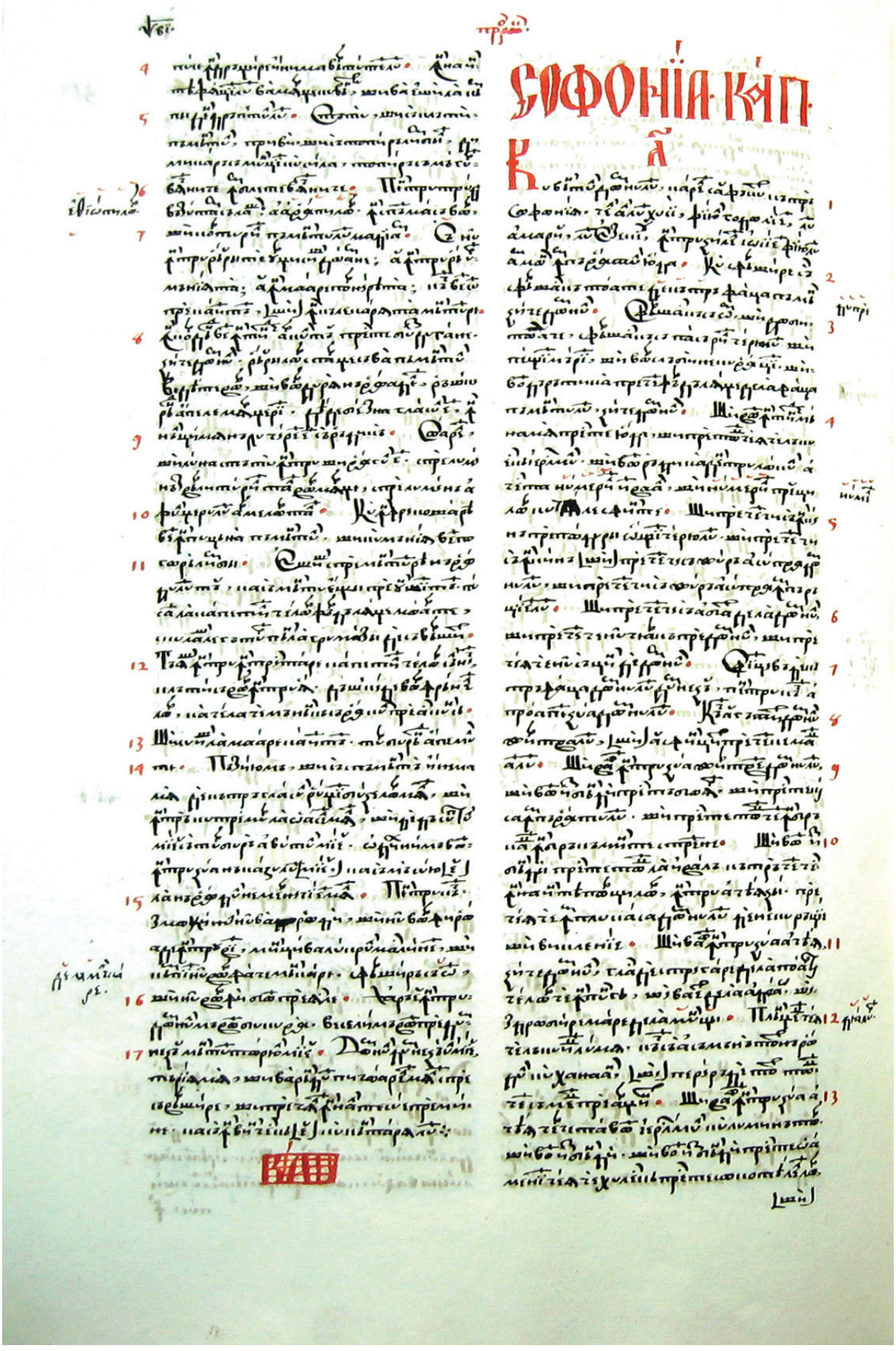

Ms. 45 p. 713

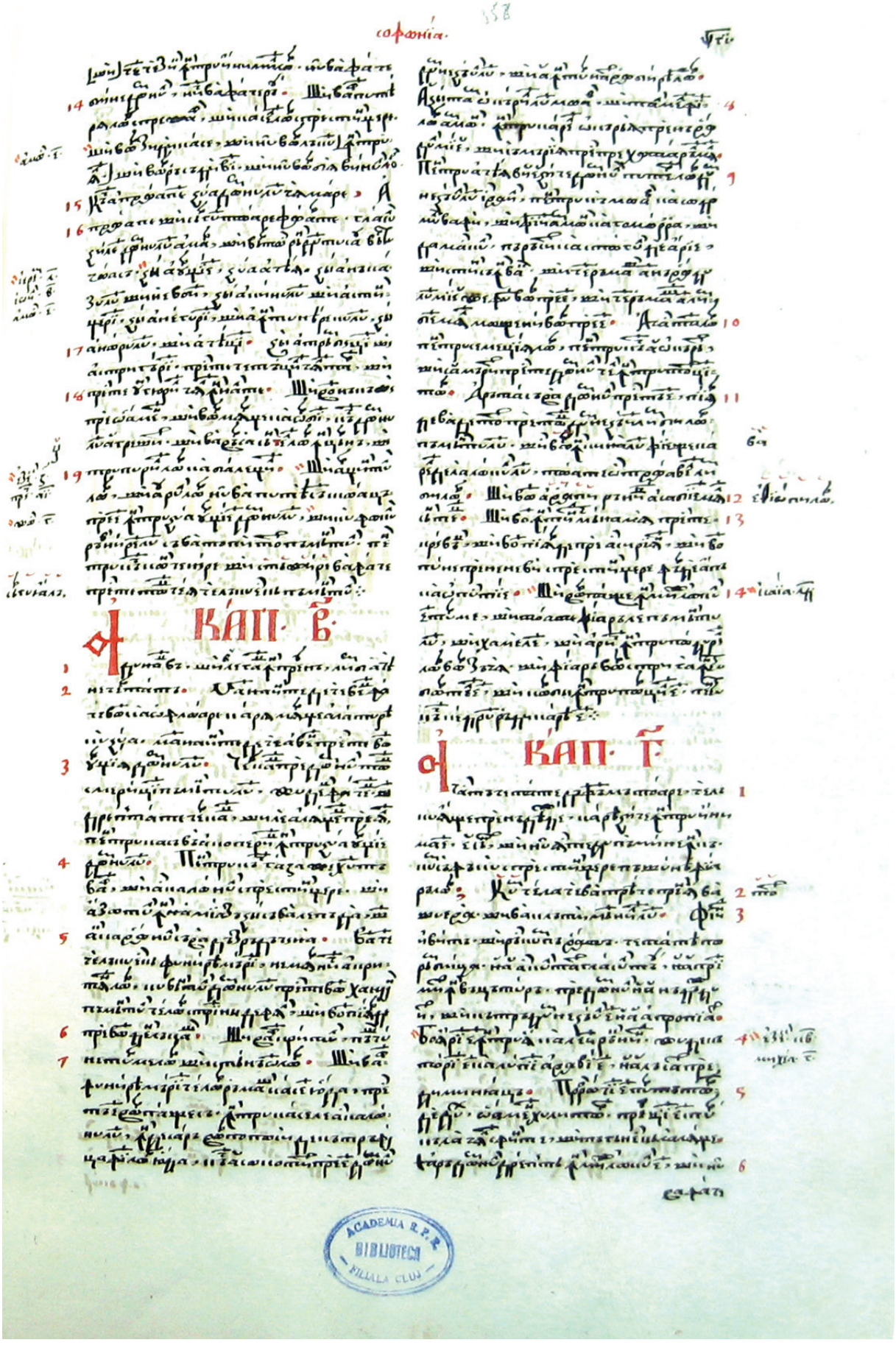

Ms. 45 p. 714

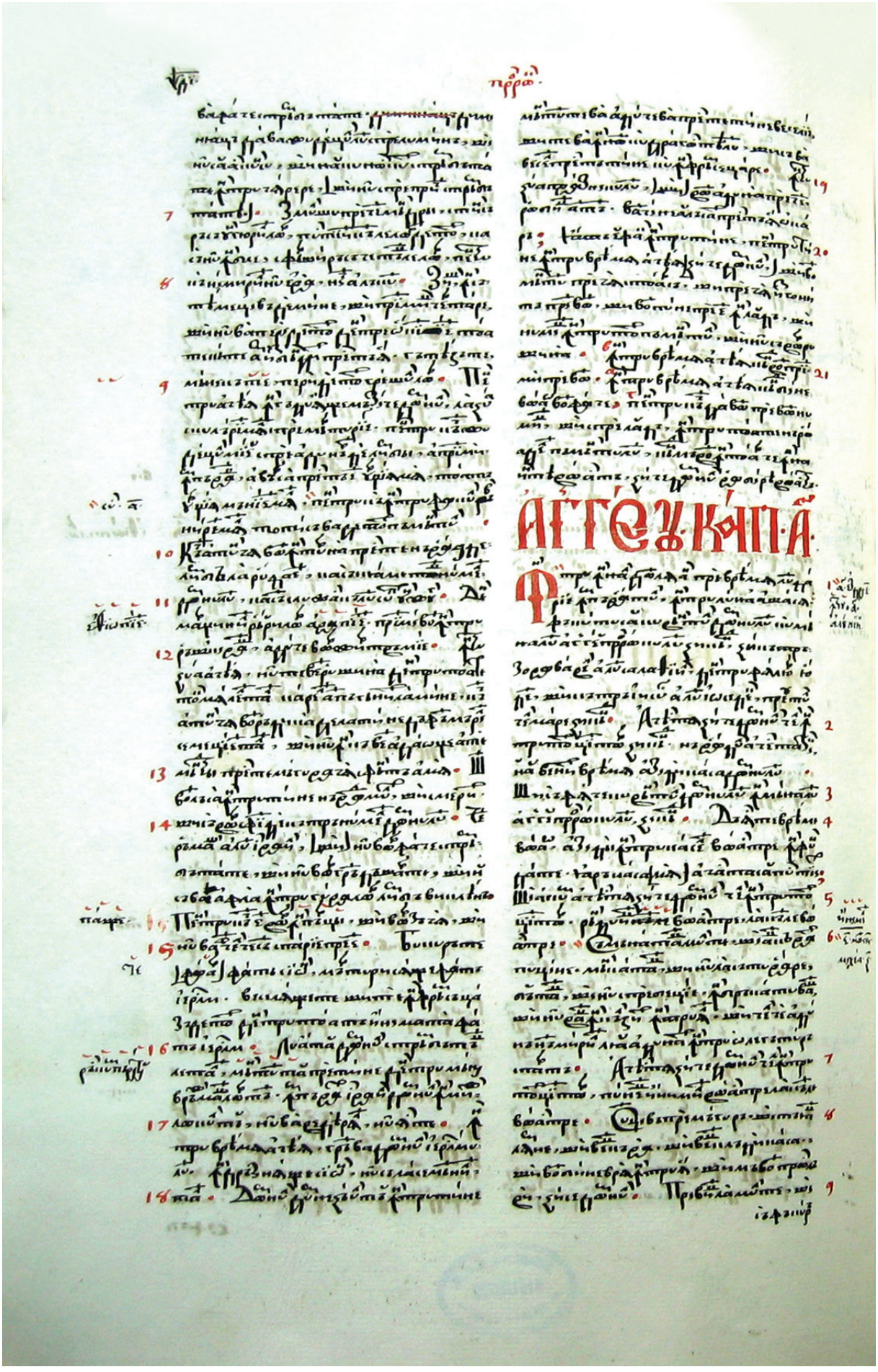

Ms. 45 p. 715

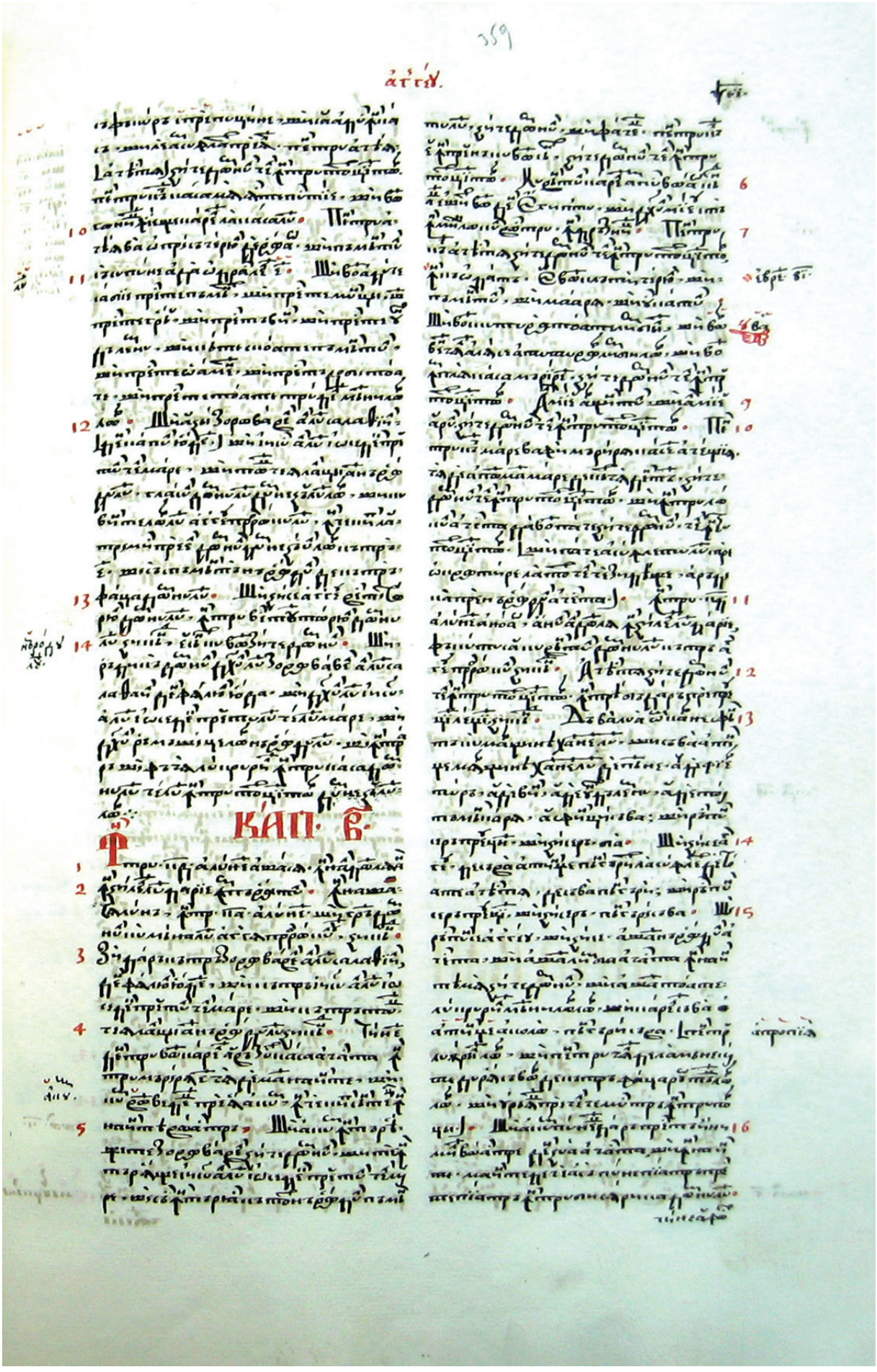

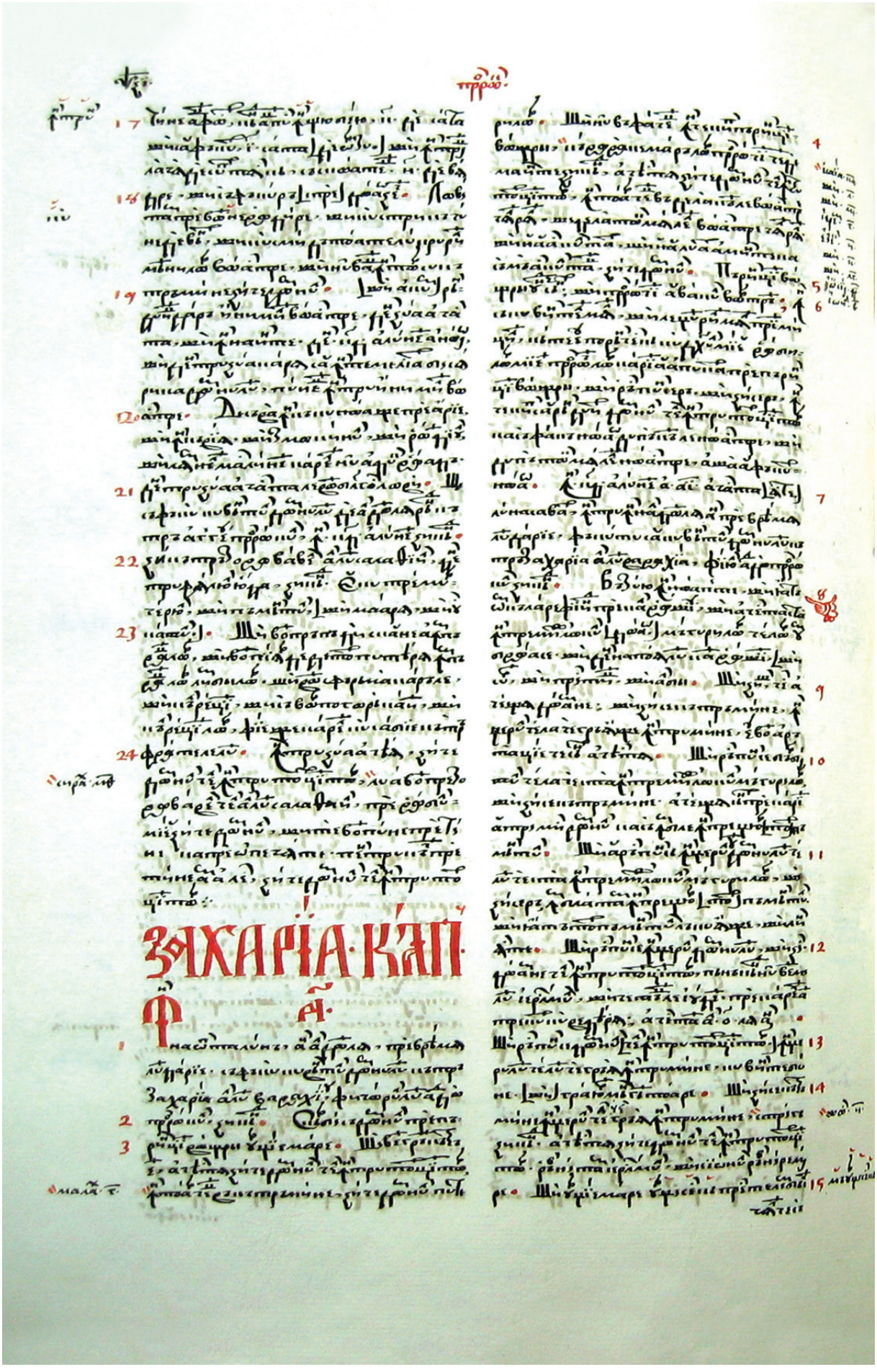

Ms. 45 p. 717

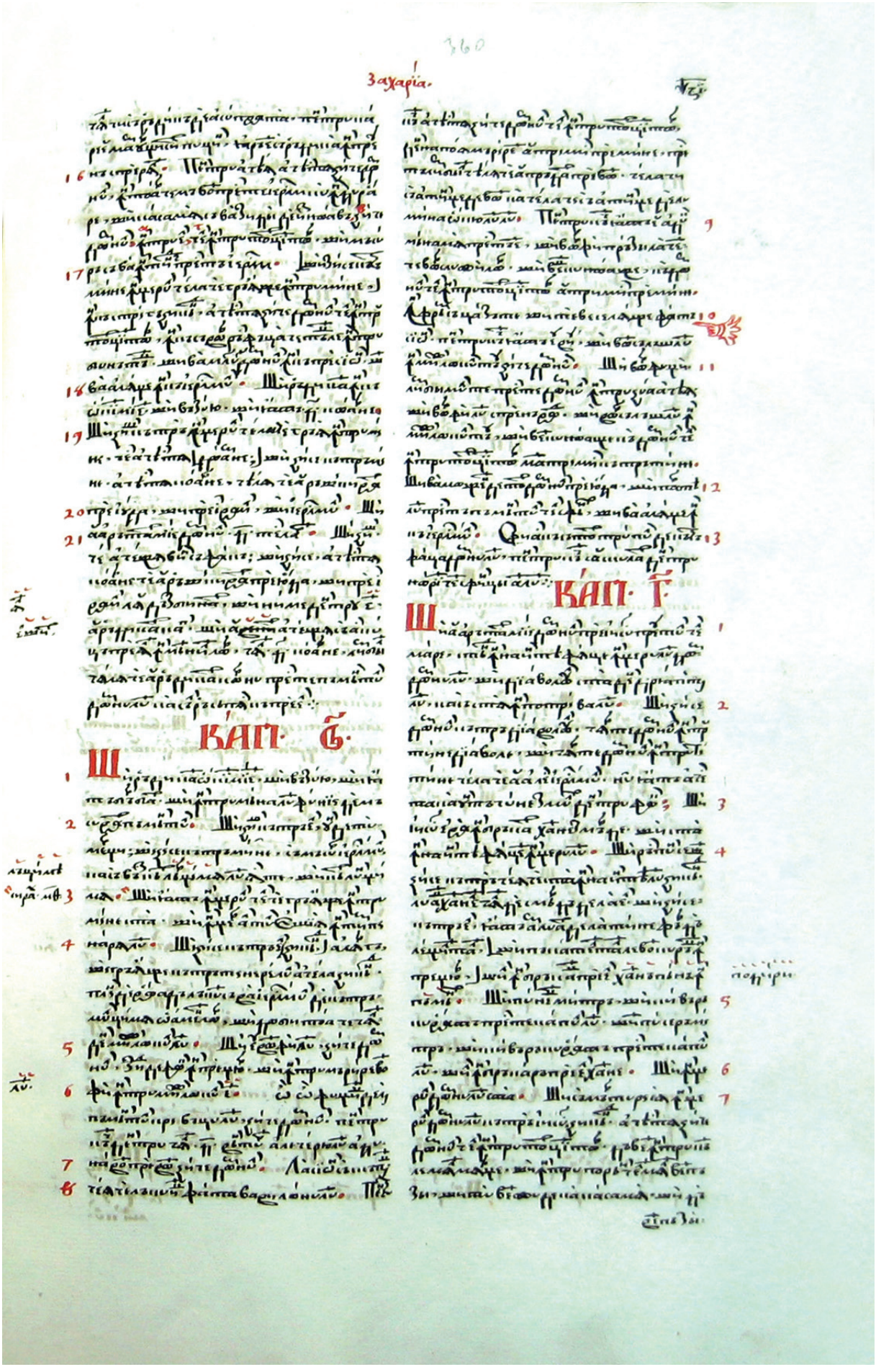

Ms. 45 p. 718

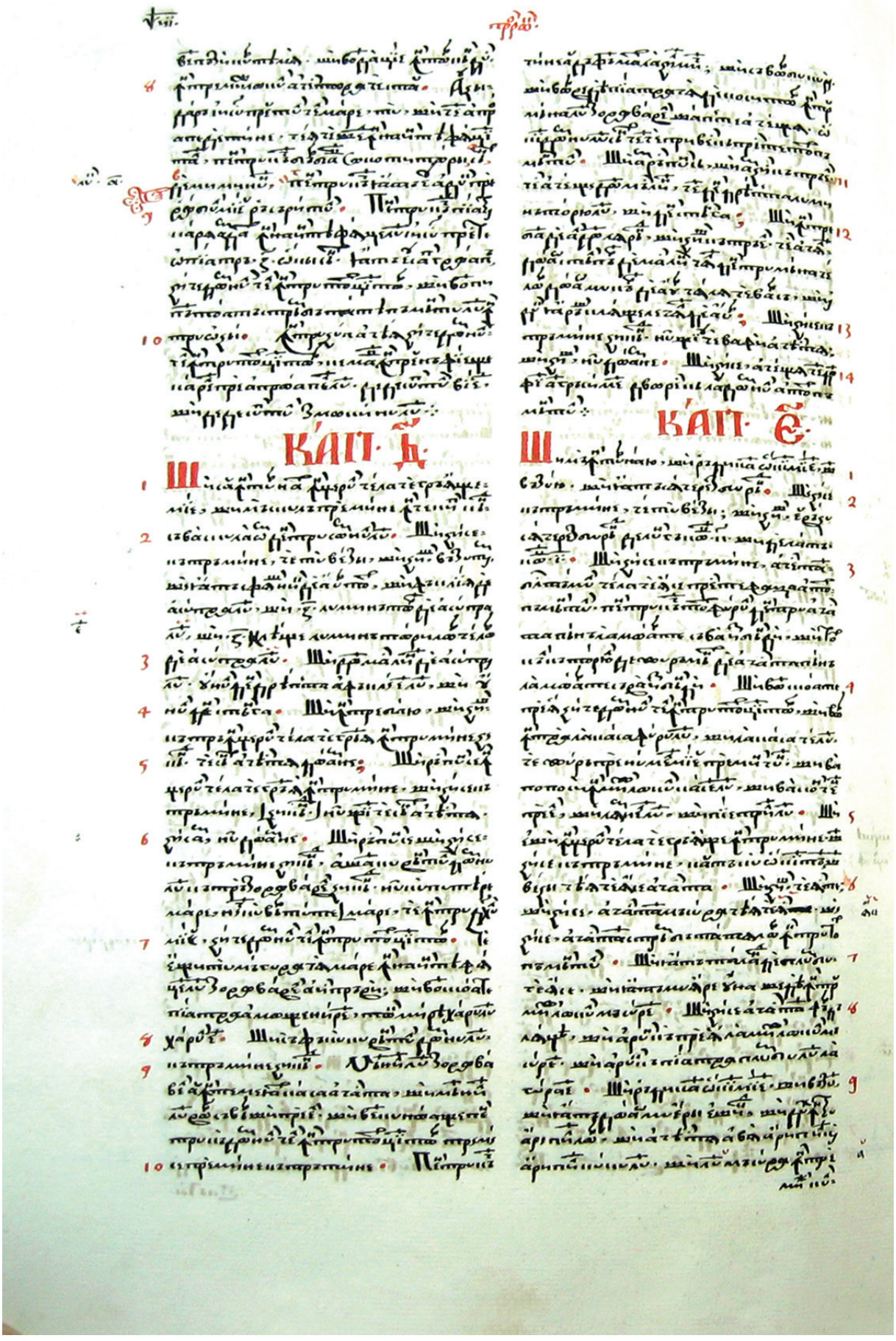

Ms. 45 p. 719

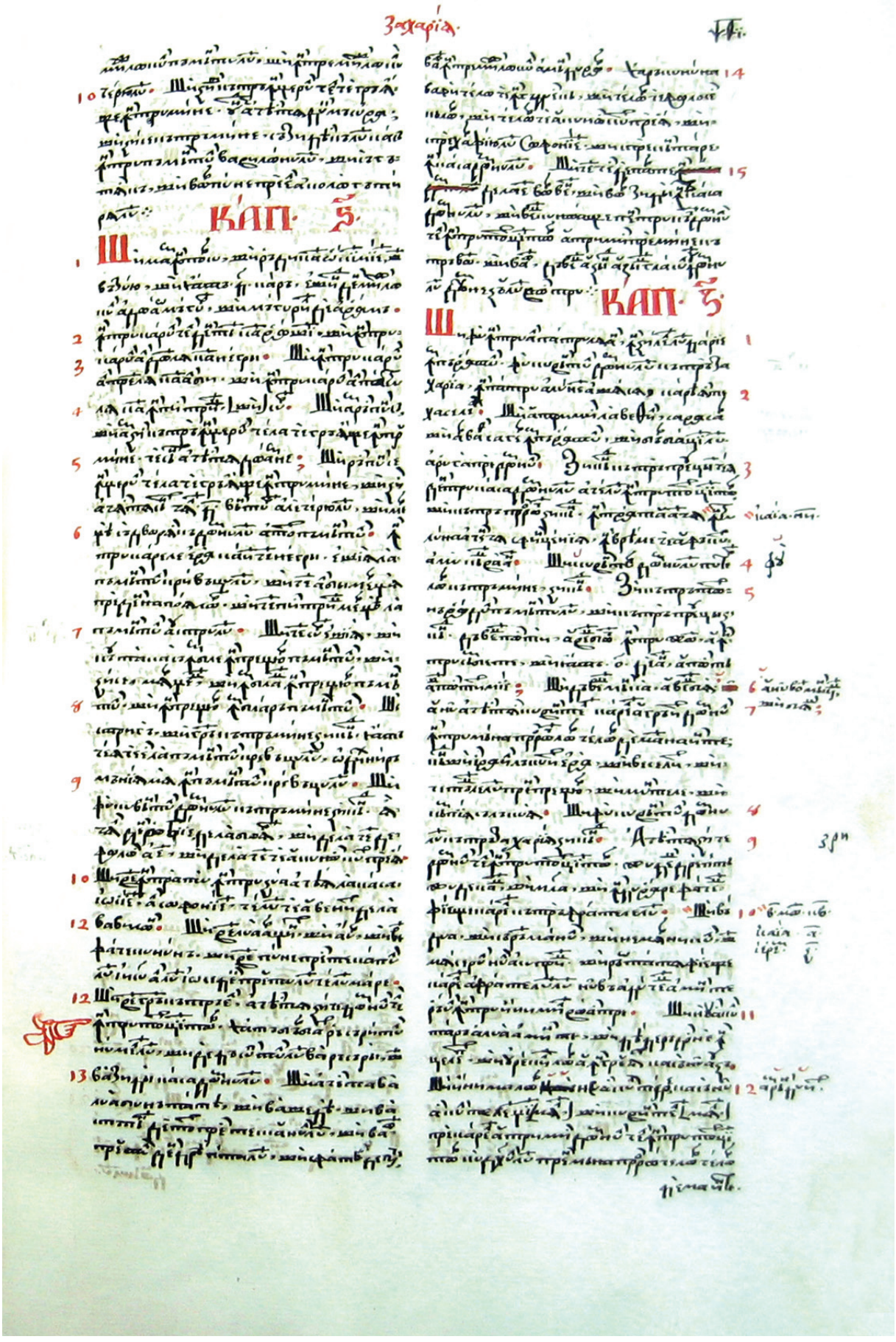

Ms. 45 p. 720

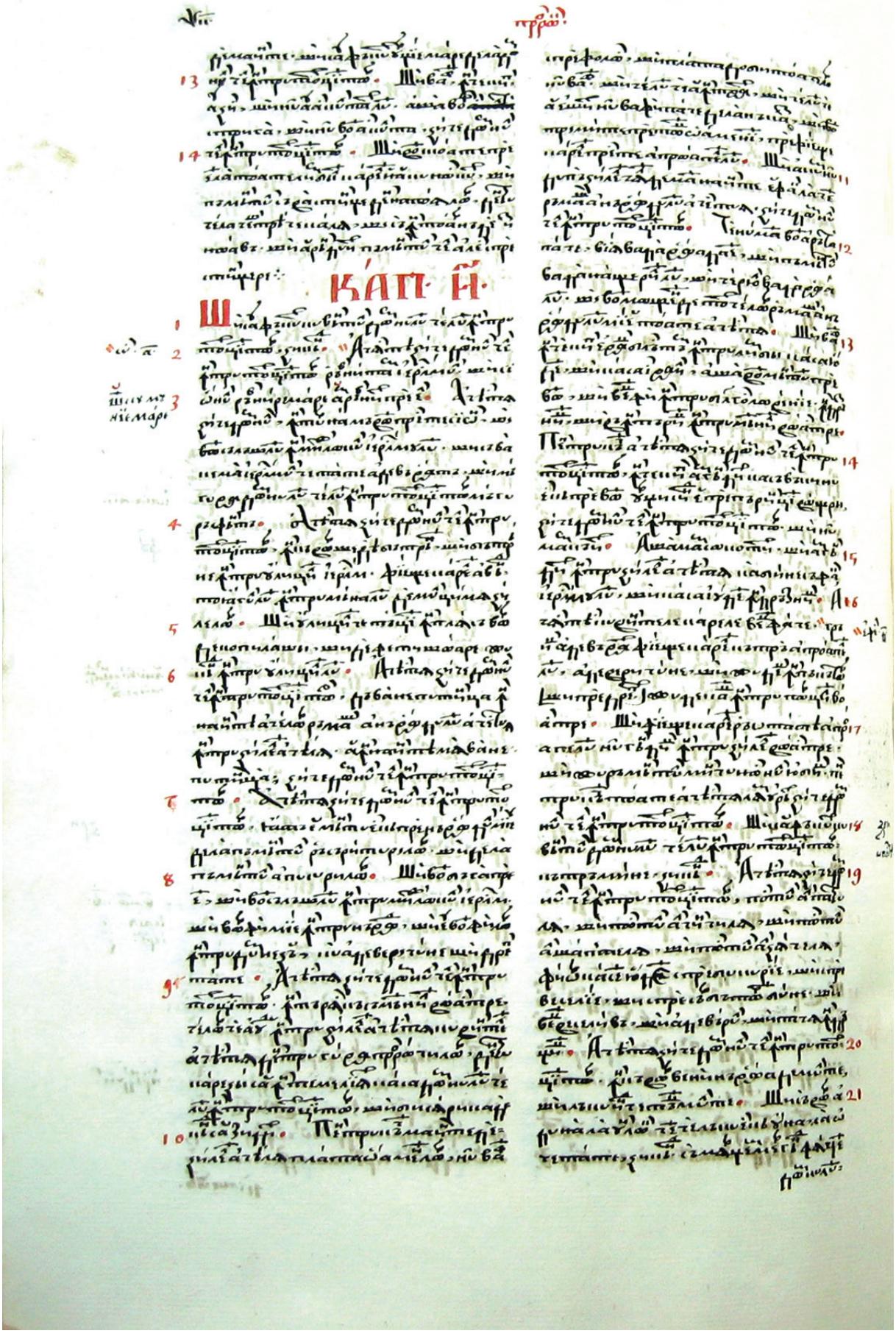

Ms. 45 p. 721

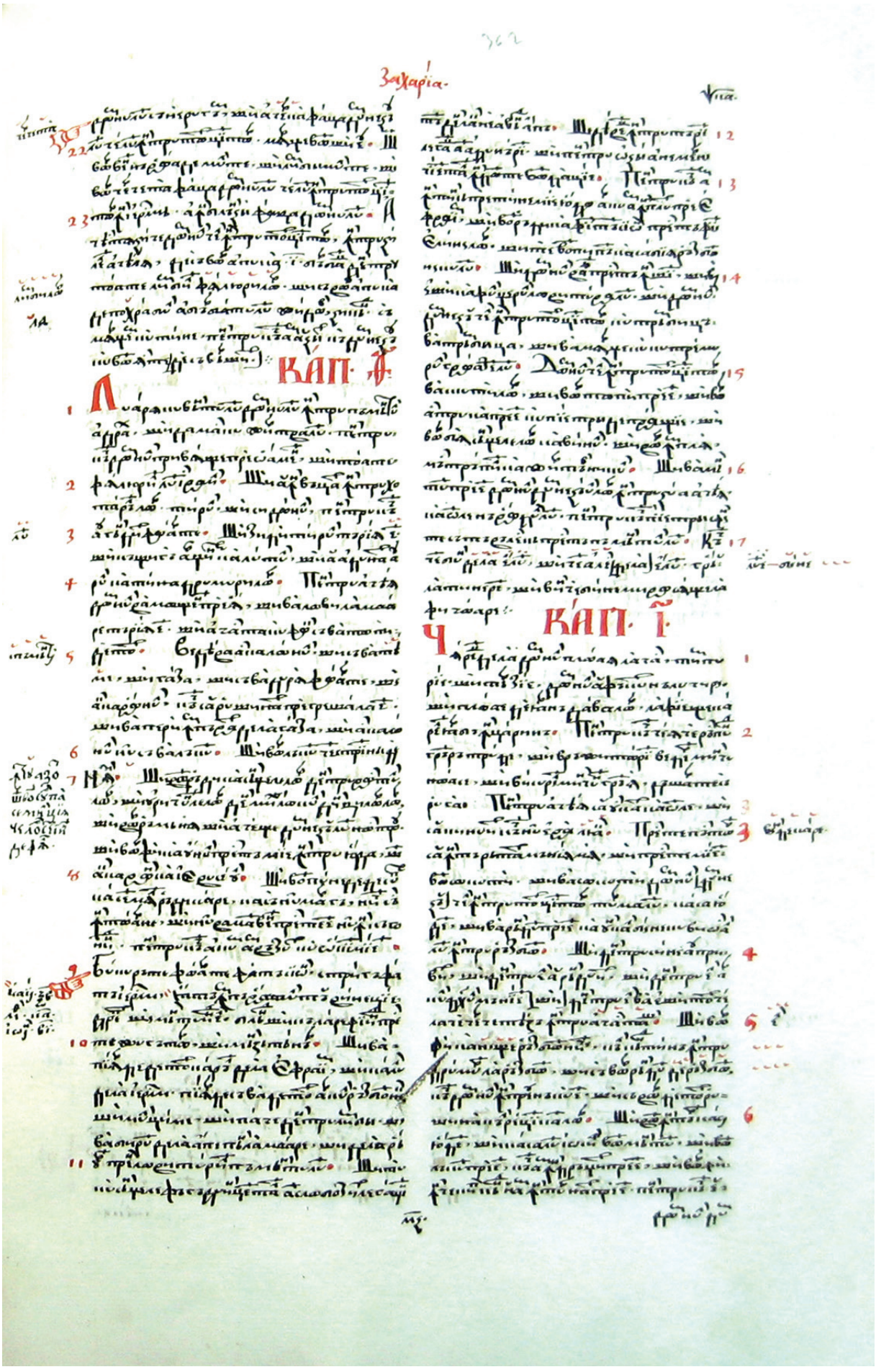

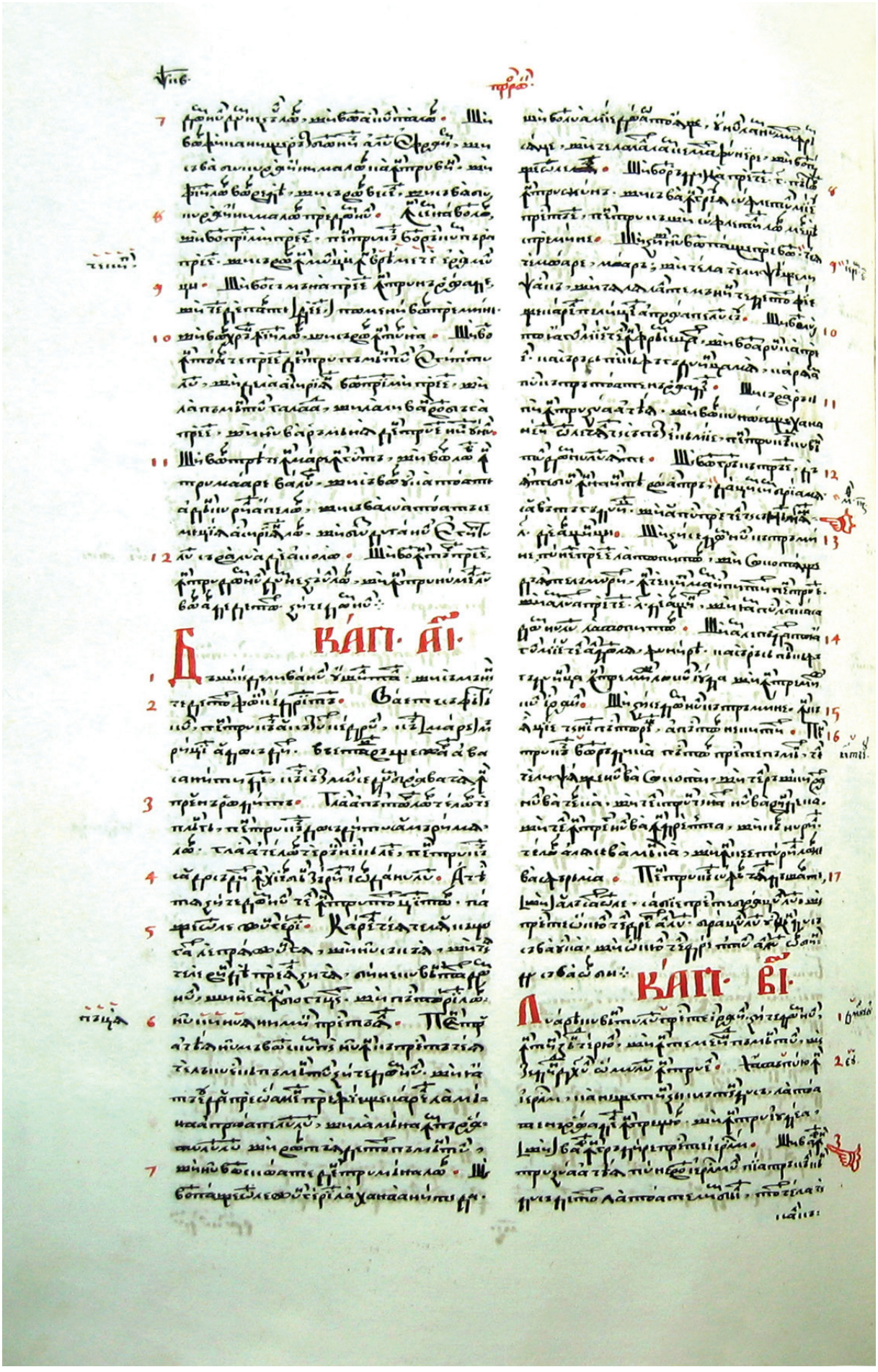

Ms. 45 p. 723

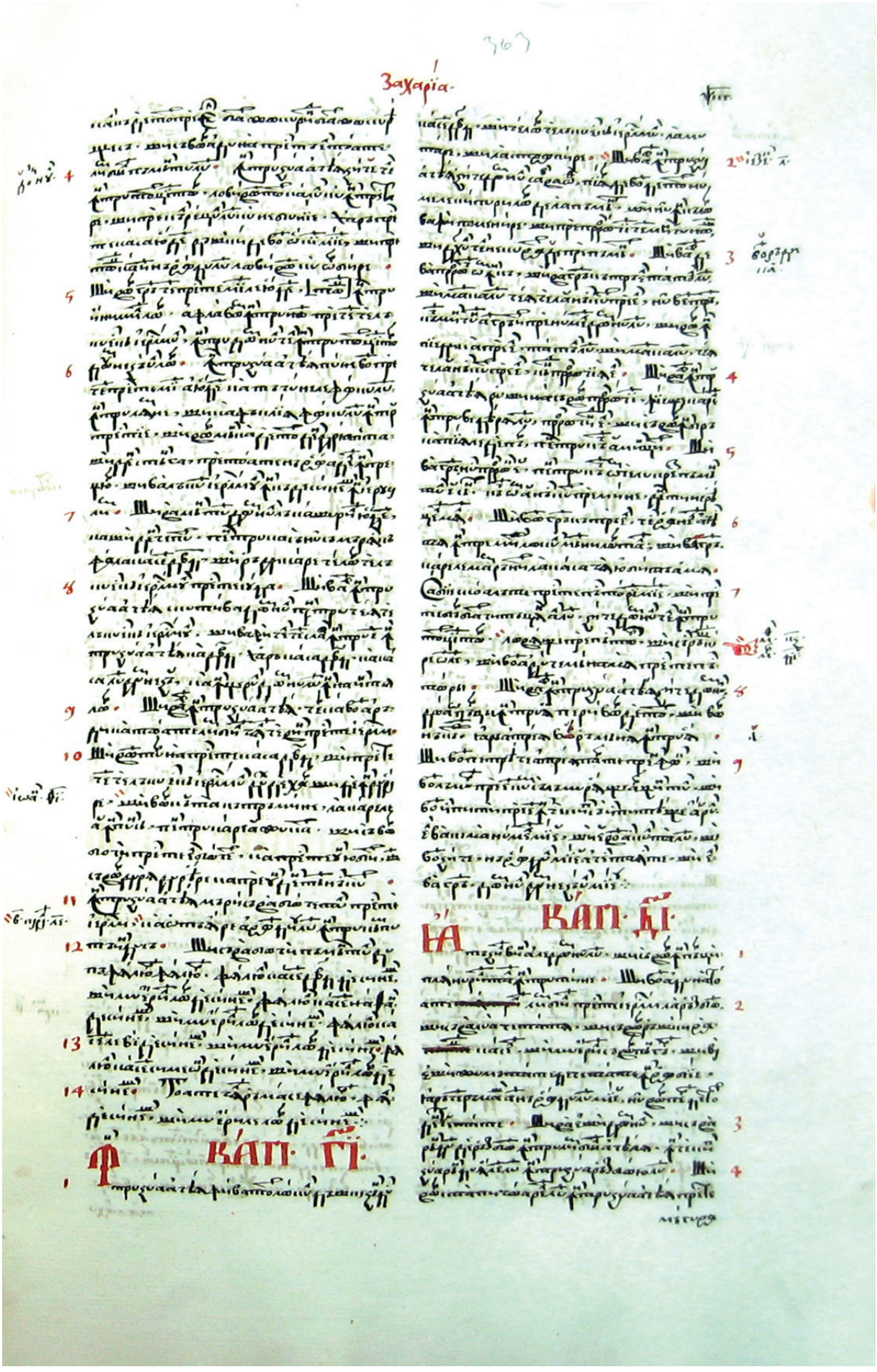

Ms. 45 p. 724

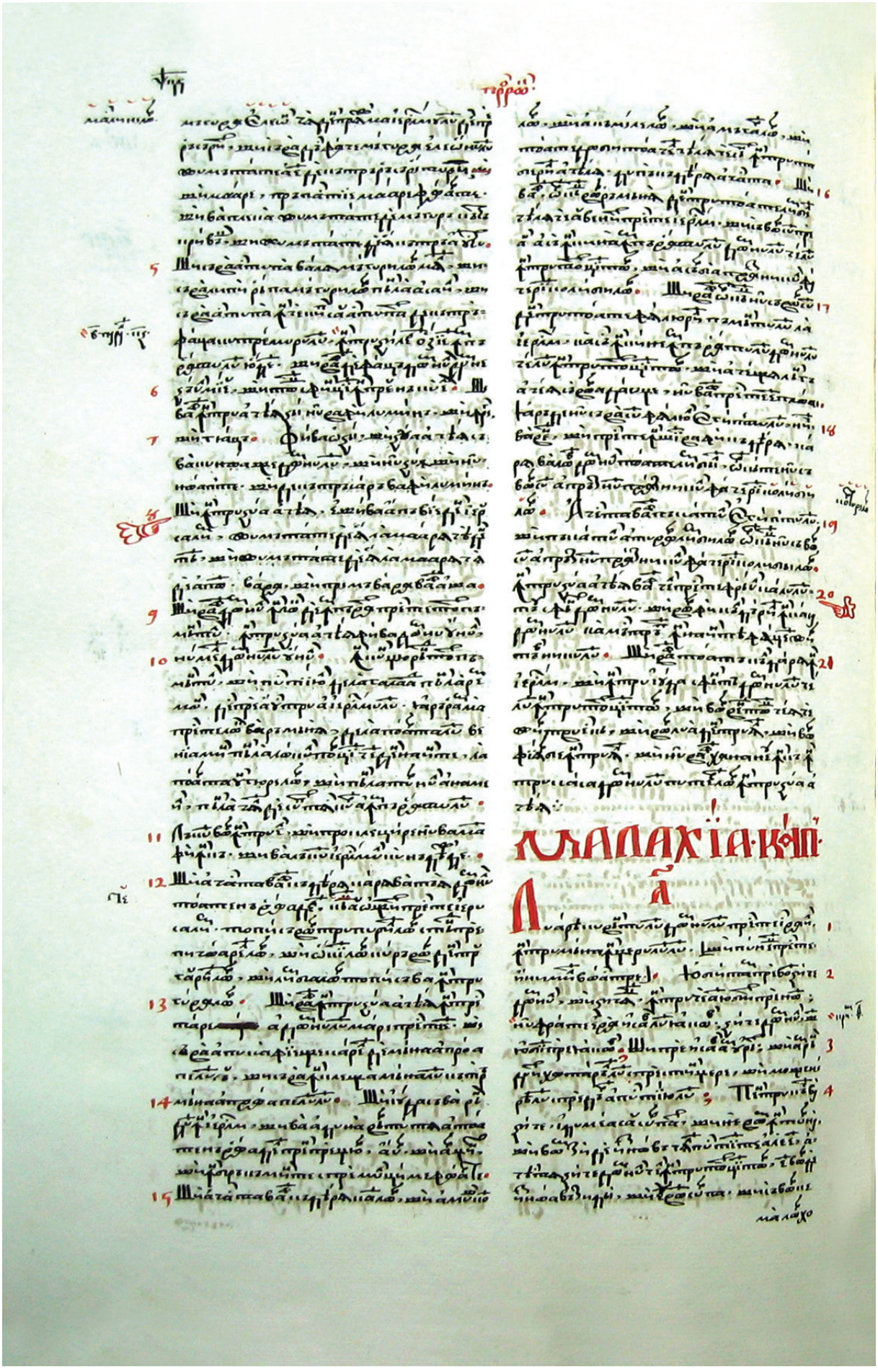

Ms. 45 p. 725

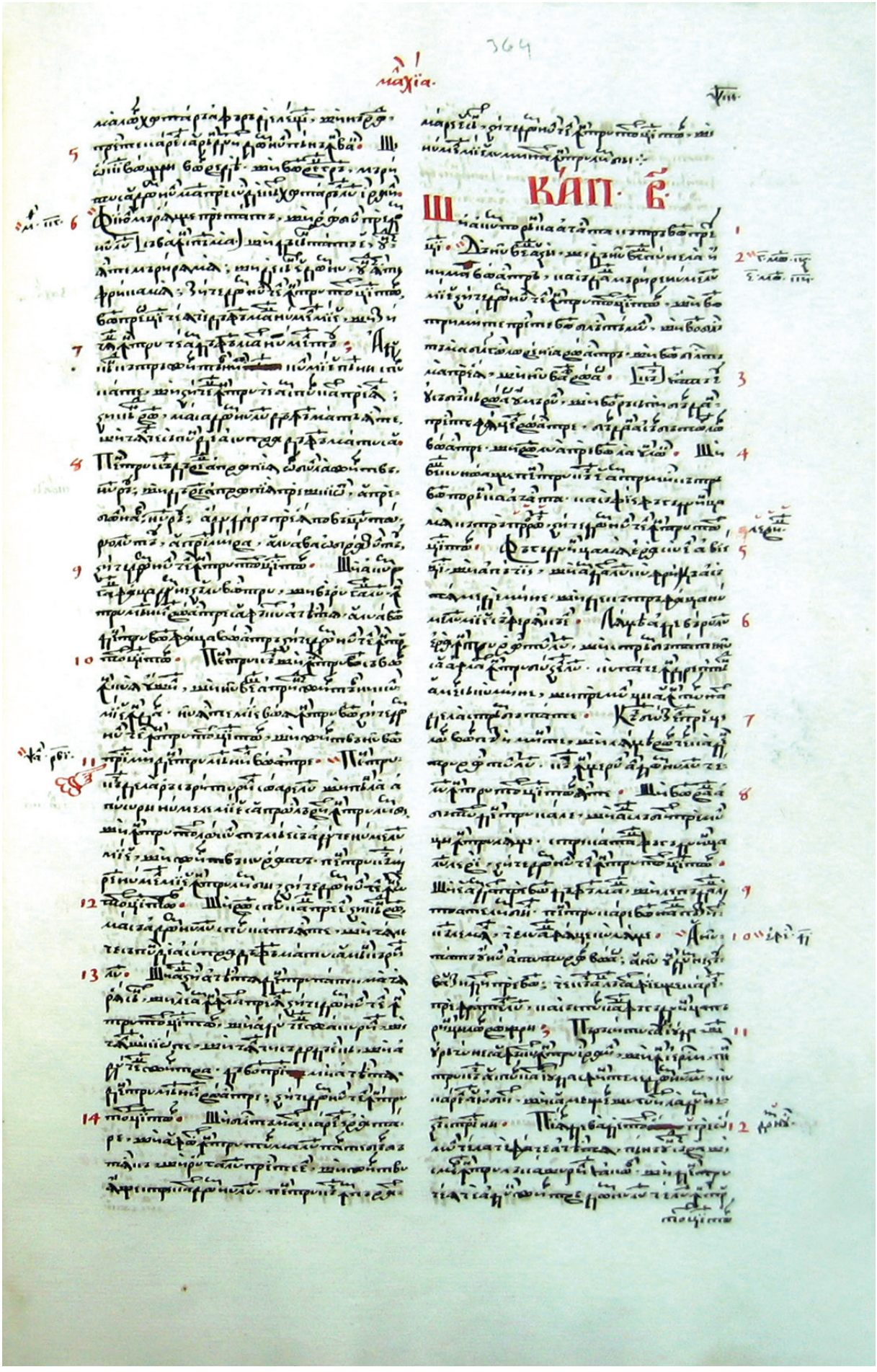

Ms. 45 p. 726

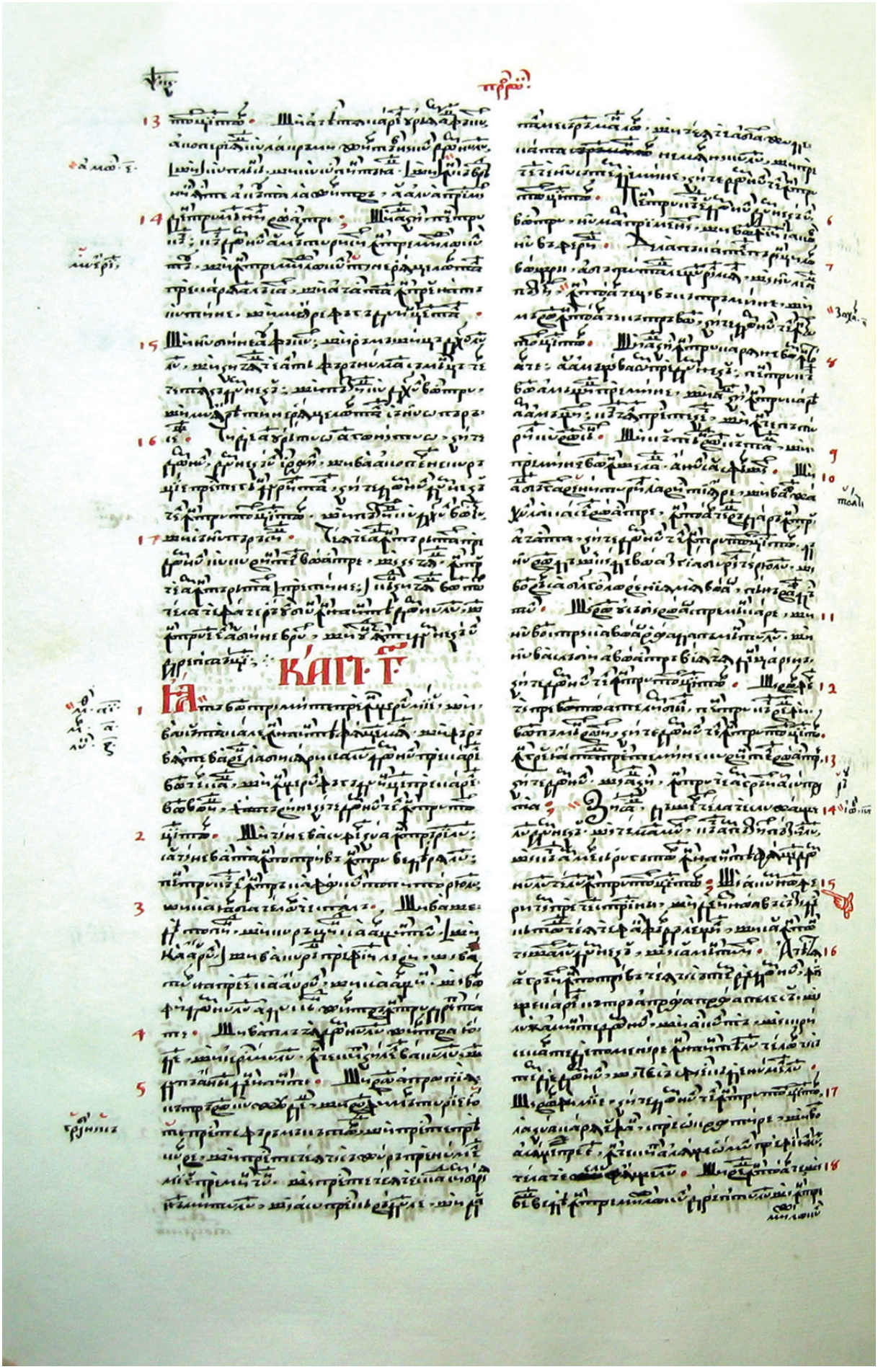

Ms. 45 p. 727

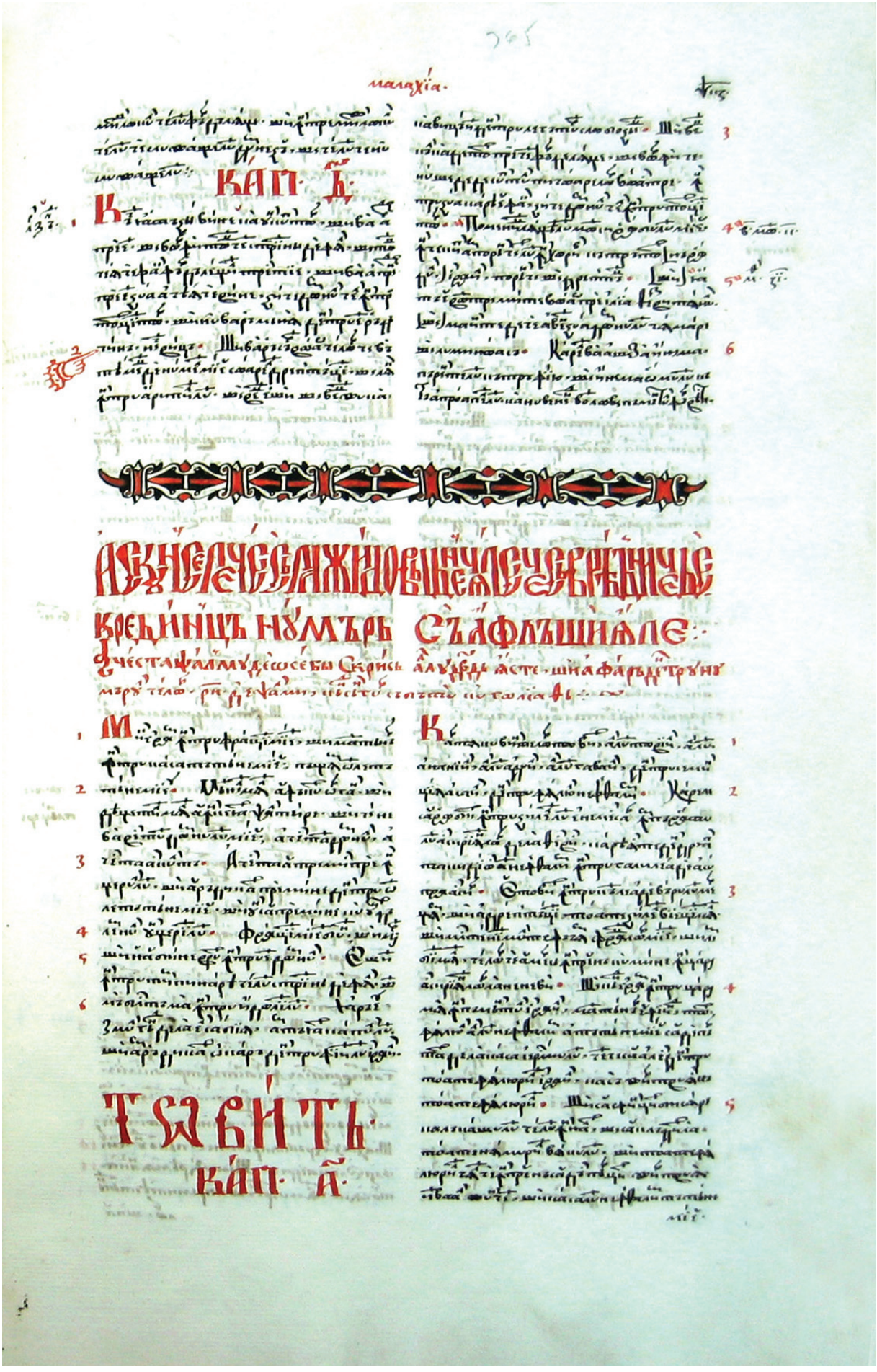

FOTOCOPII

Ms. 4389

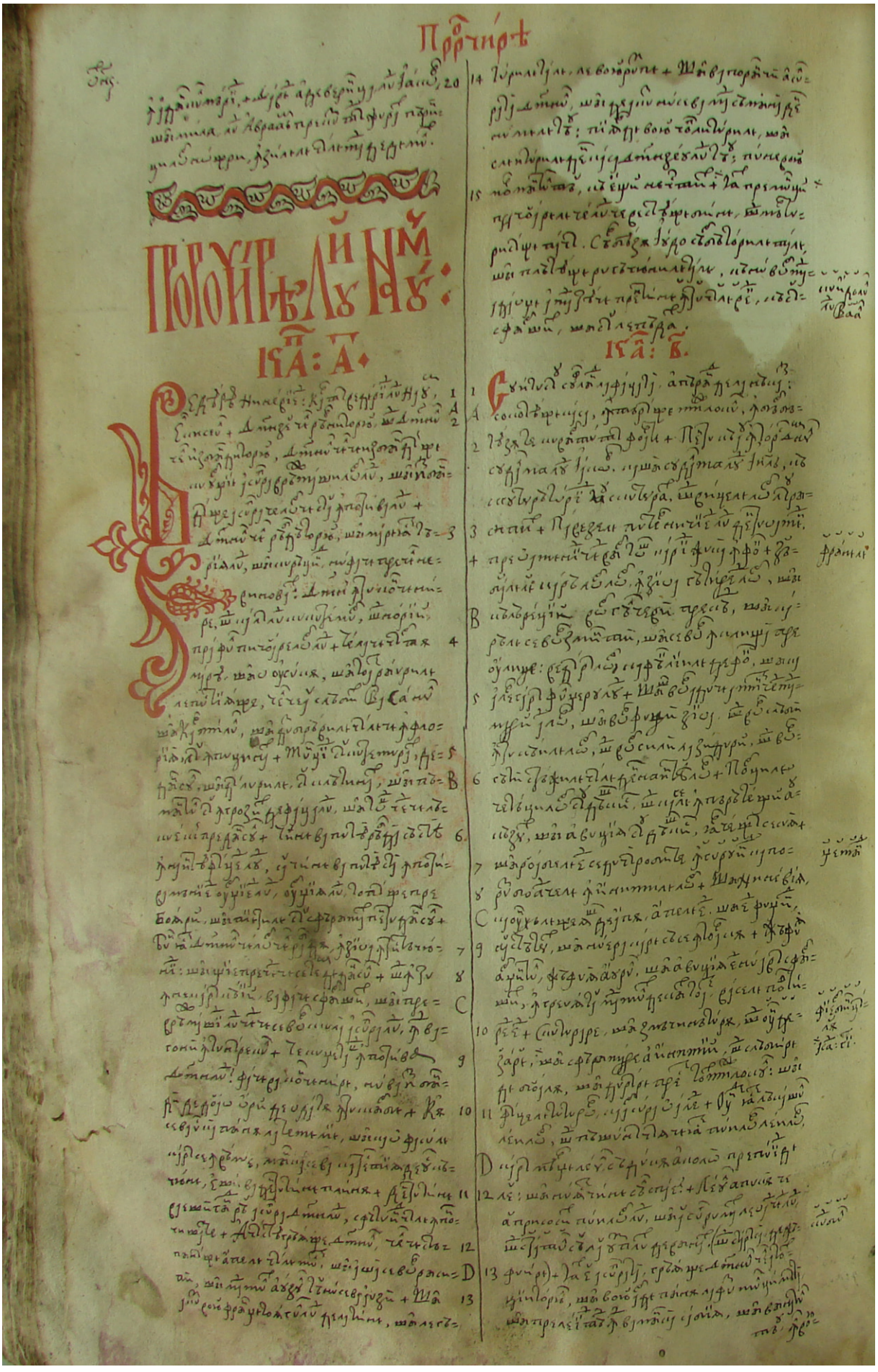

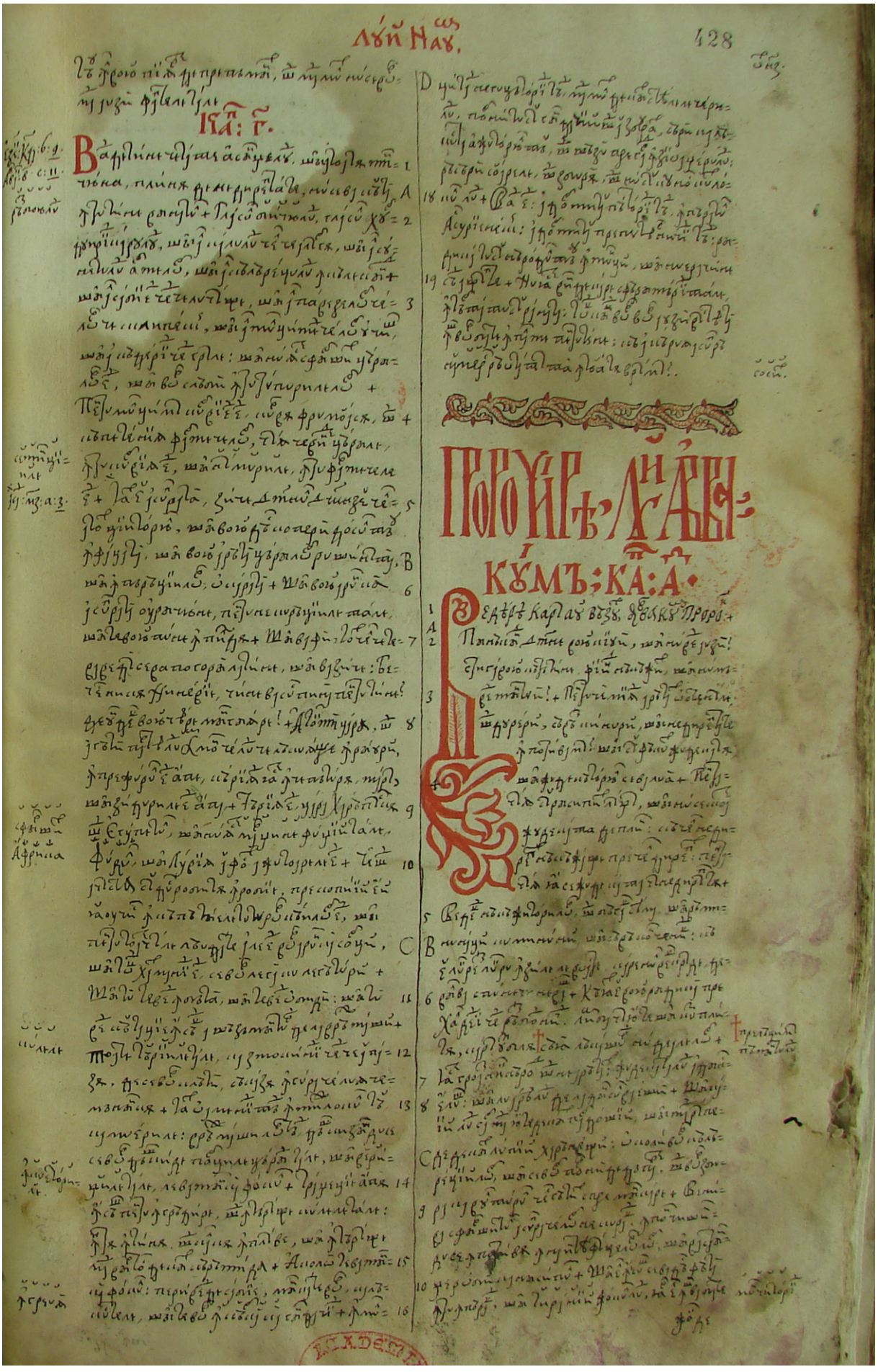

Ms. 4389 p. 859

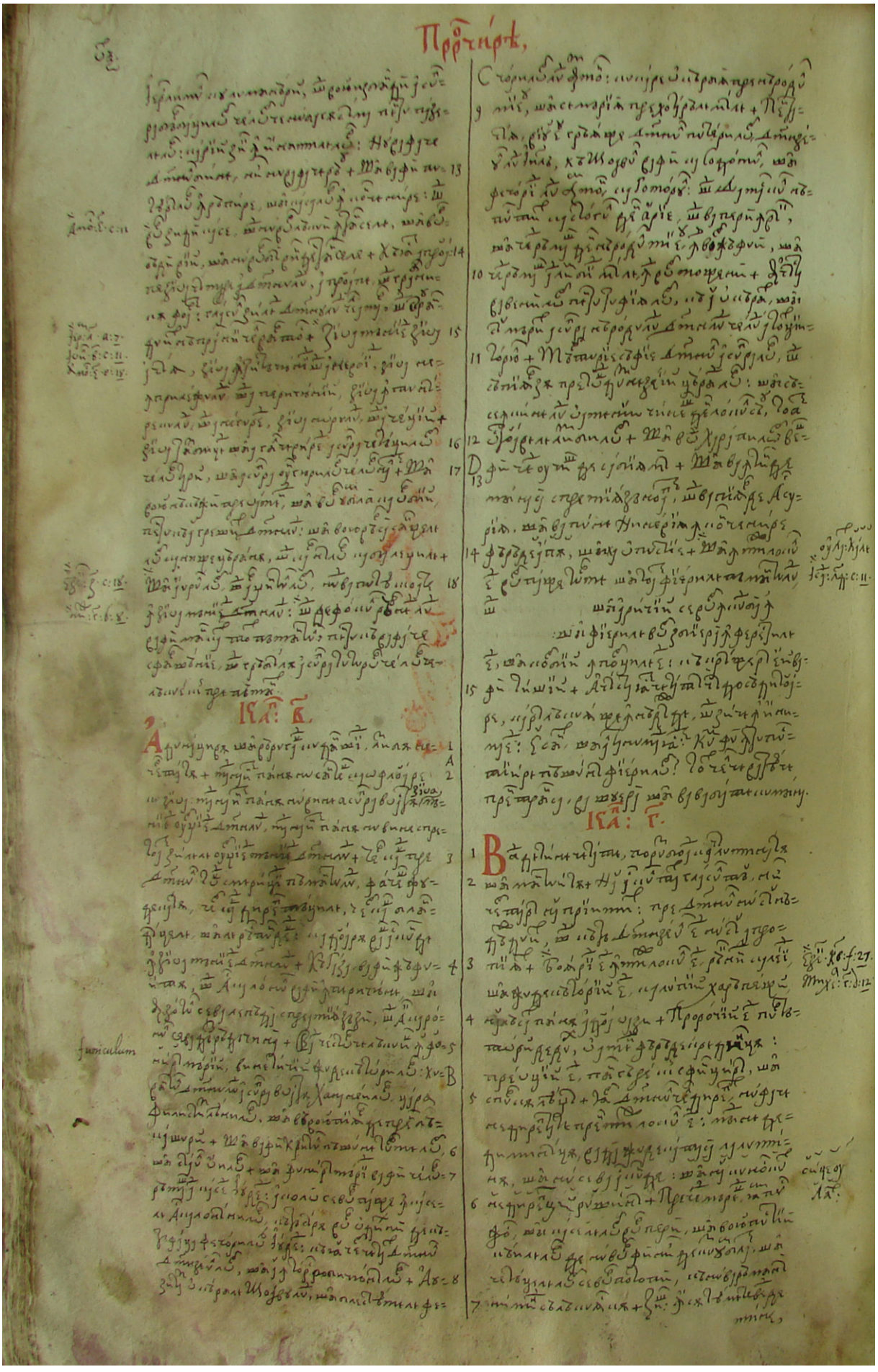

Ms. 4389 p. 861

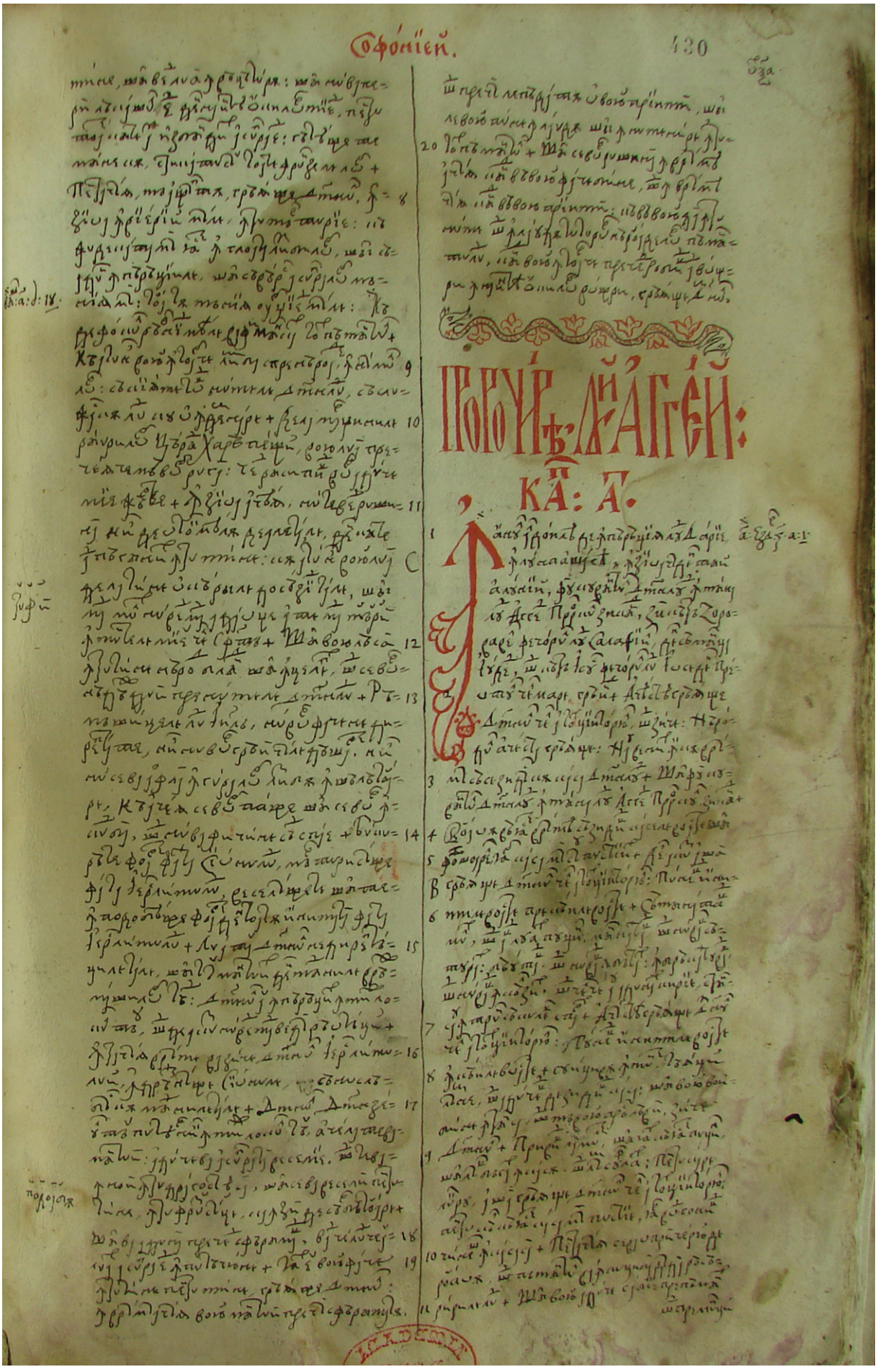

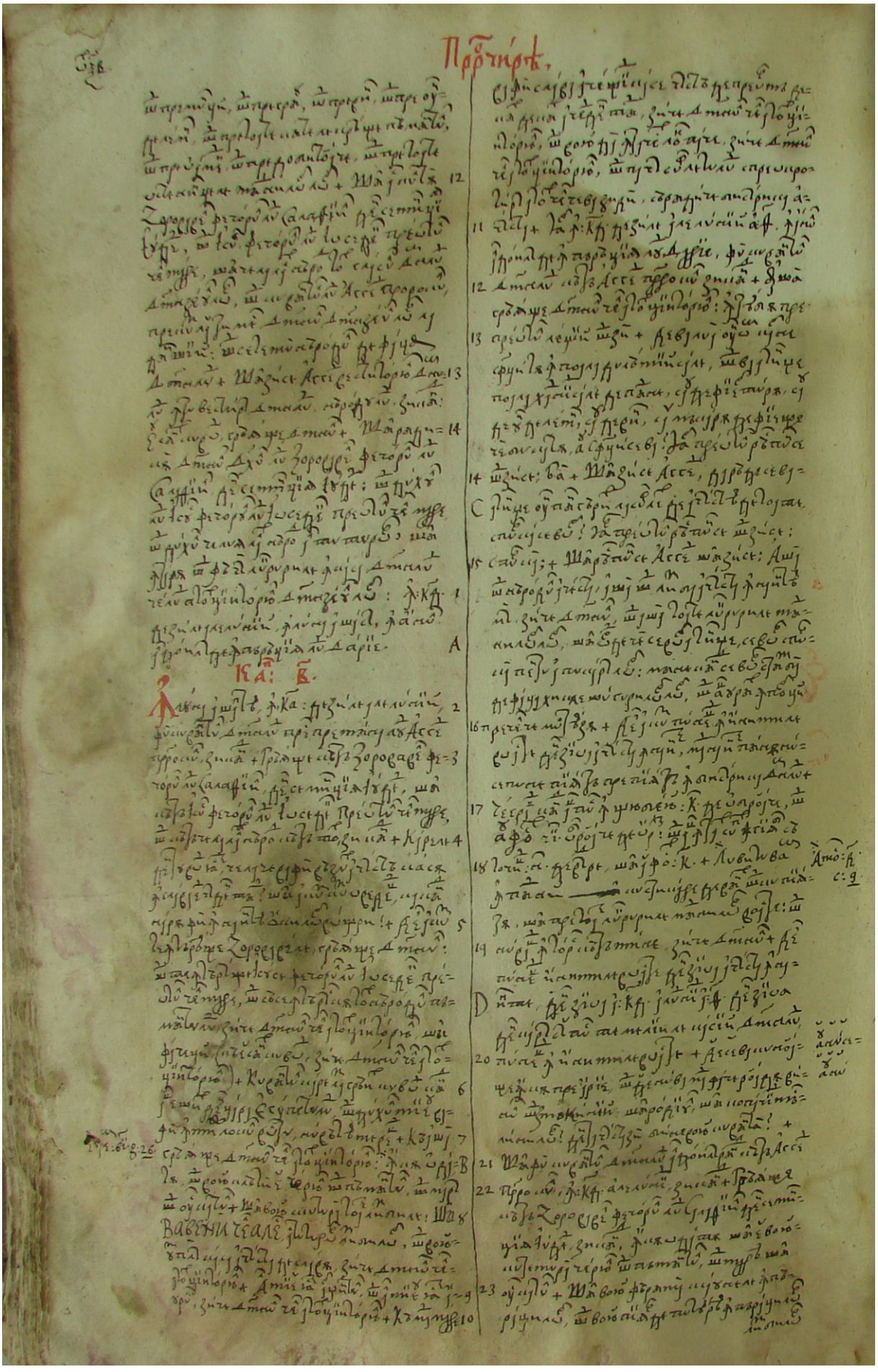

Ms. 4389 p. 863

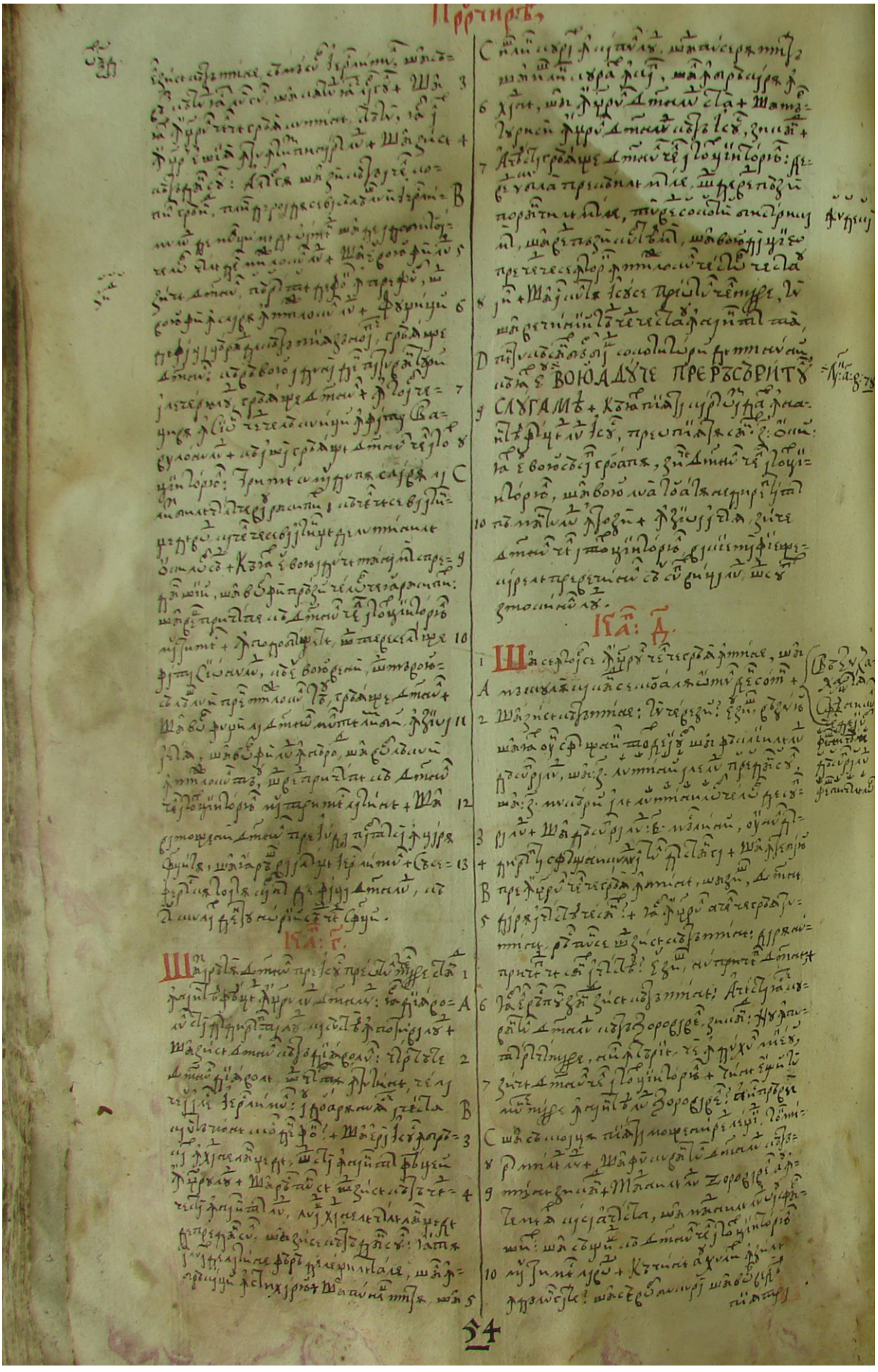

Ms. 4389 p. 865

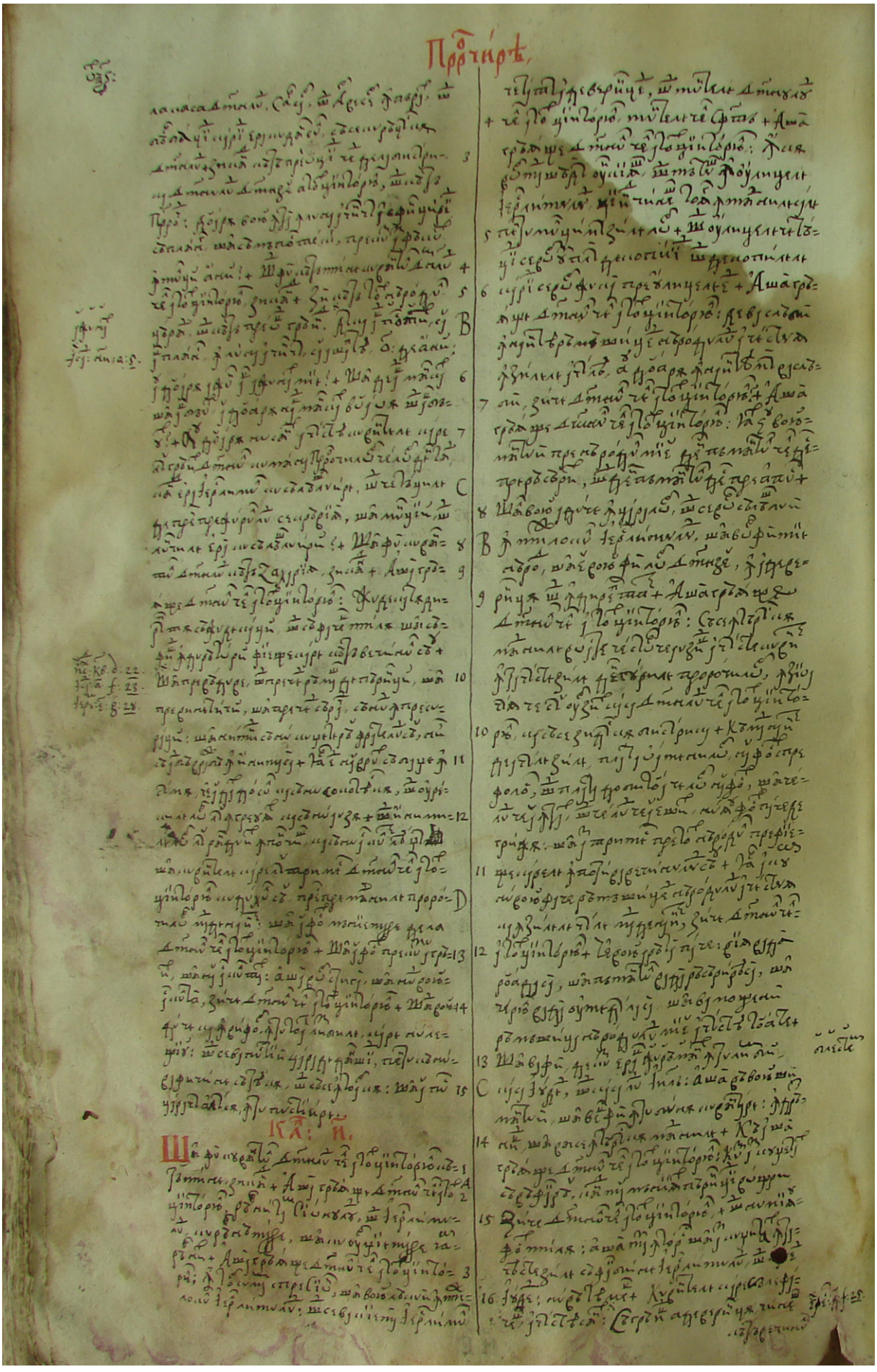

Захарїей. 433
ACADEMIA MSSE

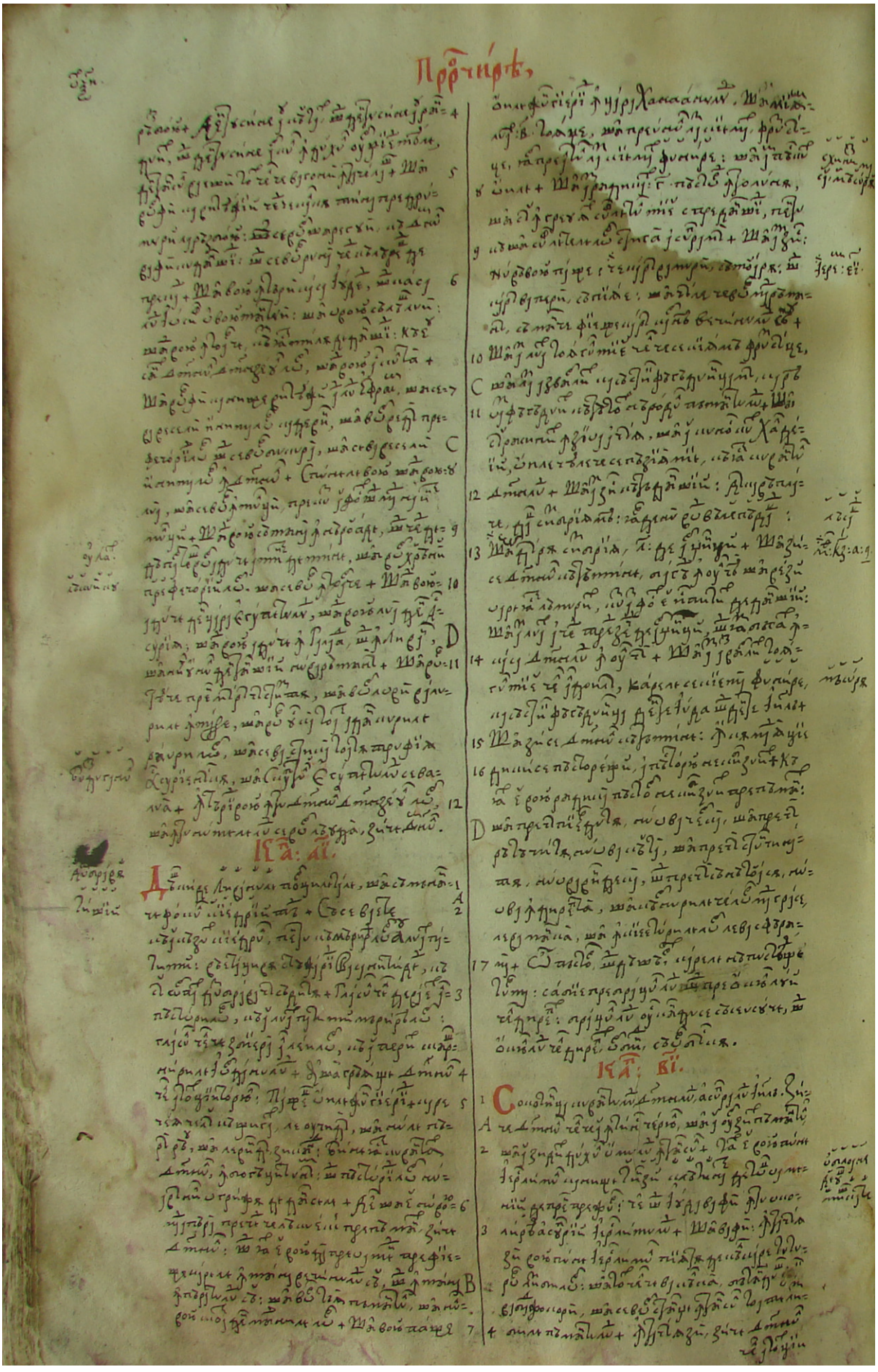

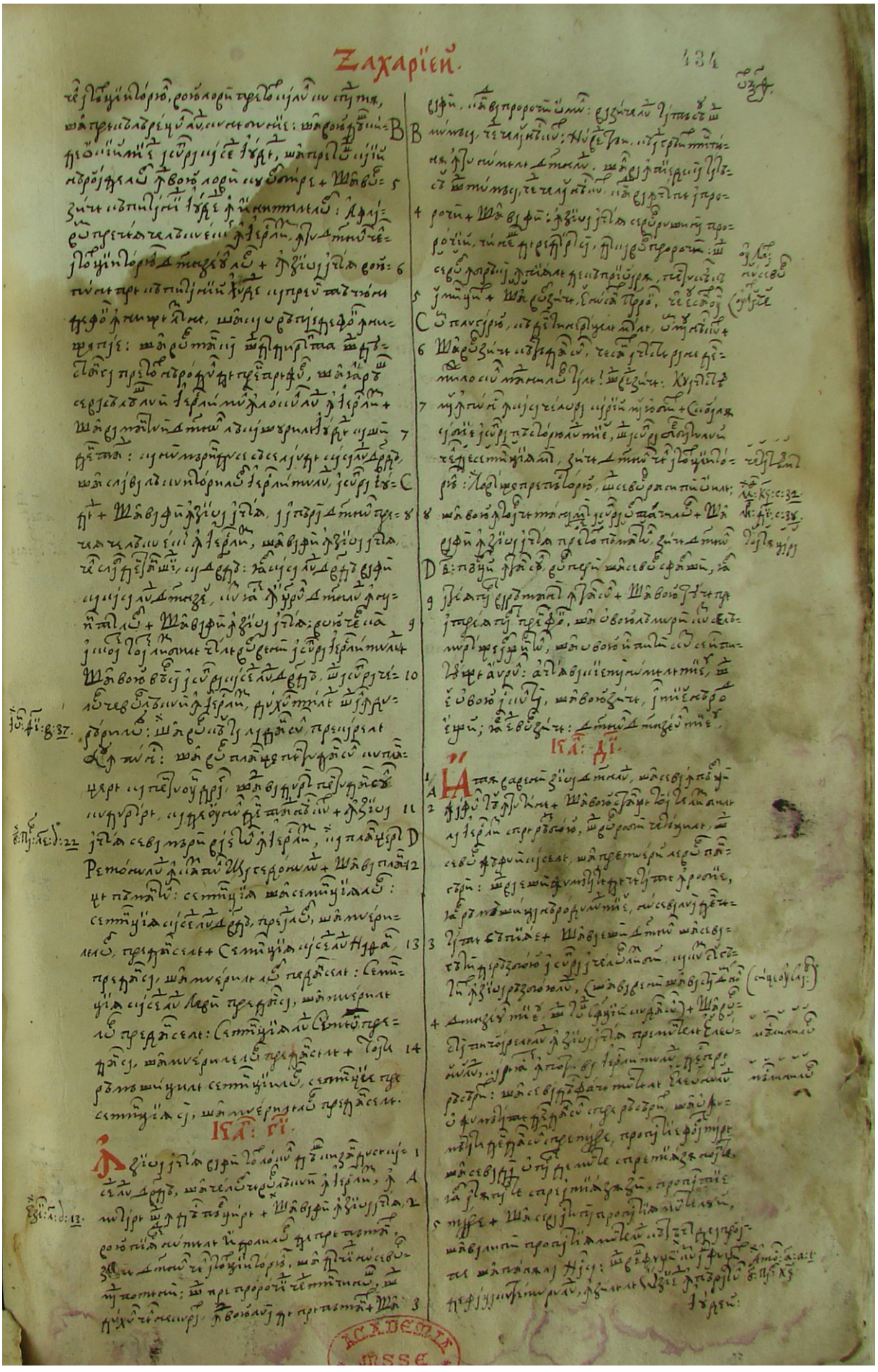
Zaxapïeй.
134

Ms. 4389 p. 870

Ms. 4389 p. 871

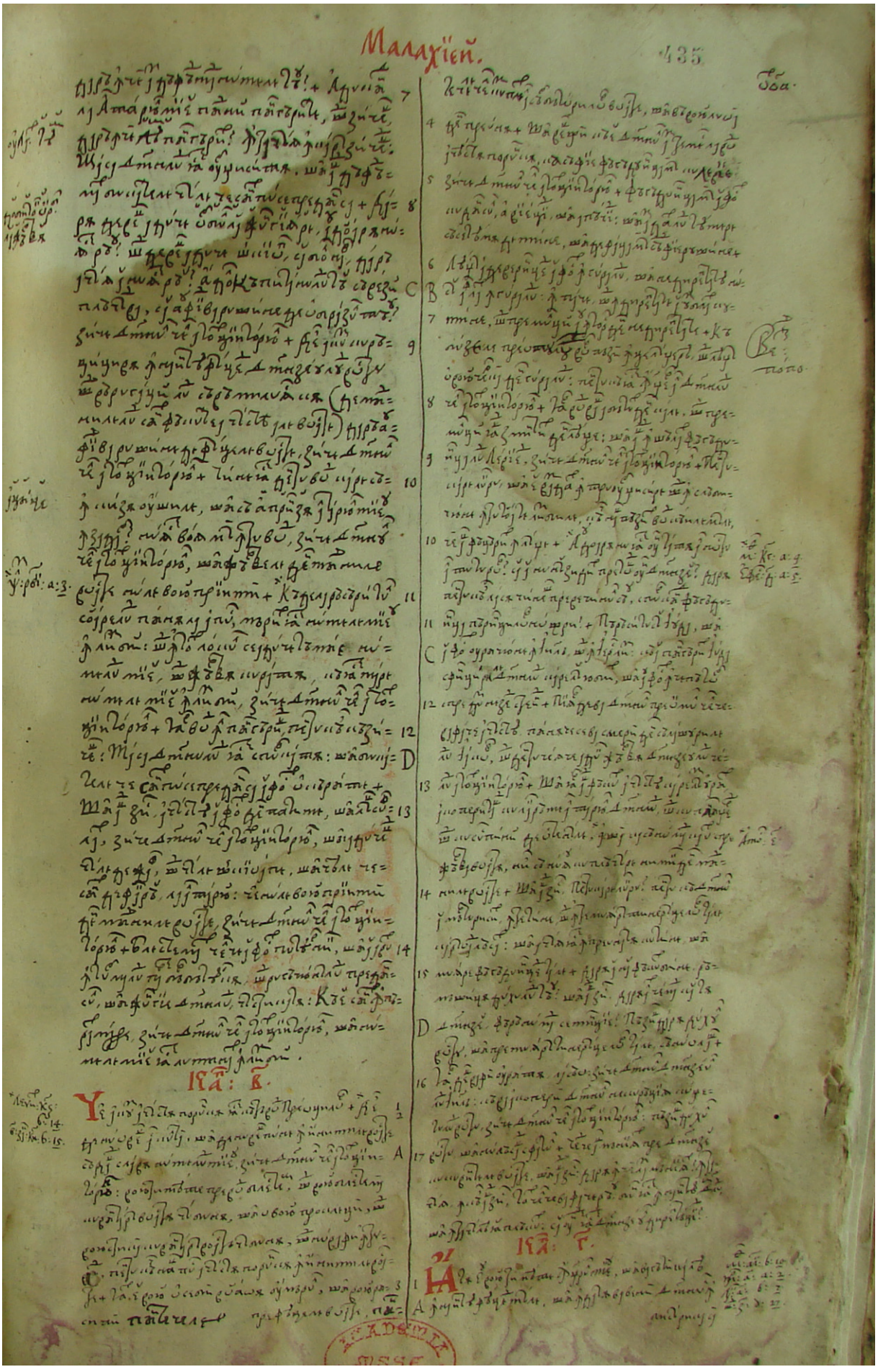

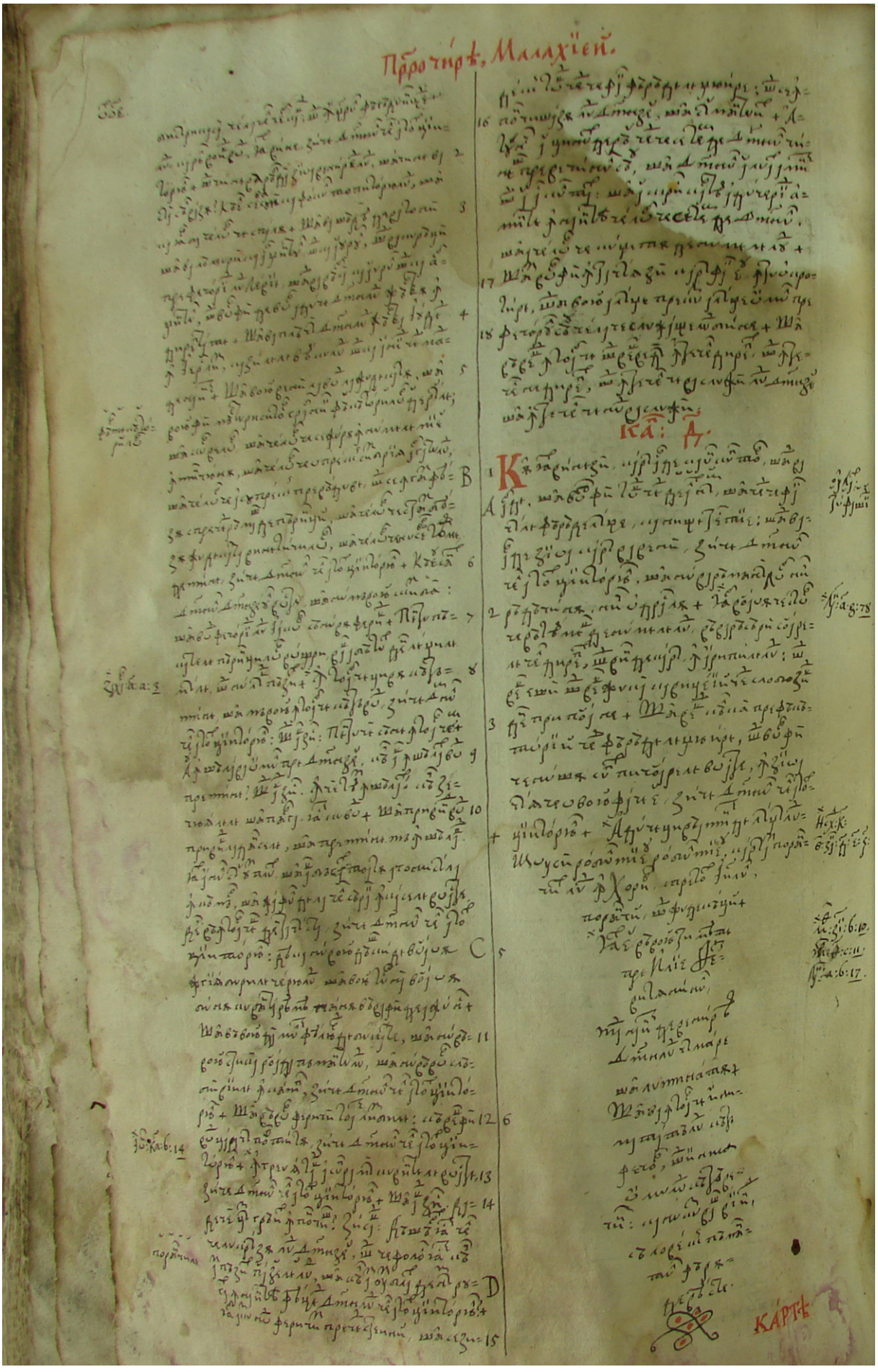

CUPRINS

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI 5
de **Eugen Munteanu**

TEXTE 21
Coloana I: *Biblia de la Bucureşti* (1688) – Facsimile
Coloana a II-a: *Biblia de la Bucureşti* (1688)
Transcriere interpretativă de **Elena Tamba**
Revizia transcrierilor de **Elena Tamba**
Coloana a III-a: *Ms. 45*
Transcriere interpretativă de **Elena Tamba**
Revizia transcrierilor de **Mioara Dragomir**
Coloana a IV-a: *Ms. 4389*
Transcriere interpretativă de **Elena Tamba**
Revizia transcrierilor de **Mioara Dragomir**
Coloana a V-a: *Versiune modernă*
de **Ioana Costa**

NOTE FILOLOGICE 81
de **Elena Tamba**

COMENTARII 93
de **Ioana Costa**

INDICE 129
alcătuit de **Sabina Rotenştein**

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ 191

ABREVIERILE SERIEI 199

PRESCURTĂRILE TITLURILOR CĂRȚILOR BIBLICE 201

FOTOCOPII 203
Manuscrisul 45 203
Manuscrisul 4389 225